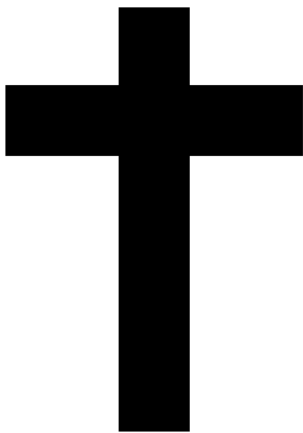

NGÖNËN PEPEWER

The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea

NGÖNĒN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2

Contents

Ngönën Pepewer	1
Matiu	3
Maak	56
Luk	86
Son	140
Ngön Yaaö Omnarö	178
Rom	229
1 Korin	253
2 Korin	276
Kalesia	292
Epesas	301
Pilipai	308
Kolosi	314
1 Tesalonaika	320
2 Tesalonaika	325
1 Timoti	328
2 Timoti	335
Taitas	340
Pailimon	343
Ipru	345
Sems	363
1 Pita	370
2 PITA	377
1 Son	381
2 Son	387
3 Son	388
Yut	389
Ënëma Ngönte	391
Bible reading	420

Ngönën Pepewer

The New Testament in the Weri language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

Ngönën Pepewer

The New Testament in the Weri language of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1984, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1984 by Bible League International

Web version

© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Ngönën Pepewer

Matiu

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê ênëmak Matiuuk Yesuu ngön ompyaô epêt refêng ëa. Matiu, yapin nent Liwai, pöp Yesuu ru 12 pôroakaanëp. Pi tektek ngön yaauröa ngaan retêng ëa pöt Yesuu naë kê oröön pi Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt ngës rëere Yesuu ngön kësang ök ëa pöt retêng ëa. Ngön pöt, Yuta omnarö Yesuun Anutuu Yaö Mëëaup pöt êwat sêpënëak retêng ëa.

Pöt epël wia.

Yesuu ëere körööröere pim wilauta ngönte 1:1–2:23

Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-12

Yesu i momëen morök elmëaut 3:13–4:11

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:12–18:35

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 19:1–20:34

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 21:1–27:66

Yesuu wal ëak ëö pet elmëaut 28:1-20

Yesu Kristo pim ëere körööröa ngönte

(Luk 3:23-38)

¹ Yesu Kristo pim ëere körööröa kurment epël. Yesu pi Tewit pim kurmentëakaanëp. Ën Tewit pi Apram pim kurmentëakaanëp.

² Apram pi Aisakë pepap.

Ën Aisak pi Yakopë pepap.

Ën Yakop pi Yutaare pim nangre nanöröa pepap.

³ Ën Yuta pi Peresre Siraë pepap, ën piarpim ëlëp Tema.

Ën Peres pi Esonë pepap.

Ën Eson pi Ramë pepap.

⁴ Ën Ram pi Aminatapë pepap.

Ën Aminatap pi Nasonë pepap.

Ën Nason pi Salmonë pepap.

⁵ Ën Salmon pi Poasë pepap, ën pim ëlëp Reap.

Ën Poas pi Opetë pepap, ën pim ëlëp Rut.

Ën Opet pi Sesi pim pepap.

⁶ Ën Sesi pi omp ak Tewit pim pepap.

Ën Tewit pi Solomonë pepap, pim ëlëp pöt Yuraiaë öng kapirëp.

⁷ Ën Solomon pi Riapoamë pepap.

Ën Riapoam pi Apaisaë pepap.

Ën Apaisa pi Esaë pepap.

⁸ Ën Esa pi Seosapatë pepap.

Ën Seosapat pi Soramë pepap.

Ën Soram pi Asaiaë pepap.

⁹ Ën Asaia pi Sotamë pepap.

Ën Sotam pi Easë pepap.

Ën Eas pi Esekaiaë pepap.

¹⁰ Ën Esekaia pi Manasaë pepap.

Ën Manasa pi Emosë pepap.

Ën Emos pi Sosaiaë pepap.

11 Ën Sosaia pi Sekonaiaare pim nangaröa pepap.
Akun pötak Papilon nga omnaröak Yuta omnaröa naëaan narö wii téak wak
së Papilon yangerak moulmëen pitëm inëen eim wakaima.

12 Yuta omën narö Papilon yangerak wakaima akun pötak Sekonaia Sialtielë
pepap wakaima.

Ën Sialtiel pi Serapapelë pepap.

13 Ën Serapapel pi Apaiatë pepap.

Ën Apaiat pi Elaiakimë pepap.

Ën Elaiakim pi Esoë pepap.

14 Ën Eso pi Setokë pepap.

Ën Setok pi Ekimë pepap.

Ën Ekim pi Elaiatë pepap.

15 Ën Elaiat pi Eliesäë pepap.

Ën Eliesa pi Matanë pepap.

Ën Matan pi Yakopë pepap.

16 Ën Yakop pi Yosepë pepap.

Ën Yosep pi Mariaë ompöp.

Ënak Mariaak Yesu, pim yapinte Kristo pël yema pöp wila.

17 Apramökaan yewaisem wais Tewitëk elën, omën kur pöment 14 yaë. Ën
Tewitëkaan yewaisem wais Papilon omnaröa pit wii téak wak së Papilon
yangerak moulmëa akun pötak ela pöröeta 14 tapël yaë. Ën pitëm Papilon
yangerak wii kaatak saö pörekaan yewaisem wais Yesuu wilaurek oröa
pöröeta 14 tapël yaë.

Yesu Kristoë wilauta ngönte (Luk 2:1-7)

18 Yesu Kristo pim wilauta ngönte epët. Öng Maria Yesu pim ël pöp omp
Yosep pöp koirëpënëak yaö elmëen wëa. Pël äutak piarip yal naën om namp
nerek wëen, Maria pi Ngëengk Pulöök elmëen önga namp tekeri sa. 19 Pël ëen
pim omp yaö elmëaup Yosep pi omën wotpilëp yak Maria omnaröa eöetak ëö
sëpanëak ëlëep wes momëepënëak kön wia. 20 Yosep pi pël kön wieim ka uraan
Aköpë ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Yosep, Tewitë
körööp, ni Maria pim öngaap wë piptaan kas eëngan. Pim önga tekeri sak
wë pipop, Ngëengk Pulöök kaamök elmëenak wë. 21 Pël ëen pi yokotup wilën
pöt pim yapinte Yesu pël mam. Pi tapöpök pim omnaröa ketre saunat ent ë
nuulëak utpetetakaan kama niöpnaap.”

22 Omën nant peene e orö yes epot, Aköp pimtë tektek ngön yaaö omën
naröen ök maan pitëm tekeri wesak ök niaä aprö ima pötök kë yaarö. 23 “Kat
wieë. Koont öng tek nampök ru yak sak yokot namp wilëpnaan yaë. Pël ëen
pitök yokot pöpë yapinte Emanuel pël mapnaap.” Yapin pöta songönte epët.
“Anutu tiarring wë.” 24 Pël maan Yosep pi wal ëak Aköpë enselëpë ök mëëa pöl
ëak Maria koirä. 25 Pël äutak Maria yokot pöp nawilën wëen Yosep piiring ka
naurön ëa. Pël ëen yokotup wilën pim yapinte Yesu pël mëëa.

2

Këtëpë yengampiaulaan ewat omën narö Yesuun itaampënëak waisa

1 Omp Erot pim Yutia yangerak omp ak sak wëa pötak Mariaak pörek
Petelem kak Yesu wila. Pël ëen ënëmak këtëpë yengampiaulaan ewat omën
narö Yerusalem kak së oröak epël pël mëëa. 2 “Runga ngolöp oröaup,

Yuta omnaröa omp ak sêpna pöp e tarék wê? Ten pim tangewes kêtêpë yengampiaulaan oröak wëen itenak yaya manëak yewais,” pël mëëa. ³ Pël maan omp ak Erot pöpre ên Yerusalem kakê omnarö pit ngön pöten kat wiak yaan sak kön selap wia. ⁴ Pël êak omên omp ak Erot pi kiri ar yaaö wotöököröere ên Mosesê ngön kosangotê ngarangk pouröen ngön maan sê pim naë rongan êen ngön pötaan yak pitên, “Kristo pi kak tarék orööpnaap?” pël mëak pëlpël mëëa. ⁵ Pël maanak pit epël mëëa. “Petelem kak Yutia yangerak orööpnaap. Ngön pöt tektek ngön yaaö omên nampök epël retêng éaut.

⁶ ‘O Petelem kak Yutia yangerak wëaurö, arim kak Yutia yangerak ka wia pötê iri naëpan. Pöt arim naëaan omên kësang nampök oröak Israel nem omnaröa ngarangk sêpnaat.’ ”

⁷ Pël maanak omp ak Erot pi ëlëep kêtêpë yengampiaulaan éwat omên pöröen ngön maan pim naë sêen pitên, “Tangewes akun taltak oröak wëen itena?” pöten pëël kat wia. ⁸ Pël êen pit ök maan pi pitên epël ök mëak Petelem kakê wes momëa. “Ar sê kosang ngentiak ap wesak runga pöp koirak pöt kaalak wais neen ök nean. Pël êen neenta sê itenak piin yaya memaan,” pël mëëa. ⁹ Pël maan pit kat wiak sêp wesak kan yesem itaangkên tang peen ngaantak pitêm kêtêpë yengampiaulaan oröak wëen itena pöwes pitêm wet réak sê ruupê ka wieëaö pöta ngaarêk leng êak wëa. ¹⁰ Ênak pit tang pöwesên itenak ya kê panê sa. ¹¹ Pël êak ka pöta kakaati sê itaangkên ruupre ên pim ëlëp Maria wëa. Pël êen pit sê rar rê mowesirak yaya mëak pitêm ul keus kôröökaan sum kësang yaaö nant, aini koolre kos lolöp kamp yaaöre i kamp ompyaö yaaüt yowe mena. ¹² Pël êak pit rö kan ka uraan Anutuuk wangartak omp ak Erotê ngësêl sêpanëak nga mëak pepanöm maan pit sêp wesak pim naë nasên, kan munt naöök kaalak pitêm kakêl kan sa.

Yesure ëlre pepaar Isëp yangerakê kas sa

¹³ Pit kan sêen Yosep ka uraan Aköpê ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Ni wal êak Yesure ëlëp mësak kan kas Isëp yangerakêl sê. Erot pi runga pipop ap wesak mëmpënëak yaë pötaan. Ni pörök sê wê kat wiaan ênëmak nemtok kaalak waisên pël niaanak waisênêen.” ¹⁴ Pël maan Yosep pi wal êak Yesure ëlëp mësak Isëp yangerakêl röök taptakëer kan sa. ¹⁵ Pël êak pit Isëp yangerak sê wëen omên omp ak Erot pöp ênëmak wel wiin akun pötak kaalak waisa. Pöt Aköpê ngönte tektek ngön yaaö nampök ök ëa pöt kê rêa. Ngön pöt epêt. “Ne nem ruup Isëp yangerak wëen yas maan waisa.”

Erotök maan runga narö kësang panê mên wel wia

¹⁶ Omp ak Erot kêtêpë yengampiaulaan éwat omên pörö pi morök elmëa pöten kön wiak ya sangên kaö pan ëa. Pël êak pim omên naröen maan pit sê Petelem kakre ka kot naë wieëa pötê yokot kot narö krismaki nentepar il newasên pörö pourö mên won wesa. Pöt éwat omnaröa tangewesi oröön itenak ök mëëa akun pöten kön weswes êak ök maan sê mên won wesa. ¹⁷ Akun pötak tektek ngön yaaö omên Seremaia pöpê ngön ëa pöt kê oröa. ¹⁸ Pöt epêt.

“Rama kakaan ingre këlêl kaö panê yaan kat wia.

Öng Resel pim ë kôrööröak pitêm rungaaröaan yaköm êen ing aima.

Pël yaëen omnaröak yok pangk pit wiap nemowasên ëa.

Pöt pitêm rungaarö wel wia pötaanök.”

Yesure ëlre pepaar Isëp yanger sêp wesak kaalak sa

19 Omp ak Erot pöp wel wiin Aköpë ensel namp kaalak Yosepë naë oröak wangartak epël ök mëëa. 20 “Omën rungaap mëmpënëak ëa pörö yok wel wia. Pötaanök piar ëlëp mësak Israel yangrakël së.” 21 Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Israel yangrakël sa. 22 Pël ëak pi kat wiin Akeleas pöp pim pepap Erot pim urtak Yutia yangera omp ak sak wëa. Pël ëën pi we pöökël së öpnaaten kas ëa. Ënak Anutuuk piin wangartak pepanöm maan pi pörek sëp wesak Yesure ëlëp Kalili yangrakël mësak sa. 23 Pël ëak pit së ka naöökë yapinte Nasaret pël ya pöök wakaima. Pöt Anutuu tektek ngön yaaö omën naröa Yesu pimëën ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Omnaröak piin Nasaret omnamp pël mapnaap.”

3

Son i yamëaup Anutuu ngönte ök aima (Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

1 Akun pötak Son omnarö i yamëa pöp oröak Yutia yang omën wonrek Anutuu ngönte ngës réak epël ök maima. 2 “Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes. Pötaanök ar lup kaip tiak utpetat sëp wesak kasëng mënëë.” 3 Son pöpön Anutuu tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpök ngön epël ëa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.
‘Aköpëën kanö wotpil weseë.
Ngësak ompyaö panë weseë.’”

4 Son pöp pim ulpëën kosangëp pol kamel ëpötök ket ëak mëak wëa. Pël ëak pol koröpöök yepat ket ëaö naö ureëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëën neima. 5 Yerusalem kakaanre Yutia yang poutëaanre Yotan i pouuk ka wiewëa pötëaan omnarö pim naë së rongan ëa. 6 Pël ëak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

7 Son pi itaangkën Parisiire Satusi ngönën omën narö kësang puuk i momëëpënëak yesën itenak pitën epël ök mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ëa pöt naalniipan. 8 Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëër omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. 9 Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. 10 Anutu pim iner këra songöntak wia. Pöwer këra nement ulöp ompyaö nautön ëëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.

11 “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar yok pangk wak nasëngan. Ne ar lup kaip tiak arim utpetat sëp wasënëëtaan i yaaptaring yanimë. Ën puuk pöt ar Ngeëngk Pulöök i ket ëak nimëën esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. 12 Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wä pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönre söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa (Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Akun pötak Yesu pi Kalili yangër sëp wesak Sonök i momëëpna yak Yotan i pouukë sa. 14 Pël ëën Son pi ke mourak piin epël ök mëëa. “Ni oröpmorëën nook i nimëëmëak yenëaan? Ne omën pasip, ën nuukëër omën kaöap. Pötaan nuukëër yok pangk ne i nemëëmëëp. Pël ëautak ni nook i nimëëmëak waisan.”

¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël ök mëëa. “Ni peene kat newiak pël ëëm. Tepër wotpil wesak Anutuu ngön pout ngaarëk öpëa pöt pangk ëëpnaat.” Pël maan Son kuure mak mëak i momëa.

¹⁶ Sonök Yesu i momëën pi akun tapëtakëër imeriaan oröak itaangkën kutömwer këm nga ëën Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak pim rangk irë ngentia.

¹⁷ Pël yaëën kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë.”

4

Setenök Yesu morök elmëa

(Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Setenök Yesu morök elmëëpna yak Pulöök Yesu mësak së yang pultak omën won panëërek moulmëa. ² Pël ëën Yesu pi kaömp nanën wë këtre röök akun 40 pël ëak sa. Pël ëën ënëmak pi këënëën elmëa. ³ Pël ëën Seten pi oröak morök elmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëën në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir kaip tiak epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëënök omnaröa wëwëet nanimpan. Anutuu këmtakaan pim ngön ëaut pout ngaarëk weim öpna pöpökëër wëwë om wakaim öpnaap.’”

⁵ Pël maanak Setenök kaalak Yesu pi mës wak së Yerusalem ka kësang ngëëngköökë ngönën tup kaöeta möröök moulmëak ⁶ epël ök mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök öngkrek sörok ola. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat. Pël ëak këlötok nim ingesi niwalpanëën pitök mörötök akaak elniipnaat.’” ⁷ Pël maan Yesu pi kaalak kangiiir epël mëëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutu kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’” ⁸ Pël maanak Seten pi kaalak Yesu mës wak së rosir wali panë naöök moulmëak omnaröa kaare yang poutre ën pitëm omnant ompyaö poutön pet elmëak ⁹ piin epël mëëa. “Ni nemëën rar rë nowesirak yaya neamë pötak ne e yangerakë omën ompyaö epot pout nimpaat” mëëa. ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Seten, ni mop wiak kama së. Pöt ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapon inëën elmëëm.’” ¹¹ Pël maan Seten pi yok Yesu pörek sëp wesak kan sëën ensel narö së pi kaamök elmëa.

Yesu Kalili yangerak ya ngës rëak mëna

(Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Yesu pi kat wiin Son pi omën naröak wak wii kaatak moulmëën wë pël maan Yesu pi Kalili yangerakë sa. ¹³ Pi Nasaret kak sëp wesak Kapaneam kak së wakaima. Ka pö i kaöökë öök Sepulanre Naptalai yang pöraarë tekarak wieëau. ¹⁴ Pël ëën Anutuu ngönte tektek ngön yaaö omën Aisaia pöp pim ök ëa pöt kë oröa. Pöt epët.

¹⁵ “Sepulanre Naptalai yang pöraarë, i kaöökë naë, i Yotanë nal komuntakël, Kalili yang ngönën wonöröa wëaurek,

¹⁶ omën narö pörek koutak wëa pörö pit yok ëwa kësangöön itena.

Ën omën pörek koutak wë wel wiak kö sëpënëak yaaö pöröa naë ëwaö yok oröa.”

¹⁷ Akun pötak Yesu pi ngës rëak ngönën epël ök maö ima. “Anutuu wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanön yes. Pötaanök ar lup kaip tieë.”

Yesuuk omp 4 ëak ngön maan pim ënëm sa

(Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Yesu pi Kalili i kaö pööké pouuk yesem itaangkên omp nanang naar, namp Saimon pim yapin nent Pita, ên pim nangap Êntru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Pöt piarip i kaö animaurö korak wes meäk mon wa pël eim wêa. 19 Pël yeem wêen Yesu pi piaripön ngön meäk epël mëëa. “Arip nem ênêm waiseë. Pël êen nook aripön arpm i kaö animaurö yewan pi tapël omnaröeta önêen niulëëmaan.” 20 Pël maan piarip teëntom panë piarpim iiröt om wiak pim ênêm sa. 21 Pël êen pi kaalak yesem itaangkên omp nanangên munt naar, piarpim pepapring i kaö wang naööké rangk wê iiröt ompyaö yewasên itena. Piarpim yapintepar, namp Sems, namp Son, ên piarpim pepap Sepeti. Pël êen pi piaripön pim ênêm sêpênëak mëëa. 22 Pël maan piarip teëntom panë piarpim pepapre wangaö sêp wesak Yesuu ênêm sa.

*Yesuuk ngönên ök meäk omên kêsang pan kêékê mowesa
(Luk 6:17-19)*

23 Yesu pi Kalili yangerak ka wieëa pötê sê omnaröen ngönên tupötê kakaati Anutuuk ngönte ré moulak pim wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök meäk omên yauman ke nentere nent yaaö pöröere omên koröp lup nantê utpet êa pörö pourö kêékê moweseima. 24 Pël êen Yesu pim pël yaaö pöta ngönte aö yesem Siria yangerak oröön yang pör pangk êa. Pël êen omên pörök wëaurö pöten kat wiak pitêm yauman omên pourö pim ngêsê mësak sa. Yauman omên pörö, narö yauman ke nentere nent waurö, ên narö këlangön ke nentere nent kat yawiaurö. Ên këlangön kat yawia pörö, narö urmerarö pitêm lupötê wëaurö, narö om pas kawi ngentiak reireë ureim wëaurö, ên narö kosat kël waurö. Omên yauman piporö pourö pit pim naë mësak sêen kêékê moweseima. 25 Pël yaêen Kalili yangerakaanre Tekapolis yangerak ka 10 pötëaanre Yerusalem kakaanre Yutia yangerakaanre i Yotanê nal komuntakëlaan omên kêsang pan pim ênêm êa.

5

Yesu pi rosiraöök isak ngönên ök mëëa

1 Yesu pi omên kêsang panë pim ênêm sa pöröen itenak rosir naöök sê wel aisëak wêa. Pël êen ruurö pim naë sa. 2 Pël êen pi ngês réak ya rê moulak pitên epël ök mëëa.

*Omnaröa êrêpêrêp êëpnaata songönte
(Luk 6:20-23)*

3 “Omên pitêmtê lupötön kön wiin ompyaut won yaë piporö Anutuuk wa ngaöök yemomê. Pötaanök pit êrêpêrêp êëpnaarö.

4 “Omên ingre ya ilak aim wê piporö Anutuuk wiap mowasëpnaat. Pötaanök pit êrêpêrêp êëpnaarö.

5 “Omên ya wiapring wê piporö yang ngolöpra omnantêen yaö sêpnaat. Pötaanök pit êrêpêrêp êëpnaarö.

6 “Omên wêwê wotpilte öpnaaten kent êen wêe yengenti piporö Anutuuk wêwê wotpil pöt mangkên öpnaat. Pötaanök pit êrêpêrêp êëpnaarö.

7 “Omên karuröaan yaköm yaalmëa piporö Anutuuk yaköm elmëëpnaat. Pötaanök pit êrêpêrêp êëpnaarö.

8 “Omên lup kölam wê piporö Anutuun itampnaat. Pötaanök pit êrêpêrêp êëpnaarö.

9 “Omên mayaap wiaapnaataan wêe yengenti piporöen Anutuuk pim ruurö pël mapnaat. Pötaanök pit êrêpêrêp êëpnaarö.

10 “Omën pitëm wëwë wotpil yaaö pötaan omën munt naröak utpet mowasën këlangön kat wiipna piporö Anutuuk wa ngaöök momëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

11 “Ën naröak itaangkën ar nem ënëm yeëan ëën pöt ökre was niaäre utpet elniire ngön utpet ke nentere nent ngön kaar niaäo pël yaëën pöt ërëpërëp ëënëët. 12 Pöt naröak tektek ngön yaaö omën ngaan wakaima pöroaan utpet ke pil elmëeimauro. Pötaanök pitök peene ar pil yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya kë sak ërëpërëp ëën.”

*Anutuu omnarö tomunatre ëwaöökë ökörö
(Maak 9:50; Luk 14:34-35)*

13 “Tomunat polötë olaan söp naën yaë pöl ar yangerakë omnarö utpet ëëpanëak kaamök yaalmëaurö. Pël yauröak tomun pötë misëngö som sak wiaan tiar töl ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. Tomun som ke piltak omnant pangk misëng newaspan. Pötaanök wa moolaan omnarö ing mësaö kan ing ëëpnaat. Ar ngön epët kasëng menak pöt tomun misëng won pöta ök sënëët.

14 “Ën es ëwaöök rö kanötë omnarö kaamök elmëën kamtaöök yes pöl ar yangerakë omnarö Anutuu ënëm sëpënëak kaamök yaalmëaurö. Ar ka naö rosiraöök wieëa pöökë ökörö. Ka pö ëlëëp wi naöpan, om tekeri wiaan omnarö maimerekaan pangk itaampnaat. 15 Ën omnarö esuwes mangiak kapita öngpök namëëpan, ngaarëk wasën kakaati ëwa ëaan omën kakaati wëaurö omnantön pangk itaampnaat. 16 Arim omnant yaaut esuwesi ök ëëp. Omnarö itenak arim Pep kutömweri wë pöpë yapinte ngaarëk wak isak apnaan omën ompyaut ëëë.”

Anutuu ngön kosangta ngönte

17 “Arök ne Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt wa moolamëak waisan pël wasnganok. Ne pipot wa moolamëak newaisënëp. Ngön pi tapöt kë orööpënëak waisaup. 18 Ne yaap pan niamaan. Kutömrre yang epweriar won nasën wiaan Mosesë ngön kosang lup kot nent ap nasëpan, pout kë rapnaat. 19 Omën Mosesë ngön kosang lup kot panë nent wa moolëak naröen tapël ëëpënëak mapna pöro pit omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa ikanöök öpnaarö. Ën omën ngön pöt pout ngaarek wak naröen tapël ëëpënëak mapna pöro omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa naë kaö sak öpnaarö. 20 Ne niamaan kat wieë. Arim Anutuu ngönte ngaarëk wak wëwë wotpil yaaö pötak omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröa pël yaaö pöt il newasën ëëpna pöt ar Anutuu naë rë olëak wëen wa ngaöök nanimëëpan.”

*Ya sangën yaauta ngönte
(Luk 12:57-59)*

21 “Ëaröen ngön ök mëëa pöt ar yok kat yawiauro. Pöt epët. ‘Ni nim karip mëngkanok. Ën ni namp pël ëëmë pöp ngön yaatak oröömëëp,’ pël yaan kat wi yeë. 22 Ën nook pöt ök niamaan kat wieë. Omën namp pim karipön ya sangën ëëpna pöp pi ngön yaatak orööpnaap. Ën namp pim karipön utpet wesak mapna pöp pi ngarangk wotöököröa naë oröak ngön ya mëmpnaap. Ën namp pim karipön, ‘Kaökaö,’ kip mapna pöp pi es parëaöökë yaö sëpnaap. 23 Pötaanök ni omën nant Anutuun kiri wiimëak wak së kiri yawiaurek wë kön wiin nim karipëen utpet elmëën pi niiring ngön wieëaupök ëanëën pöt 24 sëp mowasum. Pël ëak om kiri yaauta naë wiak kaalak së. Pël ëak nim karipring arpim ngön wieëa pöt wilak wotpil wesak sëak Anutuun yowe wiim.

25 “Ën omèn nampök ni ngön yaatak nuulëepënëak yaan pöt ngön yaaurek nasèn wieëaar ngön pöt teentom ë pet irak ngöntrë kar ëëë. Pöt puuk ni omèn ngön ë pet yairaupë moresi nuulëën polisöröa moresi wes nimëën wii kaatak nuulnëëpanëën. 26 Ne yaap panë niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naaröongan. Nim karipë kangut pet pan ir olëakök oröömëëp.”

Öngre omp wëwëet utpet yawesauta ngönte

27 “Ngön kosang nent yaan ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok.’ 28 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omp namp öng nampön itenak kent kön wiin pöt yok könöök öng ngësëp sëp yewas. Pël ëak öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun yokoir. 29 Ën omèn nent nim it yaapkéöök itaampë pötak wak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ti moölam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëën koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëër ompyaö. 30 Ën nim mor yaapkéewësök kentöökë ënëm ëak utpet nent ëëmë pöt nim mor pöwes kama il moölam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëën koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëër ompyaö.”

Öngre omp wes yamëauta ngönte

(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

31 “Ngön kosang munt nenteta epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omp namp pim öngöp wes mëëpënëak pöt öngre omp yailauta pepewer pim öng pöp mamp.’ 32 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omèn namp pim öng omp nga naën yaupök wes mëëpna pöt pim pël elmëëpna pötaan öngöp omp munt namp yokoirem öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëa pöp koirëpna pöt piita öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat.”

Tiar ngön nent kosang wasëpenëak ngaarëkël wesak angan

33 “Ën ngön kosang munt nent ëaröen ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni omèn nent ëëmëak Aköpë ëöetak kaar kosang wesak anganok. Omèn nent pël ëëmëak pim ëöetak kosang wesak pöt ngaarëk wëën këët orööp.’ 34 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Ar ngön nent kosang wasëneak ngaarëkël wesak yaap pël anganok, won pan. Ar kutömweril wesak kosang wasnganok. Kutöm pöwer Anutu pim wëauwer pötaanök. 35 Ën e yangerakëlta mëak kosang wasnganok. Yang epëreta Anutu pim ingesiarë urte pötaanök. Ën Yerusalem kakëlta yapin mëak kosang wasnganok. Yerusalem pö Omp Ak kaöapë ka kësangö pötaanök. 36 Ën nim kepönöökëlta ngön nent kosang wasnganok. Nuuk yok pangk kepön ëp naön maan koöre kölam naëpan pötaanök. 37 Ar omèn nent ëënëak pöt om, ‘Mak, ne pël ëëmaap,’ pöt pëën an. Ma omèn nent naën ëënëak pöt om, ‘Won, pël naëngan,’ pöt pëën an. Arim omèn nantëël mëak kosang wasëneak ngön munt nant anë pöt Setenë naëaan orööpnaat.”

Omèn nampök utpet yaalniin pöt kanguir elmëëngan

(Luk 6:29-30)

38 “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omèn nampök nim it naö utpet nuwasën pöt kanguir pim naö utpet mowasumëëp. Ën omèn nampök nim kë naö nitiin pöt kanguir pim naö motiimëëp.’ 39 Ën nook pöt, epël niamaan kat wieë. Omèn nampök ni utpet yaalniin pöt kanguir elmëënganok. Ën omèn nampök nim kerëm yaapkéetak nimöön pöt katnëëteta nimööpnaan mowasum. 40 Ën omèn nampök nim ulpëën iriip öpënëak ngön

yaatak nuulëak ngön nent nimëen wesak niaan pöt ulpëen rangkëëpta përe mamp. ⁴¹ Ën omën kaö nampök kan mëntöök omën nant wak sumëak kosang wesak niaan pöt nuuk kan waliöököl wak sum. ⁴² Ën omën nampök ni omën nant pi mampëak kimang yeniaan pöt mamp. Ën nampök nim naëaan omën nant yaam öpënëak yaan pöt keimön ëënganëp mamp.”

Kööre tokörö lup sant elmëëpa

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Nim karipön lup sant elmëem. Pël ëak nim kööre toköpön kaaö elmëem.’ ⁴⁴ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëen. Ën utpet yaalniaurö Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang man. ⁴⁵ Ar omën ke pilöt ëënë pöt arim Pep kutömweri wëaup pim ru panë sënëet. Pöt puuk pim këtëpön maan omën utpetere ompyaö pouröa rangk yema. Ën pi tapöpök pim kopiirenta maan omën wotpilre korar pouröa naë yepel. ⁴⁶ Arën lup sant yaalniaurö kanggir elmëenë pöt Anutuuk ompyaut nimpnaat ma? Won. Utpet yaaurö pitta lup sant tapël elmë yaë. ⁴⁷ Ën arimtë karuröenökëer sant mowasënë pöten kön wiin arök omën muntarö il wesak ompyaö ëen sa ma? Won. Omën ngönën wonörö pitta sant tapël mowas yaë. ⁴⁸ Pötaanök arim Pep kutömweri wëaup pöpë ompyaö wotpil wë pöl arta ompyaö wotpil wë arim kööre toköröen ompyaö moweseim ön.”

6

Omën il ngentingenti yaaö pörö kaamök yaalmëauta ngönte

¹ “Ar arimtën ngarangk këkë ëen. Arim ngönën yaat omnaröa ëöetak pit itenak arën kön wiin ompyaö ëëpna pöl wesak mëngkanok. Pël ëënë pöt arim Pep kutömweri wëaup kön wiin ompyaö naën ëen ompyaö kangut naningkën ëëpnaat.

² “Ni omën il ngentingenti yaurö omnant kaamök elmëëmëak pöt kaar yaauröa ök elmëënganok ëlëëp mamp. Kaar omën pörö pit omën muntaröak itenak pitëmëen wak isak apëna yak omën il ngentingenti yaurö kaamök ëak omnant ngönën tupötëere kamtatë omnaröa itöök yemengkaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. ³ Ni pöt omën il ngentingenti yaurö kaamök elmëëmëak pöt omnant ëlëëp panë wesak mamp. Nim mor yaapkëewesök omnant yemangkën katnëewesi ewat nasën ëëpna pöta ök karuröak nim mampëëtön ewat nasën ëëp. ⁴ Ni omnant ëlëëp mampë pöt nim Pep omën ëlëëp pipötön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte

(Luk 11:2-4)

⁵ “Ar Anutuun ök manëak pöt kaar omnaröa yaaul ëënganok. Pit omnaröak itenak pitëmëen wak isak apëna yak ngönën tupötë kakaatiire kamtatë, omnaröa itöök, tauëë Anutuun ök mapnaaten kent yaaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit ënëmak Anutuuk kaalak kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. ⁶ Ar Anutuun ök manëak pöt arimtë kaatë kakaati së kan wariak arim Pep ëlëëp wë pöpön ök man. Pël ëënë pötak arim Pep ëlëëp yamëëautön ityeengkaupök kangut nimpnaat.

⁷ “Arim Anutuun ök yamëëautë ngönën wonöröa ök ëak ngön paspas nentere nent kësang anganok. Pitëm pël yaaö pöt, pitëmtok kön wiin ngön wali

yemaan Anutuuk kat mowiipnaat wesak pël yaaurö. ⁸ Ar pitëm ök eënganok. Pep piin kimang nemaan wëen arim ap yewesautön ewat yaaup. ⁹ Pötaanök ar Anutuun epël ök man.

‘Tenim Pep kutömweri wëaup,
nim yapinte ngëengk wiaap.

¹⁰ Ni wais wa ngaöök nimë.

Kutömweri wëaurö nim këm ngön ngaarëk yeö pöl e yangerak wëaurö teenta tapël eëneäk kent yaë.

¹¹ Ni peene kët epta könkön kaömp nimp.

¹² Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenökta omnaröa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök.

¹³ Moröktak nuulëenganëp,
pim naëaan ent ë nuulë.’

¹⁴ ‘Yaap, ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut kërë moolanë pöt arim Pep kutömweri wë pöpökta arim utpet yaautë kangut kërë nuulapnaat. ¹⁵ Ën ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut kërë nemoolaan eëne pöt arim Pepap puukta arim utpet yaautë kangut kërë nanuulaan eëpnaat.’

Kaömp ngës olëak wëauta ngönte

¹⁶ ‘Ar Anutuun yak kaömp ngës olëak pöt omën ngön kaar yaauröa ök koöre sap ëak önganok. Pit kaömp ngës olëak wë pël yaëen omnaröak pitën itenak wak isak apëna yak koöre sap ëak wëaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën eëpnaarö. ¹⁷ Ar kaömp ngës olanëak pöt arim wëaul uwari mëak arim këere wot kanöt iirën. ¹⁸ Arim kaömp ngës olëak önë pöt, omnaröak itenak ewat nasëpan, arim Pep ëlëëptak wë pöpökëer itaampnaan pël eën. Pël eëne pötak arim Pep ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.’

Omën ompyaut wieëauta ngönte (Luk 12:33-34)

¹⁹ ‘Ar yangerakë omnant iwal ka ëere kumkum ë, omnaröak ka pör menak kékain wë pël yaaut kësang wiak önganok. ²⁰ Anutuuk arimëen omën ompyaut kutömweri ningkën önëen omën ompyaut eëë. Kutömweri pötökëer iwal ka ëere kumkum ë, ën omnaröak ka pör menak kékain wë pël naën yaaut. ²¹ Arim omën ompyautë wia pörëkël arim könötta wiaapnaat.’

Tiarim itöörar koröpöökë rampewesi ök (Luk 11:34-36)

²² ‘It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. ²³ En arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapna pöt koö pöt sasa kësang panë olëaapnaat.’

Tiar Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan (Luk 16:13)

²⁴ ‘Omën nampök yok pangk omën omp ak naarë inëen naën eëpnaat. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëëpnaat. Won eën pöt, kangiir nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan.’

Kön selap yaauta ngönte
(Luk 12:22-31)

²⁵ “Pötaanök ne arën epël ök yeniak. Ar arimtë wëwëetaan kön selap äak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen? Ma iit tarëkaan öpen?’ Ën koröpöonta kön selap äak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ Kaömpöt köët won, wëwëetakëer köët. Ën ulpëenre poë koröpöt köët won, koröpökëer köë. ²⁶ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömp ngëntak nëere wa peram wi pël naën yauröak arim Pep kutömweri wë pöpök kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁷ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pintë wëwëeten kön selap äak kot nent wali wes ulmëepën sa ma? Won. ²⁸ Ën ar tol ëënak ulpëenre poë koröpötëen kön selap yeë? Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëen ya namëngkën yaë. ²⁹ Pël yaëetak ne epël ök yeniak. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. ³⁰ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpökë kaamököt nin yaë. ³¹ Pötaanök ar kön selap äak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?’ ma ‘Iit tarëkaan öpen?’ ma ‘Oröpötök kör koëpen?’ pël angan. ³² Omën ngönën wonörö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirëenëen iire kaömp nënë pöten kön wiak nimpnaat. Pötaanök omën pipotëen kön selap ëëngan. ³³ Ar pöt, wot réak Anutuuk wa ngaöök nimëen wëwë wotpil pim önëak niia pöt önëen weë ngentieë. Pël ëënë pötak yangerakë omën pipotta koir nimpnaat. ³⁴ Pötaanök omën nant ëlpamök orööpna pötön peene ket eptak kön selap ëënganok Wangam kan orööpna akun pötakökëer omën pötön kön wiin. Ën ket nantë könömöt yaaröön yok pangk pötëen kön wiinëet.”

7

Omnaröa wëwëat wël yaauta ngönte
(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ “Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl ar elniipanëen omnarö kom äak ngön ë pet yairaupë yaë pöl elmëëngan. ² Arök omnaröaan ngön ya ke nal wesak mompunë pöt Anutuuk kangiir ke tapël wesak arimëen elniipnaat. Ën arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuuka tapël kaip ti nimpnaat. ³ Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴ Nimtëöök om wiaan ni tol äak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ ⁵ Kaar omnamp, ni nimitë itöök këra elte wia pipët wakök këëkë iteneë nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.

⁶ “Omën utpet kentöröa ök pörö Anutuu ngön ngëëngkët köntak mengkanok. Pël ëënë pöt arim ë rangiat ent äak polöröa naë olanë pöta ök yaë. Ënak pol pöröak ing samsam yeem kaalak kaip tiak arimënt kant nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte
(Luk 11:9-13)

⁷ “Kimang maim olëak omën köët önëët. Ngaöl ëeim sëak köët koirëneët. Kanwer körangkörang maimën të niwiipnaat. ⁸ Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaurö Anutuu naëaan köët yokoir. Kanweri körangkörang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. ⁹ Arim naëaan

runga namp kēēnēēn pepapōn kaōmp kimang maan kēlō kor mampēn ma?
 10 Ma animautaan kimang maan kamal utpet namp wa mampēn ma? Won.
 11 Ar omēn utpetarōak arim rungaarō omēn ompyaut men yeē pōl arim Pep
 kutōmweri wē pōpōk il niwesak omēn piin kimang manē pōrō omēn ompyaut
 kaō wesak nimpnaat.

12 “Arim omnarōak omēn ompyaut elniipēnēak kent kōn yawi pipēl arōk
 kangiiir pitēn elmēēn. Ngōn piptak Mosesē ngōn kosangōtre tektek ngōn yaaō
 omnarōa ngōnōt kepōn erēn ēak wia.”

Wēwē kosangta kanēr kotur

(Luk 13:24)

13 “Ar kan koturak ilēak wēwē kosangta kanōōk sēn. Kō yesaurekē kanēr
 kaōer, ēn pōrekē kanō kaōaō. Pōtaanōk omēn selap ilēak yesau. 14 Ēn wēwē
 kosangtakēl yesa kan pōr kotur. Kan pōōk sēpenēak pōt pomp ēak omēn selap
 won kopēt nampnampōk koirak yesau.”

Tektek ngōn yaaō kaar omnarōaan ngarangk kēēkē ēēpa

(Luk 6:43-44; 13:25-27)

15 “Ar tektek ngōn yaaō omēn kaarōrōaan ngarangk kēēkē ēēn. Pit arim naē
 wais wēēn ar pitēm korōpōtōn pēēn itenak pitēn kōn wiin pol sēpsēpōrōa ōk
 ēpre wiap yaauro pēl wasēnēēt. Pēl ēēnēetak pitēm lupōtē kent tokōrōa ōk
 nga panē wia. Pōtaanōk ar utpet niwasēpnaarō. 16 Ar pitēm omnant yaautōn
 itenak songōnten ēwat sēnēēt. Pōt wēleri ēēr nautpan. Ēn rakēsāōōk kasu
 nautpan. 17 Kēra ompyaut ulōp ompyaurō yaut. Ēn kēra utpetat ulōp utpetarō
 yaut. 18 Kēra ompyautōk ulōp utpetarō nautpan. Ēn kēra utpetatōk ulōp
 ompyaurō nautpan. 19 Ēn kēraat ulōp ompyaurō nautōn ēēpna pōt ku tiak
 es marēn kotōpnaat. 20 Pōtaanōk tektek ngōn yaaō omēn kaarōrōa omnant
 yaautōn itenak pitēm songōnten ēwat sēnēēt.

21 “Ar epēl kōn wiingan. ‘Omēn neen, “Nem Akōp,” pēl yenēa pōrō pourō
 Anutuu wa ngaōōk yamēautak ilapnaarō,’ pēl wasngan. Nem Pep kutōmweri
 wēaupē kentōōkē ēnēm yaaō pōrōakēēr pēl ēēpnaarō. 22 Ēnēmak akun kaōaōōk
 omēn kēsang wais neen epēl neapnaat. ‘Akōp, ten nim urtak wē Anutuu
 ngōnte ōk aōre omēn narōa lupōtēaan urmerarō waō ē momēēre omēn weēre
 kosang it ngolōp kēsang nant pet ē pēl eimaut.’ 23 Pēl neaan ne pitēn epēl
 memaap. ‘Utpet omnaarō aē, ne arēn kōpēl. Ar mop newiak kama seē.’ ”

Ka ōk yarēauta songōn nenteparē ngōnte

(Luk 6:47-49)

24 “Omēn nem ngōn epēt kat wiak ngaarēk ōpna pōrō pit omēn kōn ompyaō
 wieēaup ka weit ōk rēa pōpē ōkōrō. 25 Pēl ēēn kopi kēsang panē pelak i nga
 urak kent kēsang nempel mōak ka pōt tōōl noolaan ēa. Pōt ka pōta wapōt
 yang weitak wesirak taē ē ulmēa pōtaan. 26 Ēn omēn nem ngōn epēt kat wiak
 ngaarēk naōn ēēpna pōrō pit omēn kaōkaup pim kaat i kosemeri pisōōk ōk rēa
 pōpē ōkōrō. 27 Pēl ēēn kopi kēsang panē pelak i nga urak kent kēsang nempel
 mōak ka pōt tōōlak sasa utpet wes olēa.”

28 Yesu pi ngōn epēt ōk mē pet yairēn omēn pim naē wa rongan ēa pōrō
 pourō pim ngōn pōtaan yaan panē sa. 29 Pōt pi pepapōk ōngpōkōt wa kotiak
 maan ngōn kosangōtē ngarangkōrōa ngōn yaaut il mowesa pōtaanōk.

8

Yesuuk omēn kēsē ēa namp ompyaō mowesa

(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Yesu pi rosiraöökāan kaip tiak yengmaan omēn rongān kēsang panē nempel pim ēnēm sa. 2 Akun pōtak omēn kēsē ēa namp pim naē sē rar rē mowesirak epēl mēēa. “Akōp, ni ompyaō newasumēak pōt yok pangk ompyaō newasumēēt.” 3 Pēl maan Yesu mores el mēak pim rangk mowiak epēl mēēa. “Pēl elniimēak yeēerek ompyaō sē.” Pēl maan tapētakēer pim kēsēat won sa. 4 Pēl ēēn Yesuuk piin ngōn epēl mēēa. “Kat wi. E yaalni epēta ngōnte omnarōen ök manganok om el wesak sē nim korōpō kiri ar yaaō nampōn pet elmē. Pēl ēak omnarō nim ompyaō san pōt ēwat sēpnaan Moses pim ngōn kosangta wia pōl kiri ar ēēm.”

*Yesuuk nga omnarōa wotōok nampē inēēn ruup ompyaō mowesa
(Luk 7:1-10)*

5 Ēnēmāk Yesu pi Kapaneam kakē sa. Pēl ēēn Rom nga omnarōa wotōok namp sē piin ngōn kosang wesak epēl mēēa. 6 “Akōp, nem inēēn ruup pi yauman ēak pim kosat kēl wak kēlangōn kēsang yaēēn komun ureim kaatak wia,” pēl mēēa. 7 Pēl maan epēl mēēa. “Ne sē ompyaō wasumaap.” 8 Maan nga omnarōa wotōokōpōk ngōn kangit epēl mēēa. “Akōp mosēp. Ne ompyaup talte nem kaatak waisum? Ni om eprek wē kēm pēentak aan nem inēēn ruup ompyaō sēp. 9 Pōt ne omēn isaurōa ikanōok inēēn yaupōk nem iri nga omnarō wē. Pōtaanōk nook nampōn, ‘Sē,’ maan sēpnaat, nampōn, ‘Wais,’ maan waisēpnaat, ēn nem inēēn ruupōn, ‘Pēl ē,’ maan pēl ēēpnant. Pōtaanōk nim naē weēre kosang wieēaup pōten ne kōn wiin ni maan nem inēēn ruup yok pangk ompyaō sēpnaap.” 10 Pēl maan Yesu pi kat wiak yaan sak omēn pim ēnēm yesa pōrōen epēl mēēa. “Ne yaap niamaan. Israel omnarō arim naē kōn wi kosang yewesa epēl nent nokoirēn ē yeē. 11 Kat wieē. Omēn kēsang panē yang wē naōōkāan naōōk, kētēpē yengampiaulaanre sē yeilēaulaan omēn pōrō wais Apramre Aisakre ēn Yakop pitēm naē kutōmweri wel aisēak kaōmp nēmnaarō. 12 Pēl ēēpnaarōak Anutuuk Yuta omēn narō kutōmweri sē ōpnaarō pēl yewesa pōrō koō panēetakēl wa moolaan wē ingre ya ilak aimeē kē pōtōppōtōp aim ōpnaarō.” 13 Pēl mēak pi kaip tiak nga omnarōa wotōokōpōn epēl mēēa. “Ni sē. Nim omēn orōōpēnēak kōn wi kosang yewesan pōt nim naē orōōpnaat.” Pēl yemaan akun tapētakēer pim inēēn ruup ompyaō sa.

*Yesuuk Pita pim lēlamōp ompyaō mowesa
(Maak 1:29-34; Luk 4:38-39)*

14 Yesu pi sē Pita pim kaata kakaati ilēak itaangkēn pim ōng lēlamōp yauman korōp es nga kaō nent yeem ka ureēa. 15 Pēl ēēn Yesu pi pim moresi mor moōn yauman korōp es nga pōt won sēēn pi wal ēak kaōmp ar ē mena.

*Yesuuk omēn narō kēsang ompyaō mowesa
(Maak 1:32-34; Luk 4:40-41)*

16 Wiap kan koō olapēnēak yaēēn omēn narōak yauman omēn kēsang pan pitēm lupōtē urmerarō ilēak wēa pōrō pim ngēsē wak sa. Pēl ēēn pi urmerarōen nga mēak pitēm lupōtēaan waō ē momēak yauman yaaurō ompyaō mowesa. 17 Pēl ēa pōtak tektek ngōn yaaō omēn Aisaia pōpē ngōn epēl ēa pōt kē orōa. “Pi tiarim yauman won nuwesak kēlangōn pōt kama wak sa.”

*Omēn naar Yesuu ēnēm sēpēnēak mēēa
(Luk 9:57-62)*

18 Yesu pi itaangkēn omēn rongān kēsang nempel pi wa taap elmēak wēēn pim ruurōen i kaōōkē ēngk komuntakēl sēpnaan ko ēēpēnēak mēēa. 19 Pēl yaēēn omēn ngōn kosangōtē ngarangk nampōk piin epēl mēēa. “Rē yanuulaup, nim yasumēētē ne ēnēm elniimaap.” 20 Pēl maan Yesuuk kangiiir

epël ök mëëa. “Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka epöt wia. Pël ëaatak Omën Këëp nem ka uröma kaat won.” ²¹ Pël maan omën munt pim ënëm yaaö nampök epël mëëa. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet reäk së nem pepap yang kel weerum.” ²² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Mosëpnerek ni nem ënëm wais. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat.”

*Yesuuk kent kësangöön maan won sa
(Maak 4:36-41; Luk 8:22-25)*

²³ Pël mëak Yesu pi wangaöök ilaan pim ruurö pitta tapël ëak piiring sa. ²⁴ Pël ëën kent kësang nempel möön i kaö maat kësang panë möak wangaöök ilaan utpet ëak iri i kaöök ilapënëak yeëa. Pël yaëen Yesu pi om ka kun sak wieëa. ²⁵ Pël ëën Yesu naë së it moilak epël mëëa. “Aköp, tiar kö sëpenëak yeëerek ni ten kaamök elni,” pël mëëa. ²⁶ Pël maan Yesu pi pitën epël mëëa. “Ar tol ëënak kas yeë? Arim kön wi kosang yewesaut om kot panë wieëan epët.” Pël mëak pi kentöore i kaöön nga maan kentö leng ëën kaö maatta won sa. ²⁷ Pël ëën pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop ke tolëël namp apen? Puuk kentre kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

*Yesuuk omën naarë lupmeriarëaan urmer narö waö ë momëa
(Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Pit i kaöök ëngk komuntak së Katara yangerak öröön omën urmer-aröaring wëa naar Yesuu naë së koirra. Omën pöaar piarip wel yangaöök wakaimën omnarö piaripön itaangkën nga panë sak wëen kas ëak piarpim naë nasën ëëima. ²⁹ Pël ëën piaripök merëk ë olëak Yesuun epël mëëa. “Yesu, ni Anutuu Ruup. Ni ten tol elniimëëp? Akun kaöaö temanöm nasën wiaan këlangön kat niwiimëak yaën ma?” ³⁰ Akun pötak pol narö kësang kamaarek wë kaömp neim wëa. ³¹ Pël ëën urmeraröak kosang wesak piin epël mëëa. “Ni ten waö ë nimëëmëak pöt pol ëngkoröa lupötë öngpök wes nimëëm.” ³² Pël maan, “Yok sëë,” pël maan pit së polöröa lupötë öngpök ilëa. Pël ëën pol pörö kas pöömpö së parëaöök öröak i kaöök ilëak ëm përeäk wel wia. ³³ Pël ëën omën pol ngarangk yaaö pörö kas së pitëm ka kaöaöök öröak omën urmeraröaring wakaima pöaarë naë öröa pöta ngönöt ök mëëa. ³⁴ Pël ëën ka kaö pöök omën pourö Yesuun itaampö sa. Pël ëak së koirak pitëm yanger sëp wesak kaalak kaip tiak sëpenëak ke urak mëëa.

9

*Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa
(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

¹ Yesu wangaöök ilëak pim ruuröaring kaalak i kaöök ëngk komuntakël së Kapaneam kak öröa. ² Pël ëën omën narö omën kosat kël wa namp urweri wiak wak Yesuu naë sa. Pël ëën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak. Pötaanök ni ya kë sak öm.” ³ Pël maan omën ngön kosangötë ngarangk narö neneren epël mëëa. “Omën epop, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëët.” ⁴ Pël yemaan Yesuuk pitëm könre lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön utpet pipot yawi? ⁵ Pöt nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën ar nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar

pël wasënëët. ⁶ Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këëp e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten éwat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal éak korumönte wak nim kaatakë së.” ⁷ Pël maan pi wal éak pim kaatakë sa. ⁸ Pël éën omën kësang pöten itenak kas éak Anutuuk weëre kosang ke pilte omën moresi mena pötaan pit Anutuun ping wesak mëëa.

*Yesuuk Matiuun pim ënëm ëëpënëak mëëa
(Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Yesu pi pörek sëp wesak yesem takis yewa omën namp Matiu ne nem takis yewa kaatak wëën itenak epël yenëa. “Ni nem ënëm elnë.” Pël neaan ne wal éak omnant sëp wesak pim ënëm saut.

¹⁰ Yesu pi nem kaata kakaati wais wel aisëak kaömp yenën takis yewaare saun omën munt narö kësang wais Yesure ten pim ruuröaring wel aisëak kaömp naut. ¹¹ Pël yaëën Parisi ngönën omnaröak pöten itenak ten pim ruuröen epël niiaut. “Arim ré yanuulaup pi tol éënak omën takis yewauröere saun omnaröaring kaömp ngawi yen?” ¹² Pël yeniaan Yesu kat wiak kangiiir epël mëëaut. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëër rotaaröa ngësë sa yaë. ¹³ Ar pöt, së ngön nent ngönëntak epël wia pöta songönten këëkë kön wiin. ‘Ne ar nemëën animaurö kiri ar elnëënéëten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm éën ompyaö elmëënéëtenök kent yaë.’ pël wia pöten kön wieim ön. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

*Omën naröak Yesuun kaömp ngës olëak wëautaan pëël mëëa
(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Akun pötak Sonë ru narö Yesuu naë wais epël mëak pëël yema. “Ten Parisi ngönën omnarö Anutuun yak kaömp ngës olëak wëaurö. Én nim ruurö pit tol éënak kaömp ngës olëak naön yaë?” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëaut. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëën karuröak yaköm éën kaömp ngës olëak öpën ma? Won pan. Peene wë öng öpna pöp karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëën omën naröak pi wak kama ulmëën akun pötakökëër pim karurö yaköm éën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëër nem ruurö neen yaköm éën kaömp ngës olëak öpnaat.

¹⁶ “Omën namp poë koröp ngolöpöökäan kaö nent ilak ulpëën ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë koröp ngolöp pötak ulpëën ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat. ¹⁷ Én omën namp i kep pol koröpwwering ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpöt kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin lit orö sëpnaat. Pël éën pol koröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpöt kep ngolöptak lë mëëpan pötak pangk ëëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

*Yesuuk ngarangk nampë koontupre öng namp ompyaö mowesa
(Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

¹⁸ Yesu pi ngön pöt ök yemëem wëën ngarangk namp wais pim naë rar rë mowesirak epël yema. “Nem koontup peene ngolöp wel wia. Pël ëaarek ni wais mores pim rangk mowiin kaalak öp sëp.” ¹⁹ Pël maan Yesu pi wal éak ten pim ruuröaring omp pöpring saut.

²⁰ Pi kan yesën öng namp öng yauman ëeim wëën krismaki 12 éak saö namp kasngaël wais pim mores ulpëënëpök mësël yaalmë. ²¹ Pöt, “Ne om pim

ulpëenëpök mësël elmëema pöt ompyaö sumaat,” pimënt kön pël wesak pël yaë. ²² Pël èen Yesu pi kaip ti itenak epël yema. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kè sak òm.” Pël maan òng pöp tapëtakëer ompyaö yes.

²³ Yesu pi sè ngarangkepë kaatak oröak itaangkën omnarö koontupëen yak yaköm èen pitëm yaal nger pëp mempöore ngön kaëp ilö pël eim wëa. ²⁴ Pël èen pi pitën epël yema. “Ar mop wiak ka tomökël oröee, koont epop wel nawiin om ka ura.” Pël maan pit sömre ëlak ya. ²⁵ Pël yaan Yesu pi omnarö tomökël wes momëak koontupë wieëa pörek ilë moresi wëen wal ëaut. ²⁶ Pël èen pim pël elmëa pöta ngönte yang pörek ka poutë sa pet ira.

Yesuuk omën it il tëa naarre ngön won sa namp ompyaö mowesa

²⁷ Yesu pi ka pö sëp wesak ten pim ruuröaring yesën omën it il tëa naar pim ènëm yewaisem ngön ë olëak epël yema. “Yesu ni Tewitë ëapök tenipön yaköm kön niwi.” ²⁸ Pël maan Yesu pi pim ka sèpënëak ëa pötak ilaan omën it il tëa pöaar pim naë waisën pëel méeaut. “Arip kön wiin ne yok pangk ompyaö niwasum ma?” Pël maan piaripök kangiiir epël yema. “Aköp, mak.” ²⁹ Pël maan piarpim itöörarë mësël elmëak epël yema. “Arpim kön wi kosang yenewas pötak ne ompyaö yanuwat.” ³⁰ Pël maan piarpim itöörar nga ngëna. Pël èen Yesuuk kosang panë wesak epël yema. “Omnaaröen ök manganak.” ³¹ Pël maan piarip sè Yesu pim pël elmëa pöta ngönte yang pörekë omnaaröen ök maan yang pörek pangk ë pet ira.

³² Ten kaalak ka pöt sëp wesak kan yesën omën narö omën urmerapök elmëen ngön won sak wëa namp Yesu naë wak waisa. ³³ Pël èen Yesuuk urmer pöp waö ë momëen omën ngön won sak wëa pöpök ngön yaan omnarö kat wiak yaan sak epël ya. “Elei, tiar omën ke epël nent Israel yangerak oröön itnaangkën ëaut.” ³⁴ Pël yaan Parisi ngönën omnaröak epël yema. “Urmeraröa kaöpök kaamök elmëen urmerarö waö ë yemomë,” pël yema.

Yesuuk omnaröen yaköm elmëa

³⁵ Yesu pi ten pim ruuröaring ka kotre kaö poutë imeë pitëm ngönën tupötë ngönën rë mouloöre Anutuuk wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök maö, këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël elmë imaut. ³⁶ Pël yeem pi omën selap pan itenak pitën kön wiin pol sèpsëp ngarangk wonöröa ök kön irikorring wë weëre kosang won wëen itenak pitën yaköm kön wia. ³⁷ Pël ëak pim ruurö tenën epël yenia. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. ³⁸ Pötaanök ar ya Pepapön kimang man. Pël èen puuk ya omën munt narö koirak wes mëen këet wa rongan ëëpnaan.”

10

Yesuu ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt (Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Yesuuk ten pim ru 12 pöröen ngön niaan sëen urmerarö waö ë mëere këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël èenëak weëre kosang ninaut. ² Ten pim ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt epot. Wotöököp Saimon yapin nent Pita piire ën pim nangap Entru, Semsre pim nangap Son, Sepeti pim ruuar, ³ ën Pilipre Patolomiu, Tomasre Matiu takis yewaup neere Sems Aliasë ruupre Tatias, ⁴ Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire ën Yutas Keriot kakaanëp ènëmak Yesuun kup mowiipnaap.

Yesuuk pim ngön yaaö omèn 12 pöröen ya ngön mää
(Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Ten omèn 12 pöröen Yesuuk epël niak wes nimèèn saut. “Ar omèn ngönèn wonöröa naë sëere Sameria omnaröa ka kaotè sè orö pël èënganok. ⁶ Om Israel omèn pol sèpsèp ngarangk won èen repak yes pöröa ök èa pöröa naèèkèer sèn. ⁷ Pël èak ar yesem pöt ngönèn epël ök man. ‘Anutuuk tiar wa ngaöök nimèèpna akunet yok temanöm yes.’ ⁸ Pël yeem yauman omnarö ompyaö mowasööre omèn wel wiaurö wal è moulmè, omèn kèsè èaurö ompyaö mowasööre urmerarö omèn naröa lupötèaan waö è momè pël elmèèn. Nem wèere kosangöt sum won yaningk. Pötaanök arta tapël sum won omnarö kaamök elmèèn. ⁹ Èn monat arim kërötè waulak sènganok. ¹⁰ Ar kan kourakè kaömp waulönèak këröt wak sènganok. Ar ulpèènre ing kör muntatre sungköratta wak sènganok. Pöt ar omnarö ya yamèngkèn yok pangk kaamök elniak kaömp nimpnaat. ¹¹ Ar ka kaö naöök ma kot nentak sè oröak wet réak pitèm songönöt nampön pèèl mèak kat wiin ompyaö sant niwasèpnaap èèn pöt piiring wè olèak sènèetak sèp wesak sèn. ¹² Ar ka nenta kakaati yeilèem pöt omèn pörök wèauröen, ‘Anutuuk ompyaö elniip,’ pël ök man. ¹³ Pël èèn pit sant niwasèpna pöt Anutuuk arim ngön manè pöl pit ompyaö elmèèpnaat. Èn pit sant naniwasèn èèpna pöt arim ngön Anutuuk ompyaö elmèèpènèak mèean pöt pitèm naë kè naarööpan. Àrimènt wak sènèet. ¹⁴ Èn ka naöök ma nentak omèn narö sant niwesak arim ngönte kat nawiin yaèèn pöt ar pörök sèp wesak yesem pit utpet èèn Anutuuk kangiir kasèng mampnaat pöt pet elmèak ing porpor elmèak arim ingötèaan yangre ulölöt kèrè pörök moolan. ¹⁵ Ne yaap pan niamaan. Ngaanèer Sotomre Komora ka pöteparè omnarö pit utpet èeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotomre Komora omnarö pitèm utpetatè kangut mampnaat. Èn omèn ar sant naniwasèn èèpna pörö utpet pan èèn Sotomre Komora omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Könöm ke nentere nent orööpnaata ngönte
(Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ “Kat wieë. Pol sèpsèp ruurö kent toköröa öngpök wes namèèn yaau-tak nook ar kööre toköröa öngpök wes nimèèn sè önèèn yeë. Pit utpet niwasèpènèak èèpnaat. Pötaanök ar pol reraupè yaë pöl it nganga yeem int ekèpè wè pöl wiap èèn. ¹⁷ Ar omnaröen ngarangk kèèkè èèn. Pit ar kaöaröa naë niulèèn pitök maan ngönèn tupötè pès nimööpnaat pötaanök. ¹⁸ Ar nem ru sak wè pötaanök pitök ar yang ngarangkre omèn omp ak naröa naë ngön yaata niulèèpnaat. Pël èèn ar pitre omèn ngönèn wonöröa èöetak nem ngönte tekeri wesak manèet. ¹⁹ Yang ngarangköröa naë niulèèn tol anet èak kön selap èënganok. Akun pötak ngön anèet Anutuuk arim lupötè niwiipnaat. ²⁰ Pël èèn ngön anè pöt arimtok naèngan, arim Pepapè Pulöök tekeri wes nimpnaat.

²¹ “Omèn naar nanèpök nangapèèn kup mowiin mèmpnaat. Èn pepapökta ruupèèn kup mowiin mèmpnaat. Èn koröngre ruuröak èlre pepaarèèn kup mowiin mèmpnaat. ²² Ar nem ru sak wè pötaan omèn pourö ya sangèn èèn kööre tok elniipnaat. Pël èèpnaatak omèn wèè sak wèak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat. ²³ Ar kak nerek wèèn nga elniin pöt kas nerekèl sèn. Ne yaap niamaan. Ar kak nrekaan waö elniin pöt nerekèl kas sènèet. Israel kaatè wii saal ar sa pet nairèn wiaan Omèn Kèèp ne oröömaap.

²⁴ “Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Èn inèèn ru nampök tapël pim ngarangkèp il newaspan. ²⁵ Runga pep kaatakèp pim pepapè

mëngkre mëngk wëen pangk ëëpnaat. Ën inëen ruupta pim ngarangkepë mëngkre mëngk wëen pangk ëëpnaat. Pitök ne arim kaöapön utpet wesak neak neen, 'Pielsepul urmeraröa kaöap,' pël neea. Pötaanök pitök il wesak ar nem ruuröen utpet panë wesak niapnaat."

Tiar Anutuunökëër kas ëëpa

(Luk 12:2-7)

²⁶ "Pitën kas ëënganok. Pöt epël. Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ²⁷ Nem arën koutak ök yeniak pipot ëwaatak ök an. Ën ngön laöök ök yeniak pipot omnaröa tektrak wë kaö wesak an. ²⁸ Ar omën könöp utpet newasën koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëënganok. Anutu es parëaöök niulëak könöpre koröpö pout kö niwasëpna pöpönökëër kas ëën. ²⁹ Omnarö tiar int sëpër naar 1 toea pötak sum ëëpnaat int ke pëlöröakaan namp köntak wël wiak yangerak nengentiipan. Anutuuk aanak pël ëëpnaat. ³⁰ Ar omnarö pöt, arim kepön ëpötönta pi ewat wë. ³¹ Pötaanök ar kas ëëngan. Pöt Anutuuk kön wiin arim sumatök int kot pöröaat il yemowas. Pötaanök omën nant arim naë köntak naarööpan. Puuk aanak orööpnaat."

Yesuu yapinte aöre piin yak mowasö pël yaauta ngönte

(Luk 12:8-9)

³² "Namp pi omnaröa ëöetak, 'Ne Yesuu ënëm yeë,' pël apna pöp nookta kangiiir nem Pep kutömweri wë pöpön, 'Pi nemop,' pël memaat. ³³ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta nem Pep kutömweri wë pöpë ëöetak piin yak mowasumaat."

Yesu pi tiar kom elniipënëak waisa

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ "Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne arim naë ngaat won wasumëak newaisën. Ne ar neen kön wi kosang wesak wëaurö omën neen pël naalnëen wëauröa naëaan kom elniin pit kööre tok elniipënëak waisaup. ³⁵ Nook elmëen ruupök pepapëen kööre tok ëëre korömpök ëlëpëen kööre tok ëëre koröng lëlamöpök ël lëlamöpëen kööre tok ë pël ëëpënëak waisaup. ³⁶ Omën ka kopëtetak wëaurö neneraan kööre tok ëëpnaat.

³⁷ "Omën namp pim ëlre peparëen kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. Ën namp pim rungaaröaan kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. ³⁸ Ën namp pi, 'Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,' pël wesak pim këra yetapër wak nem ënëm naalnëen ëëpna pipop nem omnamp pël naëpan. ³⁹ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat."

Omën narö ompyaö kangut öpnaata ngönte

(Maak 9:41)

⁴⁰ "Omën ar sant niwasëpna pöp ne elnëëpnaap. Ën omën ne sant newasëpna pöp Anutu nem wes nemëaup elmëëpnaap. ⁴¹ Omën namp tektek ngön yaaö namp pim ngësë yewaisën pi tektek ngön yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi tektek ngön yaaup ompyaö kangit piiring öpnaap. Ën namp omën wotpil namp pim ngësë yewaisën pi wotpil yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi omën wotpilëp ompyaö kangit piiring öpnaap. ⁴² Ën omën namp omën pas nampön itenak pi nem ruup pël wesak i ëpët nëmpënëak kelöntak kol mampna pöp pi Anutuuk yaap ompyaö kangit mampnaap."

11

*Sonök Yesuu ngësëel ngön wes mäa
(Luk 7:18-35)*

¹ Yesuuk ten pim ruuröen wetete ngön pöt ök ni pet irak pörek sêp wesak ka munt pörek wieëa pötë ngönën ök mäak rë moulo saut.

² Son i yamëaup wii kaatak om wë Kristoë yaauta ngönte kat wiak pim ru naar wes meën waisa. ³ Pël ëak piaripök piin epël mäak pëel yema. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?”

⁴ Pël maan omën pöaar wais ök maan Yesuuk kangiir piaripön epël ök yema. “Arip sê Sonön omnant arpim itaampööre kat wi yeë epotön ök man. ⁵ It ngaapörö it ngangä sê, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö sê, katun yaaurö kat ngangä sê, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaüt ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ⁶ Omën namp nemëen yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

⁷ Pël maan piarip yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte ök yema. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. ⁸ Ma ar omën ulpëen ke nalëp mäo nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mäa pörö omën omp aköröa ka ompyaütë wëetak Son pi ulpëen ke nalörö namëen wëaup. ⁹ Ma ar omën ke tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Epop tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngka pöt il yemowas. ¹⁰ Pöt omën pöpëenök ngönëntak epël retëng ëa. ‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes meën wet rapnaat. Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

¹¹ Ne yaap niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas. ¹² Ngaan Son i yamëaup pim ngës rëak ngönën ök ëa pötakaan wais peene e wë eptak omën utpet ke nentere nent yaaö naröak Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pötak ilapënëak weë yengenti.

¹³ Mosesre tektek ngön yaauröak Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak ëa ngön pöt aö aö wais Sonë oröak wë eptak kë yaarö. ¹⁴ Ën ar pitëm ngönöt kat wiak taë wasënëak pöt Sonön pi Elia pitëm waisëpënëak ëa tapöp pël wasënëet. ¹⁵ Katringëpök ngön epët kat wiip.

¹⁶ “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar rungaröa ökörö. Rungarö pit ka tomök ngasam yeem pitëm karuröen epël yema.

¹⁷ ‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

¹⁸ Ar tapël yaaurö. Son pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’ pël aiman. ¹⁹ Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. Pël ëaap Anutu pim ewat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

*Yesuuk Kalili omnaröen pepanöm ngön mëëa
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Akun pötak Yesu pim wet rëak ka nantë ya retëng weëre kosang mëngkën itanak lup kaip natiin ëa pöröen epël mäak nga yema. ²¹ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taaare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpök wa mëan

tapön. ²² Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Taaiaare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. ²³ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Sotom omnaröaan elmëanéen pitëm ka kaö pö kö nasën peene om wieëan tapön. ²⁴ Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Sotom omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat.”

*Yesuu naë së kë sëpenaat
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Akun pötak Yesuuk Pepapön epël ök mëëaut, “O Pep, ni kutömrë yang poutë pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ewatöröaan nim ngönëntë élëëp yaalmëaup. Ën kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. ²⁶ Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.” ²⁷ Pël mëak omnaröen epël yema. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö pit ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëër ewat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëër ewat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapé songönten ök maan yok pangk ewat sèpnaat. ²⁸ Ar Anutuu ngönte ngaarëk önëëtaan ya kaö mëneimeë këlangön kat wieim wëaurö nem ngësë waisën. Pël ëen nook niaan kë sënëen. ²⁹ Ar nem inëen ru sak neering ya mëneim wë nem naëaan ewatöt ön. Pöt epël. Ne ya wiap yaaupök nemtën wak irëak wëen arim saunatë könöm pöt won sëen lup kengkën sak önëët. ³⁰ Omnant arim ëënëak ök niain pöt ompyaut, könöm won pangk ëënëët.”

12

*Kë yesa akun ngëëngkta ngönte
(Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Wë kë yesa akun nentak ten Yesuring rais yaöökë lup yesem këënëen ulöp nant töak söngsöng ëak naut. ² Pël yaëen Parisi omnarök itenak Yesuun epël yema. “Kat wi. Nim ruurö kë yesa akun ngëëngkötë naënëël yaë.” ³ Pël maan kangiir epël yema. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ⁴ Tewitre pim omnarö pit Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauröakëër nëmpnaan piire omën pas pim naë wëaurö nëmpañëak nga yaaat wa na. ⁵ Ma Mosesë ngön kosangtak lup epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Kiri ar yaaurö Anutuu ngönën tup kaöetak kët kë yesa akun ngëëngkötë ya yamëngkem kë yesa akunatë nga wieëa pöt ilën saun naën ë yaë. ⁶ Ne niamaan kat wieë. Arim ëöetak e taua epöpök tup kaöet il yewas. ⁷ Ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne ar nemëen animaurö kiri ar elnëënëëten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëak ompyaö elmëënëëtenök kent yaë.’ Ar ngön pöta songönte ewat wëanéen omën ketre saun wonöröen nga nemaan ëan tapön. ⁸ Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Pötaanök nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat.”

*Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën mores kël wa namp ompyaö mowesa
(Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)*

⁹ Pël mëak pörekaan pitëm ngönën tuptak së ilëaut. ¹⁰ Pël ëen omën namp pim mor nas kël waup pörek wëa. Pël ëen pitök Yesuun morök elmëak ngön yaatak ulmëëpënëak epël pëël yema. “Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak

ompyaō wasēpen ma won?" ¹¹ Pël maan epël mēēaut. "Arim naēaan namp pim pol sēpsēp namp kē yesa akun ngēēngk nentak yang ōngōpōōk ilēaan sēp wasēpēn ma? Pël naēpan, ōpnaat. ¹² Sēpsēp pōp omēn pasip. Ēn omnarō tiar kēērō. Pōtaanōk kē yesa akun ngēēngktak yok pangk ompyaō wasēpenaat." ¹³ Pël mēak pi omēn pim mores kēl wa pōpōn epël yema. "Nim mores el mē." Pël maan pim mores el mēēn kaalak muntasi ōk ompyaō yes. ¹⁴ Pël yaēēn Parisi omnarō ka tomōk sē wa top ēak pit tol ēak Yesu mēmpēn pōta ngōnte kopēta wesa.

Yesu pi Anutuu inēēnēp

¹⁵ Yesu pi pitēm ngōnte ēwat wēak pōrekaan yesēn omēn selap pim ēnēm waisa. Pël ēēn pi yauman omēn pourō ompyaō mowesak ¹⁶ pitēm omēn muntarōen piin ōk mēpanēak nga yema. ¹⁷ Pël yaēēn tektek ngōn yaaō Aisaia pōpē ngōn epël ēa pōt kē orōaut.

¹⁸ "Epop nem inēēn ruup, nem yaō mēēaup.

Ne piin kent pan ēak ya kē yes.

Nem Pulō pim naē wes mēēn pim rangk wē weēre kosang mangkēn nem ngōn wotpilte omēn ngōnēn wonōrōen ōk mapnaat.

¹⁹ Pi omnarōaring ngōn nga elōore ngōn ēak aō,

omnarō pim ngōnte ka tomōk kat wi pël naēpan.

²⁰ Omēn kalaō pōtōp mōautē ōk kēlangōn kat wiaaurō pi utpet nemowaspan, kaamōk elmēēn ompyaō sēpnaat.

Ēn omēn es wēlēngō riipēnēak yaē pōl wiap panē yaurōeta puuk elmēēn wel nawiipan, kaamōk elmēēn weē sak ōpnaat.

Pi kosang ngentiak ya mēngkēn Anutuu wotpil yaautak omēn muntat il wasēpnaat.

²¹ Pël ēēn omēn ngōnēn wonōrōak piin kōn wi kosang wesak kor ōpnaat."

*Omēn narōak Yesuun Pielsepulōk kaamōk yaalmē pël mēēa
(Maak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)*

²² Wē ēnēmak omēn narō omēn urmer nampōk elmēēn it il tēere ngōn won sē pël ēa namp Yesuu naē wak waisa. Pël ēēn ompyaō mowasēn omēn pōp ngōn aōre it nga sē pël ēaut. ²³ Pël ēēn omnarō pōten itenak yaan sak epël ya. "Elei, epop Tewitē ēap, Anutuu Yaō Mēēaup, tiarim ngarangk elniipnaap ma?" ²⁴ Pël yaan Parisi omnarō pōten kat wiak epël yema. "Kaar angan. Omēn epop urmerarōa kaōap Pielsepul puuk kaamōk elmēēn waō ē yamē."

²⁵ Pël yemaan pi pitēm lupōtē itenak yema. "Yang nerakē omnarō pitēm naē nga orōōn nener mēnak kom ēak wē weēre kosangring naōn ēēpnaat. Ēn omēn ka naōōk wēaurō ma ka kopēt nentak wēaurō tapēl nener mēnak kom ēēpna pōt repak sēēn omēn won wiaapnaat. ²⁶ Tapēl Seten pimtōk ne kaamōk elnēēn pim urmerarō waō ē yemomēanēēn pimtōk pimēt mēngkēn pim weēre kosangōt won san tapōn. ²⁷ Ar neen, 'Pielsepul puuk kaamōk elmēēn urmerarō waō ē yamē,' pël aim. Pōtaanōk arim ngōn pipēt yaap yeānēēn arim ruurō pitta Pielsepul kaamōk elmēēn urmerarō waō ē mēan tapōn. Pōtaanōk arim ruurō pitēmōk arim ngōn pōt kaar ēan pōt tekeri yewas. ²⁸ Ne pōt, Anutuu Pulōōk kaamōk elnēēn urmerarō waō yeē. Pōtaanōk Anutuu wa ngaōōk yanimē pōt arim naē yaarō.

²⁹ "Omēn nga namp wēēn munt nampōk pim kaatak ilēak pim omnant naōpan. Wet rēak omēn nga pōp wii tē wiakōk pim omnant pout ōpnaat. Nga pōp Seten.

³⁰ "Namp ne sant naalnēēn yaē pipop kōore tok yaalnē. Namp neering pol sēpsēpōrō wa top naēn yaē pipop pi sēpsēpōrō rep yamē. ³¹ Pōtaanōk ne ōk

niamaan. Omën utpet ke nentere nent ëak Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemoolapan. ³² Ën namp pi Omën Këëp neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit peeneere ënëm poutë ent ë nemoolapan.”

*Këra ompyaöre utpet pötë ngönte
(Luk 6:43-45)*

³³ “Këra ompyaumentëk ulöp ompyaurö ütöpnaat. Ën utpetementëk ulöp utpetarö ütöpnaat. Këra ëlmenti songönte ulöpöröak war yewas. ³⁴ Kamalöröa morök yaë pöl ar yaaurö. Utpet yaauröak tol ëak ngön ompyaut an? Pël naëngan. Omën namp ke nantre nant pim lupmeri peö ëak wë pöt këmtak war yewas. ³⁵ Omën ompyaup pim lupmeri kön ompyaut wieë ngön ompyaut ya. Ën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieë ngön utpet tapëlöt ya.

³⁶ “Ne ök niamaan. Ënëmak kangiiir ëëpna akunetak Anutuuk omnaröa ngön köntak mosut yaaö pötaan ngön ya mëmpnaat. ³⁷ Arim ngön yaautak arim songön ompyaut tekeri wasën pöt Anutuuk niöpnaat. Ën arim ngön yaautak utpet yaauf tekeri wasën pöt sëp niwasëpnaat.”

*Omën narö Yesu retëng weëre kosangring nent ëën itaampënëak mëëa.
(Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)*

³⁸ Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omën naröak Yesuun epël yema. “Rë yanuulaup, ten Anutu niiring wë ma won pöta songönte ëwat sënaan, ni retëng weëre kosang nent ë. Pël ëën itaampunaan.”

³⁹ Pël maan pi epël yema. “Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pim elmëa pöta ököt peëen pet elniin itaampunëët. ⁴⁰ Ngaan Sona pi i kaö imën kaöpäpë yaatak këtre rök nentepar nent wakaima pöl Omën Këëp ne këtre rök nentepar nent yangera öngpök ömaap. ⁴¹ Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ëak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt Sona puuk ngönën ök maan lup kaip tia pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Sona il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ⁴² Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal ëak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

*Urmerap omën namp sëp wesak së rëak kaalak waisauta ngönte
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök yema. “Urmer namp omën nampökaan örök së kosangöök wë urre korumön ap wesak ⁴⁴ epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ Pël kön wiak së itaangkën ka tapët koore katëp ëak ë rangi ulmëen kos wieëa. ⁴⁵ Pël ëën pi kaalak së urmer muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëërö koirak wais ka kopët tapakt wëa. Pël ëën omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa pan sa. Tapël Yuta omën utpet peene akun eptak wë eporö ar utpet panë sak önëërö.”

*Yesu pim ëlre nangaröa ngönte
(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu pi omnaröen ngön ök maim wëen pim ëlre nang wais ka tomök wë piin ngön ök mapënëak yema. ⁴⁷ Pël ëen omën nampök piin epël yema. “Nim ëlre nang niin ngön ök niapënëak wais ka tomök wë.” ⁴⁸ Pël maan piin kangiir epël yema. “Nem elëp talëp? Nangarö talörö?” ⁴⁹ Pël mëak pim ruurö tenim ngësël mor song ëak kaalak epël yema. “Nem ëlre nang pörö eporö. ⁵⁰ Omën nem Pep kutömweri wëaupë ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

13

*Omnant öp olëauta watepang ngönte
(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Kët pötak Yesu pi pim kaatakaan oröak ten pim ruuröaring i kaö ëöök së wel aisëaan ² omën kësang pan wais pim naë wa rongan yaë. Pël yaëen pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö i pisöök taueëa. ³ Pël ëaan pi watepang ngön nentere nent mëak nent epël yema. “Omën namp pim yaak së omnant öpöt olëa. ⁴ Pël ëen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. ⁵ Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël ëen yanget kõnyangap wiaan yak teënt oröa. ⁶ Pël ëen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëen nönöt oröak ngep ëen sësë ëa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëen pötökëer aprak kë kësang pan uta. Kengk nemorëët 100, nemorëët 60, nemorëët 30 pël uta. ⁹ Katringëpök ngön epët kat wiip.”

*Yesu pi watepang ngöntaan mëëa
(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Pël yemaan ten pim ruurö Yesuu naë së piin epël mëëaut. “Ni tol ëënak pitën watepang ngön yemaan?” ¹¹ Pël maan pi kangiir epël yenia. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënëökëer pet yaalni. Ën muntarö puuk pël naalmëen yaë. ¹² Omën namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mangkën pim naë kësang wiaapnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëen elek öpnaap. ¹³ Nem watepang ngön yemak epëta songönte epël. Pit itöök iteneëak këëkë itna naskolon yaaurö. Katëëpök kat wieëak këëkë kön nawiin yaaurö. ¹⁴ Tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpë ök ëa pöt pitëm naë kë yaarö. Pöt epël.

‘Ar ngön pëen kat wiinëetak songönte ëwat nasëngan.

Pël ëak ar itaampunëetak yok pangk omnantön itnaangkan.

¹⁵ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, katöt il wariaurö, itöt mësëaurö.

Pit pël naën ëanéen itaampööre kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Ën pit pël naën ëanéen nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

¹⁶ “Ar pöt arim itöök omën ngolöpötön itaampööre katëëpök ngön ompyaut kat wi pël yeë pötön ërëpërëp ëënëët. ¹⁷ Ne yaap ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaöre omën wotpilörö kësang omën epotön iteampënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi.”

*Omnant öp olëauta watepang ngön pöta songönte
(Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

18 “Peene omnant öpöt olëauta watepang ngön niak pöta songönte war wes niamaan kat wieë. 19 Omnant öpöt kamtöök ngentia pötë ökorö omën narö Anutuuk wa ngaöök nimëépëneak yaë ngön pöt kat wiauröak kön nawiin yaëen ngön Anutuu pitëm lupötë wia pöt Setenök kama wa ëp yaë. 20 Ën omnant öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökorö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. 21 Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat. 22 Ën omnant öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökorö, omën narö Anutuu ngönte kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen Anutuu ngönte mos ëëpnaat. 23 Ën omnant öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökorö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak këëkë kön wiak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 100, narö kë 60, narö kë 30 pël orööpnaat.”

Ya lupöök nön utpetat oröauta watepang ngönte

24 Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën namp pim ya lupöök omnant öp ompyaut ngënta pötakël ök ëëmaan. 25 Pël ëen röök nentak pim kööre tok namp wais nön utpetatë öpöt ompyautë rangk olëak sa. 26 Pël ëen omën ompyaut oröak këet utöpëneak yaëen nön utpet pötta oröak kaö sa. 27 Pël ëen omp pöpë inëen ruurö pim naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ni öp ompyaut ya lupöök ngëntauppe. Nön utpetat tol ëak oröa?’ 28 Pël maan epël mëëa. ‘Kööre tok nampök ëa.’ Pël maan pim inëen ruuröak, ‘Ten së nön utpetat ti moolan ma?’ pël mëëa. 29 Pël maan pi kangiiir pitën epël mëëa. ‘Won. Ar nön utpetat yatiem omën ompyautta tiinganok. 30 Pout irikor ëak öp. Pël ëen omnant köp sëen öpenaatak nem omën këëf öpnaaröen epël memaat. Wet réak nön utpetat tiak ut urak esuwesi moolan. Pël ëak omën ompyaut wa rongan ëak nem kaatak wiin.’”

Këra lëlëp kotupre yis pötëparë watepang ngönte (Maak 4:30-34; Luk 13:18-21)

31 Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt këra nementi lëlëp pöpökël ök ëëmaan. Omën nampök lëlëp pöp pim ya lupöök ngënta. 32 Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. Pël yaëëtak oröakökëer pöpök këra muntat il yewas. Pël ëak kësang sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

33 Pël mëak watepang ngön munt nent epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng namp yis pöt korupaë kas möautring irikor ëen pötak ekek yes pötak ök ëëmaan.”

34 Yesu pi watepang ngön kësang omnaröen ök yema. Nent war wesak nemaan, watepang pëen yema. 35 Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngön epël ëa pöt pim naë kë yaarö.

“Ne watepang ngön ök memaap.

Omnant ngaanëer Anutuuk kutöfrem yang ket ëa akun pötakan wais peene e wë eptak ëlëëp wiakaima pöt nook tekeri wasumaap.”

Nön utpetat ya lupöök oröauta watepang ngön pöta songönte

36 Yesu omnarö sëp wesak së kaata kakaati yeila. Pël ëen ten pim ruurö naë së epël mëëaut. “Ya lupöök nön utpetat oröautakël nim watepang ngön yaan pöta songönte ök nia.” 37 Pël maan kangiiir epël yenia. “Omën öp ompyaut ngënta pöp Omën Këep ne epop. 38 Ya pöwer pöt yang epër. Ën omnant öp

ompyaō pöt omën Anutu pim wa ngaöök yamë pörö. Ën nön utpetat omën Setenë ënëm yaëën pim ngarangk yaalmë pörö. ³⁹ Kööre tok öp utpetat olëa pöp Seten, ën omën ompyaō wa pöt akun kaōaō. Ën omën wa wia pörö enselörö. ⁴⁰ Omnaröa nön utpetat tiak esuwesi mera pöta ök akun kaōaōök orööpnaat. ⁴¹ Akun pötak Omën Këëp nook nem enselörö wes mëën nem wa ngaöök yamë pötak omën utpet yaauröere omën munt narö utpet sêpënëak yaalmëa pörö kama wak ⁴² es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaarö. ⁴³ Pël ëën akun pötak omën ompyaō saurö pit Anutu pitëm Pepapök wa ngaöök yamëën ketëpë yema pöl ëwa elmëëpnaat. Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Omën nampök uröm ompyaut yangerak ëlëëp wieëaut koirauta watepang ngönte

⁴⁴ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt urömere omën ompyaut ngaanëer yangerak ëlëëp wia pötakël ök ëëmaan. Ënëmak omën munt namp koirak muntarö koirpanëën kaalak ëlëëp wia. Pël ëak teëntom ërëpsawiarëng sê pim omën pout menak sumat wak yang lup pöt sum ëa.”

Songre sar ompyauta watepang ngönte

⁴⁵ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën songre sar ompyaut ap yewesa pöpëël ök ëëmaan. ⁴⁶ Pi songre sar ompyaō panë nent koirak pim omnant pout menak sumat wak sê songre sar ompyaō pöt sum ëa.”

Iir yewaul pöta watepang ngönte

⁴⁷ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt iirëëp i kaöök olaan imën ke nampre namp ilëa pötakël ök ëëmaan. ⁴⁸ Iir pöëëp imënörö peö ëën omnarö weruak ëöökël sa. Pël ëak wël ëak ompyaurö kaputë wesirak utpetarö wa moolëa. ⁴⁹ Pöta ök akun kaōaōök tapël ëëpnaat. Enselöröak wais omën utpetarö ompyauröa naëaan wël ëak kama wak ⁵⁰ es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaat.”

Uröm ngaanre ngolöpöt wieëauta watepang ngönte

⁵¹ Pël niak tenën epël peël yenia. “Ar pöta songönten kön wia ma?” Pël niaan ten, “Mak,” pël mëëaut. ⁵² Pël maan tenën epël niiaut. “Pöt ompyaō. Ngön kosangötë ngarangk namp Anutuu wa ngaöök yamëautak ilëak wë ngönënte këëkë ëwat saup pi ka pepapë ököp. Ka pep pöp pi uröm ompyaō ngaanre ngolöp pout pim peram wiaurekaan yeö pöl pi ngönën ompyaō ngaanre ngolöp poutepar ëwat wëaup.”

Nasaret omnarö Yesuun kaaöre këëpöt elmëa

(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Yesu pi watepang ngön pöt ök më pet irak ten pim ruuröaring saut. ⁵⁴ Pël ëak Nasaret pim ka songöntak oröak ngönën tuptak ilëak ngönën ök yemaan omnarö pit yaan sak epël ya. “Elei, omën epop omën yaap tiarim karippe. Tarëkaan ëwat ompyaō epot wa? Ma talëpök weëre kosang mangkën ya weëre kosang epot yamëngk? ⁵⁵ Tiar piin wëëp. Pi ka ök yarëaupë ruuppe. Pim ëlëp Maria. Ën yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. ⁵⁶ Ën koont pim nangaröeta tiarring wë. Pël ëaap pi weëre kosang epot tarëkaan wa?” ⁵⁷ Pël mëak pit piin kaaöre këëpöt yaalmëën Yesuuk epël yema. “Tektek ngön yaaō namp ka poutë omnaröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëën piiring wëauröak pi kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.” ⁵⁸ Kak pörekörö pitëm kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëaut.

14

Son i yamëaup mëna

(Maak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹ Akun pötak yang ngarangk kaöap Erot pi Yesu pim yaauta ngönte kat wia.
² Pël ëak pim ya omnaröen epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup, pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.” ³⁻⁴ Erot pim pël mëëa pöta songönte epët. Ngaan pi pim nanëpë öngöp Erotias pöp wa ëp ëa. Pël ëën Sonök piin epël mëak nga mëëa. “Ni öng pipop wa ëp ëën pangk naën yaë.” Pël mëëa pötaanök Erotök pim ya omën naröen maan pitök Sonë ingre morötë wii tëak wii kaatak moulmëa. ⁵ Pël ëën Erot pi Son mëmpënëak kön wiautak omnarök piin, “Anutuu tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas ëën sëp wesa. ⁶ Pël ëën ënëmak Erotë öröa akunet temanöm sëën këere imën nëmpënëak omën kaarö pourö pim naë wa top ëa. Akun pötak Erotiasë koontup omën pöröa ëöetak tan yaurön Erot pi itenak kent kön wia. ⁷ Pël ëak pi koont pöpön epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak kosang wesak niamaan. Ni omën nenten kimang neamë pöt nimpaat.” ⁸ Pël maan pim ëlëpök këk maan epël mëëa. “Son i yamëaup pim kepönö töak söwar neweri wiak wak wais namp. Pël ëën ne pi wel wia pöt ëwat sumaan.” ⁹ Pël maan omën omp ak Erot pi pöt kat wiak ya këlangön kön wia. Pël ëaap pi omnaröa ëöetak ngön kosang wesataan pim kimang ngönten kat wiak ¹⁰ pim ya omën naröen maan wii kaatak së Sonë kepönö töak ¹¹ söwar neweri wiak wak së koontup mangkën wak së ëlëp mena. ¹² Pël ëën Sonë ruurö kat wiak së pim sokur wak yang kel weera. Pël ëak wais Yesuun ök yema.

Yesu pi omën 5000 pörö kaömp mena

(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Son 6:1-14)

¹³ Yesu pi ngön pöt kat wiak ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak wangaök ilëak i kaök yang omën wonrekël saut. Pël yaëën omnarö kat wiak pitëm kaat sëp wesak tenim ënëm yangerak waisa. ¹⁴ Pël ëën wangaöökaan örök së itaangkën omën kësang pan wëën itenak yaköm ëën pitëm yauman omnarö ompyaö yemowas.

¹⁵ Wë wiap kan ten pim ruurö pim naë së epël ök mëëaut. “Omën wonrek wëën wiap kanëën yes. Pötaanök omnarö wes mëën kaatë së kaömp sum ëëp.” ¹⁶ Pël maan Yesuuk epël niaut. “Pit tol ëën sëpën? Arök kaömp meneë.” ¹⁷ Pël niaan epël mëëaut. “Ten tarëkaan mampun? Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia.” ¹⁸ Maan epël niaut. “Nem naë wak waisë.” ¹⁹ Pël niak omnaröen maan nönö mö mëak wel aisëaan kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak kaömpöt pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut. ²⁰ Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 12 pötë waulön peö yaë. ²¹ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën.

Yesu pi i kaökë roro sa

(Maak 6:45-56; Son 6:15-21)

²² Kaömp na pet irën Yesuuk ten pim ruuröen epël niak këk niaut. “Ar wangaök ilëak i kaökë ëngk komuntakël seë. Pël yaëën ne omnarö wes mëëmaan.” Pël niaan saut. ²³ Pël ëën pi omnarö wes mëën yesën Anutuun ök mapënëak rosiraök isa. Pël ëën koö olaan pimënt pörök wëën ²⁴ wangaö i kaökë luptak yesën kentö maap yamöön kaö maat weëre kosangring wangaök yamö. ²⁵ Pël ëën ëlpam wal ëëpënëak yaëën Yesu i kaökë roro

tenim ngësë yewais. ²⁶ Pël yaëen itenak ten kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merëk ëaut. ²⁷ Pël ëën pi tapëtakëer tenën epël niaut. “Arim lupöt weë sêp. Nemtok yewaiserek kas ëëngan.”

²⁸ Pël niaan Pitaak piin epël mëëaut. “Aköp, nimtok yaëen pöt aan ne i kaöökë roro nim naë waisum.” ²⁹ Pël maan, “Wais,” maan Pita wangaöökaan oräk kaöökë roro Yesuu ngësël yes. ³⁰ Pël yeem kentö kësang yamöön itenak kas ëak i kaöökë öngpök yengmëem ngön ëak Yesuun, “Aköp, kaamök elnë,” pël mëëaut. ³¹ Maan Yesuuk tapëtakëer el mëak moresi weë epël yema. “Nim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaën. Tol ëënak kön selap yaën?” ³² Pël mëak piarip wais wangaöök ilaan kentö leng yaë. ³³ Pël ëën wangaöök wëaurö ten piin yaya mëak epël mëëaut. “Yaap pan, ni Anutuu Ruup.”

*Yesu pi yauman omën kësang Kenesaret yangerak ompyaö mowesa
(Maak 6:53-56)*

³⁴ Ten i kaö poö ëngköök së Kenesaret yangerak oröaut. ³⁵ Pël ëën omën pörek wëaurö Yesuun itenak ëwat sak ngön maan yauman omën yang pörek wëaurö pim naë wak waisa. ³⁶ Pël ëën pit pim ulpëen kautak pëen mësël ëak ompyaö sêpënëak këk yema. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö saut.

15

*Anutuu ngön kosangötök ëaröaat il yewas
(Maak 7:1-13)*

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë wais epël yema. ² “Nim ruurö tol ëënak tiarim ëaröa ngön kosangöt ilap yari? Pit ngön kosangötë wieëal kaömp nëmpënëak mor i nairën yaë.” ³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar tol ëënak arim ëaröa ngön kosangöt ngaarëk önëak Anutu pimtë ngön kosangöt wa yoolak? ⁴ Anutuuk kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’ ⁵ Anutuuk pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,” pël mëëaupök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök naalmëen pöt pangk yaë.’ ⁶ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. ⁷ Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëer arimëen ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël.

⁸ ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yenëem lupötök këëpöt yaalnëaurö.

⁹ Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’ ”

*Tiarim lupmer utpet yewas pöta ngönte
(Maak 7:14-23)*

¹⁰ Pël mëak Yesu pi omnaröen ngön maan waisën epël yema. “Nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokölëë. ¹¹ Omnant këmtak yen pötök lupmer utpet newasën yaë. Këmtakaan yaarö pötök lupmer utpet yewas.” ¹² Pël maan ten pim ruurö së piin epël mëëaut. “Ni ngön pipot yemaan Parisi omnarö këëpöt kön yawi pöten ni ëwat wëen ma?” ¹³ Maan epël ya. “Këra pout nem Pep kutömweri wëaupök pim ya lupöök nangëntën ëa pipot ti moolapnaat. ¹⁴ Ar Parisi omnaröen kön selap ëëngan. Pit omën it il tëauröa ök yaë. It il tëa naar nampnamp mësak yesem kanö wiaan saarëak parë orööpnaat.” ¹⁵ Pël niaan Pitaak epël yema. “Watepang ngön pipta songönte ök nia.” ¹⁶ Maan

Yesuuk epël ya. “E, arta om köpël wëan ma? ¹⁷ Arim omnant këmtak yen pötök utpet naniwaspan, yaatak sëen ya yaar pöten ar köpël ma? ¹⁸ Ën këmtakaan yaarö pipotökëer lupmeriaan yaarö. Pipotök lupmer utpet yewas. ¹⁹ Omën lupmeriaan utpet epot yaarö. Kön utpet, yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, öngre omp nga yaaö, këkain, kaar, neneren utpet wesak yaaö, ²⁰ pipot lupmeriaan oröak lupmer utpet wasëpnaat. Mor i nairën kaömp yen pötak omnampë lupmer utpet newaspan.”

*Kanan yangerakaan öng nampök Yesuun kön wi kosang wesa
(Maak 7:24-30)*

²¹ Yesu pi ten pim ruuröaring Kenesaret yang pör sëp wesak Taiaare Saiton ka pöörar wieëa yang pörekël saut. ²² Pël ëen Kanan yangerakaan ngönën köpël öng namp yang pörek wëaupök wais merëkre ngön ëak Yesuun epël yema. “O Aköp, Tewitë ëap, Anutuua Yaö Mëëaup, urmer namp nem koontupë lupmeri wëen këlangön kaö panë kat yawi. Pötaan ni neen yaköm elnë.” ²³ Pël maan pi kangiiir nemaan ëen ten pim ruurö pim naë së ke urak epël mëëaut. “Pi tiarim ënëm yewaisem merëkre ngön yaarek wes momëen sëp.” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir Kanan öng pöpön epël yema. “Anutuuk ne Israel pol sëpsëpöröa ök ëak repak sauröaan pëen wes nemëaup.” ²⁵ Pël maan pi pim naë wais rar rë wesirak epël yema. “Aköp, kaamök elnë.” ²⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁷ Pël maan pi kangiiir epël ök yema. “Aköp, yaap yaan. Pël ëaap kentörö pit pëparö kaömp yenaurek yenën lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁸ Maan epël yema. “Öng epop, ni kön wi kosang kaö panë yenewasën. Pötaanök nim kent kön yawiin pöt orö nireëpnaat.” Pël yemaan tapëtakëer koontup ompyaö sa.

Yesuuk yauman omnarö kësang ompyaö mowesa

²⁹ Yesu ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak kaalak Kalili i kaöökël së oröak ë kankan rosiraöök së wel aisëaan ³⁰ omën selap pan pim naë oröa. Omën ingöt kël wë, it il të, kos korar së, ngön won së, yauman ke nentere nent yaaurö wak wais Yesuu naë rongan ë moulmëen ompyaö mowesaut. ³¹ Pël ëen omën ngön won saurö ngön aö, kos korar saurö wotpil së, ing kël waurö kan ing ë, it il tëaurö it nga së, pël yaëen omën kësang pörö itenak yaan sak Israel omnaröa Anutuun yaya yema.

*Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena
(Maak 8:1-10)*

³² Yesu pi ten pim ruuröen ngön niaan pim naë sëen epël niaut. “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes. Pötaanök ne pit këen wes mëen kan kourak yesem utpet ëëpanëak ya ngës yaë.” ³³ Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar omën wonrek wë omën kësang eporöa kaömp mangkën pangk nëmpna pöt tarëkaan öpen?” ³⁴ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël niaan tenök, “Kaömp 7, ën i kaö imën kopët naar,” pël mëëaut. ³⁵ Maan Yesuuk omnaröen yangerak wel aisapën mëak ³⁶ kaömp 7 pötring i kaö imënaar wak Anutuun yowe mëak pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut. ³⁷ Pël ëen omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 7 pötë waulön peö yaë. ³⁸ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 4000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën. ³⁹ Pörö Yesuuk wes mëen yesën tenring wangaöök ilëak Makatan yangerakël saut.

16

Parisiire Satusi omnaröak retêng it ngolöp nent itaampênëak Yesuun mëä

(Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Parisiire Satusi ngönën omën narö Yesuu naë wais piin morök elmëak epël yema. “Ni maan retêng it ngolöp nent oröön Anutuu naëaan waisan pöt ewat sënaan.” ² Pël maan pitën epël yema. “Ar wiap kanötë itaangkën yanget sapiire waö yamëen itenak, ‘Wangam kanök kêtëp mapênëak yaë,’ pël ë yeë. ³ Ën wangam kanötë itaangkën yanget mëetmëet yaëen pöt, ‘Kopi pelëpênëak yaë,’ pël ë yeë. Ar mopöök uröamre kepilötön itenak ewat yaauröak peene Anutuu yaalni epëta songönten köpël yeë. ⁴ Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaaurö. Ar ya retêngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retêng nent naengan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pi i kaö imënëpë öngpök wëen Anutu pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëet.” Pël mëak pit sëp wesak saut.

Parisiire Satusi omnaröak irikor elmëëpanëak pepanöm mëä

(Maak 8:14-21)

⁵ Ten Yesuu ruurö kaömpöt kat kol wiak piiring i kaöökë ëngk komuntakël së oröak kön wiaut. ⁶ Pël yaëen Yesuuk epël yenia. “Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëen.” ⁷ Pël niaan ten neneren epël mëëaut. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.” ⁸ Tenimënt neneren yemaan kat men ëak epël yenia. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaaurö, aë. Ar tol ëënak kaömp won pöten yak? ⁹ Ar om neen köpël wë ma? Ne kaömp mor nas wak ulöl wesak omën 5000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöt ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa? ¹⁰ Ën ne kaömp 7 pöteparök wak ulöl wesak omën 4000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöteta ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa? ¹¹ Ar tol ëënak nem ngönten kön nawiin yeë? Ne kaömp peret pöten neniaan, Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëen.” ¹² Pël niaan ten pim niia pöta songönten kön wiaut. Pi yis kaömp peretötë yamëa pöten neniaan, Parisiire Satusi omnaröa ngön kaaröt tenim yaapta öngpök ilapanëak niia.

Pitaak Yesuun pi Kristo pöt war wes ök mëä

(Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Yesu pi tenring Sisaria Pilipai kak naë së oröak tenën epël pëël yenia. “Omnarö pit Omën Këëp neen talëp aim?” ¹⁴ Pël niaan epël mëëaut. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël yaan naröak, ‘Elia,’ naröak, ‘Seremaia ma tektek ngön yaaö namp wes,’ pël aim.” ¹⁵ Pël maan epël yenia. “Ën arimtok pöt neen talëp aim?” ¹⁶ Pël niaan Saimon Pitaak epël yema. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niaaup. Ni Anutu wëwëetaringëpë Ruup.” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Saimon, Sona pim ruup, ni ërëpërëp ëëmëëp. Yang omën nampök ngön pipët ök neniaan, nem Pep kutömweri wëaupök yenia. ¹⁸ Pötaanök ne niamaan kat wi. Nim yapinte Pita, pöt kël kosangö. Ën nim nem songönte tekeri yewasën pipëteta kël kosangöökë ököt. Nook maan nem ingre mor saurö kël kosang pöökë rangk tauaan Setenë weëre kosangtak il naniwaspan. ¹⁹ Ne Anutuuk wa ngaöök yanimë pötak yeilëauta kiet nimpaa. Pël ëen yangerak omnant yaautön, ‘Pël ëengan,’ mamë pöt kutömweriita pël naën ëëpnaat. Ën yangerak omnant yaautön, ‘Pël ë,’ mamë pöt kutömweriita pël ëëpnaat.” ²⁰ Pël mëak

tenën kosang wesak epël yenia. “Ar ne Kristo, Anutuu Yaö Neeaup, pöt omnaröen ök manganok,” pël niaut.

Yesuuk pi weletakaan wal ëëpnaap pöt ök mëëa
(Maak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Akun pötak Yesuuk ngës réak ten pim ruuröen omnant ënëm pim naë orööpnaatë ngönöt war wesak epël yenia. “Ne Yerusalem kak sëën ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak këlangön késang kat newiak nemëngkën kët nentepar nent won sëën kaalak weletakaan wal ëëmaap,” ngön pöt ök yenia. ²² Pël niaan Pitaak pëëntakël koirak së epël mëak nga yema. “Anutuuk ngarangk elniaan omën ke pipot orö nanirëen ëëp.” ²³ Maan Yesuuk kaip tiak epël yema. “Seten, ni sëp newesak së kan newariangan. Nim ngön yaan pipët Anutuu ngönte won, omën ngönte.”

²⁴ Pël mëak Yesuuk ten pim ruuröen epël niaut. “Omën namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënëm ëëp. ²⁵ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat.” ²⁶ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëën omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt oröpöt kangiiir mampën? ²⁷ Omën Këëp nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem enselörö koirak waisumaap. Pël ëak omën pourö neenem wëwëatë kangut mempaap. ²⁸ Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin wëen Omën Këëp ne omp ak sak yewaisën itaampun sa.”

17

Yesu pim möönre koröp maim wa
(Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Kët 6 ëak won sëën Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son porö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima. ² Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. Ën pim këere wot kante këtëpë ök ëwa ëen ulpëënëpta kölam panë tëa. ³ Pël ëaan pit itaangkën Mosesre Elia piarip oröak Yesuring ngönaak yeëa. ⁴ Pël ëen Pita pi Yesuun epël ök mëëa. “Aköp ten eprek wëen ompyaö yaë. Ni kent yaëen pöt ne ka kot nentepar nent ök remaan. Nent nimeën, nent Mosesëen, nent Eliaëen pël ëak ök remaan.” ⁵ Pël yemaan tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëen Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë. Ar pim ngönte kat wiin.”

⁶ Ruurö pit ngön pöt kat wiak kas panë ëen yangerak së ngentiak wot nön ëak wiëëa. ⁷ Pël ëen Yesu pi së pitën ngëen elmëak epël ök mëëa. “Wal ëë. Kas ëëngan.” ⁸ Pël maan pit we riak itaangkën muntaar won, Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraöökään yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” ¹⁰ Pël maan pim ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Elia wet réak oröönak Anutuu yaö mëëaup ënëm orööpnaat pël aim?” ¹¹ Maan pi epël mëëa. “Yaap, Elia pi wet réak oröak Anutuu yaö neeaup nemëen omnant kopëa wasëpënëak äaut. ¹² Pël wiaap ne epël niamaan. Elia pi yok oröak wëen omnarö piin këëkë ëwat nasën wë pitëm könöök utpet mowesaut. Pötaanök

Omën Këep neenta tapël elnëepnaat.” ¹³ Pël maan pit epël kön wia. “Pipët Son i yamëaupön ya.”

*Yesuuk yokot nampë lupmeriaan urmer namp waö ë mëa
(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Omën kësang pan wa top ëak wëen pit wais oröön omën namp Yesuu naë wais rar rë mowesirak epël yema. ¹⁵ “Kaöp, ni nem yokotupön yaköm kön wi. Pi it ngengën yeem imeri ilaöre es kotö pël yaë. ¹⁶ Pël yaëen nim ruuröa naë wak wais ompyaö wasëpënëak maan poprak ëaut.” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem ar kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm?” Pël mëak epël yema. “Yokotup wak wais.” ¹⁸ Pël maan wak waisën Yesuuk urmerapön nga maan kas oröak yes. Pël ëen akun tapëtakëër ompyaö saut. ¹⁹ Pël ëen ten pëentak së Yesuun, “Ten tol ëenak urmerap waö ë momëënëak poprak ëan?” pöten pëël mëëaut. ²⁰ Pël maan epël niaut. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok yaë pötaan poprak ëan. Ne yaap niamaan. Ar kön wi kosang kot panë nent wiewan talte rosir epöön, ‘Ni tiak eprekaan ëngkrek së orö,’ pël maan yok pangk pël ëëpën. Ar kön wi kosang kaö newasënë pöt omnant pout pangk ëënëët. ²¹ [Urmer ke pilörö weëre kosangring wë. Pötaanök pit waö ë momëënë pöt kan munt naö won, om Anutuun kimang manëak kaömp ngës olëak öne kopët pötakëër waö ë momëënëët.]”

*Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar ëa
(Maak 9:30-32; Luk 9:44-45)*

²² Ënëmak Yesuuk ten pim ruurö wa top ë niulëak epël niaut. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëepnaat. ²³ Pël ëen pit nemëngkën kët nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ë neulëepnaap.” Pël niaan ten yaköm panë kön wiaut.

Yesuuk ngönën tup kaöeta takis mena

²⁴ Ënëmak ten Yesu piiring Kapaneam kak së oröön omën Anutuu ngönën tup kaöetaan takis yewa porö Pitaë naë wais epël mëak pëël yema. “Arim rë yanuulaup ngönën tup kaöetaan takis nawiin yeëa ma?” ²⁵ Pël maan Pitaak, “Won, yawiaup,” pël mëak Yesuu kaatak së ilëak ök nemaan wëen pimtök epël mëak pëël yema. “Saimon, ni kön tolëël yawiin? Yang omp akörö pit talöröa naëaan takis yewa? Pimtëntë omnaröa naëaan ma maimaröa naëaan yewa?” ²⁶ Pël maan Pitaak, “Maimaröa naëaan,” pël yemaan Yesuuk epël mëëaut. “Pël yaëen yang omp aköröa karurö pangk takis nemangkën ë yaë. ²⁷ Pël ëaap tepër nemangkën ëen pit kön wiin utpet ëëpanok i kaöök së tatë olëak i kaö imën wet rëak ömë pöp këm nga ëak itaangkën sum nent wiaan pöt wak së tepërim könkön takis mamp.”

18

*Yesuu ruuröak piin talëpök wotöök sak wë pöten pëël mëëa
(Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

¹ Yesuuk Pitaan pël yemaan akun tapëtak ten pim ruurö naë së epël mëak pëël mëëaut. “Anutuu wa ngaöök yanimë eporö tenëkaan talëpök wotöök wë?” ² Pël maan pi runga nampön ngön maan waisën tenim tekrak tau ulmëak ³ epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kön kur kaip tiak arimtën kön wiin iraan rungaaröa ök nasën ëënë pöt Anutuuk wa ngaöök nanimëëpan. ⁴ Namp pi pimtën kön wiin iraan runga epopë ök sak öpna pöp omën Anutuu

wa ngaöök yamëautak wëauröa wotöök sak öpnaap. ⁵ Omën nemëen yak runga kot ke epëlöp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap.”

*Utpetatëen këk nemaan ëëpnaat
(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

⁶ “Ën omën nampök kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewe-saupön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëen pöt pël ëëpanëen naröak wet réak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sëp wasën pöt kangiir utpet kaö panëet pim naë orööpnaat. ⁷ Yaköm. Morök ke nentere nent yaaröön omnarö saun yokoir. Yaap, morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël ëaap omën morök elmëen omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? ⁸ Nim moresök ma ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring ma ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk es kosangwesi nuulaan pangk naën ëëpnaat. ⁹ Ën omën nim itöök itaampëetak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëen Anutuuk es parëaöök wa nuulaan pangk naën ëëpnaat.”

*Sëpsëp kö saupë watepang ngönte
(Luk 15:3-7)*

¹⁰ “Ar ngarangk këëkë ëën. Runga neen kön wi kosang yewesa kot eporöen kön wiin irepan. Ne yaap niamaan. Ensel pitën ngarangk yaaurö kët ëlötë nem Pep kutömweri wëaupë ëöetak wë pitëmëen ya yamëngk. ¹¹ [Omën Këep ne omën utpet ëak kö sëpënëak yaaurö koirak ompyaö wasumëak waisaup.]

¹² “Ar kön tolëël yawi? Omën namp pim pol sëpsëp 100 ëak wëauröak kopët namp kö sëen pöt pi tol ëëpën? Pi 99 ompyaö wëa pörö rosiraöök moulmëak kö sak sa pöpön ngaöl ëëpnaat. ¹³ Ne yaap niamaan. Pi ngaöl ë së koirak 99 kö nasën ëa pöröaan ya kë nasëpan, ngaöl ëak koirä pöpönökëer ya kë panë sëpnaat. ¹⁴ Pötaanök nem Pep kutömweri wëaupë kentöök pim omën runga kot eporöa ök sak wëauröakaan kopët namp kö sëpnaaten kaaö yaë.”

Kar nampök utpet elniin wotpil wasëpënaata ngönte

¹⁵ “Nim kar nampök utpet elniin pöt ni pim naë së arpmënt wë utpet pöta ngönte an. Pël ëën pi nim ngönte kat wiak ënëm ëën pöt arip lup kopëtemer sak önëet. ¹⁶ Ën nim ngönte kat nawiin ëën pöt ni omën kopët namp ma naar koirak pim naë sën. Pël ëak ar naar ma naar namp pöröak pim ngönte ëak wotpil wasën. ¹⁷ Ën pi arim ngönte wa olaan pöt së ingre moröröen ök man. Pël ëën pitëm ngönteta wa olaan pöt piin, ‘Ngönën wonöröere utpet yaauröa ököp,’ pël mëak waö ë mëen.

¹⁸ “Ne yaap niamaan. Ar yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël ëëngan,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat. Ën yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël ë,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat.

¹⁹ “Ën nenteta epël niamaan. Arim naëaan omën naar omën nentaan Anutuun kimang manëak lup kopëtemer sak kimang manë pöt nem Pep kutömweri wëaup yok pangk kat wiipnaat. ²⁰ Ar omën naar ma naar nampök nem yapintakël kimang manë pöt ne arim tekarak wë kaamök elniimaat.”

Inëen ru utpetapë watepang ngönte

²¹ Yesuuk pël niaan Pitaak naë së epël yema. “Aköp, nem karip utpet yaalnëen ne akun tolël ëak pim utpet pöt ent ë moolam? Akun 7 ëak pël ëën

pangk eëpën ma?” ²² Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne akun 7 ëak pël neniaan, sangk naalngan, om pël ëeim ömëeten yeniak.

²³ “Pöta watepang ngön nent epël niamaan. Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt ne yang omp ak nampë pim inëen ruurö sumat mangkën kangut mampënëak yas mëäa pötakël ök eëmaan. ²⁴ Pi nampön yas maan waisa. Pöp 10 milion kina pël mangkën kangut nemangkën ëa. ²⁵ Pi sum kësang pöta kangiir mon oröpöt mampënëak ap yewasën omp aköpök pimëntre pim öngre ruure omnant pout omnarö menak sum öpënëak mëäa. ²⁶ Pël maan inëen ru pöp omp aköpë naë së rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëäa. ‘Kaöap, ni yaköm kön newi. Pël ëen ne sapsap nimpö së pet irumaan.’ ²⁷ Pël maan omp aköpök pim kang kësang pöt sëp wesak sëpënëak mëäa. ²⁸ Pël ëen inëen ru pöp kaatakaan orök së kan kourak inëen ru pim kar namp koira. Pim kar pöp puuk 100 kina pël mangkën kangut nemangkën ëaup. Pöp koirak ngerngeröök morök, ‘Nem kangut peene nan,’ pël mëak këk mëäa. ²⁹ Pël maan pim karip rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëäa. ‘Ni yaköm kön newi. Pël ëen ne kangut sapsap nimpö së pet irumaan.’ ³⁰ Pël maan pi kat nemowiin wii kaatak moulmëak epël mëäa. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’ ³¹ Pël ëen inëen ru pim karurök pim ëa pöten itenak ya këlängön panë ëen së omp aköpön ök mëäa. ³² Pël ëen inëen ru mon kësang mena pöpön kaalak yas maan waisën epël mëäa. ‘Ni inëen ru utpetemor. Nem sum kësangötë kangut ni wiap sësë yenëaan yaköm ëen pout sëp wesaut. ³³ Nem niin yaköm elnian pöl tol ëënak nim karipön naën ëaup?’ ³⁴ Pël mëak omp aköpök ya sangën ëen wii kaatak moulmëak epël mëäa. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’”

³⁵ Yesu pi watepang ngön pöt ök ë pet irak tenën epël niiaut. “Arim karuröa utpet elniaut yaap ent ë nemoolaan ëëne pöt nem Pep kutömweri wëaupök tapël elniipnaat.”

19

Öng wes yamëauta ngönte (Maak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Yesu pi ngön pöt ök ni pet irak ten pim ruuröaring Kalili yanger sëp wesak Yotan olëak ëngk komuntakël Yutia yangera kautakël saut. ² Pël ëak wëen omën kësang ënëm was pörek oröön yauman omnarö ompyaö mowesaut.

³ Pël yaëen Parisi ngönën omën narö wais piin morök elmëak epël yema. “Omën namp pim öngöp omën nant ëen yok pangk wes mëepën ma?” ⁴ Maan epël yema. “Ar ngönëntak epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Anutu pi ngaan omën ket eëpënëak öngre omp pouwaar ket ëa. ⁵ Pël ëak Anutu pi epël ëa. ‘Ne ompöpë kosaöökaan öngöp ket ëaut. Pötaanök omp namp pim ëlre pëapar sëp wesak öngöpring erën ëen piarip pouwaarök möönre koröp kopëtaö sëpnaat.’ ⁶ Anutuuk pël ëa pötaanök piarip naarök erën ëen möönre koröp kopëtaö yes. Anutuuk erën elmëa. Pötaanök omnarök yok pangk kom naën eëpenaat.” ⁷ Pël maan pit piin epël yema. “Moses pi tol ëënak epël ëa? ‘Namp pim öngöp wes mëepënëak pöt kaöaröa naëaan pep kosangwer wa öngöp menakök wes mëepnaat,’ pël ëa.” ⁸ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Moses pim ngön kosangtak arim lup kosangtaanök öng wes mëenëetaan kuure mak niia. Pël ëaatak ngön pöt won wiaan ngaan panëer Anutu pim öngre omp ket ëa pötak pël ëënëak neniaan. ⁹ Ën nook pöt epël niamaan kat wieë. Namp pi pim öngöp öngre omp wëwëet utpet newasën wëen wes mëak öng muntap koirëpna pöp pi öngre omp wëwëet utpet wesak saun koirëpnaap.”

10 Pël yemaan ten epël mēēaut. “Pil wiaan pöt öng naön öpën seēa.” 11 Pël maan epël niaut. “Omën pourö arim ngön pöta önēm pangk naēpan. Om Anutuuk öng naön ēēpēnēak mapna pörö pēen arim ngön pöta önēm ēak öng naön ēēpnaat. 12 Omnaröa öng naön yaaö pöta songön nentere nent wia. Narö pitēm ēlöröak mos wilën öng naön ēēpnaat. Narö omën naröak öp ilën öng naön ēēpnaat. Narö Anutuua yaat mēmpēnēak kön wiak öng naön ēēpnaat. Omën nem ngön epēt kat wiak Anutuua yaat mēmpēnēak tek öpna pörö yok pangk pël ēēpnaarö.”

*Yesuuk rungaarö welaköt elmēa
(Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

13 Akun nentak omën narö pitēm rungaarö Yesu pim moresiar pitēm rangk mowiak Anutuun kimang mapēnēak wak waisa. Pël yaēen tenök nga yemaan 14 Yesuuk epël niaut. “Nga mangan. Wes mēen nem naē waisēp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mēēpēnēak yaö yema pötaanök.” 15 Pël niak pim moresiar pitēm rangk mowiak wes mēak yang pör sēp wesak nal saut.

*Omp ulwas omnant kēsang wieēaupē ngönte
(Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

16 Akun nentak omp ulwas namp Yesuu naē wais epël yema. “Rē yanu-ulaup, ne ya ompyaö tol nent mēnak wēwē kosangta yaö sum?” 17 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni tol ēēnak ya ompyauten pēel yenēaan? Anutu kopētäpökēer ompyaup. Ni wēwē kosangtak ömēak pöt Anutuua ngön kosangöt ngaarök öm.” 18 Maan “Ngön kosang tal nent ngaarök öm?” pēel yema. Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ni omën mēngkanok. Ni öngre omp wēwēt kom ēēnganok. Ni kēkain ēēnganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. 19 Ni nim ēlre pepaarē ngön ngar öm. Nimtēen lup sant yaēn tapël muntaröen elmēem.” 20 Pël maan omën pöpök epël yema. “Pipot nem kotuukaan ē waiseimautöp wēwē kosangtak ömaan munt tal nent ēem?” 21 Maan Yesuuk epël yema. “Ni ompyaö sumēak pöt sē nim omnant pout menak sumat wak omën omnant wonörö mamp. Pël ēēmē pöt kutömweri omën ompyaut örö nirēēpnaat. Pötaanök pël ēak wais nem önēm elnēem.” 22 Pël maan omnamp pi pöt kat wiak ya kēlangön kön wiak sa. Pöt pi urömere kaar es kēsang wieēa pötaanök.

23 Omën pöp yesën Yesuuk ten pim ruuröen epël niaut. “Ne yaap niamaan. Omën omnant kēsang wieēaurö Anutuua wa ngaöök yamēa pöta öngpök ilapnaataan poprak ē yaē. 24 Pöta nokoli nent epël niamaan. Pol kamel namp yok pangk wap pöe koröp korir yamē pöökē kanöök ilapna pöt kengkente. Ön omën monere uröm selap wieēauröak Anutuua wa ngaöök yamē pötak ilapna pöt könöm panēet.” 25 Pël niaan ten kat wiak weēre kosang won sēen epël mēēaut. “Omën ke pilörö Anutuua wa ngaöök yamēautak neilaan ēēpna pöt omën tolēēlöpök yok pangk wēwē kosangtak öpën?” 26 Maan Yesuuk tenēn it kos ēēē epël yenia. “Omnaröak Anutuua wa ngaöök yamēautak ilanē pöt pangk naēn ēēnēetak Anutuuk yok pangk kanö koir nimpnaat. Pöt pi weēre kosangringēpök omnant pout pangk yaaup.” 27 Pël niaan Pitaak kangiiir epël yema. “Kat wi. Ten omnant pout sēp wesak nim önēm elniaut. Pöta kangiiir ten önēmak öröpöt örö nirēēpēn?” 28 Maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Önēmak omnant pout ngölöp wasën ompyaö sēpna pötak Anutuuk Omën Kēep ne weēre kosang nangkēn nem ur kēsangtak wel aisēaan ar nem önēm elnēimauroβeta kaö sak ur kēsang 12 pötē wel aisēak neering Israel kur 12 pötē ngön ē pet irēpen sa. 29 Omën namp nemēen yak pim kaare yang, öngre ru, sastre nan, ēlre pep, emre ya sēp wasēpna pöp Anutuuk kangiiir

omèn ke pilöt kësang pan tekeri wes mangkèn wëwë kosangët pep sèpnaap.
 30 Wetëeröakaan selap ènèm rapnaat. Èn ènëmaröakaan selap wetë rapnaat.”

20

Wain yaaweri ya mëmpënëak wes mëauta watepang ngönte

1 Akun nentak Yesuuk watepang ngön nent epël niaut. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt wain yaawer wieëa nampök pim ya pöweri omnarö ya mëmpënëak wes mëen sa pötakël ök èëmaan. 2 Omèn pöp pi kët kopët nentaan 2 kina mampna pöten maan pit kat wiin pangk èën yaakë wes momëen sa. 3 Pël èën këtëp kosang yesën pi sè itaangkèn narö pit ka tomök tauwal èeim wëen epël ök mëëa. 4 ‘Arta nem yaak sè ya mëngkèn ne sum ompyaö nimpaan.’ 5 Pël èën këtëp luptak wëen sè tapël ök mëak kaalak këtëp tingk yewasën tapël ëa. 6 Pël ëak wiap kan kaalak sè itaangkèn munt narö ka tomök tauwal yaëen pitta koirak epël mëak pëël mëëa. ‘Ar tol èënak kët ël epöök ya namëngkèn wisën eprek wakaim?’ 7 Pël maan pit epël mëëa. ‘Ten omèn nampök ya ngön nent neniaan.’ Maan, ‘Arta nem yaak sè ya mëmpunëen seë,’ pël mëëa.

8 “Koö yoolaan ya pepap pimënt sè pim ya ngarangkëpön epël ök mëëa. ‘Ya omnaröen ngön maan waisën pitëm sumat man. Wet réak ènèm waisa puorö pitëm sumat man. Pël ëak pitëm rakörö tapël tapël mampö sè wetëerö ènèm man.’ 9 Pël maan omèn wiap kan oröak ya mëna pörö waisën 2 kina 2 kina mena. 10 Pël ëak mampö yesën wet réak ya mëna pörö pit sum isak öpnaat wesa pöt om 2 kina tapël mena. 11 Pël èën pitëm sum mena pötaan ya pepapön kaaö ngön mëak epël mëëa. 12 ‘Ènèm ya ngës réaö eporö pit akun kot nent ya mëna. Èn ten kët ël epöök kët nga köpël ya mëneimaurö. Pël ëauröak tenim yaningkën tapël pit yemangkën. Pöten kaaö.’ 13 Pël maan pi kangiiir pitëm tekraakaan nampön epël mëëa. ‘Ngöntöp, ne niin utpet naalniin. Ne 2 kina nimpa pöten niaan ni kuure mak neeaup. 14 Pötaanök nim sumet wak sè. Nim yaningk tapël ènèm waisa eporöeta mampëak kön yawi. 15 Sumat nemotöp nem kön wiaul naalmëengan ma? Ni tol èën nem kësangënten kön wiin utpet yaë?’ ” 16 Watepang ngön pöt niak epël yenia. “Pöta ök ènèm Anutuu naë waisauröakaan selap wotöök moulmëëpnaat. Èn wet réak waisauröakaan selap tapël ènèm moulmëëpnaat.”

Yesuuk pim wel wiak kaalak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar nent ëa

(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Yesuuk ten pim ru 12 pöröaring Yerusalem kakë yesem tenën pëen wesak epël niaut. 18 “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek seën Omèn Këep ne omnarök kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëen pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak 19 ngönën köpëlöröa naë wes nemëen pitök ökre was neak pës nemöak këra yetaparak nemöön wel wiak akun nentepar nent won seën kaalak wal èëmaap.”

Semsre Son piarip wotöök sèpënëak mëëa

(Maak 10:35-45)

20 Pël niaan Sepeti pim öngöpök pim yokot Semsre Son pöaar Yesuu naë wak sè rar rë wesirak omèn nentaan kimang yema. 21 Pël èën Yesuuk, “Ni oröptaan kent yaë?” pël maan epël yema. “Ènëmak nim omèn poutë kaö sak ömë akunetak nem ru epaar, nim kopirarë, namp yaapkëel namp katnëel, wel aisëak wë niiring ngarangk ëëpnaan kosang wes mamëak yeniak.” 22 Pël

maan Yesuuk epël yema. “Arim yenëak pöta songönte ar köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?” Pël maan piaripök, “Pangk ëënaawaar,” pël yema. ²³ Maan epël yema. “I kakam pöt pangk nënëët. Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Nem Pepapök wel aisapënëak yaö mëëa pöröakëër wel aisapnaat.” ²⁴ Pël yemaan ten ru 10 pörö Sepeti pim ruaarëën mëëa pöt kat wiak ya sangën ëaut. ²⁵ Pël ëën Yesuuk tenën ngön niaan pim naë sëën epël niiaut. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö mourmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. ²⁶ Ar pël ëëngan. Arim naëaan namp kaö sak öpënëak pöt pi ar pouröa inëën elniip. ²⁷ Ën namp wotöök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëën panë elniip. ²⁸ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne omnaröak inëën elnëëpënëak newaisën. Nook arim inëën elniak omnarö utpetatë öngpökaan kama niömaan arim kangiiir wel wiimëak waisaup.”

*Yesuuk omën it il tēja naar ompyaö mowesa
(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Ten Yeriko kakaan yesën omën kësang pan Yesuu ënëm waisa. ³⁰ Pël yaëën omën it il tēja naar kan öök wel aisëëë Yesuu yesa ngön pöt kat wiak ngön ëak epël yema. “Aköp, Tewitë ëap, Anutuu Yaö Niiaup, ni tenipön yaköm kön niwi.” ³¹ Pël yemaan omnaröak leng ëëpën mëak nga yemaan piarip pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël yema. “Aköp, ni Tewitë ëapök tenipön yaköm kön niwi.” ³² Pël maan Yesu pi leng ëak kamtaöök tauëë ngön maan waisën piaripön epël pëël yema. “Arip tol elniimëak yak?” ³³ Maan piaripök epël yema. “Aköp, ni aan tenip it nga sën.” ³⁴ Pël maan Yesuuk piaripön yaköm ëën pim moresiar piarpim itöörarë rangk mowiin tapëtakëër ompyaö sak Yesuu ënëm saut.

21

*Yesu pol tongkiipë rangk isak Yerusalem kakë sa
(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)*

¹ Ten Yesuring Yerusalem kak temanöm yesem Petepasi ka Olip tomök wieëa pöök oröak Yesuuk pim ru naar epël mëak wes yamë. ² “Arip ka ëngköök së oröak itaangkën pol tongki ruupring namp këraamentëk wii ngan ë ulmëën öpnaat. Pipaar tapëtakëër wilak mësak waisën. ³ Pël yaëën omën nampök pëël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epaarën ya.’ Pël maan kat wiak tapëtakëër pëël niaan mësak waisënëët.” ⁴ Pël yaëën tektek ngön yaaö nampë ngaan ngön ök ëa nent kë oröa. Ngön pöt epët.

⁵ “Omën Saion kak wëauröen epël man.

‘Kat wieë. Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pimtën kön wiin nawis, ya wiapring pol tongkiipë rangk yewais. Yaap, pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.’”

⁶ Maan ru pöaar së Yesu pim ök mëëa pöl ëa. ⁷ Piarip pol tongkiipre ruup mësak wais piarpim ulpëën rangköt përéak pol tongkiipë rangk mourön Yesu rangk wel aisëa. ⁸ Pël ëak kan yesën omën kësang pan pitëm ulpëën rangköt përéak kamtaöök mourö yesën naröak ya lupöök së kewisat ilak këëmre kewis elmë yes. ⁹ Pël ëak omën wet réak yesauröere ënëm yesa pourö ërëpsawi yeem ngön ëak epël yema.

“Tewitë ëap, yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epöpön yaya mepa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹⁰ Pël ë së Yerusalem kak yaaröön pörek wëaurö yaan sak epël yema. “E, pipop talëp?” ¹¹ Pël yemaan omën Yesuring yesauröak epël yema. “Epop tektek ngön yaaö omnamp, Yesu, Kalili yanggerak Nasaret kakaanëp.”

Omën narö ngönën tup kaöetak omnant mampööre sum ë pël ëeim wëen waö ë mëa

(Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹² Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së itaangken omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti yemoola. ¹³ Pël ëak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipent omnaröak kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.”

¹⁴ Omën it il tääare ing il tääurö pim naë waisën ngönën tup kaöetak ompyaö mowesaut. ¹⁵ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak pim ya retëngöt mëmpööre rungaaröak piin, “Tewitë ëap, yowe,” pël maö yaauten itenak pit ya sangën ëen ¹⁶ piin epël yema. “Ni pitëm yenia pöten kat wian ma?” Maan Yesuuk epël yema. “Mak, ne yok kat wia. Pël ëaap ngön nent ngönëntak wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Pöt epël. ‘Ni runga kötre kapaatakörö kengken mowasën pitëm këmötëaan ompyaö wesak yaya yenia.’” ¹⁷ Pël mëak pit sëp mowesak Yerusalem kakaan örök Petani kak së wë köo olaan ka uraut.

Yesuuk maan këra kemment umön rëa

(Maak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Wangam kanök ka kaöaöökël kaalak yesem këen ëa. ¹⁹ Pël ëen këra kem kan ëök wëa nementën itaangken ulöpörö nautön, om ëpöt pëen wëa. Pël ëen pömentën epël yema. “Ni kaalak ulöp utnganok.” Pël maan kem pöment tapëtakëer saap wak umön yarë. ²⁰ Pël yaëen ten pim ruurö pöten itenak yaan sak epël mëëaut. “Kem epment tol ëak teëntom umön yera?” ²¹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin, kön wi kosang wasënë pöt arökta nem kemmentën maan yaë epël ëëneët. Pöt pëen won. Tomön epöonta, ‘Ni tiak i kaöökël së örö,’ pël maan pangk pël ëëpnaat. ²² Ar kön wi kosang yewesautaring wë Anutuun nem yapintakël omën nenten kimang manë pöt nimpnaat.”

Kaöaröak Yesu ya yamëngkauten pëël mëëa

(Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Yesu pi kaalak ngönën tup kaöetak së ilëak omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit pim naë wais epël mëak pëël yema. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangüir epël kaip ti mëëaut. “Nookta arën pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt ök niamaan. ²⁵ Sonë i mëëima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?” Pël maan pit neneren epël yema. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’” ²⁶ Ën tiar ‘Sonök’ pël mepenaatep omën pouröak piin, ‘Tektek ngön yaaö namp,’ pël yaaurö yak utpet niwaspan. Pötaan kas yaë.” ²⁷ Pël mëak Yesuun kangüir epël yema. “Ten köpël.” Pël maan Yesuuk epël mëëaut. “Nem yeë epotta talëpök neaan yeë pöt ök neniangan.”

Yokot naarë watepang ngönte

²⁸ Pël mëak Yesuuk ngön nent epël ök yema. “Ar kön tolël yawi? Omën namp pim yokot naar wëa. Pël ëen wetëëpë naë së epël mëëa. ‘Yokotup, ni

peene sê nem wain yaöök ya mên.’ ²⁹ Pêl maan pi, ‘Won, ne pêl naengan,’ pêl mêak wê ênêmak lup kaip tiak sa. ³⁰ Pêl yaëen pepap pi pim yokot muntapê naê sê tapêl ôk mêea. Pêl maan pi, ‘Mak, ne sumaap,’ pêl mêak nasên êa. ³¹ Ar kôn tolêl yawi? Yokot talêpök pepapê ngönte ngaarêk wa?” Pêl maan pit, ‘Wetêep,’ maan Yesuuk epêl yema. “Ne yaap niamaan. Takis yewaö utpetere öng omp nga yaaö utpet ke pilöröak ar il niwesak Anutuu wa ngaöök yamêautak ilapnaat. ³² Pöt Son pi wotpil yaauta kanö pet elniipênêak yewaisên ar pim ngönten kôn wi kosang newasên yaëen takis yewaö utpetaröere öng omp nga yaauröakêer pim ngönten kôn wi kosang wesa. Pit pêl yaëen ar itenakök lup kaip tiak tapêl naên êan.”

*Wain yaaweri ngarangk utpetaröa watepang ngönte
(Maak 12:1-12; Lük 20:9-19)*

³³ “Ne watepang ngön munt nent niamaan kat wieë. Omên kaö namp wain ya newer ngentak êm ôk rêak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö têak ngarangk êepna ka wali nent ôk rêa. Pêl êak ya omnarö ngarangk moulmêak pimênt yang wali nerek sê wakaima. ³⁴ Wê köp yesa akunet temanöm sêen tööpênêak inêen narö wes mêen sa. ³⁵ Sê oröön ngarangk moulmêaurö pit inêen namp pês möa, namp mên wel wia, namp kêl mö wel wia. ³⁶ Pêl êen ya pepapök inêen munt narö kêsang wes mêen sê oröön tapêl elmêa. ³⁷ Pêl êen ênêmak pimtê ru panêepön, ‘Pit nem ruupê ngönte kat wiak ngaarêk öpnaat,’ pêl weseê wes momêen sa. ³⁸ Pêl êen ngarangkörö piin itenak pitêment neneren epêl mêea. ‘Omên epop pim pepapê mor kolut pout öpnaap. Pötaanök tiar mëmpa. Pêl êen yaat tiarimêen sêpnaan.’ ³⁹ Pêl mêak wain yaaweriaan wa wilêngkêel olêak mëna.”

⁴⁰ Yesuuk ngön pöt mêak epêl pêl yema. “Ênêmak wain ya pepap wais ngarangkörö tol elmêepên?” ⁴¹ Pêl maan pitök epêl yema. “Pi yaap omên utpet pörö mênak utpet wesak ngarangk munt köp yesa akunatê ulöpörö pi mampna pörö wain yaaweri moulmêepnaat.”

⁴² Pêl mêak Yesuuk kaalak pitên epêl yema. “Ngönên pepeweri epêl wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ‘Wap omên ka ök yarêauröa wêl ê moolêaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir. Anutu pimtok pêl yaalmêen ten itaangkên ompyaö panê yaê.’

⁴³ Pêl wia pötaanök ne ök niamaan kat wieë. Anutuuk pim omên ompyaut ngaan ar nina pöt arim naëaan kama wak omên maimarö mangkên pit Anutuu kônöökê ênêm êen kê ompyaut pitê wêwêetak orööpnaat. ⁴⁴ [Omên namp wap epêtak soê urak kawî ngentiipnaap, pi koröp ilak utpet êepnaap. Ên wapêtak pim rangk ngentiipna pöt, omên pöp ilak unön êak utpet panê sêpnaap.]”

⁴⁵ Kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pim watepang ngön pöt kat wiak pi pitêmlê ko wesak ya pêl wesak ⁴⁶ wali öpênêak kôn wia. Pêl êautak omên pouröak piin, “Tektek ngön yaaö omnamp,” pêl yamêea pötaan kas êen sêp wesa.

22

*Öngre omp mês mampênêak kêere imên yenauta ngönte
(Lük 14:15-24)*

¹ Yesu pi kaalak omnaröen watepang ngöntak epêl ök yema. ² “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamêaut omên omp ak nampê pim ruup öng mês mampênêak kêere imên kaö wa pötakêl ök êëmaan. ³ Pi kaömpöt ar êak kopêta

wes pet irak pim inëen ruurö omën pim wet rëak ngön ök mëëauröa ngësë yas wes mëen sëen pit kat wiak waisëpnaaten kaaö ëa. ⁴ Pël ëen pi kaalak inëen ru munt naröen epël mëak wes mëa. 'Omën nem wet rëak ngön ök mëëauröen epël man. "Kaompöt ar ëak kopëta wes wiak wë. Purimakaö kaðaröaring ru ompyauröeta möak omnant pout yok kopëta wes pet iraut. Pötaanök peene wais këere imën yemem ërëpsawi ëëpa." ' ⁵ Pël maan pit së ök maan kat wiak pitëmotön sa. Namp pim yaakë sa. Namp pim uröm kaatakë sa. ⁶ Ën narö inëen ruurö wali wak utpet wesak mëna. ⁷ Pël ëen omën omp aköp pi ya sangën ëen pim nga omnarö wes mëen omën pim inëen ruurö mënaurö mënak pitëm kaaö es kor mëen kot sa. ⁸ Pël ëen pim inëen ru naröen kaalak epël ök mëëa. 'Këere imën pöt kopëta wes pet irautak omën nem wet rëak yas mëëauröak utpet ëa. ⁹ Pötaanök ar kamtatë yesem omën koirënëerö pouröen wais këere imën nëmpnaan ök man.' ¹⁰ Pël maan pim inëen ru pörö kamtatë yesem omën koirauröen ök maan ompyaöre utpet pourö së kaatak ilaan peö ëa.

¹¹ "Omën omp aköp pi omën waisauröen itaampënëak kaata kakaati ilëak itaangkën omën namp wa top ke pötë ulpëen yamëaup namëen wëen itena. ¹² Pël ëak epël mëëa. 'Ngöntöp, ni tol ëen wa top epta ulpëenëp won wais wel aisëaan? Ni pil yaëen pangk naën yaë.' Pël maan ngön won sak wëa. ¹³ Pël ëen omën omp aköpök pim inëen ruuröen epël mëëa. 'Omën epop ingre morötë wii tëak koö panëetak wa moolan. Pi pörök wë ingre ya ilak aimëë kë pötöppötöp aim öpnaan.' " ¹⁴ Yesu pi watëpang ngön pöt më pet irak epël yema. "Ne yaap niamaan. Anutuu omën selap yas mëëauröakaan kopët naar waisën wël ë yaulmë."

*Takis yaautaan Yesuun morök elmëa
(Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit së wa top ëak ngön tol nentak Yesuun nga wiipën pël mëak kopëta wesa. ¹⁶ Pël ëak pitök pitëm ru naröere Erotë omën narö wes mëen wais epël yema. "Rë yanuulaup, ten niin ëwat wë. Ni ngön wotpil yaap, ngön ompyaö Anutuuk ök niiaut pëen omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Ni omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmëen yaap. ¹⁷ Pötaanök ni kön tolëël yawiin? Rom omën omp ak Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?" ¹⁸ Pël maan Yesuuk pitëm utpet mowasëpënëak yaauten iteneë epël mëëaut. "Kaar, omnarö ar tol ëënak morök yaalnë? ¹⁹ Mon kël nent wak wais neneë." Pël maan pit nent wak wais yemangk. ²⁰ Pël ëen Yesuuk pitën epël mëak pëël yema. "Könre yapin epot talëpëët?" ²¹ Pël maan pit epël yema. "Sisaëët." Pël maan puuk epël yema. "Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun." ²² Pël maan pit yaan sak sëp wesak saut.

*Weletakaan wal yaauta ngönte
(Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

²³ Kët pötak Satusi ngönën omën narö Yesuu naë waisa. Omën pörö weletakaan wal naëngan pël yaaurö. Pit wais Yesuun epël mëak pëël yema. ²⁴ "Rë yanuulaup, Mosesök epël ëa. 'Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.' ²⁵ Pël wiaap tenim naë omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëpök öng namp wak ru won wë wel wiin nangap öng kapirëp wa. ²⁶ Pël ëen pi tapël wel wiin nang muntap öng kapir pöp wa. Pël pël ë seim omën nanang 7 pörö öng kopët tapöp wak ru won wë wel wi won sa. ²⁷ Pël

ëen ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ²⁸ Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpena akunaöök ni kön wiin talëpë öng sëpën?”

²⁹ Pël maan Yesuuk pitën epël yema. “Ar ngönëre Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. ³⁰ Wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëëro. ³¹ Ën weletakaan wal yaaö pöt ngönëntak Anutuuk epël ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaauro ma? ³² ‘Ne Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Ngön pöta songönte epët. Omën pörö wel wiauro öp sak kutömweri wë. Pötaanök Anutu pi wel wiauroaap won, öp wëauröa Anutu.” ³³ Pël maan kat wiak pim ngönëntaan yaan sa.

*Yesuun ngön kosangötë kaöeten pëël mëëa
(Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

³⁴ Yesu pi ngön pöt ök maan Satusi omnarö ngön won sa. Pël ëen Parisi omnarök pöten kat wiak pit pimëen ngön nent kopëta wasëpënëak wa top ëa. ³⁵ Pël ëak pitëm näëaan ngön kosangötë ngarangk nampök piin morök elmëak epël pëël yema. ³⁶ “Rë yanuulaup, Anutuu ngön kosang tal nentak kaöet?” ³⁷ Pël maan epël yema. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupre könre kön yawia pipot pout pimëen pëël elmëem. ³⁸ Pipët Anutuu ngön kosangötë kaöet, muntat il yewas. ³⁹ Pël ëak pöta kar nenteta wia. Pöt epël. Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem. ⁴⁰ Ngön pipteparök Mosesre tektek ngön yaauroa ngön kosangöt erën ëak wia.”

*Yesuuk Parisi omnaröen Kristoë songönten morök elmëa
(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)*

⁴¹ Parisi omnarö wa top ëak wëen Yesuuk pitën epël mëak pëël yema. ⁴² “Ar Kristo, Anutuu Yaö Mëëaupön talëp aim? Pi talëpë ëap?” Maan pitök, “Tewitë ëap,” pël yema. ⁴³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Yak tol ëënak Ngëëngk Pulöök Tewitën elmëen Kristoon, ‘Nem Aköp’ pël mëëa? Pöt epël.

⁴⁴ ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

“Ni wais nem yaapkëetakël öm.

Pël ëaan nimëen kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.”

⁴⁵ Tewitök piin, ‘Nem Aköp’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?” ⁴⁶ Pël maan pit ngön pöta kangit mapnaat pangk naën ëen akun pötak ngës réak pëël muntat mapnaaten kas ëen sëp yewas.

23

Yesuuk omnaröen Parisiire ngön kosangötë ngarangköröa utpet yaautë ënëm ëëpanëak pepanöm mëëa

(Maak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Akun pötak Yesuuk ten pim ruuröere omnaröen epël ök niiaut. ² “Ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit Mosesë urötak wë ngön kosangöt rë yanuul. ³ Pötaanök pitëm ök yenia pöt kat wiak ngaarëk ön. Ën pitëm wëwë wë pötak öngan. Pit rë yanuulem pitëmënt ngaarëk naön yaë pötaanök. ⁴ Pit ngön kosang nantta ar ngaarëk önëak pitëm könöökään rangk ök niaan ar ngaarëk önëak poprak yaëen pitëmënt kaamök kot nent naën yaë. ⁵ Pitëm omnant yaaut omnarök itaangkën ompyaö ëëpnaataan yaauro. Pit ngön kosang lup nant retëng ëak kör koëak kepön upakötë wii ngan ë utöore moresi tapël ë, ën pitëm ulpëenöröa kautë poë koröp sëtöt ngan ë më pël ëak yaauro. ⁶ Pit këëre imën yena akunatë itëkéël kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yeem ngönën tupötë kakaatiita omnaröa itëkéël wel yaisëaurö. ⁷ Pël yeem omnarök wa topöök koirak ërëpsawi ngön maöre ‘Rë

yanuulaup,' maō pël eēpnaaten kent yaaurō. ⁸ Ar pöt omnarōak arën, 'Rë yanuulaup,' pël niapnaaten kent eēnganok. Ar ke kopëtalörō, Anutu kopëtap arim Rë Yanuulaup. ⁹ Yang omën nampön, 'Pep,' manganok. Arim Pep kopëtap kutömweri wë. ¹⁰ Omnarōak arën, 'Wotōököp,' pël niapnaaten kent eēnganok. Arim wotōök kopëtap Kristo nemënt. ¹¹ Arimëen kaō sak wëaupök ar pourōa inëen elniip. ¹² Omën namp pimtök pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap."

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangköröen pitëm kaar yaautaan nga mëëa

(Maak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi ngönën omën kaarörō. Arim naë könöm nant orōöpnaat. Ar omnarō Anutuu wa ngaōök yamëautak ilapënëak yaëen kan yemowariem arimëntta neilaan yaaurō.

¹⁴ ["Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörō. Ar öng kapirörōa omnant pout arimëen weimeë morök elmëak omnarōak arën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurō. Ar kangiir akunetak könöm kësangöt koirënëët.]

¹⁵ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi ngönën omën kaarörō. Arim naë könöm nant orōöpnaat. Ar omën namp pim ngönëntë sëp wesak arim ngönënta ënëm eëpënëak i kaōök olëak yang kaō poutë yesaurō. Pël yeem arim utpët yaaut pet elmëen pi ënëm panë ëak ar il niwesak arim es parëaōökë sënë pöt piita teëntom së orōöpnaat.

¹⁶ "Elei, wotōök it il tëaurō, ar Anutuu kanō omnarōen pet yaalmëem arimënt kan pōök nasën yaaurō. Arim naë könöm nant orōöpnaat. Ar omnarōen ngön kaar epël yamëëaurō. 'Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak Anutuu ngönën tup kaōetakël utak kosang wasën pöt mos eëpnaat. Ën namp aini kool ngönën tup kaōeta kakaati ë rangia pötëel utak kosang wasën pöt kë eëpnaat.' ¹⁷ It il tëa kaōkaurō aë! Tol nentak kaōet? Ngönën tup kaōetak këët ma aini kool kakaati ë rangia pötök këët? Anutuu ngönën tuptakëer kaōet. ¹⁸ Ar tapël ngön kaar epël yamëëaurō' 'Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak ur Anutuun kiri yawiautakël utak kosang wasën pöt mos eëpnaat. Ën namp urta rangk kiri wiautëel utak kosang wasën pöt kë eëpnaat.' ¹⁹ It il tëa kaōkaurō aë! Tol nentak kaōet? Ur Anutuun kiri yawiautak këët ma urta rangk kiri wiautak këët? Urtakëer kaōet. ²⁰ Pël yaë pōtaanök omën namp urtakël utak kosang wesak yemaan pöt urōtere kiri wiaut pouteparëel utak kosang wesak yema. ²¹ Ën namp Anutuu ngönën tup kaōetakël utak kosang wesak yemaan pöt ngönën tupëtere tuptak wëaupököl utak kosang wesak yema. ²² Ën tapël namp kutömweriil utak kosang wesak yemaan pöt Anutuu ur kësangëtere pötak wel aisëaupököl utak kosang wesak yema.

²³ "Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörō. Arim naë könöm nant orōöpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këenre pöt wa top ëak moresiar wesak kom ëak kopët nent Anutuun yaō yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil wotpil mëmpöere yaköm ëak ompyaō elmëere Anutuun kön wi kosang wasō ngön kosang kaō pipot ngaarëk naön yeë. Poutepar ëënë pōtaar ompyaō. ²⁴ Wotōök it il tëaurō, ar Anutuu kanō omnarō pet yaalmëem arimënt kan pōök nasën yaaurō. Omën namp iiste nëmpënëak yaëen iwal namp ilaan pöt nanëmpan, lë olapnaat. Pël eëpnaatak pol kamal kësangëp ilaan iistaring köntak nëmpnaat. Tapël ar Anutuu ngön kosangötë ënëm eënëak kot panë nantë ënëm yeem kaōat sëp yewas.

²⁵ “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar kelönre söwaröt kasngaëël pëen i yairem öngpök i nairën één kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre koröpöökë kentöökë ënëm yaaö pöt peö ëak wë. ²⁶ Parisi omën it il téaup ni! Wet réak kelönre söwarötë öngpök iirën kewil won sèpna pöt kasngaëelta won wiaapnaat.

²⁷ “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omën yangaöökë ökörö. Tomök pöt omnaröak ë rangiin itaangkën ompyaö yaë. Ën öngpök pöt omën kosere söp kampöt wia. ²⁸ Ar tapël arim koröpöök omnaröa ëöetak wotpil koröp oröak wëen arim lupötë pöt kaar yaaöre utpet yaaut wia.”

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö utpet kangut öpnaat pël mëä (Luk 11:47-51)

²⁹ “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar tektek ngön yaaö omën ngaanëer wel wiauröa yangaö wa ngolöp weseim wë. Pël yeem wotpil wakaimauröa yangaö ë morangieim wë. ³⁰ Pël yeem ar epël aim. ‘Tenim ëaröa wakaimauuk wakaimanëen pit kaamök ëak tektek ngön yaaö omnarö namëngkën ëan tapön.’ ³¹ Arim ngön yak piptak ar omën tektek ngön yaaö omnarö mëneimauröa ëarö pöt tekeri yewas. ³² Arim ëaröa mëneima kaut wia pöt arök mën pet irën. ³³ Kamal ëlre ruuröa ök utpetarö, arim saunatë kangüir es parëaöök sënë akun temanöm yesën kas tarëk së ëlëep ilan? Pangk pël naëngan. ³⁴ Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ne tektek ngön yaaö omnaröere ngön ompyaüt ëwatöröere ngön ompyaö pöt rë nuulöpnaarö arim naë wes nimëëmaat. Pël één arök narö mëmpööre këra yetaprak mö pël ëënëët, narö arim ngönën tupötë pës momök ka nantëaan nantë waö ë momëënëët. ³⁵ Pël éénë pötak Anutuu omën wotpilörö mënan pöta kangut arim naë orööpnaat. Nganëer arim ë nampök ngës réak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia, Perekaiaë ruup, Anutuu ngönën tup kaöetak kiri yawiautere ngëëngk panë tupta ngeröök mënaut. ³⁶ Ne yaap niamaan. Omën mënauröa kangut ar peene e wë epöröa naë orööpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm köm mëä (Luk 13:34-35)

³⁷ Yesuuk kaalak epël ök yema. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaö omnarö mëmpööre ngönën omën arim naë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaurö. Ne kët ël epotë kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongän ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëimaurö. ³⁸ Pötaanök ne sèp niwasën ar ngarangk won önëët. ³⁹ Yaap, ne epël niamaan. Ar neen itnaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëët. ‘Aköpök wes mëen yewais epopön yaya mepa.’ ”

24

Yesuuk Anutuu ngëëngk tupët utpet sèpnaat ök mëä (Maak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu pi ngön pöt ök më pet irak Anutu pim ngönën tup kaöetakaan orök yesën ten pim ruurö naë sä kë yal menmen ë seëautön sös mëak pet elmëaut. ² Pël één epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Omën ompyaö e wiaan ityaangk epot epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tup epët tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sèpnaat.”

*Yesuuk këlangön ke nentere nent orööpnaata ngönte mëëa
(Maak 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Pël niak Yesu pi Olip tomök sê wel aisëaan pim ruurö tenimënt naë sê epël mëak pëël mëëaut. “Nim ngönën tupët tooł komun ëëpnaat aan pöt taan pël ëëpën? Ën nim kaalak waisën akun pet irëpna pöt temanöm yesën oröpöt oröön ten itenak ëwat sën?” ⁴ Pël maan Yesuuk tenën epël niiaut. “Ar omnarök lup wa irikor elniipanëën këëkë ngarangk ëën. ⁵ Narök wais nem yapintakël, ‘Ne Kristo,’ pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat. ⁶ Ar nga yapinte kat wiak ngarangk ëëë. Kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëën omën pipot wet rëak orööpnaat. ⁷ Omën kur nementëkaanörök kur nementekël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnarök munt nampë omnaröaan nga ëëpnaat. Pël yaëën yang nantë kaömp ngöntök oröeim wëën moup selap mööpnaat. ⁸ Omën pipot om öng namp ru wилëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

⁹ “Akun pötak omnarök ar wali nuwak naröa naë nuulëën këlangön kat niwiak nimpënaat. Ën yang poutë omnarök ar nemorö pël weseë arën kööre tok elniipnaat. ¹⁰ Omën pöt yaaröön omën selap pitëm kön wi kosang yewesaut sêp wesak pitëm karuröen kup mowiin neneraan kööre tok ëëpnaat. ¹¹ Pël yaëën tektek ngön yaaö kaar omën narö selap orök omën kësang morök elmëën pitëm kaarötë ënëm sëpnaat. ¹² Pël ëën utpet yaautök ulöl sëën omën selap pitëm lup sant yaaut won sëpnaat. ¹³ Ën omën weë sak wakaim wel wiipna pöp Anutuuk kama öpnaap. ¹⁴ Pël ëën Anutuuk wa ngaöök yanimë pöta ngön ompyaö epët nem omnarök yang poutë omnaröen ök maan kat wi pet yairën akunet pet irëpnaat.”

*Omën utpet panëët orööpnaata ngönte
(Maak 13:14-23; Luk 21:20-24)*

¹⁵ “Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut Anutuu ngëëngk tuptak wiaan itaampunëët. Omën pöt tektek ngön yaaö namp Taniel puuk orööpënëak ëaut.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këëkë kön wiaan.) ¹⁶ “Pël yaëën Yutia yanggerak wëaurö kas rosiraöökël sën. ¹⁷ Ka tomök öpnaapök kaata kakaati sê omnant öpan. ¹⁸ Ën yaak öpnaapta kak sê ulpëënre omnant öpan. ¹⁹ Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenauro tol ëëpën? ²⁰ Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetakre Anutuu kë yesa ngëëngk akunetak orööpënëën Anutuun kimang man. Akun pötë ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. ²¹ Akun pötak këlangön kaö panë kat wiipnaat. Ke pil nent kutömre yang oröaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön ëaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat. ²² Anutu pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën pim yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat.

²³⁻²⁴ “Akun pötak kaar omën selap orök narök pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan narök, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niapnaat. Pit omnarök morök elniin pitëm ënëm ëënëak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e orök wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek orök wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiinganok. ²⁵ Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak yaaröön ëngk ma e wasnganok. ²⁶ Ënëmak narök, ‘Kristo yang omën wonrek yaaröön itenaut,’ pël niaan pöt sëngan. Ën narök, ‘Kristo ka eptak ëlëëp wë,’ pël niaan pöteta kat wiingan. ²⁷ Omën Këëp ne kent tangarta yamëngk pöl ëëmaap. Kent tangarët kopëter tar elmëën këtëpë yengampiaulaan yeilëaul poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem

waisuma akunetak tekeri yesën omën pourö neen itaampun sa. ²⁸ Omnantë söp kampaöök wer moön tugarö wa top yaë. Pöta ök ënëmak ne wais utpet yaaurö kangut mempaat.”

*Omën Këëp orööpnaata ngönte
(Maak 13:24-27; Luk 21:25-28)*

²⁹ “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël ëën ngoonöpta ngaap yesën ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sêpnaat. ³⁰ Pël ëën Omën Këëp nem tekeri suma retëng kësang nent kutömweri yaaröön yang omën pourö itenak kas ëak merek apnaat. Pël yaëën ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë rangk yaaröön itaampnaat. ³¹ Pël ëën Anutuuk kuup kaö yamëngkën nem enselörö wes mëën sê nem omën yaö wesaurö yang we naöökaan naöök, oorekaan öngkrek yang poutëaan koirëpnaat.”

*Akun kaöäo temanöm yesën omnant orööpnaata ngönte
(Maak 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³² “Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp këre sak wil yewatën itenak pöt kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³³ Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sêën waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët. ³⁴ Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³⁵ Kutömre yang eptepar won sêpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

*Akun kaöäo orööpna akuneten köpël wë
(Maak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere Anutuu Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtökëër ëwat wë. ³⁷ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat. ³⁸ I ngaampel naaröön wiaan pit iire kaömp në, öngre omp ë pël ëeim Anutu kasëng menak wëën Noa wangaöök ilëa. ³⁹ Pël yaëën pit köpël wëën i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. Pöta ök Omën Këëp nem waisumaatak omnarö köpël wë pitëm omnant yaaut ëeim wëën waisumaap. ⁴⁰ Akun pötak omp naar ya lupöök wëën namp yeweem namp sêp wasumaap. ⁴¹ Ën öng naarta kaömp koröp yokoëëm wëën namp yeweem namp sêp wasumaap. ⁴² Ar Aköp nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaanök ngaire wa kom ëeim ön. ⁴³ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë rö kan waisëpna akuneten ëwat wëanëën itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁴ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëën pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

*Inëën ru ompyaupre utpetapë ngönte
(Luk 12:41-48)*

⁴⁵ “Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök muntarö ngarangk ëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴⁶ Ënëmak inëën ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëën kaöap wais itaangken pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. ⁴⁷ Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. ⁴⁸ Ën inëën ru utpet pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël weseë ⁴⁹ inëën ru pim karurö tang mööre omën i ngaat nak kön irikor yaauröaring kaömpre i ngawi në pël eim wë ⁵⁰ pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap

kaalak waisëpna pöt ⁵¹ pi yokot pöp möak utpet wesak kaar omnaröa naë moulmëëpnaat. Pörek omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan.”

25

Öng ulwas 10 pöröa ngönte

¹ “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng ulwas 10 pitëm karip omp koirëpna pöröakël ök eëmaan. Öng pörö omp namp pim öng yaup koirëpënëak yewaisën pit neenem rampeet wak kan kourak koirëpënëak sa. ² Öng 5 äak könringörö, 5 äak wonörö. ³ Öng kön won pörö pit i kön korat naön, rampeet pëen wak sa. ⁴ Ën könringöröakëer i kön korat rampeetring wak sa. ⁵ Pël äak sê kor wëen omp öng koirëpnaap teënt newaisën eën kor wë ka kom eën ka ura. ⁶ Pël eën rök lupöök ngön nent ngön äak epël mëea. ‘E, öng koirëpnaap yewaisrek wal äak sê koirëë.’ ⁷ Pël maan pit yaan sak wal äak rampeet mangia. ⁸ Pël yeem kön wonöröak könringöröen epël mëea. ‘Tenim rampeet yariirek i nant lë nineë.’ ⁹ Maan könringöröak epël mëea. ‘Tol äak pël eëpen? I epot tiar pourö pangk naalniipan. Arta uröm kaatak sê arimot sum eëë.’ ¹⁰ Pël maan pit yesën omën öng koirëpnaap wais kopëta wesak kor wëaurö koirak sa. Pël äak kak sê örök kaata kakaati sê ilëak kan wari ulmëak öng koirëpnaapë këere imën neim wëa. ¹¹ Pël eëim wëen öng kön wonörö sê ap wesak ngön äak öng waupön epël mëea. ‘Kan tē niwi. Kan tē niwi.’ ¹² Maan epël mëea. ‘Yaap niamaan. Ne arën it köpël yaningëngk.’”

¹³ Yesu pi watelang ngön pöt niak kaalak tenën epël niiaut. “Nem kaalak waisuma akunet köpël. Pötaanök ngai eëim ön.”

Omën mon menaurö watelang ngönte

(Luk 19:11-27)

¹⁴ Yesuuk kaalak watelang ngön munt nent epël niiaut. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën kaö nampë äa pötakël ök eëmaan. Pi yang wali nerakël sêpënëak pim inëen ruuröen yas mëak pim omnant ngarangk eëim öpënëak kom ë mena. ¹⁵ Pi pitëm ya yamëngkauten kön weswes eëë kom äak namp 5000 kina, namp 2000 kina, namp 1000 kina pël meank sa. ¹⁶ Pël eën inëen ru 5000 kina mena pöpök ya kosang mënak 5000 kina tapël koira. ¹⁷ Ën kar 2000 kina mena pöpök ya kosang mënak 2000 kina tapël koira. ¹⁸ Ën kar 1000 kina mena pöp pim kaöapë monat wak sê yang kel weera.

¹⁹ “Akun wali sëen kaöap kaalak wais pim inëen ruurö mon mena pöt öpënëak wa rongan elmëa. ²⁰ Pël eën mon 5000 kina mena pöpök naë wais epël mëea. ‘Nem kaöap, ni mon 5000 kina nenaup. Pël eën nook ya mënak 5000 kina tapël koiraut.’ ²¹ Maan kaöapök epël ök mëea. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö eëiman. Pötaanök nook omën këeta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi eëpa.’ ²² Pël yemaan inëen ru 2000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëea. ‘Kaöap, ni mon 2000 kina nenaup. Pël eën nook ya mënak 2000 kina tapël koiraut.’ ²³ Maan kaöapök epël ök mëea. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö eëiman. Pötaanök nook omën këeta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi eëpa.’ ²⁴ Pël yemaan inëen ru 1000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëea. ‘Kaöap, ne nim songönte ewat wë. Ni nga yaup yak omnant omën muntarök ngënten yewetaup. Ni omnant nangënten yeem omën naröa ngëntaurekaan këet wak yenaup. ²⁵ Pël yaup yak kas eën nim 1000 kina nenan pöt wak sê yang kel weerak wakaimaut. Pötaanök nim monat kaalak yaningk. E.’ ²⁶ Pël maan kaöapök epël mëea.

‘Inëen ru utpet wisënëp. Ne omnant omën muntaröak ngëntën watööre omnant nangëntën wë omën naröa ngëntaurekaan këet wa në pël yaaup pël kön wiaup ma? ²⁷ Ni nem songönten pipël êwat wëak tol êënak nem monat mon kaatak nawiin êaup? Pël êanëen ne wais mon pöt kangitang wan tapön.’ ²⁸ Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëea. ‘Ar mon 1000 kina epot piikaan wa êp êak mon 10,000 kina wa epot meneë. ²⁹ Namp pi omnant menaut ngarangk êak wëen pöt muntat erën êak mangkën ulöl wesak wak öpnaat. Ên namp pi menaut ngarangk naën wëen pöt wa êp êën om pas öpnaat. ³⁰ Inëen ru utpet epot wak köö panëetak moolaë. Pël êën pörek ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaat.’”

Yesuuk kom elniipnaat

³¹ “Wë ênemak Omën Këep nem êwaö wak nem enselöröaring waisumaatak kaö sak nem ur kësangtak wel aisëaam sa. ³² Pël êën yang omën pourö nem iri wa top ë nuulëen sëpsëp ngarangkëpök sëpsëpörö memeeröa naëaan kom yaë pöl êën rongan nentepar êëpnaat. ³³ Pël êën omën ompyaö sëpsëpöröa ökörö nem yaapkëel, utpet memeeröa ökörö katnëel pël ë nuulëemaat. ³⁴ Pël êak Ömp Ak kësangëp nook yaapkëel önëeröen epël ök niamaap. ‘Nem Pepapök ompyaö niwësaurö, ar wais pim wangaöök nimëëpënëak kutömrë yang naaröön wiaan kopëta wes niwia pötak ilaë. ³⁵ Ne këen wëen ar kaömp nenaaurö. Iiten yaëen iit nenaaurö. Maimerakaanëp sant elnëaurö. ³⁶ Ulpëen won wëen nenaaurö. Yauman yaëen ngarangk elnëaurö. Wii kaatak neulëen wëen wais ëö nenaaurö.’ ³⁷ Pël niaan omën wotpilöröak neen epël neanëet. ‘Aköp, ni taan këen wëen itenak kaömp ninan? Ên taan iiten yaëen iit ninan? ³⁸ Ma taan maimerakaanëp sant elnian? Ma taan ulpëen won wëen ninan? ³⁹ Ên taan yauman yaëen ngarangk elnian? Ma taan wii kaatak wëen wais ëö ninan?’ ⁴⁰ Pël neaan nook epël ök niamaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök elmëan pöt neen elnëan pël yaë.’ ⁴¹ Pël niak nem katnëel öpnaaröen epël ök memaat. ‘Anutuuk kemp elniaurö ar mop wiak es kosangwesi seë. Es pöwes Anutuuk ngaanëer Setenre pim enselöröaan merauwes. ⁴² Pöt epël. Ne këen wëen ar kaömp nenangkën ëaurö. Iiten yaëen iit nenangkën ëaurö. ⁴³ Maimerakaanëp sant naalnëen ëaurö. Ulpëen won wëen nenangkën ëaurö. Yauman yaëen ngarangk naalnëen ëaurö. Wii kaatak neulëen wëen wais ëö nenangkën ëaurö.’ ⁴⁴ Pël maan pit neen epël ök neapnaat. ‘Aköp, ni taan këen wëere iiten ë, maimerakaan waisöore ulpëen won wë, yauman ëere wii kaatak wë, pël yaëen itenak kaamök naalniin êan?’ ⁴⁵ Pël neaan pitën epël memaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök naalmëen êan pöt neen elnëan pël yaë.’ ⁴⁶ Omën utpet pörö pit kö yesa kak së utpetat ëeim öpnaat. Ên wotpilörö wëwë kosangtak së önëet.”

26

Omën kaöarö Yesu mëmpnaata ngönte ëmön ëa (Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Yesuuk ngön pöt ni pet irak kaalak ten pim ruuröen epël ök niiaut. ² “Ar êwat wë. Kët nentepar won sëen Anutuu mait elmëa akunet temanöm sëpnaat. Akun pötak Omën Këep ne omnaröak kööre toköröa moresi neulëen këra yetaprak nemööpnaat.”

³ Akun pötak kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim kaatak së wa top êak ⁴ Yesu ëlëep wali wak mëmpnaata ngönte

ëmön äa. ⁵ Pël yeem pit epël mëä. “Omnarö tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naengan.”

*Öng nampök Yesu i nga kampët lë momëa
(Maak 14:3-9; Son 12:1-8)*

⁶ Yesu ten pim ruuröaring Petani kak së oröak kësë omën namp Saimon pim kaatak së wëa. ⁷ Pël ëën öng namp kël kep ompyaö nentak i kôp nga kamp sum kësangring nent pim naë wak waisa. Pël äak Yesu kaömp yenën i pôt pim kepönök lë yemomë. ⁸ Pël yaëen ten pim ruurö itenak öngöpön nga ngön epël äaut. “Pi tol ëënak i sum kaöaring epët pas köntak lë yemomë? ⁹ I piptak mon kësang koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatep.” ¹⁰ Pël yaan Yesu pi tenim ngönten kön waswas ëë epël niaut. “Ar tol ëënak maan pi ya këlängön kön yawi? Pi neen ompyaö pan yaalnë. ¹¹ Omën omnant wonörö pit akun wali arring wëen ompyaö elmëenëak pôt yok pangk pël ëëneët. Ën ne pôt akun wali arring naön ëëmaap. Pötaanök pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë. ¹² Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaap. Pötaanök Yuta omnaröa sokutë yaaul nem koröpöön kan yaö elmëak i nga kamp yaaut lë yenemë. ¹³ Ne yaap niamaan. Nem ngönte yang ël epotë aö yesem pôt öng epopë yaalnë epëta ngönte aan omnarö kat wiak kön wiipnaat.”

*Yutas pi Yesuun kup mowiipënëak sum wa
(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)*

¹⁴ Pël niaan ten ru 12 pöröakaan namp, yapinte Yutas Keriot kakaanëp, pi kiri ar yaaö kaöraa naë së ¹⁵ epël ök mëä. “Ne Yesu arim mores niulëen pôt ar mon tolë äak nampön?” Pël maan pit mon siluwa 30 pôt mena. ¹⁶ Pël ëën akun pôtak ngës rëak Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

*Yesu pi pim ruuröaring Anutuu mait kaömpöt na
(Maak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)*

¹⁷ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengkët temanöm sëen Yesu ruurö ten pim naë së epël mëak pëel mëäut. “Ka taltak Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar äak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹⁸ Pël maan epël niaut. “Ar Yerusalem kak së oröak omën nem yeniak pöp koirak epël män. Rë yanuulaupök epël yenia. “Nem akun newiaut temanöm yes. Pötaanök Anutuu mait elmëa akunetak nem ruuröaring kaömp ngawi numaat.” ’ ” ¹⁹ Pël niaan ten pim ök niia pöl äak së Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nënaat ar äak kopëta wesaut.

²⁰ Koö olaan Yesu ten pim ruuröaring kakaati së kaömp yenautak wel aisëak wëa. ²¹ Pël äak Yesuuk tenën epël niaut. “Ne yaap niamaan. Arim naëaan nampök nemëen kup mowiipnaat.” ²² Pël niaan ten ya këlängön pan ëën pöppöp piin epël mëak pëel mëäut. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö saut. ²³ Pël ëën puuk epël niaut. “Neering kaömpöt iistak wariak yen epöpök nemëen kup mowiipnaat. ²⁴ Omën Këep ne ngönëntak nemëen äa kan pöök së wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën äanëen ompyaö äan tapön.” ²⁵ Pël maan kup mowiipnaap, Yutas Keriot kakaanëp, puukta tapël epël mëak pëel yema. “Aköp, nook ma?” Maan, “Ni tapöp,” pël yema.

*Yesuuk ruurö kë mena
(Maak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)*

²⁶ Pël mëak ten kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel ninak epël yenia. “Epët nem mësëpëtak wa neë.” ²⁷⁻²⁸ Pël niak wain

kelön nent wak Anutuun yowe mäak ten ninak epël yenia. “Epët nem iit. Il yoolaan Anutuuk omën selap pitëm saunat won yewasem pim sulöp ngolöpët taë yewas. Pötaanök ar pourö wak neë. ²⁹ Ne niamaan kat wieë. Yangerak eprek wain iit peene neën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënemak akun kaöaök nem Pepapë naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

³⁰ Ten kaömp na pet irak ngönën tan nent mäak kakaan oröak Olip tomökël saut.

*Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa
(Maak 14:27-31; Luk 22:31-35; Son 13:36-38)*

³¹ Kan kourak yesem Yesuuk tenën epël niaut. “Röök eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkëp mëngkën sëpsëpörö repak sëpnaat.’ ³² Ne yaap wel wiin weletakaan wal ë neuléen wet réak Kalili yangerak së wëen ar ënem waisënëët.” ³³ Pël niaan Pitaak epël yema. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naëngan pan.” ³⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan kat wi. Ni röök eptak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëët.” ³⁵ Pël maan Pitaak kaalak epël yema. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Pël yemaan ten pourö tapël mëëaut.

*Yesu pi Kesemani ngësöök së Anutuun kimang mëëa
(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek së oröak Yesuuk tenën epël yenia. “Ar eprek wëen ne ëngkrek së Anutuun kimang memaan.” ³⁷ Pël niak Pitaare Sepeti pim ruar koirak saut. Yesem ngës réak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa. ³⁸ Pël yeem epël mëëa. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering ititi öpa.” ³⁹ Pël mëak kot nent ëngkël së ë kosaö yangerak wesirak wë Anutuun kimang ngöntak epël mëëa. “Pep, ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.” ⁴⁰ Pël më pet irak pim ru naar namp pöröa naë së itaangkën ka uraan Pitaan epël ök mëëa. “Ar neering kot nent ititi naöngan ma? ⁴¹ Moröktak wiap sënganëen lup ititi wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëetak koröpöt könöm yaalni.” ⁴² Pël mëak kaalak së Anutuun kimang mëak epël mëëa. “Pep, këlangön epot ilap neriipënëak kön wiin pangk naën ëen pöt yok pangk kat wiimaat. Nim könöökë wiaul ëëm.” ⁴³ Pël më pet irak kaalak pim ru naar namp pöröa naë së itaangkën pitëm itöt könöm yaëen ka ureim wëen itena. ⁴⁴ Pël ëak kaalak së kimang maan akun nentepar nent ëa. Ngön wet réak kimang ngöntak ök mëëa tapët kaalak mëëa. ⁴⁵ Kimang më pet irak ru naar namp pöröa naë së epël mëëa. “Ar om ka könöm ureim wë ma? Peene epët nemëen kup mowiipna akonet temanöm yes. Omën Këëp nemëen kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëëpnaat. ⁴⁶ Wal ëen sëpa. Omën nemëen kup mowiipnaap e yaarö.”

*Yutasök Yesu kööre toköröa moresi ulmëa
(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Son 18:3-12)*

⁴⁷ Yesu pi pël yamëem wëen ten pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörök maan inre tang wak wais oröaut. ⁴⁸ Yutas Yesu kup mowiipna pöp wet réak pitën epël mëëa. “Ar ëwat sënëen tot numaatak pël yaëen tapöp wesak wali ön.” ⁴⁹ Pël mëak pi teëntom Yesuu naë wais, “Aköp, ni e wëen ma?” pël mëak tot yen.

50 Pël èen Yesuuk epël yema. “Ngöntöp nim èëmëak waisan pöl è.” Pël maan pit wais yeò. 51 Pël yaèen ten Yesuring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan téak kiri ar yaaò wotöököpë inèen ru namp möak pim katëëp per yoola. 52 Pël èen Yesuuk piin epël yema. “Ni öpwer yepatuuk më. Omën öpwerring nga yaè pörö naröak kangiir öp möön wel wiipnaarö. 53 Ne nem Pëpapön kimang maan pi teéntom ensel kësang pan rongan 12 pöt wes mëen wais kaamök elnëëpna pöt ni köpël ma? 54 Pël èëmaatëp ngönëntak utpet nem naè orööpënëak ëa epot tol ëak orööpën?”

55 Pël niak pi öpënëak waisauröen epël yema. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël èen ar akun pötë neneön yaaurö. 56 Pël ëaap omën epot yaaröön tektek ngön yaaò omnaröa ngaanëer retëng ëa pöt kè yaarö.” Pël yemaan ten pim ruurö sëp mowesak kas saut.

Yesu ngön yaatak moulmëa

(Maak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

57 Ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit kiri ar yaaò wotöököp, Kaipas pim kaatak wa top ëak wëen omën Yesu wali wa pörö pi pörök mësak së moulmëa. 58 Pël èen Pita pi ènemënëm sa. Pël ëak pi kiri ar yaaò wotöököpë kaatak öröak ëmöökë kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itampënëak ngai omnaröa tektrak wel aisëa. 59 Pël èen kiri ar yaaò kaöaröere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar réak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa. 60 Pël yeem pimëen ngön kaar kësang pan koiraap pöt könöm naën èen om ap weseim wëen ènemak omën naar pitëm naè së 61 epël mëëa. “Omën epmor epël ëaumor. ‘Ne Anutuu ngëëngk tup epët tööl olëak kaalak kët nentepar nent ök remaap,’ pël yaan kat wiaumor.” 62 Pël maan kiri ar yaaò wotöököpök wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiir nent naëngan ma?” 63 Pël maan Yesu ngön nemaan wëen kiri ar yaaò wotöököpök kaalak epël ök mëëa. “Ne Anutu wëwëetaringëp pim ëöetak pëël niamaan kosang wesak am. Ni Anutuu Yaò Niaaup, Kristo, Anutuu Ru tapöp ma?” 64 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ènemak Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëël wel aisëak kutöm kepilötë rangk yewaisën it nengempun sa.” 65 Pël maan kiri ar yaaò wotöököp ya utpet pan èen pimtë ulpëënëp keli olëak pim omnaröen epël ök mëëa. “Pi Anutu il yemowasem utpet wesak ya. Tol èen omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen? Ar pim Anutuun utpet wesak ya pöt yok kat wia. 66 Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” 67 Pël mëak pim këere wot kantak wasöp ngës menak momöa. Èn naröak kerëmtëparë mor kaë yemomöem 68 utpet wesak epël mëëa. “Kristo, omën ni yanimö pöpë yapinte ök a.”

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

69 Pita pi ka tomök ëmöökë kakaati wel aisëaan inèen koont nampök pim naè së piin epël mëëa. “Namp ni, Yesu Kalili yangerakaanëp piiring wëaup.” 70 Pël maan pi omnaröa ëöetak yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas.” 71 Pël mëak ëm kanrak orööpënëak yaèen inèen koont munt nampök itenak omën naè wëauröen epël mëëa. “Omën epop Yesu Nasaret kakaanëpring wëaakë yaaup.” 72 Pël yemaan Pita pi yak weseë kosang wesak epël mëëa. “Anutuu ëöetak ne piin köpël.” 73 Pël maan wë ngöpnögöp yaèen omën pim naè wëauröak së piin epël mëëa. “Ten nim ngön köngkömööen

kat yawi. Ni yaap pim toktakaanëp.” ⁷⁴ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën pöpön köpëlëp.” Pël maöataring kokor ngön ëa. ⁷⁵ Pël ëën Pita pi Yesuu epël mëëa pöt kön wia. “Ni kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëëp,” pël mëëa pöten kön wiak yaköm pan ëën së ing kaö ëa.

27

Omnarö Yesu Pailatë naë wak sa (Maak 15:1; Luk 23:1-2; Son 18:28-32)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangk pourö wa top ëak Yesu mëngkën wel wiipnaata ngönte kosang wesa. ² Pël ëak maan wii tëak mësak së Rom yang ngarangk Pailat pöpë naë moulmëa.

Yutas wel wia (Ngön 1:18-19)

³ Wel wiipënëak kosang wesa pöt Yutas kup mowiaup kat wiak tol ëënak ëan pël kön wiak ya utpet ëën siluwa mon 30 ëak mena pöt wak së kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö kaip ti menak epël mëëa. ⁴ “Ne utpet ëak saun wonöpön kup niwiin mëmpunëak yeë.” Maan pit epël mëëa. “Tol ëën tenën yeniaan? Pipët nimtëetep.” ⁵ Pël maan monat Anutuu ngönën tup kaöetak moolëak së kaö töa. ⁶ Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö siluwa mon pöt wa rongan ëak epël mëëa. “Mon epot kup niwiak waut. Pötaanök ke epëlöt ngönëëen yawiautak wiipenaataan nga wia.” ⁷ Pël mëak pit ngön ë kopëta wesak omën kamaatëaanörö yang kel weerëpënëak omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa. ⁸ Pël ëa pötaanök yang lup pöta yapinte omën iita yanget pël ya. ⁹ Pël ëën tektek ngön yaaö namp Seremaia pim ngaanëer ngön ëa pöt kë öröa. Ngön pöt epët. “Israel omën narök siluwa mon 30 pöt omën sum ëëpënëak kosang wiak mena pöt pit kaalak wa. ¹⁰ Pël ëën aköpë ök neea pöl pit sum pötring omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa.”

Pailatök Yesuun pëël mëëa (Maak 15:2-5; Luk 23:3-5; Son 18:33-38)

¹¹ Yesu pi Rom yang ngarangkëpë ëöetak tauaan epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan, “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ¹² Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak pimëën ngön ya yamëngkën pi kangiir nemaan ëa. ¹³ Pël yaëën Pailatök epël mëëa. “Omnaröa ngön yaatak nimëën ngön ke nentere nent ya pöt kat nawiin ma?” ¹⁴ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën yang ngarangkëp pi yaan sa.

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënëak mëëa (Maak 15:6-15; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

¹⁵ Krismakiatë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnarök omën namp wii kaatakan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. ¹⁶ Akun pötak omën namp yapinte Parapas pöp wii kaatak wë pöt omën pourö ëwat wëa. ¹⁷ Pötaanök omnarö wa top ëak wëën Pailatök epël mëëa. “Talëp wes nimëëmëak aim? Parapas ma Yesu yapin nent Kristo yemak pöp?” ¹⁸ Yuta omën kaöarö Yesuun omp pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ëwat wëak pël mëëa.

¹⁹ Yang ngarangkëp pi ngön pöt më pet irak pim ngön ë pet yaira urtak wel aisëaan pim öngöpök ngön nent epël wes mëa. “Ni omën wotpil puopë ngönte pet irangan. Ne peene wangerëtak piin itenak ya këlangön pan kön

yawi.” ²⁰ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak omnaröen Parapas wes mäak Yesu mëmpnaan mapënëak këk mëä. ²¹ Pël ëen yang ngarangkëp pi kaalak epël mëak pëël mëä. “Epaarëkaan talëp wes nimëëmëak aim?” Maan pitök, “Parapas,” pël mëä. ²² Pël maan epël mëä. “Ën Yesu, yapin nent Kristo pël yemak epop tol ëëm?” Maan epël mëä. “Pi këra yetaprak möön wel wiip.” ²³ Pël maan pi kaalak epël mëä. “Omën epop utpet oröp nent ëa?” Maan ngön ë olëak epël mëä. “Këra yetaprak möön wel wiip.”

²⁴ Pël maan Pailat pi wiap yemowasem itaangkën pim ngönte kat nemowiin yeem ngön kaëp kësang yaan pi maan iit kol mangkën Yesu mëmpna saunet pim naë won pöt pet elmëëpënëak pim moresiar i yairem epël mëä. “Omën wotpil epopë mëmpnaata saunet nemëen nasën, arimëen yes.” ²⁵ Maan pit këm top ëak epël mëä. “Pim mëmpnaata saunet tenre tenim ëaröaan wiaap.” ²⁶ Pël maan Parapas pëël elmëak Yesu pol koröp wapötringöök momöak këra yetaprak mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

*Nga omnarö Yesuun ökre was elmëa
(Maak 15:16-20; Son 19:2-3)*

²⁷ Yang ngarangkëpë nga naröak Yesu mësak së ngarangkëpë kaatak ulmëak maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëa. ²⁸ Pël ëak pim ulpëënëp përe moolëak ngaaröa ulpëen köp möa namp momëa. ²⁹ Pël ëak wii këmampön ulte ket ë mowaëak kalaö naö mangkën mor yaapkëesi sungkör ëak taueä. Pël ëen pim naë së ököök elmëak rar rë wesirak epël mëä. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.” ³⁰ Pël mëak waasöp ngës menak sungköröa wa ëp ëak kepönöök momöa. ³¹ Ngaaröak ököökre waswas pël elmëak ngaë ulpëënëp përeäkaal kaalak pimtëep më moulmëak këra yetaprak mööpënëak mësak sa.

*Yesu këra yetaprak möa
(Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)*

³² Pit kan yesem kamtaöök omën namp Sairini kakaanëp, pim yapinte Saimon, pöp koirak Yesu këra yetapër wak sëpënëak këk maan wak sa. ³³ Pël ëak pit yang lup nenta yapinte Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pël yamëäa pötak së oröa. ³⁴ Pël ëak pit wain itaring kakam yaat irikor ëak mangkën na pet ëak kaaö ëa. ³⁵ Pël ëen pit pi këra yetaprak möak pim ulpëënre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. ³⁶ Pël ëak pörek wel aisëak piin ngarangk ëa. ³⁷ Pël ëak “Omën epop Yesu, Yuta omnaröa omën omp aköp,” ngön yaatak pimëen ngön pël ëa pöt këra welingweri retëng ëak kepön löötak mö ulmëa. ³⁸ Pël ëak pit ngaare këkain omën naar, namp yaapkëel, namp katnëel mö ulmëa. ³⁹ Pël ëen omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëer kepön keke elmëak ⁴⁰ epël mëä. “Ni, ‘Anutuu ngëengk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe nimtë koröpö kaamök ë. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.” ⁴¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit tapël ökre was elmëak epël mëä. ⁴² “Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëen poprak yaë. Pi yaap Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt peene këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël ëen tiar itenak piin kön wi kosang wasëpnaan. ⁴³ Pi Anutuu kön wi kosang yewasem, ‘Në Anutuu Ruup’ pël yaaup. Pötaanök Anutuuk kent yaalmëa pöt ent ë moulmëëpnep.” ⁴⁴ Pël yemaan ngaare këkain omën pöaarökta tapël utpet wesak mëä.

*Yesu wel wia
(Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)*

⁴⁵ Kêtêp luptak 12 kilok pötak wëen yanget koö olëak wiaan sê wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁶ Pël èen 3 kilok kêtêp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Eli, eli, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol èenak sêp yenewasën?” ⁴⁷ Pël yemaan omèn pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. “Kat wieë. Omèn epop Eliaan merèk yema.” ⁴⁸ Pël yemaan pitëkaan namp pöömpö sê i kaö kelwer wak wain i som yaautak wariak këkalêp kautak wa téak Yesu nëmpënëak mena. ⁴⁹ Pël yaëen narök epël mëëa. “Kora, Elia pi wais kaamök elmëépën ma won pöten itempa.” ⁵⁰ Pël yemaan Yesu pi kaalak merèk kaö ëak pim könöp wes mëak wel wia.

⁵¹ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. Pël yaëen yanger moup yamöön kël kësangöt luptak weling wera. ⁵² Pël yaëen omèn yangatta këm nga èen Anutuu omèn ngaan wel wia narö selap weletakaan wal ëa. ⁵³ Pël èen Yesu wet réak weletakaan wal èenak pit omèn yangat sêp wasak ka ngëengk Yerusalem pöök sê orök wëen omèn narö selap pitën itena.

⁵⁴ Nga omèn wotöököpre omèn piiring Yesu ngarangk wëa pörö yanger moup yamöön omnant oröa pötön itenak kas kësang pan ëak epël mëëa. “Yaap, epop Anutuu Ruup.”

⁵⁵ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ènëm yewaisem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. ⁵⁶ Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Semsre Yosep pöaaré ëlëpre, Sepeti pim ruaaré ëlêp piporö.

Yesu yang kel weera

(Maak 15:42-47; Luk 23:50-55; Son 19:38-42)

⁵⁷ Wiap kanök Arimatia kakaan omèn uröm kësang wieëa namp yapinte Yosep pöp sa. Pi Yesuu ru namp. ⁵⁸ Puuk Pailatë naë sê Yesuu sokuren ök mëëa. Pël maan Pailatök pim omnaröen sokur mampënëak ök mëëa. ⁵⁹ Pël èen Yosep pi sokur wak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak ⁶⁰ wak sê pimtëen wesak kël öngöp ngolöp tëa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëak sa. ⁶¹ Pël èen Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip naë wel aisëak ngarangk wëa.

Ngaarö yangaöök ngarangk wakaima

⁶² Kë yesa akun ngëengktakëen omnant kön yaëen ëlpam walën ngëengk akun pöt oröön kiri ar yaaö kaöaröre Parisi ngönën omnarö wa top ëak Pailatë naë sê epël mëëa. ⁶³ “Kaöap, kaar omnamp pim öp wë epël ëaö pöten ten kön yawi. ‘Ne wel wiak kët nentepar nent won yesën kaalak wal ëëmaap.’ ⁶⁴ Pötaanök pim ruurök sê sokur këkain wak sê ëlëëp wiak kaar ‘Wal ëa’ epanok ni maan nga omnarö pit yangaöök sê ngarangk wëen kët nentepar nent won sêp. Pim ngaan kaar, ‘Ne Kristo,’ ëa pöt wiaan kaalak ‘Weletakaan wal ëëmaap,’ ëa epët rangk sëen kaö sëpan. Pötaanök yeniak.” ⁶⁵ Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ar nga omnarö mësak sê moulmëen këëkë ngarangk ëëp.” ⁶⁶ Pël maan pit ngaaröaring sê këlöökë rangk kë il mowiak ngaarö ngarangk öpënëak moulmëa.

28

Yesu wal ëa

(Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Kë yesa akunet pet irèn Sante wangam kan ëlpam walëpënëak yaëen Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip itaampënëak yangaöökë sa.

² Yesën moup kësangpel möön Aköpë ensel namp kutömweriaan irëak këlö wa pëlëer wiak rangk wel aisëëa. ³ Pim möönre koröpö kent tangarötë ököp, ën ulpëenëp kölam panë tëaup. ⁴ Pël ëën ngarangk wëaurö pit itenak kas kësang ëak reireë urak it köpköp tiak së ngentiak wieëa. ⁵ Pël ëën öngaar së oröön enselëpök epël mëëa. “Arip kas ëëngan. Ne ëwat wë. Arip Yesu këra yetaprak möaupön itaampunëak waisan. ⁶ Pël ëanëp eprek won wiaap. Pim ngaan ök niia pöl ëak wal ëa. Wais, ur koseten iteneë. ⁷ Pël ëak së pim ruuröen epël ök maë. ‘Yesu pi weletakaan wal ëa. Pël ëak wet rëak Kalili yangerak së wëën ar ënëm së itaampunëët.’ Ngön kot pi tapët ök yeniak.” ⁸ Pël maan piarip teëntom yangaöökaan kaip tiak ërëpsawi kaö ë ruuröen ök mapënëak sa. ⁹ Yesën Yesu kan kourak koirak, “Yowe” mëëa. Pël ëën piarip pim naë së tok oriak ingesiarë moröak yaya mëëa. ¹⁰ Pël ëën Yesuuk piaripön epël mëëa. “Kas ëëngan. Arip së nem karuröen Kalili yangerak wais neen itaampnaan ök man.”

Yangaöök ngarangk wakaimauröa ngönte

¹¹ Öng pöaar yesën nga omën yangaöök ngarangk wakaimauröakaan narö kak së kiri ar yaaö kaöaröen omnant yangaöök oröön itena pötön ök mëëa. ¹² Pël ëën pit ngarangkörö wa top ë ulmëak ngön ë kopëta wesak nga omnarö sum kësang menak ¹³ epël mëëa. “Ar omnaröen epël man. ‘Rö kan ten ka uraan pim ruurö wais sokur këkain wak ëlëëp wia.’ ¹⁴ Ngön pöt yang ngarangkëp kat wiak nga yaalniin pöt tenök wiap mowasën nga sëp wasëpnaat.” ¹⁵ Pël maan ngaarö pit mon pöt wak së pitëm mëëa pöl ëa. Pël ëën ngön kaar pöt Yutia yangerak kaö wesak om aim wë.

Yesu pim ruuröen ya ngön mëëa

(Maak 16:14-18; Luk 24:36-39; Son 20:19-20)

¹⁶ Ten ru 11 pörö Kalili yangerak së Yesuuk ngaan rosir naö pi koirënëak ök niia pöökël saut. ¹⁷ Së piin itenak narö yaya yemaan narö kön selap ëaut. ¹⁸ Pël yaëen Yesu tenim naë wais epël yenia. “Kutömweriire yangerakë weëre kosang pout Anutuuk ne nen pet iraut. ¹⁹ Pötaanök ar yang ël epotë yesem omën ke nampre namp pourö nem ingre mor sëpnaan ngönën ök maim ön. Pël yeem Pepere Ruupre Ngëëngk Pulö tenim yapintak i momëën. ²⁰ Pël ëak nem ngön ök niiaöre rë niulö pël elnieim pöt rë moulön ënëm ëëp. Ne nimaan kat wieë. Ne kët ël epotë arring wëën akun kaöaö temanöm sëpën sa.”

Maak

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 35 pōta òk won sēen Maak puuk Yesuu ngōn ompyaō epēt retēng ēa. Maak yapin nent Son pōp Yerusalem kak wilēn wē Pitaare Pool kaamōk elmēa. Pi Rom omnarōaan retēng ēa. Rom omnarō pōt, weēre kosangōtōn kōn wiin ompyaō yaaurō yak pi Yesuu ya retēng weēre kosangring mēneimauta ngōnte retēng ēa.

Pōt epēi wia.

Ngōn ompyaut ngēs rēaut 1:1-13

Yesuu Kalili yangerak ya mēnaut 1:14–9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemē saut 10:1-52

Yerusalem kak Yesuu naē orōaut 11:1–15:47

Yesu wal ēaut 16:1-8

Yesuu ēō pet elmēaut 16:9-20

Son i yamēaupōk ngōnēn òk maima

(*Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Son 1:19-28*)

¹ Yesu Kristo Anutuu Ruup pim ngōn ompyaut ngēs rēak epēl orōa. ² Aisaia Anutuu tektek ngōn yaaupōk epēl retēng ēa.

“Kat wi. Ne omēn nem ngōnte waup wes mēen wet rapnaat.

Puuk nim kanō ningēsēpnaat.

³ Yang pultakaan omēn nampōk epēl ya.

‘Akōpēen kanō wotpil weseē. Ngēsak ompyaō panē weseē.’”

⁴ Aisaia pim retēng ēa pōl Son i yamēa pōp yang pultak orōak ngōn epēl ēa. “Arim utpetat sēp wasēn ne ar i nimēēmaan. Pēl ēēn Anutuuk arim utpetat ent ē nuulapnaan.” ⁵ Pēl maan Yutia yangrakaanre Yerusalem kakaan omēn narō selap pim naē sē ngōn kat wiak pitēm ketre saunat tekeri wesak òk maan Sonōk Yofan imeri i momēa.

⁶ Son pōp pim ulpēen kosangēp pol kamel ēpōtōk ket ēak mēak wēa. Pēl ēak pol korōpōōk yepat ket ēaō naō urēēa. Ēn pim kaōmp pōt ngēntre mop pēen neima. ⁷ Ngōnte pōt epēl òk maima. “Omēn nem ēnēm waisēpna pōp pim weēre kosangtak nemēt il wasēpnaap. Ne utpet epopōk pim ing korōtepar wii nemowilnganēēp. ⁸ Ne i yaaptaring yanimē. Puuk pōt Ngēēngk Pulōōk nimēēpnaat.”

Sonōk Yesu i momēa

(*Matiu 3:13-17; Luk 3:21-22*)

⁹ Akun pōtak Yesu Nasaret kak Kalili yangerakaan sē orōōn Sonōk Yotanēk i momēa. ¹⁰ Pēl ēēn imeriaan yaaprem itaangkēn kutōmwer kēm nga ēēn Pulō ekēpē òk sak pim rangk irēa. ¹¹ Pēl yaēēn kutōmweriaan ngōn nent epēl mēēa. “Ni nem Ruup. Ne nimēēn ya kē sak niin kent panē yaalni.”

Setenōk Yesu morōk elmēa

(*Matiu 4:1-11; Luk 4:1-13*)

¹² Pēl yemaan Pulōōk tapētakēer yang omēn wonrekē wes mēēn sa. ¹³ Pōrek sē akun 40 wēen Setenōk morōk elmēeima. Pi animaurōa tektrak wēen enselōrōak kaamōk elmēeima.

Yesu pim yaat ngēs rēa

(*Matiu 4:12-17; Luk 4:14-15*)

¹⁴ Son wii kaatak moulmēēn wēen Yesu pi Kalili yangerak sē orōak Anutuu ngōn ompyaut war wesak epēl òk mēēa. ¹⁵ “Akun temanōm yesēn Anutuuk

peene wa ngaöök nimëepnaan yaë. Pötaanök lup kaip tiak ngön ompyaut wak taë weseë.”

*Yesuuk ru kong nent pimëen koira
(Matiu 4:18-22; Luk 5:1-11)*

¹⁶ Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, Saimonre nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Piarip i kaö imënörö korak wes mëak mon wa pël eim wëa. ¹⁷ Pël ëën epël mëëa. “Arip nem ënëm waiseë. Pël ëën nook arpm i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta önëen niulëëmaan.” ¹⁸ Pël maan piarip tapëtakëer piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa. ¹⁹ Pël ëën pi kot nent ëngkël yesem itaangkën omën nanang munt naar Semsre nangap Son, Sepeti pim ruaar, piarpim wangaöökë rangk iiröt ompyaö yewasem wëen itena. ²⁰ Pël ëak piaripön ngön maan piarpim pepap Sepeti pim ya omnaröaring wangaöök wëen sëp mowesak Yesu ënëm sa.

*Yesuuk urmerap waö ë momëa
(Luk 4:31-37)*

²¹ Pël ëak pit Kapaneam kak së oröak kët kë yesautak Yesu pi Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak ngës rëak ngönën ök mëëa. ²² Pël yaëen omnarö pim ngöntaan yaan panë sa. Pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa. ²³ Pël yaëen akun tapëtak ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö nampök Yesuun ngön ëak epël mëëa. ²⁴ “Elei, Yesu Nasaretaanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp.” ²⁵ Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa. “Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak oröak së.” ²⁶ Pël maan urmerap orööpënëak omnamp mök ë moolaan së ngentiak wiaan ngönëer oröak sa. ²⁷ Pël ëën omnarö yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei, epët oröpët? Ngön epët maim nent. Weëre kosangring maan urmeraröeta pim ngön ngaarëk yëo.” ²⁸ Pël ëën ngön pöt ulöl sak Kalili yanger pangk ëa.

*Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
(Matiu 8:14-15; Luk 4:38-39)*

²⁹ Akun pötak ngönën tuptakaan oröak Semsre Sorring Saimonre Entru piarpim kaatakë sa. ³⁰ Pël ëak Saimon pim öng lëlamöp yauman koröp es nga yeem wiaan teënt Yesuun ök mëëa. ³¹ Ök maan pim naë së moresi moröak wal ë moulmëen tapëtakëer koröp es nga pöt won sëen kaömp ar ë mena.

*Yesuuk omën selap ompyaö mowesa
(Matiu 8:16-17; Luk 4:40-41)*

³² Wiap kan pötak këtëp yeilaan omën kak pörek wëaurö pit omën yauman yaauröere urmerarö pitëm lupötë wëaurö pourö pim naë wak sa. ³³ Pël ëën kak pörekörö ka kanrak së rongan ëa. ³⁴ Pël ëën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowesak urmerarö selap waö ë momëa. Pël ëak urmerarö pim songönte ëwatörö yak tekeri wesak apanëak nga mëëa.

*Yesu pi Kalili yanggerak ngönën ök maö sa
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Röök nginömöoring ëlpam këëkë newalën wiaan wal ëak yang lup omën won nentak së Anutuun ök mëëa. ³⁶ Pël ëën Saimonre pim karurö piin ap wasö ënëm së ³⁷ koirak epël mëëa. “Omnarö niin ap yewas.” ³⁸ Pël maan epël mëëa. “Tiar ka munt temanöm wia pötëeta ngönën ök maö sëpa. Ne ya

pöt mëmpëak waisaup.” ³⁹ Pël mëak Kalili yangerak ka wieëa pötë së ngönën tupötë ngönën ök maöre urmerarö waö ë më pël ëeim wakaima.

Yesu pi omën kësë ëa namp ompyaö mowesa
(*Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16*)

⁴⁰ Omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.” ⁴¹ Pël maan Yesu pi piin yaköm ëën mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.” ⁴² Pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa. ⁴³ Pël ëën teënt wes yamëem pepanöm mëak epël ök mëëa. ⁴⁴ “Epël yaalni epta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.” ⁴⁵ Pël ëën Yesu pi ka kaatë yolök naaröön ëlëëp omën wonötë wëën omën nalaan nal wëaurö pim naë seima.

2

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa
(*Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26*)

¹ Wë ënëmak akun nentak Yesu pi kaalak Kapanëam kak së oröak ka nentak së wëën ka pëparö kat wiak ² pim ka wëa pötak së wa top ëak peö ëën ka kanëreta il wariak wëa. Pël ëën Yesuuk pitën ngönën ök yëmaan ³ omën mor kong nent pöröak omën kosat kël wa namp urtak wiak wak së oröa. ⁴ Pël ëak pim naë mowiipënëak omën selap peö ëak wëën pomp ëak kaata ngarëk is Yesuu wëaurek ka möör wak omnamp urtaring wes mëën irëa. ⁵ Pël ëën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak.” ⁶ Pël yëmaan ngön kosangötë ngarangk pörök wëa narö kat wiak epël kön wia. ⁷ “Elei, omën epop pi oröp ëënak epël ya? Pi, ‘Ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ pël yëmaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëëtëp.” ⁸ Pël yaëën Yesu pitëm könötön pim könöök itenak epël mëëa. “Arim lupötë tol ëënak kön ke pil yawi? ⁹ Nem omën kosat kël waupön, ‘Nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yëmak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Èn nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yëmak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. ¹⁰ Pötaanök ar ne kaar wonöp Omën Këëp ë yangerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëak epël ök yëmaan itënëë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. ¹¹ “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë së.” ¹² Pël maan pi wal ëak tapëtakëer korumönte wak pit pouröa itöök kan sa. Pël ëën yaan sak Anutuun ping wesak epël ök mëëa. “Tiar omën ke epël nenten itaangkën ëaut.”

Yesuuk Liwai pimëën koirä
(*Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32*)

¹³ Yesu pi pël ëak kaalak i kaö ëöökël yesën omën selap pim ënëm sëën ngönën ök mëëa. ¹⁴ Pël ëak pörëkaan së Liwai, Alpias pim ruup, pim mon yewaö kaatak wëën itenak epël ök mëëa. “Nem ënëm elnë.” Pël maan pi wal ëak pim ënëm sa.

¹⁵ Pël ëak Yesuun yas maan pim kaatak së wel aisëak kaömp yenën takis yewaöre utpet yaaö munt narö kësang piire pim ruuröaring kaömp ngawi na. Omën ke pilorö kësang pan pim ënëm sa pötaanök. ¹⁶ Pël ëën Parisi omën ngön kosangötë ngarangk naröak itaangkën pi omën utpet yaauröere takis

yewauröaring kaömp ngawi yenën pim ruuröen epël mëak pëël mëëa. “Arim rë yanuulaup, pi tol ëënak omën takis yewauröere utpet omnaröaring kaömp ngawi yen?” ¹⁷ Pël maan Yesu kat wiak kangiir epël mëëa. “Omën yauman wonöro rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëër rotaaröa ngësë sa yaë. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënek waisaup.”

Kaömp ngës yoolëauta ngönte
(*Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39*)

¹⁸ Akun pötak Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wëa. Pël ëën omën narö Yesuu naë së epël mëak pëël mëëa, “Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wë. Ën nim ruurö tol ëënak pël naën yaë?”

¹⁹ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Omën namp öng öpënek yeem pim karuröaring wëen karuröak yaköm ëën kaömp ngës olëak öpën ma? Won. Pitring wëen kaömp ngës olëak naöpan. ²⁰ Ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëër pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöppna pötakökëër nem ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat.

²¹ “Omën namp poë koröp ngolöpöökään kaö nent ilak ulpëen ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë koröp ngolöp pötak ulpëen ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat. ²² Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëën pol koröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

Akun kë yesauta ngönte
(*Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5*)

²³ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais yaöökë lup yesem ruurö ulöp narö töa. ²⁴ Pël yaëën Parisi naröak piin epël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak pitëm ya yamëngk pipotön pëpanöm wia. Pit tol ëënak yaë?” ²⁵ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Tewitre pim omnaröa kaömp won wë këënëën ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ²⁶ Apaiata pim kiri ar yaaö wotöök sak wëa akunetak Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wiewëa pöt kiri ar yaauröakëër nëmpnaan omën pasurö nëmpnanëak nga yaaot wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” ²⁷ Pël mëak epël mëëa. “Anutuu pi omnarö kaamök ëëpënek akun kë yesaut ket ëa. Pi akun kë yesaut kaamök ëëpënek omnarö ket naën. ²⁸ Pötaanök Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat.”

3

Yesuuk omën kël wa namp ompyaö mowesa
(*Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11*)

¹ Akun nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati ilëak itaangkën omën mores kël wa namp wëa. ² Pël ëën omnarö pit Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënek ngai yeem wëa. ³ Pël ëën puuk omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Wal ëak wais itëkëël tau.” ⁴ Pël mëak omnaröen epël pëël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak omnarö

ompyaō elmēepen ma utpet elmēepen? Omnarō ompyaō mowasēpen ma utpet mowasēpen?” Pël maan pit nerek nemaan. ⁵ Pël yaēen pi pitēm lup kosang yaauten ya kēlangōn ēēn nga it nalnal elmē pet irak omēn pōpōn epël mēēa. “Nim mores el mē.” Maan mores el mēēn kosang sa. ⁶ Pël ēēn Parisi omnarō ka tomōk sē tapētākēer Erotē omnarōaring pit tol ēak Yesu mēmpēn pōta ngōnte kopēta wesa.

Omnarō i kaōōk wa rongān ēa

⁷ Yesu pi pim ruurō koirak i kaōōk sē wēēn Kalili yangerakaan omēn selap pan pitēm ēnēm sa. Pōrō pēēn won, Yutia yangerakaanre ⁸ Yerusalem kakaan, Itumia yangerakaanre i Yotanē ēngk komuntakēlaanre Taiaare Saiton ka pōōrarēaan omēn selap pan pim yaautōn kat wiak sē orōa. ⁹ Pël ēēn omēn selap pōrō pi ngepre un elmēēpanēak pim ruurōen wang naō temanōm wes ulmēēpēnēak mēēa. ¹⁰ Omēn selap pan ompyaō mowesa. Pōtaanōk omēn ēmpōlre yaumanōrō pi mēsēl elmēēpēnēak sē ngepre un elmēēpanēak wangaōōn mēēa. ¹¹ Pël ēēn omēn urmerarōaringōrōak Yesuun itenak pim ingrak rar rē wesirak ngōn ēak epël mēēa. “Ni Anutuū Ruup.” ¹² Pël yemaan pit pim songōnte tekeri wesak apanēak kosang wesak nga mēēa.

Yesuuk pim ngōn yaaō omēn 12 pōrō wa ulmēa

(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Wē akun nentak pimēnt rosir naōōk sē wē pim ru opēnēak kent kōn wiaurōen yas maan pim naē sē rongān ēa. ¹⁴ Pël ēēn omēn 12 pōrō ru wesak piiring wē ngōnēn ok maōre ¹⁵ urmerarō waō ē momē pël ēēpēnēak mēēa. ¹⁶ Pim omēn 12 ēak wa ulmēa pōrō eporō. Saimonōn yapin ngolōpēt Pita mēēa. ¹⁷ Pël ēak Sems Sepeti pim ruupre nangap Son, piaripōn yapin ngolōpēt Poanesis mēēa. Tiarim ngōntak tangre kaō pōta ōkaar pël apenaat. ¹⁸ Ēn Entruure Pilip, Patolomiuure Matiu, Tomasre Sems Alpiasē ruup, Tatiasre Saimon Selot pël yamēēa pōp pi ngaan Rom kamanēp sēp mowasēpēnēak aima omēn tok pōtakaanēp piire ¹⁹ ēn Yutas Keriot kakaanēp Yesuun kup mowiipnaap.

Yesure Pielsepulē ngōnte

(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu pi kaatak sē wēēn omēn kēsang pan kaalak wa top yaēēn pit ruurōa kaōmp nēmpna mopēt won ēa. ²¹ Pël yaēēn pim ēlre nang kat wiak, “Kōn irikor yaalmē,” pël mēak koirēpēnēak sa.

²² Pël ēēn ngōn kosangōtē ngarangk Yerusalem kakaan sa pōrōak epël mēēa. “Urmerarōa kaōap, Pielsepul, pim lupmeri wēēn pōpē weēre kosangōōk urmerarō waō ē yamē.” ²³ Yemaan wa top elmēak ngōn nokoliil nent epël mēēa, “Setenōk tol ēak pimēnt waō elmēēpēn? ²⁴ Yang nerakē omnarō pitēm naē nga orōōn nener mēnak kom ēak pōt naōn ēēpnaat. ²⁵ Ēn ka kopēt nentak wēaurō tapēl setenōk nener mēnak kom ēēpna pōt repak sēēn ka kosaō wiaapnaat. ²⁶ Tapēl Setenōk werak pimēnt mōak waō elmeēpna pōt pangk kosang sak naēn ēēpnaat. Pi kō sēpnaat. ²⁷ Omēn nga namp wēēn munt nampōk pim kaatak ilēak omnant naōpan. Wet rēak omēn nga pōp wii tē wiakōk pim omnant pout ōpnaat. Nga pōp Seten.

²⁸ Ne yaap niamaan kat wieē. Omēn utpet ke nentere nent ēak Anutuun utpet wesak mapna pōt Anutuuk omēn utpet pōt poutē kangut yok pangk kērē moolapnaat. ²⁹ Ēn namp pi Ngēēngk Pulōōn utpet wesak tapēl mapna pōp pim saun pōta kangit ent ē nemooolapan, om kosang wiaapnaat.” ³⁰ Ngōn pipēt, “Pim lupmeri urmerar wē,” mēēa pōtaanōk pil mēēa.

*Yesuu ëlre nangaröa ngönte
(Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ Ngön pipot ök yamëem wëen pim ëlre nang ka tomök sê wê orööpëneäk kakaatil ngön wes mëa. ³² Pël ëen Yesu pi omnaröa öngpök wëen epël ök mëea. “Nim ëlre nang tomök wê niin ya.” ³³ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Nem ëlre nang talörö?” ³⁴ Pël mëak omën wirö wa taap elmëak wëa pöröen iteneë epël mëea. “Nem ëlre nang pörö eporö. ³⁵ Omën Anutuu këm ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

4

*Omnant öpöt olëauta watepang ngönte
(Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Yesu pi kaalak i kaö ëöök sê këekë wesak ngönën ök mëea. Pël yaëen omën kësang pan pim naë wa rongan ëa. Pël ëen pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö yangerak wëa. ² Pël ëaan watepang ngön nentere nent yamëem nent ngës rëak epël mëea. ³ “Niamaan kat wieë. Omën namp pim yaak sê omnant öpöt olëa. ⁴ Pël ëen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. ⁵ Ën nant këlööké rangk ngentia. Pël ëen yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa. ⁶ Pël ëen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëen nönöt oröak ngep ëen sësë ëak mos ëa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëen pötökëer aprak ulöl sak kë kësang pan na. Kengk nemorëët 30, nemorëët 60, nemorëët 100 pël uta.” ⁹ Ngön pipët maö sê epël mëak pet ira. “Katringëpök ngön epët kat wiip.”

*Yesu pi tol ëënak watepang ngönöt mapëneäk mëea
(Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Omnarö sa pet yairën pimënt wëen pim ru 12 pöröere omën munt piiring wëaurö pim watepang mëeaütë songönötön pëel mëea. ¹¹ Pël ëen epël mëea. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wê ngön ëlëep pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. ¹² Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunaté kangut këre olatan itöök itaampënaatak këeten yok pangk itnaampan ma katëepök kat wiipnaatak songöntën këekë kön nawiipan.”

*Omnant öpöt olëauta watepang ngönta songönte
(Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Pël mëak epël mëea. “Watepang niak pöta songöntën ewat nasën ma? Pël yaëen tol ëak watepang ngön pout niaan ewat sën? ¹⁴ Omnampë öpöt olëa pöt ngönën öpöt olëa. ¹⁵ Öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wa lupmeri wiin Seten tapëtakëer wais wak sëpnaat. ¹⁶ Ën öpöt këlööké rangk ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak tapëtakëer kent kön wiak wak öpnaat. ¹⁷ Pël ëak lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat. ¹⁸ Öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiipnaatak ¹⁹ wê koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën mos ëëpnaat. ²⁰ Ën öpöt kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 30, narö kë 60, narö kë 100 pël orööpnaat.”

Esuwesi ngönte
(Luk 8:16-18)

²¹ “Talëpök esuwes mangiak wak sê kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël ëepën? Pël naëpan. Urta ngaarëk wesiren ëwa ëëpnaat. ²² Omën ëlëep wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sêpnaat. Ën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. ²³ Katringëpök ngön epët kat wiip.” ²⁴ Pël mëak epël mëëa. “Ar nem ngönöt këékë wesak kat wiewë. Arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuuk tapël kaip ti nimpnaat. Pël ëak muntat kaö wesak nimpnaat. ²⁵ Namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mampnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëën elek öpnaap.”

Omnant öpöt olaan yaaröauta watepang ngönte

²⁶ Yesu pi ngön nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt epël. Omën namp pim yaak omnant öpöt olapnaat. ²⁷ Pël ëak rö kan ka uröore këték wal ëak wë pël yeem rëngap yaaröön pöta songönte köpël öpnaat. ²⁸ Yanger pimtök kaamök elmëen rëngap orööpnaat. Wet rëak rëngap orööpnaat. Pörekaan ëp wilëpnaat. Pörekaan këët utöpnaat. ²⁹ Pël ëak köp sêen omnamp tööpnaat. Këët yatöa akunet temanöm yes.”

Këra lëlëp kotupë watepang ngönte
(Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

³⁰ Yesuuk omnaröen ngön nent epël ök mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne oröp nantë ök ëak am? ³¹ Pipët këra lëlëp nampë ököt. Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. ³² Pël yaëetak oröakökëër pöpök këra muntat il wesak wap wiak wëen intörö wais ngentiak kët kosöptak wëere ka ëp wi pël yaë.”

³³ Yesu pi watepang ngön nentere nent mëak ngönën ök maima. Pitëm ewat sêpnaat ök maima. ³⁴ Nent war wesak nemaan, watepang pëen maima. Pimté ruuröaring pëen wëakëër war wesak ök maima.

Kentöök Yesuu ngönte ngaarëk wa
(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Kët taptak wiap kanök pim ruuröen epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sêpa.” ³⁶ Pël maan omën kësang pörek wëen sêp mowesak teëntom piiring wangaöök ilëak yesën wang munt nant ënëm sa. ³⁷ Yesën kent kësang panë möak kaö maat wangaöök ilëak peö ëëpënëak ëa. ³⁸ Pël yaëen Yesu pimënt wangaöökë kasngaël ngan rereka rangk ka uraan it moilak epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sêpenëak yeëep ya ngës naën ma?” ³⁹ Pël maan wal ëak kentöön nga mëak i kaöön epël ök mëëa. “Ni leng ëak wia.” Pël maan kentö leng ëën i kaö wiap sa. ⁴⁰ Pël ëën pitën epël mëëa. “Ar oröpëen kasiin sak yeë? Arim kön wi kosang yewesaut won ma?” ⁴¹ Pël maan pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop tal namp apen? Puuk kentre i kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

5

Yesuuk omën nampökaan urmerarö waö ë mëa
(Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Pit i kaö olëak ëngk komuntakël Kerasa yangerak sê oröa. ² Pël ëak wangaöökaan yaaröön omen urmerap pim lupmeri wëaö namp omën yangaöökaan sê pi koira. ³ Omën pöp omën yangaöök wë nga yaëen ingre morötë wii yaapötökre seenötök të yemowiin pangk naën yaaup. ⁴ Omnaröak kët

ël epotë ingre morötë wii yaapötök tëere seenötök të pël èen wii yaapöt il olëak seenötta tapël il olëak wëen omnarö mor öpënëak yaëen pangk naën yaaup. ⁵ Pi rö kanre këtëk poutë omën yangaöökre rosiratë ka ureim wë ngön è olëak aimeë pimtök pimtë koröpö kël möeimën utpet ëaup. ⁶ Omën pöpök kamaarek wë Yesuun itenak pöömpö së rar rë wesirak yaya yamëem ⁷ ngön ëak epël mëä. “Yesu ni Anutu Ngaarëk Panëëp Ruup. Ni ne tol elnëem? Ne Anutuu ëöetak niamaan. Ni këlängön nangkan.” ⁸ Yesuuk, “Urmerap ni, omnampökaan oröak se,” pël ök mëä pötaanök. ⁹ Pël ëak Yesuuk pim yapinten pëël maan epël mëä. “Nem yapinte Selap. Ten selap wë pötaanök.” ¹⁰ Pël mëak ke urak kimang epël mëä. “Ten yang epër sëp wasënaataan waö elnëengan.” ¹¹ Pël èen yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. ¹² Pël èaan urmerarö pit Yesuun ke urak epël kimang mëä. “Ni ten wes nimëen polöröa öngpök ilenaan sën.” ¹³ Pël maan Yesuuk kuure mak maan urmerarö pit omën pöpökaan oröak së polöröak ilëa. Pël èen polörö pöömpö së parëaöök oröak së i kaöök ilëak i nak wel wia. Pol pörö selap 2000.

¹⁴ Pël èen pol ngarangkörö kas së kaare yang pörekë omën wëauröen ök më pet ira. Pël èen omnarö itaampënëak sa. ¹⁵ Pël ëak omnarö pit pöten itaampënëak Yesuun naë së oröak itaangkën omën urmerarö selap piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuun naë wel aisëaan itenak kas ëa. ¹⁶ Pël yaëen itenauröak omën urmerarö wakaima pöpë ngönteere polöröa ngönte poutepar ök mëä. ¹⁷ Pël èen pit Yesu pitëm yanger sëp wesak sëpënëak ke urak mëä.

¹⁸ Yesu wangaöök yeilaan omën urmeraröaring wakaima pöp piiring sëpënëak ke urak mëä. ¹⁹ Pël yaëen Yesuuk ke mourak epël mëä. “Nim kak së nimoröaring wë Aköpë nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.” ²⁰ Maan omën pöp Tekapolis yangerak ka 10 pötë Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maö sa. Pël èen pit kat wiak yaan sa.

*Yesuuk Sairasë koontupre öng namp ompyaö mowesa
(Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Pël ëak Yesu pi wangaöök ilëak ëngk komuntakël së oröak i pisöök ngentiak wëen omën kësang pim naë së oröak wa top ëa. ²² Pël yaëen ngönën tupta ngarang namp yapinte Sairas pi Yesuun naë së pim ingrak tok oriak ²³ kosang wesak epël mëä. “Nem koontup wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni wais moresi mor wëen ompyaö sak öp.” ²⁴ Pël maan kat wiak yesën omën kësang pan pim ënëm yesem pi il mowari yesa.

²⁵ Pël yaëen pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ëak won saup wëa. ²⁶ Öng pöp rotaaröak ya mëngkën pangk naën om këlängön kat wieim wëa. Pël yeem pim sumat meneimën won sa. Pël èen yaumante won nasën om ëeim wëa. ²⁷ Öng pöpök Yesuun yaata ngönte kat wiak omnaröa tekarak wë Yesuun kasngaël së pim ulpëenëpök mësël elmëa. ²⁸ Pöt, “Ne om pim ulpëenëpök mësël elmëema pöt ompyaö sumaat,” pël wesakök ëa. ²⁹ Pël elmëen tapëtakëer won sëen kat men èen pim koröpö taë sa. ³⁰ Pël èen Yesu pim wëere kosangö won yesem yaan kat men ëak omnaröa tekarak kaip tiak, “Talëpök nem ulpëenëpök mësël yaalné,” mëak pëël mëä. ³¹ Maan ruuröak epël mëä. “Omnarö selap wë naröak mök ë yanimëerek, ‘Talëpök neek mësël yaalné?’ pël angan.” ³² Yemaan Yesu pi pöt talëpök yaalmë pöt ëwat sëpënëak omnaröen it nalaan nal elmëa. ³³ Öngöp pi pöt pim koröpök retëng oröa pöten itenak kas kön wiak reireë urak Yesuun naë së pim ingrak tok oriak pim songönte war wesak ök mëä. ³⁴ Pël maan puuk epël mëä. “Koontup

aë, nimitë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak së ompyaö öm.”

³⁵ Öng pöpön pël yamëem wëen omën narö ngarangkepë kaatakaan së ngarangkepön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.” ³⁶ Pël yemaan Yesu kat mowieë ngarangkepön epël ök mëëa. “Kön selap eënganëp om kön wi kosang newas.” ³⁷ Pël mëak omën muntaröen nga mëak Pitaare Semsre nangap Sonringörö pitëmënt sa. ³⁸ Së ngönën tupta ngarangkepë kaatak oröak omën selap pan pit ingre këlël aö ngön kaëp kaö aim wëen itena. ³⁹ Pël ëak kakaati së omnaröen epël mëëa. “Ar tol eënak ingre ya ilak aö epël yeë? Koontup wel nawiin om ka ura.” ⁴⁰ Pël yemaan sömre ëlak yeëa. Pël eën pit koö ë mëen yaaröön ëlre pepaaring pim ruurö pëen koontupë wieëa pörek ilëa. ⁴¹ Pël ëak koontupë moresi moröak epël mëëa. “Talita kumi.” Pöt tiarim ngöntak, “Koontup, ni wal eëmëak yeniak,” pël apenaat. ⁴² Maan tapëtakëer koontup wal ëak sak waisö ëa. Koont pöpë krismakiat 12 pël won saup. Pël eën omnarö itenak yaan utpet sa. ⁴³ Pël yaëen omnaröen ök mepanëak kosang wesak nga mëak koontup kaömp mangkën nëmpënëak mëëa.

6

Nasaret omnarö Yesu kasëng mena (Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Yesu pi kaare yang pör sëp wesak pimtë ka songöntakël yesën pim ruurö ënëm sa. ² Së wëen ngëëngk akunet temanöm sëen ngönën tuptak së ngönën ök mëëa. Pël eën omën selap kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epët tarëkaan orö morëa? Ewat kësang eppel talëpök rë moula? Pël ëak pim retëng kaö yaaö pöt kaö panë maimal yaë. ³ Tiar piin ewat wë. Pi ka ök yarëaupë ruup. Pim ëlëp Maria. Yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. Eñ koont pim nangaröeta tiarring wë.” Pël mëak piin kaaöre këëpöt elmëa. ⁴ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Tektek ngön yaaö namp ka nantëeröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.” ⁵ Kak pörökörö pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëa. Om yauman omën kopët nampnamp pim moresi rangk mowiak ompyaö mowesa. ⁶ Pël ëak pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëa pötaan yaan sa.

Yesuuk pim ru 12 pörö ya nga wes mëa (Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Yesu pi ka muntatë ngönën ök maö seïma. ⁷ Pël yeem pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëëpënëak weëre kosang menak ngës reak kom ëak naar naar pël pël ëak wes momëa. ⁸ Pël ëak kan kourakë omnant wak sëpanëak nga mëak sungkörat pëen wak sëpënëak mëëa. Kaömpre kërre monere pöt wak sëpanëak mëëa. ⁹ Ing körötökëer mëak ulpëënaarta pouwaar mëëpanëak nga mëëa. ¹⁰ Pël mëak epël ök mëëa. “Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak oröak sën. ¹¹ Kak nerek së oröön ngöntre kar elniak arim ngönöt kat nawiin yaëen pöt kasëng menak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt ka pöök kërë moolëak sëen pitëmte songönöt kön wiipnaan.” ¹² Pël maan pit së lup kaip tiipënëak ngönën ök mëëa. ¹³ Pël yeem urmerarö selap waö ë momëëre yauman yaaurö selap tapël i kolapöt wa momëak ompyaö mowasö pël ëa.

*Erotök maan Son mëna**(Matiu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Yesuu yaauta ngönte aö aö yesem yang omp ak Erot pim naë oröön kat wia. Omën naröak epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.” ¹⁵ Narëak Yesuun, “Ela,” pël mëëa. Ën naröak, “Pi tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröa ök namp.” ¹⁶ Pël yemaan Erot pi kat wiak epël mëëa. “Won, Son nem ngernger ilaup pi tapöpök weletakaan wal ëak wë.” ¹⁷⁻¹⁸ Erot pi wet rëak pim nanëp Pilipë öngöp, Erotias, wa ëp ëa. Pötaanök Sonök Erotön epël ök mëëa. “Ni nim nanëpë öngöp wa ëp ëan pöt yok pangk naën.” Pël maan Erotök Sonë nga mëëa pötaan pi wali wak wii tëa. ¹⁹ Erotias Sonë piin nga mëëautaan ya sangën kön wiak mëmpënëak kan ap wesak sëp wesa. ²⁰ Erot pi pöt Sonön kön wiin omën wotpilre ompyaup pël weseë piin kasinkasin ëak mait elmëa. Pël yaëen yak Erotias pi namëngkën ëa. Pël yaëen Erot pi Sonë ngönöt kat wiak ëngk ma e wesak kön selap ëa. Pël yeemak kat wiipnaataanta kent ëa.

²¹ Wë ënëmak Erot pim wila akunet temanöm sëen pim ngarangköröere nga omën wotöököröere Kalili yangerakaan omën kaöarö wa top elmëak këere kaömp mena. Pël yaëen Erotiasë Son mëmpna kanö oröa. ²² Pit wa top ëak wëen Erotias pim koontup pitëm ëöetak së tan yaura. Pël yaëen Erotre piiring wëaurö itenak kent kön wia. Pël ëak Erotök koontupön epël mëëa. “Ni omën nenten kent ëen aan pöt nimpaat. ²³ Pël mëak Aköpë ëöetak kosang wesak epël mëëa. “Omën pasutön aan pöt nimpaat. Ën nem yangereta kom ëak kaö ner nimpëak aan pöt pangk nimpaat.” ²⁴ Pël maan koontup së ëlëpön epël mëak pëël mëëa. “Ne omën oröpötön mam?” Maan ëlëpök mëëa. “Son i yamëaup pim kepönöön ma.” ²⁵ Pël maan koontup pi pöömpö omp aköpë naë së epël mëëa. “Ni Son i yamëaup pim kepönö peene tapëtakëer söwarwari wiak nampëak kent yaë.” ²⁶ Pël maan omp aköp pi ya utpet kön wia. Pël ëaup kaöapre omën piiring wëauröa ëöetak ngön kosang wesak ök mëëa pötaan kuure mak mëëa. ²⁷ Pël ëak teënt nga omën namp Sonë kepönö wak waisëpënëak mëëa. Pël ëen pi wii kaatak së Son ngernger ilak ²⁸ kepönö söwarwari wiak wak së koontup mangkën wak së pim ëlëp mena. ²⁹ Pël ëen Sonë ruurö kat wiak së sokur wak së yang kel weera.

*Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena**(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Son 6:1-13)*

³⁰ Yesuu ngön yaaö omnarö ya nga ë im olëak kaalak së pim naë wa top ëak pitëm ya mëmpöore ngönën ök maö imautë ngönöt ök mëëa. ³¹ Pël ë pet irën omën selap yesën yewaisën yaëen kë sëere kaömp në ëëpna mopö won yaëen ruuröen epël mëëa. “Tiarimënt omën wonrek së kë sëpa.” ³² Pël mëak pitëmënt wangaöök ilëak yang omën wonrekël sa.

³³ Pël yaëen omën selap pitëmtok itenak ewat sak ka poutëaan i kaö pouuk kan pöömpö së wet rëak oröa. ³⁴ Pël ëen Yesu pi wangaöökään oröak omën selap pan wëen itenak sëpsëp pep wonöröa ök wakaima pötaan yaköm kön wiak ngës rëak ngönën ngönöt selap ök mëëa. ³⁵ Pël yaëen könöp wali yesën itenak ruuröak Yesuu naë së epël mëëa. “Tiar yang omën wonrek wëen könöp wali yesrek ³⁶ ni omnarö wes mëen ka wia pötë së kaömp sum ëak nëmp.” ³⁷ Maan Yesuuk epël mëëa. “Arök nant meneë.” Pël maan ruuröak mëëa. “Ten së 200 kina pötak kaömp sum ëak wais mampunëak yaan ma?” ³⁸ Maan epël mëëa. “Arim naë kaömp tolël ëak wiaarek së iteneë.” Maan pit së itenak, “Kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia,” pël mëëa. ³⁹ Pël ëen omnaröen nönö mö mëak rek mëak wel aisapënëak mëëa. ⁴⁰ Pël maan pit rek

nemor 100, nemor 50 pël pël ëak wel aisëa. ⁴¹ Pël ëën Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. Pël ëak i kaö imën pöarta tapël kom ë mampënëak mena. ⁴² Pël ëën pit pourö nak kep wesak ⁴³ kaut olaan wak kër 12 pötë waulön peö ëa. ⁴⁴ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000.

Yesu i kaöökë roro sa

(Matiu 14:22-23; Son 6:15-21)

⁴⁵ Kaömp na pet irën tapëtakëer Yesuuk pim ruurö wes mëen wangaöök ilëak ëngk komuntak Pesaita kakël wet rëak yesën pimënt omnarö wes mëa. ⁴⁶ Pël ëën yesën pimënt Anutuun ök mapënëak rosiraöök isa. ⁴⁷ Pël ëën koö yoolaan wangaö i kaö luptak yesën pimënt wëa. ⁴⁸ Pël ëak pi itaangkën kentö sëpnaalaan yamöön pit weë ngentiak poprak yaëen ëlpam walëpënëak yaëen kaöökë roro së pitëm naë oröak il mowasëpënëak ëa. ⁴⁹ Pël yaëen pit itenak kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merëk ëa. ⁵⁰ Pit pourö itenak kas kësang ëën pël ëa. Pël yaëen teënt epël mëëa. “Nemtok yewaiserek kas ëëngan.” ⁵¹ Pël mëak pitëm naë wangaöök ilaan kentö leng ëa. Pël ëën pit yaan sak ngön won sak wëa. ⁵² Pöt kaömp mena pöta songönte ëngk ma e wesa pötaan pitëm lupöt om il wariak wëa.

Yesu pi Kenesaret yanggerak omnarö ompyaö mowesa

(Matiu 14:34-36)

⁵³ I kaö olëak Kenesaret yanggerak së oröak wangaö leng ë ulmëa. ⁵⁴ Pël ëën wangaöökaan yaaröön tapëtakëer omnarö Yesuun itenak ⁵⁵ kaatë pöömpö së yaumanörö urötring wak Yesuu wëautëël kat wiak pötëël seima. ⁵⁶ Pël ëën ka kaöre kot Yesuu yesautë yauman omnarö wak së ka tomök mowiin pim ulpëen kautak pëen mësël ëak ompyaö sëpënëak kék mëëa. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö sa.

7

Yuta omnaröa ëaröa yaautë ngönte

(Matiu 15:1-9)

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë së wa rongan ëa. ² Pël yeem pim ruuröakaan narö kaömp nëmpënëak ngön kosangta wieëaul mor i nairën kewilring kaömp yenën itena. ³ Parisiire Yuta omën pourö kaömp nëmpënëak pöt pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul mor iirakök yenaurö. ⁴ Pötaanök sum yaaurekaan pitëm kaatë së oröak mor i nairën kaömp nanëmpan. Pöt pëen won kapre kelönre omnant pout iirak pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul yaaurö. ⁵ Pötaanök Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun epël mëëa. “Nim ruurö pit tol ëënak tenim kaöaröa ngön kosangöt ilak pitëm moröt i nairën omnant wak yen?” ⁶ Maan epël mëëa, “Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëer arimëen ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël. ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yanëem pitëm lupötök këepöt yaalnëaurö. ⁷ Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö. Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’” ⁸ Ar Anutuu ngön kosangöt moolëak arimté ngönöt kosang wesak wak wëaurö.” ⁹ Pël mëak epël mëëa. “Arim ëaröa ngön kosangöt ulöl wesak aö imeë Anutuu ngön kosangöt utpet wesak komun yauraurö. ¹⁰ Mosesök kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Èn nenteta

epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’ ¹¹ Mosesök pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omën epët Alnutuun yaö ëaup,” yemaan’ ¹² arök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök elmëëpna pöt il yemowariaurö. ¹³ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. Pël yeem omën utpet munt nantta yaaurö.”

*Yenautök omnaröa lupöt utpet newaspan
(Matiu 15:10-20)*

¹⁴ Yesu pi pël mëak kaalak omnaröen ngön maan sëen epël ök mëëa. “Ar pourö nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë. ¹⁵ Omën nëen yaatak yes pipotök lupmer utpet newasën yaë. Lupmeriaan yaarö pötök lupmer utpet yewas. ¹⁶ [Katringëpök ngön epët kat wiip.]”

¹⁷ Pël mëak omnarö wëen kaata kakaati yesën ruuröak watepang ngön pötaan pëël mëëa. ¹⁸ Pëël maan Yesuuk epël mëëa. “E, arta om köpël wëan ma? Omën nëen yaatak yes pipötök tol ëak lupmer utpet niwasëpën? ¹⁹ Pipot lupmeri nasën, yaatak sëen ya yaar pöten ar köpël ma?” Yesu pim ngön pöt, yenautök utpet naniwaspan pël mëëa. ²⁰ Pël mëak yal menak epël mëëa. “Lupmeriiaan omnant apër yaarö pötök utpet yaniwas. ²¹ Omën lupmeriaan yaarö pöt epot. Kön utpet, öngre omp nga yaaö, këkain, omën yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, ²² war, omën utpet panëët, morök, omën kewilringöt, keimön, omnaröen utpet wesak yaaut, iep inging, irikor. ²³ Omën utpet pipotök omën lupmeriiaan apër oröak lupmer utpet yaniwas.”

*Pinisia köpël öng namp Yesuun kön wi kosang wesa
(Matiu 15:21-28)*

²⁴ Yesu kaare yang pör sëp wesak Taia kak naë së oröak ka nenta kakaati ilëak omnarö pim wëaut kat wiipanëak ëlëëp wëaap tol ëak ëlëëp öpën? ²⁵ Tapëtakëër öng namp pim wëaut kat wia. Öng pöp pim koontup lupmeri urmerap wëaup yak Yesuu naë së pim ingrak tok oria. ²⁶ Öng pöp pi maim Siria yangerak Pinisia yangerakaanëp. Pöpök pim koontupökaan urmerap waö ë mëëpënëak ke urak mëëa. ²⁷ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Rungarö kaömp nak kep ëëpënëak ëaut. Pötaanök rungaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁸ Pël maan öngöpök kanggir epël mëëa. “Aköp yaap yaan. Pël ëaap kentörö rungarö kaömp yenën ikanöök wë lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni pil yaan nim koontupökaan waö ë yamëerek së.” ³⁰ Pël maan öngöp kaatak së itaangkën pim koontup urmerap piikaan oröak sëen ompyaö ka uraan itena.

Yesu pi omën ngön won katun namp ompyaö mowesa

³¹ Yesu pi Taia kakaan kaip tiak Saiton kak il wesak Kalili i kaöökë naë Tekapolis yangerak ka 10 ëak wieëa pörek së oröa. ³² Pël ëën omën ngön won katun namp pim naë mësak së mores rangk mowiipënëak ök mëëa. ³³ Pël ëën omën pöp omnaröa naëaan mop nentakël mësak së ulmëak pim mor wotö kat kanöök mowiak wasöp ngësak yangapöök wa momëak ³⁴ kutömweriil iteneë ëm mëak omnampön epël mëëa, “Epata.” Tiarim ngöntak, “Kat kan të.” ³⁵ Maan katëëp kan tëen yangapöota kaip tiin ngön yaap ëa. ³⁶ Pël yaëën Yesu pi pöta ngönte kaö wesak apanëak nga mëëa. Pi kosang wesak yemaan pit ke ur moolëak aö sëen kaö sa. ³⁷ Pit yaan panë sak epël mëëa. “Omnant pout

ompyaö wes pet yair. Katunöro kat nga mowasöore ngön wonöro ngön nga mowasö pël yaë.”

8

Yesuuk omën 4000 pöro kaömp mena

(Matiu 15:32-39)

¹ Akun pötak omën kaö pan pim naë wa top ëak wë këen wëen ruuröen ngön mëak epël mëëa. ² “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes. ³ Pit këen wes mëen pöt kan kourak yesem utpet ëëpnaat. Narö yang waliitëaan waisaurö.” ⁴ Pël maan ruuröak epël mëëa. “Pultak wëep kaömpöt tarëkaan koirak omën selap eporö mangkën pangk ëëpën?” ⁵ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël maan, “Kaömp 7,” pël mëëa. ⁶ Pël maan omnarö wel aisapën mëak kaömp 7 pöt wak Anutuun yowe mëak pelak ruurö mangkën omnarö mena. ⁷ Pël ëak i kaö imën kopët naar wieëa pöaar tapël wak yowe mëak omnarö mampëneak mëëa. ⁸ Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan wak kër 7 pötë waulön peö ëa. ⁹ Omën kaömp na pöro selap pan, 4000. Nëen wes mëen kaalak yesën ¹⁰ tapëtakëer ruuröaring wangaöök ilëak Talmanuta yanggerak së oröa.

Parisi omnaröak retëngtaan mëëa

(Matiu 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Pörek wëen Parisi omnarö Yesuu naë së oröak kutömweri retëng nent oröön itaampëneak morök elmëak këkre tö mëak piiring ngön nga ela. ¹² Pël ëën pi ya këlangöning ëm mëak epël mëëa. “Omën peene akun eptak wë eporö ar tol ëënak ya retëngët ëëmëak yak? Ne yaap niamaan kat wieë. Ne utpet ke piloro arimëen ya retëng nent naalniingan.” ¹³ Pël mëak sëp wesak wangaöök ilëak ëngk komuntakël sa.

Parisiire Erotë omnaröa yisötë ngönte

(Matiu 16:5-12)

¹⁴ Yesem ruurö kaömpöt kat kol wiak sa. Pël ëën om kopët nent wangaöök wieëa. ¹⁵ Pël eaan Yesuuk pitën pepanöm mëak epël mëëa. “Ar Parisiire Erotë omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën.” ¹⁶ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.” ¹⁷ Pitëmënt pël yaan kat men ëak epël mëëa. “Kaömp peretöt kat kol wiak waisan pöten tol ëën neneren yemak? Ar songönten éwat nasën ma? Ar kön tektek nasën wë ma? ¹⁸ Ar iteneëak omnant këëkë itnaangkën ëere katöt wëak ngönöt këëkë kat nawiin yeë ma? Nem omnant yeë pöten kat kolak wë ma? ¹⁹ Ne kaömp 5 pöt kom ëak omën 5000 pöro mangkën nëen kaut om wiaan wak kër tol ëak waulön peö ëa?” Pëel maan, “12,” mëëa. ²⁰ Ën kaömp 7 ëak kom ëak omën 4000 pöro mangkën nëen kaut om wiaan kër tol ëak waulön peö ëa?” Pëel maan, “7,” mëëa. ²¹ Pël maan epël mëëa. “Pöten ar om kön tektek nasën wë ma?”

Yesuuk Pesaita kak omën it il tëa namp ompyaö mowesa

²² Yesure ruurö Pesaita kak së oröak wëen omën naröak omën it il tëa namp Yesuu naë wak së mësël elmëepëneak ke urak mëëa. ²³ Pël ëën omën it il tëaupë mores wak kaöökë wilëngkëël së ulmëak itöörarë waasöp mongësak mores kepönöök mowiak pëel mëëa. “Omnantön ityaangkën ma?” ²⁴ Maan it il tëaupök it ngaulak epël mëëa, “Ne omnaröen itaangkën këraatë ökörö sak waisak yaë.” ²⁵ Pël maan Yesuuk pim mores itöörarë mowiin ompyaö sa. Ompyaö sak itöörar nga ngëna. Pël ëak omnant kamaarekre naë wieëa poutön

këekë pan itena. ²⁶ Pël èen Yesuuk, “Ka epöök ilangan,” pël mëak pim kaatakë wes mëen sa.

Pitaak Yesuu songönte war wes mëëa

(Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Yesu pi pim ruurö koirak Sisaria Pilipai kakë naë ka kot wieëa pötëël sa. Kamtaoök yesem Yesuuk epël mëak pëël mëëa. “Omnarö neen talëp aim?” ²⁸ Pël maan epël mëëa. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël yaan naröak, ‘Elia,’ naröak ‘Tektek ngön yaaö namp wes,’ pël aim.” ²⁹ Pël maan epël mëëa. “Ën arimtok pöt neen talëp aim?” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niaup.” ³⁰ Pël maan omnaröen pim songönte ök mapanëak nga mëëa.

Yesuuk pimtë wel wiipna ngönte war wes mëëa

(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Akun pötak Yesuuk ngës rëak war wesak epël mëëa. “Omën Këep ne wë ënëmak këlangön kësang kat newiire ngarangkre kiri ar yaaö kaoröere ngön kosangöte ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë wal ëëmaap.” ³² Ngön pöt war wesak ök mëëa. Pël èen Pitaak pëëntak koirak së ngës rëak nga mëëa. ³³ Pël èen kaip ti ruuröa ngësel iteneë Pitaan nga mëak epël mëëa. “Seten, ni sëp newesak së kan newariingan. Nim yaan pipët Anutuu ngönte won, omën ngönte.”

³⁴ Yesu pi omën selap pörek wëauröere pim ruurö wa top ë ulmëak epël ök mëëa. “Omën namp pi nem ënëm elnëepëneak pöt pimtë kõnöökë kentöt këepöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënëm elnëep. ³⁵ Namp pim wëwët keimön ëak öpna pöt pim wëwët kö sëpnaat. Ën namp nemëenre nem ngön ompyutaan yak wëwët këepöt wasëpna pöt pim wëwët orö morëëpnaat. ³⁶ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. ³⁷ Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt öröpöt kangiir mampën? ³⁸ Namp pi omën utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaaö eporöa tekraw wë nemëntre nem ngönëntaan kön wiin ëö ëëpna pöp pi Omën Këep nook nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem ensel ngëëngkörö koirak wais oröak piin kaaö elmëëmaap.

9

¹ Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawin wëen Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt weëre kosangring yaaröön itaampun sa.”

Yesu pi möönre koröp maim wa

(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kët 6 ëak won sëen Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima. Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. ³ Ulpëenëp kölam panë tëen ëwa elmëa. Pöt yang omnaröa naënganëël ëa. ⁴ Pël èen pit itaangkën Eliaare Moses piarip oröak Yesuring ngönaak yeem wëa. ⁵ Pël yaëen Pita pi köpël yak Yesuun kõntak epël mëëa. “Kaöap, ten eprek wëen ompyaö yaë. Pötaan ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen ëak.” ⁶ Ruurö pit yaan sak reirëe yaurem Pita pi kõntak pël mëëa. ⁷ Pël yaëen tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëen Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ar pim ngönte kat wiin.” ⁸ Pël maan pit it nalaan nal ëak itena pöt Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraöökään yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” ¹⁰ Maan ruurö pit ngön pöt yak wesak wë pitëmënt neneren epël mëëa. “Weletakaan wal ëëpna pöt tol nent?” ¹¹ Pël mëak Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Elia wet réak waisëpnaap ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak pël aim?” ¹² Pëël maan epël ök mëëa. “Yaap, Elia pi wet réak oröak Anutuua Yaö Neeaup nemëën omnant kopëta wasëpënëak äaut. Pötaanök ‘Omën Këëpön utpet wesak mëak këlangön kat mowiipnaat,’ ngönëntak pël retëng äa pöta songönte tol nent?” ¹³ Eliaan pöt epël ök yeniak. Pi yok oröak wëën omnaröak pitëm kentöök utpet mowasëpënëak ngönëntak äa pöl elmëaup.”

*Yesuuk yokot nampökaan urmerap waö ë momëa
(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Pit rosiraöökään ru muntaröa naë së itaangkën omën selap pitëm naë oröak wëën ngön kosangötë ngarangk narö pitring ngön nga yaalem wëa. ¹⁵ Pël yaëën omën pörö Yesuun itenak yaan sak tapëtakëër së koirak yoöre ërëp mëëa. ¹⁶ Pël ëën pi epël mëak pëël mëëa. “Ar tol ëënak ngön nga yaal?” ¹⁷ Maan omën pöröakaan nampök oröak epël mëëa. “Rë yanuulaup, urmer ngön won sa nampök nem yokotup utpet yemowasënak wak yewais. ¹⁸ Yokot epop urmerapök kët ël epotë mök ë moolaan ngentiak këmtakaan kepop yaaröem këët nampnamp mënak ingre mor kosang sak wiaakë yaë. Pël yaëën nim ruuröa naë wak wais waö ëëpënëak ök maan pit ök ëën pangk naën yaë.” ¹⁹ Maan Yesuuk epël ök mëëa. “O omën kön wi kosang yewesaut wonörö, äë. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Yokotup nem naë wak waisëë.” ²⁰ Pël maan yokotup wak yesën urmerap Yesuun itenak tapëtakëër yokotup mök ë yangerak moolaan rikrik yaurem wieë kepop yangësa. ²¹ Pël yaëën Yesuuk pepapön epël mëak pëël mëëa. “Epët akun taltak orö morëa?” Maan pepapök epël ök mëëa. “Kotuukëër. ²² Urmer epop yokotup utpet wasëpënëak esuwesiire imeri wa yemoolëaup. Ni pöta weëre kosang wiaan pöt tenipön yaköm kön niwiak kaamök elni.” ²³ Maan Yesuuk epël mëëa. “Weëre kosangtaan yaan. Pötaan niamaan kat wi. Namp pi kön wi kosang yewesautaring öpna pöp omnant pout yok pangk ëëpnaap.” ²⁴ Pël maan tapëtakëër rungaapë pepapök ngön ë olëak epël mëëa. “Ne kot nent kön wi kosang yaniwas. Nimtok nem kön wi kosang yewesaut wiapre kor epët kosang newas.” ²⁵ Pël yemaan Yesuuk omën selap pim naë së yaaröön urmerapön nga mëak epël mëëa. “Ngön won katun epop, ngön kosang yeniak. Ni oröak kama së kaalak waisngan.” ²⁶ Pël maan urmerap ngön kaëpëër oröak sëpënëak yokotup wa moolaan ngentiak wal ök wiak wieëa. Pël äaan omnarö itenak, “Wel wia,” pël mëëa. ²⁷ Pël yemaan Yesuuk yokotup moresi moröak wal ë tau moulmëa. ²⁸ Pël äak kaata kakaati yeilaan pim ruurö pëëntak së epël mëak pëël mëëa. “Ten tol äak waö elmëënëak poprak äan?” ²⁹ Maan epël ök mëëa. “Urmer ke pipëlörö omën nentak won, kimang ngöntak waö ë momëët.”

*Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar äa
(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)*

³⁰ Pit yang pör sëp wesak Kalili yangerak së oröak sa. Pöt omnarö piin kat wiipanëak ëlëëp sa. ³¹ Yesem ruuröen epël mëak rë moula. “Omnaröak Omën Këëp ne ngaröa moresi neulëën pit nemëngkën ket nentepar nent won sëën kaalak weletakaan wal ëëmaap.” ³² Pël maan pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëën pëël mapënëak äak kas ëën sëp wesa.

Wotöök wëauta ngönte
(*Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48*)

³³ Pël èen yesem Kapaneam kak sè oröa. Pël èak kakaati sè ruuröen pëel mëea. “Ar kamtaöök oröpmorëënenök neneren mëëaurö?” ³⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëa. Pöt pit kamtaöök yesem, “Talëpök wotöök wë,” pël mëak neneren maö seima pötaanök. ³⁵ Pël èen wel aisëak ruurö wa top elmëak epël ök mëea. “Namp pi wotöök öpënëak pöt muntaröa kasngaël wë inëen elmëp.” ³⁶ Pël mëak runga kot namp wak pitëm tekarak tau moulmëak moresök kaamök elmëeë epël mëea. ³⁷ “Omën nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap. Neen sant elnëëpa pöpök nemënta won, nem wes nemëaupönta sant elmëëpnaap.”

Utpetatëen këkre tö yaauta ngönte
(*Luk 9:49-50; Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2*)

³⁸ Sonök Yesuun epël mëea. “Rë yanuulaup, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö è yamëen itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pötaanök tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ³⁹ Maan Yesuuk epël mëea. “Kan mowariingan. Namp nem yapintak retëng ke pipëlöt yaaupök tol èak kengkën sak neen utpet wesak apën? ⁴⁰ Tiarim yaat komun naurön ëëpnaapök tiarim karip kaamök yaalniaup pël sak öpnaap. ⁴¹ Ne yaap niamaan. Nampök ar Kristoë omnarö pël wesak i pëente nimpna pöt kangit won naëpan.

⁴² “Namp pi kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesaupön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëen pöt pël ëëpanëen narök wet rëak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sëp wasën pöt kangiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat. ⁴³ Pël èak nim moresök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk parëaöök es kosangwesi niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁴ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁵ Ma nim ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk es parëaöök niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁶ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁷ Èn omën nim itöök itaampëetak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring Anutuu wa ngaöök yanimë pötak ömë pöt ompyaö. Pourraring wëen Anutuuk es parëaöök wa niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁸ Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes. ⁴⁹ Tomunat yenautë yoola pöl esuwesök omën pouröa rangk olapnaat. ⁵⁰ Tomun pöt ompyaut. Pël ëautak pim misëngö won sak wiaan tol èak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Ar tomuneta ök sak wë neneraan mayaap ëeim ön.”

10

Öng wes yamëauta ngönte
(*Matiu 19:1-12; Luk 16:18*)

¹ Yesu pi pörekaan Yutia yangerere Yotan ëngk komuntakël sè oröa. Pël èak pörek wëen omën selap pan kaalak pim naë sè oröa. Pël èen pim yaaö pöl kaalak ngönën ök mëak rë moula.

² Pël yaëen Parisi narök sè morök elmëak pëel mëea. “Omën namp pim öngöp wes mëen pangk ëëpën ma?” ³ Maan Yesuuk epël mëea. “Moses pi pöta ngönte tolëel niia?” ⁴ Pël maan pit epël mëea. “Namp wes mëëpënëak pöt

pep kosangwer menak wes mëepnaat. Moses pi pötaan kuure mak niaut.”⁵ Maan Yesuuk epël mëëa. “Moses pi arimtë lup kosang yaataan yak ngön kosang pipët retëng ë nina.”⁶ Pël ëaap songöntak Anutuuk omën ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ë ulmëa.⁷ Pël ëa pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sëp wesak öngöpë naë rë olaan.⁸ piarip möönre koröp kopët naö pël sak wë. Ngönte pël wia pötaanök piarip pouwaar won, kopëtap pël sak wë.⁹ Anutuuk erën ë ulmëa pötaanök omnaröak pangk kom naëngan.”

¹⁰ Pël mëak kakaati së wë ruuröak Yesuun tapten pëel maan ¹¹ songönte epël ök mëëa. “Omp namp pim öngöp wes mëak muntap öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap.”¹² Ën öng namp pim ompöp sëp wesak muntap koirëpnaap pi tapël öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap.”

Yesu pi rungaarö welaköt elmëa
(*Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17*)

¹³ Omnarö pitëm rungaarö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa. ¹⁴ Pël yaëën pi itenak kön wiin utpet seën ya këlangön kön wiak epël mëëa. “Nga mangan. Wes mëën naë waisëp. Ke pilorö Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak yaö yema pötaanök.”¹⁵ Ne yaap niamaan. Namp pi runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.”¹⁶ Pël mëak pit moröëë pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëa.

Omën omnant kësang wieëaupë ngönte
(*Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30*)

¹⁷ Yesu pi pörek sëp wesak sëpënëak yaëën omën namp pöömpö së pim naë oröak ingrak tok oriak epël mëak pëel mëëa. “Tenim rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?”¹⁸ Maan Yesuuk epël mëëa? “Tol ëënak neen, “Ompyaup,” pël yenëaan? Anutu kopëtapökëer ompyaup.”¹⁹ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. Ni omën mëngkanok. Öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni muntarö morök elmëak pitëm omnant wa ëp ëënganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.”²⁰ Pël maan omnamp pi mëëa. “Rë yanuulaup, pipot pout nem kotuukaan ë waiseimaut.”²¹ Pël maan Yesu pi pöpön iteneë piin kent ëën epël ök mëëa. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.”²² Pël maan omnamp pi urömere kaar es kësang wieëaup yak këëpöt sak ya utpetaring sa.

²³ Yesën Yesu kaip ti ruuröen iteneë epël ök mëëa. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë.”²⁴ Pël maan ruurö pit ngön pöt kat wiak yaan sak yaëën kaalak rangk epël mëëa. “Maan ruurö, Anutuu wa ngaöök yanimë pötak yeila pöt omën könöm panëët.”²⁵ Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.”²⁶ Pël maan ruurö pit kat wiak yaan panë sak epël mëëa. “Omën ke pilorö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlëpök wëwë kosangtak öpën?”²⁷ Maan ruuröen it kos ëëp epël mëëa. “Omnaröak pangk naëngan. Pël ëënëëtak Anutu ke nentere nent yaaupök omën ke pilötë kanöt koirëpnaataan poprak naëpan.”²⁸ Pita pi ngön pöt kat wiak Yesuun epël mëëa. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut.”²⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Namp

pi kaare yang, sasre nan, êlre pep, koröngre ru, êmre ya pöt nemëênre nem ngön ompyautaan yak sêp wasêpna pöp³⁰ pi omên kangut kêsang pan ôpnaap. E yangerak wê kaare yang, sasre nan, êlre pep, koröngre ru, êmre ya omên pipot kööre tokê rangk orô morêêpnaat. Pêl êak wê ênëmak akun kaôaök wêwê kosangêt ôpnaap.³¹ Pêl êak pöt wetêrôakaan selap ênëm rapnaat. Ên ênëmarôakaan selap wetê rapnaat.”

*Yesuuk pim wel wiipna ngönte ôk maan akun nentepar nent êa
(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Pêl m êak kan yesem Yesuuk wet rêak Yerusalemê kanöököl yesên sa. Pêl yeem pöl ko wesak yesên pit yaan sa. Pêl êak ênëm imaurekaan kas kön wial sa. Pêl yaêên pim ru 12 pôrôen pêlêer wa top elm êak omnant pim naê orôôpnaatôn wa wesak epêl ôk m êêa.³³ “Kat wieê. Tiar peene Yerusalem kakê yewais. Pôrek sêên Omên Kêêp ne omnarôak kiri ar yaaô kaôarôere ngön kosangôtê ngarangkörôa naê neulêên pit ngön yaatak ne wel wiim êak neak ngönên kôpêlôrôa naê wes nemëên³⁴ pitök ôkre was neak waasöp ngês nenak pês nemôak kêra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sêên kaalak wal êëmaap.”

*Semsre Son piarpim kaô sak ôpênêak kimang m êêauta ngönte
(Matiu 20:20-28)*

³⁵ Sepetii ruar, Semsre Son, piarip Yesuu naê sê epêl m êêa. “Rê yanuu-laup, tenip omên nenten kimang niaan nimpêak kent kön yawi.”³⁶ Maan, “Tol elniim êak yak?” m êak p êêl m êêa.³⁷ Pêl maan piarip epêl m êêa. “Ni kat wiin wê ênëmak nim weêre kosang ierre kasirôök tenip nim kopirarê, namp yaapkêel namp katnêel, wel aisêêe ngarangk ôpenaat.”³⁸ Pêl maan Yesuuk epêl m êêa. “Arpim yenêak pöta songönte arip kôpêl wê. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl kêlangôn kêsang kat wiimaap. Pöt arip pangk êênêêwaar ma? Ên omnarôak i yanimê pöl kêlangôn kêsang kat newiipnaap. Pöt arip pangk êênêêwaar ma?”³⁹ Maan epêl m êêa. “Yok pangk pêl êênâawaar.” Maan Yesuuk epêl m êêa. “Nem i kakam numa pöt arip yaap nêênêwaar. Ên i nemêêpna pöt yaap pêl êênêêwaar.⁴⁰ Pêl êênêetak nem kopirarê yaapkêêlaan katnêel wel aisapnaata ngönte nook naengan. Pêl êêpênêak yaô m êêaurôakêêr wel aisapnaat.”⁴¹ Pêl yaêên ru munt 10 pôrô kat wiak Semsre Son piaripôn kön wiin utpet êa.⁴² Pêl yaêên Yesuuk wa top elm êak epêl ôk m êêa. “Yang nantê omp akôrô pitêm omnarô nga êak ngarangk yaalmê. Pêl yeem pitêm ikanöök ngarangk narô moulmêên pitta tapêl omnarô ngarangk yaalmê.⁴³ Arim naê pêl orôôpan. Arêkaan namp kaô sak ôpênêak pöt ar pourôa inêên elniip.⁴⁴ Ên arêkaan namp arim wotôök sêpênêak pöt pi kot panê sak ar pourôa inêên panê elniip.⁴⁵ Pi nem yeê epêl êêp. Omên Kêêp ne arök inêên elnêênêak neiraan. Nemtok inêên yaat m ênak omên pourôa kangiir nem wêwêet kêêpôt wes nimpêak irêaup.”

*Yesuuk Yeriko kak omên namp it nga mowesa
(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Yesure ruurô kak sê orôak ka pô il wesak yesên pitêm ênëm omên kêsang sa. Pêl yaêên omên il têa omnant won namp kan êöök wel aisêak wêa, yapinte Patimias Timiasê ruup,⁴⁷ puuk, “Yesu Nasaret kakaanêp yes,” yemaan kat wiak ngês rêak ngön ê olêak epêl m êêa. “Yesu Tewitê êap, ni neen yakôm kön newi.”⁴⁸ Pêl yemaan omnarôak leng êêpên m êak nga yemaan pi kat nemowiin ke urak kaalak ngön êak epêl m êêa. “Ni Tewitê êapök neen yakôm kön newi.”⁴⁹ Ngön yemaan Yesu kat wiak kamtaöök leng êak taueê epêl m êêa.

“Maan waisëp.” Pël maan omnarök it il tēaupön epël mēëa. “Ngön yeniaarek kosang sak wal ëäk wais.” ⁵⁰ Pël maan pi ngön pöt kat wiak tapëtakëër pim kelte er olëak wal ëäk Yesuu naë sa. ⁵¹ Së oröön epël mëak pëël mēëa. “Tol elniimëak yaan?” Maan it il tēaupök epël mēëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.” ⁵² Maan Yesuuk epël ök mēëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek së.” Pël yemaan tapëtakëër itöörar nga sēen Yesuu ënëm sa.

11

*Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kak së oröa
(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)*

¹ Pörekaan yesem Yerusalem kak temanöm wesak Olip rosiraöök Petepasire Petani ka pöteparë së orök Yesuuk ru naar wes mëak ² epël mēëa. “Arip ka ëngköök së orök tapëtakëër itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën. ³ Yawilën omën nampök aripön, ‘Oröp ëenëak yeë?’ pël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya. Teënt kaalak wes mēen waisëpnaat.’” ⁴ Pël maan ruaar piarip së pol tongki ruup ka kanrak temanöm wii tē ulmëen wēen koirak wila. ⁵ Yawilën omën pörek wëaurök itenak epël mēëa “Aë, arip tol ëenëak yawil?” ⁶ Pël yemaan Yesuu ngön mēëa pöt ök maan kat wia. ⁷ Pël ëen Yesuu naë mësak së pitëm ulpëenörö përéak rangk wiin Yesu wel aisëa. ⁸ Pël ëen omën selap pitëm ulpëenöt përéak kamtaöök mourö yesën narök ya lupöök së kewisat ilak këemre kewis elmë sa. ⁹ Pël ëäk omën selap, narö wetëere narö ënëm, pël yeem ngön ëäk epël maö sa.
“Yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

¹⁰ Tiarim ëap Tewit pim wa ngaöök mēa pöta ököt orööpënëak yaë.

Pötaan ërëpsawi ëëpa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹¹ Pël elmë Yerusalem kak së orök Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati së ilëak omnant itenak ëwat sak yanget wiap yoolaan pim ru 12 pörö koirak Petani kakë sa.

*Yesuuk kementën nga maan umön rëa
(Matiu 21:18-19)*

¹² Ëlpamök Petani kakaan wal ëäk yesem Yesu këen elmëa. ¹³ Pël ëen kamaarekaan itaangkën kem nement ëp wileëa. Pël ëen uta wesak naë së ap wesa. Ulöp yauta akunet temanöm nasën yak ëpöt pëen wëa. ¹⁴ Pël ëen itenak epël mēëa. “Niikaan ulöpörö utön omnarö kaalak nanën panë ëëpnaat.” Pël yemaan ngön pöt pim ruurö kat wia.

*Yesuuk ngönën tup kaöeten muumöngk mēëa
(Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)*

¹⁵ Pël ëäk Yerusalem kak së orök Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wēen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti moolëa. ¹⁶ Pël elmëak ngönën tup kaöetak omën ke pilöt wak sëpanëak nga mēëa. ¹⁷ Pël elmëak epël mēëa. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten yang ël epotë omnaröa kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëën këkain yaauröa kaata ök yes.” ¹⁸ Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit itenak, “Tol ëäk mëngkën won sëpën?” pël mëak neneren mēëa. Pël ëäk, “Omën pourö pim ngönëntaan yaan sak yaaurö,” pël

mëak kas ëen sëp wesa. ¹⁹ Pël ëak wiap kan Yesure ruurö pit ka kësangö sëp wesak sa.

Kemmenti umön rêauta songönte ök mëä
(*Matiu 21:20-22*)

²⁰ Ëlpanök kemmenti wëa pörek kaalak së itaangkën këra pöment umön rëak wëa, misënötëaan ëpötë pout. ²¹ Pël ëen Pita itenak ngön mëä pöt kön wiak epël mëä. “Aköp itan. Këra kem nim umön rapënëak mëan pöment umön rëak wëep.” ²² Pël maan Yesuuk epël mëä. “Ar Anutuun kön wi kosang weseim ön. ²³ Ne yaap niamaan. Nampök tomön epöön, ‘Tiak i kaöökël së orö,’ pël yamëem kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin pim ök mëä pöt kë oröopnaat pël kön wi kosang wasëpna pöt kë oröopnaat. ²⁴ Pötaanök ök niamaan. Ar omën nentaan kön wiak Anutuun kimang manë pöt, ‘Yok wa,’ pël weseë kön kosang yawiin orö nirëpnaat. ²⁵ Kimang manëak omën nampë saunat arim naë wiaan pöt won wes moolan. Pël yaëen arim Pep kutömweri wë pöpök arimot tapël ent ë nuulapnaat. ²⁶ [Ën ar omnaröa saunat won wes nemoolan ëënë pöt Pep kutömweri wë pöpök arimot nemoolan ëëpnaat.]”

Yesure wotöökörö neneren morök elmëa
(*Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8*)

²⁷ Yesure ruurö pit kaalak Yerusalem kak së oröak Yesu ngönën tup kaöeta kakaati së wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit pim naë së oröak ²⁸ epël mëak pëel mëä. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ²⁹ Maan Yesuuk kaalak epël mëä. “Ne ngön kopët nent pëel niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt niamaan. ³⁰ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtök kön wiak eima? Aan kat wiim.” ³¹ Pël maan pitëmënt neneren epël mëä. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mapenaatëp pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ³² Ën, ‘Son pimtök,’ pël mapenaatak pöteta omën pourö Sonön tektek ngön yaaö omën këëp pël yamëä pötaan kas ëa.” ³³ Pël mëak Yesuun kangiir epël mëä. “Ten köpël,” maan Yesuuk epël mëä. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt ök neniangan.”

12

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte
(*Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19*)

¹ Yesu pi watepang ngönöt apënëak ngës rëak nent epël mëä. “Omën namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ² Pël ëak wë kë jaaröa akunet temanön sëen inëen ru namp ulöp narö öpënëak ngarangk moulmëauröa naë wes mëen së oröön ³ tang möak waö elmëen elek kaalak sa. ⁴ Sëen ya pepapök kaalak inëen ru muntap wes mëen sëen kepönöök möak utpet mowesa. ⁵ Pël ëen pi kaalak muntap wes mëen së oröön mëna. Pël ëen kaalak muntarö wes mëen së oröön ngarangköröak nga elmëak narö tang möak narö mëna. ⁶ Pël ëen pimtë ru ulööpök kopëtëp pimënting wëaup pim ngönte ngaarëk öpnaat wesak wes mëa. ⁷ Pël ëen ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëä. ‘Omën epöp pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sëpnaan.’ ⁸ Pël mëak mënak pim sokur ya lupöökään wilëngkëël moolëa.” ⁹ Pël mëak Yesuuk epël mëä. “Yaaweri

pepapök ngarangkörö tol elmëepën? Pi oröak ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëepnaat. ¹⁰Ngönën pepeweri ngön epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël é moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

¹¹Anutu pintok pël yaalmëen itaangkën ompyaö panë yaë.’”

¹²Yesu pi pël maan wotöökörö pit watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmëen ko wesak ya pël wesak wali öpënëak kön wia. Pël ëautak omnaröen kas ëen sêp wesak sa.

Yesuun takis yemengkataan morök elmëa

(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³Yuta omën wotöököröak Parisiire Erotë omën narö Yesuun morök elmëepënëak wes mëa. ¹⁴Pël ëen pit Yesu naë sê oröak epël mëea. “Rë yanuulaup, ten nim songönte ëwat wë. Ni ngön kaar naën, yaap panëet yaaup. Ni isaare irëa pouröen omnant mööngkraar kangk naalmëen yaap, omën ompyaut pëen Anutuuk ök niiaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Pötaanök ni aan kat wiin. Sisa takis monat yemangk pöt pangk yeë ma won? ¹⁵Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” Pël yemaan Yesu pi pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëea. “Ar tol ëënak morök yaalnë? Mon kël nent neneë.” ¹⁶Pël maan nent mangkën pëël mëea. “Könre yapin epot talëpëet?” Maan pit epël mëea. “Sisaëet.” ¹⁷Pël maan puuk epël mëea. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” Pël maan pit yaan sa.

Weletakaan wal yaauta ngönte

(Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸Pit yesën Satusi ngönën omën narö Yesu naë sa. Pit weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaaurö. Pit sê oröak epël mëak pëël mëea. ¹⁹“Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëen ngön kosang nent epël retëng ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë rungaap oröön pöt pim nanëpë yaö sêpnaat.’ ²⁰Pël ëen omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. ²¹Pël ëen nang pim rakëp öng tapöp wak ru won wë wel wia. Pël ëen ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. ²²Pël ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wiin ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ²³Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sêpën?” ²⁴Pël maan Yesuuk pitën epël mëea. “Ar ngönëre Anutu wëere kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. ²⁵Weletakaan wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëerö. ²⁶Ën weletakaan wal yaauta ngön pöt, Moses pi këra kotumentëk es wëlëng yokotön itenak sëen Anutuu ngön ök mëea pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Ngön pöt epët. ‘Ne, Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ ²⁷Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu. Ar irikor ngön yak.”

Yesuun ngön kosang kaöeten pëël mëea

(Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸Pit Yesuring neneren ngön kaip tiktik maim wëen ngön kosangötë ngarangk namp naë sê kat wiin Yesu pi këëkë wesak kaip ti yemaan kat wiak epël mëak pëël mëea. “Ngön kosang taltak kaöet?” ²⁹Maan Yesuuk epël mëea. “Ngön kosang kaöet epël wia. ‘Israel omnarö, ar kat wieë. Anutu tiarim Aköp,

pi kopëtap Omp Ak Këep. ³⁰ Pötaan nim lupmerre könöpre kön yawiautere weëre kosang pipot nem Omp Ak, Anutuun muumöngk wasën wiaap.' ³¹ Pöta kar nent epël wia. 'Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem.' Ngön kosang piptepar kaöetepar, muntat il yewas." ³² Pël maan ngön kosangötë ngarangkëpök epël ök mëëa. "Rë yanuulaup, ni ngönte aan kat wiin kë panë yes. Anutu pi yaap Omp Ak kë kopëtap. Pim ök namp naön. ³³ Pël ëak piin lupre kön yawiaare weëre kosangöt muumöngk pëël elmëëre ën nimtëen yaën tapël nim karipëen lup sant elmëëmëët piptak Anutuun kiri ke nentere nent ar yaaö pöt il yewas." ³⁴ Pël maan Yesu kat wiin omnamp kön tektekring yemaan kat wiak epël mëëa. "Ni Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöta temanöm yesën." Pël maan akun pötak omnarö Yesuun pëël mapnaaten kas ëen sëp wesa.

Yesu pimtök Kristoon pëël mëëa

(Matü 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem epël mëak pëël mëëa. "Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Kristo pi Tewitë ëap pël aim?" ³⁶ Ngëëngk Pulöök Tewitën maan epël ëa. 'Anutu puuk nem Aköpön epël yema. "Ni wais nem yaapkëetak ön. Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat."'

³⁷ Tewit pimtök piin, 'Nem Aköp,' pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?" Pël yemaan omën ngönën tup kaöetak wëaurö kat wiin misëng pan ëa.

Yesuuk ngön kosangötë ngarangköröaan pepanöm mëëa

(Matü 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesu pi ngön ök maö yesem yal menak epël mëëa. "Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk këëkë ëën. Pit ulpëen waliit mëak wa topöök omnarö koirak ërëpsawi ngön mapnaaten kent yaaurö. ³⁹ Pël ëak ngönën tupötëere këere imën akunatë itëkéël omën kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaaurö. ⁴⁰ Pit pël yeem öng kapiröroa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmëak omnarök pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit kangiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat."

Öng kapir omnant wonöpë ngönte

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Yesu pi ngönën tupta kakaati mon yawia urta ngësgësöök wel aisëë itenaan omnarö mon yawia. Pël yaëën omën mon kësang wieëa selap së mon kësangöt wia. ⁴² Pël yaëën öng kapir omnant won namp pi mon kot köp möa nentepar wia. ⁴³ Pël yaëën Yesuuk pim ruuröen ngön mëak epël ök mëëa. "Öng kapir omnant won epopë mon yawi eptak omën muntaröaat il yewas. ⁴⁴ Omën monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë."

13

Yesu pi ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa

(Matü 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu ngönën tuptakaan örök yesën pim ru nampök epël ök mëëa. "Elei, ru yanuulaup itan. Ngönën tup epët kël kosangötök taë panë wesak ök rëaap. Ompyaö pan." ² Maan Yesuuk epël mëëa. "Peene itaangkën kësangpel ök rëaan

itenak yaan pippel epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tup epët tööl olaan kël naö naööké rangk wi naöpan, utpet panë sêpnaat.”

*Këlangön akunet orööpnaata ngönte
(Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)*

³ Ngönën tup pöt nal komuntakël wiaan Yesu Olip tomök sê wëen Pitaare Sems, Sonre Entru pit sê Yesuun pëentak epël mëak pëel mëëa. ⁴ “Omën nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanön yesën oröpöt oröön ten itenak ewat sën?” ⁵ Pël maan Yesuuk ngës réak epël mëëa. “Ar omnaröak lupöt wa irikor elniipanëen këëké ngarangk ëën. ⁶ Naröak wais nem yapintakël, ‘Ne Kristo,’ pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat. ⁷ Ar nga yapinte kat wiak kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëen omën pipot wet réak orööpnaat. ⁸ Omën kur nementëkaanöröak kur nementekël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak munt nampë omnaröaan nga ëëpnaat. Pël yaëen moupötta tapël we naöökël sê möak naöökël pël ëëpnaat. Pël yaëen kaömp ngöntök kësangpel orööpnaat. Pipot öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

⁹ “Ar omnaröen ngarangk këëké ëën. Pit ar kaöaröa naë niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. Ar nem ruurö pël weseë pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëëpnaat. Pël ëën pitëm ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëët. ¹⁰ Akun pöt teënt pet nairpan. Wet réak ngön ompyaut yang ël epotë pangk ë pet irëpënëak ëaut. ¹¹ Pötaanök ngön yaatak yanuulëen ngön tol nant man pël ëak kön selap ëënganok. Akun pötak Anutuuk arim lupötë anëët ök niapna pipot an. Pël ëën anë pöt arim ngönöt pël naëpan, Ngëëngk Pulööké ngönöt pël ëëpnaat. ¹² Omën naar nanëpök nangapëen kup mowiin mëmpnaat. Pepapökta ruupëen kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat. ¹³ Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën ëën kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat.”

*Omën utpet panëët omnant utpet yewesauta ngönte
(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ “Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut wiaapanëak nga ëaurek wiaan itaampunëët.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këëké kön wiaan.) “Pël yaëen Yutia yangerak wëaurö kas rosiraöökël sën. ¹⁵ Pël yeem ka tomök öpnaapök kaata kakaati sê omnant öpan. ¹⁶ Ën yaak öpnaapta kak sê ulpëenre omnant öpan. ¹⁷ Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenaurö tol ëëpën? ¹⁸ Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetak orööpanëen Anutuun kimang man. Akun pötak ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. ¹⁹ Akun pötak këlangön kaö panë kat wiinëët. Ke pil nent Anutuu kutömre yang ket ëaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön ëaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat. ²⁰ Aköp pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat. ²¹⁻²² Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnant,’ pël niaapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëëneak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e orök wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek orök wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiingan. ²³ Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak yaaröön ëngk ma e wasnganok.”

Omën Këepë orööpnaata ngönte
(*Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28*)

²⁴ “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël èën ngoonöpta ngaap yesën ²⁵ ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sèpnaat. ²⁶ Pël yaèën Omën Këep në weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë yaaröön itaampnaat. ²⁷ Pël èën nem enselörö wes mëën sè nem omën yaö wesaurö yang we naöökkan naöök, oorekaan öngkrek, kutömre yang kauteparëëlaan wa top elmëëpnen ëa.”

Këra wasmentë ngönte
(*Matiu 24:32-35; Luk 21:29-33*)

²⁸ “Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. ²⁹ Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sèën waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët. ³⁰ Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³¹ Kutömre yang eptepar won sèpnaatepar. Èn nem ngön epët won nasëpan.”

Omën Këepë akunet köpël wë pöta ngönte
(*Matiu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36*)

³² “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. Èn ensel kutömweri wëauröere Anutuu Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtokëër ëwat wë. ³³ Ar nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaan ngarangk ëak ngaire wa kom ëeim ön. ³⁴ Omën namp ka wauret wiaan yang wali nerek sèpënëak pim inëënörö ngarangk moulmëak neenem ya ngönöt mëak kaata ngarangkëp ngai ëëpënëak mapnaat. ³⁵ Pöta ök arimtë wëwëat ngarangk këëkë ëeim ön. Ka pepap pi wiap kanök ma röök lupöök ma röökre ëlpamën yaèën ma wangam kanök orööpën pöten köpël wë pötaan ngarangk ëeim ön. ³⁶ Ar om ka ureim wëën teënt wais oröön yaan sënganëën. ³⁷ Ngön epët ar omën pouröen ök yeniak. Ngarangk këëkë ëeim ön.”

14

Yesu mëmpënëak kup wia
(*Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Son 11:45-53*)

¹ Kaömp yis namëënöt yenaare Anutuu mait elmëa akunetepar temanöm sèpënëak yaèën kët nentepar wiaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö Yesu ëlëëp wak mëmpënëak ngön ë kopëta wesa. ² Pël yeem epël mëëa. “Omnarö pit tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i köp nga kampët lë momëa
(*Matiu 26:6-13; Son 12:1-8*)

³ Yesu pi Petani kak Saimon kësë ëaup pim kaatak sè ilëak wëa. Pël ëak kaömp yenem wëën öng nampök i köp nga kamp ompyaö sum kësangring nent kep ompyautaring wak sè rëak kepönöök pout lë momëa. ⁴ Pël yaalmëën omën pörek wëauröakaan naröak neneren këëpöt ngön epël mëëa. “Omën sum kësangringët oröp èën utpet yewas? ⁵ I kamp ompyaö piptak mon 300 kina il wesak koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatëp.” Pël mëak öng pöpön ngön kosang mëëa. ⁶ Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Pël mangan. Ar tol ëënak maan pi ya këlangön kön yawi. Pi neen ompyaö pan yaalnë. ⁷ Omnant wonörö pit akun wali arring wëën sant elmëënëak pöt yok pangk pël elmëënëët. Ne pöt, arim naë akun wali naön ëëmaap. ⁸ Öngöp pi pim

elnëepnaal yaalnë. Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaat. Pötaan tiarim yeë pöl nem koröpöön kan yaö yaalmë. ⁹ Ne yaap niamaan. Ngön ompyaut yang ëlötë aö sëën pangk ëëpnaal öng epopë nem koröpöön kan yaö yaalmë epta ngönteta aö sëën pangk ëëpnaat.”

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak mëä

(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Akun pötak Yesu ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas Keriot kakaanëp puuk kiri ar yaaö kaöaröa näë së piin kup mowiipënëak war wesak ök mëä. ¹¹ Pël ëën pit kat wiak ya kë sak sum mampënëak mëä. Pël maan pi Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesure ruurö mait kaömp na

(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngktak Anutuu mait elmëautan kiri sëpsëporö yamöa akunet temanöm yesën Yesu ruuröak piin epël mëak pëël mëä. “Ka taltak së Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹³ Pël maan ru naarën epël mëak wes mëä. “Arip kak së oröak omën namp i kepit wak wëën koirak pöt pim ënëm sën. ¹⁴ Pël ëak kaatak yeilaan pöt ilëak ka pepapön epël ök man. ‘Rë yanuulaupök, ‘Nem ruuröaring ka taltak Anutuu mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën,’ pël ya,’ pël man. ¹⁵ Pël ök maan ka kaö ngarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak tiarimëën kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹⁶ Pël maan ruaar kak së oröak mëäul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

¹⁷ Wiap kan Yesu pi ru 12 pöröaring ka pötak së ilëa. ¹⁸ Pël ëak kaömp yemem Yesuuk epël ök mëä. “Ne yaap niamaan. Arëkaan nampök neen kup mowiipnaat. Neering kaömp yemem wë eporö arëkaan.” ¹⁹ Maan ruurö pit ngës réak pöppöp epël mëak pëël mëä. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö sa. ²⁰ Pël maan mëä. “Ru 12 arëkaan namp neering kaömp peret iistak wariak mangkën yen epopök. ²¹ Omën Këep ne ngönëntak nemëën ëa kan pöök së wel wiimaap. Ën nemëën kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëën ompyaö ëan tapön.”

Kë mena

(Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25)

²² Pit kaömp yemem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel menak epël mëä. “Epët nem mësëpëtak wa neë.” ²³ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak mangkën pourö na. ²⁴ Yenën mëä. “Epët nem iit. Arimëën il yoolaan Anutuuk sulöp ngolöpët taë yewas. ²⁵ Ne yaap niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök Anutuu näë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

Yesu pi Pitaë yak mowasëpnaaten ök mëä

(Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Son 13:36-38)

²⁶ Pit kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan oröak Olip tomökël sa. ²⁷ Kan kourak yesem Yesuuk epël mëä. “Peene eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkep mëngkën sëpsëporö repak sëpnaat.’ ²⁸ Ne yaap wel wiin wetakaan wal ë neulëën wet réak Kalili yangerak së wëën ar ënëm waisënëët.” ²⁹ Pël maan Pitaak epël mëä. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naengan pan.” ³⁰ Pël maan Yesuuk epël mëä. “Ne yaap niamaan. Peene röök eptak kokor ngön nentepar naën wiaan ni akun

nentepar nent yak newasumëet.” ³¹ Maan Pitaak epël mëëa. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Maan ru pim karurö kaamök ëäk tapël mëëa.

Yesu pi Kesemani ngësöök Anutuun ök mëëa

(Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek sê oröak Yesuuk ruuröen epël mëëa. “Ar eprek wëen ne ëngkrek sê Anutuun kimang memaan.”

³³ Pël mëäk Pitaare Semsre Sonringörö koirak sa. Yesem ngës rëak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa. ³⁴ Pël yeem epël mëëa. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering ititi öpa.”

³⁵ Pël mëäk kot nent ëngkël sê ë kosaö yangerak wesirak këlangön akunet Pepapök kat wiin pël naën ëëpnaat ëen pöt mop mowiipënëak kimang mëëa.

³⁶ Pël yeem epël mëëa. “Pep ni omnant poprak naën yaaup. Pötaanök ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.”

³⁷ Pël më pet irak kaalak sê itaangkën ka uraan Pitaan epël mëëa. “Saimon, ni tol ëënak ka uraan? Kot nent neering ititi naongan ma?”

³⁸ Moröktak wiap sënganëen lup ititi wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëetak koröpöt könöm yaalni.”

³⁹ Pël mëäk kaalak sê kimang mëëa tapët kaalak mëëa. ⁴⁰ Kimang më pet irak kaalak sê itaangkën ka ureëa. Pit ka urakaim olëak wal ëen pangk naën ëen ngön nent nemaan ëa.

⁴¹ Pël ëen kaalak sê kimang mëäk waisën akun nentepar nent sëen epël mëëa. “Ar om ka kënkön ureim wë ma? Peene epët nemëen kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këep nemëen kup mowiak omën utpetaröa morosi neulëëpnaat.

⁴² Wal ëen sëpa. Omën nemëen kup mowiipnaap e yaarö.”

Yesu wali wa

(Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Son 18:2-12)

⁴³ Yesu pi pël yamëem wëen pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö maan inre tang wak sê oröa.

⁴⁴ Yutas Yesuun kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëëa. “Ar ewat sënëen tot numaatak pël yaëen tapöp wesak wali wak taintaë wesak wak sën.”

⁴⁵ Pël mëäk pi teëntom Yesuu naë sê, “O Aköp,” pël mëäk tot na.

⁴⁶ Pël yaalmëen itenak wak kosang wesa.

⁴⁷ Pël yaëen ru piiring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tëak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim katëep per olëa.

⁴⁸ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak ne wali neönëak inre tang wak yewais ma?”

⁴⁹ Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëen ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap epël yaalnëen ngönën pepeweri nemëen retëng ëa pöt kosang yes.”

⁵⁰ Pël yemaan pim ruurö sëp mowesak kas sa.

⁵¹ Pël yaëen yokot ulwas namp poë koröpö pëen ureëaup pim ënëm yesën

⁵² wali wëen poë koröpö wil menak kas pöömpö sa.

Yesu kiri yaaö wotöököpë kaatakël mëesak sa

(Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

⁵³ Pit Yesu mësak kiri ar yaaö wotöököpë naë sê wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö wa top ëa.

⁵⁴ Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëäk kiri ar yaaö wotöököpë ka tomök oröak ëmöökë kakaati sê ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tekarak wel aisëak es mor yesa.

⁵⁵ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröaere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar rëak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa.

⁵⁶ Pël yeem omën selap pan

pimëen kaar maan pitëm ngön pöt mëngkre mëngk naën ëa. ⁵⁷ Pël yaëen omën naarök kaar epël mëëa. ⁵⁸ “Ten epël aan kat wiaut. ‘Ne ngëengk tup omën moresök ök rëa epët tööl olëak kët nentepar nent omën moresök ök nerapanë nent ök remaat.’” ⁵⁹ Pöteta aan mëngkre mëngk naën ëa. ⁶⁰ Pël ëen kiri ar yaaö wotöököpök pitëm tekarak wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiir nent naëngan ma?” ⁶¹ Pël maan Yesu pi nerek wak nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök epël mëak pëël mëëa. “Ni Kristo Yaya Yemak pöpë Ruup ma?” ⁶² Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëël wel aisëak kutöm kepilötë yewaisën it nengempun sa.” ⁶³ Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan ëen pimtë ulpëenëp keli yoolëem pim omnaröen epël ök mëëa. “Tol ëen omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen?” ⁶⁴ Pi Anutu il yemowasem utpet wesak yaan ar yok kat wia. Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” ⁶⁵ Pël mëak narök ngës rëak waasöp ngës menak itöörarë ngep elmëëë möak, “Talëpök yanimö?” pël mëak polisörö mangkën pitök wak möa.

Pitaak Yesuun yak wesa

(Matiu 26:67-75; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita pi ka tomök ëmökë kakaati wëen kiri ar yaaö wotöököpë inëen koont nampök së ⁶⁷ itaangkën Pita es mor yesën itenak epël mëëa. “Namp, ni Yesu Nasaret kakaanëpring wëaup.” ⁶⁸ Pël maan pi yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël mëak ëm kanrak yaaröön kokor ngön ëa. ⁶⁹ Pël ëen inëen koontup piin itenak kaalak omën naë wëauröen epël mëëa. “Yaap, pitëkaan omën namp epop.” ⁷⁰ Pël maan pi kaalak yak wesa. Pël ëak akun kot nent wë olëak omën pim naë wëaurök epël mëëa. “Ni yaap pitëm toktakaanëp, Kalili omnamp.” ⁷¹ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën arim yak pipopön köpëlëp.” ⁷² Pël yemaan kokor ngön aan nentepar ëa. Pël ëen Yesuuk ngön epël mëëa pöt kön wia. Kokor akun nentepar ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëëp mëëa pöten kön wiak yaköm ëën ing kaö ëa.

15

Yesu Pailatë naë wak sa

(Matiu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Son 18:28-38)

¹ Ëlpan walën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöaröere kansol pourö wa top ëak Yesu mempnaata ngönte kosang wesa. Pël ëak wii tëak narök mësak së Pailatë naë moulmëa. ² Pël ëen Pailatök epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ³ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöarö pit ngön kësang panë kosang wesak ök mëëa. ⁴ Pël yaëen Pailat pi Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Pit nimëen ngön könöm wesak yaan tol ëënak kat wieëak nerek naën yaën?” ⁵ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëen Pailat pi yaan sa.

Pailatök Yesu mëmpënëak mëëa

(Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Son 18:39–19:16)

⁶ Krismaki poutë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnarök omën namp wii kaatakaan wes mëmpënëak maan pöt wes më pël yeëa. ⁷ Akun pötak omën namp wii kaatak wëa yapinte Parapas. Puuk omën muntaröa wotöök wëak nga yaalem namp mëna. Pël ëen pötaan wii kaatak ulmëa. ⁸ Pël

ëen omèn selap pit Pailatë naë së wa rongan ëak krismaki poutë yaalmëaul elmëepënëak ök mëëa. ⁹ Pël ëen Pailatök epël ök mëëa. “Yuta omnarö arim omp aköp mait elmëak wes nimëëmaan. Kat wiin pangk yaë ma?” ¹⁰ Yuta omèn kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ëwat wëak pël mëëa. ¹¹ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak omnaröen Parapas Yesuu urtak wilak wes mëëpnaan mapënëak kék mëëa. ¹² Pël yaëen Pailatök kaalak epël mëak pëël mëëa. “Pël ë kosang yewas pöt arim omp ak pël yemak pöp tol ëëm?” ¹³ Maan elek wiak mëëa. “Pi këra yetaprak wel wiip.” ¹⁴ Maan epël mëëa. “Omèn epop utpet oröp nent ëa?” Maan rangkrangk ngön ë olëak epël mëëa. “Këra yetaprak wel wiip.” ¹⁵ Pël maan Pailat pi pitëm kentöt pet irëpnaak yak Parapas wes mëa. Ën Yesuun pöt maan pol koröp wapötringöök momöak këra yetaprak mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

Ngaaröak Yesuun ököökre waswas elmëa

(Matiu 27:27-31; Son 19:2-3)

¹⁶ Pël ëen ngaarö pit Yesu mësak oröak së yang ngarangkepë ka kaö nerak ulmëak maan nga omèn pourö pim naë wa rongan ëa. ¹⁷ Pël ëak ngaaröa ulpëen köp möa namp momëak wii öng oröauk ul ket ëa nent kepönöök mowaëa. ¹⁸ Pël elmëak rar rë mowesirak epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.” ¹⁹ Pël mëak kalaö naööring kepönöök momöak waasöp ngës menak rar rë mowesirak ngëëngk yemowesaul ököök elmëa. ²⁰ Ököökre waswas pël elmëak ulpëen köp möaup përéak kaalak pimtëp më moulmëak këra yetaprak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaprak möa

(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)

²¹ Kamtaöök yesem omèn namp koira yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, Alesantaare Rupas piarpim pepap. Pi yaakaan yewaisën koirak kék maan Yesuu këra yetapëp waalën sa. ²² Yesem yang lup nenta yapinta Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pötak, së oröa. ²³ Pël ëak wain iitaring i kön kat yokola nent irikor ëak nëmpënëak mangkën kaaö ëa. ²⁴ Pël ëen pit këra yetaprak möak pim ulpëenre poë koröpöt narö nant öpënëak ngasamtak wia. ²⁵ Pit këtëp kot nent luptakël yaaprën 9 kilok pötak möa. ²⁶ Pël ëak pim kepön löötak epël retëng ëa. “Epop Yuta omnaröa omèn omp aköp.” ²⁷ Pël ëak ngaare kékain omèn naar, namp yaapkéël namp katnëël, mö ulmëa. ²⁸ [Pël ëen ngönëntak epël ëa pöt kë oröa. “Omèn utpet yaauröa rongantak ulmëaup.”] ²⁹ Pël ëen omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëer kepön keke elmëak epël mëëa. “Aë, ni, ‘Anutuu ngëëngk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe ³⁰ nimtë koröpö kaamök ëëm. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.” ³¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit tapël ökre was elmëak neneren epël mëëa. “Pi omèn muntarö kaamök yaaupök pimtëen poprak yaë. ³² Pi Kristo, Israel omnarö tiarim omèn omp aköp pöt këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël ëen tiar itenak piin kön wi kosang wasëpenaan.” Pël yemaan omèn ngësngës mö ulmëa pöarta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia

(Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)

³³ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëen yanget koö olëak wieë së 3 kilok ëa. ³⁴ Pël ëen 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Eloi, eloi, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak ne sëp yenewasën?” ³⁵ Pël yemaan omèn pörek taueëaurö pit pöten

kat wiak epël mëëa. “E kat wieë. Eliaan merëk yemaap.” ³⁶ Pël yaan omën namp pöömpö së i kaö kel newer wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa téak Yesu nëmpënëak yemangkem epël mëëa. “Kora. Elia pi wais kaamök elmëepën ma won pöten iteempa.” ³⁷ Pël yemaan Yesu pi merëk kaö mëak wel wia.

³⁸ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. ³⁹ Pël ëën ngaaröa wotöököp Yesu pim koëël tau wëaup pi itaangkën Yesu wel wiin epël ëa. “Omën epop yaap Anutuu Ruup.”

⁴⁰ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yesem kaömpre omnant kaamök elmë ima porö kamaarek wë iteneëa. Öng pël ëa poröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Sems kotupre Yose pöaarë ëlëpre Salomi porö. ⁴¹ Pit Kalili yangerakaan Yesuu ënëm inëën elmë imaurö. Pitëmënt peën won, öng munt naröeta Yesuring së Yerusalem kak wakaima.

Yesu yang kel weera

(Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Son 19:38-42)

⁴² Kë yesa akun ngëëngkët ëlpamökëën wiaan omnant kön yaaö akuneta wiap kanök Yosep Arimatia kakaanëpre sa. ⁴³ Pi kansolöröa wotöök wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaaten kent kön wieimaup. Puuk kas kön nawiin Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. ⁴⁴ Pël ëën Pailat pi teënt wel wia pöten yaan sak nga omnaröa wotöököpön yas maan sëën pëël mëëa. ⁴⁵ Pël ëën nga omnaröa wotöököpök “Teënt wel wia,” pël maan kat wiak Yosepön sokur öpnaaten kuure mak mëëa. ⁴⁶ Pël maan Yosep pi së poë koröp kölam naö sum ëak së Yesuu sokur yetaprakaan ent ëak poë koröp pöök kör koëak wak së pimtëën wesak kël öngöp téa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëa. ⁴⁷ Pël yaëën Maria Matala kakaanëpre Maria Yoseë ëlëp piarip itena.

16

Yesu wal ëa

(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Kë yesa akunet pet irën Maria Matala kakaanëpre Maria Semsë ëlëpre Salomiiringörö pit Yesuu sokurak kolap köp nga kamp ompyaut wa mëëpënëak sum ëak kopëta wesa. ² Pël ëak Sante ëlpam yewalën oröak kan kourak yesën këtëp apra. ³ Pël ëën yangaö temanöm yewasem neneren epël mëëa. “Yangaöökë kanrakaan këlö talëpök wa pëlëer niwiipën?” ⁴ Pël mëak itaangkën kël kësang pö wa pëlëer wieëa. ⁵ Pël ëaan yangaöök ilëak itaangkën omp ulwas namp ulpëën kölam waliip mëaup yaapkëël wel aisëaan itenak yaan sa. ⁶ Pël yaëën epël mëëa. “Yaan sengan. Ar Yesu Nasaret kakaanëpre yetaprak möaupön itaampunëak waisan. Pi eprek won wia. Yok wal ëa. Ur koseten iteneë. ⁷ Ar së pim ruuröere Pitaan ök man. ‘Pi Kalili yangerakël arimëën wet rëak sëpënëak ök niaaup. Pörek së itaampun.’” ⁸ Pël maan öngörö kas utpet ëak reireë urö yangaöökaan oröak kas pöömpö sa. Pël ëak kas panë ëën omnaröen ök nemaan ëa.

Yesuuk Maria Matala kakaanëpre ëö pet elmëa

(Matiu 28:9-10; Son 20:11-18)

⁹ [Yesu pi Santeetak ëlpam yewalën wal ëak wet rëak Maria Matala kakaanëpre ngaan urmer ⁷ ëak waö ë momëa pöp ëö pet elmëa. ¹⁰ Pël ëën së piiring wëaö muntarö ingre ya ilak aim wëën ök mëëa. ¹¹ Pël ëën Yesu pi wal ëak wëën öngöp itena ngön pöten kat wiin kë won ëa.

Yesuuk ru naarën ëö pet elmëa

(Luk 24:13-35)

¹² Akun nentak ingre mor sauröakaan omën naar kak nerekë sëpënëak yesën kan kourak möönre koröp maim wak ëö pet elmëa. ¹³ Pël elmëen piarip së ru muntaröen ök maan kat wiin tapël kë won ëa.

Yesuuk ru 11 pöröen ëö pet elmëa

(Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Son 20:19-23)

¹⁴ Ënëmak ru 11 pörö wa top ëak kaömp neim wëen ëö pet elmëa. Pël ëak wal ëak wëen itenauröak ök maan pitëm lupöt il wariak wëen kön wi kosang nemowasën ëa pötaan kos elmëa. ¹⁵ Pël elmëak epël ök mëëa. “Ar yang ël epotë yesem omnaröa wëaul ngön ompyaut ök man. ¹⁶ Kön wi kosang yewesautaring i mëëpnaap pi kutömweri yaö sëpnaap. Kön wi kosang yewesaut wonöp pi pöt es parëaöökëen yaö sëpnaap. ¹⁷ Kön wi kosang yewesautaring öpnaarö nook weëre kosang mangkën retëng ke nentere nent epël ëëpnaarö. Nem yapintak urmerarö waö ë momëëpnaat. Ngön köngköm ngolöpöök apnaat. ¹⁸ Kamalörö moröak mësël ëëpnaat. I nak wel yawiaut nëen utpet nemowaspan. Yauman yauröa rangk pitëm moröt mowiin ompyaö sëpnaat.”

Yesu kutömweri isa

(Luk 24:50-53; Ngön 1:9-11)

¹⁹ Aköp Yesu pi ngön pipël ök më pet irën Anutuuk wak kutömweri isa. Pörek së pim yaapkeëtakël wel aisëak wë. ²⁰ Pël ëen pit kaare yang ël epotë pim ngönte aó sa. Pël yaëen Aköpök kaamök elmëak retëng nentere nent yaalmëem pim ngön yaaö pöt yaap pël pet elmëa.]

Luk

Yesu pi wel wiak kutömweri seen wê ênëmak Luk puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Luk pi ngaan root yaatak wakaimaupök Pool kaamök elmëa. Pi Yuta omën wonöp, köpël omnaröakaanëpök Krik omnaröaan retëng ëa. Krik omnarö pöt, wotpil yaauten kön wiin ompyaö yaurö yak pi Yesuun wotpil yaapöp pöta ngönte retëng ë mena. Pi omnaröen Yesuuk yaköm yaalni pöt pet elmëa. Luk pi Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngönteta retëng ëa.

Pöt epël wia.

Son i yamëaupre Yesuu wilauta ngönte 1:1–2:52

Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-20

Yesu i momëen morök elmëaut 3:21–4:13

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:14–9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 9:51–19:27

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 19:28–23:56

Yesuu wal ëak kutömweri isaut 24:1-53

Luk puuk Tiopilas pöpëen pep epwer retëng ëa

¹ O omën kaöap Tiopilas, tenim tekrakaan omën selap pöröak Anutuuk elmëen tenim naë omnant oröa pötön ökre was retëng ëaut. ² Pit omën wet rëak omnant oröön itena pöröa këmötëaan ngön kat wiak retëng ëaut. ³ Pël yaëen nem itena pöröen pëel mëak songönöt këekë kat wiaut. Pötaanök wotpil wesak nimëen ë yaningk. ⁴ Ni kat wiak wet rëak omën muntaröak ök niaan kat wian epot yaap tapöt pël wasumëak retëng ë yaningk.

Ensel nampök Sonë wilëpnaaten Sakaraiaan ök mëa

⁵ Erot pim Yuta omnarö ngarangk ëak wëa akun pötak kiri ar yaaö omën namp wëa yapinte Sekaraia pöp Eron pim kurmentëakaanöröa naëaan Apaisa pim toktakaanëp. Ën pim öngöp Elisapet piita Eron tapöpë kurmentëakaanëp. ⁶ Piarip Anutuun ëöetak wotpil wë pim ngön kosang pout ngar weim wakaima. ⁷ Pël ëak Elisapet pi ru köpëlëp yak piarip ru won wë ulöp sa.

⁸ Sekaraiaare kiri ar yaaö pim karurö pit Anutuu ngönën tup kaöetak së ilëak Anutuu ëöetak neenem yaat mëmpö yesem ⁹ Sekaraia puuk ka ngerö ngëengktak së köp nga kaampöt kiri ar ëak koulöp wes mëpënak pitëm yaaul wël ëlmëen sa. ¹⁰ Pël yaëen akun pötak omën yaap sa pörö pit tomök wa top kësang ëak Anutuun kimang maim wëa. ¹¹ Pël ëen Sekaraia pi itena pöt Aköpë ensel namp köp nga kaampöt kiri ar yaaö pöta wë yaapköökël tauaan itenak ¹² kas kaö ëak reëreë ura. ¹³ Pël yaëen enselëpök epël mëa. “Sekaraia, ni kas ëëngan. Anutu pi nim kimang ngönte kat wia. Pötaanök nim öngöp Elisapet pi nim yokot namp wilëpnaat. Pël ëen pim yapinte Son pël mam. ¹⁴ Pël ëak ni ya kë sak ërëpëpëp yaëen omnaröeta pim orööpna pötaan ërëpëpëp ëëpnaat. ¹⁵ Pi Aköpë ëöetak kaö sak wë wain iire i nga muntat nanëmpan. Pim ëlëpë yaatak wëen Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëpnaap. ¹⁶ Puuk Israel omën selap pan lup kaip motiin Anutu pitëm Aköpë naë rë olapnaat. ¹⁷ Pi Eliaë ëa pöl weëre kosang wak Aköpë wotöök rapnaap. Puuk peparöa könöt kaip motiin rungaaröaring lup yal mampnaat. Pël ëen omën ngön wa olëolë yauröeta tapël elmëen wotpil wëauröa könöt kat mowiipnaat. Pël elmëen omën pörö Aköpë waisëpnaataan ko ëak öpnaat.” ¹⁸ Pël maan Sekaraia pi enselëpön epël mëa. “Ten öngöp pouwaar ulöpaar. Pötaanök nim ngönta këet orööpnaalën kön nawiin yeë.” ¹⁹ Pël maan enselëpök kangiiir epël mëa. “Ne

Kepriel, Anutuu ëöetak wë piin inëen elmëeim wëaup. Pimtok ngön ompyaö epët ök niamëak wes nemëen waisaup. ²⁰ Pël ëen ni kat wiak kön wi kosang newasën yaën. Pötaanök ngön won sak wëen nem ngön yeniak pipot ke oröönak kaalak ngön amëët.”

²¹ Sekaraia pi ka ngerö ngëengktak akun wali wëen omnarö kor wë kön selap ëa. ²² Pël ëeim wëen ënëmak kakaatiaan oröak ngönaak mapënëak poprak ëa. Pël ëen omnarö pit epël kön wia. “Pi ka ngëengkta kakaati omën it ngolöp nent itena koröp.” Pël ëen pi ngön apënëak pomp ëak moresiarëring ök elmëa.

²³ Ënëmak Sekaraia pim ngönën tup kaöetak ya yamëngka akunet pet irën kaalak kakë sa. ²⁴ Pël ëen ënëmak Elisapet ru kepring sa. Pël ëak ëlëëpëlëëp ëeim wëen ngoon mor nas won sa. Pël ëen epël mëëa. ²⁵ “Aköp pi kaamök elnëak omnaröa ëöetak nem ëöempel won newesak rungaap yenangk.”

Ensel nampök Yesu wilëpnaaten Mariaan ök mëëa

²⁶ Elisapet pöp ru iirak ëaan ngoon mor nas nasiaan namp won sëen Anutuuk ensel Kepriel pöp wes mëen Kalili yangerak ka naö yapinte Nasaret pörekë sa. ²⁷ Pörek öng ulwas namp wëa yapinte Maria pi omp namp Yosep piin yaö elmëen wëa. Yosep pi Tewit pim kórööp. ²⁸ Pël ëen Kepriel pi Maria pim naë së epël mëëa. “Yowe, Aköp pi nimëen ya ërëp ëak niiring wë.” ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak ya ngës ëen epël kön wia. “Tol ëënak yoöre ërëp epël yenëa?” pël kön wia. ³⁰ Pël ëen enselëpök epël ök mëëa. “Maria, ni kas ëëngan. Anutu pi nimëen ya ërëp yaë. ³¹ Nim yokot kepring sak wilumë pipop yapinte Yesu pël mam. ³² Puuk omën kaö sak öpnaap. Pël ëen omnarök piin yaya mëak Anutu kaö panëëpë Ruup pël mapnaap. Pël ëen Anutuuk pim kórööp Tewit pim ëaul yangerakë omnaröa kaö wes moulmëëpnaap. ³³ Pi Yakopë ëere kóröörö ngarangk ëak wakaim öpnaap. Pël ëen pim wa ngaöök nimëëpna pöt won nasëpan.” ³⁴ Pël maan Maria enselëpön epël mëëa. “Tol ëak pël ëëm? Ne omp wonöppe.” ³⁵ Maan enselëpök kangiir epël mëëa. “Ngëëngk Puloök nim naë wais Anutu ngarëkëp pim weëre kosangët nim rangk niwiin kaamök elniipnaat. Pël ëen nim ru wilumë ngëëngk pöpön omnarök Anutuu Ruup pël apnaat. ³⁶ Kat wi. Nim karip Elisapet pi ulöp saupök ru kepring wë. Ngaan, ‘Pi ru nawilpanëëp,’ pël aimautak peene pöt pi ru kepring wëen ngoon mor nas nasiaan namp ëak yes. ³⁷ Anutu pi omën nant ëëpënëak poprak naën yaaup.” ³⁸ Pël maan Mariaak kangiir epël mëëa. “Ne Anutuu inëen koontup. Pötaanök yaan pil elnëëp.” Pël maan enselëp pi sëp wesak sa.

Maria pi Elisapeten itaampö sa

³⁹ Maria pi akun tapëtakëër wal ëak Yutia rosir omnaröa kak nerekël sa. ⁴⁰ Pël ëak Sekaraia pim kaata kakaati së ilëak Elisapeten yoöre ërëp mëëa. ⁴¹ Pël yemaan Elisapet pi Mariaë yoöre ërëp pöt kat yawiin ru Elisapet pim yaatak wëaö pöp elë ëa. Pël ëen Ngëëngk Pulö Elisapet piik ilëak peö ëa. ⁴² Pël ëen ngön ëak Mariaan epël mëëa. “O öng epop, ni öng muntaröa ök won. Anutu pi niin ompyaö yaalni. Ën nim ru wilumë pöpta ompyaö elmëëpnaat. ⁴³ Ne ompyaö talëpëen nem Aköpë ëlëpök nem naë yewasën? ⁴⁴ Yoöre ërëp ngön neaan kat yawiin nem yaatak wëaupta kat wiak ërëpsawi ëak elë yaë. ⁴⁵ Ni Aköpë ngön ök niia pöt kë rapna pöten kön wi kosang yewasën. Pötaan ërëpsawiarëng omëëp.”

Mariaak ërëpsawi ngön mëëa

⁴⁶ Pël maan Maria pi epël mëëa.
“Nem lupmerök Aköpë yapinte wak yawis.

47 Ën nem könöpök Anutu ne utpetetakaan yeneö pötaan ërëpsawi yaalmë.

48 Pi ne pim inëen koont pasip sant yaalnë.

Pötaanök omën peene wë eporöere ënëm orööpnaarö pitök neen, 'Anutuuk ompyaö yaalmë,' pël apnaat.

49 Anutu weëre kosangëp puuk retëng epët yaalnë.

Pötaan pim yapinte ngëëngk wia.

50 Pi omën pim iri wëaurö sant yaalmëaup.

Omnaröa öpnaal sant pöt pangk ëak wiaapnaat.

51 Pim moresök ya kosang mënak omën pitëmtëen wak isak yaurö wa moolaan yes.

52 Pi yang omp ak weëröeta wa moolëak omën yapin wonöro pitëm yapinöt wak isak yema.

53 Pi omën ngöntök yaaö omnant wonöro ulöl wes yemangk.

Ën ulöpre moupring wëaurö ngöntök yemowas.

54-55 Pi tiarim ëaröen Apramre pim ruure ëarö kaamök elniipënëak kosang wesak ök mëëa.

Pötaanök pi pim ngön kosang wesa pöten kön wiak Israel pim ya omnarö kaamök elnieim wë."

56 Maria pi Elisapetring wëen ngoon naar namp ëak won sëen kaalak pim kakë sa.

Elisapetök Son wila

57 Elisapet pim akunet temanöm sëen yokot namp wila. 58 Pël ëen omën kaköröere nanangarö pit Aköpë sant elmëa pöt kat wiak piiring top ëak ërëpsawi ëa.

59 Wë akun 7 ëak won sëen 8 pötak pit yokotup Anutuun yaö wesak pim koröp kaut ilëpënëak wa top ëa. Pël ëak pit Sekaraia pim pepapë yapin ngamp mapënëak mëëa. 60 Pël maan ëlëpök ke urak epël mëëa. "Won, tiar pim yapinte Son pël mepa." 61 Pël maan pit epël mëëa. "Nim nanang nampë yapinte pil won wia." 62 Pël mëak pepapön mor ök elmëak yapin talte mapën pöten pëël mëëa. 63 Pël ëen pi kël wësap naöön kimang elmëen wa mangkën puuk, "Yapinte Son," pël retëng ëen pit yaan sa. 64 Pël ëen tapëtakëer pim këmët kengkën sëen ngönte orö rëen Anutuun yaya mëëa. 65 Pël ëen kak pörëk wëaurö pit yaan sak pöta ngönte ka poutë ök maö yesem Yutia yangerak rosiratë ka wieëa pötëeta ök aö sëen pangk ë pet ira. 66 Pël ëen omën pöt kat wia pörö om ngön pöt kön wieim wë Aköpök weëre kosang mena pël wesak epël mëëa. "Yokotup kaö sak tol ëëpën?"

Sekaraiaak tektek ngön mëak Aköpön yaya mëëa

67 Ngëëngk Pulö Sonë pepap Sekaraia pim lupmeri peö elmëen tektek ngön epël mëëa.

68 "Tiar Aköp, Israel omnaröa Anutu pim yapinte wak isak mapa.

Puuk tiar kaamök elniak utpetetakaan ent ë yanuulë.

69 Pim inëen ruup Tewit pim kurmentëkaan namp tiar utpetetakaan niöpënëak

omën weëre kosangring pöp tau yaalmë.

70 Omën pöpön ngaanëer pim tektek ngön yaaö ngëëngköröen ök maan pitëm këmötëaan epël aimaut.

71 Aköpök tiarim kööre toköröere këëpöt yaniwësaurö pitëm naëaan ent ë nuulëpnaat.

72 Pi ngaanëer ngön ngëëngk kosang wes mena pöten kön wieë tiarim ëarö lup sant elmëeima.

⁷³ Pim ngön kosang wes mena pöt tiarim körööp Apramön epël mēēa.

⁷⁴⁻⁷⁵ 'Ne ar neen akun poutē ompyaöre wotpil wē kas naēn inēen elnēēn arim kööre tokōra naēaan kama niōmaat.'

⁷⁶ 'En yokot epop, ni wet rēak Akōpēen kan ngēsūm.

Pël ēēmē pōtak omnarōak niin, 'Anutu Ngaarēkēp pim tektek ngön yaaup,' pël niapnaat.

⁷⁷ Ni Anutuuk pitēm utpetatē kangut kērē moolēak utpetetakaan ōpnaat pël ōk maan kat wiipnaat.

⁷⁸ Anutu pi tiarimēen sant yaaup.

Pōtaan pël elniipnaat.

Pi kutōmweriaan namp tiarim naē wes mēen puuk kētēpē yema pōl ēwa elniipnaat.

⁷⁹ Pël ēen omēn koutak wēaurōere wel wiipēnēak yaauro

ēwa elniak mayaap kanōök niulēen ōpnaat."

⁸⁰ 'Enēmak yokot Son pōp kaō sēere kōnō kaō sē pël ēa. Pël ēak yang omēn wonrek sē wakaim wiak pim ya mēmpna akunet temanōm sēen Israel omnarōa naē orō tekeri sa.

2

Yesu wila

(Matiu 1:18-25)

¹ Akun pōtak Rom yang omp ak Sisa Okastas puuk omēn pim iri wēaurōa yapinōt ōpēnēak ngön kosang wia. ² Ya pōt ngaan namēngkēntē, Sairinias pim Siria yangerak yang ngarangk ēak wēaō akun pōtak ngēs rēa. ³ Pël ēen omēn pourō pit yapin wiipēnēak pitēm ka songōnōtē sa.

⁴ Yesēn Yosep pi Tewit pim körōöpōk Kalili yangerak Nasaret pōrek wēa. Pōtaanōk Yutia yangerak Tewit pim kak Petelem pōrekē sa. ⁵ Sēpēnēak pim ōng yaup Maria pōpta yapin wiipēnēak koirak piarip pouwaar sa. Maria pōp ru kepringēp. ⁶ Pël ēak wēen Maria pim ru wilēpna akunet temanōm sa. ⁷ Pël ēen pim yokot wetkaalēp wila. Pël ēak poē korōp kautak kör koēak pol purmakaōrōa kaōmp umweri ōngpōk mowiin wieēa. Su kaat omēn peō ēa. Pōtaanōk ur ap wesak purmakaō kaatak sē wēa.

Enselōrōak pol sēpsēp ngarangkörōen ōk mēēa

⁸ Petelem kak pōrekē naē omēn narō pitēm pol sēpsēpōrō rō kan koinē ngarangk eim wēa. ⁹ Pël ēen Akōpē ensel namp pitēm naē sē orōon Akōpē ēwaōök pitēk ēwa elmēen kas kaō ēa. ¹⁰ Pël yaēen enselēpōk epël mēēa. "Ar kas ēengan. Kat wieē. Ne arimēen ping ngön ompyaut wak yewais. Yang poutē omnarō kat wiak ērēpsawi ēēnēēt. ¹¹ Peene ōng nampōk Tewitē kak eprek rungaap yawil pipop ar omēn pourō utpetetakaan niōpnaap. Pi Akōp Kristo, Anutuuk Yaō Mēēaup. ¹² Itenak yaap ēa wasēnēētaan wetete niamaan. Poē korōpōök kör koēak pol purmakaōrōa kaōmp umweri wiaan itaampunēēt." ¹³ Pël maōtaring ensel muntarō kēsang pan tapēt pōt pitēm karipē naē orōak Anutuun yaya mēak epël mēēa.

¹⁴ "Anutu Ngaarēkēp pim yapinte wak isēp.

Omen pim lup sant elmēaurō pitēm naē mayaap wiaap."

Pol sēpsēp ngarangkörō Yesuun itena

¹⁵ Enselōrō pit kaalak kaip kutōmweri sēen sēpsēp ngarangkörō pit neneren epël mēēa. "Tiar Petelem kak sē orōak Akōpē ōk yenia pipten iteempa." ¹⁶ Pël mēak pit teēntom pan sē Mariaare Yosep koirak itaangkēn ōngaap poē korōpō kör koēak pol purmakaōrōa umweri wiaan itena. ¹⁷ Pël

ëak yokot pöpëen ngön ök maan kat wia pöt ök mëea. ¹⁸ Pël ëen omën pörek wëa pörö pourö pit sépsép ngarangköröa ngön ök mëea pöt kat wiak yaan sa. ¹⁹ Ën Maria pöt ngön pöt kat wiak pim lupmeri wa wiak om kön wieima. ²⁰ Pël ëen pit sépsép ngarangkörö pit kaalak yesem enselëpök rungaapëen ök mëea pöl itaampöore kat wi ëa pötëen Anutuun yaya maima.

Yesuun yapin mëea

²¹ Yesu wilën wieë akun 7 ëak won sëen 8 pötak pit pim koröp kaut ilak yapinte Yesu mëea. Yapin pöt pi yaatak won wiaan enselëpök ök mëeaüt.

Simionre Ana piarpim ngönte

²² Mariaare ruup piarip kak wë piarpim iirëpna akunet temanöm yesën Moses pim ngön kosangöt ngar wak Yosepring Yerusalem kak së yokotup Aköpëen yaö mowasëpënëak wak sa. ²³ Pöt Aköpë ngön kosang epël wia pöt ngar wak pël ëa. “Yokot wetkaalörö wilën pöt Aköpëen yaö mowasën.” ²⁴ Pël ëak piarip Aköpë ngön kosangöt ngar wak Aköpëen yaö mowasëpnaataan int ek naar kiri ar eëpënëak wak sa.

²⁵ Yerusalem kak omën namp wakaima yapinte Simion. Pi omën wotpil ngönëringëpök omën Israel omnarö utpetetakaan moöpna pöpön kor wëen Ngëengk Pulö piiring wakaima. ²⁶ Ngëengk Pulöök ngaan piin epël ök mëea. “Ni wel nawiin om wëen Aköpë Yaö Mëeaup, Kristo, oröön itenakök wel wiimëet.” ²⁷ Omën pöp Ngëengk Pulöök elmëen Anutuu ngönën tup kaöetak së wëa. Pël ëen Yosepre Maria piarip rungaap wak ngön kosangta wieëaul elmëepënëak ngönën tupta kakaati sa. ²⁸ Pël ëen Simion pi Yesu wak kapariak epël mëak Anutuun yaya mëea.

²⁹ “Aköp nim neaan pöt yok kë yaarö.

Pötaanök nuuk aan ne ya kë sak wë wel wiimaan.

³⁰ Nem itöök nim omën ten utpetetakaan niöpënëak yaan pöpön ityaangk.

³¹ Aköp ni omën pouröak piin itaampunëak ko ë ninaup. ³² Puuk kopël omnaröa lupöt ëwa yaalmë.

Ën Israel nim omnarö tenim yapinte wak yawis.”

³³ Yokotupön pël yemaan ëlre pepaar piarip kat wiin pölöppölöp ëa. ³⁴ Pël ëen Simion pi welaköt elmëak yokotupë ëlep Mariaan epël mëea. “Yokot epopë naë Israel omnarö pit komre kap eëpnaap. Pël ëak narö pim naëaan kawi ngentiipnaat. Ën narö pim naë tauak kosang sëpnaat. Puuk sowi mowiin omnarö pimëen ngön utpet apnaat. ³⁵ Pit pël yemaan pitëm kön ëlëëpöt yoolök wasëpnaat. Pël yaëen nimëntta ya këlängön ëak yaköm kön wiimëet.”

³⁶ Tektek ngön yaaö öng namp wëa yapinte Ana. Pi Panuel pim koontup, Asa pim kurmentëkaanëp. Pim öng ulwasöök omp wak wëen krismaki 7 ëak sëen ³⁷ wel wiin öng tek wakaima. Pim krismakiat 84. Öng ulöp pöp pi akun poutë ngönën tup kaöet sëp newasën këtëkre rö kan poutë Anutuun yak kë ngës olëak wë kimang maim wakaima. ³⁸ Öng pöp pi akun pötak pitëm naë së Anutuun yokotupëen yaya mëak Yuta omën Anutuuk pit utpetetakaan moöpënëak kor wakaimauröen yokotupë ngönte ök mëea.

Yosep Mariaare Yesu mësak Nasaret kakë sa

³⁹ Yosepre Maria piarip Aköpë ngön kosangta wieëa pöl omnant pout ë pet irak kaalak Kalili yangerak Nasaret kakë sa. ⁴⁰ Pël ëak yokotup kaö sak weëre kosang wak ëwat kaöempeling wëen Anutu pimëen ya kë sa.

Yesu kotupök Anutuu ngönën tup kaöetakë sa

⁴¹ Yesuu ëlre pepaar piarip Anutuu mait elmëa akun poutë Yerusalem kak seim yeëa. ⁴² Pötaanök piarpim yaaul Yesu krismakiat 12 ëak won saupök mësak pit pourö sa. ⁴³ Pël ëak wë ngëengk akunet pet irën kaalak kakë sëpënëak yokotup Yerusalem kak om wëen piarip pöten köpël yak sa. ⁴⁴ Pël ëak yesem yokotup omën karuröaring yes wesak kët pöt seim wiak kan piarpim kar pôroa naë ap wesa. ⁴⁵ Pël ëak pitëm naë ap wes pet irak kaalak Yerusalem kak ap wasëpënëak sa. ⁴⁶ Pël ëak ap weseim wëen akun nentepar nent ëak won sa. Pël ëen ënëmak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën pörek rë yemoulauröa tektrak wel aisëë pitëm ngönöt kat wiak songönötön pël maim wëa. ⁴⁷ Pël ëen omën pim ngön kat wia pôro pit pim ngön kaip ti mampöore ëwat yaautaan itenak yaan sa. ⁴⁸ Pël ëen pim ëlre pepaar piin itenak yaan sak ëlëpök epël mëëa. “Yokot epop, tol ëënak tenipön epël yaalniin? Ten pep yaköm ë sak niin ap wasö imep.” ⁴⁹ Pël maan kanguir epël mëëa. “Oröpmorëënök neen ap wasö im? Arip köpël ma? Ne nem Pepapë kaatak wëep.” ⁵⁰ Pël maan piarip ngön pöt kat wiak ëngk ma e wesa. ⁵¹ Pël ëen ëlre pepaarring pit kaalak Nasaret kak së wë piarpim ngön ngar weim wakaima. Ën ëlëp pöt pi omën itenak kat wia pöt pim lupmeri wa wiak kön wieima. ⁵² Pël ëen Yesu pi wë kaö sak pim ëwatte ompyaö ëa. Pël ëen Anuture omnarö piin itaangkën pangk ëa.

3

Son i yamëaup pim yaat ngës rëa (Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Son 1:19-28)

¹⁻² Son, Sekaraiaë ruup, pi yang omën wonrek wëen Anutuuk ya ngön mëëa. Akun pötak omën eporöak yang ngarangk eim wëen Anutuuk pël mëëa. Rom omp ak Taipirias Sisa pi Rom yang pör ngarangk ëak wëen krismaki 15 ëak won sa. Akun pötak Pontias Pailat pi Yutia yanger ngarangk ëëëa. Ën Erot pi Kalili yangera kaö sak wëen pim nangap Pilip pi Ituriaare Trekonaitas yangera kaö sak ngarangk ëa. Ën Laisenias pi Apilini yanger ngarangk ëëëa. Ën Anasre Kaiapas piarip kiri ar yaauröa wotöök wëa. Akun pötak Anutuuk Sonön ya ngön mëëa. ³ Pël ëen pi i Yotanë we naöökkan naöök yesem Anutuuk omnaröa saunatë kangut ent ë moolapnaataan lup kaip tiin i momëëpënëak ök maima. ⁴ Pöta ngönte tektek ngön yaaup Aisaia puuk epël ngönëntak retëng ëa pöt Son pim naë kët oröa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë.

Ngësak ompyaö panë weseë.

⁵ I kön pipotta yang rë ngep ëëë.

Pël ëak rosir kotre kaö pipotta pout mëngkën iri rëëp.

Kan pek wia pipotta wotpil weseë.

Pël ëak kamtaöök kël wia pipotta wa moolëak won weseë.

⁶ Pël ëen omën pourö Anutuuk utpetetakaan yaniö pöten itaampenaan.’ ”

⁷ Omën kësang Sonök i momëëpënëak pim naë sëen epël mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ya pöt naalniipan. ⁸ Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëer omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp

orööpnaat. ⁹ Anutuuk iner këra songöntak wia. Këra nement ulöp ompyaö nautön eëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.”

¹⁰ Pi pël maan pit piin pëël mëëa. “Elei, ten tol eën?” ¹¹ Pël maan puuk kangiiir epël mëëa. “Omën namp pim ulpëen naar wiaan pöt omën wonöp namp mamp. Ën namp kaömpöt selap wiaan pöt tapël muntap nant mamp.”

¹² Takis yewa omën naröeta i mëëpënëak sa. Pël ëak pi ngön pöt maan kat wiak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten tol eën?” ¹³ Maan puuk epël mëëa. “Ar omnaröa naëaan takis önëak pöt ngarangköröa niia pil pëen ön. Arök arimëen kaut önganok.” ¹⁴ Pël maan nga omën naröeta kaalak pëël mëëa. “Ën ten tol eën?” Pël maan puuk epël mëëa. “Arta omnarö mööre kaar ëak sumat wë pël eënganok. Ar arimté ya yamëngkauta sumat pëen weë. Muntat önëak kent eëngan.”

¹⁵ Son pi pël maan omnarö pit ërëpërëp ëak pimëen kön selap ëak epël mëëa. “Epop Yaö Mëëaup Kristo tapöp koröp.” ¹⁶ Pël yaan pit pouröen epël ök mëëa. “Omën nem ënem waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar wii nemowilnganëëp. Ne i yaaptaring i yanimë. Puuk pöt ar Ngëëngk Pulö nimëen esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹⁷ Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönre söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

Erotök Son wii kaatak moulmëa

¹⁸ Son pi ngön pöt ök mëak wa korkor ngön munt nantre ngön ompyaut omnaröen ök mëëa. ¹⁹ Pël ëak yang ngarangk kaöap Erot pi utpet nant yaupök pim nanëpë öngöpta wa ëp ëa pötaan ngön kosang mëëa. ²⁰ Pël ëa pöta rangk saun kaö panëët Son wii kaatak moulmëa.

Yesu i mëa

(Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

²¹ Son pi wii kaatak nemoulmëen wiaan omnarö i momëak Yesuta i momëa. Pël eën pi Anutuun kimang yemaan kutömwer këm nga eën ²² Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak Yesuu rangk irëa. Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne niin ya kë sak kent pan yaalni.”

Yesuu ëere köröörö

(Matiu 1:1-17)

²³ Yesu pi pim krismaki 30 ëak won sëen pim yaat ngës rëa. Pël yaëen omnaröak piin kön wiin Yosepë ruup pël ëa. Yosep pöp Ilai pim ruup.

²⁴ Ilai pöp Matat pim ruup.
Matat pöp Liwai pim ruup.
Liwai pöp Melkai pim ruup.
Melkai pöp Sanai pim ruup.
Sanai pöp Yosep pim ruup.

²⁵ Yosep pöp Matataias pim ruup.
Matataias pöp Emos pim ruup.
Emos pöp Neam pim ruup.
Neam pöp Eslai pim ruup.
Eslai pöp Nakai pim ruup.

²⁶ Nakai pöp Meat pim ruup.
Meat pöp Matataias pim ruup.
Matataias pöp Semen pim ruup.
Semen pöp Sosek pim ruup.
Sosek pöp Sota pim ruup.

27 Sota pöp Soanan pim ruup.
Soanan pöp Resa pim ruup.
Resa pöp Serapapel pim ruup.
Serapapel pöp Sialtiel pim ruup.
Sialtiel pöp Nerai pim ruup.
28 Nerai pöp Melkai pim ruup.
Melkai pöp Etai pim ruup.
Etai pöp Kosam pim ruup.
Kosam pöp Elmatam pim ruup.
Elmatam pöp Er pim ruup.
29 Er pöp Yosua pim ruup.
Yosua pöp Eliesa pim ruup.
Eliesa pöp Sorim pim ruup.
Sorim pöp Matat pim ruup.
Matat pöp Liwai pim ruup.
30 Liwai pöp Simion pim ruup.
Simion pöp Yuta pim ruup.
Yuta pöp Yosep pim ruup.
Yosep pöp Sonam pim ruup.
Sonam pöp Elaiakim pim ruup.
31 Elaiakim pöp Melia pim ruup.
Melia pöp Mena pim ruup.
Mena pöp Matata pim ruup.
Matata pöp Netan pim ruup.
Netan pöp Tewit pim ruup.
32 Tewit pöp Sesi pim ruup.
Sesi pöp Opet pim ruup.
Opet pöp Poas pim ruup.
Poas pöp Salmon pim ruup.
Salmon pöp Nason pim ruup.
33 Nason pöp Aminatap pim ruup.
Aminatap pöp Atmin pim ruup.
Atmin pöp Anai pim ruup.
Anai pöp Esron pim ruup.
Esron pöp Peres pim ruup.
Peres pöp Yuta pim ruup.
34 Yuta pöp Yakop pim ruup.
Yakop pöp Aisak pim ruup.
Aisak pöp Apram pim ruup.
Apram pöp Tera pim ruup.
Tera pöp Neo pim ruup.
35 Neo pöp Serak pim ruup.
Serak pöp Reu pim ruup.
Reu pöp Pelek pim ruup.
Pelek pöp Epe pim ruup.
Epe pöp Sela pim ruup.
36 Sela pöp Kenan pim ruup.
Kenan pöp Apaksat pim ruup.
Apaksat pöp Sem pim ruup.
Sem pöp Noa pim ruup.
Noa pöp Lamek pim ruup.
37 Lamek pöp Metusala pim ruup.
Metusala pöp Inok pim ruup.

Inok pöp Saret pim ruup.
 Saret pöp Malalel pim ruup.
 Malalel pöp Kenan pim ruup.
³⁸ Kenan pöp Inos pim ruup.
 Inos pöp Set pim ruup.
 Set pöp Atam pim ruup.
 Atam pöp Anutu pim ruup.

4

Setenök Yesu morök elmëa (Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)

¹ Yesu pi Ngëengk Pulöök pim lupmeri peö ëak mësak Yotan imer sëp wesak yang omën wonrekë sa. ² Pël ëak wë kët 40 ëak won sëen Seten pim naë së orök morök elmëa. Akun pötak pi kaömp won pan ëa. Pël ëen akun pöt won sëen këen wel wia. ³ Pël yaëen Setenök epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëen në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëenök omnaröa wëwëet nanimpan.’” ⁵ Pël maan Seten pi Yesu mësak rosir naöök is moulmëak tapëtakëer yangerkë omën poutön pet elmëak ⁶ epël mëëa. “Yang epotë omën nantre nant pötë weëre kosang nem naë wiaan namp ngarangk elmëëpnaataan mepëak pöt mepaat. Pötaanök ni ngarangk ëëmëëtaan nimpëak yeë. ⁷ Pötaanök ni nem iri ilëak yaya neamë pöt omën epot pout nimëën sëpnaat.” ⁸ Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapon inëen elmëem.’” ⁹ Pël maan Seten pi kaalak Yesu mësak Yerusalem kak së ngönën tup kaöeta möröök moulmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök eprekaan öngkrek sörok ola. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat.’” ¹¹ Ën ngönën nenteta epël wia. ‘Këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.’” ¹² Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutuun kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’” ¹³ Pël maan Seten pi morök ke nentere nent elmë pet irak akun nentakëen wesak sa.

Yesu pi Kalili yangerak pim yaat ngës rëa (Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)

¹⁴ Yesu pi Pulöök weëre kosang kaamök elmëen Kalili yangerakël kaalak sa. Pël ëen pim ëa pöta ngönte yang pörek sa pet ira. ¹⁵ Pël ëen ngönën tupötë ngönën ök yemaan omën pourö pim yapinte ngar wa.

Nasaret omnarö Yesu kaseng mena (Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)

¹⁶ Yesu pi Nasaret kak pim kotuuk wakaimaurekë sa. Pël ëak pim yaaul kë yesa akun ngëengktak ngönën tuptak së ngönënte sangk kelëpëneak wal ëa. ¹⁷ Pël ëen nampök Aisaia pim ngönën pepewer mangkën wilak epël retëng ëaö pöt koira.

¹⁸ “Aköpë Pulö neering wë. Pim ngön ompyaut omën omnant wonöröen ök mamëak yenëa. Pi ngön epël ök mamëak wes nemëen waisaut. ‘Ar wii kaatak wëaurö, nook wil niulëen kan sënëët. Ën ar it ngaap wëaurö, nook ompyaö niwasën nga sënëët.’ Pi këlängön kat wieim wëaurö pitëm këlängön yemengkauröa naëaan wil moulmëen sëpëneak wes nemëaut.

19 Pi Aköpë omnarö utpetetakaan moöpëna akunet temanöm yes pötenta ök mamëak wes nemëaut.”

20 Yesu pi ngön lup pöt sangk kelak pepewer kaalak koö möak ya omnamp menak wel aisëa. Pël èen omën ngönën tup pötak wëa pörö pourö piin it kos elmëëa. 21 Pël èen ngës réak epël ök mëëa. “Ngönën lup sangk kelën kat yawi pipët peene kë yaarö.” 22 Pël maan pit piin kön wiin isën kön selap ëak pim këmtakaan ngön ompyaut oröa pöten yaan sak neneren epël mëëa. “E, tiar piin éwat wëep. Pi Yosepë ruuppe.” 23 Pël maan Yesuuk kangüir epël mëëa. “Tiar akun poutë, ‘Rotap nimtë yaumantë won wasum,’ pël yaaurö. Pöta ök arök neen, ‘Pi yaap ma kaar ya,’ pöt itaampunëak waswas ngön pöt an koröp. Pël neak arök kaalak, ‘Nim Kapaneam kak ya mëngkën kat wian pöt nimtë wëaö eprekta pël namëngkan ma?’ pël an koröp.” 24 Pël mëak epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Tektek ngön yaaö nampök ngönte aan pimtë ka songöntakörö kat nawiin yaaurö. 25 Ne yaap niamaan kat wieë. Arim köröörö tektek ngön yaaup Elia pim ngönten kat nawiin èen Anutuuk maan kopi nepelën wiaan kismaki 3 ngoon 6 ëak won sëen kaömp ngöntök kësang pan yang poutë wiakaima. Akun pötak öng kapir kësang Israel yangerak wë kaömp ngöntök wakaima. 26 Pël yaëen Anutuuk Elia pitëm naë wes namëen, Saiton yangerak Sarepat kak öng kapir kopët namp wëa pöpë ngësël wes momëen sa. 27 Pöta ök, tektek ngön yaaup Ilaisäë wakaima akunetak Israel omnaröa naë omën selap kësë ëak wakaima. Omën pörö pitëm naëaan namp ompyaö nemowasën won. Neaman Siria yangerakaanëp pi kopëtapökëer ompyaö mowesa.”

28 Pël maan omën ngönën tupta kakaati wëaurö pit ngön pöt kat wiak ya sangën pan ëa. 29 Pël èen wal ëak Yesu moröak kaöökë wilëngkëël sa. Pitëm ka pö tomönta rangk wieëa. Pötaanök pit pi wak parëaöök moolapënëak sa. 30 Pël èen Yesu pi pitëm teköök ilëak kö sak sa.

Yesuuk urmer namp waö ë momëa

(Maak 1:21-28)

31 Yesu pi Kalili yangerak ka naöökë yapinte Kapaneam pörek së kët kë yesa akun ngëëngktak omnaröen ngönën ök mëëa. 32 Pël èen pit kat wiin pi pepapök öngpököt wa kotiak yemaan kat wiak yaan sa. 33 Pël èen ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö namp puuk Yesuun ngön ëak epël mëëa. 34 “Elei, Yesu Nasaretaanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin éwat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp.” 35 Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa. “Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak oröak së.” Pël maan urmer pöp utpet nemowasën, om oröak sëpënëak pi kutpat ë omnaröa teköök moolëak oröak sa. 36 Pël èen pit yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei, ngön epët tol nent? Pi weëre kosangring urmeraröen ngön maan kat wiak oröak kas yesëp.” 37 Pël mëak pit pöta ngönte aö sëen yang pörek ka wieëa pötë sa pet ira.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa

(Matiu 8:14-15; Maak 1:29-31)

38 Yesu pi ngönën tuptakaan oröak Saimonë kaata kakaati sa. Pël ëak itaangkën Saimonë öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem wieëa. Pël yaëen pit puuk kaamök elmëëpënëak mëëa. 39 Pël èen Yesu pi öng yauman wieëaupë naë së tauëë yaumanten nga mëëa. Pël èen öngöp pi tapëtakëer koröp es nga pöt won sëen wal ëak kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa

(Matiu 8:16-17; Maak 1:32-34)

⁴⁰ Kēt yeilaan omnarō pitēm kar yauman ke nentere nent yaaurō mēsak pim naē sēen pim moresiar pitēm rangk mowiak yaumanōt ompyaō mowesa. ⁴¹ Pël yaēen urmerarō pit omēn narōakaan orōak yesem ngōn ēak epël mēēa. “Ni Anutuu Ruup.” Pōt pit pi Kristo, Yaō Mēēaup, pōten ēwat wēa. Pōtaanōk pim songōnten ōk mapanēak nga mēēa.

*Yesu pi ka nantē ya mēmpō sa
(Maak 1:35-39)*

⁴² Ēlpam walēn Yesu pi kaōōkaan orōak yang lup omēn won nentak sē wēen omnarō pit ap wasō sē koirak pi sēpanēak mēēa. ⁴³ Pël ēēn Yesu pi epël mēēa. “Ne Anutuu omnarō wa ngaōōk nimēēpna ngōn ompyaō pōt ōk niamēak wes nemēaup. Pōtaanōk omēn ka muntatēērōenta ōk maō sum.” ⁴⁴ Pël mēak Yuta omnarōa ngōnēn tup wieēa pōtē ngōnēn ōk maima.

5

*Yesuuk maan Pita i kaō imēnōrō kēsang pan wa
(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)*

¹ Akun nentak Yesu pi Kenesaret i kaōōkē pisōōk wēen omēn kēsang pan pit Anutuu ngōnte kat wiipēnēak sē wa rongan ēak pi kōr mokoēa. ² Pël ēēn i pisōōk pōrek wang kot naōōrar wieēa. Pepaar pōt wi ulmēak sē iirōt iireim wēa. ³ Pël ēēn Yesu pi Saimon pimōōkē ngaarēk isak Saimonōn kot nent mōk ē i kaōōkēl mēēpēnēak mēak pōōk wel aisēak wē omnarōen ngōnēn ōk mēēa.

⁴ Pël ē pet irak Saimonōn wangaō kaalak i kaōōkēl mōk ē mēak iirōt olēak i kaō imēn narō waulōpēnēak mēēa. ⁵ Pël maan Saimonōk kangiiir epël mēēa. “Kaōap, ten rōōk epōōk wēē ngentiak pël ēeim imēn namp naōn ēautep nim ngōntak kaalak olamaan.” ⁶ Pël mēak pit iirōt olaan imēn kēsang pan ilēak peō ēēn iirōt ilēpēnēak ēa. ⁷ Pël ēēn pit pitēm karurō wang muntaōōk wēaurōen kaamōk elmēēpēnēak moresring waiseē elmēēn sē kaamōk ēak wangaōōrarē wiin kōnōm menak i kaōōk ilapēnēak ēa. ⁸ Pël ēēn Saimon Pita pi pōten itenak Yesuu ingrak tok oriak epël mēēa. “O Akōp, ne utpetapōk sēp newesak sē.” ⁹ Pōt piire omēn pōrek wēa pōrō pit imēn kēsang pan wa pōten yaan sak pël mēēa. ¹⁰ Pël maan Sepeti pim ruuar Semsre Son, Saimon pim karaar, piaripta tapël yaan sa. Pël ēēn Yesuuk Saimonōn epël mēēa. “Ni kas ēēngan. Ēnēmak nim i kaō imēnōrō yewan pi tapël omnarōeta ōmēēt.” ¹¹ Pël maan pit wangaōōrar weruak sē i pisōōk mē ulmēak pitēm omnant pout sasa sēp mowesak Yesuu ēnēm elmēa.

*Yesuuk omēn kēsē ēa namp ompyaō mowesa
(Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)*

¹² Yesu pi kak nerek sē wēen omēn namp pim korōp pou kēsē ēaup Yesuun itenak pim naē sē tok oriak ē koset yangerak elak wē epël mēak kimang mēēa. “Akōp, ni ompyaō newasumēak pōt yok pangk ompyaō newasumēēt.”

¹³ Maan Yesuuk moresiar pim rangk mowiak, “Pël ēēmēak yeēerek, ompyaō sē,” pël maan tapētākēer pim kēsēt won sa. ¹⁴ Pël ēēn Yesuuk ngōn kosang mēak epël mēēa. “Epël yaalni epēta ngōnte omnarōen ōk manganok om el wesak sē nim korōpō kiri ar yaāō nampōn pet elmē. Pël ēak omnarō nim ompyaō san pōt ēwat sēpnaan Moses pim ngōn kosangta wia pōl kiri ar ēēm.”

¹⁵ Pël maan Yesu pim elmēa pōta ngōnte ka poutē kat wi pet irak omēn kēsang pan pim ngōn kat wiire yaumanōt won wasō pël ēēpēnēak pim naē sē orōa.

¹⁶ Pël yaēen pi yang omēn wonrekēl sē Anutuun kimang mēēa.

Yesuuk omèn kosat kèl wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

¹⁷ Kèt nentak Yesu pi omnaröen ngönën ök maim wëen ka poutë Kalili yangerakaanre Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaan omèn ngön kosangötë ngarangk naröere Parisi ngönën omèn narö pitta pörek wel aisëak wëen Aköpë weëre kosangöök Yesu kaamök elmëen yauman omnarö ompyaö mowesa. ¹⁸ Pël yaëen omèn narö omèn kosat kèl wa namp urweri wiak wak naë së kakaati ilëak Yesuu naë mowiipënëak itaangkën omèn kësang pan peö ëak wëa. ¹⁹ Pël ëen pit yaumanëp wak kakaati sèpënëak omnaröaan kan pomp ëak kamöröökë ngaarëk is kamörö kan wesak omèn pöp urtaring wes mëen yangerak omnaröa tekarak Yesuu naë ngemëa. ²⁰ Pël ëen Yesu pi pitëm kön wi kosang yewesautön itenak epël mëëa. “Ngöntöp, ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak.” ²¹ Pël yemaan omèn ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnarö neneren epël mëëa. “Omèn epop pim oröptak Anutu wa iri yemowas? Omèn nampök yok pangk omèn muntapé saunaté kangut ent ë nemoolangan. Ya pöt Anutu pimtëetep.” ²² Pël yaan Yesu pi pitëm lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön pil yawi? ²³ Nem omnampön, ‘Nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këet tekeri nasën ëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këet tekeri sëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëet. ²⁴ Pötaanök ar ne kaar omèn wonöp Omèn Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëen epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kèl wa pöpön epël mëëa. “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ë korumönte wak nim kaatakë sé.” ²⁵ Pël maan tapëtakëer pitëm itöök wal ë pim korumönte wak pim kaatakë yesem Anutuun yaya mëëa. ²⁶ Pël ëen omèn pourö itenak yaan panë sak Anutuun ping wesak epël mëëa. “Peene ten omèn it ngolöp nenten ityaangk.”

Yesuuk Liwaién yas mëëa

(Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17)

²⁷ Yesu pi kaatakaan oröak yesem takis yewa omèn namp yapinte Liwai pöp pim takis yewa kaatak wëen itenak epël mëëa. “Ni nem ënëm elnë.” ²⁸ Pël maan Liwai pi wal ëak pim omnant pout sèp wesak Yesuu ënëm sa.

²⁹ Liwai pi Yesuun sis nëmpënëak kaömp ar ëak takis yewa pim kar naröere omèn munt naröen maan pim kaatak së piaripring kaömp na. ³⁰ Pël ëen Parisi omnaröere pitëm ëwat omnarö pit Yesuu ruuröen epël ök mëëa. “Ar tol ëënak omèn takis yewauröere saun omnaröaring iire kaömp ngawi yen?” ³¹ Pël maan Yesu kangiir epël mëëa. “Omèn yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëer rotaaröa ngësë sa yaë. ³² Ne omèn pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, ne omèn pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Ngës olëak wëauta ngönte

(Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22)

³³ Yesuuk pël maan pit kangiir epël mëëa. “Sonë ruurö pit Anutuun yak kaömp ngës olëak wë kët poutë Anutuun kimang më yaë. Ën Parisi tenim ruuröeta tapël ë yaë. Ën nim ruurö pöt kaömp nëëre i në pël ëeim.” ³⁴ Maan Yesuuk pitëm pim karuröaan kaaö ngön mëëa pöten kat wiak kangiir epël mëëa. “Ar yok pangk omèn namp öng öpënëak yeem pim karuaröaring wëen pöt karuröen, ‘Kaömp ngës olëak wëë,’ pël maan pit kat wiipën ma? Won

pan. ³⁵Peene wë omën öng öpna pöp pim karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëen ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëer pim karurö yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.” Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nëm ruurö neen yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.

³⁶Yesu pi watepang ngön pil mëak kaalak munt nent epël mëea. “Omën namp pim ulpëen ngolöpöpökaan lup nent ilak ngaanëpök wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt ulpëen ngolöpöp utpet wasën ngolöpöp köpöpring ngötre kar naën ëëpnaat. ³⁷Ën omën namp i kep pol koröpwering ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit örö sépnaat. Pël ëen pol koröpwerata utpet ëëpnaat. ³⁸Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat. ³⁹Omën namp wain i ngaante yenaupök ngolöpta songönte köpël ëak nanën ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ngaante ëwat wë pöt pëen kent ëak nëmpana.” Yesuu pël mëea pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor irikor naëpan pötenök ya.

6

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte (Matiu 12:1-8; Maak 2:23-28)

¹Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais ya neweri lup sa. Pël ëak ruurö pit ulöp narö töak söngsöng ëak na. ²Pël yaëen Parisi naröak pitën epël mëea. “Kë yesa akun ngëëngktak arim ya yamëngk pipotön peparöñ wia. Tol ëënak yeë?” ³Maan Yesuuk kangiir epël mëea. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaauro ma? ⁴Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati sé kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauroakëer nëmpanan omën pasurö nëmpanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaauro ma?” ⁵Pël mëak epël mëea. “Omën Këep ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap.”

Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën namp ompyaö mowesa (Matiu 12:9-14; Maak 3:1-6)

⁶Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati sé omnaröen ngönën ök yamëem pörek omën namp pim mor yaapkéës kël waup wëen itena. ⁷Pël ëen ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröak Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa. ⁸Pël ëen pimtök pitëm lupötë itenak omën mores kël wa pöpön epël mëea. “Ni wal ëak wais omnaröa itëkëel tau.” Pël maan omën pöp wal ëak sé pörek taua. ⁹Pël ëen Yesuuk epël mëea. “Ne arën pël pël niamaan. Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma mëmpen?” ¹⁰Pël mëak pitën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëea. “Nim mores el më.” Maan omnamp pi pël ëen mores kosang sa. ¹¹Pël ëen pit ya këlangön utpet ëen pitëmënt wa top ëak neneren epël mëea. “Tiar Yesu epop tol elmëëpen?” pël mëea.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö il ulmëa (Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19)

¹²Akun pötak Yesu pi Anutuu ök mapënëak rosir naöökël sa. Pël ëak röök pötak ök maam wëen ëwa tëa. ¹³Pël ëen ëlpam walën pim ruuröen yas maan sëen pi pitëm naëaan omën 12 ëak il moulmëak pitëm yapinten pim ngönte yaaö omnarö pël mëea. ¹⁴Nampë yapinte Saimon pöpön Yesuuk yapinte Pita pël mëea. Ën namp Entru pöp Saimon pim nangap. Ën naröa yapinöt Semsre

Son, Patolomiuure ¹⁵ Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruupre Saimon Selot pël yamëëa pöp, ¹⁶ Yutas Sems pim ruupre Yutas muntap Keriot kakaanëp, ënëmak Yesuun kup mowiiþnaap.

Omën selap pan wëën Yesuuk ya mëna

(Matiu 4:23-25)

¹⁷ Yesu pitring rosiraöökaan ëëtöök së oröak pim ruurö selap pan pitring tauaan omën selap Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaanre i kaö ëöök Taiaare Saiton ka pöteparëaan narö pit pourö wa top ëa. ¹⁸ Omën pörö pit Yesuuk ngönën ök maan kat wiire pitëm yaumanöt won wasö pël ëëpënëak sa. Pël ëën Yesuuk omën urmerarö pitëk wëauröeta ompyaö mowesa. ¹⁹ Pël ëën omën pourö pit itaangkën weëre kosangö pim naëaan sëën ompyaö sëpën sëëa pöt itenak pitta ompyaö sëpënëak kent ëën piik morning ngëën elmëëpënëak ök ëa.

Ërëpsawiarung wëautere yaköm ë sak wëauta ngönte

(Matiu 5:1-12)

²⁰ Yesu pi pim ruuröen iteneë epël mëëa. “Omnant wonörö ar Anutuuk wa ngaöök yanimë. Pötaanök ërëpërep ëënëët.

²¹ “Omën peene këen ëeim wëaurö ar ënëmak kep ëënëët. Pötaan ërëpërep ëënëët.

“Omën peene ingre këlël aim wëaurö ar ënëmak söm anëët. Pötaan ërëpërep ëënëët.

²² “Ënëmak omnarö pit arën Omën Këëp nemorö pël niak nga elniak kasëng nimampnaat. Pël ëak ngön utpet niak arim yapinöt utpet pan wesak niapnaat. Pël ëën ar pöten ërëpërep ëënëët. ²³ Ngaan pitëm ëarö tektek ngön yaauröen pil elmëaurö. Pötaanök pit ar pël yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya kë sak ërëpëreping tan urön.

²⁴ “Ën monere urömaringörö ar omnant weimaurö, yakömpe. Ar kutömweri kaalak munt nant naöngan.

²⁵ “Kaömp nak kepring wakaimaurö, yakömpe. Ar këen eim önëët.

“Söm aim wakaimaurö, yakömpe. Ar ingre ya ilak aim önëët.

²⁶ “Omën peene omnaröak arim yapinöt ping wesak yaaurö, yakömpe. Ngaan arim ëaröak tektek ngön kaarkaar yaauröen tapël elmëa.”

Kööre tokörö lup sant yaalmëauta ngönte

(Matiu 5:38-48)

²⁷ “Nem ngönte kat yawiaurö arën ök niamaan. Arimëën kööre tok yaalniaurö lup sant elmëën. Utpet yaalniaurö ompyaö elmëën. ²⁸ Omën ar utpet niwasëpënëak ngön yaaurö Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang man. Ën arimëën ökre was yaalniauröaan Anutuun kimang man. ²⁹ Omën nampök kerëm nentak yanimöön pöt nenteta nimööpnaan mowasum. Ulpëën rangkëp yeön pöt iriipön nga elmëënganok. ³⁰ Namp niin omën nantön kimang niaan mamp. Nampök niikaan wa ëp ëën kaalak nimpënëak ke urak manganok. ³¹ Ar omnaröak omnant elniipënëak kent kön yawi pipël arökta pitëmëen elmëën.

³² “Arim kar lup sant yaalniaurö kangiir lup sant elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta lup sant tapël elmë yaë. ³³ Ën omën ompyaö yaalniaurö kangiir ompyaö elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta ompyaö tapël elmë yaë. ³⁴ Ën ar omnarö kangut nimpënaak pël wesak omnant mampunë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta omnarö kangiir tapël mampënaak pël wesak omnant men yaë. ³⁵ Ar pöt, arimëën kööre tok yaalniaurö lup sant elmëak ompyaö elmëën. Ar omnarö omën

kangutëen kön wiak mengkanok. Pël eëne pötak kangut kaö pan wak Anutu Ngaarëképë ru sënëet. Pöt pi omën pimëen yowe nemaan yaaöre utpet yaalmëa pöröaan kësangën yaaup. Ar Anutuu ru sënë pötaan pim ök tapël omnarö elmëen. ³⁶ Arim pepapök yaköm yaalni tapël arta yaköm elmëen.”

Ngön ë pet yairauröa yaë pöta ngönte

(Matiu 7:1-5)

³⁷ “Ar omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl eënganok. Pël eëne pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl naalniipan. Ar omnarö ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm mangkanok. Pël eëne pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm naningken ëëpnaat. Ar omnaröa saunaté kangut kërë moolan. Pël eëne pöt Anutuuk arimotë kangut kërë nuulapnaat. ³⁸ Ar omnarö kësangën yaalmëen Anutuuk ar tapël elniipnaat. Pöt arim eëne pöt il wesak kësang panë wesak wa top elniipnaat. Pöta ök omnaröen elmëenë pöt Anutuukta ar elniipnaat.”

³⁹ Pël mëak Yesu pi yal menak watepang ngön nent epël mëea. “Omën it il tëa naar piarip yok pangk nampnamp mësak sëpën ma? Won, pël naëpan. Piarip pouwaar kanö wiaan saarëak së parë orööpnaat. ⁴⁰ Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Pi omnant ëwat sa pet irak pim pepapë ök sëpnaat. ⁴¹ Ni tol eënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴² Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ngöntöp, ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.”

Këraatë songönte

(Matiu 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Këra ompyaumentëk ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetementëk ulöp ompyaurö nautpan. ⁴⁴ Këraamenti songönte ulöpöröök war yewas. Wëleri eër nautpan. Ën rakësaöök kasu nautpan. ⁴⁵ Omën ompyaup pi pim lupmeri kön ompyaut wieëa. Pötaanök omnant ompyaö yaë. Ën omën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieëa. Pötaanök pi utpetat yaë. Omën namp ke nentere nent pim lupmeri peö ëak wë pöt këmtak war yewas.”

Ka ök yarëauta songön nentepar wia

(Matiu 7:24-27)

⁴⁶ “Oröp eën, ‘Tenim Aköp,’ pël yeneemak nem ngönte kat nawiin ëeim? ⁴⁷ Omën nem naë wais ngönte kat wiak nem këm ngön ngar öpna pipopön omën eptak ök eën ar ëwat sënëen. ⁴⁸ Omën pipop pi omën ka weit ök rëaupë ököp. Omën pöp pi pim kaat ök rëëpënëak wap waliit ilak pongön tëak wes mëen ngemaan yang menak taintaë wesa. Pël eën kopi akunaöök i nga urak tööl noolaan ëa. Pöt omën pöp pi taintaë pan wesak ök rëa. Pötaanök kosang ëa. ⁴⁹ Ën omën nem ngönte kat wiak ngar naön ëëpna pipopön omën kaat mangkimangki ök rëa pöpëel ök eëmaan. Omën pöp pi ka wapöt taë newasën ëa. Pötaanök kopi akunaöök i nga urak tööl olaan yangerak ngentiak utpet pan ëa.”

7

Yesuuk Rom nga omnaröa wotöököpë inëënp ompyaö mowesa

(Matiu 8:5-13)

¹ Yesu pi ngön pöt omnaröen ök më pet irak Kapaneam kak së öröa. ² Pörek Rom nga omnaröa wotöök nampë inëen namp yauman kaö pan yeem wel

wiipenëak ëa. Wotöököp piin kent yaaup. ³ Pël ëen wotöököp pi Yesu pim yaauten kat wiak Yuta kaö narö pi koirak waisën pim inëen ruup ompyaö mowasëpenëak wes momëa. ⁴ Pël ëen pit Yesuu naë së oröak kosang wesak epël mëëa. “Omën pöp ompyaö yaaup. Pötaanök ni kaamök elmë. ⁵ Pi tiar Yuta omnarö lup sant elniak tiarim ngönën tupët ök réaup.” ⁶ Pël maan Yesu pitring së kaata temanöm yesën nga wotöököp pim kar narö epël ök mapenëak wes mëën sa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte ni nem kaatak waisum? ⁷ Ne nemtëen kön wiin pangk naën ëen nim ngësël waisumataan pomp yeë. Pötaanök ni om pirek wë këm pëentak aan nem inëen ruup ompyaö sëp. ⁸ Ne omën isauröa ikanöök inëen yaaup. Ën nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisëpnaat, ën nampön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnaat. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëen ruup yok pangk ompyaö sëpnaat.” ⁹ Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak kaip ti omën pim ënëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne ök niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë.” ¹⁰ Pël maan nga wotöököpë karurö pit kaalak kaatak së itaangkën inëen ruup ompyaö sak wëa.

Yesuuk yokot namp weletakaan wal ë moulmëa

¹¹ Wë akun nentak Yesu pi ka nenta yapinte Nain pörökë yesën pim ruuröaring omën kësang pan piiring sa. ¹² Pël ëen kak temanöm yesën öng kapir namp pim yokot kopëtap wëa pël ëëëaup wel wiin yang kel weerëpenëak omën pourö wak kakaan kan kourak koira. ¹³ Pël ëak Yesu pi öng pöpön itenak yaköm ëën epël mëëa. “Ing angan.” ¹⁴ Pël mëak naë së umkekët mor wëën wak sa pörö leng ëak tauaan epël mëëa. “Yokot epop, ni wal ëëmëak yeniak.” ¹⁵ Pël ök maan welap wal ëak ngön ëa. Pël ëen Yesuuk pim ëlëpring öpënëak mëëa. ¹⁶ Pël ëen omnarö pöten itenak kas ëen Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Tektek ngön yaaö kaö namp peene tiarim tekrak yaarö.” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Anutu pim omnarö kaamök elniipënëak yewais.” ¹⁷ Pël ëen Yesu pim ëa pöta ngönte Yutia yang pour pangk ëën yang naë wieëa pötë sa.

*Sonök Yesuu ngësë ru naar wes mëa
(Matü 11:2-19)*

¹⁸ Sonë ruurö pit Sonön Yesuu ëa pöta ngönte ök mëëa. ¹⁹ Pël maan Son pi ru naar ngön maan sëen Aköpön epël pëlpël mapënëenëak wes mëa. “Waisëpenëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?” ²⁰ Pël mëak wes mëën omën pöaar Yesuu naë së oröak epël mëëa. “Son i yamëaup puuk niin epël pëël nianëak wes yanimë. ‘Waisëpenëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?’”

²¹ Akun pötak Yesu pi omën yauman ke nentere nent yaurö ompyaö mowasööre omën urmeraröaring wëaurö urmerarö waö ë momëere omën it il tëaurö it nganga mowasö pël ëeim wëa. ²² Pël ëen omën pöaar së ök maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Arip së Sonön omnant arpim itaampööre kat wi yeë epotön ök man. It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katon yaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ²³ Omën namp nemëën yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yan pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

²⁴ Pël maan omën Sonë wes mëa pöaar yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte epël mëëa. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. ²⁵ Ma omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omnant kësangring omën omp aköröa ka ompyautë wë.

Son pi ulpëen ke nalörö namëenëp. ²⁶ Ma ar omën ke tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël éan. Ne ök niamaan. Pi tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngkaut il yemowas. ²⁷ Omën pöpëenök ngönëntak epël retëng éa.

‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen nimëen wet rapnaat. Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

²⁸ Ne ök niamaan. Son puuk yanggerakë omën pourö il yemowas. Pël éaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas.” ²⁹ Omën yaapöröere takis yewaurö pit makre ku mëak epël mëea. “Mak, Anutu pi ompyaö yaaup.” Pöt Sonök wet réak pit i momëa. Pötaanök pël mëea. ³⁰ Ën Parisi ngönën omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Sonök i momëëpnaaten kaaö yeem Anutuu kan ompyaö pet yaalmë pö kasëng mena.

³¹ Pit pël yaëen Yesuuk epël mëea. “Ne ar akum eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar talöröa ökörö? ³² Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem neneren epël yema.

‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

³³ Ar tapël yaaurö. Son i yamëaup pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’ pël aiman. ³⁴ Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. ³⁵ Pël éaap Anutu pim éwat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

Öng utpet nampök Yesuu ingesiarë i köp nga kamp nent lë momëa

³⁶ Parisi ngönën omën nampök Yesu piiring kaömp nëmpënëak yas maan pim kaata kakaati së kaömp yenem wëa. ³⁷ Pël éen kak pörök öng utpet namp Yesu Parisi omnampë kaatak kaömp yenem wë pöt kat wiak i köp nga kamp nent kep ompyautaring wak sa. ³⁸ Pël éak Yesuu kasngaël së pim ingrak tauëë ing éa. Pël éen ing lelapöt pim ingesiarë ngentiin pim kepön éptak kol mowesak ingesiar tot nak i köp nga kamp pöt lë momëa. ³⁹ Pël yaëen Parisi omën Yesuun yas mëea pöp itenak kön epël wia. “Pi tektek ngön yaaö namp éanëen öng epopë songönten éwat éan tapön. Öng epop saun öngöp.” ⁴⁰ Pël kön yawiin Yesu pim kön pöt itenak epël mëea. “Saimon, ne ngön nent ök niamaan kat wi.” Maan Saimonök epël mëea. “Ré yanuulaup, ök a.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Omën naar piarpim sum kangit wiaapnaat. Namp 500 kina, namp 50 kina. ⁴² Piarpim sum pöt kangiiir mampënaat pangk naën éa. Pël éen mon pepap piarpim kangiiir mampëna pöt sëp mowesa. Ni kön wiin omën pöarëkaan talëpök mon pepapön lup sant elmëëpën?” ⁴³ Pëel maan Saimonök epël mëea. “Ne omën sum kangit selap sëp mowesa pöpön kön yawi.” Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ni pangk yaan.” ⁴⁴ Pël mëak kaip ti öngöpön itneë Saimonön epël mëea. “Ni öng epopön itenaan ma? Ne nim kaatak waisën ni ingesiar iürömaan iit nenangkën. Pël éen öng epop pim ing lelapatak nem ingesiar i neirak kepön éptak kol yewas. ⁴⁵ Ne waisën ni sant elnëak tot nenenën éaup. Pël éen öng epopök nem ingesiar tot yen. ⁴⁶ Ni nem kepön éptak iit wa nenemëen yaëen öng epopök ingesiarë i köp nga kampët wa yenemë. ⁴⁷ Pötaanök öng epopë lup sant kësang yaalnë pöta songönte ök niamaan. Pim utpetat kësang pan pötë kangut kërë moolëaut. Namp pi nook pim saun kotta kangit kërë moolëma pöt pim lup santeta kot tapël elnëëpnaat.” ⁴⁸ Pël mëak Yesu pi öngöpön epël mëea. “Nim saunatë kangut

kère niolëaut.” ⁴⁹ Pël yemaan omèn piiring kaömp neim wëaurö pit kön epël wesa. “Saunaté kangut yakërë epop pi omèn ke tolëëlöp?” ⁵⁰ Pël één Yesuuk öngöpön epël mëëa. “Nimtë neen kön wi kosang yewesautak utpetetakaan yaniö. Pötaanök ya kè sak sè öm.”

8

Öng narö Yesuu ënëm sa

¹ Akun kot nent won sëen rangkël Yesu pi ka kotre kaö poutë ngön ompyaut ök mëak Anutuuk wa ngaöök nimëëpna pöta ngönte ök maö yesën pim ru 12 pöröeta piiring sa. ² Pël yaëen öng narö Yesuu ngaanëer urmerarö pitëakaan waö ë mëere yauman ompyaö mowasö ëa pörö pitta Yesuring sa. Namp Maria Matala kakaanëp urmerarö 7 ëak waö ë momëa pöp. ³ Namp Soana ngarangk namp Susa Erotë kaatak wëaup pim öngöp. Ën namp Susana piporëere öng munt narö pit Yesuring yesem Yesure ruurö sumre omnant kaamök elmë sa.

Omnant öpöt yaak yoolëauta ngönte (Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

⁴ Ka poutëaan omèn selap pan së wa top één Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. ⁵ “Omèn nampök pim yaak omnant öpöt olëa. Pël één nant kamtaöök ngentiin omnaröak kan së waisö yeem ing mësak pötöp rep olaan intöröak wa na. ⁶ Ën nant këlöökë ngaarëk ngentia. Pël ëaut oröak yang kolapët won één umön rëa. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël één nönöt oröak ngep één sësë ëa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël één pötökëer aprak kë kësang pan, kengk memorëët 100, memorëët 100 pël uta.” Yesu pi pël mëak ngön ëak epël mëëa. “Katrिंगëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pim watepang mëëauta songönte (Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

⁹ Pël maan ruuröak Yesu pim watepang ngön pöta songönten pëel mëëa. ¹⁰ Pëel maan Yesuuk epël mëëa. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën omèn muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunaté kangut kère olapan itöök itaampënaatak këeten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan.”

Omnant öpötëen watepang ngön ëa pöta songönte (Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

¹¹ “Watepang ngön niak pöta këët epët. Anutu pim ngöntak omnant öpöt yoolak pötë ök yaë. ¹² Omnant öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö, omèn narö ngönën kat wiak Anutuun kön wi kosang wasën utpetetakaan moöpanëak Setenök pitëm lupötëaan wa yemoola. ¹³ Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omèn narö ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen morököt oröön wil këlok ëëpnaat. ¹⁴ Ën öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omèn narö ngönën kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omèn munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën këet mos ëëpnaat. ¹⁵ Ën öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak lupöt ompyaö wesak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut koirëpnaarö.”

*Esuwes mangiak ëlëep yawiauta ngönte**(Maak 4:21-25)*

¹⁶ “Omnaarö esuwes mangiak kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël naengan. Ngaarék wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. ¹⁷ Omën ëlëep wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëen wia pipot wiakiam wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëen omnaarö itaampnaat. ¹⁸ Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Omën namp Anutuuk ngön ompyaö lup nant mangkën ompyaö wesak öpna pöp muntat kësang wesak mampnaat. Ën namp naön wë wak wë wes öpna pöt wa ëp ëëpnaat.”

*Yesure ëlre nang pitëm ngönte**(Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)*

¹⁹ Akun nentak Yesuu ëlre nang pit Yesuun itaampënëak sa. Pël ëen omnaarö kësang pan peö ëen pit om pëlëer wëa. ²⁰ Pël ëen omën nampök epël mëëa. “Nim ëlre nang niin itaampënëak wais tomök wë.” ²¹ Maan kangiir epël mëëa. “Omën Anutuu ngönöt kat wiak ënëm yaë piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

*Yesuuk kent kaöaöön nga maan leng ëa**(Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)*

²² Kët nentak Yesure pim ruurö pit wang naöök ilëak pitën epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” Pël mëak sa. ²³ Yesem Yesu pi itkaan ëen ka ura. Pël ëen kent nempel möön i kaö maat wangaöök ilaan utpet ëak i kaöök ilapënëak ëa. ²⁴ Pël ëen pit Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yaë.” Pël maan pi wal ëak kentöore kaö maatön nga maan kentö leng ëen kaö maat wiap sa. ²⁵ Pël ëen pitën epël mëëa. “Ar oröp morëën neen kön wi kosang nenewasën yaë?” Pël maan pit yaan sak kas ëak neneren epël mëëa. “Omën epop tal namp apen? Puuk kentre kaö ma pöteparën nga maan pim ngönte ngar yaëp.”

*Yesuuk omën kaökaö yaaö nampökaan urmerarö waö ë mëa**(Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20)*

²⁶ I kaö olëak së Kalili ëngk komuntakël Kekesa yangerak së oröa. ²⁷ Pël ëak pörek wangaö leng ë ulmëak wëen ka pöökaan omën namp pitëm naë sa. Omën pöp pim lupmeri urmerarö wëen akun wali yool wakaimaup. Akun wali urmer pörö omën pöpök taintaë wakaima. Pël ëaan omnaarök kët poutë ngarang këëkë elmëeimeë wii weitring wii motëeima. Pël ëaap omën pöp pi wii pötta wil moolaima. Pël ëak urmer pörök omnamp mësak omën wonrekë seima. Pi kakaati ka naurönöp, omën yangaöök pëen wëaup. ²⁸ Omën pöpök Yesuun itanak merëk mëak pim ingesiarë së ngentiak epël mëëa. “Yesu ni Anutu Ngaarék panëëpë Ruup. Ni ne tol elnëëm? Ne këlangön nangkanëak kimang yeniak.” ²⁹ Pöt Yesuuk urmeraröen ngön ök maan oröpënëak yeem urmerarök ngön pil mëëa. ³⁰ Pël ëen Yesuuk pim yapinten pël maan epël mëëa. “Nem yapinte Selap.” Pöt urmer selap piik ilëak wakaima pötaanök. ³¹ Pël ëen urmer pörök Yesuun ngön ëak epël kimang mëëa. “Ni ten es parëaöökël waö ë nimëengan.” ³² Yang pörek tangitak pol narö kësang lupönök wëa. Pël ëen urmerarö pit es pariaöökël sëpanëak kas ëen Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten om wes nimëen polöröa öngpök ilenaan sën.” Pël maan Yesuuk kuure mak mëëa. ³³ Pël ëen urmerarö pit omën pöpökaan orök së polörök ilëa. Pël ëen polörö pöömpö së parëaöök orök së i kaöök ilëak i nak wel wia.

³⁴ Pël ëen pol ngarangkörö pit itanak kas së ngön pöt ök maan kaare yang pörekë omën wëaurö pangk ë pet ira. ³⁵ Pël ëen omnaarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë së itaangkën omën urmerarö piikaan orök sa pöp könö koirak poë

koröp urak Yesuu naë wel aisëaan pit itenak kas ëa. ³⁶ Pël ëën omën pöten itena pöröak Yesuu omën urmerarö lupmeri wakaimaup ompyaö mowesa pöta ngönte omnaröen ök mëëa. ³⁷ Pël ëën Kekesa yang pörökë omën pörö pim ëa pöten kas ëën Yesu pi pitëm yanger sêp wesak sêpënëak maan kaalak wangaöök ilëa. ³⁸ Pël yaëën omën urmerarö piikaan waö ë momëa pöpök Yesuring sêpënëak ke urak kimang mëëa. Pël ëën Yesuuk kaalak wes mëak epël mëëa. ³⁹ “Nim kak sê omnaröen Anutuu nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.” Pël maan omën pöp pim kak sê omën pörök wëauröen Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maima.

Yesuuk öng namp ompyaö mowesak Sairasë koontup weletekaan wal ë moulmëa

(Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)

⁴⁰ Omnarö pit Yesu kaalak sêpënëak yaëën kor wëën sê oröön omën pourö wa top ëak ërëpsawi elmëa. ⁴¹ Pël ëën ngönën tupta ngarangk namp Sairas pi Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak kosang wesak kimang epël mëëa. “Ni nem kaatak wais,” pël mëëa. ⁴² Omën pöp pim koont kopëtap krismaki 12 ëak saup wëa pöp yauman kaö pan wel wiipënëak yeëa.

Yesu piiring yesën öngre omp kësang pan pi il mowaria. ⁴³ Pël ëën pitëm tekrak öng namp öng yauman ëeim wëën krismaki 12 ëak saup wëa. Pël yaëën rotaaröakta kaamök elmëën pangk naën ëa. ⁴⁴ Öng pöp Yesuu kasngäë sê pim mores ulpëënëpök mësël elmëën tapëtakëër won sa. ⁴⁵ Pël yaëën Yesu kat men ëak pëël mëëa. “Talëpök mësël yaalnë?” Pël maan pit wonwon yemaan Pitaak epël mëëa. “Kaöap, omnarö tetang menak wëep naröak mësël yaalniip oröp morëën yaan?” ⁴⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Won, omën nampök mësël elnëën nem weëre kosang nant piik yesën kat men yeë.” ⁴⁷ Pël maan öngpöp pi itaangkën pim songönte tekeri yewasën reireë urak Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak omnaröa itöök pim yaumanta songöntere mësël ëlmëak teëntom ompyaö sa pöta ngönte war wesak ök mëëa. ⁴⁸ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.”

⁴⁹ Pi pël yamëem taprek om wëën omën namp ngarangkëpë kaatakaan sê ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanu-ulaup koirak waisngan.” ⁵⁰ Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak kangiir ngarangkëpön epël mëëa. “Ni kon selap ëënganëp om kön wi kosang newas. Pël ëën nim koontup ompyaö sêpnaan.” ⁵¹ Pël mëak kaatak sê oröak omën muntaröen kakaati sêpanëak nga mëak Pitaare Sonre Semsre koontupë ëlre pepaar pitëmënt piiring koontupë wieëaurekë sa. ⁵² Pël ëak öngre ompörö koontupëën ingre ya ilak kësang yaan Yesuuk epël mëëa. “Ar ing angan. Koontup pi wel nawiin om ka ura.” ⁵³ Pël maan pit wel yaap wiaup pël kön wiak söm ëa. ⁵⁴ Pël yaëën Yesu pi koontupë moresi wak epël mëëa. “Koontup aë, ni wal ë.” ⁵⁵ Maan pim könöp kaalak sê ilaan tapëtakëër teëntom wal ëa. Pël ëën kaömp mampënëak ök mëëa. ⁵⁶ Pël ëën ëlre pepaar pöten itenak yaan panë sa. Pël yaëën Yesuuk omën oröa pöta ngönte omnaröen mepanëak nga mëëa.

9

Yesuuk pim ru 12 pöröen ya ngön mëëa

(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)

¹ Yesu pim ru 12 pöröen yas maan sëën urmerarö waö ë momëëre yauman yaaurö ompyaö mowasö pël ëëpënëak weëre kosang mena. ² Pël ëak Anutuuk

wa ngaöök nimëak wë pël maöre yaumanörö ompyaö mowasö pël ëepënëak pit wes momëa. ³ Wes momëepënëak yeem epël ngan rë mena. “Ar kan kourakë omnant wak senganok. Sungkörere kërre kaömpre monere pötring ulpëen naar wak senganok. ⁴ Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak sën. ⁵ Nerek së oröön pit ka nangingkën ëen pöt ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë ka pöök moolan.” ⁶ Pël maan sa. Pël ëak ka poutë yesem ngönën ök maö yauman omnarö ompyaö mowasö pël ë sa.

*Erot pi Yesuu ngönte kat wia
(Matiu 14:1-2; Maak 6:14-29)*

⁷ Omën omp ak Erot pi Yesuu omnant yaaö pötön kat wiak ëngk ma e wesa. Pöt omën naröak Yesuun Sonök weletakaan wal ëak wë yaë pël mëea pötaanök. ⁸ Ën naröak tapël, “Eliak oröak yaë koröp,” yemaan naröak, “Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëak yaë koröp,” pël mëea. ⁹ Pël yemaan Erot pi epël mëea. “Son pöp nook maan ngernger ilauppe. Talëpök yaauten ne kat yawi?” Pël mëak Yesuun itaampënëak kent elmëa.

*Yesuuk omp 5000 ëak kaömp mena
(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Son 6:1-13)*

¹⁰ Yesuu ngön yaaö pim wes mëa pörö pit ya nga im olëak kaalak sa. Pël ëak pitëm ya mëmpööre omnant ë ima pötön ök mëea. Pël ëen pit koirak kak pöre k sëp wesak ka nenta yapinte Pesaita pöre k së pitëmënt öpënëak sa. ¹¹ Pël ëen omnarö pöten kat wiak kaalak pim ënem së oröön Yesu pitën itenak ngöntre kar elmëak Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök mëak yaumanringörö ompyaö mowesa. ¹² Pël ëeim wëen wiap kanök këtëp yeilaan ru 12 pörö pim naë së epël mëea. “Tiar omën wonrek wë. Pötaanök ni omnaröen maan repak yang eprek ka wieëautë së kaare kaömp koirëp.” ¹³ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Arök kaömp meneë.” Maan pit epël mëea. “Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia. Ma ten kak së omën selap eporöa kaömp nant sum ëënëak yaan ma?” ¹⁴ Ompörö selap pan 5000. Pötaanök pël mëea. Pël maan Yesuuk pitën epël ök mëea. “Ar omnaröen ök maan pit kom ëak rongan 50 50 pël wel aisap.” ¹⁵ Pël maan ruurö pit pël elmëen omën pourö wel aisëa. ¹⁶ Pël ëen Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. ¹⁷ Pël ëen omën pourö nak kep ëak kaut olaan ruurö wak kër 12 pötë waulön peö ëa.

*Pitaak Yesuun Kristo mëea
(Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)*

¹⁸ Akun nentak Yesu pi pimtë ruuröaring pëen wë kimang ya mëna. Pël ëak pitën epël mëak pël mëea. “Omnarö neen talëp aim?” ¹⁹ Pël maan pit kangiiir epël mëea. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël aim. Ën naröak pöt, ‘Eli,’ pël yaan naröak, ‘Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëa,’ pël aim.” ²⁰ Maan Yesuuk epël mëea. “Ën arimtok pöt talëp aim?” Pël maan Pitaak kangiiir epël mëea. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup.”

*Yesu pi pimtë wel wiak wal ëëpna ngönte ök mëea
(Matiu 16:20-28; Maak 8:30–9:1)*

²¹ Pël maan Yesuuk pitën Pitaë ngön mëea pöt omnaröen ök mepanëak nga mëea. ²² Pël mëak yal menak epël mëea. “Omën Këëp ne wë ënëmak këëpre këlangön kësang kat wiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak akun nentepar nent kaalak wal ëëmaap.”

²³ Pël mëak omën pouröen nent epël mëea. “Namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër ket poutë waalak nem ënëm ëëp. ²⁴ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyao orö morëëpnaat. ²⁵ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. ²⁶ Namp pi nemëntre nem ngönëntaan omnaröa ëöetak ëö ëëpna pöp ënëmak Omën Këëp ne nem Pepapre ngëengk enselöröaring pitëm ëwaat nem rangk elaan nem kutöm ëwaöring oröak piin kaaö elmëëmaap. ²⁷ Ne yaap niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin om wëen Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt jaaröön itaampun sa.”

*Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Maak 9:2-13)*

²⁸ Yesu pi ngön pöt mëak wë ket 8 ëak won sëen Pitaare Sonre Semsre pël ëak pit koirak Anutuun ök mapënëak rosir naöökë sa. ²⁹ Pël ëak ök yemaan ë kosaö maim koröp oröön ulpëënëpta kölam panë tëen ëwa elmëa. ³⁰ Pël ëen omën naar oröak piiring ngönngön ëa yapintepar Mosesre Elia. ³¹ Piarip kutöm ëwaöring oröak wë Yesu pi Anutuu yaö mëea pöl Yerusalem kak së wel wiipna pöta ngönte piiring aim ³² wëen Pitaare karaar pit kakom pan yaëënak ke urak it nganga sak itaangkën Yesuu ëwaö wiaan omën pöaar piiring tauaan itena. ³³ Pël ëen piarip Yesu wil moulmëak sëpënëak yaëen Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëea. “Kaöap, ten eprek wëen ompyao yaë. Pötaanök ten ka kot nentepar nent ëak öt renaan, nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen ëak.” ³⁴ Pël yemaan tapët pöt uröam nempel iri kaka elmëën pit kas ëa. ³⁵ Pël ëen uröam pömpelë öngpökaan ngön epël oröa. “Epop nem Ruup, piin yaö mëeaup. Pötaanök ar pim ngönte kat wiin.” ³⁶ Pël ëen pit ngön pöt kat wieë itaangkën Yesu pimënt tauaan itena. Pël ëak pit omnant pitëm itaampööre kat wi ëa pöt tapëtakëer omnaröen ök nemaan om yak wesak wakaima.

*Yesuuk yokot namp urmerap piik wëen waö ë momëa
(Matiu 17:14-21; Maak 9:14-29)*

³⁷ Ëlpam walën rosiraöökään ngemaan omën kësang pan Yesu kan kourak koirak. ³⁸ Pël ëak omën pöröa tekraakan nampök epël mëea. “Rë yanuulaup, ni nem yokotupön iteempëek yak kosang wesak kimang yeniak. Pi kopëtapök yaë pötaanök. ³⁹ Urmerapök pi taintaë wak wëen këlël aim wë. Pël ëak pöpök pi kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëak wieë kepeep yangësem wiaakë yaë. Pël ëen këlangön panë yemengkem wil nemoulmëen yaëen ⁴⁰ nim ruuröak waö ë momëëpënëak kosang wesak kimang maan pitök waö ëen pangk naën ëaut.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëea. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Nim yokotup nem naë wak wais.” ⁴² Maan yokotup wak yesën urmer pöpök kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëak wiaan Yesuuk urmerapön ngön kosang mëak yokotup ompyao mowesak pim pepap kaalak mena. ⁴³ Pël ëen omnarö Anutuu weëre kosang pöten itenak yaan sa.

*Yesu pi kaalak pim wel wiipnaata ngönte ök mëea
(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)*

Pit Yesuu ëa pöten om kön wieim wëen Yesuuk pim ruuröen yas mëak epël mëea. ⁴⁴ “Ar ngön epël këëkë kat wieë. Omnaröak Omën Këëp ne ngaaröa

moresi neulëepna akunet temanöm yes.”⁴⁵ Yesuuk pit ngön pöta songönten kön wiipanëak élëep mowesa. Pël ëen pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëen pëel mapëneak ëak kas ëen sëp wesa.

Kaō sak wëauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

⁴⁶ Ruurö pit, “Tiarim naëaan talëpök kaō sak wë,” pël mëak pitëmënt ngön nga ela. ⁴⁷ Pël yaëen Yesu pi pitëm kön pöten itenak runga kot namp wak pim naë tau ulmëak ⁴⁸ pitën epël mëëa. “Omën namp nemëën yak runga kot ke epëlëp ompyaō elmëëpna pipop ne elnëëpnaat. Ne elnëëpna pipop nem wes nemëaup elmëëpnaat. Arim tekraakan namp, ‘Ne irëak wë,’ pël apna pipop pi isak öpnaap.”

Omën namp arim yaaüt utpet newasën ëëpna pipop arim karip

(Maak 9:38-40)

⁴⁹ Pël maan Sonök epël mëëa. “Kaöap, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waō ë yamëen itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pël ëen tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ⁵⁰ Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. “Ar kan mowariingan. Omën namp arim yaat komun naurön ëëpna pipop arim karip.”

Sameria omnarök Yesu ka nemangkën ëa

⁵¹ Yesu pi Anutuuk pi koirak kutömweri sëpna pöt temanöm yesën kosang weseëak Yerusalem kakë sëpënëak mëëa. ⁵² Pël ëak omën narö wes mëen wet rëak së Sameria yangerak ka naöök së orök Yesuun kaare omnant kopëta wasëpënëak mëëa. ⁵³ Pël maan omën pörö pit Yesu Yerusalem kakë sëpnaat ëwat wë yak pi sant nemowasën ëa. ⁵⁴ Pël ëen Yesu ruuar Sonre Sems piarip pöten itenak epël mëëa. “Aköp, tenip maan kutömweriaan esuwas irë pit kotöpën ma?” ⁵⁵ Maan kaip ti nga mëëa. ⁵⁶ Pël ëak pit kak nerekë sa.

Yesu ënëm ëëpenaata ngönte

(Matiu 8:19-22)

⁵⁷ Yesën kan kourak omën nampök epël mëëa. “Nim yasumëëtë ne ënëm elniimaap.” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël mëëa. “Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaap Omën Këëp nem ka uröma kaat won.” ⁵⁹ Pël mëak Yesuuk omën nampön epël mëëa. “Ni nem ënëm ë.” Pël maan kangiir epël mëëa. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rëak së nem pepap yang kel weerum.” ⁶⁰ Maan Yesuuk epël mëëa. “Sëp was. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaō pörök yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat. Ën ni pöt së Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök ma.” ⁶¹ Pël maan omën munt nampök epël mëëa. “Aköp, ne nim ënëm elniimaaten kent yaë. Pël ëaap ni kat wiin wet rëak kak së nem karurö mor menak waisum.” ⁶² Maan Yesuuk epël mëëa. “Omën namp pi Anutuuk yaatak wë wëwë ngaanten yaköm ëëpna pöpök Anutu pim wa ngaöök mëak wëaō pöta yaat yok pangk namëmpan.”

10

Yesuuk omën 70 ëak ngönën yaatak wes mëa

¹ Ënëmëak Aköp pi omën munt 70 ëak kom ë ulmëak pim ënëm sëpnaal ka kotre kaō poutë naar kak nerekëen naar kak nerekëen pëlpël ëak wet rëak wes mëen sa. ² Wes mëëpënëak yeem epël mëëa. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. Pötaanök ar yesem pöt ya Pepapön kimang man. Pël ëen puuk ya omën munt narö koirak wes mëen këët wa

rongan eëpnaa. ³ Seë. Yesem epël kön wieë. Pol sèpsèp ruurö kent toköröa öngpök wë pöl nook ar omnaröa öngpök wes nimëen sè önëen yeë. ⁴ Pötaanök monere kërre ing kërre pöt wak senganok. It wompwomp eënganëen kan kourak yesem omnarö koirak ngönaak manganok. ⁵ Ar ka nentak sè ilanë pötak wet réak epël man. ‘Anutuuk öngre omp ka eptakörö mayaap elniip.’ ⁶ Pël eën ka pötak omën mayaap namp wëa pöt arim mayaap ök mëëa pöt pim naë orööpnaat. Won eën pöt arim mayaap pöt arimté ngësël kaip tiak waisèpnaat. ⁷ Ya omnarö pit pitëm ya yamëngkauta kangiiir omnant yok pangk yeö. Pötaanök ar ya omnarö arim ka önë pötak pëen wëen kaömpre iire pöt pit ningkën pöt yok pangk nën. Pël ëak ar ka paspas eënganok. ⁸ Kak nerek sè oröön sant niwesak kaömp ningkën pöt nën. ⁹ Pël ëak kak pörékë yauman omnarö ompyaö mowesak, ‘Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël man. ¹⁰ Eën ar kak nerek sè oröön pit sant naalniin eën pöt ar ka tomök sè taueë epël man. ¹¹ ‘Ar kön wiak “Ten utpet yeë,” pël wasënëek yak arim ka epöökaan yangre ulöl tenim ingötë el menaut kaalak kërë arimtéen yanuulak. Pötaanök ar këëkë kön wieë. Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaaten kaaö yeë.’ ¹² Ne niamaan kat wieë. Ngaanëer Sotom kakörö pit utpet eeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotom kakaanörö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Eën ka ke pilötë pörö utpet pan eën Sotom omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

*Yesuuk ka nantë omën lup kaip natiin ëauröaan yaköm ngön mëëa
(Matiu 11:20-24)*

¹³ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiiare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpöök wa mëan tapön. ¹⁴ Pötaanök wë ënëmak akun kaöaöök Anutuuk Taiiare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Eën ar pöt utpet pan eën pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. ¹⁵ Eën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët.” ¹⁶ Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Arim ngönöt kat wiipna piporö nem ngönte kat wiipnaat. Ar kasëng nimampna piporö ne kasëng nemampnaat. Ne kasëng nemampna piporö wes nemëaupta kasëng mampnaat.”

Ya omën 70 pörö kaalak waisa

¹⁷ Omën 70 pörö ya nga im olëak kaalak ërëpsawiarëng sè oröak Yesuun epël mëëa. “Aköp, ten nim yapintak urmerarö waö elmëen tenim ngönöt kat yawi.” ¹⁸ Maan epël mëëa. “Ne itaangkën Seten pim weëre kosang won sëen pi kent tangaarötë yaë pöl kutömweriaan wais yengenti. Pötaanök ar peene urmerarö waö yaalmë. ¹⁹ Kat wieë. Ne yok weëre kosang ninaut. Pötaanök ar kamalre körngap pörö ing mësaan köore toköp Seten pim weëre kosang pötak ar il naniwaspan ma këëre nga nentak utpet naniwaspan. ²⁰ Ar pöt, urmerarö arim ngönöt kat wia pötaan ërëpsawi eëngan. Won, ar Anutuuk arim yapinöt kutömweri wa yawi pötaanökëer ërëpsawi eëë.”

*Yesu pi ërëpsawi ëak pim Pepapön yaya mëëa
(Matiu 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Akun pötak Ngëëngk Pulöök Yesu kaamök elmëen ërëpërëp kësang ëak Pepapön epël mëëa. “O Pep, ni kutömre yang poutë Pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatoröaan nim ngönënte ëlëëp yaalmëaup. Eën kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.” ²² Pël mëak omën pouröen epël mëëa. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö ne Anutuuk

Ruupë songönten köpël wë, Pepakëer ewat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëer ewat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ewat sëpnaat.”

²³ Pël mëak Yesu pi kaip tiak ruurö pitëmtën epël mëä. “Omën it ngolöpöt arim ityaangk epötön ërëpërëp ëënëët. ²⁴ Ne ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre yang omp akörö kësang pit omën epötön itaampënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi.”

Sameria omën nampök pim kööre toköp ngarangk elmëä

²⁵ Omën ngön kosangöt ewat nampök Yesuun morök elmëepënëak epël mëä. “Rë yanuulau, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?” ²⁶ Maan Yesuuk kangiiir epël mëä. “Ngön kosangöt pepeweri tolëel wiaan sangk kel yaaup?” ²⁷ Pël maan omën pöpök epël mëä. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupmerre könre weëre kosangre kön yawiaare pipot pout pimëën pëël elmëak nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm pël wiaap.” ²⁸ Maan Yesuuk epël ök mëä. “Yok pangk yaan. Pël ëëmë pötak wëwë kosangta yaö sumëët.”

²⁹ Pël maan omën pöp pi pimtën wak isëpënëak Yesuun epël mëä. “Ën nem karip talëp?” ³⁰ Maan Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëä. “Yuta omën namp Yerusalem kakaan Yeriko kakë sëpënëak yesën këkain yaaö naröak kamtaöök koirak mën olëak pim ulpëenre omnant wak sëën wel wiipënak eim wieëa. ³¹ Pël ëën kët pötak kiri ar yaaö namp kan tapöök së itaangkën wiaan keker elmëak sa. ³² Pël ëën Liwai ngönën omën kiri ar yaaö kaata inëën namp kan tapöök së oröak itenak keker elmëak sa. ³³ Pël ëën Sameria omën namp Yuta omnaröa kööre toköröa naëaanëp pi kan tapöök së oröak omën pöpön itenak yaköm pan ëa. ³⁴ Pël ëën naë së mën ilautë kolapötre wain iit wa momëa. Pël ëak kör mokoëak wa pim pol tongkiipë rangk ulmëak mësak së su ka nentak moulmëak ngarangk yeem ka ura. ³⁵ Pël ëak wangam kanök sëpënëak sum 2 kina pöt su ka pöta pepap menak epël mëä. ‘Ni omën epop ompyaö wesak ngarangk ëëm. Nim sum nant pimëën won wesan ëën pöt nem kaalak waisumaatak kangit nimpaat.’”

³⁶ Yesuuk watepang ngön pöt më pet irak ngön kosangöt ewat pöpön epël mëä. “Omën naar namp pöröakaan talëpökëer omën këkainöröak mëna pöpë karip yaë?” ³⁷ Pël maan omën pöpök mëä. “Mënaup sant mowesa pöp.” Maan Yesuuk kangiiir epël mëä. Niinta së tapël ëëm.”

Mataare Maria piarpim ngönte

³⁸ Yesure pim ruurö pit së kak nerek oröön öng nampë yapinte Mata puuk Yesu pim kaatak koirak së ulmëak sant mowesa. ³⁹ Pël ëën Mataë nang namp wëa yapinte Maria pöpök Yesuu naë së pim ingrak wel aisëak wë ngönën yaan kat wia. ⁴⁰ Pël ëën Mata pimënt kaömp kësang ar yeem pangk naën ëën kön selap ëak Yesuu naë së epël mëä. “Aköp, nem nangap pi ne wil neulëak sëën nemënt kaömp ar yeë. Pöten ni kön wiin yok pangk yaë ma? Ni maan ne kaamök elnëëp.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk piin epël mëä. “Mata, Mata, ni kaömp kësang ar ëëmëëtaan kön selap ëak ya ngës yaën. ⁴² Pël ëaap ar omën kopët nent ëënë pöt pangk. Maria pi omën kopët ompyaö tapët yaë. Pötaanök sëp waspanok mangan.”

11

Kimang yamëëauta ngönte
(Matiu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Akun nentak Yesu pi nal sē Anutuun ök maima. Pël ëak pet irën ruurōakaan nampök epël mëëa. “Aköp, Son pi pim ruurōen Anutuun ök mapënëak rē mouleima pöl nuuk ten nent rē nuul.” ² Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ar Anutuun ök manëak pöt epël man:

‘Pep, nim yapinte ngëëngk wiaap.
Ni wais wa ngaöök nimë.

³ Kët poutë tenim kaömpöt nimp.

⁴ Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenök omnarōa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pōtaanök.

Moröktak nuulëënganok, ”

⁵ Pël mëak Yesuuk kaalak yal menak pim ruurōen epël mëëa. “Arim naëaan nampök rōök ulöpōök sē pim karip ka uraan it moilak epël mapnaat. ‘Ngöntöp, ni kaömp nemesiar nemes ëak nan. ⁶ Nem kar namp kan im wais nem naë orōön kaömp mempaat won.’ ⁷ Pël maan ka pepap pi wal ëak epël mapnaat. ‘Ni tol ëen ka uraan it yeneilën? Kaan ka wariaan rungaarōeta ka uraap. Yok pangk kaömp naningan sa.’ ” ⁸ Pël mëak Yesuuk yal menak epël mëëa. “Ka pepap tol ëëpën? Ne niamaan kat wieë. Pi ‘Nem ngöntöpök ya,’ pël wesak nemampan. Om pim ke urak mapna pōtaan omnant pim mapna pöt mampnaat. ⁹ Pōta nokoliit niamaan. Kimang maim olëak omën këët önëët. Ngaöl ëeim sē këët koirënëët. Kanwer kōrangkōrang maimën tē niwiipnaat. ¹⁰ Anutuun kimang yamëëaurōak omnant yeö. Ngaöl yaaurō Anutuu naëaan këët yokoir. Kanweri kōrangkōrang yamëëaurōaan Anutuuk tē yemowi. ¹¹ Arim naëaan namp pim ruupök animauten maan kamal utpet namp wa mampën ma? ¹² Ma kokor ngeepön maan kōrngap namp wa mampën ma? Won. ¹³ Ar omën utpetarōak arim rungaarō omën ompyaut min yeë pöl arim Pep kutömweri wëaup puuk il niwesak Ngëëngk Pulōön piin kimang maan nimpnaat.”

Omën narōak, “Pielsepul pöpök Yesu kaamök ëën ya yamëngk,” pël mëëa (Matiu 12:22-30; Maak 3:20-27)

¹⁴ Yesuuk omën urmerapök elmëen ngön naën wëaö namp waö ë momëen orōak sëen ngön yaap yaan omnarō itenak yaan sa. ¹⁵ Pël yaëen narōak epël mëëa. “Pi urmerarōa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarō waö ë yemomë,” pël mëëa. ¹⁶ Pël yaëen narōak Anutu piiring wë ma won pōten itaampënëak kutöm retëng nent ëëpën mëak morök elmëa. ¹⁷ Pël yaëen pi pitëm lupötë itenak mëëa. “Yang nerakë omnarō pitëm naë nga orōön nga elak kom ëak wëen weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën ka naöök wëaurō pit tapël kom elmëen repak sëen ka kosaö wiaapnaat. ¹⁸ Pōta ök Setenë omnarō pit kom ëak pitëmënt nga elëpna pöt tol ëak pim yaat kosang sëpën? Ar neen, ‘Pielsepulök kaamök elmëen urmerarō waö ë yamë,’ pël yak. Arim ngön pöt yaap ëanëen nemorō waö ë mëan tapön. ¹⁹ ‘Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarō waö ë yamë,’ pël aim. Pōtaanök arim ngön pipët yaap yeëanëen arim ruurō pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarō waö ë mëan tapön. Pōtaanök arim ruurō pitëmtok arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas. ²⁰ Ne Anutu weëre kosangōök urmerarō waö yeë. Pōtaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarō. ²¹ Omën nga namp, Seten, pim raëëp wak tupre ka pimtak ngarangk ëak öpna pöt pim omnant muumōngk wiaapnaat. ²² Pël ëaap omën nga munt namp weëre kosangringëp nook wais il mowesak raare inre tang pim kosang wesak weëa pöt wa ëp ëak pim omnant pout kom ëak omën muntarō mempaat. ²³ Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok

yaalnë. Namp neering pol sêpsëpörö wa top naën yaë pipop pi sêpsëpörö rep yamë.”

Urmerap kaalak waisëpna pöta ngönte

(Matiu 12:43-45)

²⁴ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök mëëa. “Urmer namp omën nampökaan oröak së kosangöök wë urre koromön ap wesak epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ ²⁵ Pël kön wiak së itaangkën ka tapët kooore katëp ëak ë rangi ulmëen kos wieëa. ²⁶ Pël ëën pi kaalak së urmer muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëërö koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël ëën omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa utpet pan sa. Pöta ök namp pim lupmeri ne won kos wiaapna pöt pi ënëmak utpet pan ëëpnaat.”

Ërëpsawiarang wëauta ngönte

²⁷ Yesu pi pël yemaan öng nampök omnaröa tekrakaan ngön ëak epël mëëa. “Niwilak kapa nina pöpön kön wiin ërëpsawi yaë.” ²⁸ Maan Yesuuk epël mëëa. “Pipët yaap yaan. Nook pöt, Anutuu ngönte kat wiak wak wë piporöen kön wiin ërëpsawiarang yaë.”

Omën narök Yesu ya retëng nant mëmpënëak mëëa

(Matiu 12:38-42; Maak 8:12)

²⁹ Omën kësang pan pim naë së wa top yaëën pi pitën epël mëëa. “Omën peene akun eptak wë eporö utpetarö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, ngaan Sona pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëët. ³⁰ Sona pim naë omën oröa pipët Niniwa kak wëauröaan Anutuuk pitën retëng pipët pet elmëa. Pipta ököt Omën Këep nem elnëëpna pipët akun eptak wë eporö arën retëng pet elniimaat. ³¹ Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal ëak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ³² Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ëak peene wë eporö arim utpetat tekeri wasëpnaat. Pöt Niniwa omnarö pit Sonaak ngönën ök maan kat wiak lup kaip tiaurö pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Sona il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Tiarim lupötë ëwa wiaap

(Matiu 5:15; 6:22-23)

³³ “Ar esuwes mangiak karök wiire kapita öngpök më pël naëngan. Njaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. ³⁴ It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. Ën arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. ³⁵ Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapanëen ngarangk këëkë ëën. ³⁶ Pël ëën arim lupötë kout won, ëwaat pëen wiaan pötak esuwesi yaë pöl ëwa elniaan önëët.”

Yesuuk Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pitëm utpet yaaut war wesa

(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Yesu pi ngön pöt më pet irak wëen Parisi ngönën omën nampök kaömp nëmpënëak yas maan pim kaatak së ilëak wel aisëa. ³⁸ Pël ëën omën pöp

itaangkën Yesu Yuta omnaröa yaaul kaömp akunetak i nairën ëa pöten kön wiin pangk naën ëa. ³⁹ Pël yaëen Yesuuk itenak epël ök mëëa. “Ar Parisi omnarö kelönre söwarre pöt kasngaëël pëën i yairem öngpök i nairën ëën kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre utpet yaat peö ëak wë. ⁴⁰ Kaökaurö aë. Anutu omnantë koröpöt ket ëaup pi lupötta ket naën ëa ma? Ar pöt, arim koröp pëën kölam wasënëak kent yeëetak Anutu pöt, tiarim lupötta kölam sëpenëak kent yaë. ⁴¹ Ar arim lupötëaan kësangën yaat mëmpunë pötak arim lupötë kout won sëpnaat.

⁴² “O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këenre pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil omën ompyaut ëëre Anutuun lup sant elmë pöt naën yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. ⁴³ O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën tupötë kakaati së omnaröa itëkëël wel aisanëëten kent yaaurö. Pël ëak omnarö wa ronganöök koirak ërëpsawi ngön niapnaaten kent yaaurö. ⁴⁴ O yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö yangaöökë öngpök weera pöta ök. Pël ëaan omnarö utpet wia pöten köpëlëk roro sak waisak yaë.”

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt maan ngön kosangötë ngarangk nampök epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim ngön pipët tenta yaniö.” ⁴⁶ Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arta arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngön kosang nant pit ngar öpënëak arim könöökëaan mangkën pit ngar öpënëak këlangön kat yawiin arimënt kaamök naën yeë. ⁴⁷ Yakömpe. Arim ëaröak tektek ngön yaaurö mënaut. Pël ëën arök pitëm yangaö wa ngolöp wesak ë yemorangi. ⁴⁸ Pël yeem arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pitök tektek ngön yaaurö mëngkën wel wia. Ën arök yangaö ë yemorangi. ⁴⁹ Pötaanök Anutu ëwatëpök epël ëaut. ‘Ne tektek ngön yaauröere nem ngön yaaö omnarö pitëm naë wes mëën narö këlangön kat mowiire narö mëmpö pël ëëpnaat.’ ⁵⁰ Ar arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pötaanök omën ngaan tektek ngön yaaurö mëmpö waiseima pöröa saunatë könömët akun eptak wë eporö ar önëët. ⁵¹ Ngaanëër arim ë nampök ngës rëak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia pi kiri ar yaaö kaata kakaati mënaut. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Mëneima pöta könöm pöt peene ar akun eptak wë eporöa naë pet irëpnaat. ⁵² O ngön kosangötë ngangkörö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën kat yawiauröa kanö il yemowariaurö. Arimëntta kan pöök nasën wë omnarö sëpanëak kan yemowariaurö.”

⁵³ Ngön pöt mëak yesën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö ngës rëak pim ököök ë yesem morök elmë sa. ⁵⁴ Pël yeem pim këmtakaan ngön nent kat wiin korar aan pöt pötak utöpënëak ngarangk këëkë pan ëa.

12

Kaarötön ngarangk ëëpenaata ngönte (Matiu 10:26-27)

¹ Omën selap pan Yesuu naë wa top ëak teptep ëak naröa ingötë rangk naröaat mësäak wëa. Pël ëën Yesuuk pim ruuröen wet rëak epël mëëa. “Parisi omnarö pit kaar yaaurö. Yis kaömp peret ket yaaö pöt korupaë kas möautë öngpök ëfëëp repak yes pöl pitëm kaar yaaö pöt repak yes. Pötaanök arim naë repak waispanëën ngarangk këëkë ëën. ² Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ³ Pötaanök arim koutak ngön yak pipot

omnarö pit ëwaatak kat wiipnaat. Ën arim kaata kakaati ngön laöök yak pipot ënemak omnaröa tekarak wë kaö wesak orööpnaat.”

*Omën kopët nampönökëer kas elmëëpa
(Matiu 10:28-31)*

⁴ “Ngöntörö, ne niamaan. Ar koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëengan. Pit pël ëak rangkël munt nant naalniipan. ⁵ Ën arim kas ëënë pöpön nook ök niamaan. Ar Anutu nimënak ënemak kaalak es parëaöök wa nuulapna pöpönökëer kas ëen. ⁶ Omnarö tiar int sêpër mor nas pörö 2 toea pötak sum ëëpenaatak Anutu pi int kot ke pëlöröenta kat nokolön yaaup. ⁷ Ën omnarö ar pöt, arim kepön epötönta ewat wëaup. Pötaanök ar kas ëengan. Anutuuk kön wiin arök int koturöa sum pöt il mowasën arën kat nokolön yaaup.”

*Yesuu yapinte apenaata ngönte
(Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënem yeë,’ pël apna pöp Omën Këep nookta kangiir Anutuuk enselöröa ëöetak, ‘Pi nemop,’ pël amaak. ⁹ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta Anutuuk enselöröa ëöetak piin yak mowasömaap. ¹⁰ Namp pi Omën Këep neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim sauneta kangit ent é nemoolapan. ¹¹ Ën omnaröak ngönën ngarangköröere yang ngarangköröa naë mës nuwak sê ngön yaatak niulëépënek yaëen pöt ngön nokoliit tolël menet ëak kön selap ëënganok. ¹² Akun pötak ngön anë pöt Ngëengk Pulöök tekeri wes nimpnaat.”

Mon omën kaökaupë ngönte

¹³ Omnarö pitëm tekraakan nampök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nem nanëp pi tenpim pepapë mor kolöt pimënt wak wë. Pötaan ni ök ma. Pël ëen nent kom ëak ne nampnaan.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. “Talëpök ne arim ngön é pet irööre omnant kom é pël ëëmëak yaö neea? Pël naëngan.” ¹⁵ Pël mëak yal menak pitën epël mëëa. “Ar ngarangk ëën. Ar omnantëen kentre kaur ëënganok. Omnarö pitëm omën kësang wa pipotök wëwëet koir nemangkën yaaut.” ¹⁶ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omp ak namp pim yaak kaömp kësang pan oröa. ¹⁷ Pël ëen pi epël kön wia. ‘Ne kaömp kaat wonöp. Oröptak kaömp epot wa wiim? ¹⁸ Ne epël ëëm. Kaömp kaat töölak kaö wes ök rëak nem kaömpre omnant pout wa wiimaan. ¹⁹ Pël ëak epël kön wiimaat. Peene akun eptak nem kaömpre omnant kësang pan wia. Pötaanök akun wali wak wë nê pël ëeimeë ërëpsawaring kë seim ömaat.’ ²⁰ Pël maan Anutuuk epël mëëa. ‘Kaökaup, ni rök eptakëer wel wiimëëp. Talëpök kopëta wes wian pöt öpën?’” Pël mëak Yesuuk ngön kaut epël mëëa. ²¹ “Omën narö Anutuu naëaan ulöpre moup pöt pitëm lupötë won wiaan yangaakë omnant ulöpre moupring öpna pörö omën pöpë ök sëpnaat.”

*Koröpöökë omnantëen kön selap naën ëëpa
(Matiu 6:25-34)*

²² Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Pötaanök ne niamaan. Ar arim wëwëëtaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömp tarëkaan öpen?’ Ën koröpönta kön selap ëak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’” ²³ Kaömp pöt këët won, wëwëetakëer këët. Ën ulpëenre poë koröp pöt këët won, koröpöökëer këö. ²⁴ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömpöt ngëntööre wa peram wi pël naën yaauröak Anutuuk kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö

arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁵ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wasëpën sa ma? Won. ²⁶ Arök kot ke pëlöt naënörök tol ëënak omën muntatëën kön selap yeë? ²⁷ Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëën waur naën yaë. Pël yaëëtak ne niamaan. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. ²⁸ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. ²⁹ Pötaanök ar iire kaömp nënë pötön kön selap ëëngan. ³⁰ Yangerak köpël omnarö pit omën pipotëën kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirëneën iire kaömp nënë pötën kön wia. Pötaanök omën pötëën kön selap ëëngan. ³¹ Ar pöt, Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaataan weë ngentiin. Pël ëën puuk omën pipotta koir nimpnaat.”

*Kutömweri omën ompyaut wa top ëëpenaata ngönte
(Matiu 6:19-21)*

³² “Sëpsëp rongan kot epët ar kas ëëngan. Pep pi ar wa ngaöök nimëëpënëak kön wiin pangk yaë. ³³ Arim omnant pout sum ëak mon kangir önë pöt wonörö mënëë. Pël ëak ar mon weë panëët wak wëën utpet nasëpanëët. Titi tëere kain wë pël naëpanëët. Mon pöt arimëën kutömweri wiaapnaat pötaanök. ³⁴ Arim omën ompyaut wia pörökël könötta wiaapnaat.”

Lup itit öpenaata ngönte

³⁵ “Ar poë koröp mënt wes urak es rangiak kopëta weseë. ³⁶ Ar pël ëak inëën omën narö pitëm kaöap wa topöökään wais kanwer kórang elmëën të mowiipënëak kor wakaima pöta ök ëëë. ³⁷ Pël ëën inëën ruurö ka naurön wiaan wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. Ne yaap niamaan. Kaöap pi poë koröp mënt wes urak urötë wa moulmëak kaömp nëmpnaataan inëën elmëëpnaat. ³⁸ Ën pi rök lupöök ma ëlpam walëpënëak yaëën pit ka naurön wëën wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. ³⁹ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë waisëpna akuneten ëwat wëanëën pi itit wë ngarangk ëën kainëpë kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁰ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëën pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

*Inëën ru ompyaupre utpetapë ngönte
(Matiu 24:45-51)*

⁴¹ Yesu pi ngön pöt maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni watepang ngön pipët tenimëntëën ma ten omën pouröaan yaan?” ⁴² Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök pim karurö ngarangk ëëë akunaté kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴³ Ënëmak inëën ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëën kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. ⁴⁴ Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. ⁴⁵ Ën inëën ru pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël weseë inëën koont yokot muntarö tang mö kaömpre i ngaat nak kön irikor ëeim wë ⁴⁶ pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt pi yokot pöp möak utpet wesak omën ngön wa yoolëauröa naë moulmëëpnaat.

⁴⁷ “Inëën ru namp pim kaöapë këm ngönten ëwat wëak kangk naën kat koko öpna pöp kaöapök pës kaö panë mööpnaat. ⁴⁸ Ën ru namp kaöapë këm ngönten köpël wë omnant pës mööpna salöt ëëpna pöp kaöapök pës kaö namöön ëëpnaat. Pötaanök nem kaalak waisuma pötak ko ëak ön. Namp pi omnant

késang mampnaap keët késang tapël koirèn pangk eëpnaat. Ën namp pi ya kaö tapël menaupök kosang ngentiak ya kaö mëmpna pöp késang tapël koirèn pangk eëpnaat.”

*Yesu pi omnarö kom elniin kööre tok eëpenëak irëaup
(Matiu 10:34-36)*

⁴⁹ “Ne esuwes marèn ulölöt yokot pöta ök ar omnarö kom elniimëak yangerak waisaup. Pötaanök esuwes teëntom wëlëng kotöpnaaten kent yaë. ⁵⁰ Ne këlangön kat wiimëak èautak pël naën wë. Pötaan ya ngësring wë pet irumaaten kent yaalnë. ⁵¹ Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne omnarö kom elniin kööre tok eëneëk waisaup. ⁵² Pötaanök peene ngës rëak ka nentak omèn mor nas önëërö ar kom elniin naar namp ëak nal naar nal pël ëak neneraan kööre tok eëneët. ⁵³ Epël eëneët. Pepapök ruupön kööre tok yeëa. Ruupök pepapön kööre tok yeëa. Èlëpök korömpëen kööre tok yeëa. Korömpök èlëpëen tapël yeëa. Pël yaëen öng lëlamringaarta nampnampön kööre tok eëpnaat.”

*Omèn orööpnaatön èwat sèpenaata ngönte
(Matiu 16:2-3; Maak 8:11-13)*

⁵⁴ Yesuuk pël mëak omèn pouröen epël mëëa. “Ar uröam yewariin itenak, ‘Kopi waisëpënëak yaë,’ pël yaan yok wais yaë. ⁵⁵ Ën yanget ompyaö ëak yesën itenak, ‘Kët mapnaan yaë,’ pël yaan yok kët më yaë. ⁵⁶ Kaar omnarö, ar mopöök uröamre kepilötön itenak èwat yaauröak tol eën akun wë eptak Anutu pim yaauta songönten köpël yeë?”

*Omèn nimëën ngön apnaapring ngönte wotpil wasum
(Matiu 5:25-26)*

⁵⁷ “Tol eënak utpetre ompyaö pötepar kom naën yeë? ⁵⁸ Ni ngön yaatak sumëak yeem pöt wet rëak niiring ngön wieëaupring ë kopëta wasum. Ni pël naën së niiring ngön wieëaupök ë pet yairaupë naë niulëen puuk ë pet irak polisöröa naë niulëen pitök wii kaatak niulëëpan. ⁵⁹ Ne niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naaröngan. Nim karipë kanguf pout pet ir olëakök oröömëëp.”

13

Omnarö lup kaip natiin eëpena pöt kö sèpenaat

¹ Akun pötak omèn naröak Yesuu naë së epël mëëa. “Kalili yangerakaan omèn narö ngaan animao iit Anutuu kiri eëpënëak yaëen Pailatök maan pim ngaaröak mëngkën wel wia.” ² Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ar epël kön wiingan. ‘Pitëm saunat Kalili omèn muntaröaat il yemowasën yak mëngkën wel wia,’ pël wasnganok. ³ Won, arta lup kaip natiin eëneë pöt tapël wel wiinëët. ⁴ Ën ngan Yerusalem kak Siloam ka waliimpel töolak omèn 18 ëak ngep eën wel wia pöröeta pitëm saunat Yerusalem omèn muntaröaat il yemowasënak ëa wasngan. ⁵ Won, arta lup kaip natiin eëneë pöt tapël wel wiinëët.”

Këra ulöp nautön yaauta watepang ngönte

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omèn namp pim ya lupöök kem nement ngëntën wëa. Pël eën ënëmak ulöpörö tööpënëak së itaangkën won wieëa. ⁷ Pël eën inëen yaupön epël ök mëëa. ‘Krisniki nentepar nent pötë öngpök këra emment töömëak wais itaangkën won yaë. Pi këpök yang kolapöt yen. Pötaanök ni ku ti ola,’ pël mëëa. ⁸ Pël maan inëen ruupök epël mëëa. ‘Pël èënganëp om öp. Pël eën krisniki kopët epëta öngpök

nook songöntak yang inin ëak pol yaat köm lëëmaat. ⁹ Pël ëen krismaki ootak ütöpna pöt yok pangk. Nautön ëëpna pöt ku tiimëët.’ ”

Yesuuk kë yesa akun ngëëngk nentak öng namp ompyaö wesa

¹⁰ Yesu pi kë yesa akun ngëëngk nentak ngönën tup nentak së omnaröen ngönën ök mëëa. ¹¹ Pël yaëen omnaröa tekarak öng namp urmerap piik wëen yauman sësë eim wëen krismaki 18 ëak won saup wëa. Öng pöp kasngelö pak ëak wë wotpil tau naön yaaup. ¹² Pël ëen Yesuuk öng pöpön ngön mëak epël mëëa. “Öng epop, nook nim yaumante wa yoolak.” ¹³ Pël mëak moresiar pim rangk mowiin tapëtakëër wotpil sak Anutuun yaya mëëa. ¹⁴ Pël yaëen ngönën tup pöta ngarangkep Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö yemowasën ifenak ya sangën ëen omnaröen epël mëëa. “Kët 6 pipot ya akunat. Pötaanök ar ompyaö niwasëpënëak pöt akun pipotë waisën. Ën akun ngëëngktak pipotëen waisngan.” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Kaar omnarö ar, akun ngëëngkötë ar pol purmakaöre tongkiiröa kaatak së kan tē mowiak mësak sëen i na yaë. Ar kön wiin arim animaurö pël yaalmëem ya yamëngk pipët ompyaut pël yewas. ¹⁶ Pël ëaap öng epop pöt tiar Yuta omnaröa kar namp Apramë ëapök Setenök krismaki 18 pötë öngpök wii motëak wakaima. Pötaanök nook akun ngëëngktak wil yemoulmëep pangk naën yaë ma?” ¹⁷ Pël maan pimëen kööre tok yaaurö pit ëö sa. Ën omën ëlörö pöt pim ya ompyaö yamëngka pötëen ërëpërëp ëa.

Këra lëläpre yis pöteparë ngönte

(Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)

¹⁸ Yesu pi yal menak epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne oröp nantë ök ëëm? ¹⁹ Pipët këra lëläp nampë ökö. Omën nampök lëläp pöp pim yaak së ngëntën oröak kaö sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

²⁰ Pël mëak munt nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöten oröptak ök ëëm? ²¹ Pöt yis pöta ökö. Öng nampök yis pöt korupaë kas möautring wa irikor ëen pötak ekek sëpnaat.”

Kan koturakë ngönte

(Matiu 7:13-14, 21-23)

²² Yesu pi Yerusalemë sëpënëak yesem ka kotre kaö poutë ngönën ök maö sa. ²³ Pël yaëen omën nampök pëel mëak epël mëëa. “Aköp, Anutu pi omën kopët nampnamp utpetetakaan öpën sa ma?” Maan Yesuuk pitën epël mëëa. ²⁴ “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sënëëtaan weë panë ngentiin. Ne nimaan. Omën selap pan kan pörak ilapënëak weë ngentiipnaatak pourö neilapan. ²⁵ Ka pepap pi pim kaat kan wariak öpnaat. Pël ëen ar tomökël wë pomp ëak tauëë körang elmëak epël manëët. ‘Aköp, tenimëen kan tē niwi.’ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö?’ ²⁶ Pël niaan ar epël manëët. ‘Ten niiring kaömpre i ngawi naut. Ni tenim kak wais rë nuuleimënte.’ ²⁷ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö? Utpet omnarö, ar mop newiak kama seë,’ pël niapnaat. ²⁸ Pël ëen ar itaangkën Apramre Aisakre Yakopre tektek ngön yaaurö pit Anutuu naë wëen itaampunëët. Ën ar pöt kaö yaaurö. Pötaanök tomökël wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim önëët. ²⁹ Pël ëen omën yang we naöökkan naöök, këtëp yengampiaulaanre yeilëaulaan pourö wais Anutuu naë wel aisëëë kaömp neim öpnaat. ³⁰ Kat wieë. Tiar yang omnaröa naëaan kot narö kutömweri së kaö sëpnaat. Ën kangiir kaö narö kot sëpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm ngön mëä
(Matiu 23:37-39)

³¹ Akun taptak Parisi omën narö së Yesuun epël mëä. “Yang omp ak Erot pi ni nimpënëak ya. Pötaanök ni eprek sêp wesak nal së.” ³² Maan Yesuuk epël mëä. “Ar kaalak së kent tok utpet pöpön epël man. ‘Yesuuk pimtën epël ya. Pi akun eptak omën urmerarö wëaurö waö ë momëak yauman omnarö ompyaö mowesak akun kot nent won sêen pet irëpnaap pël ya,’ pöt man. ³³ Peeneere êlpamök yesem muntetak Yerusalem kak oröomaap. Pöt tol ëënak? Tektek ngön yaaö namp Yerusalem kak naaröön wiaan namëngkën ëëpnaat.” ³⁴ Pël mëak pimtëen epël mëä. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaurö mëmpööre ngönën omën arim ngësë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaurö. Kêt ël epotë ne kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaao elnëimauro. ³⁵ Pötaanök ne sêp niwasën ngarangk won ömëët. Ne yaap niamaan kat wieë. Ar it nenengaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëët. ‘Aköpök wes nimëen yewais epopön yaya mepa.’”

14

Yesuuk omën namp kë yesa akun ngëengk nentak ompyaö mowesa

¹ Kë yesa akun ngëengk nentak Yesu pi Parisi omën kaö nampë kaatak së kaömp yenën omnarö pit iteneä. ² Pël yaëen omën koröpö pön mena namp pim naë wëa. ³ Pël ëen Yesuuk itenak ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnaröen epël mëak pëel mëä. “Tiar yok pangk akun ngëengktak yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma won?” ⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëen omën pöp morök ompyaö mowesak wes mëen sa. ⁵ Pël ëen pitën epël mëä. “Arim naëaan namp akun ngëengktak pim rungaap ma pol namp yang öngöpöök ilëaan sêp wasëpen ma yok pangk akun ngëengk taptak öpën?” ⁶ Pël maan pit kangiir mapënaat ap wesak sêp wesa.

Omnarö irëak öpenaat

⁷ Yesuuk omën kaömp nëmpënëak së wëa narö itkëel wel aisapënëak yaëen itenak watelang ngön nent epël mëä. ⁸ “Ni omën nampë këere imëntak yas niaan së pöt itkëel wel aisanganok. Pël ëëmë pöt omën yapinring namp ni il niwasëpna pöp waisën pöt ⁹ omën yas niaa pöpök epël niapnaat. ‘Ni itkëel ur epët omën epop man.’ Pël niaan ëö kaö sak kasngaëël së ömëët. ¹⁰ Ën nampök pim këere imën nentak yas niaan së pöt kasngaëël pan wel aisam. Pël ëen këere imën pepapök wais itenak epël niapnaat. ‘Ngöntöp, ni itkëel wais wel aisa.’ Pël niaan ni omën muntaröa ëöetak itkëel wëen niin kön wiin isëpnaat. ¹¹ Namp pi pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaat. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isëpnaat.”

Këere imën nëmpënëak yas mëäuta ngönte

¹² Pël mëak omën yas mëä pöpön epël mëä. “Ni këere imën numëak nim ngönte kar, sasre nanre nim kak omën mon wieëa piporöen yas manganok. Ni pitën mamë pöt pitök kangiir niin yas niak kangut nimpnaat. ¹³ Pötaanök pël ëënganëp. Ni këere imën ar ëak pöt omën omnant won, ingre mor il téaare it il téa piporöen yas mam. ¹⁴ Omën ke pilörökëer kangut nanimpan. Pötaanök ni ërëpsawi ëëmëët. Om wiaan wë ënëmak omën ompyauröa weletakaan wal ëëpna akunetak Anutuuk nim kangut nimpnaat.”

*Këere imën kaö ëauta watepang ngönte
(Matiu 22:1-10)*

¹⁵ Yesu pi pël maan kaömp yenauro pit kat wiak pitëm naëaan nampök epël mëëa. “Omën Anutuuk wa ngaöök mëaan piiring kaömp nëmpna porö ërëpsawi ëëpnaarö.” ¹⁶ Pël maan Yesuuk ngönaak nent piin epël ök mëëa. “Omën nampök këere imën kaö nent nëmpnëak omën kësang pan yas mëëa. ¹⁷ Pël ëak nëmpna akunt temanö sëën pim inëen ruup wes mëën së yas mëëauröen epël mëëa. ‘Yok waiseë. Omnant pout yok wa kön ë pet iraut.’ ¹⁸ Pël maan pit pourö omën pasutëël utak om öpënëak nampök epël mëëa. ‘Ne yang nent sum ëaut yak pötak wer yeneön sumaan yeë. Pötaanök nemop newaisngan sa.’ ¹⁹ Pël yemaan nampökta tapël mëëa. ‘Ne pol purmakaö moresiar ya kaamök elnëëpënëak waut yak së ya ökre was ë pet ëëmaan yeë. Pötaanök nemop ne newaisngan sa.’ ²⁰ Yemaan nampök epël mëëa. ‘Ne peene tapët öng waup. Pötaan newaisngan sa.’ ²¹ Pël maan inëen ruup së pim kaöapön ök mëëa. Pël ëen kaöap pi kat wiak ya këlangön ëen inëenëpön epël mëëak kaalak wes mëëa. ‘Ni teënt së kaatë omën omnant won ingre mor il tëaare it il tëa piporö pourö koirak nem kaatakë waisum.’ ²² Pël maan inëen ruup pim mëëa pöl ëak së kaöapön epël mëëa. ‘Kaöap, nim aan pöl ëautep omnarö pangk naën ur nant om wiaap.’ ²³ Maan kaöapök kaalak epël mëëa. ‘Ni kan kaö poutë së pël ëak wilëngkë kaatë së öngpök ilëak omën pouröen këkre tö mëëak koirak wais ulmëen nem kaat peö ëëp. ²⁴ Ne niamaan kat wi. Omën wet rëak nem yas mëëa piporö nem kaömp pöt nanëmpan pan.’” Yesu pi watepang ngön pipët yamëem yas maan pim naë sëpnaaten kaaö yaaurö kutömweri piiring kaömp nanën ëëpën pël mëëa.

*Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte
(Matiu 10:37-38; 5:13; Maak 9:50)*

²⁵ Omën kësang pan Yesuring sa. Pël ëen pi kaip ti pitën itneë epël mëëa. ²⁶ “Omën namp nem ënëm ëëpënëak pim ëlre pep, öngre ru, sasre nan pimoröen kent ëak neen kaaö elnëëpna pipop ma pimtë koröpökë wëwëeteta kasëng nemangkën ëëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁷ Pötaanök omën namp pi, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër wak ënëm naalnëen ëëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁸ Arim naëaan namp pim ka kaö nent ök rapën pël kön wiak pöt wet rëak monet ka pöt pangk ëëpën ma won pöten sangk kelëpnaat. ²⁹ Ën pël naënrek köntak wap wesirak mormor ë yesem luptak së pangk naën ëen sëp mowasën om wiaan pöt omnarök itenak ökre was epël mapnaat. ³⁰ ‘Omën epop pi kaat ök rapënëak ngës rëaupök pet nairën ëa.’ ³¹ Ën yang omp ak namp pi yang omp ak munt nampring nga elëpënëak wet rëak pimëntë nga omnaröa saarëet sangk kelën pimtëet 10,000, ën muntapëet 20,000. Pël ëen pimënt kön wiipnaat. Pi yok pangk muntapring nga elëpën ma won pöten kön wiipnaat. ³² Pël ëak pi kön wiin pangk naën ëen pöt pim kööre toköp kamaarek wëen omën narö wes mëën së ngön ëak nga pöt wiap wasëpnaat. ³³ Pötaanök arim naëaan omën namp pi pim omnant pout kasëng nemangkënëpök nem ru nasëpan.

³⁴ “Tomun pöt omën ompyaut. Pël ëautak pim misëngö won sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. ³⁵ Tomun ke pëltak ya lupök olaöre purmakaö yaatring irikor ë pël naëngan om moolapenaat. Katëëpringëpök ngön epët kat wiip.” Pöta ök tapël narö yaap Yesu pim ënëm naën ëëpna pöt Anutuuk wa moolapnaat.

15

*Sěpsěp kō saupě watepang ngõnte
(Matiu 18:12-14)*

¹ Akun nentak omèn takis yewaare utpet yaaõ munt narõ Yesuuk ngõnèn òk yemaan kat wiipènèak pim naë sa. ² Pěl yaèèn Parisi omnarõere ngõn kosangõtè ngarangkõrõ pit Yesuun yak kěepõt ngõn mèak epěl mēēa. “Omèn epop omèn utpet yaaurõ ngõntre kar elmèak kaõmp ngawi yen.”

³ Pěl yemaan Yesu pimènt kat wiak watepang ngõn nent epěl mēēa. ⁴ “Ar nampě pol sěpsěpõrõ 100 èak wèaurõak kopèt namp kō sěpnaat. Pěl èèn sěpsěpõrõa pepap pi 99 põrõ we naõõkèl kaõmp neim wēèn pi we naõõkèl kō sa põpõn ngaõl è sē koirěpnaat. ⁵ Pěl èak ya kē sak wa kurõpweri waalak ⁶ kak sē orõak karurõen ngõn èak epěl òk mapnaat. ‘Nem sěpsěp epop kō sēèn ngaõl è sē koirak yewais. Põtaanõk èrěpsawi èēpa.’ ⁷ Ne òk niamaan kat wieë. Põta òk omèn wotpil 99 põrõ lup kaip tipènèak kõn nawiin yaaurõ omèn kutõmweri wèaurõ pitēmēèn èrěpsawi kotkot yaë. Èn utpet kopèt epop lup kaip yati põtaan kutõmweri wèaurõ èrěpsawi kaõ yaë.”

Mon kō sauta watepang ngõnte

⁸ “Õng namp pi mon 1 kina wak wēèn 10 toea nent kangk ngentiin põt pi kalaõ rangiak kakaati katěp ilak kēèkē paně ap wesak koirěpnaat. ⁹ Pěl èak pim karurõen epěl mapnaat. ‘Nem 10 toea irikor èèn ap weseim põt peene yokoir. Põtaanõk èrěpsawi èēpa.’ ¹⁰ Ne òk niamaan kat iweë. Põta òk omèn utpet kopètəp lup kaip tiin Anutuu enselõrõ èrěpsawi yaë.”

Yokot pim pepap sěp wesak maimerekě saupě watepang ngõnte

¹¹ Yesu pi pěl mèak munt nent epěl mēēa. “Omèn namp pim yokot naar wēa. ¹² Wē yokot ènemapõk pepapõn epěl mēēa. ‘Nim monere urõm tenpimēèn yaõ èan põt kom èak nemēèn èaut nan.’ Pěl maan pepapõk pim omnant pout kom èak yokotaar mena. ¹³ Pěl èèn akun kot nent wē yokot ènemap pi pimot wak yang wali nerekèl sa. Põrek sē wē omnantēèn kentre kaur èak pim monat pout won wes olēa. ¹⁴ Pěl èak omnant pout won wesak wēèn ènepak yang põrek kēèn kēsang nempel orõa. Pěl èèn pi ngõntõk paně èèn ¹⁵ yang põrek omèn nampě naë sē wēèn omèn põpõk pim polõrõa ngarangk moulmēèn wakaima. ¹⁶ Pěl èak polõrõa kaõmp karut mangkèn nak kep èēpèn wesak itaangkèn põtta nemangkèn èa. ¹⁷ Pěl èèn pi kõn tektek sak epěl kõn wia. ‘Nem pepapě inēèn ruurõ kaõmp kēsang pan neim wēèn ne eprek wē kēènēèn wel wiimèak yeë. ¹⁸ Põtaanõk nem pepapě ngēsē kaalak sumaat. Sē orõak epěl memaat. ‘Pep, ne Anuturē niire èak utpet elniaut. ¹⁹ Põtaanõk peene põt nim ru paněp pěl neangan. Om nim inēèn ru newasèn õmaat.’ ²⁰ Pěl wesak wal èak pim pepapě ngēsəl sa. Seim sē kak temanõm yesèn pepap itenak ya utpet èèn naë sē kapariak tot na. ²¹ Pěl èèn ruupõk epěl mēēa. ‘Pep, ne Anuturē niire èak utpet elniaut. Põtaanõk peene põt nim ru paněp pěl neangan.’ ²² Pěl maan pepapõk pim inēèn ruurõen epěl mēēa. ‘Ar teëntom nem ulpēèn wali ompyaup momèak mor èngõ wak wais moresi momèak ing kõrtepar wak wais ingesiarē momèak pěl èeë. ²³ Pěl èak purmakaõ ru ompyaõ mēsěpringěp mōeë. Pěl èèn ar èak yenem èrěpsawi èēpenaan. ²⁴ Nem ruup wel wia wesapõk kaalak waisa. Irikor èaupõk kaalak orõ yarē.’ Pěl mèak pit èrěpsawi èa.

²⁵ “Wēèn yokot kaõp pi yaak wakaim olèak kaalak wais kaat temanõm yewasem kat wiin intõ ngõnre tanre põt yeëa. ²⁶ Pěl èèn inēèn ru nampõn maan sēèn, ‘Tol èènak ya?’ pěl mèak pēəl mēēa. ²⁷ Pěl maan puuk epěl mēēa.

‘Nim nangap kaalak waisa. Pi irikor ëak saupök kaalak wais oröa. Pötaanök arpim pepapök maan purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möak ar ëak yen.’
 28 Pël maan pi kölöp ëak kakaati sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëën pepapök wais wiap wesak ngön ök mëëa. 29 Pël ëën pi kangiiir epël mëëa. ‘Kat wi. Ne krislaki selap pan nim naë pas ya mëneimeë nim ngön nent wa noolaan ëaut. Pël ëën ni pol meme ru namp nem karuröaring ërëpsawi ëëmaan nenangkën ëaupök 30 nim ru pipmor pi öng paspas yaauröaan nim omnant pout won wes olëak kaalak waisën ni pimëënökëër purmakaö ru ompyaö mësëpringëp yamöön.’ 31 Pël maan pepapök epël mëëa. ‘Yokot epop, ni kët ël epotë tepër wëaup. Pötaanök nem omnant epot pout nimot. 32 Ën nim nang epop wel wia wesapök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë. Pötaanök tiar pimëën ërëpsawi ëën pangk yaë.’ ”

16

Ngarangk utpetapë watepang ngönte

1 Yesuuk pim ruuröen ngönaak nent epël ök mëëa. “Omën omp ak namp pim inëën ru omnant ngarangk yaaö namp wëa. Pël ëën wë akun nentak omnaröak omp aköpön epël mëëa. ‘Nim omnant ngarangk yaaup pi nimot köntak pentak yaë,’ pël mëëa. 2 Pël maan kat wiak omnant ngarangk yaaupön yas mëak epël mëëa. ‘Ni tol yaëën omnarö nimëën yaan kat yawi? Pöta songönte iteempan nem omnant nim ngarangk yaën pötë pepewer wak wais nan. Ke pilëpök nem omnant ngarangk naëngan.’ 3 Pël maan inëën ru omnant ngarangk yaaup pim könöök epël wesa. ‘Nem kaöapök nem omnant ngarangk yaauten nga neak wes nemëën tol ëëm? Ne yang kelumaata weëre kosang won. Ën sumatön kimang memaata ëö yaë. 4 Peenök nem ëëmaaten kön yokoir. Pël ëëma pötak nem kaöapök wes nemëën pöt kaamök elmëëmaaröa naë sëën sant elnëëpnaat.’ 5 Pël kön wiak omën pim kaöapë naë kangut wieëauröen ngön maan pöppöp waisa. Pël ëën wet rëak waisaupön pëël mëëa. ‘Nem kaöapë kangut nim naë tolëël wia?’ 6 Maan pi epël mëëa. ‘Kolap tram 100,’ pël mëëa. Pël maan ngarangkëpök pep nent menak epël mëëa. ‘Nim pep eptak 100 pöt kërëak 50 retëng ë.’ 7 Pël mëak nampön pëël mëëa. ‘Nim naë nem kaöapë kangut tolëël wia?’ Pël maan puuk epël mëëa. ‘Rais kër 100,’ pël mëëa. Pël maan pep nent menak epël mëëa. ‘Ni eptak 100 pöt kërëak 80 retëng ë,’ pël mëëa. 8 Pël ëën kaöap pi ngarangk utpet pöpë ewat ëa pöten itanak piin ping wesak mëëa. Pöt tol ëënak? Omën yangerakë omnantön kentre kaur yaaurö pit pitëm omnant ngarangk ëëpënëak pitëm ewat pöt omën Anutuu ëwaatak wë pöröa ewatöt il yewas.

9 “Pötaanök ne niaamaan. Ar tapël monere uröm omën pasut omnarö menak ngöntre kar rëak önë pötak omën pas pöt pet irën Anutuuk yas niaan wëwë kosangta kaatak së önëët. 10 Ën namp pi omën pasut ompyaö wesak ngarangk ëëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk ëëpnaat. Ën namp omën pasut ompyaö wesak ngarangk naën ëëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk naën ëëpnaat. 11 Ar yangerakë monere uröm pasut ompyaö wesak ngarangk naën yaëën talëpök omën kët arök ngarangk ëëneën nimpën? 12 Ar omnaröaat yaam ninaut ompyaö wesak ngarangk naën yaëën Anutuu yaö niia pöt naningkën ëëpnaat. 13 Inëën ru kopëtapök kaö naarë inëën naëpan. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëëpnaat. Won ëën pöt, nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan.”

*Yesuuk Parisi omnaröen pepanöm mëëa
(Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)*

¹⁴ Yesu pi ngön pöt maan Parisi omnarö pit monere urömen kent yaaurö yak kat wiak ökre was mëëa. ¹⁵ Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Arimtok arimtën omnaröa itöök ping wesak yaaurö. Pël ëaap Anutuuk arim lupötë ityaangk. Omnaröak ompyaut pël yewas pipot Anutuuk itaangkën kömkëênring yaë.

¹⁶ “Moses pim ngön kosangötre tektek ngönöt im wais Son pim naë oröak pet ira. Ën Sonë naëaan wais peene wë epëtak pöt Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pöta ngön ompyaut yaan omën pourö kat wiak pötak ilapënek wë yengenti. ¹⁷ Wë ënëmak kutö mre yang epraar won sêpënëak pöt yok pangk won sêpnaat. Ën ngön kosang pöt nent won nasëpan, pout om wiaapnaat.

¹⁸ “Omp namp pi pim öngöp wes mëak munt namp öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëaup öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat.”

Mon omnampre Lasaras piarpim ngönte

¹⁹ “Mon omën namp wakaima. Pël ëaup pi akun poutë ulpëen retëngretëng ëa ompyaut mëak wë kaömp ompyaut neim wakaima. ²⁰ Pël ëen omën elek yaaö namp wëa yapinte Lasaras. Pöp koröp pouuk ëmpöl pep saup pi mon omnampë kaata kanra naë wëen ²¹ mon omën pöp kaömp yenën lupöt ngentiin wa nêmpënëak kön wieim wëaakë yeëa. Pël yaëen kentöröak wais pim ëmpölöt öngör neim yeëa. ²² Pël ëen wë elek yaaö omën pöp wel wiin enselöröak koirak sê Apramë naë moulmëa. Pël ëen wë mon omën pöpta wel wiin yang kel weera. ²³ Pël ëen pi es parëaöök sê wë këlangön kaö kat yawiem ool itaangkën Apram maimerek wëen Lasaras pim naë wëa. ²⁴ Pël ëen mon omën pöpök Apramön ngön ëak epël mëëa. ‘Pep, ni neen yaköm kön wiak Lasaras wes mëen wais pim mor wotö iitak wariak nem yangapöök wa nemëen kot nent ëp sêp. Ne esuwesi öngpök wë këlangön kaö kat yawi.’ ²⁵ Pël maan Apramök epël mëëa. ‘Nem ruup, ni kön wi. Ni ngaan yangerak wë omën ompyaut ëeim wëen Lasaras pi pöt utpetat pëen eima. Pötaanök peene pöt pi kak eprek wais ya kë sak wëen ni kangiiir këlangön kat yawiin.’ ²⁶ Pël ëaap Anutuuk tiarim tektrak parë naö wiau wia. Pötaanök eprekaanörö pipël yeiraan pirekaanörö epël yaapren pël naëngan.’ ²⁷ Pël maan mon omnampök epël mëëa. ‘Pep, ne kosang wesak ök yeniak. Ni Lasaras wes mëen nemoröa naë sêp. ²⁸ Nem nangarö mor nas wë. Pötaanök Lasaras pi sê pitta eprek wais këlangön kat wiipanëen nga map.’ ²⁹ Pël maan Apramök epël mëëa. ‘Won. Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngön pitëm naë wia pipot kat wiip.’ ³⁰ Maan mon omnampök epël mëëa. ‘Apram nem pepap, pöt pangk naëpan. Omën wel wiaö nampök weletakaan wal ëak sê ngön ök mapna pöt pit kat wiak lup kaip tiipnaat.’ ³¹ Pël maan Apramök kaalak epël ök mëëa. ‘Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngönöt wa olapna pöt weletakaanëpök wal ëak sê mapna pöteta wa olapnaat.’ ”

17

*Utpetatök kön wi kosang yewesaut utpet yewas
(Matiu 18:6-7, 21-22; Maak 9:42)*

¹ Yesuuk pim ruuröen ngön nent epël ök mëëa. “Morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël ëaap omën morök elmëen omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? Yaköm. ² Omën ke pilëpök runga kotup morök elmëen

saun koirpanëen ar kël kaäoä wii ngan äak omën pöpë mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt ompyaö. ³ Ar ngarangk këekë ëën. Arim kar namp saun yokoirën pöt nga man. Pël ëën pi lup kaip tiin pöt saun pöta kangit ent ë moolan. ⁴ Pël ëën arim kar namp pi kët kopët nenta öngpök akun ⁷ äak utpet elniak akun ⁷ tapël arim naë wais, ‘Ne lup kaip yati,’ pël niaan pöt ar pim saun pötë kangut ent ë moolan.”

Kön wi kosang yewesauta ngönte

⁵ Yesuu ngön yaaö omnarö pit Yesuun epël mëak kimang mëëa. “Ni tenim kön wi kosang yewesaut kaö wes nin.” ⁶ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ar kön wi kosang yewesa kot panë nent wieëan talte këra kaö epmentën, ‘Ni kaamtak i kaöökë öngpök së örö,’ pël maan yok pangk kat wiak pël ëëpën.”

Inëen yaauta ngönte

⁷ “Arim tekraakan nampë inëen ruupök ya lupöök së yang mëmpën ma polörö ngarangk ëëpën pël ëeim olëak yewaisën yok pangk epël mam ma? ‘Ni kakaati wais kaömp numëën,’ pël mam ma? ⁸ Pël naëpan. Pi epël mapnaat. ‘Ni nem kaömpöt ar elnëem. Pël äak poë koröpö mënt wes urak kaömpre iit wak waisën numaan. Pël ëën ënëmak nimtëët ar äak numëën.’ ⁹ Pi inëen ruup pim ngan rë menaul ëa pötaan yowe mapën ma? Yok pangk pël naëpan. ¹⁰ Pötaanök arim naë tapël ëëpnaat. Anutuu ya ngön niaut ë pet irak pöt epël an. ‘Ten inëen ruu katkoko yaauro. Ya ngön niaut pëen yaauro,’ pël an.”

Yesuuk omën kësë äa moresiar pörö ompyaö mowesa

¹¹ Yesu Yerusalem kakë sëpënëak Kalili yanger nal, Sameria yanger nal pël äaan teköök sa. ¹² Pël äak së kak nerek öröön omën kësë äa narö moresiar pörö pit kamtaöök së koirak pëlëer tauë ¹³ ngön äak epël mëëa. “Yesu, Kaöap, ni tenën yaköm kön wi.” ¹⁴ Pël maan pi pitën epël mëëa. “Ar së kiri ar yaauroen arim koröpöt pet elmëen pit ar ompyaö san pël apnaat.” Pël maan yesem koröpöt ompyaö sa. ¹⁵ Pël ëën pitëkaan kopët namp pi pim koröpöön itaangkën ompyaö sa. Pël ëën kaalak së ngön ë olëak Anutuun yaya mëëa. ¹⁶ Pël äak Yesuu ingesiarë së tok oriak ë koset yangaak wesirak wë yowe mëëa. Omën pöp Sameria yangerakaanëp. ¹⁷ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Omën moresiar ompyaö sauröp ⁹ pörö tarék wë? ¹⁸ Pit kaip tiak së Anutuun yoöre ërëp mapnaaten kön nawiin. Katkoko äak sëen Sameria yangerakaan omën maim epop pimënt waisa.” ¹⁹ Pël mëak omën pöpön epël mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek wal äak së.”

Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaata ngönte

(Matiu 24:23-28, 37-41)

²⁰ Parisi ngönën omnarök Yesuun, “Anutu taan wa ngaöök nimëëpën?” pël mëak pël mëëa. Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt yoolök pël yaalniin itnaangkan. ²¹ Kat wieë. Anutu pi peene arim tekrak wë wa ngaöök yanimë. Pël yaëen narök, ‘Anutuu wa ngaöök yanimë pöt e yaauro,’ pël yaan narök, ‘O ëngk yaauro,’ pël naëpan.”

²² Pël mëak ruuröen epël mëëa. “Wë ënëm akun nent temanöm sëen ar këlëre ngön epël anëët. ‘Omën Këep yaauroön ten itaampun,’ pël anëëtak yok pangk itnaangkan. ²³ Pël yaëen akun pötak narök, ‘Eprek yaauroörek iteneë,’ pël yeniaan narök, ‘Ëngkrek yaauroörek iteneë,’ pël yeniaan kat wiak pitëm ënëm ëënganok. ²⁴ Kent tangarët kopëter tar elmëen yang poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këep nem waisuma akunetak pël ëëm sa. ²⁵ Pötaanök omën peene wë eporö kasëng nangkën këëmre këlangön kësang kat wiimaat. ²⁶ Noaë akunetak omnarö äa pöl Omën Këep nem waisuma akunetak tapël

ëepnaat. ²⁷ Pit iire kaömp në, öngre omp ë, pël ëeim Anutu kasëng menak wëen Noa wangaöök yeilaan i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. ²⁸ Lot pim naëëta tapël éaut. Omnarö iire kaömp në, omnant sumre kap ë, ëmre ya ë, ka ök raö, pël ëeim Anutu kasëng menak wëa. ²⁹ Pël ëen Lot pi Sotom kak sëp wesak yesën akun tapëtak kutömweriaan esutre kël es ngaat kopiitë yepel pël ëen omën pourö won sa. ³⁰ Pöta ök omnarö tapël eim wëen Omën Këëp nem tekeri suma akunetak tapël ëëpën sa.

³¹ “Akun pötak omën ka tomök öpnaapök kakaati së pim omnant öpan. Ën yaak öpnaapta tapël kaalak kakë sëpan. ³² Ar Lot pim öngöp Anutuu ngön wa olëak wel wia pöten kön wieë. ³³ Omën namp pi pim wëwëet keimön ëëpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp pim wëwëet këëpöt wasën pöt orö morëëpnaat. ³⁴ Ne niamaan kat wieë. Akun pötak omën naar rö kan ur kopëtetak ka uraan namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁵ Öng naarta kaömp koröp yokoëem wëen namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁶ Ën omp naar ya lupöök wëen namp yeweem namp sëp wasumaat.” ³⁷ Pël maan ruuröak epël mëak pël mëa. “Tarëk pël ëëpën?” Maan Yesuuk omën piin kön wi kosang newasën yauröa këlangön kat wiipnaataan kön wiak watepang ngön nent epël mëa. “Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë.”

18

Öngöp ngön ë pet yairaupön kimang mëëauta ngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen kaaö köpël kimang maim öpënëak watepang ngön nent epël mëa. ² “Kak nerek ngön ë pet yaira namp wëa. Omën pöp pi Anutue omën pouröen kas naën yaaup. ³ Kak taprek öng kapir namp wëaup pi kët poutë omën pöpë naë së, ‘Nemëen kööre toköpëen ngön yaatak kaamök elnëem,’ pël më yeëa. ⁴ Pël ëeimën omën pöp pim lupmeri epël kön wia. ‘Ne Anutue omën pouröen kas naën yaauppe. ⁵ Öng kapir epop ke urak neaim. Pötaanök kaalak wais neaan kaaö kön wiingönëen kaamök elmëëmaat.’ ”

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak kaalak epël mëa. “Ar ngön ë pet yaira utpetapë ngön ök yeniak epëten kön wieë. ⁷ Ën Anutuun tol yewes? Omën pimëen yaö wesaurö kët kanaan rö kanë piin kimang maim wëen kaamök naalmëëpan ma? Ma kat wiak kat nawiin koröp oröak öpën ma? Pël naëpan. ⁸ Ne niamaan. Pi teënt kaamök elmëëpnaap. Omën Këëp nem waisuma akun pötak yangerakë omnaröa naë kön wi kosang yewesaut koirum ma won?”

Parisi omnampre takis yewaö omnampë watepang ngönte

⁹ Omën narö pitëmtok pitëmtën kön wiin wotpilörö pël kön wieë muntaröen wak irëak ya pöröaan Yesuuk watepang ngön nent epël mëa. ¹⁰ “Omën naar piarip ngönën tup kaöetak së Anutuun ök mapënëak sa. Namp Parisi ngönën omën namp, namp takis yewa namp. ¹¹ Pël ëak Parisi omnampök taueë pimtën weseë epël mëa. ‘O Anutu, ne omën naröa ök wonöp. Pötaanök niin yowe yeniak. Pit këkain ëëre omën utpet nant ë, öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaurö. Ne pitëm ök wonöp. Pël ëak omën takis yewa epopë ök wonöp. ¹² Pël ëak sant poutë akun nentepar pöteparë kaömp ngës olëak wëaakë yaaup. Pël yeë omnant koirak pöt wa top ëak moresiar wesak nokolii nent nimëen yaö yaalniaup.’ ¹³ Pël yemaan takis yewa pöp pëlëër taueë kutömweriil itaampnaaten ëö ëen tok oriak epël mëa. ‘O Anutu, ne saun omnamp. Pötaan yaköm kön newi.’ ¹⁴ Kat wieë. Takis yewaup pi Anutuuk pim saunatë kangut won wes moolëak piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël maan kaalak pim kaatakë sa. Ën

Parisi pöp pim saunatë kangut om wiaan sa. Omën namp pimtök pimtën wak isak apna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap.”

*Yesuuk runga koturö welaköt elmëa
(Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)*

¹⁵ Omnarö pit pitëm runga koturö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa. ¹⁶ Pël ëën Yesuuk rungaaröen ngön mëak pim ruuröen epël mëëa. “Nga mangan. Wes mëen nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök. ¹⁷ Ne yaap niamaan. Namp runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.”

*Ngarangk monere urömaringëpë ngönte
(Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)*

¹⁸ Ngarangk nampök Yesuun pëlpël mëak epël mëëa. “Rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Tol ëënak neen, ‘Ompyaup,’ pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. ²⁰ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni omën mëngkanok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.’” ²¹ Maan ngarangkëpök epël mëëa. “Nem kotuukaan pipot ë waiseimaut.” ²² Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak epël mëëa. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.” ²³ Pël maan omën pöp pi monere uröm kaö panë wieëaup yak ngön pöt kat wiak ya utpet ëa. ²⁴ Pël yaëën Yesu itanak epël mëëa. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë. ²⁵ Pol kamel namp wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” ²⁶ Pël maan omën ngön pöt kat wia pöröak epël mëëa. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlëpök wëwë kosangët öpën?” ²⁷ Maan Yesuuk epël mëëa. “Omnaröak omnant pangk naën ëëne pipot Anutuuk yok pangk ëëpnaat.” ²⁸ Pël maan Pitaak epël mëëa. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut.” ²⁹ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Namp pi Anutu wa ngaöök yamëauta yaat mëmpënëak pim kaare öngre ru, sasre nan, ëlre pep pörö sëp wasëpna pöt ³⁰ pi peene akun epöök kangut selap wak wë ënëm akunaöök wëwë kosangët öpnaap.”

*Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaaten ök maan akun nentepar nent ëa
(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)*

³¹ Yesu pi pim ruurö wa top elmëak epël mëëa. “Kat wieë. Tiar Yerusalem kakë yewais. Pël ëën Omën Këëp nemëën tektek ngön yaauröak ngön epël retëng ëa pöt kë rapnaat. ³² Pit ne newak ngönën köpëlöröa moresi neulëën pitök ökre was neak utpet newesak waasöp ngës nampnaat. ³³ Pël ëak pës nemöak mën wel newiün akun nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap.” ³⁴ Pël maan ngön pöta songönte ilëëp ilaan pit ëngk ma e wesak ëwat nasën ëa.

*Yesuuk omën it il tëa namp ompyaö mowesa
(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)*

³⁵ Yesu pi yesem Yeriko kak temanöm sê itaangkên omên it il tēja namp kan ëöök wel aisëë monatôn kimang maim wêa. ³⁶ Pël êak pi kat wiin omnarô yesem yaan omên muntarôen epël mëëa. “Pit tol yaë?” ³⁷ Maan pitök epël mëëa. “Yesu Nasaretëpök yewais.” ³⁸ Pël maan pi ngôn êak epël mëëa. “Yesu, Tewitë ëap, ni neen yakôm kön newi.” ³⁹ Pël yemaan omên wet rêak yesaurôak leng ëëpên mëak nga yemaan pôten kat nemo wiin ke urak kaalak ngôn êak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök, neen yakôm kön newi.” ⁴⁰ Pël maan Yesu pi leng êak kamtaöök taprek tauëë epël mëëa. “Nem ngêsêl wak waisëë.” Maan mësak sêën piin epël mëak pëël mëëa. ⁴¹ “Nook ni tol elniimëak yaan?” Maan puuk epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.” ⁴² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “It nga sê. Nimitë neen kön wi kosang yewesautak ompyaö yesên.” ⁴³ Pël yemaan tapëtakëer itöörar nga sêën Yesuu ënëm yesem Anutuun yaya mëëa. Pël yaëen omên pôrek wëaurô pôten itenak pitta Anutuun yaya mëëa.

19

Sakias pim ngönte

¹ Yesu pi Yeriko kak sê orôak el wesak sêpënëak yaëen ² kak pôrekaan omên takis yewaurôa ngarangk namp wêa yapinte Sakias. Pöp pi mon kaö wieëaup. ³ Pi Yesuu möonre koröp itaampënëak kent elmëa. Pël ëaap pi omên mëntëp yak omên muntarôak il mowariin pomp êak itnaangkên ëa. ⁴ Pël êak wet rêak pöömpök sê, “Eprek yewaisën itaampaatak,” pël wesak kéra nementë ngaarêk isa. ⁵ Pël ëen Yesuuk pôrek sê orôak ngaarêk itenak epël mëëa. “Sakias, teënt ira. Ne peene nim kaatak wais ömaat.” ⁶ Pël maan pi ya kê sak kéraamentëkaan irë ngentiak Yesu koirak pim kaatakê sa. ⁷ Pël yaëen omên pôrek wëaurô pit pôten itenak kaaö mëak epël mëëa. “Pi tol ëënak saun omnampë naë sê ilëak wê,” pël mëëa. ⁸ Pël ëen Sakias pi Yesuu naë tauëë epël mëëa. “Kaöap, ni kat wi. Nem omnant kom êak tok nentepar wesak nent omên omnant wonörô mempaat. Pël êak omnarôen morök elmëak monat waut potë kangiir peene nook il wesak maim oorek mempaan.” ⁹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omên epop niinta Apram pim körööp yak Apram pim ök Anutuun kön wi kosang yewasên. Pötaanök niire nim kaatakörô Anutuuk utpetetakaan yaniö. ¹⁰ Ne Omên Këëpök omên epopë ök Anutuun naëaan kö saurô wa rongan êak ompyaö mowasumëak waisaup.”

Inëen ru moresiar mon wa pöta watepang ngönte (Matiu 25:14-30)

¹¹ Yesu pi ngôn pöt ök maan omnarôak kön epël wia. “Pi Yerusalem kak temanöm yewasên Anutu peene wa ngaöök nimëëpnaa yaë,” kön pël yewasên Yesuuk itenak yal menak watepang ngôn nent epël mëëa. ¹² “Omp kaö namp yang wali nerak sêën omp ak wes moulmëen wê kaalak waisëpënëak sa. ¹³ Pi sêpënëak yeem pim inëen ru moresiar pôrôen yas maan waisën mon 20 kina, 20 kina pël pangkpangk menak epël mëëa. ‘Ar mon epot wak ya mënak kaö wes wiak wëen waisumaat.’ ¹⁴ Pël mëak yesên pim kaatak narô kaaö êak piin epël mapënëak omên narô pim ënëm wes mëëa. ‘Ten nuuk omp ak sak ngarangk elniimëëten kaaö.’ ¹⁵ Pël maan pi sê wëen pit pi omp ak wes moulmëen wakaim olëak kaalak waisa. Pël êak inëen ru mon menak sa pôrôen ngôn êak epël mëëa. ‘Ar nem mon ninak san pötök ya mëngkên muntat tolëël koirak wê pôten itaampaan.’ ¹⁶ Pël maan nampök wet rêak wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkên pötök nook ya mëngkên 200 kina pël orôa.’ ¹⁷ Pël maan epël mëëa. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omên pasut ompyaö wesak ngarangk ëan. Pötaanök nook ka moresiar

pötë ngarangk niulëëmaan.’ ¹⁸ Pël ëen inëen ru munt nampök wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkën pötak nook ya mëngkën 100 kina pël oröa.’ ¹⁹ Maan omp aköpök epël mëëa. ‘Nook, ni ka mor nas pötë ngarangk niulëëmaan.’ ²⁰ Pël maan inëen ru munt nampök wais epël mëëa. ‘Kaöap, nim mon 20 kina nangkën pöt e wia. Ne poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut e wia. ²¹ Ne niin itaangkën ni nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant yewaup. Ni omnant omën muntaröak ngëntën yewetaup. Pötaanök niin kas ëak kö sëpanëak poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut.’ ²² Maan omp aköpök epël ök mëëa. ‘Ni inëen ru utpetap. Nimtë ngön yaan taptak nimënt utpet ëaup pël yeniak. Ni neen, “Nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant wëëre omnant omën muntaröak ngëntën watö pël yaaup,” pël yenëaan pöt yaap. ²³ Ni nem songönte pipël ëwat wëak tol ëënak nem monet mon kaatak nawiin ëaup? Pël ëanëen ne wais kangitarang wan tapön.’ ²⁴ Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëëa. ‘Ar mon 20 kina epët piikaan wa ëp ëak 200 kina wa epop mënëë.’ ²⁵ Pël maan pit epël mëëa. ‘Kaöap, pi yok 200 kina waap.’ ²⁶ Maan puuk epël mëëa. ‘Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnant menaut ngarangk ëak wëen pöt munt nang erën wes mempaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën tapët wak wëen pöt wa ëp ëen om pas öpnaat. ²⁷ Peene pöt, nem kööre tokörö nook pitëm omp ak sumaaen kaaö ëa pörö mësak wais nem itöök mëngkën wel wiip.’”

Yesu pi pol tongkiipë rangk wel aisëak Yerusalem kakë sa

(Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Son 12:12-19)

²⁸ Yesu pi ngön pöt më pet irak Yerusalem kakë sa. ²⁹ Pël ëak yesem Olip tomök is oröak Petepasiire Petani ka pötëparë temanöm yesem ru naarën epël mëak wet rëak wes momëa. ³⁰ “Arip ka ëngköök së oröak öngpök së itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën. ³¹ Arip së pël yaëen omën nampök aripön, ‘Oröp ëëneak yawil?’ pëel yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya.’” ³² Pël maan piarip së itaangkën Yesu mëëa pöl ëëëa. ³³ Pël ëen itenak yawilën tongkiipë pëparöak itenak epël mëëa. “Arip oröp ëëneak yawil?” ³⁴ Maan piaripök mëëa. “Aköpök epopön yaanak yeë.” ³⁵ Pël mëak Yesuu naë mësak së tongkiipë rangk pitëm ulpëënöt përe mourak Yesu wa ngaarëk moulmëa. ³⁶ Pël ëen wel aisëak yesën ulpëënöt përeëak kamtaöök mourö sa. ³⁷ Pël ëen Olip tomökaan ngemë Yerusalem kakë temanöm yewasën omën pimëen saö rongan pötak wëauröak pim ya it ngölöpöt yaaö pötëen ngön ëak epël maö Anutuun yoöre ërëp mëëa.

³⁸ “Yowe.

Omën omp aköp Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Kutömweri mayaap wiaap.

Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isak mepa.”

³⁹ Ëlak wiak pël yemaan Parisi omën narö pitëm öngpök wëauröak Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim ruuröen pël epan ma.” ⁴⁰ Pël maan Yesuuk mëëa. “Ne niamaan kat wieë. Pit yaya yenëa pöt ompyaö ya. Leng ëëpna pöt kël epötök yaya neapnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröaan ing ëa

⁴¹ Yesu pi pël mëak yesem Yerusalem kaöökë tomök së oröak kakë itenak yakom ëen ing yeem epël mëëa. ⁴² “Yerusalem wëaurö, ar peene eptakëër mayaap öne kanöön ëwat wë talte yok pangk ön. Pël ëaap kan pö ëlëëp wia. Pötaanök itnaangkën yeë. ⁴³ Kat wieë. Wë akun nentak arim kööre toköröak wais taap elniak ëm ket ëak kaö poutë il niwariipnaat. ⁴⁴ Pël ëak arimëntre

arim ruurö pourö won niwesak arim kaat töölak wapötta ti olaan ur kosat wiaapnaat. Pöt tol èënak? Anutuuk kaamök elniipënëak wes nemëen arim ngësé yewaisën köpël èak kaaö èan. Pötaanök pël elniipnaat.”

Yesu ngönën tup kaöetakaan omën narö waö ë momëa
(*Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Son 2:13-22*)

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt më pet irak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë yemomëem epël mëëa.

⁴⁶ “Ngönën pepeweri Anutuuk epël èa. ‘Nem ka pipët kimang yenëa kaat pël èëpnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauroa kaata ök yes.” ⁴⁷ Pël èak pi akun poutë ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere omën kaöarö pit mëmpënëak kanten ngaöl èa.

⁴⁸ Omën pourö pim ngönëntaan pim naë rë olëak wëen sêp wesa.

20

Yesure ngarangkörö neneren pëël elmëa
(*Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33*)

¹ Kët nentak Yesu pi ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit së epël mëëa. ² “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak èeimën? Talëpök pël èëm niia?” ³ Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël mëëa. “Nookta arën kangiir nent pëël niamaatak ök nean. ⁴ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima. Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?” ⁵ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol èënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ⁶ Èn, ‘Son pimtök,’ pël mepenaatep omnarö pit Sonön. ‘Pi tektek ngön yaaö namp,’ pël weseë kël nimööpan.” ⁷ Pël mëak Yesuun kangiir epël mëëa. “Sonë i mëeima pöta songönten ten köpël.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt neniangan.”

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte
(*Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12*)

⁹ Yesu pi ngön pöt ök mëak watepang ngön nent omnaröen epël mëëa. “Omën namp wain ya newer ngënta. Pël èak ya omnarö ngarangk èëpënëak moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ¹⁰ Pël èak wë kë yaaröa akunet temanöm sëen ngarangk moulmëauröak ulöp narö tö mëmpënëak inëen ru namp wes mëen sa. Së oröön pit möak waö elmëen elek kaalak sa. ¹¹ Pël èen pepapök kaalak munt namp wes mëen sëen pöpta möak utpet mowesak waö elmëen elek tapël sa. ¹² Pël èen pepapök kaalak wa ngolöp wesak wes mëen sëen pöpta këlangön kat mowiak kë ur mëen elek sa. ¹³ Pël èen ya pepap pi epël wesa. ‘Ne tol èëmete? Nem ru ulöpöököp wes mëëmaan. Pit yok pangk pim ngönte kat wiak ngar öpën koröpök.’ ¹⁴ Pël èak wes mëen sëen yaakë ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël èen yaat tiarimëen sêpnaan.’ ¹⁵ Pël mëak pit wain yaaweriaan wa wilëngkël moolëak mëna.” Yesu ngön pöt mëak epël pëël mëëa. “Yaaweri pepapök ngarangköröen tol elmëëpën? ¹⁶ Pi wais ya ngarangk porö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat.” Pël maan pit ngön pöt kat wiak epël mëëa. “Won. Pël èëpan.” ¹⁷ Pël yaan Yesu pi pitën iteneë epël mëëa. “Ngönën pepeweri ngön nemëen epël wia pöt tol nentaanök? ‘Wap omën ka ök yarëauröak wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

18 Omèn namp wap epètak söë urak kawi ngentiipnaap pi koröp ilak utpet èepnaap. Ën wapètak pim rangk ngentiipna pöt omèn pöp ilak unön èak utpet panè sèpnaap.”

*Yesuun Sisa takis yemengkauten pèël mèëa
(Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)*

19 Pèl maan ngön kosangötè ngarangköröere kiri ar yaaö kaöarö pit Yesu pim wain ya ngarangk utpetaröaan watepang ngön mèëa pöt pitèmèl ko wesak yemaan kat wiak mor öpènèak èakök omnaröen kas èen sèp wesa. 20 Pèl èak Yesu moröak Rom yang ngarangkepè morosi moulmèèpènèak it wawaö èeim wëa. Pèl èeè omèn narö wes mèen Yesuu naè sè ngönèn kat yawia koröp oröak wë ngön nent maan pöt öpnaat weseè Yesuun morök elmèak epèl mèëa. 21 “Rè yanuulaup, ten niin èwat wë. Ni ngön wotpil yaaup, omnaröenta wotpil wesak ök yeniiiaup. Ni omèn isaare irèaurö omnant mööngkraar kangk naalmèen yaaup, omèn ompyaut pèen Anutuuk ök niiaut omèn pourö yaap wesak rè yanuulaup. 22 Pötaanök ni kön wiin Rom omp aköp Sisa takis mampen ma Anutu pimènt mampen?” 23 Pèl maan pitèm morök yaalmèa pöten itenak epèl mèëa. 24 “Mon kèl nent koirak neneè. Könre yapin epot talèpèet?” Pèl maan pit epèl mèëa. “Sisaèët.” 25 Pèl maan puuk epèl mèëa. “Omnant Sisaèn yaö èa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö èa pipot Anutu mampun.” 26 Pèl maan omnaröa itöök pi aan wali öpna nent nokoirèn èa. Pèl èak pít kaip ti mangkèn kat wiak yaan sak këm ur wariak wëa.

*Weletakaan wal yaauten Yesuun pèël mèëa
(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)*

27 Akun nentak Satusi ngönèn omèn narö Yesuu naè sa. Omèn pörö weletakaan wal yaaö pöt won wia pèl yaurö. 28 Pit sè Yesuun epèl mèëa. “Rè yanuulaup, Moses pi tiarimèen ngön kosang nent epèl retèng èaap. ‘Omèn namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanèpè yaö sèpnaat.’ 29 Pèl wiaap omèn nanang narö 7 èak wakaima. Pèl èaurö nanèp öng namp wak ru won wë wel wia. 30 Pèl èen nang pim rakèp öng tapöp wak wë wel wia. 31 Pèl èen ènèmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapèl wë wel wia. Pèl èaap omèn 7 eporö pit öng kopèt tapöp wak ru won wë wel wia. 32 Pèl èen ènèmak pitèm öng kapirèpta tapèl wel wia. 33 Pötaanök omèn 7 piporö öng kopèt tapöp wauröp wë wal èèpna akunaöök talèpè öng sèpèn?”

34 Maan Yesuuk kangiir epèl mèëa. “Peene yangerak wë epöök öngre omp yeè. 35 Ën wë ènèm akun kaöaöök Anutuuk kat mowiin wëwë kosangtak weletakaan wal è rèèpnaarö pit yok pangk öngre omp naèpan. 36 Anutuuk pit weletakaan wal è moulmèèpnaat. Pötaanök pit pim ru sak enselöröa ök wë kaalak wel nawiipan. 37 Weletakaan wal èèpena pöta ngönte Mosesök ngönèn pepeweri retèng èaut. Këra kotumentèk es wèlèng koteima pöta ngöntak Anutuuk piin epèl mèëa. ‘Ne Apramre Aisakre Yakopre pörö pitèm Anutu.’ 38 Omèn wel wia pourö Anutuuk wëwëetaring wë pèl wesa. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won. Pi omèn öp wëauröa Anutu.” 39 Pèl maan ngön kosangötè ngarangk naröak, “Rè yanuulaup, ni aan ompyaö yes,” pèl mèëa. 40 Pit kaalak pèël mapnaaten kas èen sèp wesak pipèt pèen mèëa.

*Yesuuk Kristo pötaan Parisi omnaröen pèël mèëa
(Matiu 22:41-46; Maak 12:35-37)*

41 Pël èen Yesu pi epël mèak pèel mèëa. “Tol èënak, ‘Kristo, Yaö Mëëaupön pi Tewitë körööp’ pël aim? 42 Tewit pimtök Sam pep pöweri tan nent epël èa. ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

“Ni wais nem yaapkeëtakël òm.

43 Pël èaan nimèèn kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.”

44 Tewit pimtök piin, ‘Nem Aköp,’ pël mèëaupök tol èënak Tewitë ëap pël yaë?”

Ngön kosangötë ngarangköröa ngönte

(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 11:37-54)

45 Pël mèak Yesu pi omnaröa ëöetak pim ruuröen ngön epël ök mèëa. 46 “Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk èën. Pit ulpëen waliit mèak wa topöök koirak èrëpsawi mapnaaten kent yaaurö. Pël ëak ngönën tupötëere keëre imèn akunatë omèn kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaaurö. 47 Pit pël yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmèak omnaröak pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omèn ke pilörö pit wë kangir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat.”

21

Öng kapir nampë Anutuun kiri wiauta ngönte

(Maak 12:41-44)

1 Yesu pi ngönën tup kaöetak wë we riak itaangkën omèn monaringörö pit Anutuun monat kiri yawia. 2 Pël yaëen Yesu pi itaangkën öng kapir omnant won nampta pim mon kot köp möa nentepar wia. 3 Pël yaëen Yesuuk itenak epël mèëa. “Ne yaap niaamaan. Öng kapir omnant won epopë mon yawi epëtak omèn muntaröaat il yemowas. 4 Omèn monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Èn öng kapir, epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë.”

Yesuuk ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mèëa

(Matiu 24:1-2; Maak 13:1-2)

5 Yesu pim ru narö pit ngönën tup kaöetak këlöt retëng ke nalre nal ëak ök rëëëa pötön itenak aöre mon Anutuun kiri mowia pötë ngönöt aö pël ëeim wëen Yesuuk epël mèëa. 6 “Wë akun nent temanöm sëën omèn ityaangk epot epël wi naöpan. Ènemak ngaaröak wais tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat.”

Yesuuk könöm nentere nent orööpnaat pël mèëa

(Matiu 24:3-14; Maak 13:3-13)

7 Pël maan pit epël mèak pèel mèëa. “Rë yanuulaup, nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanöm yesën oröpöt oröön ten itenak ewat sën?”

8 Pël maan Yesuuk epël mèëa. “Ar omnaröak lup wa irikor elniipanëen këëkë ngarangk èën. Pit morök elniak naröak nem yapintak wais, ‘Ne Kristo,’ pël aöre naröak, ‘Kristo pim orööpna akunet yok temanöm yes,’ pël yeniaan pitëm ënëm elmëënganok. 9 Ar nga yapinte kat wiak kas ëëngan. Akun kaöaö ngölöp yaëen omèn pipot wet rëak orööpnaat.”

10 Pël mèak yal menak epël mèëa. “Omèn kur nementëkaanöröak kur nementëkël nga ëëpnaat. Èn yang omp ak nampë omnaröak nampëëroaan nga ëëpnaat. 11 Pël yaëen moup kësang pan yangerak mööpnaat. Pël ëak yang we nantë këëne yauman kaöat orööpnaat. Pël yaëen mopöök oorek omèn retëng ke nentere nent yaaröön ar kas ëëneët. 12 Omèn pöt naaröön wiaan pit wet rëak wa niulëak këlangön kat niwiipnaat. Pël ëak ngön kaatë së

niulëak wii kaatë niulëëpnaat. Pël ëak omën omp akre yang ngarangköröa naë niulëëpnaat. Ar nem yapinte wak wë pötaanök pël elniipnaat. ¹³ Akun pötak ar nem songönten ök manëët. ¹⁴ Ar epël kön kosang wiaan. Ar wa nanuulëen wiaan tol man pël ëak kön selap ëënganok. ¹⁵ Nemtok arim këmötë ngön anëëtë wetetët nimpaaat. Pël ëak ompyaö elniin kööre tokörö arim ngönöt wak irëak ke ur noolepan. ¹⁶ Arim ëlre pep, sasre nan, ngöntre kar, pöröak arim kööre toköröen kup mowiin arim tekrakaan narö nimpënaat. ¹⁷ Pël ëak nem yapinte wak wë pötaan omën pourö ya sangën ëak kööre tok elniipnaat. ¹⁸ Nook ngarangk elniak wëen ar kö nasëngan pan, arim ngan ëp naööta mop nerapan. ¹⁹ Weëre kosangring wakaim olëak wëwë kosangët önëët.”

Yesuuk Yerusalem kaö utpet ëëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:15-21; Maak 13:14-19)

²⁰ “Ar itaangkën ngaarö Yerusalem kaö taap yawiin pöt ka töölak utpet wasëpna akunet temanöm yes pël wasënëët. ²¹ Pël ëak Yutia yangerak wëaurö ar kas rosiraöökël sën. Yerusalem kak wëaurö ar kaö sëp wasën. Ën yang nantë wëaurö ka kaöaöökël sëngan. ²² Ngönëntak retëng ëa pöt kë rapnaan Anutuuk akun piptak kangut wes mëen orööpnaat. ²³ Elei, öng ru kepringöröere ru kapa yemenaurö, tol ëënëërö? Akun pötak Anutuuk omnaröen ya sangën elmëen yangerakë omnarö këlängön kaö panë kat wiipnaat. ²⁴ Ngaaröak narö öp wesir olapnaat, narö moröak wii téak wak pitëm kaatë së inëen wesak ulmëak öpnaat. Pël ëak ngönën köpëlörö pit Yerusalem kaö utpet weseim wëen Anutu pimtë akun mampna pötak sëak pet irëpnaat.”

Omën Këëp orööpnaata ngönte

(Matiu 24:29-31; Maak 13:24-27)

²⁵ “Këtre ngoonre ari pötë omën it köpëlöt yaaröön yangerak i kaö maat kësangöt yamöön omnarö kas kaö ëëpnaat. ²⁶ Pël yaëen kutömwer ëtëp ëen ariat tiak yesën omnarö yangerak omnant orööpna pötaan kor wë kas kaö panë ëak it köpköp tiak së wiaapnaat. ²⁷ Pël yaëen Omën Këëp ne nem weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepiltak yaaröön itaampnaat. ²⁸ Omën ke pöt yaaröön, ‘Anutuuk niöpna akunet temanöm yes,’ pël wesak wal ë tauëe we riak itaampun.”

Këra nantön itenak akunet ëwat yes pöta watepang ngönte

(Matiu 24:32-35; Maak 13:28-31)

²⁹ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Ar këra wasre munt nantön itenak wa weswes ë yeë. ³⁰ Ar itaangkën kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³¹ Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Anutu wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël wasën. ³² Ne yaap niamaan. Omën e wë eporö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³³ Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Pim ruuröen wa korkor ngön ök mëëa

³⁴ “Ar iire kaömp na olëölë imeë yangerakë omnantëen kön selap pötëen lupre kön arimot wes mëak wëen akun kaöaö kalaapöökë yaë pöl teënt pan niöpanëen ngarangk këëkë ëeimeëak ön. ³⁵ Akun kaö pöt yang ël epotë wë eporö ar pouröa naë orö nirëëpnaat. ³⁶ Pötaanök ar kët el epotë ngaire wa kom imeë Anutuun kimang ngaangan maim ön. Pël ëen omën könöm orööpënëak yeniak pöt yaaröön Anutuuk weëre kosang ningkën ing mës ngëp ëak Omën Këëp nem ëöetak tauanëët.”

³⁷ Akun poutë Yesu pi këtëkötë ngönën tup kaöetak omnaröen ngönën ök maim olëak pöt rö kanötë Olip tomöntak sê ka ur pël ëeima. ³⁸ Pël ëën omnarö pit ngönën kat wiipënëak wangam kan röökëerötë ngönën tup kaöetak pim naë seima.

22

*Yutasök Yesuun kup mowiipënëak kosang wes mena
(Matiu 26:1-5, 14-16; Maak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)*

¹ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëëngkët pitök Anutuuk mait elmëaut pël yamëëa pöt temanöm sa. ² Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit omnaröen kas ëën Yesu élëëp mëmpëna kanten ap weseima. ³ Pël yaëen Seten pi Yutas Keriot kakaanëp pim lupmeri ilëa. Pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. ⁴ Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröa naë sê Yesuun kup mowiak pitëm moresi ulmëëpnaata ngönte pitring ëa. ⁵ Pël ëën pit ërëpërëp ëak mon mampnaata ngönte ë kopëta wesa. ⁶ Pël ëën Yutas pi makre ku mëak ngës rëak akun nentak omnarö Yesu ent ë mëen pimënt wëen kup mowiipna kan ap weseima.

*Ru naar mait elmëa akun ngëëngktakëen kaömp kopëta wesa
(Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Son 13:21-30)*

⁷ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëëngktak Anutuuk mait elmëautaan kiri sêpsëpörö yamöa akunet temanöm sa. ⁸ Pël ëën Yesuuk Pitaare Sonön epël mëak wes mëëa. “Arip sê mait elmëauten kön wiipënaan kaömpöt kopëta wes wiin. Pël ëën ten waisën nëmpenaan.” ⁹ Pël maan piarip epël mëëa. “Ka taltak kopëta wes wiinëak kent kön yawiin?” ¹⁰ Maan puuk kangiir epël mëëa. “Kat wieë. Arip kak sê oröak itaangkën omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm sê ka ilapnaatak ilan. ¹¹ Pël ëak ka pepapön epël man. ‘Rë yanuulaupök, “Ne nem ruuröaring ka taltak Anutuuk mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën?” pël ya,’ pël man. ¹² Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹³ Pël maan piarip sê mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

Mait kaömp nak kë mena

(Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Nëmpeña akunetak Yesure pim ngön yaaö omnarö pit kakaati sê kaömp yenautak wel aisëak wëa. ¹⁵ Pël ëak Yesuuk epël ök mëëa. “Nem këlangön kat wiima akunet temanöm yenewas. Pötaanök wet rëak mait kaömp epët arring ngawi numaataan kent pan yaalnë. ¹⁶ Ne yaap niamaan kat wieë. Ne mait kaömp epët kaalak nanën wë Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaatak kaömp pöta këet tekeri sëen numaat.” ¹⁷ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak epël mëëa. “Ar epët wak ngawi neë. ¹⁸ Ne niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak Anutuuk wa ngaöök nimëak wëen piiring nëmpepen ëa.” ¹⁹ Pël mëak kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak epël mëak mena. “Epët nem mësepët. Ar kaamök elniipnaan këeröt wes nimpaat. Pötaanök nënëël neen kön wieim ön.” ²⁰ Kaömp pöt nëen wain kelönte wak tapël ëak epël mëak mena. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuuk omnaröaring sulöp ngolöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. ²¹ Iteneë. Omën kup newiak kööre toköröa moresi neulëëpnaap neering kaömp ngawi yen. ²² Omën Këep ne pöp nem Pepapë kan yaö neeaöök sê wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, pi kangut kësang pan öpnaap.”

²³ Pël maan ngön yaaö omnarö pit, “Talëpök ëëpnaaten ya,” mëak neneren pëël mëëa.

Ruurö pit pitëm naëaan talëpök isëpën pötaan ngön nga ela

²⁴ Ruurö pit, “Talëpök tiarim naëaan isak wë,” pël mëak ngön nga ela. ²⁵ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Yang omp akörö pit omën pitëm iri wëaurö ngarangk elmëeimeë pitök kangüir pitëmëen ping wesak, ‘Kaamök yaaurö,’ pël mapënëak kent yaaurö. ²⁶ Ar pël ëënganok. Ar pöt, kaöarök koturöa ök sak ön. Ën wotöökörök inëen yaauröa ök sak ön. ²⁷ Ma ar aë. Talëpök isa? Wel aisëëë kaömp yen pöpök ma ar ëak korak wais yemangk pöpökëer isa? Wel aisëëë kaömp yen pöpökëer. Pël ëaap ne pöt, arim tektrak wë inëen yaauröa ök koröp orök wëaup.

²⁸ “Akun poutë këemre këlangön pöt nem naë yaaröön ar sëp nenewasën yaaurö. ²⁹ Nem Pepapök ar wa ngaöök nimëëmëak wes nemëaut nook ar tapël wa ngaöök momëënëak yeniak. ³⁰ Ne wa ngaöök nimëak wëen ar neering këere kaömp ngawi neimeë omp aköröa urötë wel aisëëë Israel kur 12 pötëaanöröa ngönte ë pet irënëët.”

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa

(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Son 13:36-38)

³¹ “Saimon, Saimon kat wi. Seten pi raisatë koröp koëak wël yeë pöl ar morök elniipënëak ya. ³² Pël ëen nook nim kön wi kosang yewesaut won sëpanëak kaamök elniak Anutuun kimang mëëaut. Pötaanök ni ënëmak kaalak kaip tiak pöt nim karurö taë mowasum.” ³³ Pël maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni weletak ma wii kaatak yesën pöt ne tepër sëpëaap.” ³⁴ Maan Yesuuk kangüir epël mëëa. “Pita ne niamaan kat wi. Ni peene römök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentpaw nent ëak neen wonwon mamëëp.”

Kërre monere öpre pötön mëëa

³⁵ Pël mëak pim ruuröen epël mëëa. “Ngaan ne ar wes yanimëem, ‘Monere këre ing korrë pöt wak sëngan,’ pël niiaut. Pël ëa akun pötak omën nantön elek ëaurö ma won?’ Pël maan pit, “Won,” mëëa. ³⁶ Pël maan kaalak epël mëëa. “Peene pöt nga akunaö yaaröön namp monet wiaan pöt pangk waap. Ën namp kërëep wiaan pöt yok pangk wetaap. Ën namp öpwer won ëen pöt ulpëen rangkëp përe omnamp mangkën öpwer kangüir mamp. ³⁷ Ne niamaan kat wieë. Ngönën pepeweri ngön epël ëa pöt nem naë kë orööpnaan yaë. ‘Pit pi utpetap wesak utpetaröa öngpök moulmëaup.’ Ngön nëmëen retëng ëa pipot kë orööpnaat.” ³⁸ Maan ruurök epël mëëa. “Kaöap, ni itan. Ten öp neweriar wia.” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ngönte sëp weseë.”

Yesuuk Kesemani ngësöök së kimang maima

(Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42)

³⁹ Pël mëak wë olëak kakaan orök pim ë yaaul Olip tomöntakël yesën ruurö ënëm sa. ⁴⁰ Pël ëak së oröön Yesuuk ruuröen epël mëëa. “Ar moröktak wiap sënganëen kimang maë.”

⁴¹ Pël mëak këlotë mööna yaë pöl ëak së rar rë wesirak Anutuun kimang epël mëëa. ⁴² “Pep ni kat wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot keker elnëep. Nem könök won, nim kentöökë wiaul ëëm.” ⁴³ Pël yëaan kutömweriaan ensel namp irë pim naë orök kosang mowesa. ⁴⁴ Pël ëen Yesu pi lupmer këlangönring wë ke urak kimang yemaan köömöt omën itë ök sak orök yangaak il ngentia.

⁴⁵ Kimang më pet irak wal ëak sê pim ruuröen itaangkên pit piin yaköm pan ëen ka uraan ⁴⁶ epël mëëa. “Ar tol ëënak ka ureim? Moröktak wiap senganëen wal ëak Anutuun kimang maë.”

*Yesu kööre toköröa moresi moulmëa
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Son 18:3-12)*

⁴⁷ Pël yamëem wëen omën kësang pan pim naë oröa. Pël ëak pim ru 12 pöröakaan namp Yutas pöp Yesu tot nëmpënëak pim naë sa. ⁴⁸ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Yutas, ni Omën Këëp neen kup mowiin nempëna pötaan tot yenenën ma?” ⁴⁹ Pël ëen pim ruurö pit omën orööpënëak yaaö pöten itenak piin epël mëëa. “Aköp, ten öp möön ma?” ⁵⁰ Pël mëak pitëm naëaan nampök kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim kat yaapkëëp per olëa. ⁵¹ Pël ëen Yesuuk itenak epël mëëa. “Ar sêp weseë.” Pël mëak omën pöpë katëëp moröak ompyaö mowesa. ⁵² Pël ëak Yesu kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröere kaöarö pi öpënëak sa pöröen itenak epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma?” ⁵³ Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëen ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap peene akun epët arim akunet. Akun eptak kouta weëre kosangët tekeri yaarö.”

*Pitaak Yesuun wonwon mëëa.
(Matiu 26:57-58, 69-75; Maak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴ Pël maan pit Yesu wali wak kiri ar yaaö wotöököpë kaatakë sa. Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. ⁵⁵ Pël ëak itaangkên ngaarö ëmöökö kakaati sê ilëak ka tomök es merak mor yesem wëen Pita pi pitëm tekarak sê wel aisëa. ⁵⁶ Pël ëak es ëwaöök wel aisëaan inëen koont nampök piin itnëë epël mëëa. “Omën epopta Yesuring wëaup.” ⁵⁷ Pël maan Pitaak wonwon mëak epël mëëa. “Koon epop, ne piin köpëlep.” ⁵⁸ Pël mëak kot nent wëwë yaëen kaalak omën nampök piin itenak epël mëëa. “Niinta pitëkaan nampök.” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Omp epop, ne wonöp.” ⁵⁹ Pël mëak wë ngöpngöp yaëen kaalak omën munt nampök kosang wesak mëëa. “Yaap, omën epopta Yesuring wëaup. Pi Kalili omnamp.” ⁶⁰ Maan Pitaak mëëa. “Omp epop, ne nim ngön yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël maötaring kokor ngön ëa. ⁶¹ Pël ëen Aköp kaip ti Pitaan itena. Pël ëen Pita pi Aköpë ngön epël mëëa pöten kön wia. “Ni peene rök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëak neen wonwon mamëëp.” ⁶² Ngön pël mëëa pöten kön wiak ya ilak sëen tomökël sê ing kaö pan ëa.

*Ngaarök Yesuun ökre was mëak tang momöa
(Matiu 26:67-68; Maak 14:65)*

⁶³ Yesuu ngarangk wëaurö pit piin ökre was mëak tang momöa. ⁶⁴ Pël ëak itöörarë poë koröpöök kör mokoëak epël mëëa. “Ni tektek ngön yaauppe. Talëpök yanimö?” ⁶⁵ Pël mëak ngön utpetat kësang mëëa.

*Yesu kansolöröa naë moulmëak ngön ya mëna
(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Son 18:19-24)*

⁶⁶ Ëlpam walën omën kaöarö, kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö, wa top ëak wë maan Yesu mësak pitëm naë sëen epël mëëa. ⁶⁷ “Ni tenën ök nia. Ni Yaö Niiaup Kristo tapöp ma?” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne nimaatepar ar kat wiak wa yaap newasngan. ⁶⁸ Ën nookta pëël niaan yok pangk ök nenëangan. ⁶⁹ Peene pöt Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëël wel aisëaama akunet temanöm yes.” ⁷⁰ Maan pit pourök epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup ma?” Pël maan kangiiir epël mëëa. “Yok

yak pil.” ⁷¹ Pël maan pit epël mēëa. “Oröp morēën ngön ya mëmpen? Pimtë këmtakaan yok aan kat yawi.”

23

Pit Yesu Pailatë naë së ulmëak ngön ya mëna

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Son 18:28-38*)

¹ Omën pourö wal ëak Yesu mësak Rom yang ngarangköp Pailatë naë sa. ² Pël ëak Pailatën ngës rëak epël mēëa. “Tenim itöök omën epmor ten omën pourö morök elnieimeë pi omp ak Sisa takis mangkanëak nga niaimeë pimtök pimtën, ‘Ne Kristo Yaö Neeaup,’ pël aöre ‘Ne omën omp aköp,’ pël yaaumor.” ³ Pël maan Pailat pi Yesuun pëël mëak epël mēëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan kanglir epël mēëa. “Yok yaan pi tapët.” ⁴ Pël maan Pailat pi kiri ar yaaö kaöaröere omnaröen epël mēëa. “Ne omën epopë saun nent nokoirën.” ⁵ Maan pit kosang wesak ke urak epël mēëa. “Pi omnaröen ngön ök mëak lup es nga mowasën Yutia yang pourak akak yes. Pi Kalili yangerak ngës rëak pël ë waisaumorök eprekta tapël yaë.”

Pit Yesu Erotë naë së ulmëak ngön ya mëna

⁶ Pël maan Pailat pi pöten kat wiak pitën epël mēëa. “Omën epop Kalili yangerakaanëp ma?” ⁷ Maan pit kanglir mēëa. Pël ëën Pailat pi omën omp ak Erot pim yang ngarangk ëëaurekaanëpök ëa pël wesak akun pötak Erot piita Yerusalem kak wëën yak Yesu wes mëën pim ngësël sa. ⁸ Pël ëën Erot pi Yesuun itanak ërëpërëp ëa. Pöt pi Yesuu yaauton kat yawiem itampënëak kent kön yawia. Pël ëak pim itöök retëng nent ëën itampën pël wesak ërëpërëp ëa. ⁹ Pël ëak Yesuun pëël ke nentere nent yemaan Yesu pi ngön kangut nemaan ëa. ¹⁰ Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit pim naë së tauak kosang wesak pi utpet ëa pöt mēëa. ¹¹ Pël ëën Erotre pim ngarö pit piin ököök elmëak ökre was mēëa. Pël ëak ulpëen wali retëngretëng ëa ompyaö namp wa momëak kaalak wes mëën Pailatë ngësë sa. ¹² Erotre Pailat piarip ngaan pöt nampnampön kööre tok yaauwaarök akun pötak ngöntre kar ëa.

Pailat pi Yesu këra yetaprak mööpënëak kat mowia

(*Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Son 18:39–19:16*)

¹³ Pailatök maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröere omën muntarö wa top ëa. ¹⁴ Pël ëën epël mēëa. “Ar omën epopön, ‘Pi omnarö wa irikor yaalmëaup,’ pël aö nem naë wak waisan. Pël ëën nook pim songönte tekeri wasëpënëak arim ëöetak pëël mēëaut. Pël ëautak ne piin kat wiin pim utpet yaëen arim ngön yaatak moulmëan pöt nokoirën yeë. ¹⁵ Erotta tapël ëak kaalak wes mëën waisa. Kat wieë. Omën epop pi utpet tiarim mëmpena nent naën. ¹⁶ Pötaanök ne maan ngaarök om tang pëen möak wes mëëpnaat.”

¹⁷ [Krisimaki poutë Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak Pailatök omën namp wes më yeëa.] ¹⁸ Pël maan pit omën pourö ëlak wiak epël mēëa. “Pipmor mëngkën wel wiip. Parapasökëer wes nimë.” ¹⁹ Parapas pöp kak wë omën naröaring nga yaalem namp mëngkën wii kaatak ulmëaup.

²⁰ Pël maan Pailatök kaalak epël mēëa. “Ne Yesu wil momëëmaat.” ²¹ Maan pit ngön ëak epël mēëa. “Këra yetaprak möön wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip.” ²² Pël maan Pailat pi akun nentepar nent pötak epël mēëa. “Omën epop pi utpet öröp nent ëa? Ne itaangkën pi mëmpena nent naën. Pötaanök ne maan ngaarök tang pëen möak wii kaatakaan wes mëëpnaat.” ²³ Pël maan pit ke ur olëak ngön ëak, “Pi këra yetaprak möön wel wiip,” pël mëak ngön kaëpre ngön ëak Pailatë ngöntre wa irikor ë olëa. ²⁴ Pël ëën Pailat pi pitëm ngön

mëëa pöt kat wiak möön wel wiipënëak mëëa. ²⁵ Pël ëak pitëm këk mëëa pötaan omnamp mëngkën wii kaatak ulmëaö pöp wil moulmëak Yesu pitëm kentöök möön wel wiipënëak pël elmëa.

Yesu këra yetaparak möa

(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Son 19:17-27)

²⁶ Pit Yesu mësak yesem kamtaöök omën namp yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, pi yaakaan yewaisën koirak wali wak këra yetapër mangkën waalak Yesuu ënëm sa. ²⁷ Pël ëën omën selap ënëm yesem öng narö Yesuun ingre tanëër sa. ²⁸ Pël ë yesën Yesu kaip ti epël mëëa. “Yerusalem öngörö, ar neen ing angan. Arimëntre arim ruuröaanökëër ing aë. ²⁹ Kat wieë. Ënëmak akun nent temanöm sëën epël anëët. ‘O, öng ru köpëlörö. Pit ru wilööre kapa mampö pël naën yaarö. Pötaanök pitökëër ërëpërëp yaë,’ pël anëët. ³⁰ Akun pötak rosir kaöatön, ‘Pelak ngep elnieë,’ pël mëak kotutön, ‘Kör elnieë,’ pël manëët. ³¹ Këra iiringöt es yemarën pangk naën yaë pöta ök ne omën ompyaö yaaup wel newiinë pöt pangk naën yaëetak ar wel newiinëak kent yeë. Pötaanök këra umönöt es marën pangk yaë pöta ök ar utpet yaauroak wel wiinëët.”

³² Pit omën utpet yaaö naarta Yesuring mööpënëak mësak sa. ³³ Pël ëak yang lup nent yapinte “Kepön Kos” pël yamëëa pörek së oröak pi këra yetaparak momöa. Pël ëak utpet omën naarta, namp yaapkëël namp katnëël, mö ulmëa.

³⁴ Pël ëën Yesu pi epël mëak kimang mëëa. “Pep, pitëm yaalnë epot köpël wë yaalnë. Pötaan pitëm saun epotë kangut won mowas.” Pël yemaan ngaarö pit pim ulpëenre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena.

³⁵ Pël yaëën omnarö itenaan omën kaöarö pit epël mëak ökre was mëëa. “Pi omën muntarö kaamök yaaupök peene pimtok pimënt kaamök ëëp. Pi Kristo, Anutuua Yäo Mëëaup pöt pël ëëp.” ³⁶ Pël yemaan ngaaröakta ökre was mëak naë së wain i somit menak epël mëëa. ³⁷ “Ni yaap Yuta omnaröa omën omp aköp pöt nimitok nimënt kaamök ë.” ³⁸ Pël mëak pim kepön löötak epël retëng ë ulmëa. “Omën epop Yuta omnaröa omën omp aköp.”

³⁹ Pël yaëën utpet omën naar piiring möa pöaar nampök utpet wesak epël mëëa. “Nim ök pillëpta Kristo ma? Ni yaap pöp pöt nimënt kaamök yeem tenipta pël elni.” ⁴⁰ Pël yemaan ngöntöpök nga mëak epël mëëa. “Nim këlangön kat yawiin tapël yaëëp ni Anutuun kas naën yaan ma? ⁴¹ Tepër pöt, tepërim saunatë kangiiir ompyaö yaalni. Ën omën epop pöt, saun wonöp.”

⁴² Pël mëak Yesuun epël mëëa. “Yesu nim omp ak sak waisumëetak neen kön wiim.” ⁴³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Peene tapëtakëër ni neering ngës ompyauuk ömëët.”

Yesu wel wia

(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Son 19:28-30)

⁴⁴ Këtëp luaptak 12 kilok pötak wëën kët itte utpet ëën yanget köö olëak wieë së wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁵ Pël yaëën ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel luaptak keliak nempelnempel ëak sa. ⁴⁶ Pël ëën Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Pep, nem könöp nim moresi yanuulë.” Pël mëak yök wel wia. ⁴⁷ Pël ëën ngaaröa wotöököp pi omën oröa pötön itenak Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Omën epop pi yaap saun wonöp.” ⁴⁸ Pël yaëën omën itaampënëak së wa top ëa pörö pit omën oröa pötön itenak yaköm kön wi kakë sa. ⁴⁹ Pël yaëën Yesu pim karuröere Kalili yangerakaan ënëm sa pörö pit pëlëer wë omnant oröa pötön itena.

Yesu yang kel weera

(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Son 19:38-42)

⁵⁰ Omèn namp yapinte Yosep pöp Yutia yangerak ⁵¹ Arimatia kakaanëp, pi omèn ompyaup yak wotpil wë Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak kor wakaima. Pi kansol wotöököröaring wëaup. Pël ëaupök pim karurö Yesu mëmpënëak ngön yaan pi nerek wak nemaan ëa. ⁵² Omèn pöpök Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. ⁵³ Pël ëën kat mowiin së yetaprakaan ent ëak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak kël öngöp naö omnarö wa wiipënëak tëau wieëa pörekël wak sa. Kël öngöp pö omèn namp wa nawiinö. ⁵⁴ Pöt kë yesa akun ngëëngkët ëlpamök wiaan omnant kön ëa. ⁵⁵ Pël ëën öng Kalili yangerakaan Yesuring saurö pit Yosepë ënëm së omèn yangaöön itena. Pël ëak Yosep pi sokur tolëël yawi pöten itena. ⁵⁶ Pël ëak kaalak kak së kolap köp nga kamp ompyaut Yesuu sokurak wa mëepnaan wak sëpënëak kopëta wes wiak akun ngëëngktak ngön kosangta wieëaul koröp kë sa.

24

Yesu kaalak wal ëa

(Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Son 20:1-10)

¹ Sante wangam kan röökëer pan öngörö kolap köp nga kamp kopëta wes wia pöt wak yangaöökë sa. ² Së oröak itaangkën kël kësang kan wari ulmëaumpel wa olaan kan të wieëa. ³ Pël ëën pit kël öngöpöökë kakaati së itaangkën Yesuu sokur won wieëa. ⁴ Pël ëën ap wesak ëngk ma e wasö yaëën omèn naar ulpëën kölam panëëpëaar mëauwaar piarpim naë oröak taua. ⁵ Pël ëën öngörö itenak kas ëën tok oriak yangaakël itenaan omèn pöaarök epël mëëa. “Ar oröp ëënak öp wëaupön welaaröa naë ap yewas? ⁶ Pi eprek won. Yok wal ëa. Ar pim ngaan Kalili yangerak wë ngön epël ök niaaö pöten kön wieë. ⁷ Pi epël niaaup. ‘Omèn Këëp ne saun omnaröa naë neulëën pitök këra yetaprak nemöön wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap,’ pël niaaup.” ⁸ Pël maan öngörö Yesuu ngaan ngön ök mëëa pöten kön wiak ⁹ yangaöökëaan kaalak kak së Yesuu ru 11 pöröere omèn muntaröen pitëm omèn itaampööre kat wi ëa pötön ök mëëa. ¹⁰ Öng pörö Maria Matala kakaanëpre Soanaare Maria Semsë ëlëpre öng munt naröere pël ëak öng pöröak së Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëëa. ¹¹ Pël ëën pit ngön pöt kat wiak, “Öngre yokot ngön ya,” pël mëak wa yaap newasën ëa. ¹² Pël ëak Pita pi wal ëak pöömpö së yangaöök oröak tok oriak kël öngöpöök itaangkën poë koröp kör koëau pëën wiaan itena. Pël ëak omèn oröa pöten kön selap ë kakë sa.

Omèn naar Emeasë kanöök Yesuun itena

(Maak 16:12-13)

¹³ Kët tapëtak Yesuu ingre mor sauröakaan naar Emeas kakë sëpënëak sa. Ka pö Yerusalem kak naë 11 kilomita pöta ök wieëa. ¹⁴ Omèn pöaar kamtaöök yesem omnant oröa pötë ngönöt aö yesa. ¹⁵ Pël yaëën Yesu pimënt piarpim naë oröak piaripring sa. ¹⁶ Pël ëën omèn pöaar itenak Yesuun pi newasën ëa. ¹⁷ Pël ëën pëël mëak epël mëëa. “Oröp nantëën nampnampön maö im?” Pël maan piarip leng ëak tok orieë yaköm ë sak ëa. ¹⁸ Pël ëak namp Kliopas puuk epël mëëa. “Elei, ka ël epotëaan omèn pourö Yerusalem kak wëëp ni kopëtapökëer omèn pörek oröauten köpël wëën ma?” ¹⁹ Pël maan Yesuuk piaripön pëël mëak epël mëëa. “Pöt tol ëa?” Pël maan piarip kangiiur epël mëëa. “Yesu Nasaret kakaanëpë elmëa pöten yak. Pi tektek ngön yaaö namp, Anuture omnaröa ëöetak ngön kosang aöre ya weëre kosangringöt

mëmpö pël yaapök²⁰ kiri ar yaaö kaöaröere tiarim ngarangköröak Rom yang ngarangkepë naë wes mëen puuk mëmpënëak maan këra yetaprak möaup.²¹ Ten pöt, puuk Israel omnarö tiar utpetetakaan niöpnat pël weseëan pöt pitök möön wel wia pöta ngöntere ket nentepar nent één munt nant oröa pötë ngönöt yak.²² Tenim naëaan öng naröak Santeetak röökëer yangaöök së itenak wais ök niaan yaan saut.²³ Pit së sokuren ap wesak wais epël niaut. ‘Ten së itaangkën ensel naarök, “Yesu pöp öp sak wë,” pël yenia.’²⁴ Pël niaan tenim naëaan omën naar piaripta së yangaöök itaangkën öngöröa aan kat wia tapël itena. Pël ëaap pimtën itnaangkën ëa.”²⁵ Pël maan Yesuuk kangüir epël mëea. “Arip kön won pan. Arip oröp ëenak tektek ngön yaaö omnaröa ngön retëng ëautön kön wi kosang newasën yeë?²⁶ Kristo Yaö Mëëaup pi këlangön kat wiak kaalak pim ëwaare weëre kosang pimoto öpna pöten arip köpël ma?”²⁷ Pël mëak Moses pim ngön ëa pötak ngës rëak tektek ngön yaauröak ngönën pepatë pimëen ngön ëa pöt pout ök mëea.

²⁸ Piaripring kak së oröak el wesak sëpënëak yaëen piarip epël mëea.²⁹ “Këtëp ilaan köo olapënëak yaëerek tenipring öpa.” Pël maan piaripring kakaati sa.³⁰ Pël ëak wë kaömp nëmpënëak wel aisëë puuk kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak piarip mena.³¹ Pël yaëen piarip pörökök kön tektek sak iten sokola. Pël één pi ëlëep ilëa.³² Pël één piarpimënt namp-nampön epël mëea. “Tepër kamtaöök yewaisem pi ngönën pepatëaan ngön songönöt ök niaan kat wiak ya kë saut.”³³ Pël mëak akun tapëtakëer wal ëak kaalak Yerusalem kakël sa. Pël ëak pörök së itaangkën ru 11 pöröaring piarpim karurö wëen itena.³⁴ Pël één pitök epël mëea. “Yaap pan, Aköp wal ëak wë Saimonön ë pet elmëen itena.”³⁵ Pël maan piaripök piarpim kamtaöök yesën ëa pöta ngönte ök mëak kak së kaömpöt yepelën piarpim piin këëkë itena pöta ngönteta ök mëea.

Yesuu ruurö pit piin itena

(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Son 20:19-23)

³⁶ Pit ngön pöt aim wëen Yesu pimënt pitëm tekrak orö rëak epël mëea. “Arim lupötë mayaap wiaap,” pël mëea.³⁷ Pël één pit yaan sak, “Yesuu könöpök yaë,” wesak kas ëa.³⁸ Pël één pi epël mëea. “Ar oröp één yaan utpet sak kön selap yeë?³⁹ Nemënt tapöpök wë. Ar nem ingre morötön iteneë. Pël ëak morö pat ëak këëkë it nengëneë. Ne koröpre mësepring wë. Kön pörö epël wonörö.”⁴⁰ Pël mëak pim ingre moröt pet elmëa.⁴¹ Pël één pit ya kë sak pim ngönte kat wiak kön wi kosang newasën om yaan sak yeem wëen epël mëak pël mëea. “Arim kaömp nant eprek wia ma?”⁴² Pël maan pit i kaö imën kota kaö nent mangkën⁴³ wak pitëm itöök na.

⁴⁴ Na pet irak epël mëea. “Ne arring wë epël niaimaut. ‘Ngaanëer Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaauröa pepatë ngön wia pipotre tan pep Sam pöweri nemëen ngön ëa pipot pout kë rapënaat,’ pël niaut.”⁴⁵ Pël mëak pimtök ngönën pepeweri ngön wia pöt ök maan kat wiak pitëm lupöt kan tëa.⁴⁶ Pël één Yesuuk epël ök mëea. “Ngönën pepeweri epël wia. ‘Yaö Mëëaup, Kristo, pi këlangön kat wiak wel wiak akun nentepar nent pël wieë kaalak yangaöökaan wal ëëpnaap.⁴⁷ Pël één omnarö lup kaip tiin pitëm utpetat kërë moolapëna pöt pim yapintak ök maan Yerusalem kak ngës rëak aö yesem yang poutë së pet irëpnaat,’ ëaut.⁴⁸ Pötaanök arim itenan puot tekeri wesak ök man.⁴⁹ Kat wieë. Nem Pepapök ngaan omnant arimëen yaö niia pöt nook wes nimëemaat. Pötaanök ar om kak eprek wëen kutömweriaan weëre kosang pöt arim naë irapnaat.”

*Yesu kutömweri isa**(Maak 16:19-20; Ngön 1:9-12)*

⁵⁰ Pël mëak pit mësak Petani kak naë së oröak pim moresiar ngaarëk weë pit welaköt elmëa. ⁵¹ Pël yeem wil moulmëak kutömweri isa. ⁵² Pël ëën pit piin yaya mëak ërëpsawi kaö ë kaalak Yerusalem kak së ⁵³ wë kët ël epotë ngönën tup kaöetak wakaimëë Anutuun yaya maim wakaima.

Son

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 60 pōta ök won sēen Sonök Yesuu ngön ompyaö epēt retēng ēa. Son pi Yesuu ru 12 pōrōakaanēpök omēn pourōaan ēa. Pim ngön pōt, omnarō Yesuun kön wi kosang wesak wēwē kosangēt öpenēak retēng ēa. Pōtaanök Yesuu ya mēna pōta ngōnte naēn, pim ök mēēa pōta ngōnte ēa.

Pōt epēl wia.

Yesu pi Anutuu Kēmēt 1:1-18

Son i yamēaupre Yesuu ru wetēērō 1:19-51

Yesuu ya mēnaut 2:1-12:5

Yerusalem kak Yesuu naē orōaut 13:1-19:20

Yesuu wal ēak ēō pet elmēaut 20:1-21:25

Kēm Ngōnte wēwētaringtak omēn sak orōa

¹ Ngaan panēēr kutömre yang won wiaan Kēm Ngön pi wakaima. Kēm Ngön pi Anuturing wakaima. Kēm Ngön pi Anutu tapöp. ² Ngaan panēēr pi Anuturing wē. ³ Piaripök ēl epot pout ket ēauwaar. Omēn nant kan naöökēlaan naarōön. Won, Anutu puuk Kēm Ngön piin maan omēn ēl epot pout ket ēa. ⁴ Pēl ēak pimēt wēwē pepap pēl saarēēn pim wēwē pōtak omnarō piin kön wiipenēak ēwa elnia. ⁵ ēwa pepap pi ēwa elnieim wē. Pōtaanök koutak ēwaat ngep naalmēēpan.

⁶ Omēn namp Anutuuk wes mēēn orōa yapinte Son. ⁷ Pi ēwa pōta ngōnte omnarōen ök maan ēwa pepapön kön wi kosang wasēpēnēak orōa. ⁸ Son pi pöp ēwa wonöp pi om ēwa pepapē ngōnte ök apēnēak orōa. ⁹ ēwa pep kē pöp pi orōak yangerakē omēn pourō ēwa elnia, wē epop.

¹⁰ Anutu puuk Kēm Ngön piin maan puuk yangerakē omēnere omnant ket ēaup pitring wēēnak pit piin ēwat nasēn wakaima. ¹¹ Pi pimtē yang songōntak orōak wēēnak omnarō pit piin ngōntre kar naalmēēn ēa. ¹² Ēn omēn ngōntre kar elmēak piin kön wi kosang wesaurō tiar Yesuuk pimēēn yaō niwasēn wē Anutuu korōngre ru seim wē. ¹³ Tiar omnarōa yaaul Anutuu korōngre ru sak naön. Ēlre peparō pitēm kentōök ma könōök pēl naēn. Anutu puuk elniin pim korōngre ru seim wē.

¹⁴ Kēm Ngön pi omēn orō rēak tenim tekarak wēēn ten pim ē rangiatōn iteneimaut. Pi komre kolap elnieimeē ngön kēēt pēēn ök niāimaup. Ten pim ē rangiat iteneimaō pōt Anutuuk pim ru kopētap mena.

¹⁵ Son i yamēaup pi ru pöpē songōnten war wesak ök mēak epēl mēēa. “Omēn epopön ne ngaan arēn epēl ök niāiaut. ‘Omēn nem ēnēm yewais pöp puukēēr kaōap. Ne naarōön wiaan pi wakaimaup.’ ” ¹⁶ Pi komre kolap pepap yak tiar pourō pim naēlaan komre kolap kēsangēn yaalniin nganngan weim wē. ¹⁷ Pōt tol ēēnak? Anutuuk tiarimēēn tektek ngōnöt pēēn Moses pim moresi mowiin nina. Pēl ēautak Yesu Kristo puuk komre kolap niwesak ngön kēēt tekeri wes nina. ¹⁸ Omēn nampök Anutuun itnaangkēntak pim Ruup pimtökēēr Pepapring wēaup. Pōtaanök Pepapē songōnte war wesak tiarēn ök yenia.

Son i yamēaupök war wesak mēēa

(Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Yuta ngarangk Yerusalem kak wēaurō pit Anutuun kiri ar yaaō narōere Liwai ngōnēn omēn narō Sonē naē wes mēēn sē epēl pēlpēl mēēa. “Ni talēp?”

²⁰ Pël maan Son pi ngep naën war wesak epël ök mëëa. “Ne Yaö Mëëaup, Kristo won.” ²¹ Pël maan pit piin kaalak epël pël pël mëëa. “Ën ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Elia ma?” Pël maan pi wonwon mëëa. Pël maan pit kaalak epël pël pël mëëa. “Ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp ma?” Pël maan pi kaalak wonwon mëëa. ²² Pël maan pit epël mëëa. “Ën ni talëp? Tenim wes nimëauröen sê ök menaan. Nim songönten ök nia. Nimtok nimitëen talëp yamëëaup?” ²³ Pël maan Son puuk epël mëëa. “Ne yang pultak wê ngön ëak epël yaaup. ‘Aköpëen kanö ngëseë.’

Ngaanëer Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Aisaia pim tektek ngön ëa pöt nem naë kè yaarö.” ²⁴ Pël maan omën wes mëauröa naëaan Parisi ngönën omën narö pit piin epël pël pël mëëa. ²⁵ “Ni Kristo won, ma ni Elia won ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp won ëen pöt ni tol ëënak omnarö i yamëaup?” ²⁶ Pël maan Son pi epël mëëa. “Ne omnarö i yaaptaring yamëaup. Ën omën namp arim tektrak wëen itnaangkën wê. ²⁷ Ne utpet epopök yok pangk pim ing korötepar wii nemowilngan.”

²⁸ Yotan i pouuk Petani kak Son pim omnarö i mëa lup pötak ngön pöt oröa.

Yesu Anutuu Sëpsëp Ruup

²⁹ Ëlpamök Son pi itna pöt Yesu yewaisën itenak epël mëëa. “Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup. Kiri ar yaauro sëpsëp ruurö Anutuuk omnaröa ketöt won wasëpënëak pit kiri ar ë yaë ök tapël Anutuuk tiar omnaröa ketöt puuk won niwasëpënëak wes mëen oröaup. ³⁰ Omën pipopönök ne ngaan epël niiaut. ‘Omën nem ënëm yewais pöp puukëer kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.’ ³¹ Nemëntta piin köpëlëp. Pël ëautak ar Israel omnarö piin ëwat sënëak i yanimë.” ³²⁻³³ Pël niak Son pi epël yenia. “Neenta köpël wëënak Anutuu omnarö i momëëmëak neeapök epël neeaut. ‘Ni omën namp i yemomëen Ngëëngk Pulö irë rangk ngëntiak öpna puopök omnarö Ngëëngk Pulö momëëmnaap.’ Pël neaan ne itaangkën Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak kutömweriaan irë pim rangk ngëntiak wëa. ³⁴ Ne pöten itenak war wes nimaan. Yaap, epop Anutuu Ruup.”

Yesuuk ru kong nent koirra

³⁵ Ëlpamök Son pim ru naarring wê ³⁶ itaangkën Yesu kan yesën epël ök yenia. “Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup.” ³⁷ Pël niaan tenip kat wiak Yesuu ënëm saut. ³⁸ Pël ëen Yesu kaip ti itaangkën tenip pim ënëm yesën itenak epël pël pël yenia. “Arip oröp wê yewais?” Pël niaan tenip epël pëël mëëaut. “Rë yanuulaup, ni ka taltak wëaup?” ³⁹ Pël maan Yesuuk tenipön epël yenia. “Arip wais iteneë.” Pël niaan tenip piiring sê ka wëauten itenak kët taptak piiring wê ka uraut. Tenip wiap kan 4 kilok saut pötäänök.

⁴⁰ Yokot Son pim ngönte kat wiak neering Yesuu ënëm sa pöpë yapinte Entru, Saimon Pita pim nangap. ⁴¹ Pi teëntom sê pim nanëp Saimon koirak epël ök mëëa. “Tenip Anutuu Yaö Mëëaup Kristo koirak itenaut.” ⁴² Pël mëak Entruuk Saimon koirak Yesuu naë waisa. Pël ëen Yesuuk Saimon piin itenak epël mëëa. “Ni Saimon, Sonë ruup. Ne nim yapinte Sipas yeniak.” Yapin Sipas pötere Pita pötëpar tiarim ngöntak kël.

Yesuuk Pilipre Nataniel koirra

⁴³ Ëlpamök Yesu pi Kalili yangerakë sëpënëak kön wia. Pël ëak itaangkën Pilip wëen epël ök mëëa. “Ni nem ruuröaring wê.” ⁴⁴ Pilip pi Entruure Pita piarpim ka songönte Pesaita pörekaanëp. ⁴⁵ Pilip pi sê Nataniel koirak epël ök mëëa. “Ngaanëer Anutuuk ngön kosangöt Moses mangkën retëng ëere

tektek ngön yauröa retëng ë pël äaut kat wieim pöp ten koiraut. Pöp Yesu Yosep pim ruup Nasaret kakaanëp.”⁴⁶ Pël maan Nataniel pi epël mëä. “Omën ompyaup ke pëlëp Nasaret kakaan naarööpampe.” Pël maan Pilipök epël mëä. “Wais itaampëen.”⁴⁷ Pël mëäk Pilip Nataniel koirak Yesu pim naë waisën itanak pim songönten epël yenia. “Omën yewais ëngköp pi yaap Israel omën yaapöp. Pi morököt wonöp.”⁴⁸ Pël yeniaan Nataniel pi Yesuun epël yema. “Ni tol ëäk nem songönten ewat wëen?” Pël maan Yesuuk epël yema. “Pilipök ngön neniaan wiaan ni kem songöntak wëen itenaut.”⁴⁹ Pël maan Nataniel kangiir epël mëäut. “O rë yanuulaup. Ni Anutuu Ruup. Ni Israel omnaröa omën omp aköp.”⁵⁰ Maan Yesuuk kangiir epël ök yema. “Kem songöntak wëen nem itnak niaö kot taptaan kön wi kosang yenewasën. Pötaanök ënëmak omën kaöat oröön itaampëët.”⁵¹ Pël mëäk Yesuuk kaalak rangk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ënëmak ar itaangkën kutömwer kan tëen Anutuu enselörö Omën Këëp nem naë isak yeiraa itaampunëët.”

2

Yesuuk maan i yaaptak wain i sa

¹ Kët nentepar won sëen Kena kak Kalili yangerak omën namp öng mor mampëëäk yaëen Yesu pim ëlëp omën pöpë kaatak wëa. ² Pël ëen Yesure pim ruurö ten këere imën nënëäk tenën yas nia. ³ Pël ëen së wë wain iit won sëen Yesu pim ëlëpök piin epël ök yema. “Pitëm wain iit kos sa.” ⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Öng epop, ni nem ëëma pöten kön selap ëëngan. Nem songönte tekeri wasuma akunet naën.” ⁵ Pël maan ëlëpök inëenöröen epël ök yema. “Omën nant ëënëäk niaan pöt ënëm elmëen.”

⁶ Yuta omnarö tenim ngönënta wieëaul kaömp nënëäk pöt mor i yairaut. Pötaanök ka pötak yang kap 6 ëäk wieëa. Kap nent peö ëaan pöt 20 ma 30 kalen i ke pël wiaapnaat. ⁷ Pël ëen Yesu pi inëenöröen epël ök mëä. “Ar i kolak lë mëen peö ëëp.” Pël maan pit kolak wais mëäk peö pan ë ulmëa. ⁸ Pël ëen Yesu pi epël ök mëä. “Ar nant kap pötëaan lë mëäk wak së këere imën ngarangkëp meneë.” Pël maan pit kolak lë mëäk wak së mangkën ⁹ i yaaptak wain i sa pöten kön nawiin ëa. Inëenörö i kolak së mena pörö pitökëer ewat wëa. Pël ëen ngarangkëp pi omp öng koira pöpön ngön mëäk epël mëä. ¹⁰ “Omnaröa yaaul wain i ompyaut mangkën omën pourö nëmpënaatëp tol ëënak ompyaut om wiaan wain i pasit wet rëäk ningkën nak kep ëäk wëenak ënëmak wain i misëng wesaut ëlëëp ngep ëäk wakaimaut wak yaën? Talëp pël yeëa?” ¹¹ Yesu pim retëng nentere nent ëëpna ngës rëäk Kena Kalili yangerak pim weëre kosang pet elniipëëäk retëng pipët ëen itanak ten pim ruurö weëre kosangö pim naë wia pël kön wi kosang wesaut.

¹² Ënëmak Yesuun ëlre nangre ruurö pël ëäk ten Kapaneam kak së oröaut. Pörek së akun wali naön.

Yesuuk ngönën tup kaöetak omnarö sum ëeim wëen waö ë mëä (Matiu 21:12-13; Maak 11:15-19; Luk 19:45-46)

¹³ Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ten Yesuring Yerusalem kakë saut. ¹⁴ Pël ëäk pörek së Anutuu ngönën tup kaöetak ilëäk Yesu pi itaangkën omnarö ka lup nentak wë pol purimakaöre sëpsëpre intre pörö sum ë ën monat ngawingawi ë pël ëeim wëa. ¹⁵ Pël ëen Yesu pi itanak wii köö nenges wak omënerë pol purimakaöre sëpsëp pörek wëaurö waö ë mëäk mon ngawingawi yauröa monat wak kömen moolëäk urötta kaip ti yemoola. ¹⁶ Pël ëäk intörö wak ngawingawi ëeim wëauröen epël yema. “Piporö wak

kama seë. Nem Pepapë tup ngëengki epët uröm kaatë ök wasngan.” 17 Pël yemaan pim ruurö ten ngönën pepeweri ngön epël retëng ëa pöten kön wiaut. “Ne nim kaat ompyaö wiaapnaataan weë yengenti.” 18 Yesu pit waö ë momëen ngönënë kaöarök epël yema. “Nim ten waö yaalniin pöta songönte pet elniimëen retëng weë nent pet elniin itaampun.” 19 Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ar tup epët tööl olaan pöt nook kaalak akun nentepar nent ök rëëmaat.” 20 Pël maan pit epël yema. “Akun selap pan krismaki 46 ke pël ök rëautep. Nuuk yok pangk akun nentepar nent kaalak ök ram ma?” 21 Yesu pim ngön mëëa pöt ngönën tupten nemaan, pimtë koröpöön yema. 22 Pël äautak wë ënemak weletakaan wal ë moulmëa akun pötak pim ruurö ten pim ngaanëer ngön ök niia pöten kön wiaut. Pël ëak ten ngönën pepeweri wieëa pötere Yesuu ök niia pöteparën kön wi kosang wesaut.

Yesu pi omën pouröa songönöt ëwatëp

23 Anutuut mait elmëa akun ngëengktak Yesu Yerusalem kak wëen omën selap pim retëng weëre kosangring yaaö pötön itenak piin kön wi kosang yemowas. 24 Pël ëen Yesu pi pitëm songönten ëwat wëa. Pötaanök pitëm piin kön wi kosang yemowas pöten yaap newasën yaë. 25 Pël ëen nantön köpël naënëp yak omnarök ök nemaan wiaan pimtök pitëm lupötë iten pet ira.

3

Yesu pi Nikotimasring ngönngön ëa

1 Omën namp wëa yapinte Nikotimas, pi Parisi ngönën omën, Yuta omnaröa kaö namp. 2 Pi röök nentak Yesuu naë së epël mëëa. “Rë yanuulaup, niin ten ëwat wë. Anutuuk ni ten rë niulömëak wes nimëaup. Anutu omën nampë naë won wiaan yok pangk nim yaën epël retëng it ngolöp nent naëpan.” 3 Pël maan Yesuuk kangiiir epël ök mëëa. “Ne yaap pan niamaan. Namp pi ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak öpna pöp Anutuuk wa ngaöök mëëpanaap. Pël naënëpök yok pangk naëpan.” 4 Pël maan Nikotimas pi epël mëëa. “Tol ëak omën namp pi kaö saupök ngolöp wesak wilëpën? Ma kot sak kaalak ëlëpë lupmeri ilaan ngolöp wesak wilëpën ma?” 5 Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Yaap pan niamaan. Namp pi iitere Pulöök elmëen ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak naön ëëpna pöp Anutuuk wa ngaöök namëëpan. 6 Omën kepëtakaan wilëpna pöp omën möönre koröp pëen wak öpnaat. Ën Pulöök elmëen ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak öpna pöp Pulöökë weëre kosang wak öpnaap. 7 Ni nem ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak ön pël ök yeniai pötaan yaan sak ëengan. 8 Kentö pi pimtë yamöaul yamö. Pël ëak omnant pout ëtëp ë yesën nga ngönpel pëen kat yawiin. Ën songönte tarëkaan orök yewais ma tarëk së pet yair pöt ni köpël wëen. Omën Pulöök elmëen ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak öpnaarö pit tapël ëëpnaarö. Ni Pulöökë yaë pöten köpël wëen pötaanök.” 9 Pël maan Nikotimas kangiiir epël mëëa. “Pöt tol ëak pël ëëpën?” 10 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni Israel omnaröa rë yanuula kaö nampök tol ëënak köpël yaën? 11 Ne yaap pan niamaan. Omnant tenim itenak kat wiak pël yaautön yeniai. Ök yeniaan ar kasëng yemengkaurö. 12 Ne yangerakë omnantëel niaanakta ar kön wi kosang newasën yeë. Pötaanök kutömweriil ko wesak niamaatëp ar pötön köök kön wi kosang newasën ëen sa. 13 Arëkaan namp kutömweri nawisën Omën Këëp nemtokëer kutömweriaan yangerakël irëaup. 14 Ngaan Moses puuk yang pultak kamal könöp ket ëak këraarak möak wesir ulmëa pöta ök Omën Këëp ne tapël elnëëpnaat. 15 Pël ëen neen kön wi kosang

newasëpnaarö wëwë kosangtak öpnaarö. ¹⁶ Anutu pi yangerak omnarö lup sant elniak pim Ru kopëtap wes nemëën irëaut. Pötaanök narö ar neen kön wi kosang newasënëërö kö nasëngan, wëwë kosangtak önëërö. ¹⁷ Ruup ne ngön ë pet yairauröa yaë pöl elniimëak won, omnarö utpetetakaan kama niömëak Anutuuk wes nemëën irëaut. ¹⁸ Pötaanök namp pi kön wi kosang newasëpnaap pi ngön ya nampn. Ën namp pi kön wi kosang nenewasën ëëpna pöp pi kö sëpënëak ngön ë pet irën wë. Pöt tol ëënak? Anutuu Ru kopëtap neen kön wi kosang nenewasën ëa pötaanök. ¹⁹ Ngön ya mëmpna pöta songönte epël. Yesu pi ëwa pepap yangerak oröak wëënak omnarö pit pim ëwa pöten itaampnaaten kaaö ëën kouten kent ëa. Pöt pitëm wëwëet utpet pötaanök ëwaaten kaaö ëa. ²⁰ Omën utpetat yaaurö pit ëwaaten kaaö yaë. Pit pitëm yaaut tekeri sëpan pötaan kas ëak ëwaatak naaröön yaë. ²¹ Ën namp pi këët ngar öpna pöp ëwa pöt temanöm wasëpnaap. Pël ëën pim omnant yaaut Anutu pim ngönta ököök ima pöta songönte tekeri sëpnaat.”

Sonök Yesuu songönte war wesak ök mëëa

²² Pël mëak Yesu pi pim ruurö tenring Yutia yangerakël saut. Pörek së wë omnarö i momëaut. ²³ Inon kak, Selim kak naë pörek i kësang wieëa. Pötaanök omnarö sëën Son piita i momëeim wëa. ²⁴ Akun pötak Erot pi Son wii kaatak nemoulmëën wiaan pël ëa.

²⁵ Pörek Sonë ru naröere Yuta omën namp pitëm i yamëa pötaan neneren ngön nga ela. ²⁶ Pël ëak pit Sonë naë së piin epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni omën namp ngaantak Yotan i pouuk niiring wë pim songönte war wesak ök mëëan pöpön kön wiaan ma? Omën pöpök omën i yemomëën omën pourö pim ngësël sa pet yair.” ²⁷ Pël maan Sonök kangiir epël mëëa. “Pi yok pangk yaë. Anutuuk omën namp omnant ëëpënëak weëre kosang nemangkën wiaan pimtök yok pangk naëpan. ²⁸ Arimtokëër ewat wë. Ne ngaan epël niiaut. ‘Ne Yaö Mëëaup, Kristo won. Pi tapöpëën wet rëak wes nemëaup.’ ²⁹ Omën namp pim öng yaup koirën pöt öngöp pimtë naë së öpnaat. Pël ëën ompöpë karip pi naë wë pim ngöntöpë ngönte kat wiak ërëpërep ëëpnaat. Pöta ök omnarö Yesuu naë yesën itenak nem lupmer ërëpsawi kaö yeë. ³⁰ Puukëër isëp. Ne irem.”

³¹ Omën ngaarëkaan irëaup pi omnant pout il niwesaup. Omën yangerakaan oröaup pi yangerakaanëp. Pi yangerakë omën epotëël ngön apnaat. Omën kutömweriaan irëaup pi omën epot pout il niwesaup. ³² Pi pim omnant itaampööre kat wi ëautön ök yeniaanök omën naröak kat wiak kön wi kosang newasën yeë. ³³ Omën namp pi kat wiak kosang wasëpnaap Anutuu ngönte këët pöt pet yaalmë. ³⁴ Anutu pim wes mëën waisa pipop pim Pulö mangkën peö ëaup. Pötaanök pi Anutuu ngön këët ya. ³⁵ Anutu pi pim Ruup lup sant elmëak ngarang elniipënëak omnant pout pim moresi mowia. ³⁶ Pötaanök namp pi Ruupön kön wi kosang wasëpna pöp wëwë kosangtak wakaim öpnaap. Namp pi Ruupë këm ngönta ënëm naën ëëpna pöp pi wëwëet naön ëëpnaap. Anutu pim ya këlangönte pim rangk wiakaim wiaapnaat.

4

Yesu pi Sameria öngöpring ngönaak ëa

¹ Akun pötak Parisi ngönën omnarö pit ngön nent epël kat wia. “Yesu pi omnarö kësang pan i momëën pim ënëm yesën Sonë ruurö il yemowas,” pël kat wia. ² Pöt Yesu pi won, pim ruurö tenimënt omnarö i momëeimaut. ³ Pël ëën Yesu pi ngön pöt kat wiak ten Yutia yangerakaan kaip tiak kaalak Kalili yangerakël saut. ⁴ Tenim kan sa pö Sameria yangerak oröak seëau. ⁵ Pöök

yesem Sameria yangerak ka naö Saika pël yamëëa pöök sê oröaut. Ka pö Yakop pim ruup Yosep pim yang mena pöra naë wieëa. ⁶ Ka pöökê naë Yakop pim i öngöp ngaanëer tëau wieëa. Ten kan im Yesu koröpon ëen itaangkên kêtëp luptak wëen i öngöp pöökê pourak wel aisëak kè yes.

⁷⁻⁸ Kê yesem wëen pim ruurö ten ka pöökê omnarö ngësê kaömp sum ëenëak saut. Pël ëen pimënt wëen Sameria kak pörekaan öng namp i kolöpënëak sa. Sê pim naë oröa. Pël ëen pi öng pöpön iit nëmpënëak kimang mëëa. ⁹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ni Yuta omnampök yaanëp ne Sameria öngöppe. Tol ëenak neen i kimang yenëaan?” Pim mëëa pöt Yuta omnaröere Sameria omnarö pit omnant ngawi naën yeëa. Pötaanök mëëa. ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ni Anutuu omën ompyaut nimpna pöten ëwat wë omën niin i kimang yeniak epop neen ëwat wëen talte neen kimang neaan nook i omnaröa kol mangkên nak wëwë kosangta yaö sëpna pöt nimp.” ¹¹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, ni i kepit wonöpök ëaanëp öngöp epö wali panëööp nim i won nasën yaaut yaan pipët tarëkaan öm? ¹² Tenim ëap Yakop puuk i öngöp epö tëak pimëntre pim ruuröere pim pol sëpsëpre purimakaö pörö neimau. Nuuk Yakop il mowesak i won nasën yaaut koiröm ma?” ¹³ Pël maan Yesuuk kangir epël mëëa. “Omën i öngöp epöökëan yena pipörö pourö kaalak iiten ëëpnaarö. ¹⁴ Ën omën nook iit ningkên nënëërö kaalak iiten naëngan. I kolököta olaim wë pöl arim lupötê wieë pötê menmen eim wëen ar wëwë kosangtak önéërö.” ¹⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, i nim yaan pit nan. Pël ëen ne i pipët nak kaalak iiten naën ëëmaan. Pël ëak eprek wais yokola pöt sêp wasumaan.”

¹⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ni sê nim ompöp koirak epël waisëë.” ¹⁷ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne omp wonöp,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim omp wonöp yaan pipët yaap. ¹⁸ Ngaan ni omp mor nas waup. Pël ëaupök peene omp namp niiring wë pipop nim omp yaapöp won. Nim ngön yaan pit yaap.” ¹⁹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne peene niin ëwat yes. Ni Anutuu tektek ngön yaaö namp. ²⁰ Tenim ëarö pit rosir epöök wais Anutuun yaya maimaurö. Ën ar Yuta omnaröak pöt epël yak. ‘Omnaröa yaya mapena pörek Yerusalem kak.’” ²¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni nem ngönte kat wiak kosang was. Akun nent orööpën sa. Pël ëak tiar rosir epöök wais nem Pepapön yaya nemangan. Ën Yerusalem kak sëeta yaya nemangan. ²² Ar omën arim köpëlötön yaya yamëëaurö. Ën ten Yuta omnarö pöt tenim ëwatötön yaya yamëëaurö. Pöt tol ëenak? Anutu pim omnarö utpëtakaan kama yewa ya pöt ten Yuta omnaröa naë oröa pötaanök. ²³ Akun nent temanöm sëpnaat ëa pöt yok oröa. Pël ëen omnarö piin yaap yaya yamëëaö pörö nem Pepapön pitëm lupötök yaap yaya mapnaat. Nem Pepap pi omën ke pëlöröaan kent yaap. ²⁴ Anutu pi Pulö. Pötaanök omën piin yaya yamëëaurö pit lupötök yaap yaya map.” ²⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne ëwat wë. Yaö Mëëaup orööpnaap, pim yapinte Kristo. Pim orööpna akun pötak omën epot poutëët war wesak ök niapnaap.” ²⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne tapöp, niiring ngönaak yak epop.”

²⁷ Yesuuk pël yamëem wëen pim ruurö ten kaalak sê oröak pim öngöpring ngönaak yeëa pöten itanak yaan saut. Pël ëak nampök öngöpön, “Ni oröpmor ömëak yewaisën?” pël nemaan. Ën Yesuunta, “Oröp ëenak öng pipöpring ngönaak yaan?” pöt nemaan ëaut. ²⁸ Pël ëen öng pöp i kepit pörek wiak kak sê omnaröen epël ök mëëa. ²⁹ “Waisëë. Itaampunëen. Omën namp e wais wë nem ngaan ëaö pöt poutön ök yenëa. Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo

koröp.”³⁰ Pël maan pit kakaan oröak Yesuu ngësë waisa.

³¹ Akun pötak Yesuu ruurö tenök piin ke urak epël määut. “Rë yanuulaup, ni kaömp në.”³² Pël maan pi epël yenia. “Ne nem kaömp ke nampöt wia pöten ar köpël wë.”³³ Pël niaan ten ruurö neneren epël määut. “Omën nampök kaömp nant wak wais mena koröp.”³⁴ Pël yemaan Yesuuk epël yenia. “Nem kaömpöt epël. Nem wes nemëaupë ngönte ngaarék wak pim ya ngön äaut mëpa pötak nem kaömpöt yaë.”³⁵ Ar këere kaömp önëak epël aim. ‘Ngon kong nent won sëen këere kaömp köp sëenak öpen,’ pël aim. Pël äautak ne arën ök niamaan. Ommaröen iteneë. Arim këere kaömp yewaul arök pit nemëen neweë. Nem omën nemëen öma akunet temanöm sa.³⁶ Ya omën namp këet yeön ya pepap pi sumat yemangk. Ök tapël ya omën namp nemëen wë pöp pi kangit mempaat. Pël ëen pim öpna pörö pit wëwë kosangtak öpnaat. Pötaanök omën yangëntaupre yewaup piarip pouwaar ërëpsawi ë yaë.³⁷ Pötaanök ngaanëer omën namp pim ngön epël ëa pöt yaapët. ‘Omën namp pi ya ngëntën nampök këet yeö.’³⁸ Ne arim ngaan ya mënak nangëntënrekëlök om këet önëëtaan wes yanimë. Ya pöt naröak mënak ngëntën kë oröaut. Ar om pep sak këet önëët.”

³⁹ Akun pötak Sameria omën kësang ka pöök wëaurö pit öng pöpë ngönte kat wiak Yesuun kön wi kosang wesa. Pöt öng pöp epël mëea. “Pi nem ngaan ëaö pöt poutön ök yenëa.”⁴⁰ Pël ëen Sameria ommarö pim naë wais pitring öpënëak yema. Pël ëen pi akun nentepar pitring wakaimaut.⁴¹ Pël ëen omën selap pimtë këmtakaan ngön kat wiak piin kön wi kosang wesak⁴² öngöpön epël mëea. “Ten nim ngön pëente kat wiak omën epöpön kön wi kosang newasën. Tenimtokta pim ngönte kat wiak epël kön yawi. ‘Omën epöpök yangerakë ommarö utpetetakaan kama niöpnaap,’ pöt peene kön yawi.”

Yesuuk yang ngarangkepë ya omnamp pim yokotup ompyaö mowesa

⁴³ Akun nentepar won sëen ten Kalili yangerakël saut.⁴⁴ Pöt Yesu pimtök pimtëen wet rëak tekeri wesak epël ök ëa. “Tektek ngön yaaö namp pimtë kaare yangerak wëen ommaröak pi kaö nasën wë wesak piin yaya nemaan ë yaë.”⁴⁵ Pël ëak Kalili yangerak së oröaut. Pël ëen Kalili ommarö pit Yesu pim itenak ërëpsawi yaë. Pöt wet rëak pit pourö Yerusalem kak Anutuu mait elmëa akun ngëengktak wëen pi ya yamëngkën itena. Pötaanök pi sëen ngöntre kar yaalmë.

⁴⁶ Ten Kena kak Kalili yangerak së oröaut. Pörek pimtë ngaan maan i yaaptak wain i sa pörek. Pël ëen kak pörekë naë Kapaneam kak pörek yang ngarangkep pim ya omën nampë yokotup yauman wieëa.⁴⁷ Pël ëen pöp pi Yesu pim Yutia yanger sëp wesak Kalili yangerak së yaarö pöt kat wiak pim naë wais oröak epël kimang yema. “Nem yokotup yauman kaö panë yeem wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni tepër së nem yokotup ompyaö wasumëak yewais.”⁴⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar retëng it köpëlöt arim itöök pet naalniin ëen pöt kön wi kosang newasën ëenëerö.”⁴⁹ Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaöap, teënt pan sëpa, nem yokotup wel wiipnaan.”⁵⁰ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni së, nim yokotup öp wëërek.” Pël maan omnamp Yesuu ngönte wa yaap wesak kaalak kakë yes.⁵¹ Pël ëak pi kan kourak yesën pim inëen ruurö së koirak epël ök mëea. “Nim yokotup yok öp sak wë.”⁵² Pël maan pi pitën akun taltak ompyaö sa pöten pëlpël maan pit epël mëea. “Kusi, kët luptak wëen pim koröp ë nga pöt won sa.”⁵³ Pël maan pepap pi pimënt epël kön wia. “Akun taptak Yesuuk neen, ‘Nim yokotup yok öp öpnaap,’ pël neeaupet.” Pël ëak piire pimorö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵⁴ Yesu pi Yutia yangerakaan Kalili yangerak sē orōak retēng weēre kosang pipēt kaalak ēen nentepar pēl saut.

5

Yesuuk Petesta i kaōök omēn namp ompyaō mowesa

¹ Wē akun nentak Yuta omnarō pitēm akun ngēēngk nent temanōm sēen ten Yesu piiring Yerusalem kakē saut. ² Yerusalem kak naē sēpsēpōrōa ka kanra ēōök i kaō nent Yuta ngōntak Petesta pēl yamēēaut wieēa, pōta ēōök kēt kosōp ka mor nas wieēa. ³ Ka pōtē omēn yauman ke nentere nent yaurō, it ngaap saare ing il tēaōre omēn kēl wēere pēl ēaurō wē i kaō ētēp elmēēpēnēak kor wakaima. ⁴ Akun nantē Akōp pim ensel namp wes mēen wais i kaō ētēp elmēēn ētēp yaēēn omēn wet rēak ilapna pōp pim yaumante won sēpnaat. ⁵ Pēl ē yaurek omēn namp kēt kosōp ka nentak wieēa. Pi yauman eim wēen akun wali pan krismaki 38 pēl won saup wieēa. ⁶ Yesu pi omēn pōp ka uraan itenak akun wali yauman eimaup pōten ēwat wē omnampōn epēl yema. “Nim yaumante won sēpēnēak kent saan ma?” ⁷ Pēl maan yauman omnampōk epēl yema. “Kaōap, i kaō ētēp yaēēnaar omēn namp wa neulēpnaap won. Nemtok sumaat pangk naēn ēak ilamēak yaēēn wet rēak saupōk il yenewas.” ⁸ Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Ni wal ē tauak nim korumōnte wak kan sē.” ⁹ Pēl maan tapētakēer ompyaō sak pim urte wak kan yes.

Yesu pim omnamp ompyaō mowesa akun pōt kē yesa akunetak ēa. ¹⁰ Pōtaan Yuta omēn kaōarōak omēn ompyaō mowesa pōpōn epēl mēēa. “Peene akun epēt kē yesa akunetak. Nim korumōnte omē pōtaan nga wia.” ¹¹ Pēl maan omēn ompyaō sa pōpōk pitēm epēl mēēa. “Omēn nem ompyaō newesaupōk nem korumōnte wak sum pēl neeautep.” ¹² Pēl maan pit epēl pēēl mēēa. “Omēn talēpōk nim korumōnte wak sum pēl yenia?” ¹³ Pēl maan omēn ompyaō sa pōp omēn tok kēsang ēaan Yesu omēn pōrōak irikor ēak yesēn kōpēl ēak ēngk ma e wesa.

¹⁴ Ēnēmak Yesu pi Anutuu ngōnēn tup kaōetak sē omēn pōp koirak epēl yema. “Ni ompyaō saupōk kaalak utpetat ēēnganok. Pēl ēēmē pōt omēn kōnōm nant nim yaumante il niwasēpna pōt nim naē orōōpnaat.” ¹⁵ Pēl maan omēn ompyaō mowesa pōp Yuta kaōarōa naē sē epēl mēēa. “Omēn ne ompyaō newesa pōp Yesuuk ēa.” ¹⁶ Pēl maan Yuta kaōarō pit pōten kat wiak kē yesa akunetak Yesuuk omnamp kēēkē mowesa pōtaanōk pōrek ngēs rēak kōore tok elmēak mēmpēnēak kent wia. ¹⁷ Pēl ēēn Yesuuk kangiiir epēl mēēa. “Nem Pepap pi akun poutē ya yamēngkaup. Pōtaanōk ne ōk tapēl yēē.” ¹⁸ Pēl maan Yuta kaōarō pit akun pōtak Yesu mēmpēnēak nga kup ria. Pōt pi pitēm ngōn kosang wiaut ilap riak kē yesautak ēa pōtaanōk. Pi Anutu pim Pep panēēp yamēem Anutuu ōk sak pimtēēn omnarōen pet elmēa. Pōtaanōk pi pouteparēēn pi mēmpēnēak ngōn ē kosang wesa.

Yesuuk pi ya weēre kosangōt wak wē pēl ōk mēēa

¹⁹ Yesu pi kangiiir yema. “Ne yaap pan niamaan. Ruup ne nemtē kōnōök omēn nant naēngan. Nem Pepap yamēngkēn iteempa pōt mēmpaat. Pōtaanōk omnant nem yēē epot nem Pepap yaēēnak ōk yēē. ²⁰ Nem Pepap ne pim Ruupōn kent ēak pimtē omnant yamēngka pout neen pet elnēēim wē. Pēl ēak kaalak munt kēsang nant pet elnēēn pōt epot il wesak mēmpa pōtōn ar yaan sēnēēt. ²¹ Nem Pepap pi omēn wel wiaurō wal ē moulmēak wēwē yemengkaupōk tapēl Ruup neenta nem kentōök omēn narō wēwē yemengkaup. ²² Nem Pepap pi omnarō ngōn yaatak kom naalmēēn yaaup. Ngōn ya yamēngka pōt pout ne nenaut. ²³ Pōtaanōk omēn narō Pepen yaya

mapnaarö, ök tapël Ruup neenta yaya neapnaat. Ën omën Ruup neen yaya nenëaan ëëpnaarö pit Pep nem wes nemëaup piinta yaya nemaan ëëpnaat.

24 “Ne yaap pan arën niamaan. Omën namp nem ngönte kat wiak nem wes nemëaup piin kön wi kosang wasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. Ne pi ngön yaatak naulmëengan. Pi yok wel yawiaurek sëp wesak peene wëwë kosangtak wë. 25 Ne yaap pan arën niamaan. Akun orööpënëak ëa pöt yaarö. Pötaanök omën wëwë kosangtak naön lup wel wiaurö pit peene Anutuu Ruup nem ngönte kat wiipnaat. Pël ëak këékë kat wiipna pörö wëwëeta öngpök ilapnaan. 26 Nem Pepap pi wëwëeta songönte. Pötaanök pi pim Ruup ne elnëen neenta wëwëeta songön saup. 27 Ne Omën Këëp. Pötaanök ar omnarö ngön ya mënak kom elniimëak weëre kosang nenaup. 28 Ar epëten yaan sak ëëngan. Akunet temanöm yesën omën wel yangaöök wieëäo pourö nem ngönte kat wiak 29 wal ëëpnaat. Omën ompyaö ëaurö pit wal ëak wëwëetak öpnaan. Ën omën utpetatringörö pit wal ëak nem naë ngön ya mëmpnaat.”

Narök Yesuu songönte war wesak ök mëä

30 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne omën nant nemtë könöök naëngan. Nem Pepapök ëëmëak neea pöl ne omnarö ngön ya yemomëngk. Nem ngön ya yamëngk pöt wotpil panë yeë. Pöt ne nemtë könöök naën, wes nemëaup pim könöök yeë. 31 Nem ngön ök yeniak epot nemtë könöökkaan nemtok nga ilak yeniak talte ar kat wiak yaap ma kaar wasënëët. 32 Nem Pepapök nem songönte aan yaap ëëpnaat. 33 Ar ngaan omën narö Sonë naë wes mëen pëël maan puuk nem ya yamëngkautaan ngön këët ök mëä. 34 Nem Pepapök nem songönte ök yaap yak omën nampök nem songönte ök apëna pötaan ne kön selap naën. Pël yeëetak ar neen kön wi kosang wasën Anutuuk ar utpetatë öngpökaan niöpënëak Sonë nemëen ök niia pöt kön wiinëak ök yeniak. 35 Son pi kalaötë rangiak ëwa yeë pöl omnarö ar ëwa elniin akun kot nent ëwa pöön ërëpsawi ëan. 36 Ar nem songönte ëwat sënëak omën munt nantök pet yaalni. Omën weëre kosang pöt Sonë neekël utak niia pöt il yewas. Omën epot pout mëmpö së mën pet irumëak Pepak neeaut. Pötaanök nem ya yamëngk epot pimtök omnaröen nem songönte pet yaalni. Pël ëen ar itenak neen, ‘Pi Pepapök wes mëen irëa,’ pöt kön wiinëët. 37 Pep, nem wes nemëaup, pimtök nem songönte tekeri wes nina. Ar pim këmtakaan ngön kot nent kat wiire ë kos itempö pël naënörö. 38 Pël ëak pim ngönte arim naë wi naön. Pöt ar Pepak wes mëaup nemëen kön wi kosang newasën yeë. 39 Ar wëwë kosangtak önëak ngönën pepeweri ngön wia pipot pout sangk kelak kat yawiaurö. Ngön pipotök nem songönte war wes yanëngk. 40 Pël yaëenak arökëer nem naë wais wëwëet önë pötaan kaaö yeë. 41 Ne omnarök yaya neapnakök naën. 42 Ën arën ne ëwat wë. Arim lupöt Anutuun rë noolaan wë. 43 Nemtok nem könöök newaisën. Nem Pepapök wes nemëen waisën ar ne sant newesak nem ngönte ngar naön yeë. Ën omën namp pim könöök waisëpna pöpökëer ar pi sant mowesak nim ngönte kat wiinëët. 44 Ar arimtok arimtëen neneraan yaya aimeë Anutu kopëtapök yaya niapnaaten kaaö yaaurök tol ëak Anutuun kön wi kosang wasën? 45 Arök nook Pepa naë arimëen ngön ya mëmpaat wasngan. Moses pim ngön kosang retëng ëaut wia pipotök ar ngön yaatak niulëëpnaat. Moses pim ngön kosang retëng ëa pötök, ‘Tiar kaamök elniipnaat,’ pël yewas. Pël naëpan. 46 Moses pim ngön retëng ëa pipot nemëen retëng ëaut. Pötaanök ar pim ngön pout kat wiak kosang wesan talte nemotta tapël kat wiak kosang wasën. 47 Ar pim ngön retëng ëa pöt kat wiak kosang newasën ëauröp tol ëak nemotta kosang wasën?”

6

*Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena**(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17)*

¹⁻⁴ Yesu pi ngön pit më pet irak wë Anutuu mait elmëa akun ngëengki pöt temanöm yesën, Kalili i kaö yapin nent Taipirias pöökë we naöökël saut. Pël ëën omën selap pan pi yauman omnarö ompyaö yemowasën itenaurö yak pim ënëm waisa. Pël ëën ten Yesu pim ruuröaring rosir naöök is wel aisëak ⁵ itaangkën omën kësang pan yewaisën Yesuuk Pilipön epël yema. “Omën selap eporö kaömp tarëkaan wak mangkën pangk ëëpën?” ⁶ Pöt pimënt pöp pim ëëpnaat kön wieëak Pilipön ököök mëëa. ⁷ Pël maan Pilipök epël yema. “Tiar yok pangk mon kësang 200 kina pöta kön kaömp sum ëak mempenaatep pöteta omnarö pangk naëpan sa.” ⁸ Pël maan Yesu ru namp Entru, Saimon Pita pim nangapök Yesuun epël yema. ⁹ “Yokot omp ulwas namp e wë epop pim naë kaömp kotut mor nas ën i kaö imën kot naar pël ëaap epteparök tiar omën selap eporö pangk naëpan sa.” ¹⁰ Pël maan Yesu itna pöt nön kësang naö wieëa. Pël ëën ten pim ruuröen epël yenia. “Ar omnaröen wel aisapën maë.” Pël niaan omnaröen maan wel aisëa. Omp pörö kësang pan 5000. ¹¹ Pël ëën Yesuuk kaömp pöt wak Anutuun yowe mëak mampö së pet irak kaalak i kaö imënaar wak tapël ëak mangkën pangk ëa. ¹² Pël ëën pit na pet irën Yesu pi ten pim ruuröen epël yenia. “Ar kaömp yenem kaö olëa epot wieë utpet ëëpanok wa top ëëë.” ¹³ Pël niaan ten kaömp mor nas pöteparë kaut wa top ëak kër 12 pötë waulön peö ëaut.

¹⁴ Omnarö pit pim retëng ëa pöten itenak epël yema. “Omën epop Anutuu tektek ngön yaaö kaöap tiarim kor wakaima pöp yangerak orööpnaat pël aan kat wia tapöp.” ¹⁵ Pël mëak pit Yesu moröak pitëm kaö was ulmëëpënëak yaëen pimënt itenak kaalak rosiraöökë sa.

*Yesu i kaöökë roro sa**(Matiu 14:22-23; Maak 6:45-52)*

¹⁶ Wiap kan ket yeilaan Yesu ruurö ten i kaö ëöökël ngemëaut. ¹⁷ Pël ëak pörök orök wëen Yesu newaisën wiaan koö olaan ruurö tenimënt wangaöök ilëak Kapaneam kakël saut. ¹⁸ Pël ëak yesën kent kësangpel yamöön kaö maat kësang panë yamöa. ¹⁹ Pël ëën ten kaö ma ilë luptak 7 ma 8 kilomita pöta ök yesem itaangkën Yesu pi i kaöökë roro wangaöökë naë yewaisën ten itenak kas ëaut. ²⁰ Pël ëën Yesuuk epël yenia. “Nemtok yeëerek kas ëëngan,” pël yenia. ²¹ Pël ëën ten pi wangaöök wa moulmëënëak yaëen tapëtakëer tenimtë san pörök yaarö.

Omnarö Yesu koirëpënëak ap wesa

²² Ëlpamök omnarö i kaöökë ëngk komuntakël wëen sa pörö pit wal ë Yesuun ap wesak epël mëëa. “Kusi rö kan wang kopëtaö wiaan iteengki pöök Yesu om wëen pim ruurö pitëmënt saut.” ²³ Pël yamëem wëen Taipirias kakëlaan wang nant kusiitak Yesu pim kaömp Anutuun yowe mëak omnarö mangkën na pörök së oröa. ²⁴ Pël ëën omën Yesu pim kaömp mangkën na pörö pit itaangkën Yesure pim ruurö ten pitëm naë won. Pël ëën wang nantë ilëak Yesuun ap wasö Kapaneam kakë waisa.

Yesu pi wëwë koirëpena pöta kaömpët

²⁵ Pörök wais i kaöökë ëngk komuntak Yesu koirak epël yema. “Rë yanu-ulaup, ni taan epël waisaup?” ²⁶ Pël maan Yesu pi kangiiir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar nem retëng weëre kosangring pet elniin itenan pötaan won, om kaömpöt ningkën nëen kep elnia pötaan pëen neen ap wasö waisan.

27 Ar kaömp lëngë sasa yangerakë epëtaan pëen ya kaö mëngkanok. Kaömp munt arim nak wëwë kosangtak önë pötaan weë ngentiak ya mëmpun. Kaömp pöt Omën Këëp nook ar nimpaat. Pöt nem Pepap Anutu puuk ne wëwë kosangët nimpëak yaaö neeaö pöt tekeri wesa. Pötaanök nook ningkën nak wëwë kosangtak önëët.” 28 Pël maan pit epël yema. “Ten tol ëak Anutu pim yaat mëmpun?” 29 Pël yemaan Yesuuk kangiiir pitën epël yema. “Anutu pim yaat mëmpunëak pöt pim wes mëen waisaup neen kön wi kosang wasënëët.” 30 Pël maan pit kangiiir ngön epël yema. “Ni retëng talte yaëen ten itenak nim ngönte kön wi kosang niwasën? Ma ni ya oröpët mëmpëep? 31 Tiarim ëarö yang pultak imeë kaömp mana pëenë neima. Pöt ngönëntak epël retëng ëa. ‘Pi pit nëmpënëak kutömweriaan kaömp meneima.’” 32 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Moses pi kutöm kaömpöt nemangkën eima. Nem Pepapök kutöm kaömp yaapöt yaningk. 33 Kaömp Anutu pim yaningk epët kutömweriaan irëaut. Pötaan omën pourö nak wëwë koirënëak irëaut.” 34 Pël maan pit epël yema. “Kaöap, ni kaömp epët kët poutë ten nineim öm.”

35 Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nemënt tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. Pötaanök omën namp nem naë waisëpnaap pi kaalak këen naëpan. Ën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp pi iitenta naëpanëep. 36 Ne arën epël niiaut. Ar nem yaautön iteneëak kön wi kosang nenewasën yeë. 37 Omën pourö Pepak nem ngësöl waisënëak niaurö nem ngësë waisënëët. Pël ëen nem naë waisën nook yok pangk ke nanuurngan. Won pan. 38 Ne nemtë könöök ya mëmpëak kutömweriaan neiraan. Nem wes nemëaup pim könöök ya mëmpëak yangerak wes nemëen irëaut. 39 Pötaanök omën wes nemëaupë kentöök epël ya. Omën nemëen nenaö porö namp il nanimëengan, won. Akun kaöaöök nenaual wal ë niulëëmaat. 40 Nem Pepapë kentöök epël ya. Omën narö it këékë nengënak ne Anutuu Ruup pöt kön wi kosang newasënëerö ar wëwë kosangtak önëerö. Pël ëen akun kaöaöök nook ar wal ë niulëëmaat.”

41 Yesu pi pimtök pimtëen, “Ne kaömp tapët kutömweriaan irëaup,” wet réak pël mëea. Pötaanök Yuta omnarö pit piin ya sangën ëak pimëen kaaö ngön mëea. 42 Pit neneren epël mëea. “Omën epop Yesu, Yosepë ruuppe. Tiar pim ëlre pepaarën ëwat wëep. Pi tol ëënak, ‘Ne kutömweriaan irëaup,’ pël ya?” 43 Pël yemaan Yesuuk epël yema. “Arimënt neneren kaaö ngön mangan. 44 Omën namp pi pim könöök nem ngësë newaispan. Nem Pepapök mök ë momëenak nem ngësë waisëpnaat. Pël ëen nook akun kaöaöök wal ë moulmëen wëwëetak öpnaat. 45 Anutuu tektek ngön yaaurö pitök nem ngësël waisëpnaaröaan wesak ngön nent ngönëntak epël retëng ëaut. ‘Anutu pi omën pourö rë niulöpnaat.’ Pël ëen omën narö Pepa ngönte kat wiak ëwat sënë porö nem naë waisënëët. 46 Arim naëaan nampök nem Pepapön itnaangkënorö. Anutuuk wes nemëaup nookëer nem Pepapön itenaup. 47 Ne yaap pan niamaan. Namp pi neen kön wi kosang newasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. 48 Nemënt kopët tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. 49 Ngaanëer arim ëarö pit yang pultak kaömp mana pëenöt neimeë ulöp sak wel wi saurö. 50 Ën kutömweriaan kaömp nak kö nasënganëët nem naë epët. 51 Wëwë kosangta kaömp epët kutömweriaan irëaut. Pötaanök narö ar kaömp pöt nënë porö wëwë koirënëët. Nem kaömp ar nimpaa pöt nemtë mësëpët yangerakë omnarö wëwë koirënëëtaan nimpaat.”

52 Pël maan Yuta omnarö pit pitëmënt neneren epël mëak ngön nga yaal. “Omën epop pi tol ëak pim mësëpët tiar ningkën nëmpenëak ya?” 53 Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar Omën Këëp

nem mēsēpēt nēere nem iit nē pēl naēn ēēnē pōt wēwēetak naōn ēēnēēt.
⁵⁴ Omēn nem iire mēsēp nēnē pōrō ar wēwē kosangtak wēēn ēnēm akun kaōaōōk wal ē niulēēmaarō. ⁵⁵ Pōt tol ēēnak wasnganak. Yangerakē kaōmp pōt kaōmp pasut. Ēn nem mēsēp epēt kaōmp panēēt, i epēt i kē panēēt.
⁵⁶ Pōtaanōk omēn narō ar nem iire mēsēp pōt nē seim ōnē pōrō ar neering wēēn ne arring wakaim ōmaat. ⁵⁷ Nem Pep wēwē pepapōk wes nemēēn irēaut. Pōtaanōk ne pim wēwēetakēl wēaup. Ōk tapēl omēn ne neneim ōnēērō ar nem wēwēetakēl wakaim ōnēēt. ⁵⁸ Kaōmp kutōmweriaan irēa epēt arim ēarōa ngaan yang pultak neimeē ulōp sak wel wieima pōtaat won. Omēn narō kaōmp epēt nēnē pōrō akun wali pan wēwēetaring wakaim ōnēēt.”

⁵⁹ Yesu pi Kapaneam kak wē Yuta omnarōa ngōnēn tupta kakaati ngōn pipot ōk mēak rē mouleima.

Wēwē kosangtak ōpena ngōnte Yesuu naē wia

⁶⁰ Pēl maan Yesuu ēnēm yaaō narō pit ngōn pipot kat wiak neneren epēl yema. “Ngōn epot kōnōm yesēp. Talēp kat wiipēn?” ⁶¹ Pitēmēt neneren kaaō ngōn yemaan Yesu pimtē kōnōk itenak epēl yema. “Ar ngōn pipot kat wiin utpet yaē ma? ⁶² Ma ar itenaan Omēn Kēēp ne nem ka songōntakē kaalak isēn pōt tol ēēnēērō? ⁶³ Pulōōk tiar wēwēat yaningk. Omnarōa weēre kosangōōk yok pangk pēl naēpan. Nem ngōn ōk yeniak epot kat wiak kosang wasēn Pulōōk arring wēēn wēwēetaring ōnēēt. ⁶⁴ Pēl ēēnēetak arim tekrakaan omēn narō pit kōn wi kosang newasēn eim.” Pēl mēēa pōt Yesu pi omēn pimēēn kōn wi kosang newasēn ēēpnaarōere ēn pimēēn kup mowiipna pōpōn wet rēak ēwat wēa. ⁶⁵ Pēl mēak yal menak epēl yema. “Songōn pi taptaanōk epēl niiaut. ‘Omēn narō nem Pepapōk kan mowasēpnaarō pitēmēt nem ngēsēl wasēpnaat,’ pēl niiaut.”

⁶⁶ Yesu ngōn pōtaan pim ēnēm yaaō narō selap pit pi sēp mowesak sa, piiring kaal wā naēn. ⁶⁷ Pēl ēēn Yesuuk ten pim ru 12 pōrōen epēl pēēl yenia. “Arta sēp newesak sēn ma?” ⁶⁸ Pēl niaan Saimon Pita puuk epēl yema. “Akōp ten talēpē ngēsē sēn? Ten nimtē ngōntakaan wēwē kosangēt yeō. ⁶⁹ Pēl niaimeē ten niin kōn wi kosang wesak ni Anutu pim omēn ngēēngkēp pēl yaniwas.” ⁷⁰ Pēl maan Yesuuk kangiir epēl yenia. “Ne ar yokot 12 ēak wa niulēaut. Tol ēēnak arim naēaan namp Setenē ēnēm yeē?” ⁷¹ Pēl nia pōt pi Yutas, Saimon Keriot kakaanēp pim yokotup piinōk nia. Pi Yesu pim ru 12 pōrō tenēakaan namp pi pōpōk wē ēnēmak Yesuun kup mowiipnaap.

7

Yesuu nangarō pit piin kōn wi kosang newasēn ēa

¹ Wē ēnēmak Yesu pi kaalak Yutia yangerakēl sēpnaaten kaaō ēēn Kalili yangerakēl sa. Pōt Yuta ngarangkōrōak pi mēpēnēak nga wēēn kat wiak nasēn ēa. ² Yuta omnarō akun ngēēngk nent wiire kēra ēp ka yaaō akun nent temanōm yesēn ³ pim nangarōak epēl ōk yema. “Ni kak eprek sēp wesak Yutia yangerakēl sē. Pēl ēak retēng nant yaēēn nim ruurō itaampnaan. ⁴ Omēn namp pi pim yaautōn omnarō itenak kent ēēpēnēak pōt ēlēp naēn yaaup. Ni retēng weēre kosangringōt yaaup. Pōtaanōk pitēm tekrak sē wē yoolōk pēl yaēēn omēn pourō it ningampnaan.” ⁵ Pim nangarō pitta piin kōn wi kosang nemowasēn. Pōtaan pēl yema. ⁶ Pēl maan Yesuuk kangiir epēl yema. “Arimtokēer akun pasutē ēēnēēt. Ēn ne pōt nem ya yamēngkaut pet elmēēma akun pōt ngolōp yaē. ⁷ Omēn ngōnēn wonōrō pit arimēēn yok pangk kōōre tok naalniipan. Pit nemēēnōkēer kōōre tok yaalnēaurō. Pōt nook pitēm utpet

yaaut war wesak yemak. Pötaanök nemëen kööre tok elnë yaë. ⁸ Pötaanök arökëer tiarim akun ngëengk pipten itaampunëen seë. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akunet ngolöp yaëërek peene nasëngan.” ⁹ Pël mëak Yesu pi Kalili yangerak om wakaima.

Yesu pi akun ngëengktak Yerusalem kakë sa

¹⁰ Wëen nangarö wet rëak wa topöök së wëen ënëmak sa. Omnarö itaampunëak ëlëëp sa. ¹¹ Pël ëen Yuta ngarangkörö pit wa topöökë öngpök ap wasën won ëen epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” ¹² Pël yemaan omnarö pit pimëen ngön laaök neneren naröak, “Ompyaö yaaup,” pël yemaan naröak, “Won, pi omnarö lup wa irikor yaalmëaup,” pël mëëa. ¹³ Pöt pit Yuta kaöaröen kas ëen ngarëk wesak naën ëlëëp pitëmënt pël ëa.

¹⁴ Akun ngëengk pöta luptak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök yema. ¹⁵ Pël ëen Yuta ngarangkörö pit yaan sak epël mëëa. “Omën epop tiarim pep kaatak neilaanëppe. Pi tol ëak pepeweriaan ngönën songön ëwat sak ök ya?” ¹⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nem ngön arën ök yeniak epot nemtëët won. Anutuu ngönötök ök yeniak puuk ne wes nemëen waisaut. ¹⁷ Pötaanök narö ar Anutuu këm ngönta ënëm ëënë pörö nem ngön ök yak epotë songönöt ëwat sënëët. Pël ëak ar nemtok rëak yeëan ma Anutuuk ök neaan yeëan pöt ëwat sënëët. ¹⁸ Omën namp pimtë könöökaan apna pöp pimtök pimtëen koröp ngar wak apnaat. Ën omën namp pi pim wes mëaupë yayaan örööpënëak ya mëmpëna pöpön korar won, wotpil yaë pël mapnaat. ¹⁹ Ngaanëër Moses puuk ngön kosang retëng ëaut wiaan ngar naön yaaurö. Tol ëënak ne nempunëak yeë?” ²⁰ Pël maan omnaröak kangiiir epël yema. “Urmerap nim lupmeri ilëak wëen kaökaö saup. Talëpök ni nimpënëak yaë?” ²¹ Pël maan Yesu pi epël yema. “Ne kë yesa akun ngëengktak retëng weëre kosang kopëtet ëen ar yaan sak yeë. ²² Moses puuk arim yokoturöa koröp kaut ilënëak niia pipët yaap Mosesök nga ilak neniaan. Ngaanëër arim ëaröak ngës rëaut. Pël ëautak Moses puuk rangk niaan kë yesaö akunatë arim yokoturöa koröp kaut ileim yeë. ²³ Ar Moses pim ngön kosangöt ilap ringanëak kön wieimeë arim yokoturö kë yesa akunatë pitëm koröp kaut il yeë. Pël yaauröak öröp ëen kë yesa akunetak nook omën yauman wiakaima namp ompyaö yemowas pötaan nemëen ya sangën yeë? ²⁴ Ar itöök itneë ngön köntak angan. Omnant ompyaö wesak kön wi sokolak wotpil kanöökël ë pël ëëë.”

Omnaröak Yesuun, “Pi Kristo ma?” pël mëëa

²⁵ Yerusalem kakaan omën naröak epël yema. “Omën mëmpënëak aim pöp e tapöp. ²⁶ Iteneë. Pi yoolök wë ngön ök yeniaan omën kaöaröak pit ke urak nemaan yaëëp. Ma pit kön wiin pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp yaë ma? ²⁷ Pël ëaap tiar pim ka songönten ëwat wë. Pi Anutuu Yaö Mëëaup Kristo ëanëen tiar pim ka songönten köpël ëan tapön.” ²⁸ Pël maan Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem ngön ëak epël yema. “Ar yaap neen ëwat wë, nem ka songöntenta ëwat wë ma? Ar pël naën yeëetak ne nem könöök newaisënëp. Nem Pepapök wes nemëen waisaup. Pi këëp. Ar piin köpël wë. ²⁹ Ën ne piin ëwat wë. Pöt ne ngaan piiring wakaimaupök puuk wes nemëen waisaup.” ³⁰ Pël maan pit wii motëëpënëak kön wiin mor könom ëa. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanom nasën ngolöp yaëen yak mor könom ëen sëp wesa. ³¹ Pël ëen omën selap piin kön wi kosang wesak epël mëëa. “Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp koröp. Omën munt nampök ënëm örök pim retëng yaë epot il nemowaspan sa.”

Polisörö Yesu wali öpënëak sa

³² Omnarö ngön laaök pël yemaan Parisi ngönën omnarö kat wiak kiri ar yaaö kaöaröen ök maan polis narö Yesu wak wii tēēpënëak wes mēēn sa. ³³ Pël ēēn Yesuuk epël yema. “Akun kot nent ne arring wē olēak kaalak nem wes nemēēn waisaupē ngēsē sumaap. ³⁴ Pël ēēn arök yok pangk ngaöl ē wais ne koirak itnaangkan. Ma nem öma pōreka ar pangk newaisngan.” ³⁵ Pël maan Yuta kaöarö pitēmēt neneren epël mēēa. “Pi talēl sēēn tiar ngaöl ēēpenaaten ya? Ma tiarim kar Krik omnaröaring wēaurö pitēm naē sē Krik omnarö rē moulöpënëak ya ma? ³⁶ Pi, ‘Ngaöl elnēēnēetak yok pangk koirak itnaangkan,’ pël niak kaalak, ‘Nem sē öma pōrek ar yok pangk newaisngan,’ pël yenia epētep, tol ēēnak yenia?”

Yesu pi wēwē kosangta i köloköt yaningk

³⁷ Yuta omnarö pitēm akun ngēēngkēt wieē pet irēpënëak temanöm yesēn akun nent ngēēngk wesak wa top kaö yeēa. Akun pōtak Yesu pitēm tekarak wal ē ngön ēak epël yema. “Omēn namp iiten ēēn pōt wais nem naēaan iit nēmpnaat. ³⁸ Anutuu ngönēntak wia pöl, ‘Omēn narö neen kön wi kosang newasēpnaarö i yaapötē kölok olaim wē pöl pitēkaan wēwē kosangēt orōeim öpnaat.’” ³⁹ Yesu pim ngön mēēa pipēt Pulöön kön wieēak mēēa. Pi Pul pō omēn piin kön wi kosang wasēpna pōrōaan wes mēēn pitēk ilapnaat weseēak mēēa. Akun pōtak Yesu pi pim ē rangi urtak nawisēn wiaan Pulö neiraan. Pōtaanök mēēa.

Omnarö kom ēak tok nentepar sa

⁴⁰ Pël maan omēn narö pōten kat wiak epël mēēa. “Omēn epop pi yaap Anutu pim tektek ngön yaaup tiarim kor wakaim pöp.” ⁴¹ Pël yemaan naröak epël mēēa. “Epop Yaö Mēēaup, Kristo tapöp.” Pël maan naröak epël mēēa. “Kristo puuk pōt Kalili yangerakaan newaispan. ⁴² Ngönēntak epël wia. ‘Kristo pöp Tewit pim kurmentēkaan orōöpnaap. Pōtaanök Tewit pim wakaimaurek Petelem pōrek orōöpnaat,’ pël ēaut.” ⁴³ Pël maan omnarö pit komkap ēēn tok nentepar sa. ⁴⁴ Pël ēak naröak Yesu wii motēēpënëak kön wiin mor könöm ēēn sēp wesa.

Omēn kaöaröak Yesuun kön wi kosang newasēn ēa

⁴⁵ Polisörö pit kaalak sē Parisi ngönën omnaröere kiri ar yaaö kaöaröa naē oröön, “Ar tol ēēnak pi koirak newaisēn yeē?” pël mēēa. ⁴⁶ Pël maan polisörö pit kangiiir epël mēēa. “Ngaan omēn epopē ngön ya epël naēnte.” ⁴⁷ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit epël mēēa. “Pi arēnta morök elnia ma? ⁴⁸ Ten Parisiire ngönēnē kaöarö nampökta piin kön wi kosang yemowas ma? Won. ⁴⁹ Omēn ngön kosang wiaut köpël piporö Yesuuk morök elmēēn piin kön wi kosang wesa pörö pit Anutuuk kangut elmēēn kö sēpnaarö.” ⁵⁰ Pël maan pitēm kar namp Nikotimas ngaan Yesuu naē sa pöpök pitēm epël mēēa. ⁵¹ “Ma tiarim ngön kosang nentak omnarö pas ngön yaatak ulmēēpen pël wia ma? Won. Pōtaanök tiar pim songönten kat wiakök omēn pipot elmēēpenaat.” ⁵² Pël maan pitök kangiiir epël mēēa. “Niinta Kalili omēn namp ma? Ngönēntak ngön wia pipot kēēkē sangk kelak ēwat sē. Anutuu tektek ngön yaaö namp Kalili yangerak naarōöpanpe.”

8

Öng utpet yaaö nampē ngönte

¹ [Omēn pourö pitēm kaatē repak sēēn Yesu pimēt Olip tomökēl saut.
² Pël ēak pōrekaan ēlpamök rōökēer kaalak ngönën tup kaöetakē saut. Pël

ëen omèn pourö pim ngësë waisën pi wel aisëak pitèn ngönën ök yema. ³ Pël yaëen ngönënë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit öng namp ompringëpök omp këkainëpring yaëen itenak mësak Yesuu naë wais pitëm tektrak tau moulmëak epël yema. ⁴ “Rë yanuulaup, öng epop ompringëpök omp maimapring yaëen itena. ⁵ Pël äautep Moses pim ngön kosangtak pöt öng ke pëlörö kël mö wel wiipënëak äautep ni tol amte?” ⁶ Pitëm mëea pöt pit pi morök elmëen ngön nent maan ngön yaatak moulmëepënëak kön wiak yema. Pël ëen Yesu pi wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. ⁷ Pël yaëen pit piin pëel mëak rangkëer yaëen wal ë tauak epël yema. “Arim tekraakaan namp saun wonöp wë pöt puuk wet rëak kël mööp.” ⁸ Pël mëak pi kaalak wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. ⁹ Pël yaëen pit ngön pöt kat wiak ngarangkörö wot raan omèn pourö pöp pöp orök yesem won sa. Pël ëen Yesu pimënt wëen öngöp pim naë taueëa. ¹⁰ Pël ëen Yesu pi we riak öngöpön itenak epël pëel yema. “Öng epop, omèn ni mës niwak waisaurö pit tarëk wë? Ma pit nampök ni këlangön yaatak niulëepënëak ngön ë pet nairën ëepën ma?” ¹¹ Pël maan öngöpök epël yema. “Kaöap, omèn nampök yok pangk pël naalnëëpan.” Pël maan Yesu kangiiir epël yema. “Nookta yok pangk ni këlangön yaatak nanuulëëngan. Pötaanök ni së wë kaalak utpetat ëënganok.”]

Yesuuk yang omnarö ëwa yaalni

¹² Yesu pi omèn ngönën tup kaöetak wëauröen kaalak epël ök yema. “Ne ar yangerakë omnaröaan es ëwa yaalniaup. Pötaanök namp pi nem ënëm elnëëpna pöp koutak kan sak waisak naëpan. Pi ëwaatak ëwa elmëaan wëwëetak öpnaat.” ¹³ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit kangiiir epël yema. “Nimtok nimtë songönte war wesak aan kat wiak yaap newasën yeë.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël yema. “Omèn namp pimtok pimtë songönte yaan pöt ar pi yaap ya pël newasngan pöt yaap. Pël äaatak nemtok nemtë songönte ök yak epët yaap. Ne nemtë kak waisaurekën ewat wë. Ën kaalak suma pörekënta ewat wë. Pël äaap ar nem kakën köpël wë. Ën ne talël sumaaup pötenta ar köpël wë. ¹⁵ Ar pöt yangerakë wëwëetakël kön wieë omnarö ngön yaatak yaalmëaurö. Ne pöt arim yeë pöl ngön yaatak naniulëënganëëp. ¹⁶ Nook omnarö komkap ëëmëak pël ëëma pöt yaapët. Pöt nemënt won, nem Pep wes nemëaup tenip pouwaarök pël ëënaat. ¹⁷ Tiarim ngön kosangtak epël retëng äaut wia. ‘Omèn naar piarip ngön kopët nent, pouwaarök apna pöt yaap pël wasëpenaat.’ ¹⁸ Nemtok nemtë songönte ök yeniaan Pep wes nemëaup puukta kaamök äak ök yenia.” ¹⁹ Pël maan pit epël yema. “Nim pepap tarëk wë?” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ar neen köpël wë. Pötaan nem Pepapönta köpël wë. Neen ewat sanëen nem Pepapönta ewat san tapön.”

²⁰ Yesu pi ngönën tup kaöeta ka kaö mon kiri yawiaurek wë omnaröen ngön pipot pout ök maimaut. Pël äa akun pötak omnarö pit pi wii nemotëen yaë. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet fëmanöm nasën pötaanök.

Yesuuk, “Ar nem së öma pörek newaisngan,” pël mëea

²¹ Yesu pi ngön wet rëak ök mëea tapët ngolöp wesak epël ök yema. “Ne ar sëp niwesak sëen neen ap wasö wais itnaangkan. Arim saunatring wë wel wiinëët. Pël ëënë pötak nem së öma pörek newaisngan.” ²² Pël maan Yuta kaöarö pit neneren epël mëea. “Pi tol ëëpënëak, ‘Nem ömaarek ar newaisngan,’ pël ya? Ma pimtok pimënt ënën äak wel wiipënëak ya ma?” ²³ Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël ök yema. “Ar yangerakaanörö. Ën ne ngaarëkaanëp. Ar yang eprekaanörö. Ën ne eprekaan wonöp. ²⁴ Pötaanök ne epël niaut. ‘Ar

arim saunatring wë wel wiinëët.' Ën arën nemtë songönte ök niak pöten kön wi kosang newasën éénë pötak arim saunatring wë wel wiinëët." 25 Pël maan pit epël yema. "Ni talép?" maan Yesuuk epël yema. "Ne tapöp ngaan nem songönte ök niaim tapöp. 26 Ne arim omnant yeë pötë ngönöt selap wia. Pël êak ök niak arim yaat ngön ya nimpaat. Pël eëmaatä omën nem wes nemëaupë yaat yaap yaaup. Pim neeaütök ar yangerak omnaröen tekeri wesak ök niaim." 27 Pël maan pit pim Pepap Anutuun mëëa pöten kön tektek nasën ëa. 28 Pël één Yesuuk epël ök yema. "Ar ënëmak ne Omën Këëp wak ngaarëk nemöönë pötakök nem songönte ök niak pöten kön wi kosang newasënëët. Pël êak pörekök ne nemtë könöök omnant naën nem Pepapök ök neeaütök iman pöten ewat sënëët. 29 Pep wes nemëën waisaup pi neering wë. Pi ne wil nenemëënëp kët epotë nem omnant yeë epot pim kentöök yeë." 30 Pël yemaan omën selap pan pim ngön pöt kat wiak piin kön wi kosang mowesa.

Ngön këëtak söë niwasëpnaat

31 Yesu pi Yuta omën piin kön wi kosang wesa pöröen epël yema. "Ar nem ngönte kat wiak kosang yenewas pöt nem ënëm panë yaalnë. 32 Pötaanök ar ngön këët kat wiak ewat sënë pötak ngön epëtak söë niwasën utpetatë inëën naëngan." 33 Pël maan pit ngön kangit epël yema. "Ten Apram pim ëarö. Ten omën naröak pitëm inëën naniwasënöröep. Tol éénak, 'Ar söë sënëët,' pël yeniaan?" 34 Pël maan Yesuuk kangiiir pitën epël yema. "Ne yaap pan ök niamaan. Omën narö utpetat yaë piporö pit utpetatë inëën yaë. 35 Inëën ruup pi inëën yaalmëaupë kaatak sasa naön yaaup. Ën ru panëëpökëer pim pepapë kaatak sasa wëaup. 36 Pötaanök narö ar Anutuu Ruup nook söë yaniwas eporö ar söë pëën önëët. 37 Ar Apramë ëarö pöt ne ewat wë. Pël ëaap nem ngönte arim lupötë wi naön. Pötaanök ar ne nempunëak aim. 38 Ne nem Pepapë naëaan omnant itenak ewat saut arën ök yeniaan, arta arim pepapë ök niiaut pël yeë."

Yesuuk, "Arim pepap Seten," pël mëëa

39 Pël maan pitök kangiiir, "Ten Apramë ruure ëarö," maan Yesuuk epël yema. "Ar yaap Apram pim ruure ëarö talte pim omnant eima pöl één. 40 Ne Anutuu naëaan ngön kë kat wiäut ök niaan ar peene ne nempunëak aim. Apram pi ngaan omën ke pil nent naën eimaup. 41 Ar arim pepapë äaut yeë," maan pitök kangiiir epël yema. "Ten kain ru wonörö. Tenim Pep kopëtap Anutu." 42 Pël maan Yesuuk epël yema. "Anutu pöp yaap arim Pepap talte ar ne ompyaö elnëën. Pöt tol éénak? Ne Anutu piiring wakaim wiak waisaut. Nemtë könöök newasën. Won. Anutuuk wes nemëën waisaut. 43 Ar tol éénak nem ök yeniak pötön kön nawiin yeë? Ar nem ngönte kat wiinëëtaan kaaö yeë pöta songönte epël wia. 44 Arim pepap Seten. Pötaanök ar pim kentöökë ënëm yeë. Pi ngaanëër omën mëneimaupök om pël ëeim wë. Ngön këët pim naë won. Pötaanök ngön kë yaapët sasa sëp wesak wë. Pi kaar pepap yak kaar yaaup. Pötaanök pim könöökäan kaar aim wë. 45 Ën ne pöt, ngön kë yaapöt ök yeniaanäak ar kön wi kosang newasën ëeim. 46 Ar nampök nem saun nent nokoiringan. Ne omën ke pëlëpök ngön yaap këët ök yeniaan tol éénak kön wi kosang newasën yeë? 47 Anutuu ruurö pit pim ngönöt kat yawiaurö. Ar pöt Anutuu ruurö won. Pötaanök pim ngönöt kat nawiin yeë."

Yesuuk, "Ne Apram naaröön wiaan wakaimaup," pël mëëa

48 Pël maan Yuta omnarö kangiiir epël yema. "Ten niin, 'Sameria omën urmerap pim lupmeri ilaan kaökaö saup,' pël aim yaat yaap aiman." 49 Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël yema. "Urmerap nem lupmeri won. Ne nem

Pepapön wak isak yaan ar koröp kolak neaim. ⁵⁰ Ne nemtën wak isak naën. Neen wak isak apna pöp omën namp wë. Pöp Anutu pi tiar wak kom elniipnaap. ⁵¹ Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ngön epët ngaarëk öpna pöp pi wel sasa nawiiipan.” ⁵² Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ten niin ewat yes. Urmerap niik isak wë. Apram wel wiaup. Ën tektek ngön yaaö omnaröeta wel wiaut. Pël ëautep ni epël yaanëp. ‘Omën namp nem ngönta ë pël ëëpna pöp pi wel sasa nawiiipan.’” ⁵³ Pël ëautep nuuk Apram tiarim ëap il mowasumëak yaan ma? Pi wel wiaup. Ën tektek ngön yaauröeta wel wiautep. Nuukëer talëpë ök sak ömëak yaan?” ⁵⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nemtök nemtëen wak isak ama pöt pangk naëpan. Nem Pepapök neen wak isak yaaup. Arök, ‘Pi tiarim Anutu pël yemak pöp,’ pël yaatak neen wak isak naën yeë. ⁵⁵ Pël ëaap ar piin köpël wëen nookëer ewat wë. Ën nook arën ne piin köpël pël niamaatep arim yeë pöl kaar niangan. Ne piin ewatëp. Pötaanök pim ngönte ngaar wak ënëm yaaup. ⁵⁶ Tiarim ëap Apram pi nem yangerak oröomaaten ewat sak ërëpre sawi ëa. Anutuuk elmëen pim könöök itenak ya kë sa.” ⁵⁷ Pël maan pitök kangiiir epël yema. “Nim krismakiat 50 naën wiaup. Ni yaap Apramön itenaup ma?” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ne ngaanëer Apram naaröön wiaan wakaimaup.” ⁵⁹ Pël maan kël korak mööpënëak yaëen Yesu ngönën tupta kakaati ëlëëp ilëak orök saut.

9

Yesu omën it il tēaō namp ompyaō mowesa

¹ Yesure pim ruurö ten kan yesem itaangkën omën namp it il tēaup wëen itenaut. Omën pöp pim pëlëp ëlëpök wilaup wëa. ² Pël ëen ten Yesuu ruuröak Yesuun epël pël mëëaut. “Rë yanuulaup, talëpë saunetak omën epop it il tēaup ëlëpökaan oröa? Pimtë saunetak ma pim ëlre pepaarë saunetak epël ëa?” ³ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yenia. “Pimtë saunetakre ëlre pepaarë saunetak won. Omën epët Anutu ya yamëngkauta këet war wasëpënëak omën epop epël oröa. ⁴ Pötaanök këtëp wë epëtakëer Anutu nem wes nemëen waisaup pim yaat mëmpa. Koö olapnaan yaëerek koutak omën nampök ya nent namëngkan. ⁵ Nem yangerak öma pötak ar omnarö ewat sënëen nem es ëwaöök ëwa elniaapnaat.”

⁶ Yesu pi pël niak waasöpët ngësak yangetaring ngawi sak omën pöpë itöörarë wa yemomë. ⁷ Pël ëak epël yema. “Ni Siloam i kaöök së nim itöörar iiröm.” Siloam pöt tiarim ngöntak, “Wes mëen sa,” pël yak pöt. Pël maan së iirën it nga ngënak kaalak waisa. ⁸ Pël ëen omën pim kaköröere ka nantëaan piin ewatörö, ngaan omnaröen sum kimang yemaan itenauröak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop ngaan wel aisëëë omnaröen sum kimang yeniauppe.” ⁹ Pël yemaan naröak mëëa. “Mak, omën epop tapöp.” Pël maan naröak epël mëëa. “Won, omën munt tapöpë ök nampök wë.” Pël yemaan omën pöp pitëmënt kat wiak mëëa. “Ne tapöp.” ¹⁰ Pël maan pit epël mëëa. “Ni tol ëak itöörar ompyaö saup?” ¹¹ Pël maan puuk kangiiir epël mëëa. “Omën pitëm Yesu pël aim pöpök pim waasöptaring yanget ngawi sak itöörarë wa nemëak epël neea. ‘Ni Siloam i kaöök së iiröm,’ pël neaan së iran pötak nem itöörar ompyaö sak omnantön ityaangk.” ¹² Pël maan pit epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” Pël maan pi, “Ne köpël,” pël mëëa.

¹³ Pël maan Yuta omnarö pit omën it il tēak wakaima pöp mësak Parisi ngönën omnaröa naë sa. ¹⁴ Akun Yesuu yanget kaplak ngawi sak omnampë itöörar ompyaö mowesa pöt Yuta omnaröa kë yesa akun ngëengk nentakök

ëa. ¹⁵ Pötaan Parisi omnarö pit pëel mëak epël mëëa. “Tol ëak nim itöörar ompyaö saup?” Pël maan itöörar ompyaö sa pöpök epël mëëa. “Puuk yanget wasöptaring kaplak ngawi sak itöörarë wa nemëen iirën it nga yangëngk.” ¹⁶ Pël maan Parisi omën naröak epël mëëa. “Omën epop akun ngëëngkët kë sëpënëak ngön kosang wi aut yaillën yak ten Anutuuk wes mëen newaisënëp pöt ëwat yes.” Pël maan naröak epël mëëa. “Tol ëak omën saunaringëpök retëng ke epël ëëpën?” Pitëmënt neneren pël mëak pitëm wëwëet kom ëa. ¹⁷ Pël ëak pit kaalak omën it il tëa pöpön epël mëëa. “Omën nim itöörar ompyaö niwesa pöpön talëp yemaan?” Pël maan epël mëëa. “Pi tektek ngön yaaö omën namp.”

¹⁸ Yuta kaöaröak omën pöp it il tëak wakaimaupök it nga ngëna pöten kön wi kosang wasëpnaaten kaaö ëën ëlre pepaarën yas mëëa. ¹⁹ Pël ëak epël mëëa. “Epop arpim ruup ma? Ëlëpë yaatakaan it ngaap oröaup ma? Yak tol ëakök peene it nga yangëngk?” ²⁰ Pël maan ëlre pepaar kangiiir epël mëëa. “Epop tenpim ruup pöt ëwat wë, ëlëpök it ngaapöp wilaup. ²¹ Pël ëaupök peene tol ëak it nga yangëngk pöten tenip köpël. Talëpök itöörar ngaul moulmëa wes pötena tenip köpël. Ar pimtën pëel maë. Pi kaö saupök pimtok pimtë songönten ök niapnaan.” ²² Ëlre pepaar piarip Yuta kaöaröen kas ëënak pël mëëa. Pöt Yuta kaöarö ngön epël kosang wia. Omën nampök Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup pël war wesak apna pöp ngönën tuptakaan yaya mepanëën waö ë mëëpnaat. ²³ Pël wieëa pötaanök ëlre pepaar piarip epël mëëa. “Pi kaö saupök arimtok pëel maë.”

²⁴ Pël maan pit kaalak omën ngaan it il tëak wakaima pöpön ngön maan akun nentepar sa. Pël ëak epël mëëa. “Ni Anutuu ëöetak yaap am. Ten omën pipopön ëwat wë. Pi saun omnamp.” ²⁵ Pël maan pi kangiiir epël mëëa. “Pi saunaringëp ma won pöt ne köpël. Ën ne omën kopët nentenökëër kön wia. Ne ngaan itöörar ngaap wakaimaup. Pël ëautak peenökëër it nga yangëngk.” ²⁶ Pël maan pit epël mëëa. “Pi tol elnia? Tol ëak itöörar ompyaö niwesa?” ²⁷ Pël maan pi kangiiir pitën epël mëëa. “Ar tol ëënak ök yeniaan kat wiinëëten kaaö yeë? Kaalak tol ëak niaan nak kat wiin? Ma arta pim ënëm ëën ma?” ²⁸ Pël maan pit piin utpet wesak epël mëëa. “Nimtokëër omën pömorë ënëm yaaumoröp. Ten pörö Moses pim ngön wia pöta ënëm yaauro. ²⁹ Ten pörö Anutuuk Mosesën ngön ök mëëa pöt ëwatörö. Ën omën pipmorön ten köpëlëp. Talëlaan oröa?” ³⁰ Pël maan omën pöpök kangiiir epël mëëa. “Elei, omën epët piita ke nalte. Ar köpël, pi talëlaan waisa wes. Pël ëaupök nem itöörar ompyaö newesaut. ³¹ Tiar ëwat wë. Anutu pi saun omnaröa ngönöt kat nemowiin yaaup. Ën omën namp Anutuun yaya maimeë pim könöökë ënëm yaaupök më yaë pötak pim ngönte kat mowi yaë. ³² Ngaanëer öng nampök ru it il tëa namp wilën omën nampök itöörar ompyaö mowesa pël aan kat nawiin ëaut. ³³ Anutuuk omën epop wes nemomëën ëanëën retëng ke epëlte naën ëan tapön.” ³⁴ Pël maan pitök kangiiir epël mëëa. “Nim ëlëpë yaatak saunaring wëën pötaring wil niulëen wakaimaamor. Nuuk yok pangk ten ngönën rë niulömëak yaan ma?” Pël mëak waö ë mëa.

Yesuun kön wi kosang newasën yaauro pit lupmeri it ngaap sak wë

³⁵ Yesu pitëm pimëën pël elmëa ngön pöt kat wiak omën pöp koirak epël yema. “Ni Omën Këëpön kön wi kosang yewasën ma?” ³⁶ Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaöap, Omën Kë pöp talëp? Ni ök nea. Pël ëën ne kön wi kosang wasumaan.” ³⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni yok piin itenaup pöp peene niiring göngngön yaë epop.” ³⁸ Pël maan omën pöpök

epël yema. “Aköp, ne kön wi kosang yaniwas.” Pël mäak pi rar rë wesirak Yesuun yaya yema. ³⁹ Pël yaëen Yesuuk epël yema. “Ne yangerakë omnarö ar kom elniümëak waisaup. Pötaanök omën it ngaap pël yewesaurö pit it nga ngëmpnaat. Ën omën pitëmtok pitëmtën it nga yangënaurö pël yewesaurö pit kangiir ngaap sëpnaat.” ⁴⁰ Pël yemaan Parisi ngönën omën narö pim naë wëaurö pit ngön pöt kat wiak Yesuun epël yema. “Nuuk tenën, ‘Arta it ngaapörö’ pël yeniaan ma?” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim itöt ngaap talte saunaté kangut won ön. Ar it ngaarö pël yaaurö. Pötaanök arim saunaté kangut wiaan ön.”

10

Sëpsëp ëmöökö watepang ngönte

¹ Yesu pi watepang ngön nent epël yema. “Ne yaap pan niamaan kat wieë. Omën namp sëpsëp ëmöökö ëm kanërak neilaan maimerek ngaar kaö möak wel rëak öngpök yes pipop pi koröp kosangëp omnant këkain yewau. ² Ën ëm kanërak yeila pöpökëer sëpsëpöröa ngarangkep. ³ Pi sëen kanweri ngarangkepök kan tē mowiin ilapnaat. Pël ëak yapin maan kat wiin mësak orööpnaat. ⁴ Pimorö mësak orö ulmëak pimënt wet rapnaat. Pël ëen sëpsëpörö pit ngön kat yawiurö. Pötaanök pimtë ngönte kat wiak ënëm sëpnaat. ⁵ Pit omën maimapë ënëm nasëpan. Won, pit piin kas ëëpnaat. Pöt tol ëënak? Pit omën maimaröa ngönötön köpël ëak pötaan kas ëëpnaat.”

⁶ Yesu pi watepang ngön pöt maan pit pim ngön pitën mëëa pöta songönte ëngk ma e wesa.

Yesu pi sëpsëp ngarangk ompyaup

⁷ Pël yaëen Yesuuk kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Nemënt tapöp sëpsëpöröa kanwer. ⁸ Tektek omën kaarkaarörö, nem wet rëak waisa pipörö, omnant këkain yaaurö. Pötaanök sëpsëpörö pitëm ngönöt köpël ëak kat nemowiin eima. ⁹ Nemënt tapöpök kanwer. Pötaanök omën namp nem naë wais oröak kakaati ilapna pöp Anutuuk utpetetakaan kama moöpnaap. Pël ëen pi ilëak oröak ëeimeë kaömp neim öpnaap. ¹⁰ Kain omën pöp pas newaispan. Pi sëpsëpörö kain wak mënak utpet wasëpnaap. Ën ne pöp ar omnarö nem naëaan wëwëet önëak waisaut. Pötaanök ërëpsawiarang wëwëetak önëet. ¹¹ Ne sëpsëpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök sëpsëp ngarangk ompyaup pim wëwëet sëpsëpöröaan këëpöt was mampnaat. ¹² Omën sëpsëp pep panëep won, sumetaan pëen ngarangk yaaup pi kent tokörö yewaisën itenak sëpsëpörö moolëak kas sëen mënak rep mëëpnaat. ¹³ Pöt pi sëpsëpöröaan kön selap naën, sumetaan pëen yeëa pötaanök. ¹⁴⁻¹⁵ Ne sëpsëpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök nem Pepap pi neen ëwat wëen ne piin ëwat wë. Ök tapël ne nem sëpsëpörö arën ëwat wëen ar neen ëwat wë. Pötaanök nem wëwëet arimëen këëpöt was nimpaat. ¹⁶ Ën nem sëpsëp munt naröeta wë. Pörö ëm epöök wonörö. Pötaanök ne pöröeta koirumaap. Pël ëen pit nem ngönte kat wiak tok kopët nent ëen ngarangk kopëtap nemënt pötaan nemtok ngarangk ëëmaan. ¹⁷ Nem wëwëet pitëmëen sëp wesak kaalak ömaat. Pötaanök nem Pepap ne lup sant yaalnë. ¹⁸ Omën nampök elnëen pangk wel nawiingan. Won. Pöt nemtë könöök wëwëet sëp wasumaat. Ne nem wëwëet sëp wasuma pöta weëre kosangët pangk wia. Ën kaalak öma pöta weëre kosang pöteta pangk wia. Ne pël ëëmëak Pepak ngan rë nenaut.”

¹⁹ Yesu pi pël maan Yuta omnarö ngön pöt kat wiak kaalak kom ëak tok nentepar sa. ²⁰ Pël ëak naröak epël mëëa. “Urmerap pim lupmeri ilëak wëen

kaōkaō yaē. Tol ēēnak ar pim ngōnōt kat mowieim?” ²¹ Pël maan narōak epël mēēa. “Ngōn epēt omēn urmerapring wēaupē ngōnte won. Urmerapring wēaupōk yok pangk omēn il it tēaurō ompyaō mowasēpēn ma?”

Yuta omnarō Yesuun kōōre tok elmēa

²² Yuta omnarōa Yerusalem ngōnēn tup kaōeta kan tēa akunet temanōm sēēn pōt ngēēngk wesak kē sa yeēa pōt kopiirir akunetak temanōm sa. ²³ Pël ēēn Yesu pi ngōnēn tup kaō pōta kaō nera yapinte Solomon pōta kakaati yesēn, ²⁴ Yuta omnarō pit wais pi tekrak ulmēak tauēē epël yema. “Ni tol ēēnak nim songōnte wa ngep yaēēn ten kōn selap yeē? Ni yaap Kristo, Anutuu Yaō Niiaup pōt tenēn war wesak ōk nia.” ²⁵ Pël maan Yesuuk pitēn kangiir epël yema. “Ne yok ōk niautak ar kōn wi kosang nenewasēn yeē. Nem ya yamēngk epot pout nem Pepapē kēm ngōntak yeē epotōk ne Anutuu Yaō Neeaup pōt tekeri yenewas. ²⁶ Pël yeēetak ar nem sēpsēp toktakaanōrō won. Pōtaanōk ar kōn wi kosang nenewasēn yeē. ²⁷ Ēn nem sēpsēpōrō nem ngōn kat yawiaurō. Pël ēēn ne pitēn ēwat wēēn nem ēnēm yaaurō. ²⁸ Pël ēēn nook wēwē kosangēt koir mangkēn wakaim ōpnaarō. Pit kō nasēpan. Won pan. Omēn nampōkta nem moresiaan wa ēp naēpan. ²⁹ Nem Pepapōk pit nemēēn nenaarō. Pī weēre kosang panēēp omēn ēl pout il wesaup. Pōtaanōk omēn nampōk Pepa moresiaan wa ēp naēpan. ³⁰ Neere nem Pepap tenip kopētap.”

³¹ Pël maan Yuta omnarō pit kaalak kēlōt wak pi mōōpēnēak yaē. ³² Pël yaēēn Yesuuk epël yema. “Ne ya ompyaō epot pout Pepa naēaanōtōk pet elniautep, tol nentaanōk ar kēl nemōōnēak yeē?” ³³ Pël maan Yuta omnarō pit nerak wak epël yema. “Ten ya ompyaō pōt nentaan kōn wiakōk ni kēl nimōōnēak naēn. Ni omēn yaapōpōk Anutuun ōkre was aimeē nimtēn Anutu pël aimēn. Pōtaanōk kēl nimōōnēak yeē.” ³⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim ngōnēn pepeweri Anutuuk maan retēng ēaut omēn pim ya yamēngkaurōaan epël wia. ‘Ar Anutu nem ōkōrō.’ ³⁵ Omēn pōrō pit ngaan Anutuu ngōnte pitēm naē sēēn pitēn Anutuu urtak wē mēēa ngōnēn ngōn epēt kaēngk naēn yaē. ³⁶ Pël ēautak ne pōt, Pep pimtōk neen yaō neak wes nemēēnak yangerak irēaut. Pōtaanōk epël yak. ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yakap tol ēēnak arōk, ‘Ni Anutuun ōkre was yaan,’ pël neaim? ³⁷ Nem Pepapē yaat namēngkēn yeē pōt ar neen kōn wi kosang nenewasēn ēēnēēt. ³⁸ Ar nem ngōnten kōn wi kosang nenewasēn yeē. Pël yeēetak ne nem Pepapē yaat yamēngk epot pōt Pep neering wēēn ne Peparing wē pōt kēēkē ēwat sēnēēn nem ya yamēngk epotōn itenak neen kōn wi kosang wasēn.” ³⁹ Pël maan pit kaalak wali ōpēnēak ēak mor kōnōm ēēn yes.

⁴⁰ Ten Yesuring kaalak sē Yotan olēak ēngk komuntakēl Sonē ngaan omnarō i momēeima pōrek sē wakaimaut. ⁴¹ Pōrek wēēn omēn selap pim naē wais orōak wē neneren epël yema. “Yaap, Son pi ya retēng nent naēn ēaut. Ēn Son pim omēn epopōn ngōn aim pōt nent kaar won.” ⁴² Pël mēak omēn pōrek wēa pōrō narō piin kōn wi kosang yewas.

11

Lasaras wel wia

¹ Petani kak omēn namp wēa yapinte Lasaras pi pōrek yauman wieēa. Pim sasaar Mataare Maria piaripita kak taprekaar. ² Ngaan Maria pōpōk i kōp nga kampēt Akōpē ingesiare lē momēak pim kepōn ēptaring kol mowesaup. Pim nangap Lasaras pi yauman yeēa. ³ Pël ēēn sasaarōk Yesuu ngēsēl ngōn epël wes mēa. “O Akōp, nim kent yaēn pōp yauman yaē.” ⁴ Pël maan Yesu pi ngōn

pöt kat wiak tenën epël yenia. “Yauman pipët pi wel wiipënëak naën. Piptak omnarö Anutuun yaya maimëë pim Ruup neenta yaya neanëët.”

⁵ Yesu pi Mataare Mariaare Lasarasringöröen kent yeëa. ⁶ Pël yaaup yak Lasarasë yauman yaaut kat wiak pim kak wëaurek wëen akun nentepar sa. ⁷ Pël één ten pim ruuröen epël yenia. “Tiar kaalak Yutia yangerakë sëpa.” ⁸ Pël niaan ten epël mëëaut. “Rë yanuulaup, peene tapët Yuta kaöarök kël nimööpënëak äautep ni kaalak tapël sëpenëak yaan ma?” ⁹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Kët nenta öngpök aöa 12 ëak wia. Pötaanök yanget ëwa wiaan omën namp këtëk kan yesem kawi nengentiipan. ¹⁰ Ën omën namp rö kan yesem ëwaat won pötaan kawi ngentiipnaat.” ¹¹ Pi ngön pöt niak kaalak ënem tenën epël yenia. “Tiarim ngöntöp Lasaras pi ka uarek së it moilmaan.” ¹² Pël niaan ten epël mëëaut. “Aköp, pi ka urak pöt ompyaö sëpnaat.” ¹³ Yesu pi Lasaras wel wiauten yeniaanak tenök pöt ka yaap uraayan yenia wesan. ¹⁴ Pël yeëan pöt Yesu pi war wesak epël yenia. “Lasaras wel wia. ¹⁵ Ne wet réak pim naë nasën äaut. Ën wel wiak wiaanak neen kön wi kosang newasënëëtaan së ya momëmpaat. Pötaanök arim kön wi kosang wasënëëtaan ërëpërëp yeë. Yok peenök pim naë sëpa.” ¹⁶ Pël niaan Tomas, yapin nent Ruprup Äak Wilaup, puuk ten pim karuröen epël yenia. “Sëpa, tiarta piiring erën ëak wel wiipenaan.”

Yesu pi weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap

¹⁷ Pël niak ten Yesuring së orök Lasaras yangaök kët kong nent wieëa pöt ëwat saut. ¹⁸ Petani kak pörek Yerusalem kak naë 3 kilomita pöta ök wieëa. ¹⁹ Pötaanök Yuta omën narö selap pan Mataare Mariaan yaare sër mapënëak së wëa. ²⁰ Pël één Mata pi Yesu yesën kat wiak koirëpënëak kamtaöök tenim naë waisa. Pël één Maria pi om kak wëa. ²¹ Pël één Mata pi wais ten nikoirak Yesuun epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëën nem nangap wel nawiin ëan tapön. ²² Pël ëaap ne niin ëwat wë. Peenta ni Anutuun omën nantön kimang maan pöt yok pangk nimpnaat.” ²³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Nim nangap kaalak wal ëëpnaap.” ²⁴ Pël maan Mataak epël yema. “Pim akun kaöaök ten omën pourö wal ëëna pötak wal ëëpna pöten ne yok ëwat wë.” ²⁵ Pël maan Yesuuk epël yema. “Weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap nemënt tapöp. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp pi wel sasa nawiipan. Om wakaim öpnaat. ²⁶ Pötaanök omën narö nem naëaan wëwëet wak neen kön wi kosang newasëpna pörö wel nawiipanëerö. Pit om wakaim öpnaarö. Ni pöten kön wi kosang yewasën ma won?” ²⁷ Pël maan Mataak Yesuun epël yema. “Mak Aköp, ne niin kön wi kosang yeniwas. Ni Anutuu Ruup, pim tenën Yaö Niaup Kristo, ngaan Anutuuk yangaak oröömëep pël ëaup.”

Yesu pi ing ëa

²⁸ Mata pi Yesuun pël mëak së pim nangap Mariaan ngön laaök epël mëëa. “Rë yanuulaup pi wais wë niin ya.” ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak teënt wal ëak Yesuun ngësë waisa. ³⁰ Yesu pi kakë nasën, Mataë koira pörek om wëa. ³¹ Pël één Maria pi teënt orök yewaisën Yuta omën piaripön yaare sër mapnak së piarpim kaatak wëaurö pit itaangkën Maria pi teënt wal ëak yaaröön yangaök së ing apënëak yes wesak pit pim ënem waisa. ³² Pël één Maria pi tenim naë wais orök Yesuun itanak pim naë iri wel aisëak piin epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëën nem nangap wel nawiin ëan tapön.” ³³ Pël mëak ing yemaan Yuta omën pim ënem waisaö pöröeta top ëak ing ya. Pël één Yesu pi pöten itanak ya ilak sa. ³⁴ Pël ëak epël yema. “Ar pim

sokur tarék weeraurö?” Pël maan pit piin epël yema. “Aköp, sê itaampa.”
³⁵ Pël maan Yesu pi ing ya. ³⁶ Pël yaëen Yuta omnarö pit neneren epël yema.
 “Iteneë. Omën epop pimëen kent pan kön wieëaap.” ³⁷ Yemaan naröak epël
 yema. “Omën epop pi it il tæaup ompyaö mowesaupe. Pi kaamök elmëanëen
 Lasaras wel nawiin ëan tapön.”

Yesu pi Lasaras wal ë moulmëa

³⁸ Yesu pi kaalak ya ilak sëen yangaöök sê oröa. Omën pöp kël öngöpöök
 wi ulmëak kël saulöp naöök ur wari ulmëeëa. ³⁹ Pël ëaan Yesuuk epël yema.
 “Ar kël epö wa pëlëer wieë.” Pël maan omën wel wiaupë sasëp Mata puuk
 epël yema. “Aköp, pi wel wiin wieë akun kong nent saup yak kamp utpet
 yaë.” ⁴⁰ Pël maan Yesuuk piin epël yema. “Tol ëënak yaan? Ne wet réak
 epël niakat. ‘Ni kön wi kosang wasumë pötak Anutuu weëre kosangët oröön
 itaampëët,’ pël niakat.” ⁴¹ Pël maan pit këlö wa pëlëer wiin Yesu pi ngaarékël
 iteneë epël yema. “Pep, ne niin yowe yeniak. Ne kimang niaan kat yawiaup.
⁴² Ne niin ëwat. Ni kët poutë nem kimang ngönöt kat yawiaup. Ën om omën e
 taua eporöaan kön wiak pit nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang
 wasëpna pötaanök epël yeniak.” ⁴³ Pël mëak pi ngön ëak epël yema. “Lasaras,
 ni wal ëak orö.” ⁴⁴ Pël maan omën welap wal ëak oröa. Ingre moresiarë wii
 tæautre ën kepönöök poë koröp kör koëaore pöt om ëaul ëaan. Pël ëen Yesuuk
 omnaröen epël yema. “Wil moulmëeë. Pël ëen sëpnaan.”

Kaöarök Yesu mëmpënëak kup ria (Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Yuta omën selap Mariaaring wais wëaurö pit Yesuu ëa pöten itenak narö
 piin kön wi kosang wesa. ⁴⁶ Pël ëen naröak sê Parisi ngönën omnaröen Yesuu
 ëa pöten ök mëëa. ⁴⁷ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pit kansolörö
 wa top ë ulmëak epël mëëa. “Omën Yesu pömor retëng it ngolöpöt yaëep tol
 elmëepen? ⁴⁸ Pi om pël ëeim wëen tiar kat koko öpena pöt omën pourö pim
 naë sê rë olëak piin kön wi kosang wasëpnaat. Pël ëen Rom ngaarö wais tiarim
 omnaröere ngönën tup kaöere pöt utpet niwasëpnaat.”

⁴⁹ Pël yaan pitëm kar namp yapinte Kaiapas pöp krismaki pötak kiri ar
 yauröa wotöök wëaup puuk epël mëëa. “Ar kön won pan. ⁵⁰ Epël kön wieë.
 Yuta omën pourö kö sënganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut.” ⁵¹ Pim
 ngön mëëa pipët pimtë könöök won, pi krismaki pötak kiri ar yauröa wotöök
 wë yak Yesu kopëtapök Yuta omnaröaan wel wiipna pöten war wasak mëëa.
⁵² Pël ëaup Yesu pi Yuta omnarö tenimtëen won, Anutuuk pim omnarö yang
 ël epotë wë eporö rongan kopëtet ë niulëepënëak pël ëaup. Pöt Kaiapas pi kön
 nawiin wë ëa.

⁵³ Pël maan pit kët pötak Yesu mëmpna ngönte ngës rëa. ⁵⁴ Pël yaëen Yesu
 pi Yuta omnaröa itöök sak waisak naën. Kak pörek sëp mowesak yang
 omën wonra kautakël kak nereké yapinte Iprek pörek sê ten pim ruuröaring
 wakaimaut.

⁵⁵ Yuta omnaröa Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ka
 kotutëaan omnarö lup kölam tëëpënëak wet réak Yerusalem kakë sa, pitëm
 ngön kosangta wieëaul. ⁵⁶ Pël ëen pit ngönën tup kaöeta kakaati sê Yesuun
 ap wasak pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar tol yewas? Pi akun ngëëngk eptak
 newaisën ëëpën koröp.” ⁵⁷ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën
 omnarö pit ngön kosang epël wia. “Omën namp pim wëaurekën ëwat wë pöt
 ök aan wali öpenaan.”

12

Mariaak Yesuu ingesiarë i köp kaampët lë momëa (Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9)

¹ Anutuu mait elmëa akunet temanöm sêpënëak ngolöp yaëen kët 6 ëak wiaan ten Yesuring Petani kak sê orôaut. Kak pôrek Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëaup pim kak. ² Pël ëen omën pôrek wëaurô pit Yesuring kaömp ngawi nêmpënëak kaömp ar ëa. Pël ëak Mata pi kaömp yokorôn Lasaras pi omën Yesuring wel aisëë kaömp yena pôröaring wëa. ³ Pël ëen Maria pi i köp nga kamp sum kësang yaaö kep kot nent wak Yesuu ingesiarë lë momëak pim kepôn ëptaring kol yemowas. Pël ëen i pöta kamppel ka pöt ur wariak wieëa. ⁴ Pël ëen Yesuu ruurô tenim naëaan namp, Yutas Keriot kakaanëp, Yesuun kup mowiipnaap puuk epël ya. ⁵ “Tiar tol ëënak i köp nga kamp epët omnarô menak 300 kina wak omnant wonorô mempen naën?” ⁶ Pi omën omnant wonorôaan kön nawiin wë mëëa. Pi mon kërëëp ngarangk ëëë kain yaaup yakök pël ëëpënëak mëëa. ⁷ Pël yemaan Yesu pi epël yema. “Pël mangan. Pi epët nem yangerak neweerëpna akunetaan peram wiak wakaimautak yaalnë. ⁸ Omën ngöntök yaaö piporô arring akun wali öpnaarök ar ënëmak yok pangk ompyaö elmëënëët. Ën ne pöt, arring akun wali naön ëëmaap yak pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë.”

Kiri ar yaaö kaöarô Lasaras mëmpënëak kup ria

⁹ Yuta omën selap pan Yesu Petani kak wë pöt kak wiak waisa. Pit Yesu pimtën itaampënëak won, Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëa pôpönta itaampënëak waisa. ¹⁰ Pël ëen kiri ar yaaö kaöarô pit Lasaras piita Yesuring mëmpënëak kup ria. ¹¹ Pöt Yuta omën selap pan Lasarasë ëa pötaan kiri ar yaaö kaöarô kasëng menak Yesuun kön wi kosang wesa pötaanök.

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kakë sa (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ëlpamök omën rongan kësang Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak wa top ëak wëa pôrô Yesu Yerusalem kak waisëpnaan yaë pöt kat wia. ¹³ Pël ëak pit ërëpërëp yeem këëme kewis wak kamtaöök koirëpënëak yewaisem ngön ëak epël ya.

“Yowe. Aköpë këm ngöntak yewais epopôn yaya mepa.

Pi Israel omnarôa omp aköp.”

¹⁴ Pël yemaan Yesu pi pol tongki ru namp koirak rangk wel aisëa. Pöt ngönën pepeweri wieëa pôl ëa.

¹⁵ “Saion kak wëaurô ar kas ëëngan.

Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.”

¹⁶ Pël elmëauta songön pöt pim ruurô ten akun pötak kön nawiin ëaut. Ënëmak pi kutömweri is ë rangiat wak wëënak ten epël kön wiAUT. “Ngaan pimëën ngönën pepeweri wia pöt kë rapënëak omnarök pimëën pël elmëa,” pöt kön wiAUT. ¹⁷ Ngaan omën Yesuuk Lasarasën ngön mëak weletakaan wal ë yemoulmëën itena pôrök Yesu pim ëa pôten ök maima. ¹⁸ Pël ëen omën kësang pan pim retëng ëa pöt kat wiak pi koirëpënëak kamtaöök waisa. ¹⁹ Pël ëen Parisi ngönën omnarô pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar iteneë. Omën pourô pim naë sê rë olëak wë. Tiar yok pangk naënganpe.”

Krik omën narök Yesuun itaampënëak mëëa

20 Yuta omnarö akun ngëengktak Yerusalem kak sê Anutuun yaya mapênêak yesên Krik omên narö pitring sa. 21 Pêl êak omên pôrö pit Pilip, Kalili yangerak Pesaita kakaanêp, pim naë wais epêl mēêa. “Ngöntöp, ten Yesuun itaampunêak yewais.” 22 Pêl maan Pilip pi sê Entruun mēak piarip sê Yesuun ök mēêa. 23 Pêl êên Yesuuk kangiir epêl ök mēêa. “Omên Kēêp nem kutömweri is iê rangiat öma akunet temanöm yes. 24 Ne yaap pan niamaan. Korupaë öpö yangerak nangëntên ngaarék wiaapna pôt kopêt tapö om wiaapnaat. Ên yangerak ngëntêpna pôtak rêngap yaaröön êlêp moö sêên kaalak kê selap utöpnaat. 25 Ök tapêl namp pi pimtê möönre koröpöön kent êêpna pöp kö sêpnaat. Ên namp e yangerak wê pi nemêên yak pim möönre koröpö kēêpôt wasêpna pöp wêwê kosang koir mangkên wakaim öpnaat. 26 Pötaanök omên namp nem inêên elnēêpênêak pôt nem ngönte kat wiak ênêm êêp. Pêl êak nem kak öma pôrek nem inêên ru sak öpnaap. Pêl êên nem inêên elnēêpna pöp nem Pepapök ping mowasêpnaat.”

Yesu pimtê wel wiipnaataan ök mēêa

27 Yesuuk pêl niak kaalak epêl yenia. “Nem lupmer könöm yaêêp tol am? Ma epêl mem ma? ‘Pep, nem naë orööpênêak yaë epêt wa ap was,’ pêl mam ma? Pêl mema pôt pangk naëpan. Könöm orö nerēêpênêak waisaut. 28 Pötaanök Pep, ni nim yapinte kaö was.” Yesu pi pêl yemaan kutömweriaan ngön nent epêl irêa. “Ne nem yapinte kaö wesaut. Pötaanök kaalak kaö wasumaan.” 29 Pêl êên omên piiring tauêaurö pit ngön pôt kat wiak naröak epêl yema. “Tangre kaö yera.” Pêl yemaan naröak epêl yema. “Ensel nampök piin ngön yema.” 30 Pêl yaan Yesuuk nerek wak epêl yema. “Ngön pipêt nemêên naên. Ar kaamök elniipênêak yaarö. 31 Peene Anutuuk omên ngönên wonörö kêlangön yaatak niulêak yangerakê kaöap, Seten, pi il mowasêpnaat. 32 Pôt omnarö pit ne yangerakaan wak ngaarék kêraarak nemöönak yang êl epotê omnarö pourö wa nem naë niulêêmaat.” 33 Pim ngön mēêa pôt pimtê wel wiipnaaten mēêa. 34 Pêl êên omên piiring wêaurö pit epêl yema. “Ten ngön kosangtak epêl kat wi yêê. ‘Yaö Mēêaup, Kristo pi akun wali wakaim öpnaap.’ Pêl wiaap tol êênak ni epêl yaan? ‘Omnarö pit Omên Kēêp wa ngaarék mööpnaat,’ pêl yaan. Omên Kê pöp talêp?” 35 Pêl maan Yesu pi pitên epêl yema. “Nem es êwa epö arim naë akun kot nent wiaapnaat. Pötaanök ar êwa elniipnaatak koutak ngep elniipanok sak waiseë. Pôt omên namp koutak yesem pôt, pim sêpna kön wiaul nasên êêpnaat. 36 Pötaanök êwa elnia epökêêr pöten kön wi kosang weseë. Pêl êênê pôtak ar êwa pepap nem ingre mor sênêet.”

Yuta omnarö Yesuun kön wi kosang newasên êa

Yesu pi pêl mē pet irak sê êlêêp ilaan pit itnaangkên êa. 37 Pit ngaanêêr pitêm itöök Yesu pim retêng selap pan yaêênak piin kön wi kosang nemowasên eima. 38 Pôt Aisaia pim tektek ngönte epêl retêng êa pôt kê oröa. “Aköp, omnaröa naëaan nampök tenim ngönte kön wi kosang newasên yaë. Ên Aköp, ni ya yamêngkem nim weêre kosangö pet elmêên nampökta pöten itenak kön nawiin yaë.”

39 Pêl êak pitêm Yesuun kön wi kosang newasên êa pöta songönte Aisaia puuk ngön nent epêl êa.

40 “Pitêm itöök itaampööre lupmeri kön wi pêl êak

Anutuun naë rê olaan ompyaö mowaspanêak Anutuuk pi it ngaap mowesak lupôt kêlötê ök wes moulmêaurö.”

41 Aisaia pi Yesuun kutöm ê rangiatön itnêêak ngön pipot wet rêak êaut. 42 Pêl êaut omên kaö narö selap pit Yesuun kön wi kosang weseëak war wasêpnaatep

Parisi omnarök ngönën keimön elmëëpanëak kas ëen yak wesak wakaima. ⁴³ Pit Anutuuk pitëm yapinte wak isëpnaaten kent panë naën. Omnarö pitëmtok pitëmtë yapinte wak isak mapna pötenök kent pan ëa.

Yesuu ngöntak omnarö kom elniüppnaat

⁴⁴ Yesu pi ngön ëak epël yema. “Omën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp nemtën pëen naëpan. Pep wes nemëën waisaup piinta kön wi kosang wasëpnaat. ⁴⁵ Ën namp neen itnengempëna pöp Pep wes nemëën waisaup piinta itaampnaat. ⁴⁶ Ne ëwa pepap yak omën neen kön wi kosang yewesaurö koutak önganëak ëwa elniimëak yangerak irëaut. ⁴⁷ Pötaanök omën namp nem ngönte kat wiak ngaar naön ëëpna pöp ne këlangön yaatak moulmëëmëak ngön ë pet nairën ëëmaap. Ne omnarö këlangön yaatak moulmëëmëak neiraan, utpetetakaan kama moömëak irëaup. ⁴⁸ Omën namp ne kasëng nemenak nem ngönten kaaö ëëpna pöp ngön ë pet yairauröa ök pi kom elmëëpnaap. Pöt nem ngön wet rëak ök yeniak epotök akun kaöaöök ngön ë pet yairauröa yaë pöl ëëpnaat. ⁴⁹ Nem ngön aim epot nemtë könöökäan naën. Won, Pep wes nemëaup puuk ök neeautök pim neeaul war wesak ök niaim. ⁵⁰ Pël ëak ne ëwat wë. Ar nem Pepapë ngön ngaar önë pöt wëwë kosangët koir nimpnaat. Pötaanök nem ngön ök niaim epot pim ngan rë nenautök ök niaim.”

13

Yesuuk pim ruuröa ingöt i moira

¹ Anutuuk mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën Yesu pimtë ëëpnaaten epël kön wia. “Ne yanger sëp wesak nem Pepapë ngësë suma akunet temanöm yes,” pël kön wiak omën pimorö yangerak wëaurö lup sant elnieima. Pim lup sant elnieima pöt om wiaan wel wiüppnaat.

² Wiap kanök ten kaömp neim wëen Setenök Yutas Keriot kakaanëp, Saimonë ruup, pim lupmeri ilaan Yesu kööre toköröa moresi moulmëëpënëak kön wia. ³ Ën Yesu pi pöt epël kön wia. “Ne nem Pepapë naëaan irëaup kaalak pim ngësë sumaap. Pötaanök pi nook omnant pout ngarangk ëëmëak rë nemëa.” ⁴ Pël kön wiak kaömpöt sëp wesak wal ë ulpëen rangkëp përe wiak poë koröp sak kol yewas pöp nent wa ura. ⁵ Pël ëak Yesuuk iit söwarweri lë wiak ngës rëak ruuröa ingöt i yaniir. Pël ëak poë koröp pötaring kol niwesaut. ⁶ Pël ë Saimon Pitaë naë sëen epël yema. “Aköp, nuuk nem ingesiar yok pangk i neneirngan.” ⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Nem yeë epëten ni köpël wëen. Ënëmak ëwat sumëët.” ⁸ Pël maan Pitaak epël yema. “Nuuk yok pangk nem ingesiar i neneirngan pan.” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nook i naniir ëëma pöt ni neering naöngan.” ⁹ Pël maan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ingesiar pëen i neirnganëp, morre kepönre pötta i neir.” ¹⁰ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Omën namp koröp pou iirëpna pöp pi ënëm kaalak irëpnaataan ya kaö namëngkën ëëpnaat. Om ingesiar pëen kaalak iirëpnaat. Pël ëaap ar kölam tëauröak pourö kölam pëen naön.” ¹¹ Pim pël niia pöt piin kup mowiiipnaap tenring wëen itnëak epël yenia. “Ar pourö kölam pëen naön.”

¹² Yesu pi ten pim ruuröa ingöt iir pet irak pim ulpëen waliip wa mëak kaalak tenim naë wel aisëak epël yenia. “Ar nem yaalni epëta songönten ëwat wë ma? ¹³ Ar neen, ‘Aköp, tenim rë yanuulaup,’ pël neaim pöt yaap, ne arim pöp. ¹⁴ Pötaanök ne arim Aköp, rë yanuulaupök arim ingöt iir yanuulë epël arök arim karuröa ingöt i moirën. ¹⁵ Arim ëëneël nook peene pet yaalni.

Pötaanök nem yaalni epët arök yal menak nem yeë epël èen. ¹⁶ Ne yaap pan niamaan. Inèen yaaö nampök pim ngarangkep il nemowaspan. Ma omèn ya nga wes mèen sa nampökta pim wes mëaup il nemowaspan. ¹⁷ Ar pipët èwat wë. Pöta ök èenë pötak èrëpsawiarang eim önëët. ¹⁸ Ne ngön epët ar pouröaan neniaan. Omèn nemèen wesa pöröen ne èwat wë. Pël èaap omèn epot ngönën pepeweri ngön wia pöt kè rap. Pöt ngönën pepeweri epël wia. ‘Omèn neering kaömp yen epopök neen utpet pan elnëepënëak yaë.’ ¹⁹ Omèn pöt naaröön wiaan wet réak ök yeniak. Pötaan ènëmak oröön pöt epël kön wiinëët. ‘Pi yaap Kristo pim ök niia tapöt,’ pël kön wiinëët. ²⁰ Ne yaap pan niamaan. Omèn namp nem ya ngan rë menak arim naë wes yanimë epop sant mowasënë pöt ne tapël sant newasënëët. Èn ar ne sant elnëenë pöt nem wes nemëaup tapël sant elmëenëët.”

*Yesu pi Yutasë pimëen kup mowiipnaaten war wesak mëä
(Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23)*

²¹ Yesu pi pël niak ulöp es mokotön epël yenia. “Ne yaap pan niamaan. Arim naëaan namp ngaaröa naë së nemëen kup mowiipnaat.” ²² Pël niaan ruurö ten it neneren èak talëpön ya pël kön wiak èngk ma e wesaut. ²³ Pël èak ruuröa naëaan ne Yesu pi neen kent yaaup yak pim naë wëen, ²⁴ Saimon Pita puuk kepönöoring, “Tol?” elnëak, “Talëpön yaarek pëel maan ök niap,” pël yaalnë. ²⁵ Pël elnëen ne Yesuu ngësël ko wiak epël mëëaut. “Aköp, talëpön yaan?” ²⁶ Pël maan Yesuuk epël yenëa. “Kaömp kaut iistak mëak mempa pipopön yeniak.” Pël neak kaömp kaut iistak mëak Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim ruup, yemangk. ²⁷ Pël èen Yutas kaömp pöt nëen Seten pim lupmeri ilëa. Pël èen Yesuuk epël yema. “Omèn nim èëmëak yaën pipët tëent èëm.” ²⁸ Pël ök yemaan ten piiring wëa pörö kat wiak kèkë kön nawiin èaut. ²⁹ Pël èak ten narök epël kön wiaut. “Yutas pi tiarim mon kërëep wieëaupok akun ngëengktakëen omèn nant wë wes yamë ma ngöntök yaaurö omèn nant mampënëak wes yemomë,” pël wesaut.

³⁰ Yutas pi kaömp kaö pöt wa nak tapëtakëer kakaatian orök rö kan koutak sa.

Kan ngolöpö

³¹ Yutas pi orök yesën Yesuuk epël yenia. “Peene Omèn Këep nem yapin pingët tekeri yaaröön nook Anutuü yapin pingëteta tekeri wes yamë. ³² Omèn Këep ne Anutuü weëre kosangöt tekeri yewas. Pötaanök Anutuuk Omèn Këep nem weëre kosangöt tekeri wasëpnaat. Akun wali nasën wiaan pël èëpnaat. ³³ Nem ruurö, ne akun kot nent aring wë olëak sëen ar neen ap wasënëët. Pötaanök Yuta omnaröen mëëa tapët arënta yeniak. Nem së öma pörök ar peene yok pangk newaisngan. ³⁴ Ne kan ngolöpö epël koir yaningk. Ar neneren lup sant èeim ön. Nem ar lup sant elnieimaa pöl arta arimtok neneraan lup sant èeim ön. ³⁵ Pël èenë pöt omnarök arën itaangken nem ruurö pël koröp orööpnaat.”

*Yesuuk Pitaë yak mowasëpnaat war wes mëä
(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34)*

³⁶ Pël yeniaan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ni talël sum?” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nem së öma pörök yok pangk peene newaisngan. Ènëmak waisumëët.” ³⁷ Pël maan Pitaak epël yema. “Aköp, tol èënak nim ènem newaisën èëm? Ne nimëen wel wiimëak pöt yok pangk wel wiimaat.” ³⁸ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ni nim wëwëet nemëen këëpöt wasumëep

ma? Ne yaap pan niamaan. Kokor ngön naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëet.”

14

Yesu pi tiarim Pepa ngësë sëpena kanö

¹ Yesuuk kaalak yal menak epël yenia. “Ar ya ngës ëëngan. Anutuun kön wi kosang wesak neenta kön wi kosang newasën. ² Pöt tol ëënak? Nem Pepapë kak kaat kësang wia. Pötaanök ne wet réak pörek së arimëen ur nant kopëta wes ulmëëmaan. Pël naën wieëanëen ne wet réak ngön pipët arën ök neniaan ëan tapön. ³ Pël ëa pötaanök ne pörek së arim uröt kopëta wes ulmëak ar neering önëen kaalak wais nikoirumaat. ⁴ Ën nem kan suma pöön ar ewat wë.” ⁵ Pël niaan Tomasök epël yema. “Aköp, nim kan sumë pöön ten köpël. Tol ëak ewat sën?” ⁶ Pël maan Yesuuk epël yema. “Kan pö nemënt tapöp. Ne ngön këetere wëwëeta pepap. Kan maim naöök së Pepa naë naaröongan. Nemënt kan kopët tapö. ⁷ Ar wet réak neen yaap ewat sanëen nem Pepapönta ewat san tapön. Peenök ar piin itenak ewat yes pël kön wiinëet.”

⁸ Pël maan Pilipök epël yema. “Aköp, ni Pepen pet elniimë pötak ten yok pangk ëënaat.” ⁹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Pilip, ne akun wali pan arring wakaimauppe. Ni neen ewat nasën ma? Omën neen ityaangk pöp nem Pepapönta ityaangk. Oröp ëënak ni epël yaan? ‘Ni Pepen pet elni,’ pël yaan. ¹⁰ Ni, ‘Ne Pepaaring wëen Pep pi neering wë,’ nem yak pöt kön wi kosang nenewasën imaup ma? Nem ngön arën ök yeniak epot nemtë könöokaan nga ilak ök neniaan. Pep pi neering wë pimtök pim yaat yamëngk. ¹¹ Ar ne Peparang wëen Pep pi neering wë nem ök yeniak epot kat wiak kosang wesëë. Pël naën ëak pöt nem ya yamëngk epotön itenak kön wi kosang newesëë. ¹² Ne yaap pan niamaan. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp puuk yok pangk nem ya yamëngk epot mëmpnaat. Pël ëak kaö panë wesak mëmpö yesem pim ya pötak nemët il newasëpnaat. Ne Pepa ngësë sumen ëa pötaan pël ëëpën sa. ¹³ Pël ëen ar nem yapintakël kimang neanë pöt Anutuu Ruup nook nem Pepapë weëre kosangöt tekeri wesak yok pangk nimpaat. ¹⁴ Ar nem yapintak neen omën nant ëëmëak kimang neaan pöt pangk ëëmaat.”

Yesuuk Ngëëngk Pulö wes mëëpënëak ök mëä

¹⁵ “Ar ne lup sant elnëenë pötak nem ök yeniak pöl ëëneët. ¹⁶ Pël ëak ne Pepen kimang maan puuk Ël Kaamök munt namp arimëen wes mëëpnaat. Pël ëen akun wali arring wakaim öpnaat. ¹⁷ Ngëëngk Pul pö ngön këët tekeri yewesa pöta Pulö omën ngönën wonöröak itaampöore ewat së pël naën yaau. Pötaanök pit sant mowesak naön ëëpnaat. Pi peene arring wë arim lupötë wakaim öpnaap. Pötaanök ar piin ewat wë. ¹⁸ Ne ar sëp niwasën ru wamir sak naöngan. Arim ngësë kaalak waisumaap. ¹⁹ Akun kot nent wia pöt pet irën omën ngönën wonöröak neen itnaangkën ëëpën sa. Ën ar pöt neen itaampunëët. Ne öp wëaup. Pötaanök arta öp önëët. ²⁰ Akun pötakök ne Peparang wakaiman, ar neering wëen ne arring wakaiman pöten ewat sënëët. ²¹ Omën namp nem këm ngönte ngaar wak öpna pöp pi lup sant elnëëpnaap. Ën namp lup sant elnëëpna pöp nem Pepapök pi lup sant elmëëpnaat. Nookta tapël lup sant elmëak nem songönte tekeri wesak pet elmëen itaampnaap.”

²² Yesu pi pël maan Yutas, Keriot kakaanëp won, pim ngampupök epël yema. “Aköp, ni tol ëënak nim songönte tenimtën tekeri wes niak omën ngönën wonöröaanta pël naalmëen ëëmëak yaan?” ²³ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Omën namp ne lup sant elnëëpna pöp pi nem ngönta

ënem eëpnaap. Pël eën nem Pepapök pi lup sant elmëen tenip pim naë së piiring önaat. ²⁴ Ën namp pi ne lup sant naalnëen eëpna pöp nem ngönötë ënem naën eëpnaap. Ngön arim e kat yawi epot nemtëet won. Pep nem wes nemëaupök nangkën wak waisaut.

²⁵ “Nemënt arring wë ngön epot ök yeniak. ²⁶ Ënëmak arim Ël Kaamököp, Ngëëngk Pulö, Pepak nem yapintakël wes mëepna pöök ar rë niulak arim könöt wa ngölöpngölöp niwasëpnaat. Pël eën ar nem ök niamaö pöt poutön kön wiinëet. ²⁷ Ne ar sëp niwasumëak nem mayaapët ningkën arring wiaapnaat. Nem pöt omnaröa mayaap pöta ök wontak yaningk. Ar ya ngës ëak kas eëngan. ²⁸ Ar ngön epël ök niaan kat wiaurö. ‘Ne kamaarek së réak kaalak waisumaat,’ pël niiaut. Pep pi kaöap ne il newesaup. Pötaanök ar yaap neen lup sant elnëan talte nem Pepa ngësë suma pöten ërëpërëp eën. ²⁹ Këet naaröön wiaan wet réak ök yeniak. Pötaan ënëmak oröön itenak ar kön wi kosang newasënëet. ³⁰ Yangerakë kaöap Seten pi waisëpënëak kan ko yaë. Pötaanök ne arën ngön wali neniaan eëm sa. Pi wais ne il nenewaspan. ³¹ Yangerakë omën ngönën wonörö nem Pepapön lup sant yaalmëa pöten itenak kön wiipënëak pim ngön ök neeautë ënem yaaup. Yok, wal ëak sëpa.”

15

Yesu pi wain ëlweë

¹ Yesu pi ten pim ruuröen ök niak kaalak watepang ngön nent epël ök yenia. “Ne wain këwei ököp. Ën nem Pepap pi wain ya ngësëp. ² Nem lööre morötë nautön eëpna pöt ngësëpök oröak il moolapnaat. Ën mor nant utöpna pöt pi mënt il moolëak ompyaö mowasën selap utöpnaat. ³ Ar pöt, nem ngön ök niaan kat wian pötak ompyaö niwesa. ⁴ Pötaanök nem arring eim öma pöl ar neering eim ön. Wain mor nemor ëlwei yal naën pëlëer wë yok pangk nautpan. Ök tapël, arta neering naön eëne pöt kë won eëneet. ⁵ Ne wain songönte. Ar nem moröt. Pötaanök namp neering wëen ne piiring ömaap pim këet selap uteim öpnaat. Ën ar ne sëp newesak wë arimënt omnant pangk naëngan. ⁶ Pötaanök neering naön eëpna pöp ngësëpök wain morötë yaë pöl il moolaan wa top ëak esuwesi yemar pöl elmëepnaat. ⁷ Ar neering wë nem ngönte kat wieim önë pöt ar omën nenten kimang neaan yok pangk nineim ömaat. ⁸ Pötaanök ar kë selap yautön nem ruurö pöt tekeri yesën önë pöt nem Pepapë weëre kosangöt oröön omnarö itaampnaat. ⁹ Nem Pepapök ne lup sant elnëeim wë pöl nook ar lup sant yaalni. Pötaanök ar nem lup sant pöta öngpök ön. ¹⁰ Ar nem këm ngönta ënem eim önë pötak nem lup sant pöta öngpök wakaim önëet. Neenta tapël nem Pepapë ngön ngaar weimeë pim lup sant pöta öngpök wëaup.

¹¹ “Ne ngön pipot nem ya ërëpërëp pöt arim naë oröak peö ëak wiaapënëak ök yeniak. ¹² Ne ngön epël niiaut. ‘Nem lup sant elnieima pöl ar nener lup sant elmëeim ön,’ pël niiaut. ¹³ Omën namp pim karuröaan wel wiipna pöpön, ‘Lup sant panë yaë,’ pël mepenaat. ¹⁴ Ar nem yeniak pöl eëne pötak nook itaangkën nem ngöntörö pël koröp orööpnaat. ¹⁵ Inëen yaaup pi pim ngarangkëpë omnant yaauten köpël wë. Pötaanök nook arën, ‘Inëenörö,’ pël naniwasën yeë. Nem Pepapë naëaan ngön kat wiaut ök niamaut. Pötaanök ne arën, ‘Nem ngöntörö,’ pël yaniwas. ¹⁶ Arök ne arimëen kom ë neneulëen ëaurö. Nookëer ar këet selap uteim önëak yaatak kom ë niulëaut. Pël eën arim kë pöt oröak wiaan ar nem yapintak Pepen omën nantön kimang manë pöt

yok pangk nimpnaat. ¹⁷ Ne arën kosang wesak epël yeniak. Ar neneraan lup sant ëeim ön.”

Ngönën wonöröak Yesuu ruurö kööre tok elniipnaat

¹⁸ “Ngönën wonöröak kööre tok yaalniin pöt, ‘Pit wet reäk Aköpön kööre tok elmëaurö yak tenënta tapël yaalni,’ pël wasën. ¹⁹ Ar yaap ngönën wonöröa rongantak wëan talte pitëm karurö pël wesak kent elniipën. Ar pitëm toktak wonörö. Nook pitëm naëaan kama niön pitëm wëwëet sëp wesaurö. Pötaan kööre tok yaalni. ²⁰ Arën nem ngön epël niak pöten kön wiaan. ‘Inëen yaao nampök pim ngarangkep il nemowaspan.’ Pit neen kööre tok elnëaut. Pötaan arënta tapël elniipnaat. Pit nem ngönta ënëm yeëa talte arimteta kat wiak ënëm ëëpën. ²¹ Pël ëëpnaatak pit Pep ne wes nemëaup piin köpël ëak kasëng mena. Pötaanök ar nemorö pël wesak kööre tok elniipnaat. ²² Ne yaap pitëm naë oröak ngön ök nemaan ëan talte pitëm saun pötë kangut tekeri nasën ëëpën. Pël ëëpnaatak ök maan kat wiak kaaö ëaurö. Pötaan saunat wiaapnaat. ²³ Omën neen kööre tok yaalnë piporö nem Pepapönta kööre tok yaalmë. ²⁴ Ne ya ke nentere nent omën nganöröa naënöt pitëm tekrak mëneimaut. Pël naën ëan talte saunatë kangut pitëm naë naaröön ëëpën. Pël ëëpnaatak pit nem ya mëna pötön itenak ten Pep pouwaarën kööre tok yaalni. ²⁵ Pël yaë pötak ngönën pepeweri ngaan ngön kosang nent epël ëa pöt kë yaarö. ‘Pit pas neen kööre tok elnëaut.’ ²⁶ Ël Kaamököp nook nem Pepapë naëaan wes mëen arim ngësë waisëpnaat. Pöp ngön këet tekeri yewesa pöta Pulö Peparing wëaupök wais nem ngönöt war wesak ök niapnaat. ²⁷ Pël ëën pöt arta ngaanëër nem ya ngës räaurekaan akun wali neering wakaimaurö. Pötaan nem songönte arökta tekeri wesak ök anëët.”

16

¹ Yesu pi ten pim ruuröen kaalak epël ök yenia. “Ar kön wi kosang yewesaut sëp wasnganok pël niiaut. ² Pit ar pitëm ngönën tupötëaan waö ë nimëëpnaat. Pël ëak kaalak akun nent oröön pit ar mën wel yaniwëm Anutuun kaamök yaalmë pël kaar wasëpnaat. ³ Pit neen köpëlre Pepenta köpël. Pötaanök pël elniipnaat. ⁴ Naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak oröön pöt epël wasënëët. ‘Pim ngaan ök niia pötak yaarö,’ pël wasënëët.”

Ngëëngk Pulöökë ya yamëngkaut

“Ne ngaan arëring wë yak ngön pipot ök neniaan ëaut. ⁵ Pël ëautak peene pöt nem wes nemëaupë ngësë sumëak yaëën arim naëaan nampök neen, ‘Ni talël sum?’ pël nenëaan yeë. ⁶ Ne sëën omën orööpnaaten ök niak pötaan ya ngës yeë. ⁷ Pötaanök ne yaap niamaan. Ne ar sëp niwesak sëën arim naë omën ompyaut orööpnaat. Ne nasën ëëma pöt Ël Kaamököp arim naë newaispan. Ën nem suma pötak nook wes mëen irapnaat. ⁸ Pi irapna pötak ngönën wonörö saunaring wëanre wotpil sak wëan pöta songönte tekeri wes menak ngön ya yamëngkauta songönteta tekeri wes mampnaat. ⁹ Saunaring wëa pöta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Neen kön wi kosang nenewasën yaaurö pötakël tekeri wasëpnaat. ¹⁰ Ën wotpil sak wëa pöta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Ne nem yaat pet irak Pepa ngësë sëën ar kaalak itnaangkën ëënëët pötakël tekeri wasëpnaat. ¹¹ Ën ngön ya yamëngkauta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Anutuuk yangerakë kaöap Seten pi këlangön yaatak ulmëëpënëak ngön ë pet irak wë pöl pit tapël elmëëpnaat pötakël tekeri wasëpnaat.”

¹² “Ngön kësang wiaap ök niamaatep peene tapëtakëer ar yok pangk ënëm naën ëënëën sa. ¹³ Ngön këet tekeri yewesa pöta Pulö irëak ngön këëta songönte pet elniin ëwat sënëët. Pël yeem pim könöökëan reäk nant neniapan.

Pepa naëaan kat wiaul war wesak omën ënëm orööpnaatönta ök niapnaat. ¹⁴ Pi nem ngönre omnant wak ök yeniaan nem yayaat orööpnaat. ¹⁵ Pepa omën pout nemot. Pötaanök, ‘Pi nem ngönre omnant wak tekeri wes nimpnaat,’ pël niaut.”

Yesu pi sak kaalak waisëpnaap

¹⁶ “Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëët.” ¹⁷ Pël niaan ruurö tenimtok tenimënt neneren epël mëëaut. “Pi tol ëënak epël ya? ‘Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëët,’ pël yaap. Pël niak kaalak, ‘Pepa ngësë sumaat,’ pël yaap. ¹⁸ ‘Akun kot nent,’ pël ya pöt tol nenten ya? Tiar pöta songönten köpël yeë.” ¹⁹ Pël mëak ten Yesuun pëël menëak yaëën pimtok itanak epël yenia. “ ‘Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëët,’ ar nem pël niak pötaan pëël neanëak yeë ma? ²⁰ Ne yaap pan niamaan. Ar ingre ya ilak kaö panë anëët. Pël yaëën omën ngönën wonörö pit ërëpsawi ëëpnaat. Arim lupöt ya ngës ëënëët. Pël ëënëëtak pötak kaip tiin ërëpsawi koirënëët. ²¹ Öng namp pi ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat wiipna akunet temanöm yesën ya ngës ëëpnaat. Pël ëën ruup oröön pöt ya ngës pöt won sëen rungaap oröa pötaan ya ërëpërep kön wi yaë. ²² Pöta ök ar peene ya ngësring wë. Pël yeëetak ne kaalak arën itaangkën ënëmak ar ërëpsawiarung önëët. Pël ëën omën nampök arim ërëpsawi pöt wa ëp naalniipan. ²³ Akun pötak arök neen omën nentaan pëël nenëangan. Ne yaap pan niamaan. Ar nem yapintak Pepen omën nentaan manë pöt yok pangk nimpnaat. ²⁴ Ar ngaan omën nent önëëtaan nem yapintak kimang nemaanörö. Pötaanök kimang maan ningkën arim naë ërëpsawi kësang pan oröak wiaapnaat.”

Yesu pi yangerakë omën utpetat il wesa

²⁵ “Ne wet rëak arën watepang ngön niaut. Ën ënëm pöt kaalak watepang neniangan. Nem Pepapë songönte tekeri wesak ök niamaat. ²⁶ Akun pötak arimtok nem yapintak Pepen kimang manëët. Nook arimëën kimang mema pöt neniaan yeë. ²⁷ Ar ne lup sant elnëak Pepa naëaan waisaup pöt kön wi kosang yewes. Pötaan Pepak ar lup sant yaalni. ²⁸ Ne ngaan Peparung wakaim olëak pi moulmëak e yangerakë waisaup. Pël ëak peene wakaim olëak yanger sëp wesak kaalak Pepa ngësë sumaat.”

²⁹ Pël niaan ruurö ten epël yemak. “Peene pöt watepang neniaan, tekeri wesak ök yeniaan. ³⁰ Ten peene niin ëwat yes. Omnarök pëlpël neniaan wiaan nim könök war wesak yaaup. Ni omën poutön ëwatëp. Pötaanök ten peene ni Anutuu naëaan irëaup pöt kön wi kosang yewas.”

³¹ Pël maan Yesuuk kanguir epël yenia. “Yaap, peenök kön wi kosang yewas ma? ³² Kat wieë. Akun orööpnaat pël niak pöt yok oröa. Pël ëën ar repak arim kaatë sënëak noolëak sëen nemënt ömaat. Pël ëëmaatak nemënt won. Nem Pepap pi neering wë. ³³ Ar neering wëen arim naë mayaap orök wiaapënëak niaut. Ar yangerak wë këlangön kat wiinëët. Pël ëënëëtak yangerakë omën utpetat nook il yemowas. Pël yaëën arim lupöt kosang sak ön.”

17

Yesu pim ruurö tiarimëën kaamök elniipënëak kimang mëëa

¹ Yesu tenën pöt niak we riak kutömweriil iteneë epël yema. “Pep, akunet yok oröa. Pötaanök nook nim yapin pingët tekeri wes mempaat, nuuk nim Ruup nem yapin pingët tekeri wes man. ² Nuuk omën nem naë wa neulëaurö wëwë kosangët koir mampëak ne yangerak omnaröa ngarangk

wes neulëaup. ³ Wëwë kosangta songönte epël. Pit ni Anutu këep niin ewat wë nim wes nemëaup, Yesu Kristo, neenta ewat öpna pötak wëwë kosangët pitëm naë orö rëëpnaat. ⁴ Ne nim ya ngön neaan pöt mënak pet irumëak yeë. Pël yeem yangerak nim yapin pingët tekeri wes yemangk. ⁵ O Pep, ngaan kutömre yang naaröön wiaan ne nim naë wë kutöm ë rangiatring wakaimaut. Pötaanök kaalak peene ë rangi tapët nan.

⁶ “Ne yangerakë omën nim ne nenan pöröen nim songönte ök maimaut. Omën nimëën yaö wesak nem naë wa neulëa pörö nim ngönta ënëm yaë. ⁷ Pël ëak omën ne nenan pöt pout nim naëaanöt pöt pit ewat yes. ⁸ Ngön pout ne nenan pöt nook pit mangkën yeö. Pël ëak ne nim naëaan waisan pöt pit ewat sak nuuk ne wes nemëan pötenta kön wi kosang yewas. ⁹ Ne pitëmëen kimang yeniak. Omën ngönën wonöröaan won, omën nim ne nenan pöröaan kimang yeniak. Ni pit nimëën yaö wesaurö pötaanök. ¹⁰ Omën nim piporö tepërimorö. Nem eporö tepërimorö. Pit nem weëre kosangö pet yaalmëen nem yapin pingët orö yarë. ¹¹ Pit pöt yangerakë wëwëet om yal menak öpnaarö. Ën nem yangerakë wëwëet pet yair. Pël ëak ne nim naë waisumaan yeë. Pep, ni ngëengkëp, nim weëre kosang nenan pötring nuuk ngarangk elmëem. Pël ëen muumöngk öpnaan. Pël ëak tepërim lup kopëtemer sak wë pöl pitta tapël ëak öpnaat. ¹² Ne pitring wë nim weëre kosang nenan pötring ngarangk elmëen muumöngk wakaimaut. Ne ngarangk yaalmëen namp kö nasën. Nim ngönëntak ëan pöt kë rapënëak kopët namp kö sëpënëak yaö ëan pöpökëer kö sa. ¹³ Ne peene nim ngësë aprumëak yeë. Pötaanök nem ërëpsawiet pitëm lupötë oröak ulöl sak wiaapnaataan yangerak wë ök yeniak. ¹⁴ Ne nim ngönöt ök më pet irën omën ngönën wonörö pit kööre tok yaalmë. Pöt ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën. Pötaanök kööre tok yaalmë. ¹⁵ Ne pit yangerakaan ömëak kimang neniaan. Omën utpetapë moresiaan ent ë moulmëemëak kimang yeniak. ¹⁶ Ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën, ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën. ¹⁷ Nim ngön këetak kom elmëen nimëën yaö sak öpnaan. Nim ngön pöt këet. ¹⁸ Nuuk neen ya ngön neak yangerak omnaröa ngësë wes nemëen pöl nook pit ya ngön meak omnaröa ngësë wes yemomë. ¹⁹ Nuuk pit ngön këetak kom elmëen nimëën yaö sak öpënëak nook nem wëwëet pitëmëen yaö yemowas.

²⁰ “Ne pitëmëen pëen kimang neniaan. Omën pitëm ngön kat wiak neen kön wi kosang wasëpna pöröaanta yeniak. ²¹ Ne omën eporö pourö lup kopëtemer sak öpna pötaan kimang yeniak. Pep, ni neering wëen nem niiring wë pöl pit tepëring öpënëak kimang yeniak. Pël ëen ngönën wonörö pit pöten itanak nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang wasëpënëak pötenta kimang yeniak. ²² Pit tepërim lup koptemer sak wë epël pitta tapël sak öpënëak ë rangiat nim ne nangkën pöt nook pit yemangk. ²³ Pit lup kopëtemer panë sak öpnaataan ni neering wëen ne pitring wë. Pël ëen omën ngönën wonörö pit pöten itanak nuuk ne wes nemëen waisan pöten kön wiak nuuk ne lup sant yaalnëen pöl pit lup sant yaalmë pötenta kön wiipnaat. ²⁴ Pep, omën nim ne nangkën porö nem kutöm ë rangiat itaampnaan nem ömaarek ten pourö öneak kimang yeniak. Nem kutöm ë rangi pöt ni ngaanëer kutömre yang won wiaan ne lup sant elnëak nenaup. ²⁵ O Pep wotpilëp, omën ngönën wonörö pit niin köpël wëen nookëer niin ewat wë. Ën omën nem naë wë eporö pit nuuk ne wes nemëen waisan pöten ewat wë. ²⁶ Ne nim songönte tekeri wes menaut. Pël ëak tekeri wes menem ömaat. Pël ëen ne lup sant yaalnëen pöl pitta tapël elmëen. Pël ëen ne pitring ömaan.”

18

*Yesu Kesemani wëen ngaaröak wali wa
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)*

¹ Yesu pi kimang ngön pet irak pim ruurö ten koirak i Kitron pömer olëak ëngk komuntakël Olip ya newer wieëa pörekë saut. ² Pörek sê wëen Yutas ngaaröen kup mowiiþnaap pi Olip ngës pöön ëwatëp yak Yesure ruurö ten ngës pöök kët poutë pörek wa top ë yaaut yak. ³ Pörek sê wëen Yutas pi Rom nga naröere kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnaröa naëaan polis narö koirak nga ë omnant wak es mangiak waisa. ⁴ Pël ëen Yesu pi omnant elmëepna pötön ëwat wëak kepöngk wiak naë sê epël pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” ⁵ Pël maan epël yema. “Ten Yesu Nasaret kakaanëp koirënak yewais.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp.” Pël mëak itaangkën Yutas ngaaröen kup yemowiem pit pourö wëa. ⁶ Pël ëen pit pim, “Ne tapöp,” pël mëëa pötaan kasngaë kan sê yangaak yengenti. ⁷ Pël ëen kaalak rangk pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” Pël maan epël yema. “Yesu Nasaret kakaanëpön.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp niakat. Ar nemtën ap yewas pöt omën eporö om wes momëen sëp.” ⁹ Pi pim wet rëak Anutuun, “Omën nim ne nenan pörö namp ap naön,” pël mëëa pöt kë rapënak ngön pipët mëëa. ¹⁰ Pël yemaan Saimon Pita pi öpwer wëaup yak yepatuukaan përeak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp yapinte Malkas pöp möak pim kat yaapkëep per olëa. ¹¹ Pël ëen Yesuuk Pitaan epël yema. “Öpwer kaalak yepatuuk më. Këlangön Pepak yenangk epot sëp newasngan.”

Pit Yesu wak Anasë naë sa

¹² Pël maan ngaaröere pitëm wotöököpë polisörö pit Yesu wali wak wii tëa. ¹³ Pël ëak pit pi wak wet rëak Anasë naë sa. Pöt Kaiapas pi akun pötak kiri ar yauröa wotöök wëaup Anasë koontup wak wëa. ¹⁴ Kaiapas pöp wetkaal Yuta omnaröen, “Omën pourö kö sënganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut,” pël mëëa pöp.

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ten Saimon Pita pit Yesu wak yesën ënëm saut. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököp pi neen ëwatëp yak nemënt Yesuu ënëm kiri ar yaaö wotöököpë ëmööké öngpök ilëaut. ¹⁶ Ën Pita pi om ëm ngësöök taueëa. Pël ëen kiri ar yaaö wotöököpë ëwatëp nook kaalak ka tomök orö öng ëm kanëra ngarangk wëa pöpön mëak Pita koirak öngpök saut. ¹⁷ Pël ëen öng ëm kanëra ngarangk pöpök Pitaan epël yema. “Yesuu ruuröakaan namp ni koröp.” Pël maan Pitaak, “Ne won,” pël yema. ¹⁸ Pël mëak polisre inëen yaurö tomök ëp ëen es merak taueë mor yesa pöröa naë sê es mor yes.

Kiri ar yaaö wotöököpök Yesuun pëel mëëa

(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kiri ar yauröa wotöököpök Yesuun pim ruuröen pëel mëak omnaröen ngönën ök yamëëa pötenta pëel mëëa. ²⁰ Pëel maan kangiir epël mëëa. “Ne omnaröa ëöetak ngön ök yamëëaup. Yuta omnaröa ngönën tupötëëre ngönën tup kaöetak wa top ëak wëen ök yamëëaup. Èlëep naën. ²¹ Tol ëen neen pëel yenëaan? Nem ngön ök yamëëauröen pëel ma. Pit nem yamëëa pöt ëwat wëerek kat mowi.” ²² Pël yemaan polis namp pim naë taueëaupök Yesu mor kaë momök epël mëëa. “Ni wotöököpön pil mangan.” ²³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne ngön utpet yak pöt utpet pöt war wesak aan ten kat wiinaatep.

Yaap yakap oröp eënak pas yenemöön?" ²⁴ Pël maan pim moresiarë wii motëa pöt om ëaul ëaan Anasök wes momëen kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim ngësë sa.

Pitaak kaalak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita pi es mor yesem tauaan piiring wëa pöröak epël yema. "Niinta pim ru namp koröpok." Pël maan pi yak wesak, "Ne won," pël yema. ²⁶ Pël maan kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp Pitaë öp möak katëep per olëa pöpë karipök epël yema. "Yaap, ne itaangken Olip yaöök piiring wëen itenaut koröp." ²⁷ Pël maan Pitaak epël yema. "Ne won." Pël yemaan kokor namp ngön ya.

Pit Yesu wak Pailatë naë sa

(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Pit wangam kan röökëer Yesu Kaiapasë naëaan mësak Rom yang ngarangkëpë ka kaöetakë mësak yes. Pël ëak pitëmënt pörö yang ngarangkëpë kaatak lup kewil ëëpanëak kakaati neilan ëa. Pöt tol eënak? Pit lup kewil ëak pöt Anutuu mait elmëa akun ngëengtak kaömp nanën ëëpën sa pötaanök. ²⁹ Pël wesak om tomök tauaan Pailat pi pitëm naë së epël pëel yema. "Ar oröpmor ëen omën epop ngön yaatak ulmëenëak mësak yewais?" ³⁰ Pël maan pit epël yema. "Pi utpet naën ëanëen ten pas mësak newaisën ëan tapön."

³¹ Pël maan Pailatök epël yema. "Arimtok mësak së ngön yaatak ulmëak arim ngön kosangta wiewëaul elmëë." Pël maan Yuta omnaröak epël yema. "Ar Rom omnarö arim ngön kosangtak tenim naë omën yamëngkautaan nga wia." ³² Yuta omnarö pit pël yemaan ngaan Yesu pimtok pim këra yetaprak möön wel wiipnaat ngön pël mëëa pöt kë oröa. ³³ Pël maan Pailat pi kaalak kakaati ilë wë Yesuun ngön maan sëen epël mëëa. "Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?" ³⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. "Ngön pit nimtok kön wiak yaan ma omën naröak ök niaan yaan?" ³⁵ Pël maan Pailatök kangiiir epël mëëa. "E, ne Yuta omnamp ma? Nimtë omnaröere kiri ar yaaö kaöaröak nem naë mësak wais yanuulëep. Ni tolël ëaup?"

³⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. "Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte. Pël ëëanëen nem ruuröak nga elmëen Yuta omnaröak ne neneön ëan tapön. Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte." ³⁷ Pël maan Pailatök epël mëëa. "Ën ni omën omp ak namp ma?" maan Yesuuk epël mëëa. "Nim neen omp ak namp pël yenëaan pipët yaap. Ne ngön këet tekeri wasumëak yangerak wes nemëen nem ëlëpök newilaup. Pötaanök namp pi ngön këeta ënëm ëëpna pöp nem këm ngönte kat wiipnaap." ³⁸ Pël maan Pailatök epël mëëa. "Ngön kë pöt tol nent?"

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpëneak mëëa

(Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pël mëak kaalak tomökël orö epël yema. "Nem piin nga elmëëma utpet nent pim naëlaan nokoirën." ³⁹ Arim yeë pöl ne Anutuu mait elmëa ngëengak akunetak omën namp wii kaatakaan öpëneak wes nimë yeë. Pötaanök ne ar Yuta omnaröa omën omp aköp wes nimëen sëpën ma?" ⁴⁰ Pël maan pit ngön ë olëak epël yema. "Pipmor won. Ni Parapasökëer wes nimë," pël yema. Parapas pöp pi omnarö mënak pitëmot kain yewaup.

19

¹ Pailatök pim ngaaröen maan Yesu pol koröp wapötringöök momöa. ² Pël ëak ngaaröak ökre was mëak wii këmampön ulte ket ëak kepönöök mowaëak

ngaaröa ulpëen köp möa namp wa momëa. ³ Pël elmëak naë së epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omën omp aköp,” pël mëak mor kaë momöa. ⁴ Pël yaëen Pailat pi kakaatiaan orö Yuta omnaröen epël yema. “Iteneë. Ne piikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaan arimëntta ewat sënëak wes yanimë.” ⁵ Pël mëak Yesu pi këmampön ulre ulpëen pötting mësak tomök orö ulmëak epël yema. “Omën epopön iteneë.” ⁶ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere polisörö iteneë ëlak wiak epël yema. “Këra yetaparak möön wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip.” Pël yemaan Pailat pi epël yema. “Piikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaanök arimtok wak këra yetaparak momöë.” ⁷ Pël maan Yuta omnarök epël yema. “Pimtok pimtën, ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yamëem Anutuu yapinte wa ngep yaë. Pötaanök tenim ngön kosangtak, ‘Pi wel wiip,’ pël ya.” ⁸ Pël yemaan Pailat pi ngön pöt kat wiak kas pan ëa. ⁹ Pël ëak kaalak Yesu mësak pim ka kaöeta kakaati ilë epël mëëa. “Ni tarëkaan oröaup?” Pël maan Yesuuk kangiiir nemaan ëa. ¹⁰ Pël ëen Pailatök epël mëëa. “Töl ëënak neen ngön nenëaan yaën? Ne wil niulëëmaare këra yetaparak nimöoma poutë weëre kosangët pangk ëaap. Ni pöten köpël ma?” ¹¹ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Anutuuk weëre kosang naningkën ëanëen neen ngep ëak nenëaan ëan tapön. Pötaanök omën ne newak nim ngësë wes nemëa pöpë saunetak nimët il yewas.”

¹² Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak wes momëëpënëak yemaan Yuta omnarök ngön ëak epël yema. “Ni omën pipmor wes mëëmë pöt Rom omën omp ak kaöap Sisa ngötre kar naalmëën ëëmëët. Omën namp pi pimtök pimtën omën omp aköp apna pöp pi Sisa piin kööre tok elmëëpnaat.” ¹³ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu mësak tomököl orö ngön ë pet yaira urtak wel aisëa. Ur pöta yapinte Kël Purpurwer. Pöwer Yuta ngöntak Kapata pël yamëëa. ¹⁴ Akun pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëen omnant wa kön yaaö këttak yak këtëp luptak wëen Pailatök Yuta omnaröen epël yema. “Arim omën omp aköpön iteneë.” ¹⁵ Pël maan pit ngön ëak epël yema. “Pi wel wiip, wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip.” Pël maan Pailatök epël yema. “E, arim omën omp aköp këra yetaparak möömëak yak ma?” Pël maan kiri ar yaaö kaöarök epël yema. “Ten omën omp ak munt nampta won, Sisa kopëtap.” ¹⁶ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu këra yetaparak mööpënëak ngaaröa naë wes yemomë.

Yesu këra yetaparak möa

(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Ngarö pit Yesu pimtë këra yetapër menak waalën kakaan mësak yang lup nenta yapinte Kepön Kos, Yuta ngöntak Kolkota, pörekë yes. ¹⁸ Pörek së Yesu këra yetaparak mö yemoulmë. Yesu tekarak, ën omën naar, namp we naöök ë yaulmë. ¹⁹ Pël ëen Pailatök ngön nent epël retëng ëak këra yetaparak wi yaulmë. “Yesu, Nasaret kakaanëp, Yuta omnaröa omën omp aköp.” ²⁰ Yesu yetaparak möa yang lup pöt Yerusalem kak naë yak Yuta omnarö kamtaöök kaal wak yeem sangk kel yeëa. Retëng pöt Pailatök Yuta ngöntakre Rom ngöntakre Krik ngöntak poutë wi ulmëaut. ²¹ Pël ëen Yuta omnaröa kiri ar yaaö kaöarök Pailatën epël yema. “Ni, ‘Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël retëng ëënganëp. Epël ë. ‘Puuk, ‘Ne Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël yaaupok,’ pël retëng ë.” ²² Pël maan Pailatök epël yema. “Yok retëng ëanrek epël wiaap,” pël yema.

²³ Ngarö pit Yesu yetaparak mö ulmëak pim ulpëenre poë koröpöt kom ëak kong nent wesak neenemot ëa. Pël ëak pit pim ulpëen waliip omnaröa ket yeem ilak korir namëënëp wa. ²⁴ Pël ëak pit neneren epël ök mëëa. “Tiar epop

kelinganëp. Om ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itaampa.” Pit pël ëën ngönëntak epël ëa pöt kë oröa.

“Pit nem ulpëëre poë koröpöt kom ëäk wak ngasamtak wiak talëpök nem ulpëën waliip öpën pöten itena.”

Pël wia pötak ngaarö pit pël ëa.

²⁵ Yesuu këra yetapra ingtak öng epël ëäk taueëa. Yesu ëlëpre ëlëpë nangapre Maria, Klopasë öngöpre Maria Matala kakaanëp pël ëäk taueëa. ²⁶ Pël ëën Yesu pi itaangkën pim ëlëpre ne pim ru kent yaaup, tenip pim naë tauaan ëlëpön epël yema. “Ma, epop nim ruup.” ²⁷ Pël mëäk neen epël yenëa. “Epop nim ëlëp.” Pël neaan akun pötak ne Maria mësak nem kaatak së ulmëäk ngarangk elmëeimaut.

Yesu wel wia

(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Pël mëäk Yesu pi pim yaat pet yair pël kön wiak ngönëntak wia pöt kë rapënëak epël ya. “Ne iiten yaë.” ²⁹ Pël yaan pit i kaö kel newer wak wain i som kep nent peö ëäk wieëa pötak wariak këkalëp naö yapinte isop pöök wa tëäk këmtak yemowas. ³⁰ Pël ëën Yesu i pöt nak epël ya. “Yok pet yair.” Pël ëäk kepönö toäk ngemaan pim könöp oröön wel yawi.

Nga omën nampök Yesuu kalapmorök ingëp wesira

³¹ Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën Yuta omnarö pit omnant wa kön yeëa. Pötaanök pit omën sokur akun ngëëngktak këra yetaparak möaurö ngaarëk utapnaaten kaaö ëën së Pailatën epël mëëa. “Ten yok pangk së ing kilöt rë moutak sokur ent ë wiin ma?” ³² Pël maan Pailatök ngaarö wes mëën së omën Yesuu naë möa pöaarë ing kiltepar rë yemout. ³³ Pël ëäk Yesuun itaangkën pi yok wel wia ëën ing kiltepar nemoraan yaë. ³⁴ Pël ëautak nga omën kopët nampök ingëper kalapmorök wesirën iire ëröt yaarö. ³⁵ Omën pöt yaëën itenaup nook arta kön wi kosang wasënëak ngön yaap ök yeniak. Ne ewat wë ngön yaap yeniak. Pötaanök ar kön wi kosang wasën. ³⁶ Ngönëntak epël wia pöt kë rapënëak oröa. “Pit pim kos naö mö narëëpan.” ³⁷ Ën ngönëntak ngön munt nent epël ëa. “Omnaröak pitëm ingëp moëa pöpön itaampnaan.”

Yesu weera

(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Yesu wel wiin Arimatia kakaan omën namp Yosep ngaan Yesuu ru sak wakaimaupök Yuta omën kaöaröen kas ëën ëlëëp wëaupök Pailatë naë së Yesuu sokur ent ëëpënëak ök mëëa. Pël ëën Pailat pi kuure mak maan së sokur ent ëa. ³⁹ Pël ëën Nikotimas ngaan röök nentak Yesuu naë sa pöp pi kolap köp nga kamp yaaö kep nent pim könömët 45 kilokram pöta ökök wak sa. ⁴⁰ Pël ëën piarip Yuta omnaröa welarö weerëpënëak yaul kolap köp nga kamp yaaö pöt wa momëäk poë koröpöök kör koëa. ⁴¹ Yesuu yetaparak möa yang lup pöta nokoliil ngës naö wieëa. Ngës pöök omën sokut wak së wiipënëak yaö ëa kël öngöp naö wieëa. Pö omën namp nawiinö. ⁴² Pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën Yuta omnarö pit omnant kön yaëën kël öngöp pö naë wiaan yak piarip Yesuu sokur wak së weera.

20

Yesu weletakaan wal ëa

(Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Santeetak röökëer Maria Matala kakaanëp koutaring omën yangaöökë sa. Pël ëäk së itaangkën kël ur wari ulmëaumpel wa olaan kan të wieëa. ² Pël ëën pi itenak pööpmpö wais ten Saimon Pitaë naë oröak epël yenia. “Pit tiarim omp

aköp wak sê tarêk wia wes? Ten köpêl.”³ Pêl niaan ten Pita kaatakaan orôak omên yangaöökê saut.⁴ Pêl êak kan kourak yesem nook Pita ênêm rê moolêak ne wet rêak omên yangaöök sê orôaut.⁵ Pêl êak ne öngpök neilaan. Om tok ori öngpök itaangkên Yesuu poë koröp pêênö wieëa.⁶ Pêl êak wêen Saimon Pita pi nem ênêm wais omên yangaöökê öngpök sê itaangkên poë koröpö wieëa.⁷ Pêl êên itaangkên poë koröp Yesuu kepônöök kör koêauta wieëa. Pö muntaöring erên êak wi naön. Ponspons êau pêlêer wieëa.⁸ Pêl êên wet rêak sê orôaup nookta öngpök sê itenak kön wi kosang wesaut.⁹ Pêl êa akun pôtak Anutuuk ngönëntak, “Pi weletakaan wal êëpnaap,” pêl êa pôt kön nawiin êaut.¹⁰ Pêl êak tenip kaalak kakêl saut.

Yesu pi Maria Matala kakaanêp ëö pet elmëa
(*Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11*)

¹¹ Maria pi omên yangaöök om wê ing aim wiak kël öngöpöök tok oriak itena.¹² Pêl êak itaangkên ensel naar ulpêen kôlamaar mêëauwaar kël öngöpöökê kakaati Yesuu urtak, namp ingesiarê urtak namp kepônöökê urtak êak wel aisaëëa.¹³ Pêl êëëaurekaan epêl mëëa. “Öng epop, ni tol êênak ing yaan?” Pêl maan epêl mëëa. “Omnarôak nem Aköpê sokur wa pi nerek wia. Ên ngaöl yeëep pit korak tarêk wia wes? Ne pöten köpêl.”¹⁴ Pêl mëak kaip ti itaangkên Yesu taueëa. Pêl êên Maria pi itenak, “Epop Yesu,” pêl newasên êa.¹⁵ Pêl êên Yesuuk epêl mëëa. “Öng epop, ni tol êênak ing yaan? Talêpön ap yewasên?” Pêl maan Maria pi ngês pöökê pepapök ya wesak epêl mëëa. “Kaöap, nuuk pim sokur wak sê nerek wiaup pôt wiaurekên ök nea. Pêl êên ne sê ömaan.”¹⁶ Maan Yesuuk epêl mëëa. “Maria.” Pêl maan Maria pi kaip tiak Yuta ngöntak, “Raponai,” pêl mëëa, pôt tiarim ngöntak, Rê yanuulaup.¹⁷ Pêl maan Yesuuk epêl mëëa. “Ni ne wali neöngan. Ne nem Pepapê ngêsê nawisên wê. Pêl êaarek ni sê nem karuröen epêl ök mam. ‘Ne Anutu nem Pepapê ngêsê isumaap. Nem Pep pöp arim Pepap. Ên nem Anutu pöp tapêl arim Anutu.’”¹⁸ Pêl maan Maria Matala kakaanêp pi wais ten Yesuu ruuröen epêl yenia. “Ne omp aköpön itenaut.” Pêl niak Yesu ngön piin mëëa pôt tenên ök niaut.

Yesu pim ruurö ëö pet elmëa
(*Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Yesuu ruurö ten Sante rö kan Yuta omnaröen kas êên ka kan wari ulmêak kakaati wêen Yesu pi wais tenim tekrak taueë epêl yenia. “Arim naë mayaap wiaap.”²⁰ Pêl niak pim kalapre morre pôt pet elniin piin itenak ya kê saut.²¹ Pêl yaêen Yesuuk kaalak epêl yenia. “Arim naë mayaap wiaap. Pepak ne wes nemêen waisaut, nook tapêl ar wes yanimê.”²² Pi pêl niak pul mên nimêak epêl yenia. “Ar Ngêëngk Pulö weë.”²³ Pêl êak omnaröa saunat kêrê moolaan won sêpnaat. Ên nemokêrêen êên pôt om wiaapnaat.”

Yesuuk Tomas ëö pet elmëa

²⁴ Yesu ten pim ru pöröen ëö pet elnia akun pôtak tenim kar namp yapinte Tomas yapin nent Ruprup Êak Wilaup, pi won.²⁵ Pêl êên tenök piin epêl ök mëëaut. “Ten Aköpön itenaut.” Pêl maan Tomas pi epêl yenia. “Nemtok nem itöörarök pim moresiarê wap sêëteparên itaampöörë mor wotööring morö itaampöörë ên kalapmorök ingêp êa seltak mores wesir itaampö pêl naên êëma pôt yaap newasngan.”

²⁶ Wê sant nent won sêen Santeetak Yesuu ruurö ten Tomasring kaalak kakaati wa top êak ka kan wari ulmêak wêen Yesu pi kaalak wais tenim

tekrak taueë epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap.” ²⁷ Pël niak Tomasën epël yema. “Nim mor wotö nem moresi wiak itan. Pël êak mores nem kalapmorök ingëp ëa seltak wesir. Pël êak kön selap ëënganëp kön wi kosang newasum.” ²⁸ Pël maan Tomasök epël yema. “Ni nem Aköp. Ni nem Anutu.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni neen itanakök kön wi kosang yenewasën ma? Omën neen itnaangkënörök kön wi kosang newasëpna pôro ërëpërëp ëëpnaarö.”

Son pim pep epwer retëng ëauta songönte

³⁰ Yesu pi tenim itöök retëng selap pan imaut. Pël ëa pöt ne pout pep epweri retëng naën. ³¹ Ne pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo, Anutuu Ruup pöt ar kön wi kosang weseimeë pim naëaan wëwë kosangët koirënëëk yak kopët eptepar retëng yeë.

21

Ru 7 pôro i kaöök wëen Yesu ëö pet elmëa

¹ Wë akun nentak Yesuu ruurö Taipirias i kaöök së wëen Yesu tenim naë öröa. Ten ru eporö, ² Saimon Pitaare Tomas yapin nent Ruprup Êak Wilaup, Nataniel Kena kak Kalili yangerakaanëpre Sepeti pim ruaarë ten Yesuu ru munt naar pël êak wëen öröa. ³ Wë Saimon Pita pi epël yenia. “Ne i kaöök imën nga ë sumaan.” Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar pourö sëpënaan.” Pël mëak tenta wangaöök ilëak ten pourö së röök pötak animao namp naön ëaut.

⁴ Ten i kaöök së wëen ëwa téak kët mapënëak yaëen itaangkën Yesu pi i pisöök taueëa. Pël ëën ten itenak piin Yesu pël newasën ëaut. ⁵ Pël yaëen Yesuuk epël yenia. “Nem ruurö ar imën namp koran wesetak?” Pël niaan ten epël mëëaut. “Won pan.” ⁶ Pël maan pi epël yenia. “Ar wangaöökë ë yaapkéëlöök olaë. Pël êak narö korönëën.” Pel niaan ten iirëep kaöökë öngpök olaan imënörö kësang pan ilëak peö êak wëen werunëak poprak ëaut. ⁷ Pël ëën nook Pitaan epël mëëaut. “Ëngkop Omp Aköppe.” Pël maan Saimon Pita pim ulpëenëp përe wiak ya yamëngkem wëaurekaan Omp Aköpë yapinte kat wiak ulpëenëp wa mëak i kaöök sörok yoola. ⁸ Pël yaëen ten wangaöökë ngaarëk së imën iirëep weru wiaut. Pöt i pisö wali won, kot nent temanön, 100 mita pöta ök.

⁹ I pisöök së el ulmëak itaangkën es newes meraan imënre kaömp nant ar ëëëa. ¹⁰ Pël ëën Yesuuk epël yenia. “Ar arim imën peene wan pôröakaan narö wak waiseë.” ¹¹ Pël niaan Saimon Pita pi wangaöökë ngaarëk is iirëep weru i pisöökël yawi. Pël êak itaangkën imënörö peö pan ëëëa. Pitëm saareet 153 pöt selap pan iirëep ilëpna saltak nailën ëaut. ¹² Pël ëaan Yesuuk ten së kaömp nën yenia. Pël ëën ten pourö, “Epop Omp Aköp,” pël wesak tenëkaan nampök Yesuun, “Ni talëp?” pël nemaan ëaut. ¹³ Pël ëën Yesuuk wais kaömpöt kom ë ninak imënöröëta tapël yaë.

¹⁴ Yesu pi weletakaan wal ë wë tenim naë örö nirëen nentepar nent ëa pöt pipët.

Yesuuk Pitaan sëpsëpörö ngarangk ëëpna pötaan akun nentepar nent ök mëëa

¹⁵ Ten kaömp na pet irak Yesuuk Saimon Pitaan epël yema. “Saimon, Sonë ruup, nim neen lup sant yaalnëën pöt eporöaat il yemowasën ma won?” Pël maan Pitaak epël yema. “Omp Aköp, yaap ni ëwat wëen. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk kangüir epël yema. “Ni nem sëpsëp ruurö ngarangk ëëim öm.” ¹⁶ Pël mëak Yesuuk kaalak akun nentak epël yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëën ma?” Maan Pitaak epël yema. “Aköp, yaap ni ëwat wëen. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëëim öm.” ¹⁷ Pël mëak kaalak akun munt nentak epël

yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëen ma?” Pël maan Pita pi Yesu pim akun nentepar nent, “Ni neen lup sant yaalnëen ma?” pël mëëa pötaan ya ngës ëäk epël yema. “Aköp, ni omën poutön ewat yaaup. Nem niin lup sant yaalni pötenta ewat wëen.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëeim öm. ¹⁸ Ne yaap pan niamaan. Ni ngaan ulwas wë kan nim kent kön wiautéel sumëak nimtok nim yepatu urak seimaup. Wë ulöp sumë pötak nim moresiar elmëak wëen maim nampök wii nitëak nim kaaö ëëmë pöl mës nuwak sëpnaat.” ¹⁹ Yesu pi ngön pipët Pitaë wel wiipna akunetak Anutuu yapinte wak isëpnaat pötakëlök mëëa. Pël mëak kaalak epël yema. “Nem ënëm ëëm.”

Yesuu ru kent yaaup, Son, pim ngönte

²⁰ Yesure Pita piarip yesem Pita pi kaip ti itaangkën ne piarpim ënëm yesan. Ne ngaan kaömp naö akunetak Yesuu naë wel aisëëë piin epël mëëaut. “Aköp, talëpök niin kup mowiipën?” ²¹ Pël ëen Pitaak neen itenak Yesuun nemëen epël yema. “Omp epop tolël ëëpën?” ²² Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nem kentöök pi om wëen ne kaalak waisuma pöt nemtëët. Ën ni nem ënëm ëëm.” ²³ Pël maan pit repak së pitëm karuröen epël mëëa. “Omën pöp wel nawiin ëëpën ya,” pël mëëa. Pël ëaap Yesu pi pöt, wel nawiin ëëma pöten nemaan. Pi om epël mëëa. “Nem kentöök pi om wëen ne kaalak waisuma pöt nemtëët.”

²⁴ Yesu pi neenök ngön pipot ëa. Ne tapöpök ngön epot retëng ë yaningk. Epot pout yaapöt. Nem karuröeta nem epotön yaap ya pël yewas.

²⁵ Yesu ya ke nentere nent mëneimaut kësang wiaap. Ne kön wiin pöt pout pepatë wiipena pöt selap pan ëëpnaat.

Ngön Yaaö Omnarö

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 33 pöta ök won sêen Luk puuk Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mêmpeimauta Ngön epët retëng ëa. Pi wet rëak Yesuu ngön ompyaut ruurök ëak kaalak epët ëa. Ngön epët, Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen Yesuu ruurök ngön ompyaut Yerusalem kak ngës rëak ök mëak Yutiaare Sameria yang pötë ök maö sa. Pël ëak yang nantë ök maö së pet ira. Pitaë ya mënauta ngönte Sowi 1-12 wia, ën Poolëët Sowi 13-28 wia.

Pöt epël wia.

Ngönën ya mëmpënëak kopëta wesaut 1:1-26

Yerusalem kak ngönën ya mënaut 2:1-8:3

Yutiaare Sameria pötë ngönën ya mënaut 8:4-12:25

Poolë ngönën ya mënaut 13:1-28:31

1. Pim ngës rëak ya mënaut 13:1-14:28

2. Yerusalem kak ngönënë wa top kësangpel 15:1-35

3. Pim ënëm ya mënaut 15:36-18:22

4. Pim ënëm panë ya mënaut 18:23-21:16

5. Pim wii kaatak ulmëaut 21:17-28:31

Yesu pi Ngëëngk Pulö wes mëpënëak kup mowia

¹ O Tiopilas,

Ne peene kaalak pep epwer retëng ë yaningk. Nem ngaantak ngön retëng ë nina pötön ni ëwat wëen pöt Yesu pim ya mëmpööre ngönën aö pël ima pötë ngönöt akun pim yaat ngës rëa ² pörekaan mëmpö yesem Pepapë akun mowia pöt temanöm sêen pepapök koirak kutömweri isa. Pël ëën akun pötak Yesu pi weletakaan wal ëak kutömweri nawisën wëen Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen puuk pim ngön yaaö omën wet rëak yaö elmëaö poröen pitëm ya mëmpnaata ngönöt ök maima. ³ Pël ëak kët akun selap 40 ruuröa naë ëö pet elmëeim wakaima. Pöt pit piin itenak pi yok yaap wal ëak wëa wesak kön wi kosang mowasëpna yak pël ëak pi wet rëak ruuröen Anutuus songönöt ök maima. Puuk omën pourö wa ngaaök nimëak wë. ⁴ Pël ëën akun nentak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa top ëak wëen Yesu pi pitën ngön kosang wesak epël ök mëëa. “Ar teëntom Yerusalem kak sëp wasnganok. Ar eprek om kor ön. Pël ëën nem Pepapök Ngëëngk Pulö nimpënëak neen ök neaan nem arën ök nia pö nimpnaat. ⁵ Ngaan ök niak pöt omën eptaanök ngaan Son pi i yaaptak öngre ompörö i momëa. Ën kot nent wë pöt nem Pepapök Ngëëngk Pulöök i ket ëak nimëëpnaat.”

Yesu kutömweri isa

(Maak 16:19-20; Luk 24:50-53)

⁶ Akun nentak kaalak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yesuring Olip tomök së wë ruurö pit epël pëlpël mëëa. “Aköp aë, tiarim ëaröa ngaanëer eima pöl ni yok pangk aan Israel omnarö tiarimtok tiarimënt nener ngarangk ëëpen ma won?” ⁷ Pël maan pi kangir epël ök mëëa. “Iteneë. Nem Pepap pimtok akun nenten yaö wasën wia pötakök omën puot orööpnaat. Yaö ëa pötakök omën pöt orööpna akun pöten ar ëwat nasëngan. ⁸ Pël ëënëetak ar epël kön wiaan. Pi weëre kosang kësang ar nimpënaat, akun Ngëëngk Pulö arim ngësë waisëpna pötak. Pël ëën ar nem ngönta omnarö pël sak wë nem songönte tekeri wesak Yerusalem omnaröen ök mëak aö aö ë yesem Yutia omën muntaröen ök mëak om aö yesem Sameria omnaröen ök mëak aö yesem kaare yang nantë së pet irëp. Pël ëën omën pourö neen ëwat sëpnaan.” ⁹ Akun pötak Yesu pi ngön epot

ök mä pet yairën Anutuuk koirak kutömweri isa. Pël één ruurö pit mopöök iteneim wëen kepëltak is ilëak kö sak sa. ¹⁰ Pi sëen pit ngaarëkël om iteneim wëen tapëtakëer omën naar pitëm naë oröak taueëa, ulpëen kölam panëëwaar mëauwaar pöaarök pitën epël ök mëëa. ¹¹ “Kalili omnarö, ar oröp morëen mopöökël we riak itnakaim? Yesu pi Anutuuk koirak o kutömweri yawis. Pi peene ar itenaan yawis pi tapël kaalak irapnaap.”

Yutasë urtakëp koir ulmëa

¹² Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Olip tomökaan kaalak Yerusalem kakë sa. Tomökaan kakë saö pöt wali won, om wan kilomita pöta ök. ¹³ Pël ëak Yerusalem kaöökë öngpök së oröak el wesak ka wet rëak pitëm së wakaim wiak sa pötak së ilëa. Pël ëak ka kaö ngaarëkël wieëa pörek së wel aisëak wakaima. Pit omën eporö, Pitaare Son, Semsre Entru, Pilipre Tomas, Patolomiure Matiu, Sems muntap Alpias pim ruup, piire Saimon pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp, piire Yutas muntap Sems muntapë ruup. ¹⁴ Pit omën piporö öng naröaring pit pourö wa top ëak wëa. Maria Yesu pim ëlëp, piire pim yokoturö pit pourö wë Anutuun ök maima.

¹⁵ Akun nentak Yesuu ru 120 pörö kaalak wa top ëak wë Pita pi pitëm tekrak wal ë tauak epël ök mëëa. ¹⁶ “Nemorö, Ngëëngk Pulöök ngaanëer elmëen omën omp ak Tewit puuk ngönën pepeweri ngön nent retëng ëaö pöt peene kë oröa. Pi Yutas pöp omën Yesu moröpnaarö mësak kan pet elmëen Yesu moröaup piinök ëa. Pöt Yutas pi kawi ngentiin muntap pim urtak sëpna pötenök ëa. ¹⁷ Tiar ëwat wë. Yesu pi Yutas tenring öpënëak mëëaup. Pël één Yutas pi tenring ya waup.” ¹⁸ Pi pël ëak Yesuun kup mowia utpet pöta sumet waup. Pël ëak pi sum pötaring yang lup nent sum ëa pöt, kawi ngentiak yaat pör menak oröa. ¹⁹ Pël één Yerusalem kakë omën pourö pit ngön pöt wak wë yok wel wia wesa. Pël ëak pit yang pöta yapinte Akeltama pël mëëa. Yapin pöta songönte pöt epël, Omën lita yanget. ²⁰ “Tewit pi tan pep Sam pöweri Yutas pimëen epël retëng ëa.

‘Pim kaat om pas wiaap.

Omën namp pötak öpan.’

Ën Sam pöweri tan munt nentak epël ëa.

‘Omën muntapök pim urtak sak pim ya mëna pöt kaalak mëmp.’

²¹⁻²² Pötaanök tiar omën munt namp pim urtak koir ulmëëpanaan, Yesu pim ngön yaaö omnarö 11 tenim naë. Pël één puuk Aköp Yesu weletakaan kaalak wal ëa pöt apnaap. Pötaanök tiar omën namp tiarimtë naëlaan koirëpanaan. Pi ngaan pan tiarring wëen Sonök Yotanëk Yesu i yemomëen itenaupök om wë yewaisem wëen Anutuuk Yesu koirak mopöök kutömweri yawisën itenaö pöpök.”

²³ Pita pi ngön pël ök maan pit omën naar tekeri wesa. Nampë yapinte Yosep, omnaröak Pasap pël yamëëa pöp, pim yapin munt nent Sastas pël yamëëaup. Ën nampë yapinte Mataias. ²⁴ Pöaar wël ë ulmëak Aköpön epël ök mëëa. “O Aköp, ni omën pouröa lupötön ëwatëp. Pötaanök niin pëlpël yeniak. Omën epaarë naëaan namp ma nampök ya epët wak Yesu pim ngön yaaö omnamp pël sëpnaap? ²⁵ Pël ëak puuk Yutas pim ya sëp wesa epët mëmpnaan. Pi pöt yok sa, Aköpë pimëen kaare yang yaö elmëaö pörekë.” ²⁶ Pël mëak talëpök isëpënëak itena pöt Mataiasök isa. Pël één pit pi il moulmëen Yesu pim ngön yaaö 11 pitring wakaima.

2

Ngëengk Pulö irëa

¹ Yuta omnaröa akun ngëengk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pötak Yesuu ingre mor saurö pit ka nentak wa top ëak wëa. ² Akun pötak pit kakaati wëen omën nempel mopöökäan uure kapkapëer kent ket ëak teëntom irë pitëm wëa ka pötak ilëak pangk ëak wieëa. ³ Pël yaëen pit itaangkën omën pitëm tekarak oröa pöt es wilëngre yangap pötë ök sak kom kap ëak omnaröa rangk ngentia. ⁴ Pël ëak Ngëengk Pulö Yesuu ingre mor saurö pitëm lupötë ilëak peö ëak pit weëre kosang kësang kaamök elmëen ngës rëak ka nantëeröa kakë ngönötrng ngön ök aima.

⁵ Akun pötak Yuta omën ka waliitëaanörö Yerusalem kak së peö ëak wëa. Pit ngönëntaan kent ëak pitëm kaat sëp wesak së wëa. ⁶ Pël ëak wë pit u pömpelën kat wiak naë së ityeengka pöt Yesu pim ruurö pit omën sa pöröa ngönötë ngönën ök maan kat wiak yaan sa. ⁷ Pël ëak epël mëëa. “Elei, omën ngön ya epörö pit pourö Kalili omnaröep. ⁸ Pit tol ëakök aan tiar neenem ngönötë kat yawi? ⁹⁻¹¹ Tiarim kakë ngön ke nentere nent kësang wia. Pël ëaatak tiar ka poutë ngönötëël ya kësangöt Anutu pim weëre kosangööring yamëngkauten kat yawi. Itneë. Tiar narö Patia yangrakaanörö, narö Mitia yangrakaanörö, narö Ilam yangrakaanörö, narö Mesopotemia yangrakaanörö, narö Yutia yangrakaanörö, narö Kapatosia yangrakaanörö, narö Pontas yangrakaanörö, narö Esia yangrakaanörö, narö Prisia yangrakaanörö, narö Pampilia yangrakaanörö, narö Isëp yangrakaanörö, narö Lipia yangerak Sairini kak naëaanörö. Tiarim naëaan, narö Rom kakaanörö, Yuta yaapöröre köpël Yuta panëeröa öngpök ilëaurö. Ën tiarim naëaan naröeta Krit kustaakaanörö, narö Arepia yangrakaanörö. Yaap pan, tiarim kakë ngönöt selap wiaatak yok pangk tiarimtë ngönötë Anutu pim weëre kosangring ya yamëngka pöta ngönte ök niaan kat yawi.” ¹² Pël mëak pit yaan sak kön selap ëak neneren epël maima. “Elei, pit tol ëak epël ya?” ¹³ Pël yemaan naröak ökre wasiin wesak epël mëëa. “Pit wain i ngaat nak kön irikor ëak ya.”

Pitaak omnaröen ngönën ök mëëa

¹⁴ Pitëmënt pël aö yesën Pita pi Yesuu ngön yaaö omnarö 11 pitëm naëaan wal ë tauak maap ngön ëak epël mëëa. “Yuta omnarö, ar tenim karuröere Yerusalem kak wëaurö, ar këëkë wesak kat wieë. Pël ëën omën e yaarö epëta ngönte ök niamaan. ¹⁵ Arim naëaan naröak ten i nak kön irikor ëak wë yak pël aim. Pöt won. Peene wangam kan ngölöp 9 kilok yaë. Talëp epëtak i nak kön irikor yeëa? ¹⁶ Epët Anutu pim ngaanëer tektek omnamp Soel piin epël ök maan retëng ëa.

¹⁷ ‘Anutuuk epël ya. Ënëm pan yangaakë wëwëet won wasuma akunetak nem Pulö wes mëen irëak yang poutë omnarö pangk elniipnaat. Pël ëën arim koont yokoturö pit nem ngön pöt war wesak apnaat.

Ën omp ulwas narö pit pöt, nook wangar ke pëlöt rë moolamaat.

Ën omp ulöpörö pitta nook wangar rë moolamaat.

¹⁸ Yaap, akun pötak nem Pulö wes mëen iraan

inëën öngre ompörö pitök nem ngön ompyaut war wesak ök apnaat.

¹⁹⁻²⁰ Pël ëën akun pötak elmëen mopöök retëng kësang orööpnaat.

Këtëp röök wiipnaat.

Ën ngoonöp pöt, i möak omën iitë yaarö ke pöl koröp orööpnaat.

Pël ëën yangrakta tapël yaaröön ar yaan sak ëënëët.

Es koulöpre es yaapre omën i ököt orööpnaat.

Omën pipot wet réak orööpnaat.

Pël één Aköp nem akun kaöet orööpnaat.

²¹ Pël één omën namp pi neen merék neaan pöt ne pi kama ömaat.'

²² Soel Anutu pim tektek ngön yaaup puuk ngön lup pöt retêng éa. Pël één enémak Pita puuk muntat kaalak yal menak epël ök mëëa. "Israel omnarö, ar këëké wesak kat wiaan. Ne peene Yesu Nasaret kakaanëp piin ök niamaan. Anutu puuk omën pipop weëre kosang retêng ke nampre nampöt tiarim it köpëlöt pet elniipënëak wes niméaup. Anutu puuk weëre kosang pöt mangkën wak irëa pöt arim naë oröa. Pël éaut ar yok éwat wë. ²³ Ën ngaanëër Anutu puuk Yesu pimëën kön wia pölök arök omën utpet ngarö pitëm naë wes mëën pitök këra yetaprak möa. ²⁴ Pël één Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. Weleta këlangön ke nentere nent kat wia pötë öngpökaan ent ë moulmëa. Pi weletak kosang sak wii naön éa. ²⁵ Iteneë. Omën omp aköp Tewit pi ngaanëër pan wetete ngön nent Yesu pim naë omën orööpna pötaan retêng éa.

'Ne itaangkën Aköp pi neering wëaup.

Pi nem naë pan wë.

Pël één ne omën nantön kas naëngan.

²⁶ Pötaanök nem lupmer ërëpsawi panë yeë.

Pël éak ërëpsawi tan yamëem nem koröpwerta omën ompyaut orööpnaataan kor wë.

²⁷ Oröpmorëënök? Ni ne sëp newasën welaaröa wii kaatak öma saltak wal ë neulëan.

Ni nim ya omën ompyauwelaaröa kaöök wieë söp ëëmëak nenëaan ëan.

²⁸ Ni yok wet réak wëwë ngolöp ompyaut öma pöta kanö pet elnëaup.

Pël éak akun poutë neering wëën ne ërëpsawi om eim ömaap.'

²⁹ Pita puuk Tewitë retêng éa pöt ök më pet irak yal menak epël mëëa. "O karurö, ne ngön epët tekeri wesak ök niamaan, omën omp aköp Tewit pim ngönte. Ngaan panëër pi wel wiin yang kel weerauppe. Pël éaup pim yanget Yerusalem kak eprek e wiaan iteneim wë epët. ³⁰ Tewit pi Anutuu tekget ngön yaaö omnamp Anutuuk piin kosang wesak epël ök mëëa. 'Nim éaröa naëaan nampök nimtë ök omën omp ak sëpnaat.' ³¹ Tewit pi Anutu pim omnant ëëpna pötön pi wet réak éwat sa. Pël éak Anutuuk Kristo Yaö Mëëaup welaaröa naëaan wal ëëpnaap pöteta ök mëëa. Pël éak pi epël ök mëëa.

'Anutu pi omën pöp sëp mowasën

welaaröa wii kaatak wieë söp naëpanëëp.'

³² Omën pöp Yesu Anutuuk welaaröa naëaan wal ë moulmëën ten itenakök pöta ngönte arën ök niaim. ³³ Pël éaup pi Anutu pim pepapök yok pim yaapkéetakël moulmëën weëre kosang késang wak wë. Pël één Pepapök ngaanëër kup mowia pöl Ngëengk Pulö mena. Pël éautak omnant arim itaampöore kat wi pël yeë epot Yesu pim Ngëengk Pul ten ninaö pö. ³⁴ Pël éaup tiar éwat wëp. Tewit pi pimtëënök ngön epot naën. Pi kutömweri nasënëpök om ngön epot epël éa.

'Anutu puuk nem Aköpön epël ya.

Ni wais nem yaapkéetakël öm.

³⁵ Pël éëë neen kor wëën pöt omën nimëën kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.'

³⁶ Pötaanök Israel omnarö ar epël kön wieë. Yesu epop arök këra yetaprak möan pöp Anutu puuk kaö wes moulmëën pi tiarim Kristo pim Yaö Mëëaup pël sak wë."

Omën selap pan lup kaip tiin i momëa

37 Pita pi pël maan omnarö pit pöt kat wiak pitëm lupöt könöm ëa. Pël ëen narö pit Pitaan pëel mëëa. Ën narö pit ngön yaaö omën muntaröen pëlpël mëak epël mëëa. “Karurö, ten tol ëën?” 38 Pël maan Pita pi pitën epël ök mëëa. “Ar neenem utpet yaaut kasëng mampun. Pël ëen Anutuuk arim ketöt ent elniin ar Yesu Kristo pim ru ulöpökörö pël sak önë pötaan ten ar i nimëënaan. Ar pël ëak wëen Ngëëngk Pulö nimpnaat. 39 Pöt oröp morëënök? Anutu pim ngön kosang wesa pöt epël wia. ‘Ne omën epot ningkën pöt arimëntre arim koröngre ruuröere ën omën yang ël epotë wëaurö pourö pangk elniipnaat.’ Omën epot Aköp tiarim Anutu puuk omën pourö yas niaan pim naë sëpenaarö tiar nimpnaat.”

40 Pita pi ngön pöt ök më pet irak kaalak ngön nant kosang wesak epël ök mëëa. “Omën utpet yaauröaring ar pourö kö sënganëën.” 41 Pël maan omën kësang pan pit ngön pöt kat wiak kön wi kosang wesa. Pël ëen Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök i momëa. Akun pötak omën i momëa kësang pan, 3000 pörö, pit Aköpök wet rëak kön wi kosang yewesa pöröaring erën ë moulmëa. 42 Omën pël ëa pörö pit Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök omnant rë moulopna pötaan kent pan ëeima. Pit pël ëak wa top ëak kaömp ngawi neimeë Anutuun yaya maöre kimang maö pël eima.

Ingre mor saurö ompyaö wakaima

43 Anutu puuk kaamök elmëen pim ngön yaaö omnarö weëre kosang ke nentere nent yaëen omnarö pöten itenak yaan seima. 44 Pël ëen omën wet rëak Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak wë pitëm omnant neenemot wieëa pöt sëp wesak ngawingawi ëeim wakaima. 45 Pël ëak akun nantë pit pitëm yangre omën nantë sumat wak pöt kaömp sum ëak omën ngöntök yaaurö meneima. 46 Pël eimeë akun poutë pit Anutu pim ngönën tuptak wa top ëak pitëm kaatë kaömp ngawi në pël eimeë ërëpsawi yaautaring wakaima. Pël ëak pit lup kopëtemer sak wë kaömp ngawi neimeë, Anutuun yaya maima. 47 Pël ëen Yerusalem kak omën wëaurö pit pitëm wëwë pöten itaangkën ompyaö pan ëa. Pël ëen kët poutë Aköpök omën muntarö koirak kön wi kosang yewesa pöröaring yal men moulmëa.

3

Omën ing il tëaup ompyaö mowesa

1 Kët nentak wiap kan 3 kilok Yuta omnaröa Anutuun kimang yamëëa akun pötak Pitaare Son piarip Anutu pim ngönën tup kaöetakë sa. 2 Pël ëak itaangkën ngönën tup kaöetak ka kanër pitök ka kan ompyaour pël yamëëa pöra naë omën namp ing il tëaup wëa ngaanëer ëlëpë yaatakaan pël ëaup wilaup pi pimtök kan sak waisak pël naën yaaup. Pi akun poutë omnaröak wak së moulmë pël yeëa. Pël ëen omnarö Anutu pim ngönën tuptak ilëak yaaröön sumatön kimang maim yeëa. 3 Pël ëaö pöpök Pitaare Son piarip Anutu pin ngönën tup kaöetak ilapëneak yaëen sum kot nent mampëneak mëëa. 4 Pël ëen piarip pörök tauak omën pöpön it kökö ngënëë Pitaak epël mëëa. “Ni tenipön itan.” 5 Pël maan pi omnant mampëneak ya wesak piaripön itana. 6 Pël ëen Pita puuk epël mëëa. “Yaköm, ne kot nim nimpnaat won. Pël ëaatak ne omën maim nent wa pötaar ni nimpnaan. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp mor weëre kosangöök ök niamaan. Wal ëak kan së.” 7 Pël mëak Pita puuk mor yaapkëësi moröak kaamök elmëak wal elmëen tapëtakëer pim ingesiar el mö rëen kosat kosang sa. 8 Pël ëak ingesiar ompyaö sëen pi sörok olëak tauak kan ing ëa. Pël ëak piaripring Anutu pim ngönën tup kaöetak ilëak kaalak kan ing ëak sörok olëak Anutuun yowe mëëa. 9 Pël ëen

omën Anutu pim ngönën tup kaöeta kakaati wëaurö pit itena pöt pi kan ing ë Anutuun yaya yamëëa. ¹⁰ Pël ëën pit itenak epël mëëa. “E, omën epop pi Anutu pim ngönën tup kaöeta ka kan yapinte ompyaur pôrek wë sum kimang yaap,” pël mëëa. Pël mëak pit omën pôpön itenak pim naë oröa pöten yaan sa.

Pitaak Anutuu ngönën tup kaöetak ngönën ök mëëa

¹¹ Omën pôp pi Pitaare Son ent ë moulmëak sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëak pi piaripring mor yal ëak Anutu pim ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wëën omnarö pit yaan sak së pitëm naë wa top ëa. ¹² Pël ëën Pita pi pitën itenak epël mëëa. “O Israel nem karurö, ar epëten yaan sak ëëngan. Tenip tenpimté weëre kosang nentak omën epët naën. Arök tenpim ngönën wak wëaö pôtaan omën epop ompyaö sa wesak tenipön itaangkan. Won. ¹³ Omën epët Anutu pimtok yaë. Anutu, pôp pi tiarim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm yaya maima pôp, tiarim Anutu, puuk pim inëënëp, Yesu, pim weëre kosangöt tiarën pet yaalni. Pöp ngaan arök kaöaröa naë wes momëënak pimëën ngön ya mënaup. Pël ëak Rom yang ngarangkep Pailat pi mangkën puuk kan wes momëëpënëak ëa pöt ¹⁴ arök kosang ngentiak omën wotpil ompyaö pôp kasëng menaurö. Mak, ar ke urak Pailatën maan Yesu pim urötak omën yamëngkaup wii kaataakaan kan wes mëën sa. ¹⁵ Pël ëën arim ngöntaan pitök tiarim omën wëwë ompyaut yaningkaup mëna. Pël ëaupök Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëën wëwëetaring wëën tenip itenaut. Pötaanök pôta ngönte ök aim wë. ¹⁶ Tenip Yesuun kön wi kosang yewasën pim weëre kosangöoring omën epop ompyaö yomowas. Yaap, Yesu pi tenip piin kön wi kosang wasënëak kaamök elnia pötak omën epop arim itöök ompyaö sak wë.

¹⁷ “Ngöntre karurö, ne arën ewat wë. Arre arim kaöarök Yesuun utpet elmëaurö. Pël ëautak ar pim songönte ewat nasën wë yak pël elmëaurö. ¹⁸ Pël ëaap Anutu pim nganëër tektek ngön yaaö pôröen ök maan tekeri wesa pöt kë oröa. Pi ngaan epël mëëa. ‘Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pi këlangön kaö pan kat wiipnaap.’ ¹⁹ Pël mëëa pôtaanök ar arim lupöt kaip tiak Anutu pim ë pël elmëën. Pël ëën arim saunat won niwasëpnaan. ²⁰ Pël ëak wë ënëmak Anutu puuk ulöpre moup elniak arim lupöt weëre kosang niwasëpnaan. Pël ëak kaalak Yesu Anutu puuk tiarim kama niöpënëak Yaö Mëëaö pôp arim naë wes mëëpnaan. ²¹ Pël ëëpnaatak pi kutömweri om wë Anutu pim ngölöp ngölöp wasëpna akun mowia pöten kor wë. Pël ëëpënëak nganëër Anutuuk tektek ngön yaaö omën ngëëngköröen ök maan tekeri wesa. ²² Pöt Moses puuk nant epël ëa. ‘Anutu, tiarim Aköp, puuk tektek ngön yaaö namp wes mëën waisëpnaat. Pöp arimté naëaan namp. Pël ëën Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp. Ar pim ngön apna pipöt pout ngar ön. ²³ Ën omën Anutu pim tektek ngön yaaö omnampë ngön kat nawiin ëëpna pôrö Anutu pim omnaröaring naöpan. Pit kö sëpnaat.’ ²⁴ Moses puuk ngön pël retëng ëa. Pël ëën Anutu pim tektek ngön yaaö omën muntarö Samuelre pim kasngaël pôröen ngön ök maan tekeri wesa pöt peene tiarim tektrak yaarö. ²⁵ Ngön epot Anutu puuk tektek ngön yaaö omnaröen maan pitök pitëm këmötëaan nganëër retëng ëën wiakaimautök peene tiarim naë këët yaarö. Tol ëënak wasngan. Ar pitëm kumentëkaanörö. Pötaanök ngön kosang wia epët Anutu puuk arim ëaröaan ëaö epët ar pouröaan yes. Kat wieë. Anutu puuk Apramön epël ök mëëa. ‘Ne nim ëere köröörö ulöpre moup elmëën yangerak omën pourö pangk ë pet irëpnaat.’ ²⁶ Pël ëak Anutu pi pim Inëënëpön yaö mëak wes mëën wet rëak arim ngësë waisa. Pi ulöpre moup elniin arim utpet yaaut sëp wasënëak waisa.”

4

Pit Pitaare Son ngön yaatak moulmä

¹ Pitaare Son piarip omnaröen ngön ök maim wëen kiri ar yaauröere Anutu pim ngönën tup kaöeta polisöröa ngarangkëpre Satusi ngönën omnarö piarpim naë sa. ² Pit së kat wiin piarip Yesu pim wel wiak weletakaan wal ëa pöta ngönte ök mëak tiarta wel wiak tapël wal ëëpenaarö omnaröen pël ök maim wëen pit së kat wiak piarpimëen ya sangën kön wia. ³ Pël ëak këtëp irë ilapënëak yaëen yak om moröak ëlpamök ngön ya mëmpënëak wii kaatak moulmä. ⁴ Ën piarpim ngön ök maima omën pöröa naëaan omën kësang pan saareet 5000 pörö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵ Ëlpamök ngönënë ngarangköröere kaöaröere ngön kosangötë ngarangk yaaurö pit pourö Yerusalem kak wa top ëa. ⁶ Anas kiri ar yaauröa wotöököp piire Kaiapas, Sonre Alesantaare Anas pim kurmentëkaanörö pit pourö wa top ëak wëa. ⁷ Pël ëak wa top pötak Pitaare Son piarip pitëm tektrak tau moulmäk pëlpël mëa. “Arip talëpön maan pimtok pimtë weëre kosang ningkënak omnamp ompyaö wesauwaar? Ma talëpë yapinte mëak ompyaö wesauwaar?”

⁸ Pit pëël maan Pita pi Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëen epël ök mëa. “Omën kaöere ngarangkörö, ⁹ ar tenpim omnamp ngaanëer ing il tëaup ompyaö mowesan pöten pëlpël yeniak. ¹⁰ Pötaanök arën ök niaan Israel omnarö ar pourö ewat seë. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök omën arim tektrak taua epop ompyaö sak wë. Arök Yesu Kristo pöp këra yetaprak möön wel wiaupök Anutuuk weletakaan wal ë moulmä. ¹¹ Ngönëntak ngön nent epël wia.

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

Wap pöta yapinte Yesu. ¹² Pi tapöpök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpnaap. Yang epera rangk omën wë eporö tiarim naëaan nampök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpna pöten yaö neniaan. Yesu pimënt kopët tapöp.”

¹³ Pël maan ngönën ngarangkörö pit yaan panë sa. Pöt Pitaare Son piarip kaö wonaar. Pël ëak piarip ewat kaatak neilaanaarök wa top kaöetak ngön apnaaten kas kopël weëre kosangring ök mëa. Pël ëen pit piaripön epël wesa. “Piarip Yesuring wë weëre kosang epël wa,” pël wesa. ¹⁴ Pël ëak pit itaangkën omën ingesiar ompyaö mowesa pöp piarpim naë yaap tauaan itenak ngön kangiir mapnaat pangk naën ëen sëp wesa. ¹⁵ Pël ëak omën kaöarö pitëmënt ngönaak apënëak piarip ka ngerö nentakël wes momëa. ¹⁶ Pël ëakök pitëmënt ngön epël ë kopëta wesa. “Tiar omën epaar tol elmëëpen? Omën Yerusalem kak wëa pörö pit epël kön wia. ‘Omën weëre kosang epët omnarö yok pangk naënganëët. Retëng piarpim yaë epët tiar yak newasngan.’ Ngarangkörö tiar piarpim ëa pöt kaar newasngan. ¹⁷ Kopëtet om ulöl sak sëpan pötaanök tiar ngön ë kosang wasën piarip kaalak Yesu pim ngönte naën ëëpnaan.”

¹⁸ Pël mëak pit kaalak piaripön yas maan koirak së tau moulmäk Yesu pim ngönte omën muntaröen ök mapanëak nga mëa. ¹⁹ Pël maan Pitaare Son piarip tauëë Pitaak ngön kangit epël mëa. “Arimtok omën eptepar kom ëak iteneë. Kan taltakëer ompyaut? Ten arim ënëm ëen ma Anutu pim ënëm ëen? Pël ëautak ten Anutuun ënëm ëëna pöt arim ënëm naëngan. ²⁰ Tenip yok pangk pim ngönte anaaten kaaö naëngan. Omnant Yesu pim yaëen tenpim itenak kat wiak pël ëaö pipot tenip yok pangk ngep naëngan.” ²¹⁻²² Omën Anutuuk pim ingesiar ompyaö mowesa pöp pim krismakiat omën naar ulpëen il wesaup pöp pi ulwas wonöp. Pël ëen omnarö pit Anutuuk

omën pöp ompyaö mowesa pötaan Anutuun yaya mëëa. Pötaanök ngönënë kansolörö pitök piarip këlangön kat mowiipënëak itaangkën kan won ëën ap wesak piarip kaalak omnaröen ngön ök mepanëak nga mëak wes mëën sa.

Ingre mor saurö pit ngönën ök apnaataan weëre kosang öpënëak Anutuun kimang mëëa

²³ Pitaare Son piarip wes mëën kaalak piarpimoröa naë së kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë ngarangköröa ngön mëëaö pöt ök mëëa. ²⁴ Pël ëën kat wiak pit pourö kön kopëtaö wesak Anutuun epël ök mëëa. “Nuukëer kaöap, ni kutömwer ket ëak pöweri omnant mowian. Pël ëak yanger ket ëak pörak omnant moulmëan. I kaö ket ëak i kaöökë omnant moulmëan. ²⁵ Ni ngaan panëer Ngëengk Pulö elmëen tenim ëap omën omp aköp Tewit nim inëen ngaanëpön maan ngön nent epël retëng ëa.

‘Tol ëënak köpëlörö neen ya sangën ëa?’

Ën tol ëënak omnarö nemëen kup riipënëak ëa?’

²⁶ Yang omp aköröere wotöökörö ne Aköpre nem Yaö Mëëaup nga elniipënëak wa rongan ëa.’

²⁷ Ngön pöta këët peene e yaarö. Pöt öröp morëën? Yerusalem ka kaö eprek omën omp aköp Erot piire Pontias Pailatre köpël omnarö pit Israel omën kaöaröaring wa top ëak Yesuun nga elmëëpënëak ëa. Pi nim Inëen ompyaup ni ngaan ya yaö mëëaup. ²⁸ Pit wa top ëak omnant öröpënëak ngaan nim kopëta wes menan pöpön nga kupre wap wiëima. Pël ëeim wëen omnant öröpënëak ëan pöt nimtë weëre kosangöök elmëen öröa. ²⁹ Pötaanök ten peene ni tenim Aköpön kimang yëniak. Omnarö pit nga kup yari pötaanök ni ten nim inëënörö kaamök elniaan kas köpël nim ngön ompyaut war wesak ök menaen. ³⁰ Ni kaamök elniaan yauman omnarö ompyaö mowesak weëre kosang it ngölöp ke nampöt nim inëen ru ngëengkëp Yesu pim weëre kosangöök mëmpunaan.”

³¹ Pit Anutuun ngön pil ök maö së pet yairën ka pitëm wëa pöt moup ket ëak möa. Pël ëën Ngëengk Pulö pitëm lupötë ilëak peö ëën pit Anutuun ngönte kas köpël omnaröen ngës rëak ök maö sa.

Ingre mor saurö pit lup kopëtemer sak wakaima

³² Akun pötak omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak pitëm naëaan nampök epot nemtëët pöt naën. Won. Pitëm omnant pout ngawi wiak wakaima. ³³ Pël ëak Yesuun ngön yaaö omnarö weëre kosang kësang wak pitëm Aköp Yesu weletakaan wal ëa pöten omnaröen ök maan Anutuuk omën piin kön wi kosang wesa pörö komre kolap kaö elmëen pit ompyaö wakaima. ³⁴⁻³⁵ Pël wakaimëë pitëm tekrakaan nampök omën nentaan ngöntök naën. Pit tol ëakök pël eima wasngan. Pitëm naëaan nampök kaare yangatë sumat wak pöt Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë wak së mangkën kom ëak ngöntök yaaurö meneima.

³⁶ Akun pötak omën namp pim yapinte Yosep pi pitring wakaima. Omën pöpön Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök pim yapin nent Panapas pël maima. Yapin pöta songönte Omnarö Lup Ketumön Yemowesaup. Pi Yuta omnamp Liwai pim kurmentëkaanëp Saipras kustak wilaup. ³⁷ Omën pöp pim yang lup nent omnarö menak sumat wak ngön yaaö omnaröa naë së kom ë mampënëak mena.

¹ Panapas pi pël äa. Ën omën pöröa naë öngre omp naar wëa. Ompöpë yapinte Ananaias. Ën öngöpë yapinte Sapaira. Ananaias puuk pim yang lup nent omnarö menak sumat wa. ² Pël äak kaö nent yoolök wasëpënëak kaö nent ëlëëp wia. Pël ëen pim öngöp piita ëlëëp wia pöten kön wiin ompyaö äa. Pël ëen pi sum kaö nent wak së ngön yaaö omnarö menak, e tapët pël mëëa. ³ Pël ëen Pitaak piin epël ök mëëa. “Ananaias, Seten puuk nim lupmer utpet panë niwasën Ngëëngk Pulöön morök elmëëmëak nim yangeta sumat wak kaö nent ëlëëp wian. ⁴ Ni wet réak yanget sum naën wieëa akun pötak yang pöt nimtëët pël wieëa. Ën ënëmak ni yang pöt omnarö menak sumat ningkën wan pöt nimtëët. Oröpmorëënök ni sum kaö nent ëlëëp wiak ngön kaar ëaup? Nim ngön kaar pipët ten omnaröen pëen nenian, Anutuun kaar yemaan.” ⁵⁻⁶ Pël maan Ananaias pi ngön pöt kat wiak wel wiak së gentia. Pël ëen yokoturö pit kat wiak së pim sokur poë koröpöök kör koëak wak së yang kel weera. Pël ëen omnarö pit ngön pöt kat wiak kas kaö panë äa.

⁷ Kot nent wë ngöngöp äak 3 aöa pël won yesën pim öngöp Sapaira pim ompöp wel wia pöten kat nawiin yak Pita pim kaata kakaati së ilëa. ⁸ Pël ëen Pita pi epël pëlpël mëëa. “Arip yangeta sumet epët pëen wauwaar ma?” Pël maan öngöpök epël mëëa. “Yok nim wan pi tapëtëp.” ⁹ Pël maan Pita puuk epël mëëa. “Aripök Aköpë Pulöön morök elmëënë pöten kön wiin kengkën sa ma? Kat wiaam. Omën nim ompöp yang kel weeraurö pit ka kanrak pi yawir niinta niöpnaat.” ¹⁰ Pël maan tapëtakëër öngöpta wel wia. Pël ëen yokoturö pit kaalak wak së pim ompöpë naë moweera. ¹¹ Pël ëen Yesuu ingre mor sauröere omën muntarö ngön pöt kat wia pörö pourö kas kësang panë äa.

Retëng it köpëlöt mëna

¹² Akun pötak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit weëre kosang it ngolöpöt kësang omnaröaan elmëa. Pël ëen omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit Anutuun ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wa top äak Anutuun ök maim wakaima. ¹³ Pitëmënt pëen pël ëeim wëën omën muntarö pitëm wëwëatön itenak pit ompyaö wëaurö pël yamëëaurö yak pitring öpnaaten kas ëeima. ¹⁴ Pël äaatak omën kësang pan Aköpön kön wi kosang wesak pim ingre moröröaring yal mëna. ¹⁵ Pël ëen Yesuu ngön yaaö omnarö pit pitëm yaat om mëmpö yesën omnarö pit pitëm yauman omnarö wak së kamtaöökë kan ëöök urötrëng wi moulmëa pöt pit epël mëäkök äa. “Pita pi kamtaöök yesem pim moresök morööpnaat. Ën nent pöt pi yesën pöt pim könöpök pitëm rangk ilap riak sëen ompyaö sëpnaat.” Pit pël mëak wak së mowieima. ¹⁶ Pël ëen Yerusalem kak we naöökëan naöökë ka pötëaan yauman omnaröere omën pitëm lupötë urmerarö wëaurö pourö wak së Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë oröön waö ë momëak ompyaö mowesa.

Ensel nampök ngön yaaö omnarö wii kaatakaan ent ë moulmëa

¹⁷ Ënëmak kiri ar yaaurö pitëm wotöököpre omën piiring wëaurö pitëm yapinte Satusi, pit Yesuu pim ngön yaaö omnarö yaaö pötön itenak war kön wiak ya sangën ëen utpet mowasëpënëak kön wia. ¹⁸ Pël äak së ngön yaaö omnarö wak wii kaatak moulmëën utpet yaauröaring wëa. ¹⁹ Pël ëen rö kan Anutuun ensel nampök wii kaata kanwer të mowiak ngön yaaö omnarö wël äak mësak orö epël ök mëëa. ²⁰ “Ar Anutu pim ngönën tup kaöetak së wëwë ngolöpta ngönte omnaröen ök man.” ²¹ Pël maan pit ngön pöt ngar wak wëen ketëp ngampi yoolaan ngönën tup kaöetak ilëak ngës réak omnarö ré moula.

Pit pël ëeim wëen kiri ar yauröa wotöököpre pim omnarö pit Yuta omën kaöaröen yas maan ngönënë kansolörö wa top éa. Pël ëak wii kaata kaöapë ngësël ngön wes mäa, Yesu pim ngön yaaö omnarö wii kaatakaan koirak waisëpënëak. ²² Pël ëaatak ngönënë polisörö pit wii kaata kakaati së itaangkën Yesu pim ngön yaaö omnarö pit won wieëa. Pël ëen pit kaalak ngönënë ngarangköröa naë së pitën ök mëëa. ²³ “Ten wii kaatak së itaangkën kan ngarangkörö wëen ka kanötta om wari seëa. Pël ëaan ten koirënëak kakaati së itaangkën won wieëa.” ²⁴ Pël maan ngönën tup kaöeta polisöröa kaöapre kiri ar yauröa wotöököp pöt kat wiak kön selap wiak neneren epël mëëa. “Pitëm yaë pipëtakaan oröpöt orööpënëak yaë?” ²⁵ Pël aö yeem wëen omën namp pitëm wa topöök së epël ök mëëa. “Kat wieë. Arim omën wii kaatak ulmëan pörö pit ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök maim wë.” ²⁶ Pël maan polis ngarangköpre pim koturö pit së Yesuu ngön yaaö omnarö koirak sa. Pit koirak yewaisem tang nemomöön, omnaröak pit kël momööpanëak kas éa.

Ngön yaaö omnarö pit ngönënë kansolöröen kas naën, ngön ök mëëa

²⁷ Pit Yesu pim ngön yaaö omnarö koirak kakaati së ngönënë kansolöröa naë tau moulmëen tauaan kiri ar yauröa wotöököpök pitën epël pëël mëëa. ²⁸ “Ten arën Yesuu ngönte anëëtaan nga nenian éan ma? Ma arök kön wiin pöt omën pasit yaë ma? Yerusalem omnaröen ngön pöt ök maan pitök tenën Yesu möan pël apna pöten ar kent yeë.” ²⁹ Pël maan Pitaare karurö pit kangiir epël mëëa. “Ten yok pangk ar yang omnaröa ngönte ngar naöngan. Ngön Anutu pim ök niia pöta ënëm ëënaat. ³⁰ Arök Yesu këra yetaprak möön wel wia. Pël éaupök tiarim ëere körööröa Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. ³¹ Pël ëak Anutuuk koirak së pimtë naë ulmëen pim yaapkéetakël wë. Pël ëen Anutu puuk kaö wes moulmëen tiarim kepönöök wë kaamök elniak Israelörö tiarim kanöökël pourö wa nuulëen utpetat kasëng mampunëen. Pël ëen Anutuuk arim utpetat wa moolapnaat. ³² Ngön pöt tenök ök yeniaan Ngëëngk Pulöökta omën pötön war wesak yenia. Anutuuk omën pim ngönte kat yawiaurö ten Pulö yaningk.”

Kameliel pi ngönënë kansolöröen ngön yaaö omnarö kön wialök elmëëpënëak mëëa

³³ Ngönënë ngarangkörö ngön pöt kat wiak ya sangën ëen Yesuu ngön yaaö omnarö mëmpënëak éa. ³⁴ Pël yaëen Parisi omën kaö namp Moses pim ngön ë kosang wesaut rë yemoulaup pi pitëm tekrak wëa, pim yapinte Kameliel. Pit omën pöpön kön wiin ompyaö yaaup. Puuk ngönënë ngarangköröa tekrakaan wal ëak Yesuu ngön yaaö omnarö ka kaö nerakël wes momëen sa. ³⁵ Pël ëen pitën epël ök mëëa. “Israel omën nem karurö, tiar omën eporö omën nant elmëëpenëak pöt kön wialök elmëëpenaan. ³⁶ Kat wieë. Ngan panëër won, peen peen omën namp wakaima yapinte Tiutas. Pimtok pimtën kön wiin, ‘Ne omën kaöap;’ pël wesak omnaröen maan omën kësang 400 ke pël ëak yang ngarangköpön nga elmëëpënëak sa. Pël ëen narö pitök pi mëngkën pim iri wëaurö pit pim ngön pöt sëp wesak repak sa. ³⁷ Pël ëen kaalak Yutas Kalili omnamp puuk omën muntarö wak Rom yang ngarangköpëen nga elmëa. Pël éa akun pötak yang ngarangköp pi ka poutë omnaröa yapinöt wë yesën ngaarö pitök pöpta mëna. Pël ëen pim iri wëauröeta pim ngönte sëp wesak repak sa. ³⁸ Pël éaut pötaanök Yesuu ngön yaaö eporöen tiar mop mowiak itöök elmëaapa. Pitëm ngön epot omën pëënök yeëa pöt won sëpnaat. ³⁹ Ën omën puot Anutuuk kaamök elmëen pim weëre kongäök yeëa pöt tiarök yok pangk il nemowasngan. Pötaanök mowëen it mongënaapa. Tiar pël yeem Anutu pimtën nga elmëënganak.”

Ngön yaaö omnarö Yesuu yapintaan ëö sëpna pöten ërëpërp ëä

⁴⁰ Pël maan ngönënë kansolörö pit Kameliel pim wes meën sëpënëak ëä pöt ngar wa. Pël ëak pit Yesuu ngön yaaö omnarö koirëpënëak maan koirak sëen ngönënë ngarangköröak polisöröen maan pës möön epël mëä. “Ar kaalak Yesu pim ngönte omnaröen ök manganok.” Pël mëak wes meën sa. ⁴¹ Pël ëak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa toptakaan oröak yesem ërëpsawi ëä. Pöt Anutuuk pitëm ya mëna pöten itaangkën yok pangk ëen pit Yesuu ngöntaan yok ëö mongawisëpnaat pël wesa. ⁴² Pël ëak kët ël epotë pit ka yaapötëere Anutuu ngönënë tup kaöetak së omnaröen Yesu Anutu pim Yaö Mëëaup ngön ompyaö pöt ök maima.

6

Pit omën 7 ëak ngön yaaö omnarö kaamök ëëpënëak moulmëä

¹ Akun pötak Yuta omën narö Yesuu ingre mor saurö selap sak wë tok nentepar pitëm tekarak kom kap oröa. Pöt Krik ngön yaauröak Yuta ngön yaauröen kaaö ngön mëak epël mëä. “Kët poutë omën omnant ngöntök yaaurö kaömp yemangkem ar Krik ngön yaauröa öng kapirörö ompyaö wesak nemangkën ë yeë.” ² Pël ëen Yesu pim ngön yaaö omnarö 12 pöröak Yesuu ingre mor sauröen yas maan së wa top ëen epël ök mëä. “Kat wieë. Kaömpre monat kom yaaö ngön pötak tenim ya mëmpuna kanöt ël yeniwari pipët pangk naën yaë. Tenim ya kë pöt Anutu pim ngönte omnaröen ök nianëak ëaut. ³ Karurö, ar peene arim naëaan omën 7 ëak kom ë moulmëen pitök omnant kom ëëpëna ya pöt ngarangk ëëp. Pit omën Ngëengk Pulö pitëm lupötë wieëa könringöröak moulmëen. ⁴ Pël ëen tenimtokëer kët ël epotë Anutuun ök maimeë pim ngönte tekeri wesak ök niain önaan.” ⁵ Pël maan omën pourö ngön pöten kent ëak omën eporö ulmëä. Wet réak Stiwen omën pöp pi Anutuun kön wi kosang pan yewesaup Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëäö pöp moulmëä. Pël ëak namp Pilip, namp Prokoras, namp Naikena, namp Taimon, namp Pamenas, namp Nikolas Antiok kakaanëp, pi köpël omnamp ngës réak Israel omnaröa ngönënë wak wëäö pöt yaaup. Pël ëak Yesuun kön wi kosang wesaup. Pit omën piporö moulmëä. ⁶ Pël ëak pit Yesu pim ngön yaaö omnaröa naë moulmëen pitëmëen Anutuun ök mëak pitëm moröt keponötë mowiak welaköt elmëä.

⁷ Anutu pim ngönte ulöl sëen Yerusalem kak omën wëaurö pitëm naëaan selap pan Yesu pim ru sa. Pël ëen kiri ar yaauröa naëaan selap pitta Yesuun kön wi kosang wesa.

Yuta omnarö pit Stiwen wali wa

⁸ Stiwen pi Anutuuk komre kolap elmëak ngönënë weëre kosang ke nentere nent kaamök elmëen retëng weëre kosang omnaröa yok pangk naënganëet omnaröa tekarak mëneima. ⁹ Pël yaëen omën narö Stiwen pim yaaö pötön kaaö ëeima. Omën pörö pit tok nentak wë Yuta omnaröa ngönënë tup nent, yapinte wii natëenöröa ka pötak wa top ëeima. Omën pörö pit Alesentriaare Sairini kakaanörö. Ën narö Silisiaare Esia yangrakaanörö. Pit së wa top ëak Stiwenring ngön nga ela. ¹⁰ Pël ëaup Pulöök kaamök elmëaan yak pitök pi il nemowasën ëä. ¹¹ Pël ëen pit omën naröak Stiwen pimëen ngön mööngk réak mapëna yak sum elmëen pitök ngön mööngk réak epël mëä. “Pi Moses tiarim ëapre Anutuun pim këmtakaan utpet wesak yaan ten kat wiaut.” ¹² Pël maan omën pörö pit omën yaapöröere ngönënë ngarangköröere ngön kosangötë ngarangkörö pit es nga mowesak Stiwenë naë së moröak wais ngönënë kansolöröa tekarak tau moulmëä. ¹³ Pël ëak omën ngön kaar apnaaröeta piiring tau moulmëen kaar epël mëä. “Omën epop pi akun poutë Anutuu

ngõnën tup ngëengk epëtere Mosesë ngõn kosangõtõn utpet wesak yaaup. ¹⁴Ten kat wiin pi epël ya. ‘Yesu Nasaret kakaan pipopök ngõnën tup epët tööl komun êak Mosesë ngaantak tiarim êarõ ngõn mena pôtë urtakõt wiiipnaat.’ ¹⁵Pël maan ngõnën ngarangk kaõarõ pourõ pit Stiwen pim ê kosaõõn it kõkõ mongnaan êwa panë têak enselõrõa ê kos korõp orõa.

7

Stiwen pi ngõnënë kansolõrõen ngõn õk mëea

¹ Pël êën kiri ar yaaurõa wotõõkõpök Stiwenën epël pël pël mëea. “Ngõn e ya epët kaar ma yaap?” ² Pël maan pi kangiir epël õk mëea. “Nem pepere karurõ, ar nem ngõn epët kat wieë. Anutu, êwa pepap, pi ngaanëer tiarim êap Apram pi Mesopotemia yangerak om wëënaar Anutu pi pim naë orõak epël õk mëea. ³ ‘Ni nim omënerë kaare yanger sêp wesak nem yang pet elniima põrek sê õm.’ ⁴ Pël maan pi Kaltia yang pör sêp mowesak ka kaõ naõ Aran põrek sê wëën pim pepap wel wia. Pël êën ênëmak Anutu puuk wes mëën kaalak yang Israel omnarõ tiarim wë eprekël waisa. ⁵ Pël êaap Anutu pi yang lup nent pimtëen panë wesak, ‘Epët nemët,’ pël apna nent wël ê nemangkën êa. Won pan. Anutu pöp om epël kosang wes õk mëea. ‘Ênëmak yang epër nimpaat. Pël êën nim ruure êarõ orõak pep sak õpnaat.’ Pël mëeaõ akun põtak Apram pim õngõp ru nawilën êa. ⁶ Pël êën Anutuuk kaalak ngõn munt nent epël õk mëea. ‘Nim ruure êarõ yang maim nerek sê wëën omën põrek wëaurõak ngarangk elmëen ya pas mëneim sum won õpnaat. Pël êën põrekõrõ pitõk këlångõn ya pas mangkën krismaki 400 pil wakaimpënaat. ⁷ Pël êën ênëmak nook omën pit këlångõn kat mowiipna pipõrõ ngõn ya mëmpaat. Pël êën ênëmak nim ruure êarõ pit yang pör sêp wesak yang eprek wais wë neen yaya neaimpënaat.’ ⁸ Pël mëak Anutuuk Apramre êarõaan pim ngõn kosang wes mëea põt pet elmëepënëak Apramõn pim ruure êarõa korõp kaut ilëpënëak õk mëea. Pël êën omnarõak korõp kaut ila põtën itenak Anutu pim Apramõn ngõn kosang wes mëea põtën kõn wiiipnaan. Pël êën wëak pim õngõp yokot namp wila yapinte Aisak wë akun ⁷ êak won sêën ⁸ põtak korõp kaut ila. Pël êën Aisak puuk wë pim ruup Yakop wilak tapël elmëa. Pël êën Yakop puukta wë pim ruurõ ¹² pörõ tapël elmëa. Pël êën pörõak wë ¹² tapël êak pitëm naëaan Israel omnarõ tiarim kur ¹² êak orõa.

⁹ “Yakopë ruurõ pit omp kaõ sak wë Yosepëen këëpõt kõn mowia. Pël êak pi omën narõ mës menak sumat õpënëak kõn wiak mangkën pit koirak Isêp yangrakë sa. Pi põrek sê inëen ru sak wë waur eima, sum won. Pël êën Anutuuk pi sêp nemowasën, ¹⁰ kõnõm nant pim naë yaarõõn Anutu puuk ngangk elmëeima. Pël êak Anutuuk pi êl kaamõk elmëak kõn tektek kaõ mangkën Pero Isêp yang omën omp akõp pim naë wëën piin itaangkën ompyaõ êën kaõ wes moulmëen puuk Isêp yang ngarangkepë yaat ngarangk êa. Pël êak wë Pero pim kaata yaat pour pi ngarangk êak wakaima. ¹¹ Pël êën wë ngõtõk kësang nempel Isêpre Kanan yangrak orõak wiaan omnarõ kaõmpëen utpet ê yesën Israel tiarim êarõeta tapël êa. ¹² Pël yeem Yakop pi kat wia põt Isêp yangrak omnarõak wet rëak akun põtëaan kaõmpõt wa kõn wiaut wia. Pël maan pi ngõn põt kat wiak tiarim êarõ pim ruurõ ngës rëak wes mëën Isêp yangrak sê kaõmp wak waisa. ¹³ Pël êak wais wë akun nentak kaalak sa. Sê orõõn Yosepõk nanõrõen epël õk mëea. ‘Ne arim nangap Yosep.’ Pël yemaanak Pero piita Yosepë nanõrõen êwat sa. ¹⁴ Pël êën Yosepõk nanõrõen epël õk mëea. ‘Ar sê tiarim pepap Yakopõn maan wais eprek Isêp tiarim karurõaring õpenaan.’ Yakopë omën kurmentëkaan pörõ ⁷⁵. ¹⁵ Yakopre pim kurõõkaan pörõ Isêp yangrak sê wë ulõp sak we põök wel wia. ¹⁶ Pël

ëen ënëmak pit pouröa kosat wak së omën yangaöökë wieëaurek Sekem pörek weera. Yang pör ngaanëër Apram puuk Emo pim omnaröa naëaan sum ëa.

17 “Israel omnarö pit Isëp yangerak wë ulöl sa. Pël ëen Anutu pim Apramön yang yaö mëa pörekë sëpënëak Isëp yanger sëp wasëpna akun mena pöt temanöm sa. 18 Pël ëa akun pötak Isëp omën omp ak munt namp oröa, pöp Yosepön köpëlëp. 19 Omën pöpök Israel tiarim ëere körööröen morök elmëak epël maima. ‘Ar ru wilak pöt wak së pëlëër mowiin. Pël ëen wel wiipnaan.’ 20 Pël maan akun pötak Moses pi pim ëlëpök wilak itaangkën pim möönre koröp ompyaö ëen itenak ëlëpök ngarangk ëak kapa yemangkën ngoon naar namp won sa. 21 Pël ëen ëlëp pi yang ngarangkëpë ngönte ngar wak Moses wak së pëlëër mowia. Pël ëen yang ngarangkëpë koontupök së koirak pim ru ket ëak ngarangk elmëeima. 22 Pël eim wëen Moses pi kaö sak wë Isëp omën kaöaröa naëaan kön tektek wak kaö panë sa. Pël ëak pi ya kësangöt wak ngön weëre kosangringöt pitën ök maima.

23 “Wë ënëmak krismaki 40 ëak won sëen Israel omën pim karurö kaamök elmëepënëak kön wia. 24 Pël ëak pi yesem itna pöt Isëp omën nampök Israel omën namp möa. Pël ëen pi pim karip kaamök ëak Isëp omnampë utpet elmëa pöta kangiir Isëp omnamp mëna. 25 Pël ëa pöten Moses pi epël kön wia. ‘Nem omnarö pit neen epël kön wiipnaat. “Anutuuk pi kaamök elmëen tiar Israel omnarö Isëp yangrakaan nikoirëpënëak yaö mëëaup,” pël kön wiipnaat.’ Pël ëa pöt pit pël kön nawiin ëa.

26 “Ka urak wangam kanök Israel omën naar nga yaalën pi ngeröök yaalmëem epël mëa. ‘Arpimënt tapaarök yeëerek nga elngan.’ 27 Pël maan omën ngöntöp ngep ëak yamöa pöpök Moses mök ë moolëak epël mëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia? 28 Ma nim peen kusi Isëp omnamp mënan pöl kaalak neenta nemëmpëak yaan ma?’ 29 Pël maan Moses pi ngön pöt kat wiak yang pör sëp wesak Mitian yangerak kas së wakaim wë öng namp wak yokot naar wila.

30 “Moses pi yang pörek wëen krismaki 40 ëak won sëen akun nentak yang pultak Sinai tomök ikanöök këra kot nementëk es wëlëng yokota. Pël ëen Anutu pi enselëpë ök sak es wëlëngöökë öngpök wëen 31 Moses pi pöten itenak yaan sak itaampënëak naë yesën Aköpök epël ök mëa. 32 ‘Ne nim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Pël maan Moses pi yaan sak reireë neen kaalak itaampnaaten kas ëa. 33 Pël yaëen Aköpök epël ök mëa. ‘Ne ngëengkep yang eprek wë. Pötaan yang nim tauaan pipët welakët yak kan wariaarek nim ing korötepar përe ola. 34 Ne itaangkën Isëp omnaröak nem omnarö utpet moweseim wë. Pël ëen ne kat wiin pit ya utpetaring wë neen merëk neaim wë. Pötaanök ne pitëm könömöt ent ë moolamëak yewais. Wal ë. Wes nimëen Isëp yangerakë sumëen.’”

35 Stiwen puuk kaalak epël ök mëa. “Moses pi ngaanëër Israel omnarö pitök pim ngönte wa moolëak epël mëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia?’ pël mëa. Pöt pit omën pöp Anutuuk Israel omnarö pit ngarangk ëak këemre këlangönë öngpökaan ent ë moulmëepënëak yaö maan wëen enselëpök këra kotumentëk es wëlëngöökëan ök mëa pöten pit köpël pötaanök. 36 Pël ëak Moses puuk omën pörö mësak yesem Isëp yangerakaan i kaö Köp Mōauukaan yang pultakë pötë yesem retëng ke nampöt mëneim wëen krismaki 40 ëak won sa. 37 Pël ëak Moses puuk Israel omën pimorëen epël ök mëa. ‘Anutu tiarim Aköp puuk tektek ngön yaaö namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëen Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp,’ pël mëa. 38 Moses pi tapöp ngaan yang pultak omnaröaring wa top ëak wakaima. Pi akun pötak tiarim ëaröaring wëen ensel Sinai tomök ngön ök

mëëa pöp piarip pouwaar wëa. Pël ëëëak Moses pi Anutu pim naëaan pim ngön lëngë nasëpanë pöt wak tiarimëën mena. ³⁹ Pël ëënak tiarim ëarö pit Moses pim ngön pipët wa olëak kaalak Isëp yangerakël sëpënëak ëa. ⁴⁰ Pël ëak pit Moses pim nanëp Eron pim naë së oröak epël mëëa. ‘Moses pi tiar yangerakaan mësak wais eprek niulëak pi talël sa wes? Ten köpël yaëërek nuuk omën kön nent ket ë nin pötak tenim omp ak sak wotöök rëak mës niwak sëpnaan.’ ⁴¹ Pël mëak akun pötak purimakaö ru kön namp ket ëak animaö narö möak kön kaar pöpëën kiri ar ë mowiak pitëmtë omën ket ëaö pötaan ërëpsawi elmëeima. ⁴² Pël eim wëën Anutuuk mopöök omnant wia epot këtre ngoonre ari puotön yaya mapënëak pit kasëng mömena. Omën pipot Anutu pim tektek ngön yaaö omën nampök epël retëng ëa.

‘Israel omnarö ar yang pultak imeë krismaki 40 ëak sa.

Akun pötak animaö kiri ar ëëiman.

Pël ëan pöt nemëën won.

⁴³ Ar wet rëak omnant arimtë ket ëautön yaya maimaurö.

Pël ëak ar omp ak kaarëp Molok pim poë koröp ngönën tup kaarkaarte tiak wak

pötaring omp ak kaarëp Repan pim ari kõnte wak sa pël eimaurö.

Pötaanök peene nook ar kama niwak wes nimëën maimerek Papilon yangrakë sënëën.’

⁴⁴ ‘Tiarim ëarö pit yang pultak wakaima akun pötak poë koröp ka nent Anutu pi pitring wë pöta ökre waste tiak wak ima. Ka pöt Anutu pimtök Mosesën ök rapnaal pet elmëën ök rëak wak ima. ⁴⁵ Pël ëën ënëmak tiarim ëaröak poë koröp ka pöt pitëm peparöa naëaan wak Yosuaaring imeë yang munt ner Anutu omën yang pörek wëaurö waö ë mömëa pörek së oröa. Pël ëaut poë koröp ka pöt om wiakaim wiaan yang omën omp aköp Tewit pi oröa. ⁴⁶ Pël ëën Tewit pim wëwëeten Anutu kent elmëa. Pël ëën Tewit pi Anutuun epël kimang mëëa. ‘Ne yok pangk ni, nem ëap Yakop pim Anutu, nimëën ngönën tup ompyaö nent ök ram ma?’ ⁴⁷ Pël mëëautak omën omp aköp Solomon, Tewit pim ruup, puuk ka pöt ök rëa. ⁴⁸ Pël ëaap Anutu O Ngaarëkép pi ka omën moresök ök yera epotë pëën naöpanëpön tektek ngön yaaö omnampök pël ëa.

⁴⁹ ‘Aköp pi epël ëa. Ne kaöap kutömweri wë omën pout ngarangk ëak wëaup.

Ën yang pipër nem weëre kosangöökë iri wia.

Pötaanök arök yok pangk ka nent nem wel aisëëë kë samaan ök nenerangan sa.

⁵⁰ Iteneë. Nemtok nem omën ket ëaö epot pout il wesak wë.’ ”

⁵¹ Stiwen puuk kaalak kansolöröen epël ök mëëa. ‘Arim lupötë wa olëere kön utpet pötök peö ëak wë köpël omën ket ëak Anutuun ngönte kat nawiin yaurö. Ar kët ël epotë Ngëëngk Pulöökë ngönötta wa olaim wëaurö. Tiarim ëarö pit pim ngönöt wa olaimaurö. Arta tapël yeë. ⁵² Yaap, tiarim ëarö pit Anutu pim tektek ngön yaaö omnarö pitëm naëaan namp öp sa wasngän. Pourö utpet mowesa. Pit omën wotpil waisëpnaapön tektek ngöntak war wesak ëaö pörö pourö mënak won wesaurö. Pël ëauröak peene arökta omën wotpil tapöp ngaaröa naë wes mëën mëna. ⁵³ Tiar tapöröak Anutuun naëaan ngön ë kosang wesa pöt öpenëak enselöröak tiarim ëaröen ök mëëautak arta ngön pötë ënëm naën yeë.’”

Pit Stiwen kël möön wel wia

⁵⁴ Stiwen pi pël maan ngönënë kansolörö pit ngön pöt kat wiak ya sangën ëën kë ruru kön wia. ⁵⁵ Pël ëën Ngëëngk Pulö pim lupmeri ilëak peö ëa. Pël ëën pi we riak itena pöt Anutuun naë ëwa kësangpel ëaan Yesu Anutu pim

yaapkëetak tauaan itena. ⁵⁶ Pël ëak Stiwen pi pitën epël ök mëëa. “Kat wieë. Ne peene itaangkën kutömwer kan tëën Omën Këëp pi Anutu pim yaapkëël tauaan ityaangk.” ⁵⁷ Pël yemaan kansolörö pit Stiwen pi Anutuu yapinte ngep yaë wesak kat wiipanëak kat ur wariak ngön kaëpre ngön ëak wal ëak sê moröak ⁵⁸ weruak Yerusalem ka pööké wilëngkëël koliil sê olëak kël momöa. Pël ëak omën pimëën ngön aima pöröak pitëm ulpëënöt përeëak omp ulwas nampë yapinte Sool pim naë rongan ë ulmëa. ⁵⁹ Pit pi kël yemomöön Stiwen pi kimang ngöntak Aköpön epël ök mëëa. “O nem Aköp Yesu, ni nem könöp kama neö.” ⁶⁰ Pël mëak rar rë wesirak ngön ëak epël mëëa. “Aköp, ni omën utpet yaalnë eporö kangit mangkan.” Pi ngön pil ök më pet irak wel wia.

8

Sool pi Yesuu ingre mor saurö utpet moweseima

¹⁻² Sool pi Stiwen mëngkën ya kë sa. Pël ëën omën ngönën kat wiaurö pitök pim sokut wak sê yang kel weera. Pël ëak pit ingre ya ilak aima. Pël ëa akun pötak Yerusalem kak omën wëa pöröak ngës réak Yesuu ingre mor saurö mëmpö waö ëak rep momëën Yutia yangrakaan Sameria yangrakë sa. Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëmënt Yerusalem kak wakaima. ³ Pël ëaan Sool pöpök Yesu pim ingre mor sa pörö utpet mowesak pitëm kaatë kakaati ilëak öngre omp pourö moröak wii téak wak sê wii kaatak ulmëa.

Pit Sameria kak ngön ompyaut ök mëëa

⁴ Yesu pim ingre mor rep momëën saö pörö pit neenem yesautë pim ngönte ulöl wesak ök maö sa. ⁵ Pël ë yesën Pilip pi Sameria kak sê omnaröen Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pim ngönte ök mëëa. ⁶ Pël yemaan omën kaö pan pim naë wa top ëak retëng omnaröa it köpëlöt ëaö pötön itenak pim ngönöt këëkë pan kat wieima. ⁷ Pël yaëën omën selap urmerarö pitëm lupötë wëa pörö waö ë mëën merëkre ngönëer oröak sa. Pël yaëën omën kosat kël waare kan utpet yaaö pourö ompyaö panë sa. ⁸ Pël ëën omën Sameria kak wëaö pörö Pilip pim ëa pöten itenak ërëpsawi kaö pan ëa.

⁹ Akun pötak kak taprek omën namp wëa pim yapinte Saimon pi kempre pölang pöt ewat panëëp. Pël ëën Sameria kak pörökë omnarö pit pim yaaö pöten yaan sa. Omën pöp omnaröen pi pitëm kaöap pël maim yeëa. ¹⁰ Pël ëën kak pörökë omën kotre kaö pourö pit pim ngön mëëaö pöten këëkë pan kat wiak epël maima. “Omën epop pi weëre kosang kaö pan wak Anutuu naëaan irëa.” ¹¹ Yaap, pit akun wali pim yaaö pötön itenak yaan sak pim ngön yaaut këëkë kat wieima. ¹² Pël eim wëënak Pilip pi waisak Anutu pi omnarö wa ngaöök nimëak wë pöpë ngön ompyaö pötre Yesu Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pim ngön ompyaö pöteta ök maan omën narö piin kön wi kosang wasën Pilip pi omën pörö i momëa. ¹³ Pël ëën Saimon piita Yesuun kön wi kosang wasën Pilipök i momëën Pilipring wakaima. Pël ëak pi Pilipë retëng kësang ke nalöt yaaö pötön itenak yaan sa.

¹⁴ Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yerusalem kak wë Sameria omnarö Anutuu ngönte wak wëa pöt kat wiak Pitaare Son wes mëën itaampö sa. ¹⁵⁻¹⁷ Pël ëak pitëm naë sê oröak itaangkën pit Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëën wëa. Pël ëaap itaangkën Ngëëngk Pulö pitëm naë neiraan wieëa. Pël ëën Pitaare Son piaripök Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapna pötaan kimang mëak piarpim moresiar pitëm kepönötë rangk mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa. ¹⁸ Pël ëën Saimon pi Yesu pim ngön yaaö omnaarë moresiar omnaröa kepönötë yemowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa pöten itenak pi weëre kosang pöt piarpim naëaan sum ëëpënëak kimang

mëëa. ¹⁹ “Arpim weëre kosang wa pipët nampun. Pël ëën nookta omnaröa kepönötë nem moresiar mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapnaan.” ²⁰ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Ni korar pan yaanëp. Nim sum pötak yok pangk Anutuu naëaan Pulö sum ëëm wesak yaan. Pötaanök nim sumetaring utpet kak sumëët. ²¹ Anutu pi nim lupmeri itaangkën yok pangk naën. Pötaanök ni tenring ya epëtak naön ëëm sa. ²²⁻²³ Yaap, ne niin ëwat wë. Nim lupmer warre kaur pömpelök peö ëak wiaan utpetatök par elniak wë. Pötaanök ni pipot kasëng menak Aköpön kimang maan puuk nim utpetatë saunat lupmeri wia pipot won niwasëpnaan.” ²⁴ Pël maan Saimon pi piaripön epël mëëa. “Arip nemëën Aköpön kimang maë. Pël ëën omnant nim yenëaan pöt nem naë kaalak naaröön ëëpnaan.”

²⁵ Pitaare Son piarip ngön weëre kosangringöt pël ök mëak Yesuu naëaan ngön kat wia pöt ök mëak Yerusalem kakë sa. Yesem Sameria yangera öngpök ka wieëa pötë ngön ompyaut ök maö sa.

Pilipök Itiopia omnampön ngön ompyaut ök mëëa

²⁶ Ënëmak Aköpë ensel nampök së Pilipön epël ök mëëa. “Wal ëak ëngkël së Yerusalemëlaan kan Kasa kakël sa pipöök sum.” Kan pö yang pultak yesau. ²⁷⁻²⁸ Pël maan Pilip pi wal ëak sa. Yesem itaangkën omën kaö namp Itiopia yangerakaanëp piita kan tapöök yesa. Omën pöp Itiopia yangerak öng aköp yapinte Kantesi pim kaatere ya omnaröa ngarangkëp, pi Yerusalem kak së Anutuun yaya mëak kakë sëpënëak kar pol osörök weruak yaaö naöök wel aisëak yesem Aisaia Anutuu tektek ngön yaap pim pep retëng ëauwer sangk kelö yesa. ²⁹ Pël yaëen Anutuu Pulöök Pilipön epël ök mëëa. “Ni kar osöröa weruak yes ëngkööké naë së.” ³⁰ Pël maan Pilip teëntom së itaangkën omën pöp Aisaia pim pep ngaan retëng ëa pöwer sangk kelö yesa. Pël ëën pi omën pöpön pëël mëëa. “Ni ngön sangk yaalën pita songönten ëwat wëen ma won?” ³¹ Pël maan pi kangüir epël ök mëëa. “Omën nampök pet naalnëen ëëpna pöt ne tol ëak ëwat sum? Pötaanök ni nem naë wais wel aisëak ök nea.” ³² Pël maan Pilip pi karöökë ngaarëk is wel aisëak omën pöpë ngönën pepeweriaan sangk kelö yesa pöten kat wia. Pöt epël.

“Omnaröa sëpsëpörö mööpënëak wak yes pöl elmëa.

Sëpsëp ruuröa ëpöt ilëpënëak yaëen këlël naën yaë pöl ngön won sak wëa.

³³ Omnarö pit pi ngep ëak utpet elmëak ngön yaat wotpil wesak namëngkën ëa.

Pit pim wëwëet won pan wes moolaan pim yangerakë wëwëet won sa.

Omnarö pitök pim ru wilëpnaaröen itnaampan.”

³⁴ Omën kaö pöpök Pilipön epël pëlpël mëëa. “Omën epop ngön epot pimtëen ya ma omën nampëen ya?” ³⁵ Pël maan Pilipök ngön kangit ök mëëa. Pi ngës réak Anutu pim ngönën pepeweriaan omën kaöap pim sangk kela pöt war wesak Yesu pim songönte pim ngön ompyaö pöt ök mëëa. ³⁶ Pël ëak kamaatöök om yesem omën kaö pöpök i kaö naöön itanak Pilipön epël ök mëëa. “Itan. I kaö nent ëngk wiaap. Ni yok pangk ne i nemëëm ma won?” ³⁷ [Pël maan Pilip pi epël mëëa. “Nim lupmerök Yesuun kön wi kosang wasën pöt ne yok pangk i nimëëmaat.” Pël maan pi epël mëëa. “Ne Yesu Kristoon pi Anutuu ruup pöt kön wi kosang yewas.”] ³⁸ Pël mëak pi karaö leng ëëpën maan leng ë ulmëen piarip i kaöötak ngemë Pilipök i momëa. ³⁹ Pël ëak piarip i kaöötakaan yaaprën Aköpë Pulöök Pilip kama wak yang maimerekël sa. Pël ëën omën kaöap pi Pilipön itnaangkën ëak pim sëpënëak sa pöl yesem ërëpërep kaö ë sa.

⁴⁰ Ën Pilip pi itaangkën pi Astot kak wëa. Pël ëak Astot il mowesak kan yesem

kamtaöök ka wieëa pötë Anutuu ngön ompyaut ök maö yesem Sisaria kak së oröa.

9

Sool pi lup kaip tiak ingre mor sa (Ngön 22:6-16; 26:12-18)

¹ Sool pi Aköp Yesu pim ingre mor saurö mëmpënëak ngön kosang wia. Pël êak pi kiri ar yauröa wotöököpë naë së ² pep nant Yuta omnaröa ngönën tupötë ngarangk Tamaskas kak wëauröaan retëng ëëpënëak maan pël êak Sool mena. Pep pötë ngön epël retëng ëa. Sool pi omën öngre omp Yesuu ingre mor saurö koirak wii tëak Yerusalem kakë wak sëpënëak wiak mena. ³ Pël ëën Sool pi sa. Seim Tamaskas kak temanöm yewasën kutömweriaan ëwa naö teënt pan irë piik ela. ⁴ Pël ëën pi yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël mëëa. “Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?” ⁵ Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Aköp ni talëp?” Pël maan pi epël ök mëëa. “Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ⁶ Wal êak Tamaskas kak së orö. Pël ëën omën nampök nim omën ëëmë pöt ök niapnaat.” ⁷ Pël yemaan omën Soolring kan pöök yesaö pörö pit yaan sak ngön wonök tauëë pit ngön yamëëa pöt yok kat wieëak omën ngön pöt yaaö pöpön itnaangkën. ⁸ Pël ëën Sool pi yangerakaan wal êak it ngaulak omnantön itaampënëak ëa pöt pangk naën. Pël ëën omnaröak mor yal êak Tamaskas kak së moulmëa. ⁹ Pël ëën akun nentepar nent om it ngaap sak wakaima. Pël yeem iire kaömpre omnant nanën.

¹⁰ Tamaskas kak pörek Yesuu ingre mor saö namp wëa yapinte Ananaias. Pi wangerötë yemangk ke pël êak itaangkën Aköp pim naë së ëö pet elmëak epël ök mëëa. “Ananaias.” Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Aköp, ne e wëep.” ¹¹ Pël maan Aköpök piin epël mëëa. “Ni wal êak kan naö yapinte Wotpil kan pöök së Yutas pim kaatak oröak pitën epël pëlpël mam. ‘Omën namp Tasas kakaanëp yapinte Sool pi wë ma?’ ¹² Omën pöp pi wangerötë yemangk ke pël êak itaangkën omën namp pim yapinte Ananaias pöpök së pim moresiar kepönöök mowiin pim itöörar kaalak ompyaö sa pël itena.” ¹³ Pël maan Ananaias pi kangiir epël mëëa. “Aköp, omnaröak omën pipopön aan kat wiaut. Pi nim omnarö Yerusalem kak wëaurö utpet yemowesau. ¹⁴ Pël yaaupök kiri ar yauröa kaöarö pitök maan pi omën niin yaya yeniaurö wii tëtëpënëak Tamaskas kakë waisa.” ¹⁵ Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ni pim ngësë së. Omën puop pi nem ngönte wak köpël omënerë yang omp aköröere Israel omnarö arën ök niapënëak yaö mëëaut. ¹⁶ Pötaanök nemtok pim ënëmak nem ngönte aö yesën këëmre këlangön orö morëëpna pötönta ök memaat.” ¹⁷ Pël maan Ananaias pi së ka pötak ilëak pim moresiar Sool pim kepönöök mowiak epël mëëa. “Sool, nem karip, Aköp Yesu kamtaöök koirak ngön ök niia pöpök nook nim itöörar nganga sëën Ngëëngk Pulö nim lupmeri ilëak peö ëëpënëak wes nemëën yewais.” ¹⁸ Pël maötaring omën pim itöörarë pe ëëëa pömpel ilak unglön it nganga sa. Pël êak wal ë tauaan Ananaias puuk i momëa. ¹⁹ Pël ëënak Sool pi kaömp nak weëre kosang wa.

Sool pi Tamaskas kak ngönën ök mëëa

²⁰ Sool pi Yesuu ingre mor saurö Tamaskas kak wëaö pöröaring akun nentepar ma nentepar nent wë teëntom Yuta omnaröa ngönën ka wieëautë ilëak Yesuu songönte war wesak omnaröen epël ök mëëa. “Yesu pi Anutu Ruup.” ²¹ Pël maan omnarö pit kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epop pi Yerusalem kak omën Yesuun yaya yamëëauröaan nga yaaupök kaalak eprek wais tapël êak wii tëak wak kiri ar yaaö kaöaröa ngësë sëpënëak

waisaupök tolël äak epël äa?" pël mëä. ²² Pël äaap Sool pi weëre kosang pan wesak Yesu pi Kristo Anutu pim Yaõ Mëëaup pöta ngõnte ök maan Yuta omën Tamaskas kak wëaurö pit ngõn kangit mapnaat won äa.

²³ Wë akun wali yesën Yuta omën ngõnënë ngarangkörö pit wa top äak Sool mëmpënëak ngõn äa. ²⁴ Pöt pi kat wiak weën omnarö pit Tamaskas ka pöök kël ëmööké ëm kanrak kët kanaan rö kanë Sool mëmpënëak nga wieima. ²⁵ Pit pël äaan röök lupöök omën pim karuröak Sool mësak së kolöm ëp kër naëëpök waulak ëm kë kanöök wii ngan äak wilëngkëël wes momëën ngemë ngentiak oröak sa.

Sool Yerusalem kak wakaima

²⁶ Yerusalem kak së Yesuu ruuröaring yal mampënëak ëen pit pim Yesuu ru sak wëa pöten kaar yema wesak pit piin kas elmëä. ²⁷ Pël ëen Panapas pi Sool koirak Yesuu ngõn yaaõ omnaröa naë sa. Pël äak Panapas puuk Sool pim kamtaöök yesem Aköpön itaangkën ngõn ök maan Tamaskas kak së kas kópël omnaröen Yesuu ngõnte ök mëäa pöten Yesuu ngõn yaaõ omnaröen ök mëäa. ²⁸ Pël ëen Sool pi pitring wë Yerusalem kak we naöökaan naöök kas naën Yesuu ngõnte ök maima. ²⁹ Pël eimeë Sool pi Yuta omën Krik ngõn yaauröaring ya mëmpööre ngõn nga elö pël eim wëen pit kangiiir pi mëmpënëak nga kup rieima. ³⁰ Pël yaëen pim ingre moröröak kat wiak Sool koirak Sisaria kak së wes mëen Tasas pim kakë sa.

³¹ Akun pötak Yutiaare Kaliliire Sameria yang pötë omën Yesuu ingre mor saurö pitëm naë mayaap oröak wiakaima. Pël äaan pit Aköpë ikanöök weën Ngëengk Pulöök kaamök elmëen weëre kosang wak ulöl sak wakaima.

Pita pi Inias ompyaõ mowesa

³² Pita pi yang poutë Anutuu ingre mor sauröa wëwëatön wa kom ë sak waisak eima. Akun nentak pi Anutuu omnarö Lita kak wëaurö pitëm naë së oröa. ³³ Pël äak itaangkën omën namp ingre mor kël waup yapinte Inias pöp wëa. Pi urtak pëen ka urakaimën krismaki 8 äak won saup. ³⁴ Pël ëen Pita puuk piin epël ök mëäa. "Inias, Yesu Kristo ompyaõ yaniwas. Pötaan wal äak nim urre korumön ompyaõ was." Pël maan tapëtakëer wal äa. ³⁵ Pël yaëen Litaare Seron ka pöteparë omën pörö pit pöpön itenak lup kaip tiak Aköpë ë pël äa.

Pitaak Tapita öp wes moulmëä

³⁶ Kak nerekë yapinte Yopa pörek Yesuu ingre mor sa öng namp wëa yapinte Tapita, Krik ngöntak Tokas pël yamëä. Öng pöp pi kët poutë omnaröaan ompyaõ elmëeimeë pit omnant ngöntök yaëen pöt kaamök elmëeim wëaup. ³⁷ Pël äak akun pötak öng pöp pi yauman nent koirak wel wia. Pël ëen öngörö pit sokur i moirak wak së ka ngerö ngaarëk nentak së mowia. ³⁸ Yopa kak pörek Lita kak naë wieäa. Pötaan Yesuu ingre mor saurö pit Pita Lita kak wë pöten kat wiak omën naar wes mëen së epël mëäa. "Ni tiarip koirak teënt sëpa." ³⁹ Pël maan Pita pi wal äak piaripring sa. Pël äak ka tomök oröön mësak ka kaõ ngaarëktakël isa. Pël ëen öng kapiöröröak Pita tekrak ulmëak elre waar ë poë koröpre ulpëen Tokas pim öp wë korir mëak pit menautön pet elmëä. ⁴⁰ Pël ëen Pita pi öngörö waõ ë tomökël momëen yaröön rar rë wesirak Anutuun kimang mëäa. Pël äak sokura ngësël kaip tiak epël ök mëäa. "Tapita, wal ë." Pël maan öngöp it ngaulak Pitaan itenak wal ë wel aisëä. ⁴¹ Pël ëen Pita puuk moresi moröak wal ë tau moulmëak öng kapiöröröere Anutu pim omën muntaröen ök maan ilaan Tapita mës mena. ⁴² Pël ëen Pita pim äa pöta ngõnte ulöl sak sëen omën munt narö kësang pan Yopa kak wëaurö Aköpön kön wi

kosang wesa. ⁴³ Pël ëa akun pötak Pita pi Yopa kak pörek omën pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesa nampë yapinte Saimon pöpring akun wali wakaima.

10

Ensel nampök Koniliasën ngön ök mëëa

¹ Sisaria kak omën namp wëa pim yapinte Konilias pi Rom nga omën 100 pöröa wotöököp. Nga omën pörö pit Itali yangerakaan waisa. ² Omën pöp pi ngönëringëp yak pit öngre ruurö Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëeimeë omën pöp Yuta omnarö omnantëën ngöntök yaëën kaamök ëak Anutuun ök yamëëaup. ³ Kët nentak wiap kan 3 kilok pötak pi wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën Anutuun ensel nampök së piin epël mëëa. “Konilias.” ⁴ Pël maan pi enselëpön itenak kas ëak pël pël mëëa. “E Aköp tol ë?” Pël maan enselëpök epël mëëa. “Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk kangut nimpnaat. ⁵ Pötaanök ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. ⁶ Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.” ⁷ Pël mëak sëën Konilias pi pim inëën ruu naarre nga omën ngönëring namp piiring wëaup pöröen ngön maan sëën. ⁸ Konilias pi pitën enselëpë ngön ök mëëa pöt pout ök mëak wes mëën Yopaë sa.

Pita pi wangarötë yemangk pöl ëa

⁹ Omën pörö së ka urak ëlpamök kan kourak yesem së Yopa kak temanöm oröak itna pöt këtëp luptak wëën Pita pi Anutuun ngön mapënëak ka kaö kë yesaur ngaarëkël wiewëa pörökël isa. ¹⁰ Pël ëak pi këen pan ëën kaömp nempënëak yëëa. Pël ëën pit kaömp kopëta yewasën Pita pi kor wë wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën. ¹¹ kutömwër kan tëën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëën yangerak irëa. ¹² Pömpelë öngpök animaö ke nampre namp intre imën, kamal pörö wëa. ¹³ Pël ëën Pita pi ngön nent epël kat wia. “Pita, ni wal ë narö möak ar ëak në.” ¹⁴ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Aköp, ne yok pangk pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëën ne ngaanta nanën yaaup.” ¹⁵ Pël maan ngön tapët kaalak rangk mëëa. “Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipötön nuuk nga wia pël angan.” ¹⁶ Omën pöt akun nentepar nent oröak tënt kaalak kutömwëri isa.

¹⁷ Isën Pita pi wel aisëak pim wangarëta ök itena pöta songönten kön wieim wëën Koniliasë naëaan sa pörö pit Saimon pim kaaten pëël maan omnaröak pet elmëën ka pöta ëmöökë ëm kanrak së tauëë, ¹⁸ epël pël pël mëëa. “Omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp eprek wë ma?” ¹⁹ Pël maan Pita pi omën pim naë oröa pöten kön ya mëneim wëën Ngëëngk Pulöök epël mëëa. “Kat wi. Omën naar namp ëak ni nikoirëpënëak waisaurö e wë. ²⁰ Pötaanök wal ëak orö pit koirak pitring së. Nemtok wes mëën yewaisrek kön selap ëëngan.” ²¹ Pël maan Pita pi oröak ngemë pitën epël mëëa. “Arim ap weseiman pöp ne epop. Ar tol ëënak yewais?” ²² Pël maan pit kangiiir epël mëëa. “Rom nga omnaröa wotöököp yapinte Konilias puuk ten nim ngësë wes nimëën yewais. Omën pöp pi ompyaö panëëp Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëën Yuta omnarö pit pim wëwëeten itaangkën ompyaö yaup yak Anutuun ensel nampök ni koirak pim naë sëën nim këmtakaan ngön kat wiipënëak mëëa.” ²³ Pël maan Pita pi omën pörö koirak së piiring ka ura.

Ëlpamök Pitaare omën Yopa kakaan Yesuu ingre mor saurö pit kopëta wesak pitring sa. ²⁴ Pël ëak pit yesem kan kourak së ka nent ura. Wangam kan

yesem Sisaria kak sê orõa. Pêl êên Konilias pi pim nanang karurõen òk mêak wa top êak Pitaan kangk eim wêa. ²⁵ Pêl êên Pita pi sê orõak kakaati ilapênêak yaêên Konilias pi koirak ngêêngk mowesak rar rê mowesira. ²⁶ Pêl êên Pitaak Koniliasên epêl òk mêëa. “Wal ê. Ne ngêêngkêp won, omên nim karip.” ²⁷ Pêl mêak piarip ngõngõn aõ kakaati ilê itaangkên omên kêsang pan wa top êak wêên Pita puuk pitên epêl mêëa. ²⁸ “Ar ten Yuta omnarõa songõnten êwat wê. Ten omên muntarõaring omnant ngawi êênganêak kan waria. Pêl êautak Anutuuk ne arim naê waisumaaten ngel kônõm êênganêak wangerêtak òk neak pet yaalnê. ²⁹ Põtaanõk ne arim ngõnte kat wiak wa nanuulaan ngar wak yewais. Põtaanõk ne pêlpêl niamaan. Orõp êênak neen ngõn neeauro?”

³⁰ Pêl maan Konilias pi kangiir epêl òk mêëa. “Ne omên it ngolõp nenten itenak wêên kêt akun nentepar nent yes. Pêl êênak niin yas niaut. Põt epêl. Ne wiap kanõk 3 kilok põtak Anutuun kimang maim wêên akun tapêtakêêr omên poê korõp kõlam panêõ wetaõ namp nem naê orõak epêl òk neeaut. ³¹ ‘Konilias, Anutu pi nim kimang ngõnõt kat wiak nim omên ngõntõk yaauro kaamõk yaalmêan põten itaangkên ompyaõ êên puuk ni kangut nimpnaat. ³² Põtaanõk ni peene omên narõ wes mêên Yopa kak sê omên namp, yapinte Saimon yapin nent Pita, põp koirak waisêp. Omên põp pi Saimon yapin ngampup pol korõpõt ket êêpênêak kopêta yewesaup pim kaatak wê. Ka põt i kaõ êõõkêl wiapipêt.’ ³³ Pêl neaan ne nim ngêsê teêntom ngõn wes nimêaut. Pêl êên ni ompyaõ êak tenim naê wais orõon ya kê yes. Põtaanõk ten Anutuu êõetak wais wa top êak wê. Akõp pi ngõn tol nent òk niamêak niaa?”

Pita pi Konilias pim kaatakõrõen ngõnên òk mêëa

³⁴ Pêl maan Pita pi ngês rêak epêl òk mêëa. “Yaap pan. Anutu pi omnarõ möongkraar kangk naalmêên yaaup. ³⁵ Pi yok pangk omên ke nampre namp, ngõn nerre ner pimêên yaya maõ ompyaõ elmêeim wêaõ piporõaan kent yaaup. ³⁶ Anutu pim Israel omnarõ tenên ngõn òk niaaõ põten ar êwat wê. Pi Yesu Kristo pim ngõn ompyaut war wesak òk niaa. Pi omên pourõa Akõp pêl sak wêên tiar Anutuuk yal mangkên lup kopêtemer sak õpenaat. ³⁷ Ar Son pim omnarõ i momêên omên ompyaut orõa põten êwat wê. Põt Kalili yangerak orõak Yuta yang poutê ulõl sak sa. ³⁸ Ar yok êwat wê. Anutu pi Yesu Kristo Nasaret kakaanêp yaõ mêak pim Ngêêngk Pulõ elmêên weêre kosang kaamõk elmêên pi yang poutê ya ompyaõ mëmpõ yesem Setenê omên utpet mowesaõ pôrõ ompyaõ moweseima. ³⁹ Pêl êên ten pim ngõn yaaõ omnarõ pim Yerusalemre Yuta yang poutê êa põt pout itenim wêên pit pi kêra yetaprak momõon wel wia. ⁴⁰ Pêl êên yangaõõk wieê kêt nentepar nent won sêên Anutuuk wal ê moulmêên omên narõen êõ pet elmêa. ⁴¹ Pêl êaup pi Yuta omên pourõa êõetak narõon. Ten Anutu pim ngõnte anêak yaõ niaaurõ tenimtokêêr piin itenaut. Pi weletakaan wal êên ten piiring iire kaõmp ngawi naut. ⁴² Pêl yeem tenên pim ngõn ompyaut omnarõen òk maõ yesem Anutuuk omên õpre wel pourõ pim naê ngõn ê pet irêpnaat põta ngõnte omnarõen òk menêak niaut. ⁴³ Anutu pim tektek ngõn yaaõ omnarõak epêl êa. ‘Omên namp pi Yesuun kôn wi kosang wasêpna põp pim utpetat Anutuuk Yesuu weêre kosangõõk ent ê moolapnaat.’”

Ngêêngk Pulõ kôpêl omnarõa naê irêa

⁴⁴ Pita pi ngõn põt òk maim wêên Ngêêngk Pulõ omên pim ngõn kat wieim wêaõ pôrõa naê irêa. ⁴⁵⁻⁴⁶ Pêl êên omên pôrek wêa pôrõ pit omên muntarõa kakê ngõnõtê aõ Anutuun yaya maima. Pêl êên Yuta omên Yesuu ingre mor saurõ Yopa kakaan Pitaaring sa pôrõ pit Anutuuk Ngêêngk Pulõ kôpêl omnarõ ulõl wes mena põten itenak yaan sa. Pêl êên Pitaak epêl òk mêëa.

47 “Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl peene pitëm naë yeira. Pötaanök tol ëen tiar i nemomëen ëëpen?” 48 Pël mëak Pitaak pit Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëëpënëak maan pël ëa. Pël ëak pit Pita pitring wëwë yeem moulmëak sëpënëak mëëa.

11

Pita pi Yerusalem kak ingre mor sauröen ngön ök mëëa

1 Yesuu ngön yaaö omnaröere ingre mor sa Yutia yangerak wëauröak köpël omën narö pitta Anutuun ngönte wa kosang wesa pël aan kat wiak wëen, Pita pi Yerusalem kakë sa. 2 Pël ëen akun pötak Yesuun kön wi kosang wesa narö ngön ë kosang wesautak Anutuun yaö ëak koröp kaut ila pöröak piin epël mëëa. 3 “Ni tol ëënak Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënöröa naë së pitring kaömpre omnant ngawi yaën?” 4 Pël maan Pita pi omnant pim naë oröa pötön ök mëëa.

5 “Ne Yopa kak wë Anutuun ök yemaan wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëen kutömweriaan irë nem naë ngentia. 6 Pël ëen ne öngpök itaangkën animaö ke nampre namp kosangöökaan kakë, kamalre int pourö omën pömpelë öngpök wëa. 7 Pël ëen ngön nent epël yaan kat yawi. ‘Pita, ni wal ë narö möak në.’ 8 Pël neaan ne epël yamak. ‘Aköp, ne pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëen ne ngaanta nanënëp.’ 9 Pël maan ngön tapët kaalak rangk kutömweriaan epël yenëa. ‘Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.’ 10 Omën pöt akun nentepar nent oröak kaalak sasa kutömweri isa. 11 Pël ëen akun tapëtak omën naar namp ëak ka nem wëauta ka kauni wais taueëa. Omën pörö pit Sisaria kakaan omën nampök ne koirak sënëak wes mëen waisa. 12 Pël ëen Pulöök neen epël ök yenëa. ‘Ni omën eporöaring sum. Köpëlöröak ya wesak kön selap ëënganok.’ Pël neaan ne omën tiarim kar ingre mor sa 6 ëak neering e taua eporöaring së Konilias pim kaatak oröak kakaati ilëaut. 13 Pël ëen ensel namp pim kaata kakaati tauaan itaangkën ngön ök mëëa narö tenën ök yenia. Enselëpök Koniliasën epël ök mëëa. ‘Ni peene omën pöt wes mëen Yopa kak së Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. 14 Pël ëen omën pöpök wais Anutuuk kama niön niire nim kaatakörö ompyaö sënë pöta ngönte ök niapnaat.’ 15 Konilias pi enselëpë ngön ök mëëa pöt ök yenia. Pël ëënak ne ngës rëak ök yemaan Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl pitëm naë yeira. 16 Pël ëen ne Aköp pim ngaan ngön ëa pöten kön yawi. ‘Son pi i yaaptak omnarö i momëa. Ën ënëmak nem Pepapök Ngëengk Pulöök i ket ëak ar nimëëpnaat.’ 17 Pël ëaut yak Anutuuk akun tiarim Aköp Yesu Kristo piin kön wi kosang wesa pötak tiarim naë kësangën porpor elniaut ök tapël peene pit kësangën yaalmëen nook tol ëen Anutuun kan mowariim?” 18 Pita pi pël maan pit ngön pöt kat wiak pitëm nga ëa pöt sëp wesak Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Anutuuk pit wetete mowasën köpël omnaröeta pitëm utpetat kasëng menak wëwë ngolöpta kanöök yes.”

Antiok kak ngönën oröa

19 Stiwen wel wiin ngönënë ngaaröak Yesu pim ruurö këemre këlangön ke nentere nent wa menak rep momëen narö Pinisia yangerakël yesën, narö Saipras kustakël yesën, narö Antiok kakël yesën, pël ëa. Pël ëak pit pötë së wë Yuta omnaröen pëen ngönënök maima. 20 Ën omën narö Saipras kustakaanre Sairini yangerakëlaan Antiok kakël sa pöröak kopëlöröenta Aköp Yesu pim

ngön ompyaut ök maima. ²¹ Pël ëen Aköpök omën pim ngön ompyaut ök maima pöröak weëre kosang mangkën omën kësang pan piin kön wi kosang wesak pim naë rë olëa. ²² Pël ëen Yesuu ingre mor Yerusalem kak wëaurö pit ngön pöt kat wiak Panapas Antiok kakë wes meën sa. ²³ Së oröak Anutu pim omnarö ompyaö elmëa pöten itenak erëpsawi ëak Aköpë naë rë olëak öpënëak kosang wesak ök maima. ²⁴ Panapas pi omën ompyaup, kön wi kosang yewesautere Ngëengkl Pulö pim lupmeri peö ëëëaup. Pötaanök omën kësang pan Aköpë ingre mor sa. ²⁵ Pël ëen Panapas pi Sool koirëpënëak Tasas kakë sa. ²⁶ Pël ëak koirak kaalak Antiok kakë sa. Pël ëak piarip pörek Yesuu ingre mor sauröaring wë krismaki kopët nenta öngpök omën kësang pan rë mouleima. Pël ëen Antiok kak omën wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saö pöröen yapinte Kristoëërö pël maima.

²⁷ Akun pötak Anutuu tektek ngön yaaö narö Yerusalem kakaan Antiok kakë sa. ²⁸ Pël ëaö pöröa tekraakaan omën namp Akapas pi Pulöök elmëen ënëmak yang poutë ngöntök kësangpel orööpna pöta ngönte pitëm tektrak wal ë tauak tekeri wesak ök mëëa. Pël ëen ënëmak Klotias Rom omën omp aköp pim wëa akunetak ngöntök pömpel oröa. ²⁹ Pël ëen Yesuu ingre mor saurö pit neenem sumatéaan kaut ingre mor sa pitëm karurö Yutia yangerak wëa pörö kaamök elmëëpënëak ngön kopëta wesa. ³⁰ Pël ëak sum pöt Panapasre Sool mangkën wak Yerusalem kak së Yesuu ingre mor sauröa wotöökörö mena.

12

Eröt puuk Sems mënak Pita wii kaatak ulmëa

¹ Akun pötak yang omp aköp Eröt pi Yesuu ingre mor sa narö utpet mowasëpënëak ngës rëa. ² Pël ëak maan Sems Son pim nanëp öp wesirën wel wia. ³ Pël ëen pi Yuta omnaröen itaangkën pit pöten kent ëa. Pël ëen kaalak maan Pita wali wak wii tëa. Pël ëa akun pötak kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët wia. ⁴ Pël ëa akun tapëtak pit Pita moröak wii kaatak moulmëen wëen nga omën 16 pöröak akun nentak kong nent pöröak ngarangk yeem kaalak akun nentak kong nent pöröak së ngarangk yeem pël eima. Anutuu mait elmëa akunet pet irënak Eröt pi omnaröa itöök ngön yaatak moulmëëpënëak ëa. ⁵ Pël ëen pit Pita wii kaatak moulmëak ngarangk pan ëaap Yesuu ingre mor saurö pitök Anutuun kaamök elmëëpënëak kosang wesak kimang maima.

Ensel nampök Pita wii kaatakaan ent ë moulmëa

⁶ Eröt pi ëlpamök Pita ngön yaatak moulmëëpnaat yak nga omën naar, namp nör nasring wii motëa, namp nasring motëa. Pël ëen rö kan Pita piarpim tektrak ka uraan nga muntarö ka kanrak ngarangk wëa. ⁷ Pël ëaan tapëtakëer Aköpë ensel namp oröön wii kaata kakaati ëwa kësang ëa. Pël ëen enselëpök kuröpweri moröak yaan mowesak epël ök mëëa. “Ni teënt wal ë.” Pël yemaan pim moresiarë wii tëa pöngesiar wilak yangaak ngentia. ⁸ Pël ëen enselëpök epël ök mëëa. “Nim poë koröpö taë wes urak ing körötepar wa më.” Pël maan Pita pi pël yaëen enselëpök kaalak ök mëëa. “Nim ulpëënëp wa mëak nem ënëm wais.” ⁹ Pël maan Pita pim ënëm oröak wë enselëpë elmëa pöten yaap yeë pël newasën, wangar yemangk pël wesa. ¹⁰ Pël ëak ngarangk rongan nent it wesak së kaalak rongan munt nent it wesak së ka kan aini kosangpelök warieëa pömpel pimënt om tëak yesën itnal orök sa. Ka kan pömpel Yerusalem kakël ko wesak wieëa. Pël ëak piarip kamtaöök yesem enselëp pi tapëtakëer irikor ëak kö sa. ¹¹ Pël ëen Pita kön tektek sak epël ëa. “Ne peenök kön tektek sak kön yawi. Aköp pi pim ensel namp wes meën wais ne

Erot pim moresiaanre Yuta omnarö pitëm omnant elnëepënëak ëaö pötëëlaan ent ë yeneulë.”

¹² Pi kön tektek sa pet irak Maria, Son yapin nent Maak, pim ëlëpë kaatakë sa. Ka pötak omën kësang pan wa top ëak Anutuun kimang maim wëa. ¹³ Pël ëën Pita pi ka pöta kanrak së körang körang yaalmëen inëen koont namp yapinte Rota pi kanwer motëpënëak wal ëak orö, ¹⁴ kat wia pöt Pitaë ngön köngkömö ëa. Pël ëën pi ërëpërëp pan ëak teëntom kakaati ilë wëauröen, “Pita e ka kanrak taua,” pël mëëa. ¹⁵ Pël maan pit epël mëëa. “Ni kaökaö yaan ma?” Pël maan pi ke urak, “Yaap, e wë,” pël maan pit epël mëëa. “Pipop pim enselëpön yaan.” ¹⁶ Pit pël aim wëen Pita pöp om ka kanwer körang körang maim taaan orö kanwer të mowiak itena pöt Pita ëën yaan kaö sa. ¹⁷ Pël ëën Pita pi pit ngön ngarëk wesak apanëak moresring angan elmëak Aköpë wii kaatakaan mësak së wes momëa pöten ök mëëa. Pël mëak epël mëëa. “Ar Semsre pim karuröen ök man.” Pël mëak Pita pi oröak we naöökël sa.

¹⁸ Ëlpam walën ngarö pit yaan kaö sak Pita talël sa pël mëak ap wesa. ¹⁹ Pël ëën Erot pi omën narö wes mëen Pitaan ap wes pet ira. Pël ëën pi nga omën wii kaatak ngarangk wëaurö koirak omën pöten pëel maan ök nemaan ëa. Pël ëën Erot pi pit mëmpënëak mëëa. Pël ëak Yütia yangerakaan Sisaria kakël së wakaima.

Erot wel wia

²⁰ Erot pi Taaare Saiton omnaröan nga elmëeim wëen pit pöta ngönte piiring apënëak wa top ë së wet réak Erot pim kaata ngarangkëp Plastas pim naë oröa. Pël ëak piin ngöntre kar elmëak Erot pim kööre tok wieëa pöt won wasëpënëak ök mëëa. Pöt tol ëënak? Pit omën omp aköp Erot pim yangerakaan kaömp sum yeëa pötaanök. ²¹ Pël ëak Erot pi omnarö akun mena. Pël ëak wë akun pöt temanöm sëen pi ë rangiak pim omp ak urtak wel aisëë ngön kësang pan ök mëëa. ²² Pël yemaan omnarö pit ëlak wiak epël mëëa. “Omën epop omën ngön won, Anutuu apna pöl ya.” ²³ Pël yemaan Erot pi ngön pöt kat wiak pimtëen kön wiin isën Anutuu yapinte wa ngep ëa. Pötaanök tapëtakëer Anutuu ensel nampök elmëen pim yaatak iwälörö ka ëak mën ilën wel wia.

²⁴ Anutuu ngönte kaö sak ka poutë sa.

²⁵ Pël ëa pötak Panapasre Sool piarpim yaat pet irak Son, yapin nent Maak, pöp koirak pit pourö Yerusalemnaan Antiok kakë sa.

13

Soolre Panapas ngönën yaatak wes mëa

¹ Antiok kak Yesuu ingre mor sauröa tektrak tektek ngön yaaöre rë yemoula narö wakaima. Pitëm yapinöt epot. Panapasre Simion yapin nent Koröp Koup, piire Lusias Sairini yangrakaanëp, Maneyen Erot yang omp aköp piiring piarip piarip yaaupre Soolre piporö wakaima. ² Pël ëak ingre mor saurö pit akun nentak Anutuun yaya mapënëak kaömp ngës olëak wëen Ngëengk Pulöök epël ök mëëa. “Ar Panapasre Sool piarip nem ya mëmpënëak mëëaö pöt menak wes momëëe.” ³ Pël maan pit kaömp ngës olëak om wë Anutuun kimang mëak pitëm moröt piarpim rangk mowiak welaköt elmëak wes mëen sa.

Soolre Panapas Saipras kustak ngön ompyaut ök maima

⁴ Ngëengk Pulöök wes momëen piarip Son, yapin nent Maak, pöp ya kaamök elmëepënëak koirak piaripring yesem Selusia kak së oröak i kaö wangaöök ilëak së Saipras kustak oröa. ⁵ Pël ëak wangaöökaan ngentiak pit Salamis kak Yuta omnaröa ngönën tupötë Anutuu ngön ompyaut ök maima.

6 Pël äak pit kus pötak ya mëmpö wirö wa pak äak yesem Pepos kak së oröak itaangkên Yuta omên namp kak pörek pölangre këap ke nentere nent yaaup wëa yapinte Payesu. Omên pöpök omnaröen, “Ne Anutuu tektek ngön yaaup,” pël kaar maima. 7 Omên pöp pi kus pötakê Rom yang ngarangkêp Yesias yapin nent Polas piiring ngönt réak wëa. Yang ngarangk pöp pi éwat panëëp. Pötaanök Panapasre Sool piarpim këmtakaan Anutuu ngönte kat wiipênëak yas mëëautak 8 pölangre këap omên pöp Krik ngöntak Elimas pël yamëëaup pöpök yang ngarangkêp pi Yesuu ngön ompyaut kat wiipanëak piaripön nga mëëa. 9 Pël éën Sool yapin nent Pool pim lupmeri Ngëengk Pulö peö äak wëen Elimas pöpön nga iteneë epël mëëa. 10 “Setenë ruup, ni omnant ompyautëen kööre tok yaaup. Ni kaarötëen wot kaö sak wë saun koireim wëaup. Ni Anutu pim ngön yaapöt wak kaip tiktik äak nimtê kõnöökaan kaaröt yaaup. 11 Pötaanök peene Anutu pim weëre kosangta songönte nim naë oröön ni itöörar ngaap sak akun nantê ëwaaten itnaangkên ëëmëet.” Pël yemaan tapëtakëer kepil köotök ök nempel itööraré kaka elmëen pi talëpök mor yal äak kan pet elmëëpênëak eim wakaima. 12 Pël éën omên pöten itanak yang ngarangkêp pi Yesuun kõn wi kosang wesa. Pël éën piarip Aköpë ngönte ök yemaan kat wiak yaan sa.

Poolre Panapas Antiok kak Pisitia yangerak ngönën ök mëëa

13 Poolre karurö pit Pepos kakaan wangaöök ilëak Peka kak Pampilia yangerakël së wangaöökaan ngentiak Son Maak sëp wesak kaalak Yerusalem kakë sa. 14 Pël éën pitëmënt Peka kak sëp wesak Antiok munterek Pisitia yangerak së oröa. Pël äak pit kë yesa akunetak Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak wel aisëa. 15 Pël éën omnarö Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaauröa ngönöt ngönën pepeweri wia pöt nent sangk kelên kat wia. Pël äak ngönën tup ngarangköröak Poolre Panapas piarpim ngësël ngön epël wes mëa. “Karaar, arip ngön ompyaö ten lup taë niwesak ök nianë nent wiaan pöt peene ök niaan kat wiinaan.” 16 Pël maan Pool pi wal äak moresring angan elmëak ngës réak epël ök mëëa.

“Ar Israel omnaröere köpël omên ngönën kat wiaurö, ar kat wieë. 17 Ngaan panëer ten Israelöröa Anutu puuk tenim ëere körööröen yaö elmëen pit akun wali Isëp yangerak yaam wëen Anutuuk kaamök elmëen ulöl panë sa. Pël éaan Anutu pim weëre kosangöök elmëen pit yang pör sëp wesa. 18 Pël éën Anutu pi pitëm yang pultak eima pötaan kõnömët wak wëen krismaki 40 äak won sa. 19 Pël éën ënëmak yang 7 pötê omên Kanan yangerak wëaurö Anutuuk won wes moolëak pitëm yanger Israel omnarö mangkên pit krismaki 450 pël wakaima. 20 Wë ënëmak Israel ngarangk narö moulmëen wë wë ë yesem Samuel tektek omên pöp oröa. 21 Akun pötak pitëm naë omên omp ak namp orööpênëak maan Anutuuk Pensaminë kurtakaan Kis pim ruup, Sool pöp tekeri wes mangkên pöpök Israel omnarö ngarangk äak wëen krismaki 40 äak won sa. 22 Pël éën Anutu puuk Sool wa moolëak Tewit urtak moulmëa. Pël äak Anutu pi Tewit pimëen epël mëëa. ‘Ne Sesi pim ruup Tewit pim wëwëeten itaangkên ompyaö éën kent yaalmë. Pötaanök nem ya ngön mema pöt mëmpnaat,’ pël mëëa. 23 Pël äautak Anutuuk Tewit pim ëere körööröa naëlaan Israel omnarö tenim ompyaö niwasëpna namp orööpênëak yaö ëa pötak Anutuu maan Yesu oröa. 24 Yesu naaröön wiaan Sonök Israel omnarö pitëm utpetat kasëng mangkên i momëëpênëak mëëa. 25 Pël äak Son pi pim ya pet irëpna akunet temanöm yesën omnaröen epël ök mëëa. ‘Ar neen tol weseim? Ne Anutuu kama niöpênëak Yaö Mëëaö pöp wasngan. Ar kat wieë. Omên namp nem ënëm yewais pöp pi omên kësangëp. Ne utpet epöpök yok

pangk pim ing körötepar wii nemowilngan. Omën pöp arim kor wakaima pöp.

²⁶ “Karurö, Apramë ëaröere köpël omën ngönën kat wiaurö, ar kat wieë. Anutuuk tiar utpetatë naëaan niöpëna pöl pet elnia ngön pöt tiarim naë yaarö. ²⁷ Omën Yerusalem kak wëauröere pitëm wotöökörö pit omën pöpë songönten këëkë kön nawiin ëa. Pël ëak pit tektek omnaröa ngönöt pitëm kë yesaö akunatë ngönën pepeweri sangk kelak pötë songönötta kön nawiin wel wiipëna ngön yaatak moulmëa. Pöt tektek omnaröak ngön pël ëëpnaat ëa pöt kë oröa. ²⁸ Pit Yesu pim saun nent nokoirënnrek om pas Rom yang ngarangkëp Pailatök këk maan möön wel wiipëneäk ke urak mëa. ²⁹ Pit tektek ngön yaaö omnaröa pimëën ngön ëa pöt pout elmë pet irak këra yetaprakaan ent ëak së yangaöök weera. ³⁰ Pël ëën Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa. ³¹ Omën wet réak piiring Kalili yangerakaan Yerusalemë sa pörö pit kët selap piin iteneima. Pël ëa omën pöröak pöta ngönte Yuta omnaröen ök maim wë. ³²⁻³³ Pël ëënak tenök Aköpë ngön ompyaut arën epël ök niaim. Omën pipëten Anutuuk tiarim ëaröën ök mëaout peene pitëm ruure ëarö tiarën ök yenia. Pi Yesu wal ë moulmëa pötak tan pep Sam pöweri tan 2 pöta lupët epël ya.

‘Ni nem Ruup.

Peene kët eptak ne nim Pepap pöt pet yaalmë.’

³⁴ Anutuuk pi weletakaan wal ë moulmëaup. Pötaanök kaalak wel wiak söp naëpan. Anutuuk pim ngönte pil ök mëa.

‘Nem Tewiten kup mowia pöt ne wëwë ompyaö pöt nimpaat.’

³⁵ Pël ëën tan munt nent Tewit puuk Anutuun epël mëa.

‘Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaöök wieë söp ëëpëneäk nenëaan ëan.’

³⁶ Pël retëng ëak omën omp aköp Tewit pi Anutuuk ya ngön mëa pöt omën pimoröa öngpök mëneim olëak wel wia. Pël ëën pit pim ëere körööröa naë yang kel weerën pim koröpö yangaöök wieë söp ëa. ³⁷ Ën Tewit pim mëa pöp yangaöök wieë söp naën Anutuuk wal ë moulmëaup. ³⁸ Pötaanök ar këëkë ewat seë. Ten arën epël ök niaim. Omën pöpök arim utpetat wa niolëaut. ³⁹ Moses pim ngön kosang pötak arim utpetat ent ë niolëak ar omën wotpil pël naniwasën. Omën pöpök omën pouröa utpetat ent ë niulaan piin kön wi kosang mowasën puuk, ‘Nem omën wotpilörö,’ pël niaim wë. ⁴⁰ Pötaanök ar këëkë ngarangk yeemak ön, tektek ngön ëa pöt arim naë orööpanëën. Pit epël ëa.

⁴¹ ‘Kat wieë, ar Anutuun ökre was yaaurö.

Ar itenak yaan sak wel wiinëën.

Ne omnant arim tekarak ëëmaatep ar yok pangk kön wi kosang newasngan.

‘Ën omën nampök pöten ök niaan yok pangk yaap ya pël newasngan.’ ”

⁴² Pool pi ngönën ök mëak piar Panapas kakaatiaan orööpëneäk yaëën omnarö pit epël mëa. “Kaalak kë yesa akun muntetak ngön pipot ök nian.”

⁴³ Pël mëak ngönën tuptakaan tomökël oröa. Pël ëën Yuta omën naröere kopël ngön kat wia narö pit Poolre Panapas piarpim ënëm sa. Pël ëën piarip ngönën ök mëak pitëm lupöt es nga mowasën pit weëre kosang Anutuun ulöpre moup pötak öpëneäk mëa.

⁴⁴ Kë yesa akun muntetak ka pöökë omën pourö Anutuun ngönte kat wiipëneäk wa top ëa. ⁴⁵ Omën kësang pan së wa top ëën Yuta omën narö pit itenak piarpimëën ya sangën ëa. Pël ëak Pool pim ngönten wak iräk koröp kolak mëa. ⁴⁶ Pël ëën Poolre Panapas piarip kas köpël ngön epël mëa. “Yaap, tenip Anutu pim ngönte wet réak ök niiaut. Pël ëautak ar kasëng menak Anutuuk wëwë ompyaut nimpëna pöt pangk naën pël pet yaë. Pötaanök tenis

ar sêp niwesak köpêl omnaröa ngêsê sênaat. ⁴⁷ Aköpök ngönên pepeweri epêl retêng êak ten nina pôt yaapêt pôtanök.

‘Nook ar köpêl omnaröa es êwaõ pêl wes yanuulê.

Pôtanök ar êwa ngön pôt yang poutê ök mê pet irên pôt Anutuuk pit kama moõpnaat.’”

⁴⁸ Pêl maan köpêl omnarö pit ngön pôt kat wiak ya kê sak Anutuu ngöntên ompyaõ pan pêl mêêa. Pêl êên Anutuu wêwê kosangtaan yaõ elmêa pôrö piin kön wi kosang wesa. ⁴⁹ Pêl êên Anutuu ngöntê yang pôrek ulöl sak sa. ⁵⁰ Pêl êên Yuta omên narö pit öng kaõarö ngönên wak wêauröere kak pôrekê kaõarö es nga mowasên Poolre Panapas utpet panê mowesak waõ elmêên pitêm yang pôr sêp mowesak sa. ⁵¹ Pêl êên piarip pitêm utpetat wieêa pôtê ökre was êak piarpim ingesiarêaan yangre ulölöt kêrê ngep elmêak Aikoniam kakê sa. ⁵² Pêl êên Yesuu ru Antiok kak wêaurö pit êrêpsawaring wêên Ngêêngk Pulö pitêm lupôtê peõ êak wiakaima.

14

Poolre Panapas Aikoniam kakya mëna

¹ Poolre Panapas piarpim Antiok kak êa pöl kaalak Aikoniam kak pôrek êa. Piarip Yuta omnaröa ngönên tuptak ilêak ngönên ök maan pit piarpim ngön pôtên kat wiin ompyaõ panê êên omên kêsang pan Yuta omên naröere köpêl omên narö pit Yesuun kön wi kosang wesa. ² Pêl êên Yuta omên piarpim ngön wa yoolêaurö pit köpêlöröen kêk maan Yesuu ingre mor sauröen kaõore kêêpöt elmêa. ³ Pêl êên piarip Aikoniam kak akun wali wê Aköpê ngöntê ök mapnaaten kas naên Yesuuk weêre kosang kaamök elmêaan retêng ke nentere nent weêre kosang panêêt mëna. Piarpim ya ke pêl mëna pôtak Aköpê lup sant pômpel kêsang pan pitêm naê wia pöta ngöntê yaapêt pet elmêa. ⁴ Pêl êa akun pôtak ka pöökê omnarö pit kom êa. Narö Yuta omnarö pitêm ênêm êa. Ên narö pit Yesuu ngön yaaüwaar piarpim ênêm êa. ⁵ Pêl êên Yuta omnaröere köpêlörö pit pitêm kaõaröaring wa top êak Poolre Panapas utpet mowasêpênêak ngön êak kêl mööpênêak mëêa. ⁶ Pêl êên piarip kat wiak kas sê Likionia yangerak Listraare Tepi ka kaõ pöörarê sa. Pêl êak pöörarê naê ka kot wieêa pôtê wa pakpak êeim wakaima. ⁷ Pêl êeimeê Yesuu ngön ompyaut ka pôtê ök maim wakaima.

Poolre Panapas Listraare Tepi pöörarê ya mëna

⁸ Listra kak pôrek omp namp ingesiar utpet êaup wêa. Omên pôp pi êlêpê yaataakan pêl êak oröaup yak kan naênêp. ⁹ Pi wel aisêê Pool ngön ök yaan kat wieêa. Pêl êên Pool pi omên pôpön itaangkên pi Yesuuk ompyaõ mowasêpnaat pôt kön kosang wieêa. Pêl êên Pool pi it kôkô ngêneê kosang wesak epêl mëêa. ¹⁰ “Ni wal êak nim ingesiar mêngkre mêngk mêsêak tau.” Pêl maan omên pôp pi teñtom wal êak yok kan ing yaap êa. ¹¹ Pêl êên Likionia yang pôrek wêaurö pit Pool pim êaõ pôtên itenak pitêm ngönrak ngön êak epêl aõ sa. “Êlaröro pit omên möönre koröp wak tiarim tekrak oröak wê.” ¹² Pêl mêak pit Panapas pôpön pitêm êlar nampê yapinte Sus pôpê ngamp mëêa. Pêl êak Pool pôp pi ngön kaõ yaaup pêl mêak pitêm êlar nampê yapinte Emis pôpê ngamp mëêa. ¹³ Pêl êên pitêm êlar Sus pôpê tupêt ka pöökê wilêngkêêl wieêa. Tup pöta ngarangkêpök pol purimakaõ omp narö wak kêra puut wii mêak öngö moutak ka kaõ pöökê êm kanrak wak sê omnaröaring wa top êak pol pôrö möak piarpimêên kiri ar êêpênêak êa. ¹⁴ Pêl êên Poolre Panapas piarip pôt kat wiak pitêm elmêêpênêak êa pôtên kaaõ yaê pêl pet elmêak ulpêënaar wa keliak pitêm toköök sê ngön êak epêl mëêa. ¹⁵ “Ar pêl êëngan. Tenip omên arim

karaar. Tenip arën ngön ompyaut omën utpet pipot sêp wasënëak ök niaim. Pël èën ar lup kaip tiak Anutu wêwê pepap pim naë ònëak niaim. Pi kutömrè yangre i kaö epot ket êak pôtë omën wia epot ket êaup. ¹⁶ Yaap, omnarö pit ngaan pitëmtë könöök omnant yaëën pi it mongnaan ë seima. ¹⁷ Pël êaatak pi akun poutë ompyau elmëim wiak pi yaap wê pôt pet elmëima. Pi mopöök kopiimor elmëen kaömp kêët orööpna akunet yemangk. Pël èën pôt nak kep êak wê êrëpsawi eim wê.” ¹⁸ Pël mëak piarpimëen kiri ar êëpënëak ëa pötaan ke panë urak maan sêp wesa.

¹⁹ Yuta omën narö Antiokre Aikoniam ka pöörarëaan sê omnaröen kék maan pit Pool kël möak wel wia wesak weruak kaöökë wilëngkëel kiliil sê moonëak kaalak kakë sa. ²⁰ Pël èën Yesuu ingre mor saurö pit sê pi tektrak ulmëak wëen wal êak kaalak kakë sa. Pël êak êlpamök Panapas koirak Tepi kakë sa. ²¹ Pël êak piarip ngön ompyaut ök maim wëen ka pöökë öngpök omën kësang pan pit kat wiak Yesuu ênëm ëa. Pël èën piarip kaalak Listraare Aikoniam kak sê wê kaalak Antiok Pisitia yangerak wieëa ka pötakël sa. ²² Yesem Yesuu ingre mor sauröen ngön kosang wesak epël ök maö sa. “Tiar Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak kent yeë pôt wet rëak e wê eprek këëmre këlangönë rangk öpenaat. Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak kosang sak ön.” ²³ Piarip ök maö yesem ka poutë ingre mor saurö pitëm wotöökörö moulmëak piarip kaömp ngës olëak Aköpön kimang ngöntak mëak pitëm kön wi kosang yewesaup pim naë wa moulmë sa.

Poolre Panapas kaalak Antiok kak Siria yangerakë sa

²⁴ Ênëmak piarip kaalak Pisitia yangerak sê oröak yesem Pampilia yangerak sê oröa. ²⁵ Pël êak Peka kak ngönën ök mëak Atelia kak sê oröak, ²⁶ wangaö wak kaalak yesem Antiok kak sê oröa. Kak pörëkök ingre mor sauröak Anutuuk lup sant pöta öngpök wa moulmëak wes mëen sa. Piarip ya ngön mëëa pöl mëmpö sê pet irak kaalak sê piarpim ya ngön wak saö pörëk sê oröa. ²⁷ Pël êak ingre mor saurö wa top elmëak Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pôtë ngönötre ên köpël omnarö Anutuuk kan tē mowiin piin kön wi kosang wesa pöta ngönöt ök mëëa. ²⁸ Pël êak piarip akun wali pan Yesuu ruuröaring pörëk wakaima.

15

Ngönënë wa top kësangpel Yerusalem kak oröa

¹ Yesuu omën narö Yutia yangerakaan sê Antiok kak oröak ingre mor sauröen epël ök maima. “Ar Moses pim ngön ë kosang wesa pôt ngar wak arim koröp kaut nailën èënë pôt Anutuuk yok pangk kaalak naniöpan.” ² Pël maan Poolre Panapas ngön pöten kaaö êak piarip pitëmëen ngön kosang kaö pan êak piaripring ngönngön apanëak nga mëëa. Pël èën ingre mor saurö pit Poolre Panapas piarip omën naröaring Yerusalem kak sê Yesuu ngön yaauröere wotöökörö pitring ngön pôt wotpil wasëpnaan sêpënëak mëëa. ³ Pël êak ingre mor saurö pit wes momëen yesem Pinisiaare Sameria yang pôtë ingre mor sa pöröen köpël omnarö Yesu pim ênëm sa pöten ök maan pit êrëpërëp pan ëa. ⁴ Pël èën pit Yerusalem kak sê oröön Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere Yesuu ingre mor saö muntarö pit itenak yoöre êrëp kaö mëëa. Pël èën piarip Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pôtë ngönöt ök mëëa. ⁵ Pël èën Yesuun kön wi kosang wesa narö Parisi pörök wal êak epël mëëa. “Ar pitëm koröp kaut ilak Anutuun yaö mowesak Moses pim ngön ë kosang wesauta wia pöl êëpnaan ök maë.”

6 Pël maan Yesuu ngön yaauroere wotöökörö pit ngön pöt äak söe wasëpënëak wa top äa. 7 Pël äak pit ngön selap aim olëak Pita pi pitëm tekarak wal ë tauak epël ök mëä. “Nem karurö, ar ëwat wë. Ngaanëër Anutuuk tiar ya kom ë ninak neen köpël omnaröen ök maan pit kat wiak kön wi kosang wasëpënëak neeaut. 8 Anutu tiarim lupötön ityeengkaupök tiarimëen elnia pöl Ngëengk Pulö köpël omnarö mena. Pim elmëa pötak pitëmëen ya kë sa pöt pet yaalni. 9 Pi tiarën nal elniak pitën nal naalmëëpan. Won. Pit piin kön wi kosang mowesa. Pötaanök pitëm lupöt kölam mowesa. 10 Pël yaalniin oröp ënak ar Anutuun ököök elmëënëak yeë? Tiarim ëaröa eima pöl tiarta Moses pim ngön ë kosang wesa pöta ënëm naën yaaurö. Ngön ë kosang wesa pöt tiarim kasngelotë omën könöm nant weta pöl wetak imaut. Pötaanök könöm tapöt kaalak Yesuu ingre mor saurö er mowatngan. 11 Tiar epël kön wi kosang wesaut. Aköp Yesu pim lup sant pötak Anutu tiar niwaupök omën pöröeta yemoö.”

12 Pita pi pël maan wa topöök wëäö pörö ngön naën wëen Panapasre Pool piarip piarpim ya mëmpö yesën Anutuuk kaamök elmëen köpëlöröa itöök ya retëng nant mëmpö ima pötë ngönte ök maan kat wia. 13 Pël äak Sems pi epël mëä. “Karurö, ar nem ngönte kat wieë. 14 Anutu puuk wet rëak köpël omnarö pimtëen wesak mokoira pöta ngönte Saimon yapin nent Pita puuk ök niaan kat yawi. 15 Anutuu këmtakaan tektek ngön yaauro pitëm äa pötëët ök yenia. Pöt epël äa.

16 ‘Aköp pi epël ya.

“Ne ënëmak kaalak waisak

omën omp ak Tewit pim ka töölak wia pipët köpre mor äak ka pöta omnant köt sa pipot ngolöp ngolöp wesak wa wesir ulmëëmaat.

17 Pötaanök omën muntarö pit ne pitëm Aköp neen ngaöl elnëëpnaat. Köpël omën tapörö nemëen wesak yaö wesaurö.”

18 Aköp ngaanëër pan ngön pöt tekeri wes wiaupök peeneeta tapël ya.’

19 Pël yaatak ne kön epël yawi. Köpël omën narö lup kaip tiak Anutuu ngësël ko yawi piporö tiarök kaalak könömër nemangan. 20 Köpëlörö pit omën omp ak kaarkaarföröaan animao kiri ar äak wak në imeë, öngre om ngim ë, animaurö iit orööpanëak nailën om ar äaut në, ën animauröa iit në, pël eim wë pöt sëp wasëpnaan pep retëng ë mempen. 21 Köpëlörö pit Yuta omnarö ya utpet mowesak omën pipot ëëpan. Yuta omnarö pit omën pipot Moses pim pepeweri retëng äa pötön ngaantakëer iteneë kë yesa akun poutë ngönën tupötë së ilëak sangk kelak kat wieim wë. Pötaanök tiar kan kosang mowariipanaan.”

Pit köpël omën ingre mor sauröa ngësël pep wes mëä

22 Pël mëak Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere ingre mor saö muntarö pit ngön kopëta wesak omën naar Poolre Panapasring Antiok kakë sëpënëak yaö mëä. Pël ëen Yutas yapin nent Pasapasre Sailas piarip sa. Omën pöaar ingre mor saö pöröa wotöökaar. 23 Piarip sëpënëak yaëen pep newer epël retëng äak piarip mena. “Ten Yesuu ngön yaaöere wotöök arim karurö, tenök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Ar köpëlöröa öngpökaan ingre mor sak Antiok kakre Siria yangerakaan Silisia yangrakë wëaurö arën yowe yeniak. 24 Tenim naëaan omën narö wais arën ngön ke nampnampöt ök niak arim könöt wa irikor elnia pöt yaan kat yawi. Piporö tenök arim ngësë wes namëen. 25 Pötaanök ten wa top äak lup kopëtemer sak omën epaar wes mëen arim ngësë yewais. Piarip Panapasre Pool tiarim kar ompyauwaar piaripring wes momëen yewais. 26 Panapasre Pool piarip tiarim Aköp Yesu Kristo pim yaatak wë kö sëpnaaten kön selap naën yaauwaar. 27 Yutasre Sailas

pöaar arim ngesë wes meën yewais. Pël äak tenim ngön pepeweri retëng äan pöt piarpim këmtakaanta ök niapnaat. ²⁸ Ten Ngëëngk Pulööring kön kopëtaö wesak wë. Pötaanök Yuta omnaröa yaë pöl könöm muntat naningkan. Ar omën epotökëer eim ön. ²⁹ Omp ak kaarkaarröroaan kiri ar äaut nënganok. Ar Animauröa iit nënganok. Animauro iit orööpänëak nailën om ar äaut nënganok. Öngre omp nga eënganok. Ar ngarangk këëkë äak omën pipot keker elmëeim öne pöt ompyaö öneët. Yowe pan. Ompyaö ön.”

³⁰ Pit pepewer pël äak mangkën wak Antiok kak së oröön Yesuu ingre mor saurö wa top eën pep pöwer mena. ³¹ Pël eën pep pöweri ngön wieëa pöt sangk kelak pit ngön ompyaö pöt kat wiak ërëpërëp kaö ëa. ³² Pël eën Yutasre Sailas piarip Anutuun pim tektek ngön yaaö omnaar pël sak wë akun wali pan ingre mor sauröen ngönën ök maim wë taë mowesa. ³³ Piarip Antiok kak pörek akun wali wakaim wiak sëpënëak yaëën ingre mor sauröak kan yaö mëak wes momëën saö pöröa ngesël sa. ³⁴ [Pël äautak Sailas pi pimtë kentöök Antiok kak om wakaima.] ³⁵ Pël eën Poolre Panapas Antiok kak om wë ingre mor saö naröaring omën muntarö rë mouleim Äköpë ngönënte ök maim wakaima.

Poolre Panapas kom ëa

³⁶ Wakaim wiak ënëmak Pool puuk Panapasën epël ök mëëa. “Tepër kaalak ka poutë yesem ingre mor sauröen itaampö sëpa. Tepër ngaan pitën ngön ompyaüt ök mëëaut. Pötaan pit ompyaö wë ma utpet wë pöten itaampëaan.” ³⁷ Pël maan Panapas pi Son, yapin nent Maak, pöp koirak piaripring sëpënëak maan, ³⁸ Poolök epël mëëa. “Omën pipop ngaan Pampilia yangerak së ök ë nimëaup. Pötaan tepërring nasëpan.” ³⁹ Pël mëak piarip ngön nga yaalem wiak kom äak Panapas pi Maak koirak wangaöök Saipras kustakël sa. ⁴⁰ Pël eën Pool pi Sailas koirak piarip sëpënëak yaëën ingre mor saurö pitök Äköpë lup sant pöta öngpök moulmëak wes mëën sa. ⁴¹ Siriaare Silisia yang pötë yesem ingre morörö taë mowasö sa.

16

Timoti pi Poolre Sailasring sa

¹ Poolre Sailas piarip Tepi kak së wë olëak Listra kak së oröa. Pël äak itaangkën omën Yesuun kön wi kosang yewesaö namp wëa pim yapinte Timoti. Pim ëlëp Yuta öngöp tapël Yesuun kön wi kosang yewesaup. Ën pim pepap pöt Krik ompöp. ² Ingre mor sa Listraare Aikoniam ka pöörarë wëa pöröak Timoti piin, “Omën ompyaup,” pël maima. ³ Pötaanök Pool pi Timoti piiring pim yaatak sëpënëak kön wia. Pël eën Yuta omën ka pötë wë seëaurö pit Timoti pim pepap Krik omnamp yak kön selap ëa. Pöt tol eënak? Pit Anutuun yaö äak koröp kaut nailënörö. Pötaanök Pool puuk Timoti koröp kaut ila. ⁴ Pël äak pit ka poutë yesem Yerusalem kakaan Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröa ngön ëmön ë mena pöt ingre mor sauröen ök mëak ngar weim öpënëak mëëa. ⁵ Pël eën ingre mor sauröa kön wi kosang yewesa pöt kaö sëën kët poutë omën muntarö yal mangkën selap sa.

Pool pi Masetonia kak wangerötë yemangk pöl ëa

⁶ Ngëëngk Pulöök Asia yangerak së ngön ök mapanëak nga maan pit om yesem Prisiaare Kalesia yang pöraarël sa. ⁷ Pël äak pit Misia yangera kautak së örök Pitinia yangerakël sëpënëak yaëën Yesuu Pulöök kan mowaria. ⁸ Pël eën pit Misia pörekaan el wesak Troas kak së oröa. ⁹ Pël äak rö kan Pool wangerötë yemangk pöl äak itaangkën Masetonia omën namp pim naë wais tauëë kosang wesak epël ök mëëa. “Ni i kaö olëak Masetonia yangerak wais

ten kaamök elniim.” ¹⁰ Pël yemaan Pool pi itenak ten Sailasën ök niaan Anutuuk Masetonia yangerak ngön ompyaut ök manëak yas yenia pël wesak sënëak teëntom ko éaut.

Litia pi Pilipai kak ingre mor sa

¹¹ Ko éak wangaöök ilëak Troas kakaan Samotres kustak sê oröak ëlpamök Niapolis kak sê oröak, ¹² wangaöökkaan ngentiak pôrekaan yangerak sê Pilipai kak sê oröaut. Ka pô Rom omnaröa wëau, Masetonia yang pôrekê ka kaöaö. Pöök ten akun selap selap wë, ¹³ kê yesa akunetak ka ëmööké ëm kanërak wele rëak imeri saut. Ten kat wiin Yuta omnarö pit pôrek Anutuun ök yamëëa. Pël éaut yak sê itaangkën öng narö wais wëa ëën pitring wel aisëak ngönaak éaut. ¹⁴ Pël ëën öng pôröa naë Tiatira kakaan öng namp poë koröp kôp möömaap ëa ompyaut ket yeem mon yewaup yapinte Litia pi Anutuun yaya yamëëaup. Aköpök lupmer kaip motiin Poolë ngön ök yamëëa pöt këkê kë wiak kön wi kosang yewas. ¹⁵ Pël ëën piire pim kaatakörö i momëën öng pôpök tenën epël yenia. “Ar neen kön wiin, Aköpë ënëm yes pöt, nem kaatakê waiseë.” Pël niak ke yaurön ten pim ngönte ngar wak piiring saut.

Pit Poolre Sailas Pilipai kak wii kaatak ulmëa

¹⁶ Akun nentak ten yang lup Yuta omnaröa Anutuun ök yamëëautak yesem koont urmerap pim lupmeri wëaö namp koiraut. Urmer pôp piiring wë omën orööpnaatön ök më pël yaaup. Pël ëën omën kësang pan pitëm naë omnant ënëm orööpnaatön puuk itenak yemaan sumat mangkën pim ngarangk yaurö pit mon kësang pan weim yeëa. ¹⁷ Koont pôp tenim ënëm yewaisem ngön ëak epël aö yewais. “Omën eporö Anutu O Ngarëképë ya omnarö. Pitök Anutuuk kama niöpna pöta ngönte ök niaaö yaurö.” ¹⁸ Kët ël epotë pël aimën Pool pi kaaö ëën kaip tiak urmerapön epël yema. “Ne Yesuu weëre kosangöoring yeniakerek koont pipop sêp mowesak oröak sê.” Pël maan tapëtakëër koontup sêp wesak oröak yes.

¹⁹ Oröak sëën koontupë ngarangkörö pit itaangkën pitëm ngaanë mon yewa pôl kaalak naöpanëën yeëa. Pël ëën Poolre Sailas moröak ka tomök sê kaöaröa naë ngön yaatak yemoulmë. ²⁰ Pël ëak ngön ë pet yairauröen epël yema. “Iteneë. Yuta omën eparap ieping ëak wëwë utpetat tiarim tekrak wais yawi. ²¹ Pël ëak piarip tiar Rom omnaröa ëënganëak nga wieëaut pet elniak ënëm ëëpenëak yenia.” ²² Pël maan omën ngön pöt kat wia pôrö pit pourö el sak maan ngarangköröak ulpëënaar keli moolëak pitëm nga omnaröen maan pës yemomö. ²³ Pël ëak utpet mowesak wii kaatak moulmëak ka pöta ngarangkëpön këkê pan ngarangk ëëpënëak ök yema. ²⁴ Pël maan wii kaata ngarangkëp kat wiak wii kaata ka kakaati panëëtak sê moulmëak ingesiar këra uamngesiarë tep mö mowia.

²⁵ Röök lupöök Poolre Sailas Anutuun kimang mëak rangk tan yemaan wii omnarö kat wiaan, ²⁶ tapët pöt moup kësang nempel möön wii kaata wapöt tiak sê yengentiin ka kanöt téak yesën wii omnaröa morötë wii téa pötta wilak sa. ²⁷ Pël ëën wii kaata ngarangkëp pi ka ureimaurekaan wal ëak itena pöt wii kaata kanöt tē wiaan itenak wii omnarö oröak kas sa pël wesak yepatöökkaan öpwer téak pimtok pimënt wesirëpënëak ëa. ²⁸ Pël yaëën Poolök ngön ëak epël mëëa. “Nimtok nimënt utpet wasngan. Ten pourö e om wë.” ²⁹ Pël maan wii kaata ngarangkëp pim ya omën nampön maan esuwes mangkën wak pôömpö kakaati ilëa pöt kas ëak reireë urö Poolre Sailasë naë sê ngentia. ³⁰ Pël ëak piarip koirak tomök orö epël ök mëëa. “O nem kaöaar, ne tol yaal ëënak Anutu pi ne kama neöpën?” ³¹ Pël maan piarip epël ök mëëa. “Ni Aköp Yesuun kön wi kosang wasumë pötak niire nimorö Anutuuk kama niöpnaat.” ³² Pël mëak

piarip Aköpë ngönte piire pim kaatak wëauröen ök mëëa. ³³ Pël maan röök tapëtakëër pi piarip koirak së piarpim pës momöaut i moirën teëntom piire pimorö i momëa. ³⁴ Pël elmëen pi piarip koirak pim kaatak së ulmëak kaömp menak piire pimoröa Anutuun kön wi kosang wesa pötaan erëpsawi kaö ëa.

³⁵ Pël ëäk wëen ëlpamök ngön ë pet yairaurö pitök polis narö wes mëen së epël ök mëëa. “Ni omën epaar wes momëen sëpën pël ya.” ³⁶ Pël maan wii kaata ngarangkep pi ngön pöt kat wiak Poolön epël mëëa. “Ngön ë pet yairaurö pit ne arip wes nimëëmëak ya. Pötaanök wes nimëëmaatak lup wiaptaring sën.” ³⁷ Pël maan Pool pi polisöröen epël mëëa. “Tenip Rom omën sauwaarök tenpim saun nant wiaan pöt pit yok pangk ngön yaatak niulëak tekeri wasëpnaatep pit köntak tenip pouröa ëöetak niulëak pës nimök wii kaatak niulëaurö. Pël éautep peenök kaalak ëlëep wes nimëëpënëak ëa ma? Pël naëngan pan. Pitëmtok waisak wes nimëen oröönaat.” ³⁸ Pël maan polisörö pit piarpim ngön pöt kat wiak së ngön ë pet yairauröen ök maan pit kat wia pöt Rom omnaarök ëa. Pël ëen pitëm utpet elmëa pöten kön wiak kas ëa. ³⁹ Pël ëäk pit së yaköm köm mëäk wii kaatakaan wes mëen oröa. Pël ëen piaripön epël ök mëëa. “Arip yok pangk ka epö sëp wesak sën ma?” ⁴⁰ Pël maan piarip wii kaat sëp wesak Litia pim kaatak së ingre mor sauröen itenak wa korkor ngön mëäk sa.

17

Tesalonaika kak Poolre Sailas mööpënëak ëa

¹ Poolre Sailas piarip së Ampipolisre Apolonia ka pöörar il wesak Tesalonaika kak së oröa. Kak pörek Yuta omnarö pitëm ngönën tupët wieëa. ² Pël ëäk Pool pim yaaul Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak ngönën pepeweri ngön wia pöt omnaröaring aima. Pi kë yesa akun nentepar nent pötë öngpök pël eima. ³ Pi Anutuu ngönta songönte werak epël ök mëëa. “Anutuuk Kristo pim Yaō Mëëaööp këlangön kat wi yesem wel wiak kaalak wak ëëpënëak mëëaup. Yesu nem peene ök yeniak epop pi Kristo Anutu pim Yaō Mëëaup.” ⁴ Pël maan pitëm naëaan omën narö pit kat wiak wa yaap wesak Poolre Sailas piarpim ngësël rë olëa. Pël yaëen Krik omën Anutuun yaya maim wëaö naröere öng isa narö pitta tapël ëa. ⁵ Pël ëen Yuta omnarö pit pöten itenak ya sangën ëen omën utpet kan paspas eim wëaö naröen maan pitök omën ka pöök wëa muntarö koirak ëlakëlakëër Sesonë kaatak së Poolre Sailas ngön yaatak moulmëëpënëak kaata kanöt tē moolëa. ⁶ Pël ëäk Poolre Sailas won ëen ap wesak Sesonre ingre mor saö narö koirak ka ngarangköröa ngësë weruak yesem ngön ëäk epël maö sa. “Omën pöaar utpet petpet ë ka nantë imauwaarök eprek wais oröön, ⁷ Sesonök pim kaatak koirak së ulmëak wë. Omën pöaar piarip Rom omën omp aköp Sisa pim ngön ë kosang wesaut ilak omën omp ak ngolöp namp yapinte Yesu pim ënem ëëpënëak ök aö yaauwaar.” ⁸ Pël maan ka ngarangköröere omnarö pit ngön pöt kat wiak yaan kaö sa. ⁹ Pël ëäk Sesonre piiring wëaurö pitëm naë oröa pöt kaalak orööpänëak pitëm naëaan sumat wak wes mëen sa.

Poolre Sailas Peria kak ya mëna

¹⁰ Rö kan tapöök ingre mor saurö pit Poolre Sailas wes mëen Peria kak së orök Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëa. ¹¹ Omën pörek wëaurö pit ngön kat yawiaurö, Tesalonaikaaröa ök wonörö. Pit Anutuu ngönte kat wiipënëak kent ëäk kët poutë ngön pöten yaap ma kaar pöten itaampënëak ngönën pepat wak iteneima. ¹² Pël ëäk Yuta omën naröere Krik öng yapinring naröere omp narö pit selap Yesuun kön wi kosang wesa. ¹³ Pël ëen Yuta omën Tesalonaika

wëaurö pit Pool Peria kak wë Anutuu ngönte ök yamëem wëaut kat wiak kak pörek sê piarip utpet mowasëpënëak omnaröa könöt irikor mowesak lupöt es nga mowesa. ¹⁴ Pël yaëen ingre mor saurö pit Pool wes momëen i kaöökël sa. Ën Sailasre Timoti piarip Peria kak om wakaima. ¹⁵ Pël ëaan omën Pool mësak saurö pit Atens kak moulmëa. Pël ëak kaalak sêpënëak yaëen Pool pi Sailasre Timoti pim ngësël teëntom sêpënëak maan sa.

Pool Atens kak ngönën ök mëä

¹⁶ Pool pi piaripön kor Atens kak wë itaangkën kak pörek omp ak kaaröro kësang wëen itenak pim yaat utpet pan ëa. ¹⁷ Pël ëen pi Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak Yuta omnaröere köpël omën munt Anutuun yaya yamëäa naröaring ngönëntaan aima. Pël ëak pi kët poutë wa top yaarek sê omën pas sê wëauröen ngönën ök maima. ¹⁸ Pël ëen Epikurianre Stoik ëwat omën narö pit piiring ngön nga yaalem pitëm naëaan naröak epël mëä. “Omën ngön paspas aõ pipop pi tol apënëak aim?” Pël yemaan naröak epël mëä. “Pi ka nantëeröa omp aköröa ngön nant apënëak niaim koröp.” Pool pi Yesu weletakaan wal ëaup pim ngönënte ök yemaan yak pit pël maima. ¹⁹ Pël ëak pit Pool koirak ngön ök ëak kat yawiã yang lup nent yapinte Ariopakas pörek sê kaöaröa naë ulmëak epël mëä. “Ten nim ngön ngolöp omnaröen ök maimën piten aan kat wiin. ²⁰ Ten nim ngönten kat wiin maim yaë. Pötaanök ngön pita songönte ök aan kat wiinaan.” ²¹ Pitëm Poolön mëä pöta songönte epël. Pit omën suure kak Atens kak wëaõ pörö pit akun poutë ngön ngolöpöt ök ëak kat wieima.

²² Pit Pool Ariopakas pörek moulmëak, pëel maan wal ëak kaöaröen epël ök mëä. “Atens omnarö, arim omp aköröen kosang wesak yaya yamëëauten ne ëwat wë. ²³ Ne arim kak yesem itaangkën arim omp ak yaya yamëëauröa kaat wia. Pël ëaan itaangkën omp ak nampë könta rangk retëng nent epël wiaan itenaut. ‘Epët omp ak tiarim köpëlëp pimët.’ Pël ëaan itenaut. Pötaanök arim omp ak köpël wë yaya pas maõ iman pöpë ngönte ök yenia. ²⁴ Anutu pi yanger ket ëak yangera rangk omnant wia epot ket ëaup pi kutömrë yangë Kaöap. Pötaanök pi yok pangk ka omnaröa ök rëautak naöpanëëp. ²⁵ Pi nantön elek ëen aan omën moresök yok pangk kaamök naalmëënganëëp. Piita pimtok omnaröa wëwë pipotre omën pout nineim wëaup. ²⁶ Anutu pi tiarim ë kopetap ket ëaup. Pël ëen piikaan ulöl sak wëen rep nimëak kaare yang ninaup. Pimtok tiar öpenëak yaõ niak niulëaup yak tiar yanger ninak yangerak öpena akunet ninaup. ²⁷ Tiar Anutuun ngaöl ë yesem koirëpenaat pël ëëpenëak epël ket elnia. Pël ëak pi kamaarek naön tiar omën pouröak pangk pangk ëak wëaup. ²⁸ Pël ëa pötaanök puuk tiarim songön ket ëak wëen tiar wëwëetaring wë kan sê waisö ëeim wë. Pötak arim naëlaan ëwat omën naröak epël niaim. ‘Tiarta pim ruurö,’ pël niaim wë. ²⁹ Yaap, tiar Anutuu ruurö. Pötaanök tiar piin kön wiin omp ak morökörö kolre siluwaare këlötök omnaröak kön wiak moresing ket ëak pitëmëen ngëengk mowasö ima pötëël kön nawiingan. ³⁰ Yaap, nganëër omnarö pit köpël wë yak omnant pipot ket ëeima. Pël yaëen Anutu pi pitëm omën wak ima pötön nga nemaan ëa. Ën peene akun eptak Anutuuk yang ël epotë omën pouröen pim ngön kosangët epël ök yenia. ‘Ar arim utpet yaaõ pout kasëng menak nem naël waisëë.’ ³¹ Pël ëak pi yang ël epotë omën pourö wotpil niwesak wël ëak kom elniipna yak akun nent wia. Pi nganëër omën namp tiar kom elniipënëak yaõ mëäaup. Pi pim ëëpna pöt yaapöt tiar omën pouröen pet elniipënëak omën pöp weletakaan wal ë moulmëa.”

³² Pël maan pit omnamp weletakaan wal ëa pöt kat wiak naröak ökre was mëä. Ën naröak epël mëä. “Ni ënëmak omën pipëta ngönte kaalak

aan ten kat wiinaan.” ³³ Pël maan Pool pi pit sêp mowesak sa. ³⁴ Pël èen narö Pool pim ènèm èak Yesuun kön wi kosang wesa. Pël èa pörö eporö, namp Taionisias Ariopakas kaöaröa naëaanêp, èn öng namp yapinte Tamaris, piaripre èn piarpim kar narö.

18

Pool pi Korin kakya mëna

¹ Ènèmak Pool pi Atens kak sêp wesak Korin kakè sa. ² Pël èak sê Yuta omèn yapinte Akuila pöp koira. Pi Pontas yangerakaanêpök piar öngöp Prisila Itali yangerak wê olèak ngaan ngaantakèer sê wëa. Pöt Rom omèn omp aköp Klotias puuk Yuta omèn Rom kak wëaö pourö kan sêpênèak maan sa. Pël èauwaar piarpim naë Pool pi sa. ³ Pi piaripring ya ngawiap yak piaripring sê wê poë koröp ka ök yarèaut ket èeima. ⁴ Pël èeimeë Pool pi kè yesaö akunatè Yuta omnaröa ngönèn tuptak sê ilèak Yutaare Krik omnaröaring Yesuun kön wi kosang yewesauta ngönöt aima.

⁵ Pël eim wëen Sailasre Timoti Masetonia yangerakaan ènèm sê oröön Pool pi pim waur muntet sêp wesak akun poutè Yesu pi Kristo Anutuun pim Yaö Mëëaup pöta songönte kosang wesak ök maima. ⁶ Pël èen narö pit kat wiak pim ngönte wa olèak piin utpet wesak maan pi kangiiir pim ulpëenêpökään ulölöt keke ur moolèak epël mëëa. “Ar kö sènè pöta songönte arimtèet, neering ngawi won. Pötaanök ne peene ar sêp niwesak köpël omnaröa ngèsè sumaan yeë.” ⁷ Pël mëak Pool pi Yuta omnaröa ngönèn tuptet sêp mowesak Tisias Sastas pim kaatak sê wakaima. Omèn pöp pi Anutuun yaya maim wëaup pim kaat Yuta omnaröa ngönèn tupta naë wieëa. ⁸ Pël èen Yuta omnaröa ngönèn tupta wotöököp, pim yapinte Krispas, piire pim kaatakörö pit Aköpön kön wi kosang yewasèn Korin omèn narö pitta Pool pim ngönte kat wiak Aköpön kön wi kosang wasèn i momëa. ⁹ Pël èak röök nentak Pool pi wangeröte yemangk pöl èen Aköpök ngön nent epël ök mëëa. “Ni kas èak ngönèn ök yamèëaut sêp wasnganok, om ök maim öm. ¹⁰ Ne niiring wëen omèn nampök wal èak ni utpet naniwaspan. Ne omèn selap pan ka epöök nem ènèm sêpênèak yaö mëëaup pötaanök.” ¹¹ Pël maan Pool pi ka pöök Anutuun pim ngönte ök maim wëen ngoon 18 èak won sa.

¹² Ènèmak Rom yang ngarangk namp, pim yapinte Kalio, pi Krik yang pör ngarangk èak wëen akun pötak Yuta omnarö pit wa top èak Pool wali wak sê ngön yaatak moulmèak epël ök mëëa. ¹³ “Omèn epop Rom omnaröa ngön kosangöt ilap riak omnaröen Anutuun yaya mapênèak kan maimat pet yaalmè.” ¹⁴ Pël maan Pool pi ngön apênèak yaëen Kalio pi wal èak Yuta omnaröen epël mëëa. “Yuta omnarö, ar kat wieë. Omèn epop Rom ngön è kosang wesaut ilap riak utpet nant yaëen neen neanè pöt ne yok pangk arim ngönöt kat niwiimaat. ¹⁵ Pël èëmaatep ar neen ngön nentere nent, yapin ke nentere nent arim ngönèntakël wieëaut aim. O o, arök neen ngön ke pilöt kat wiimaat wesaurö mä? Won pan. Arimtok omèn pita ngönte wotpil weseë.” ¹⁶ Pël mëak ngön yaatakaan waö è momëa. ¹⁷ Pël èen pit tomök oröön Krik omnaröak Yuta ngönèn tupta ngarangkêp yapinte Sostenis, pöp moröak tang möak utpet mowasö yesèn Kalio pi om it mongneëa.

Pool pi kaalak Antiok kak Siria yangerakël sa

¹⁸ Pool pi Yesuu ingre mor sauröaring kêt selap wê ènèmak pit sêp mowesak Akuilaare pim öngöp Prisila pit naar namp èak Senkria kakël sa. Pël èak pörök sê Anuturing ngön kosang wesaö pöta kèet pet irak pim ngan epët kat è moolëa. Pël èak wang Siria yangerakël sêpna naöök sa. ¹⁹ Pël èak Epesas kak

së oröak pit Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Pool pi pitring ngönaak wali aima. ²⁰ Pël ëen pit Pool akun wali pitëm naë öpënëak maan, “Pël naengan,” mëak sëpënëak yeem epël ök mëëa. ²¹ “Ënëmak Anutuuk kaalak arim naë waisumëak neaan pöt waisumaat.” Pël mëak Akuilaare Prisila piarip kak pörek moulmëak pit pouröen yaköm köm mëak sa. ²² Yesem Sisaria kak së oröak Yerusalem kak së ingre mor sauröen yoëre ërëp mëak kaalak Antiok kakël sa. ²³ Pörek së oröak wë akun wali wali sëën Antiok kak pörek sëp wesak ka nantë Kalesiaare Prisia yang pöraarël yesem Yesuu ingre mor sauröen ngönën ök mëak taë mowasö sa.

Apolos pi Epesasre Korin pöteparë ya mëna

²⁴ Omën namp, Alesantria kakaanëp pim yapinte Apolos, pi Epesas kak së wakaima. Omën pöp pi omnant kësang ewat sa pet irak ngönën pepeweri ngön wia pöt pout ewatëp. ²⁵ Omën pöp pi Aköpë elnia kan pöt ewat wë pöta ngönte kosang wesak yaaup. Pël ëak pi Yesu pim songönte apënëak pöt pout mëngkre mëngk yaaup. Pël ëaap pi om Son pim omnarö i momëa pöten pëen ewat wakaima. Ën Yesuu ru ulöpöököp pël sak wë pötaan i momëëpna pöten köpël wëa. ²⁶ Pi ngön pöt kosang wesak Yuta omnaröa ngönën tuptak ök maima. Pël ëen Akuilaare Prisila piaripök koirak së piarpim kaatak ulmëak kan Anutuuk tiarimëen elnia pötön ök maima. ²⁷ Pël ëen Apolos pi Krik yangerakë sëpënëak kent yaë maan Epesas kak ingre mor sauröak kaamök elmëak pep newer Yesuu ingre mor saö Krik yangerak wëauröaan pi sant mowasëpënëak retëng ë mena. Pël ëen pörek së wë Anutuuk lup sant elmëen omën piin kön wi kosang yewesaurö pit ompyao kaamök elmëeima. ²⁸ Pël eimeë Yuta omnaröa köpël waswas eim wëaut omnaröa itöök ke ur moolëak pepeweri ngön wia pipot Yesu Kristo Anutuu Yaö Mëëa pöp pim ngönte këëkë wesak ök mëëa.

19

Pool pi Epesas kak ya mëna

¹ Apolos pi Korin kak wëen Pool pi yang lup nerak ya mëmpö yesem Epesas kak së oröak itaangkën Yesu pim ënëm yaaö narö wëa. ² Pël ëen pitën epël pëlpël mëëa. “Ar ngaan Yesuun kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pulö nina ma won?” Pël maan pit ngön kangit epël mëëa. “Ten ngaan Anutuuk Ngëëngk Pulö yemengka pipët kat nawiinörö.” ³ Pël maan Pool pi pitën epël pëlpël mëëa. “Ën ar i mëënëak talëpë ënëm ëaurö?” Pël maan pit epël mëëa. “Ten pörö Son pim omnaröak i nimëak ngön niaaö pöta ënëm yaurö.” ⁴ Pël maan Pool pi pitën epël mëëa. “Son pim i momëa pöt omnarö pit lup kaip tiak pitëm utpetat kasëng mena pötaanök pël elmëa. Pël ëak pi pitën epël ök mëëa. ‘Ar nem ënëm waisëpna pöpön kön wi kosang wasën.’ Omën pöp Yesu.” ⁵ Pël maan pit ngön pöt kat wiin Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëa. ⁶ Pël ëak Pool pi pim moresiariring pitëm keponötë mowiin Ngëëngk Pulö pitëm rangk iraan ngön maimat aö Anutu pim ngönöt tekeri wesak ök mëëa. ⁷ Omën pörö pit 12 ëak wëa.

⁸ Pool pi Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak pitring ngönënëen yak aöre elö eim wëen ngoon naar namp ëak ilëa. Pi Anutu pim tiar wa ngaöök nimëa pöt pit kat wiipënëak kent ëa. ⁹ Pël ëen omën narö pit lup kosang panë ëak kön wi kosang newasën omnaröa ëöetak Aköpë elnia kan pötön utpet wesak ëa. Pël ëen Pool pi Yesuu ingre mor saurö pit koirak omën kaö namp yapinte Tiranas pim pep kaatak së omnaröaring ngön ngawi aima. ¹⁰ Pi pël eim wëen krismaki nentepar pöteparë öngpök Yuta omënre köpël omnarö pit pourö Esia yangerak wëaurö Aköpë ngönte kat wia.

Siwa pim ruuröa ngönte

¹¹ Anutu pi Pool weere kosang kaamök elmëaan retëng omnaröa it köpëlöt eima. ¹² Omnarö pit poë koröp kaut Pool piik mësël ëäk wak së yauman yaaurö mësël elmëen ompyaö sa. Ën urmerarö wëaurö tapël ëäk waö ë momë pël ëeima. ¹³⁻¹⁴ Pël ëën Yuta omën Anutuun kiri ar yaauröa wotöök namp pim yapinte Siwa pim ruurö 7 ëäk pit kaatë sak waisö imeë omën urmerarö pitëm lupötë wëaurö waö ë momë pël eima. Pël ëäk pit Yesuu yapintak urmeraröen ököök mëak epël mëëa. “Ni urmer utpetap, ten Yesu, Pool pim ök aö yaaup, pim weere kosangtak waö ë yanimë.” ¹⁵ Pël maan urmerap epël mëëa. “Ne Yesuun ewat wë, Poolönta ewat wë. Pël ëaap ar tarëkaanörö?” ¹⁶ Pël mëak omën urmerap wëa pöpök akak sak omën ököök eima pörö mëmpö waö elmëak poë koröp pöt keliak moolaan koröp yoolörö kaatakaan örök kas sa. ¹⁷ Pël ëën Yuta omënre köpël omën Epesas kak wëa pörö pourö omën pöta ngönte kat wiak pit kas panë ëën Aköp Yesu pim yapinte ngar wa. ¹⁸ Pël ëën Yesuun kön wi kosang wesa narö së omnaröa ëöetak pitëm ngaan utpet eima pötön war wesak ök mëëa. ¹⁹ Pël ëäk kempre këar nga yaaurö pit pitëm kempre këar pep kësangöt wak së omnaröa itöök war wesak es momera. Pep pötë sumat 50,000 kina ke pelëët. ²⁰ Pël ëën omën weere kosangring pöten itenak maan omën muntarö pitëk yal mangkën pitëm lupötë Aköpë ngönte taë sa.

Epesas omnarö pit ngön ë olëak mëëa

²¹ Ënëmak Aköpë Pulöök Poolön ya ngön maan pi Masetoniaare Krik yang pöraarëël ya nga ë yesem kaalak Yerusalem kak örööpënëak mëëa. Pël maan Pool pi pim omnaröen epël mëëa. “Ne pötë sa pet irak pöt Romëelta sumaaup.” ²² Pël mëak pi Timotiire Erastas pim kaamökaar piarip Masetonia yangerak wes mëen yesën pi Esia yangerak wakaima.

²³ Akun pötak omën narö selap pan Epesas kak wëaurö pit Aköpë kanöök yesauröaan kööre tok kësang pan elmëa. ²⁴ Pöta songönte epël öröa. Omën namp yapinte Temitrias pi siluwaatring öng ak nampë yapinte Artemis pim ka könöt ket ëeima. Piire pim ya omnarö sum kësang örööpnaak yak ket ëäk wes mëeima. ²⁵ Pël yaaurö yak Temitrias pi pim ya omnaröere ën pim ngönt ya tapët yamëna narö pitën yas maan sëën epël ök mëëa. “Karurö, ar ewat wë. Tiarim omën eptak mon kësang koir yaningkën ompyaö wëaut. ²⁶ Ar Pool piin ewat wë. Pim yaautön tiar kat yawiaurö. Pi Epesas kak eprekaan Esia yangerakë omnaröen epël ök maim wëaup. ‘Öngre omp ak kaarkaar omën moresök ket ëa eporö kë wonörö.’ Pool pi pël yemaan omën kësang pim ngön pöta ënëm yaë. ²⁷ Tiarim mon wauret utpet ëëpnaaten ne ya ngës yaë. Pël ëën omnarök ökre was niapanëak. Pötaanök tiar këékë ngarangk naën ëëpena pöt ngön pöt kaö sak Artemis pim yaya yamëëa kaat utpet wasëpnaat. Pi tiarim öng ak kaöap Esia yangerakre ën yang kaö nantë omnaröa yaya yamëëaup pöt kön nawiipan.”

²⁸ Pël maan pit Temitrias pim ngön pöt kat wiak ya sangën ëën ngön ëäk epël maima. “Artemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp,” pël maima. ²⁹ Pël mëak Epesas kak pörekaan omën kësang pan ngön pöt maö së Masetonia yangerakaan Pool pim ya kaamök omën naar Kaiasre Aristakas piarip morök wak weruak së pitëm wa top kaöaöök moulmëa. ³⁰ Pël ëën Pool pi pitëm wa topöök sëpenëak yaëën Yesuu ruurö pitök pörek sëën utpet mowaspanëak kan mowaria. ³¹ Pël ëën Esia yangerakaan yang ngarangk Pool pim ngönt narökta pi wa topöök sëpanëak nga mëak öng wes mëa. ³² Pël ëën wa topöök wëaö pörö pit kön irikor ëäk pitëm wa top ëa pöta songönten kön nawiin, narö ngön nent aö yesën, narö nent aö yesën pël eima. ³³ Pël

eim wëen Yuta omnarö omën namp yapinte Alesanta pöp mök ë momëen wa topöök tauaan pit itenak wa top pöta songönte apënëak yaë wesa. Pël ëen Alesanta pi moresring angan elmëak wa top pöta songönte Yuta omnaröak naënte pöt ök mapënëak ëa. ³⁴Pël ëen omnarö pit itena pöt, pi Yuta omnampök yeëa ëen pit këm top ëak ngön ëak epël mëëa. “Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp.” Pël maim wëen aöa nentepar sa.

³⁵Pël ëen ka pöökë omnant komre kap yaaupök omnaröen ngön angan pël mëak epël mëëa. “Epesas omnarö, ar kat wieë. Omën ka nantëëro pit Epesas omnarö tiar öng ak kaöap, Atemis, pim yaya yamëëa kaatere kël ngëenglk mopöokaan irëa pö ngarangk yeë pöt pit ewat wë. ³⁶Omën nampök ngön pöt yok pangk wa noolapan. Pötaanök arök pas köntak ëënganëp wiap sak weë. ³⁷Ar iteneë. Omën tiarim wa topöök wak waisan epaar piarip tiarim ngönën tuptakaan omnant kain naön. Pël ëak tiarim öng aköpönta utpet wesak naënaar. ³⁸Pötaanök Temitriasre pim mon waur yaauro pit omën nampëen kööre tok wieë pöt ngön yaaö akunetak ngön yaatak moulmëen kat yawiaupök kat wiak wotpil mowasëpnaan. ³⁹Ën ngön nant om wieë pöt yok pangk wa toptak ngön yaaö akunetak ëak söë wasënëët. ⁴⁰Pötaanök tiarim wa top epö utpet yeëerek Rom yang ngarangköröak ngön yaatak niulëëpnen ëa. Iteneë. Peene wa top epöök ngön kaëpre ngön ë yoolak pötë songön nent won. Pötaan yang ngarangkëp pëël niaan tol mapen?” ⁴¹Pël mëak omnant komre kap yaaup puuk rep momëen pitëm kaatë sa.

20

Pool pi Masetoniaare Krik yangeraarë sa

¹Ënëmak ngön kaëpre ngön pöt ë olëak won wesak wëen Pool pi Yesuu ingre mor sauröen yasa maan së pim naë wa top ëen pepanöm ngön ök mëak yaköm köm mëak Masetonia yangeraakë sa. ²Pël ëak pi omën we pöököröa naë yesem ingre mor sauröen ngön kësang mëak lup taë mowasö yewisem tenim naë Krik yangerak wais yaarö. ³Pël ëak pörek wëen ngoon naar namp ëak won sa. Pël ëen pi ko ëak wangaöök Siria yangerakë sëpënëak kat wia pöt Yuta omnarö pimëen nga wia pël maan kat wiak kaalak Masetonia yangerakël sëpënëak kön wia. ⁴Pël ëen omën ke epëlok Timotiiring Poolë ënëm elmëa. Peria kakaan Sopata, Pirasë ruup, Tesalonaika kakaan Aristakasre Sekantas, Tepi kakaan Kaias, ën Esia yangerakaan Tikikasre Tropimas omën piporö Timotiiring Poolë ënëm elmëa. ⁵Pël ëak pit porö wet rëak Troas kak së oröak tenën kor wëa. ⁶Pël ëen Yuta omnaröa kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëengkët won sëen Pilipai kakaan wang naöök ilëak akun mor nas kan kourak yesem won sëen Troas kak oröak pitring sant kopët nent wëen won saut.

Pool pi Troas kak Yutikas öp mowesa

⁷Wangam kan sënaat yak Sante wiap kan kë nënëak wa top ëak wë Pool pi ngönën wali pan ök maim wëen röök lup yes. ⁸Ka ngaarëk tenim wa top ëan pötak es rompeet selap uteëa. ⁹Pël ëen omp ulwas namp yapinte Yutikas pi ulöl kanöök wel aisëë Pool ngönën ök yaan kat men ë wë ka kom eim olëak ka sasa ura. Pël ëak ka kaö wali pan nentepar nent ngaarëk pötakaan kawi ngentiak së yangaak ngentiin oröak itena pöt wel wia. ¹⁰Pël ëen Pool pi oröak ngemë wa kapariak epël yema. “Ar kön selap ëëngan. Pi öp wë.” ¹¹Pël mëak Pool pi kaalak kakaati ilëak këët pelak naut. Pël ëak kaalak ngön kaut ök maim wëen ëwa tëen ten saut. ¹²Pël ëen omnarö pit omp ulwas pöp öp wëen mësak së pim kaatak ulmëak pit ya kë pan sa.

Pool pi Troas kak wë olëak Mailitas kakë sa

13 Pool pi ten Asos kak sê kor ön niak wet rëak wangaöök wes nimëak pimënt yangaak wais kak tenim wëa pôrek oröaut. 14 Pël ëën koirak ten pourö kaalak wangaöök ilëak Mitilini kakë saut. 15 Pôrekaan yesem ëlpam walën Kaios kuste il wesak kët kopët nent won sëën Semos kustak oröaut. Pôrekaan yesem ëlpam walën Mailitas kak sê oröaut. 16 Pël ëak Pool pi Yuta omnaröa akun ngëëngk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pôtak Yerusalem kak sê omnaröaring wa top ëëpënëak kön wia. Pötaanök Asia yangerakë sëna akunet won ëën Epesas kak il wesak wangaöök el wesak Mailitas kakë saut.

Pool pi Epesas ngarangköröen yaköm köm mëä

17 Pool pi pôrek wë ingre mor sauröa wotöökörö pim naë wais wa top ëëpënëak Epesas kakël ngön wes mëa. 18 Pël ëën pit naë wais oröön epël ök yema. “Karurö, ar ëwat wë. Nem ngaan Asia yangerak wais oröak ya ngës rëak mëmpö wais pötön ar ëwat wë. 19 Yuta omën narö kët ël epotë ne utpet newasëpënëak kan ëël eim wëen ne ya këlangön pötaring wëen nemtë yapinte wak irëak Aköpë yaat yamëngkaup. 20 Pël yeem nem ngön ök niaaöre rë niulö pël yaautë nant ök niak nant ngep naën ne ar kaamök elniak ompyaö sënëëk yak wa topötëere neenem kaatë ök niaaö imaut. 21 Ne ngön pöt kosang wesak ar Yuta omënere köpël omnaröen epël niaaimaut. Ar utpetat kasëng menak Anutuu naë rë olëak tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wasënëak ök niaaimaut. 22 Peene pöt ne Yerusalemë sumëak Ngëëngk Pulöök yenëa. Pël ëaap ne pôrek sê oröp nent koirum wes ne pötën köpël yaë. 23 Om nem imautë yesën Ngëëngk Pulöök epël neaimaut pötën ëwat wë. ‘Ni wii kaatak wa niulëak këlangön kat niwiipnaat,’ pël neeaimaut. 24 Pël ëaap ne nem koröpöön kön selap naën. Nemëngkën wel wiima pöteta yok pangk. Ne pöt, tiarim Aköp Yesuuk kan yaö neea pöök ulöp ngarngar wë mësaö yesem mëp pet irumëak kent yaë. Pël ëak Anutu pim ngön ompyaö pôtak komre kolap niweseim wë pöta ngönte kaö wes ök amëak kön wia.

25 “Ar kat wieë. Ne ngaan arim tekötë imeë Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök niaaö imaut. Ën peene pöt ne kön wiin ar kaalak neen itnaangkan. 26-27 Pötaanök ne peene war wesak ök niamaan. Akun poutë ne arring wë Anutu tiarim naë ya yamëngk pöta ngönte war wesak ök niaaö imaut. Pël ëak ne pim ngönte amaataan pölöp naënëp. Pötaanök arim tekrakaan namp kö sëpna pöpë songönte nemët won. 28 Ngëëngk Pulöök ar omnarö pol sëpsëp ket ëak ngarangk elmëënëak nina piporöere arimënt ngarangk këëkë ëëim ön. Anutu pimtë Ruupë iitak omën piporö kama wak pim ingre mor wesaurö. Pötaanök ar ngarangk këëkë ëëim ön. 29 Ne ëwat wë. Ënëmak nem ent ë niulëëma akun pôtak omën utpetarö arim tekrak oröak utpet niwesak kent tokoröa sëpsëpörö mëmpënëak waö yaalmë pöl elniipën sa. Pötaanök ngarangk këëkë ëëim ön. 30 Arimté tekrakaanta narö oröak Yesuu ingre mor saurö ar pitëm ngësël sënëëk yak pitëmtë könötëaan ngön kaar rëak niapnaan yaë. 31 Pötaanök ar këëkë panë ngarangk ëak nem elnieima pötën kön wieim ön. Ne arring kismaki nentepar nent pötë öngpök kët kanaan rö kanë ngön ompyaut ök niak taë niwasö imeë akun nantë arimëen yaköm ëak ing lelaptaring kaamök elnieimaut.

32 “Peene ne ar Anutuu naë niulëak pimtök ngarangk elniipënëak piin kimang yemak. Pël ëën ar pim naëaan ngön ompyaö poutë weëre kosang pöt pim komre kolaptakaan öneët. Pim ngön pôtak kosang niwasëpnaat. Pël ëën omën ompyaö Anutu pim omnaröaan yaö ëaö pöt yok pangk nimpnaat. 33 Ne monere uröm pötön kaur ëak arën kimang neniaanëp. 34 Ar ëwat wëen neenta mor epesiarring ya mënak koirak nemënt wëëre nem kaamökörö mampö pël

yaaup. ³⁵ Nem pël yeë pötak nook arën ya kosang mënak omnant koirak koröp wiap yaurö kaamök elmëënë pöt pet elnieimaut. Tiar pël yeem pöt Aköp Yesu pim ngön epël mëëa pöten kön wiipenaat. ‘Omnant yemangk pöpë èrëpsawi pötak yeö pöpë èrëpsawi pöt il wasëpnaat.’ ”

³⁶ Pool pi ngön pipöt ök më pet irak ngarangköröaring rar rë wesirak Anutuun ök yema. ³⁷⁻³⁸ Pël ëak pit pim wet réak epël mëëa pöten kön wia. “Ar neen kaalak itnaangkan,” pël mëëa pöten kön wiak kapariak tot nak ingre ngön elmë mësak sê wangaöök yanuulë.

21

Pool pi wangaöök Yerusalemë sa

¹ Pit ent ë moulmëak wangaöök ilëak el wesak Kos kustakël saut. Pörekaan yesem ëlpam walën Ros kustak sê oröaut. Pël ëak pörekaan Patara kak sê oröaut. ² Pël ëak itaangkën wang munt naö Pinisia yangerakë sêpënëak yeëa ëën pöök wamp riak saut. ³ Pël ëak yesem Saipras kuste katnëël wiaan itnal keker elmëak Siria yangerakël yesem Taia kak sê leng ë ulmëak kak pörökë urömat tē menaut. ⁴ Pël ëën pörök Yesuu ingre mor saurö koirak pitring wë sant nent won sëën Pulöök pit kaamök elmëën Pool Yerusalemë sêpanëak nga yema. ⁵ Pël ëën pörök wëën tenim akunet won sëën kak pörök sêp wesak yesën Yesuu ingre mor sauröere pitëm öngre ruurö ten wes nimëëpënëak kakaan weler réak i kaö pouuk sê rar rë wesirak Anutuun kimang mëëaut. ⁶ Pël ëak neneren yaköm köm mëak ten wangaöök wamp yariin pit kaalak kakë yes.

Akapas Sisaria kak Poolön tektek ngön mëëa

⁷ Wangaöök ilëak Taia kakaan yesem Tolemes kak sê oröak Yesuu ingre mor sauröen yoöre èrëp mëak pitring wë ka kopët nent yaur. ⁸ Èlpamök Tolemes kakaan wal ëak yesem Sisaria kak sê oröak ngönën ök yamëëa namp kak pörök wëa yapinte Pilip pim kaatak sê piiring wakaimaut. Omën pöp pi Yesuu ngön yaaö omnaröa ngaan omën ⁷ ëak ya ngön mëëaö pöröakaan namp. ⁹ Pöp koont kong nent wëa. Pit omp naön Anutuun tektek ngön aim wëaurö. ¹⁰ Ten Sisaria kak om wëën Yutia yangerakaan tektek ngön yaaö omën namp pim yapinte Akapas pi wais yaarö. ¹¹ Pël ëak tenim naë wais Pool pim yepatu wak pimtë ingre moresiarë téak epël ök ya. “Pulöök epël yenëa. ‘Yepat epöökë pepap Yerusalem kak sëën Yuta omnaröak epël elmëak köpël omnarö mampnaat,’ pël ya.” ¹² Pël aan ngön pöt kat wiak ten ka pöökë omnaröak Pool pi Yerusalemë sêpanëak nga mëëaut. ¹³ Pël maan Pool pi epël yenia. “Oröpmorëënök ingre yailak ëak nem lupmer wa könöm yenewas? Ne Yerusalem kak sëën wii kaatak neulëere nemöön wel wi pël ëëma pöten kas naën. Pöt oröpmorëën? Omnarö Yesuu ngönte kat wiipënëak kent yaë.” ¹⁴ Pël niaan ten pim könö ilak menaat pangk naën ëën epël yemak. “Aköpë kentöökë ya pil ëëp.”

¹⁵ Akun nant won sëën Yerusalem kakë sënëak ko ëak, ¹⁶ Sisaria kakaan Yesuu ingre mor saö naröaring ten pourö sê Saipras kustakaan omën namp yapinte Neson pim kaatak niulëaut. Omën pöp ngaanëer Yesuu ënëm eim wëaup.

Pool pi Sems pim naë sa

¹⁷ Yerusalem kak sê oröön Yesuu ingre mor sauröak èrëpsawi ëak koirak yanuulë. ¹⁸ Pël ëën ëlpamök Poolring Sems pim naë sê itaangkën wotöökörö piiring wëa. ¹⁹ Pël ëën Pool pi yoöre èrëp mëak Anutuuk kaamök elmëëaan köpëlöröa öngpök ya ke nentere nent mëmpö ima pötë ngönöt ök yema. ²⁰ Pël ëën pit ngön pöt kat wi pet irak Anutuun yaya mëak Poolön epël yema. “Karip,

ni ewat wëen, Yuta omën kësang pan, tausen selap narö, Yesuun kön wi kosang wesa. Omën pörö pit Moses pim ngön ë kosang wesauta öngpök ilëak wë. ²¹ Pël ëaap omën naröak nimëen epël ya. ‘Pool pi Yuta omën köpël omnaröa öngpök wëauröen Moses pim ë kosang wesa pöt ngar wak rungaröa koröp kaut moilöore Yuta omnaröa kan ngaanöök sê pël ëëpanëak nga yamëean,’ pël yaap. ²² Nim eprekë waisauteta pit kat wiaap tiar tol ëëpen? ²³ Pël ëa pötaanök ni tenim niana epël ëem. Tenim naëaan omën kong nent pit Anutuu ëöetak omën nant naën ëëpënëak ngön ë kosang wesaurö wë. ²⁴ Pötaanök ni omën pöröaring Anutuu ngönën tup kaöetak sê pitëm öpna pöl wë ngönënëen kölam téak öm. Pël ëak ni pit sum elmëen pitök ngönënëen kölam téak öpënëak yaaö pöl kiri ar ëak pitëm kepön ëpöt kat ëëpnaan. Pël ëëmë pötak omnarö pitök niin itaangkën ten Yuta omnaröa yaaul ëan pël niwasëpnaat. Pël ëëmë pötak pit itenak omnaröa nimëen ngön aö ima pötön kaar pël wasëpnaat. ²⁵ Ën köpël omën Yesuun kön wi kosang wësauröaan tiar ngaan ngön epël kosang wesak pep retëng ë menaut. ‘Ar omp ak kaarkaaröraan kiri ar ëaut nënganok. Ar animaurö iit orööpanëak nailën ar ëaut nënganok. Ar animauröa iit nënganok. Ar öngre omp nga ëënganok.’” ²⁶ Pël maan Pool pi omën pörö koirak ëlpamök sê Yuta omnaröa ngönënëen kölam téak öpënëak yaaö pöl ëa. Pël ëak pi Anutuu ngönën tup kaöetak sê kiri ar yaauröen kët taltak omën pörö ngönënëen kölam téa pöta kiri wiipën pël mëea.

Yuta omnaröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak moröa

²⁷ Akun 7 kosang wesa pöt temanöm yesën Yuta omën Esia yangerakaan naröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak wëen itenak omnaröen kék maan moröeë ngön ëak epël mëea. ²⁸ “Israël omnarö, ten kaamök elnieë. Omën epop kaatë yesem Israel omënere Mosesë ngön ë kosang wesautre Anutuu ngönën tup kaö epëten wak irëak yaaup. Pël ëak nenteta, pi köpël omnarö mësak Anutuu ngönën tup kaö epëtak wais kewil elmë pël yaaup,” pël mëea. ²⁹ Pöt pit ngaan Tropimas köpël omnamp Epesas kakaanëp piiring ka pöök wëen itenak Yuta omnaröa ngön ë kosang wesaut ilak Poolring Anutuu ngönën tup kaöetak yesaup pël wesak mëea.

³⁰ Pël maan omën Yerusalem kak wëa pörö pourö lup es nga sak sê wa top ëak Pool moröak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaatian weruak tomök sê moulmëak tapëtakëer kanöt waria. ³¹ Pël ëak Pool mëmpënëak omën Yerusalem kak wëaurö pourö lup es nga sak nga yaal ngön pöt Rom nga omnaröa wotöököpë ngësël sa. ³² Pël ëen tapëtakëer pi nga omnaröere pitëm ngarangkörö koirak teentom pitëm naë sa. Pël ëen omnarö pit piire pim nga omnaröen itenak Pool tang mööpënëak ëaurekaan sëp wesa. ³³ Pël ëen nga omnaröa wotöököp pi Pool pim naë sê wali weë pimoröen epël mëea. “Omën epop wii weë naöorar motëë.” Pël mëak omnaröen pëël mëea. “Epop talëp?” ³⁴ Pël maan omën kësang pörek wëaurö pit ngön ëak naröak nent aö yesën naröak nent aö yesën ngaaröa wotöököp pi omën pöta songönten këëkë kat nawiin ëak nga omnaröen maan Pool mësak pitëm kaatakël sa. ³⁵ Pël ëen Pool pi ka pöta riringeweri sê tauaan omnaröak mëmpënëak kosang pan ëa. Pël yaëen yea omnarö pit Pool ngar wak sa. ³⁶ Pël ëen omën kësang pan pitëm ënëm yesem ngön ëak epël mëea. “Pipop mën wii wëe,” pël mëea.

Pool pi pimtë songönte ök mëea

³⁷ Nga omnarö pit Pool pitëm kaata kakaati wak ilapënëak yaëen Pool pi pitëm wotöököpön epël pëël mëea. “Ne niin ngön nent ök niam sa ma?” maan wotöököpök epël mëea. “Ni Krik ngönör ewat wëen ma? ³⁸ Ne kön wiin ni Isëp omnamp ngaantak pi nga wak yang ngarangkëpëen nga omën kësang

pan 4000 pörõ nga ë öpõt wak yang pultak mësak saup.”³⁹ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ne Yuta omnamp Silisia yangerak Tasas ka kepõnõokaanëp. Ne yok pangk omnarõen ngön ök mam ma?”⁴⁰ Pël maan wotöököp pi kuure mak maan Pool pi riringeweri tauëë moresring omnarõen angan elmëen pit ngön leng ëen Yuta ngöntak omnarõen ngön ök mëëa.

22

¹ Pool pi epël ök mëëa. “Pepere kar nemorõ, ar kat wieë. Ne saun wonöp pël niamaan.”² Pël maan pit kat wiaan Pool pi pitëmtë Yuta ngöntak ök yemaan pit ngön kaëp sëp wesak kat kôkõ wiaan pi epël mëëa.

³ “Ne Yuta omën arim karip. Nem ëlëpök Silisia yangerak Tasas kak newilaup. Pël ëen kotuukëër Yerusalem kak e taprek Kameliel pim pep kaatak wëen rë neulõn omën tiarim ëere köröörõa ngön ë kosang wesa põt pout ëwat saup. Pël ëak ar eprekörõa yeë pól neenta Anutuu ënëm ëëmëak kosang ngentieimaup.⁴ Ne ngaan õngre omp Yesuu kan ngolöp epöök yaaurõ mëmpënëak utpet mowesak morõak wii kaatak moulmëëimaup.⁵ Kiri ar yaaurõa wotöököp Yuta ngönënë kaõarõ pitõkta niapnaat. Omën pörõ pit ne Yesuu ruurõ wali õmëak pep newer retëng ë Yuta omën tiarim karurõ Tamaskas kak wëaurõ mampëak nena. Pël ëen omën pörõ wali wak waisën Yerusalem kak eprek këlångõn kat mowipënëak saut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songõnte ök mëëa

⁶ “Ne seim Tamaskas kak temanõm yewasën këtëp luptak wëen kutõmweriaan ëwa kaõempel teënt pan irë neek yaalnë.⁷ Pël ëen ne yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?’⁸ Pël neaan ne kangiiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan pi epël ök yenëa. ‘Ne Yesu Nasaret kakaanëp. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën.’⁹ Pël ëen omën neering sa pörõ ëwa pëënpelën itena. Ën omnamp neen ngön neea põt pit kat nawiin.¹⁰ Pël ëen ne epël pël pël yemak. ‘Aköp, në peene tol ëëm?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Wal ëak Tamaskas kak së orõ. Pël ëen omën nampök nim ëëmëak Anutuu yaõ ëa pötõn ök niapnaat.’¹¹ Pël neaan ëwa pömpelök nem itöörar ngaap wes noolaan wëen omën neering saurõak mor yal ëak Tamaskas kak së neulnëa.

¹² “Omën namp kak pörëk wëa yapinte Ananias, pi Moses pim ngön ë kosang wesa põtë ënëm yaaup. Omën pöpõn Yuta omën ka pöök wëaurõak pimëen kön wiin ompyaõ yeëa.¹³ Omën pöpök nem naë wais tauak neen epël yenëa. ‘Sool, nem karip, ni peene kaalak itöörar nganga së,’ pël neaan tapëtakëër nem itöörar nganga sak piin itenaut.¹⁴ Pël ëen pi epël yenëa. ‘Anutu, tiarim ëere köröörõa yaya maimaup, pim ëëpnaatõn ëwat sumëak kom ë niulëak pim ya omën wotpilëpõn itenak pim këmtakaan ngön kat wiimëak kom ë niulëaup.¹⁵ Pötaanök ni Anutuu ya omën sak nim omën itenak kat wiak pël ëan pipot omën pourõen ök maan kat wiip.¹⁶ Orõp morëen kor ëëm? Wal ë. Pël ëen ì nimëen tiarim Kaõapõn merëk maan nim utpetat wa niulapnaan.’ ”

Anutuuk Pool köpëlörõa ngësël wes mëa

¹⁷ “Ne kaalak Yerusalem kak wais wë Anutuu ngönën tup kaõetak së kimang yamëem omnant wangartak ityaangk pól ëaut.¹⁸ Pël ëak itaangkën Aköpök neen epël yenëa. ‘Ni eprek wë nem ngõnte ök amë põt omnarõ kat wiak kosang newaspan. Pötaanök teëntom sëp mowesak sum.’¹⁹ Pël neaan ne kangiiir epël mëëaut. ‘Aköp, pit ëwat wë. Ne ngaan ngönën tupötë së omën niin kön wi kosang yewesaurõ morõak wii kaatak moulmëëere pës mö pël eimaut.²⁰ Pël ëen Stiwen nim ngön ompyaut yaaup omën narõak mën wel

wiaut. Akun pötak ne iteneë yok pangk yaë wesak pim momënauröa ulpëënöt ngarangk äaut.’ ²¹ Pël maan pi epël yenëa. ‘Ni peenëer sum. Ne kan maim panë nerek köpël omnaröa naë wes nimëëmaan yeë.’”

Rom nga omnaröa wotöököpök Pool ngarangk elmëa

²² Yuta omnarö pit kat wiaan Pool pi ngön ök aö së köpël omnaröa ngësël sëpëna ngön lup pöt yaan pit kaaö ëak ngön ë olëak epël mëëa. “Mën wel wieë. Omën ke pilëp yang eprek naöpan. Pi öp öpan.” ²³ Pël mëak pit ya sangën kaö ëak ëlak wiak pitëm ulpëënöt ent ëak keke elmëak yangerakaan sumplölöt wes ngaarëk momëa. ²⁴ Pël ëën nga omnaröa wotöököpök pim koturöen maan pit Pool kaatak mësak së moulmëa. Pël ëën nga omnaröa wotöököpök Yuta omnaröa Pool pimëën ngön ë olëak aö yesa pöta songönten kat wiipënéak pës kaö pan momööpënëak mëëa. ²⁵ Pël ëën pit pës momööpënëak wii yatëën Pool pi nga omnaröa ngarangk namp pim naë tauaan epël ök mëëa. “Arim ngön ë kosang wesautak ngön ë pet nairën wieë yok pangk ne Rom omnamp pës yamöaurö ma? Oröp ëënak ne pil elnëeim?” ²⁶ Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp pi wotöököpë naë së epël mëëa. “Ni tol elmëëmëak yaën? Omën epop Rom omnamp tiarimënt tapöröep.” ²⁷ Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë naë së epël mëëa. “Ni neen ök nea. Ni Rom omnamp ma?” Pël maan Pool pi mak mëëa. ²⁸ Pël maan wotöököpök epël mëëa. “Ne sum kësang panë ëak Rom ka pep saup.” Pël maan Pool pi epël mëëa. “Nem ëlre pepaar Rom kakaanaarök ne newilaup. Pötaan neenta Rom tapöp.” ²⁹ Pël maan omën Pool pës möak songönte kat wiipënéak yaurö pit teéntom pan pölöp ëak sëp mowesa. Pël yaëën nga omnaröa wotöököp piita kat wiin Pool pi Rom omnampök wii motëa pöt kat wiak kas ëa.

³⁰ Ëlpamök nga omnaröa wotöököp pi Yuta omnaröa Poolön nga elmëa pöta songönten kat wiipënéak wii wil moulmëak kiri ar yaauröa wotöököröere ngönënë kansolörö wa top ë moulmëak Pool wii kaatakaan pitëm tekrak mësak orö moulmëa.

23

Pool Yuta ngönënë kansolöröen ngön ök mëëa

¹ Pool pi ngönënë kansolöröen nga iteneë epël mëëa. “Karurö, ne Anutuü itöök wëaup. Peene wë epëntenta kat men ëën utpet nentaring naön.” ² Pël maan kiri ar yaauröa wotöököp Ananaias puuk Pool pim naë taueëauröen këm kantak mor kaë mööpënëak këk mëëa. ³ Pël ëën Pool pi epël mëëa. “Ni nim koröpöök ompyaö saan lupmer pöt titi tëak utpet ëaup Anutuük nimööpnaap. Ni ngön ë kosang wesauta ököök ne wotpil newasumëak nimëk pöp ngön ë kosang wesa tapët ilak nemööpënëak këk maan yemëk.” ⁴ Pël maan Pool pim naë taueëa pöröak epël mëëa. “Ni Anutuü pim kiri ar yaauröa wotöök kaöapön utpet wesak yemaan.” ⁵ Pël maan Poolök epël mëëa. “Karurö, pi kiri ar yaauröa wotöököp pöt ne köpël yak mëëan. Ne piin ëwat ëën pël nemaan ëan tapön. Ngönëntak omën ngarangk ke pilöröen ökre was mangán yak nga wia pöten ne ëwat wë.”

⁶ Pool pi ëwat wëën ngönënë kaöaröa naëaan, narö Parisi ngönën yaaurö, narö Satusi ngönën yaaurö pël ëwat wë pitën epël ök mëëa. “Ne Parisi omnamp. Nem ëarö tapörö. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön kosang wieë ök yaautaan yak ngön yaatak yeneulë.” ⁷ Pël maan Parisiire Satusi omnarö pit neneren ngön kaö mëak komkap ëa. ⁸ Pit epëtak pël ëa. Satusi omnarö pit weletakaan wal yaaöre omnarö könöpringöröere enselörö wë pötön kon wi kosang newasën yaaurö. Ën Parisiirö pit omën pötön kön wi kosang yewesaurö. ⁹ Pötaanök pit neneren ngaare ngön maö yesem Parisi

omnaröa naëaan ngön kosangöte ngarangk naröak wal ë taueë ngön ëak epël mëëa. “Ten pim utpet nent nokoiren. Ensel nampök ma kön nampök piin ök maan apna pöt yok pangk.” ¹⁰ Pël ëak pit ngaampel kaö wesak yaalën nga omnaröa wotöököp pi omnarö Pool narö nal sak weruak yesën koröp ilak wel wiipanëak kas ëën pim nga omnaröen epël ök mëëa. “Ar pitëm tekarak së Pool wali wak së tiarimté ka kaöetak ulmëëë,” pël mëëa.

¹¹ Röök pötak Aköpök Pool pim naë së oröak epël ök mëëa. “Ni ya ngës ëëngan. Nëm ngönte Yerusalem kak eprek war wesak omnaröen ök yemaan tapël Rom kak së ök mam.”

Yuta omnarö Pool mëmpënëak kup ria

¹²⁻¹³ Êlpamök Yuta omën selap 40 il wesaurö wa top ëak Pool mëmpënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesa. Pit pi pan mëmpënëak pitëm iire kaömp ngës olëak wet réak pi pan mënakök ënëmak iire kaömp nëmpënëak ngön ë kosang wesa. ¹⁴ Pël ëak pit kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë wotöököröa naë së epël ök mëëa. “Ten kaömp ngës olëak Pool mënakök kaömp nënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesaut. ¹⁵ Pötaanök arre ngönënë ngarangkörö nga omnaröa wotöököpë ngësë ngön wes mëak epël ök maë. ‘Ni yok pangk Pool tenim naë wes mëën waisëpën sa ma? Ten pim ngön ëauta songönten këëkë kat wiinaan.’ Pël maan arim ngësë wes mëën yewaisën kan kourak nga wiak mëmpunaan.”

¹⁶ Nga kup yariin Pool pim sasëpë ruup kat wiak nga omnaröa kaata kakaati së Poolön ök mëëa. ¹⁷ Ök maan Pool pi nga omnaröa ngarangk nampön ngön maan sëën epël mëëa. “Ni yokot epop wotöök kaöapë naë mësak së. Pël ëën pim ngön nent ök mapnaan.” ¹⁸ Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp yokotup mësak wotöök kaöapë naë së epël ök mëëa. “Wii onmpap Pool pöpök yokot epop nimëën ngön nent waarek mësak waisën ök niapën pël anak mësak yewais.” ¹⁹ Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokot pöp moresi wak së pëlëer moulmëak piarpimënt wë ëlëep epël pël mëëa. “Ni ngön tol nent ök neam?” ²⁰ Pël maan yokot pöpök epël ök mëëa. “Yuta omën ngönënë wotöökörö pit ngön kup riak ni êlpamök Pool pitëm naë wes mëën së pim ngön ëauta songönte këëkë wesak maan kat wiipën pël morök ya. ²¹ Pötaanök ni pitëm ngönte kat mowiingan. Pit omën 40 il wesak selap pan kaömp ngës olëak Pool mënakök iire kaömp nëmpënëak Anutuu ëöetak ë kosang wesak Pool kan kourak yesën nga wiak mëmpënëak nim kuure mak mamë pötaan kor wë.” ²² Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokotupön epël ök mëëa. “Nim ngön ök yenëaan epët omnaröen manganok.” Pël mëak wes mëën sa.

Nga omnaröa wotöököpök Pool yang ngarangkep Pilis pim ngësë wes mëa

²³ Nga omnaröa wotöök kaöapök ngön maan pim ngarangk naar sëën epël ök mëëa. “Arip nga omën selap pan 200 ëak koirak kaalak omën 70 pol osöröak yesauröere kaalak omën muñt 200 ëak ingëpöt wak yaaurö pöröeta koirak rö kan 9 kilok pötak sënëën kopëta wasën. ²⁴ Pël ëak Poolëenta pol os narö koirën. Pël ëak ar ngarangk këëkë elmë yesem Rom yang ngarangkep Pilis pim naë së moulmëën.” ²⁵ Pël mëak nga omnaröa wotöököpök epël retëng ëak mena.

²⁶ “O Pilis, Klotias Lisias nook yang ngarangk ompyaup nimëën pep epwer retëng ë yaning. Yowe. ²⁷ Yuta omnarö pit omën pipop moröak mëmpënëak yaëën ne kat wian pöt pi Rom onmpöpök ëa. Pël ëën neere nem nga omnarö tenök pitëm morötëaan wa ëp ëaut. ²⁸ Pël ëak pit songön oröptak utakök Pool mëmpënëak yaë pöta songönte ëwat sumëak ngönënë ngarangköröa wa toptak wak së moulmëaut. ²⁹ Pël ëak ne pitëm Poolëën ngön ëaö pöt kat wian pöt Yuta

ngönënta ngön ë kosang wesautë wieëaul ëa. Pi omën utpet mëmpö ma wii motë pël ëëpna nent naën. ³⁰ Pël ëën ne kat wiin omën naröak Pool mëmpënëak nga kup riak yaë pël ök yenëa. Pël ëën kat wiakök nim ngësë wes mëën waisëpën yewas. Pël ëak omën pimëën ngön apnaaröen epël ök mëëaut. ‘Ar Sisaria yang ngarangkepë naë sëak ngön aë,’ pël ök mëëaut. Yok nem ngönte pi tapët.”

³¹ Nga omnarö pit pitëm wotöököpë mëëa pöl ëak Pool mësak ngarangk ë yesem rö kan Antipatris kak së oröa. ³² Pël ëak ëlpamök nga omën yangerak yaaurö pit kaalak pitëm kakë yesën pol osöröak yaaurö pitëmënt mësak Sisaria kak së oröa. ³³ Pël ëak yang ngarangkepë naë së pepewer menak Pool moulmëa. ³⁴ Pël ëën yang ngarangkep pi pep pöwer sangk kelak Poolön epël pëël mëëa. “Ni yang lup taltakaanëp?” Pël maan Poolök epël mëëa. “Ne Silisia yangerakaanëp.” ³⁵ Pël maan epël mëëa. “Omën nimëën ngön aimaurö pit waisënak nim ngönten kat wiimaat.” Pël mëak pim nga omnaröen Pool wak së omën omp ak Erot pim ka ngaantak ulmëak ngarangk ëëpënëak mëëa.

24

Yuta omnarö Poolëën ngön ya mëna

¹ Wë kët mor nas won yesën kiri ar yaauröa wotöök kaöap Ananias piire pim ngarangk narö ën ngön yaatak ngön apna omën namp yapinte Tetalas pit pörö Sisaria kak së oröak yang ngarangk kaöap Pilis piin Poolëën ngön ya mëmpna pöta ngönöt ök mëëa. ² Pël ëën Pool pitëm naë wëën yang ngarangkep Tetaläsën ngön maan wal ë Poolë ngësël wesak epël mëëa.

“Tenim kaöap Pilis, ni ewat kësangëp yak yoöre ërëp nianaan. Ni kan ompyauuk niulëak ngarangk elniaan tenim yang eprek mayaap wiaan wakaimaut. ³ Pötaanök ten ya ompyautaring wë niin yoöre ërëp yeniak. ⁴ Ne ngön muntat yal menak niaan wali sëpan. Pötaanök ni sant elniak tenim ngön kot niana epët kat wi. ⁵ Omën eit epmor, pi omën kööre tok koir mampö yaamor. Pi Yuta omën kaare yang poutë wëauröa naë öngöpöngöp ëak nga wilö yaamor. Pël ëak puuk Nasaret ka pepemor pël ya omën pömörë ngönnges wak yaaö pömeriarë kaö sak wëamor. ⁶ Omën epmor pi Anutuü ngönën tup kaöet kewil elmëëpënëak yaëënak ten waut. [Pël ëak tenim ngön ë kosang wesauta wieëaul ngön yaatak moulmëënëak yaëënak, ⁷ nga omnaröa wotöököp Lisias puuk waisak kosang kaö ëak tenim moresiaan wa ëp ëamor. ⁸ Pël ëak Lisias pi omën Poolön ngön apna pörö nim naë wais ök niapënëak mëëaut.] Pël ëën nimtok omën epmorön pëël maan pimtok pimtë këmpelëkaan niaan kat wiimëën. Pi tol yaëënak ten pimëën ngön ya mënan pöt ök niapnaat.”

⁹ Pël maan Yuta omnarö pitta kaamök ëak Poolë ngësël wesak epël mëëa. “Ngön pout yaapöt.”

Pool pimtë songönte Pilisën ök mëëa

¹⁰ Pël maan yang ngarangkepök Poolön moresring ni a pël elmëën Pool pi epël ök mëëa.

“Ne niin ewat wë. Ni yang epëra kaö sak wëën krismaki selap saup. Pötaanök nem ngönte niin ök niamëak ërëpsawi yeë. ¹¹ Pöt epël. Ne Yerusalem kak së Anutuun yaya memëak saut. Pörek së wëën akum 12 pëën yes. Ni pitën pëël mamë pöt pit ök niaan kat wiak yaap ëa wasumëët. ¹² Akun pötak pit neen itenaan ne Anutuü ngönën tup kaöetak omën nampring ngön nga naalëënëp. Ne omën narö nga elëpënëak Yuta omnaröa ngönën tupötëere ka kaöaöökë öngpök wa top naalmëën ëaut. ¹³ Pitëm ngön nemël wesak aö ngön

ya mëmpö pël yaë epot yaap wonötök ya. Kë nentaring aan ni kat wiak wa yaap newasnganëëtök ya. ¹⁴ Ën nem peene niama epët yaaptak niamaan yeë. Ne kan ngolöpöök yesem Anutu tenim ëaröa yaya maimaö tapöpön yaya yamëëaup. Pël yaënak pitök itenak ten kan ngolöp epöök yesauröen Yuta ngönën ngaante utpet mowasënëak yeë wesa. Pël ëaap ne Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëaö pöt pout erën ëak itaangkën yaap ëën kön wi kosang wesaut. ¹⁵ Ne yaap Anutuun kön wi kosang wesak pimtën kor wë. Ënëmak pimtök omën utpetre ompyaö pourö weletakaan wal ë niulëëpna pöten kor wë. Yuta omën eporöeta ten pourö pël kön wi kosang wesa. ¹⁶ Ne akun poutë Anutere omnaröa ëöetak ompyaö ömaataan kosang ngentieim wëaup. Pötaanök nem lupmerën kat men ëën utpetat won.

¹⁷ “Ne Yerusalem kak nasën wëen krismaki selap sëen ënëmak omnarö kaamök elmëak mon mampööre Anutuun kiri mowi pël ëëmëak kaalak Yerusalemë saut. ¹⁸ Pël ëak ne Anutuu ngönën tup kaöetak së ngönënen këlam téak öma pöta kiri yawiem wëen pit neen itenaut. Pël ëautep omën selap neering wa top ëak wë ngön paspas aim naön. Won. ¹⁹ Yuta omën Esia yangerakaan waisa naröakëer pörek wëaut. Pötaanök pit nemëen ngön apënëak ëanëen eprek waisan tapön. ²⁰ Pötaanök omën eporö pitök ne utpet tol nent ëak ngönën ngarangköröa ëöetak tauaan itena pöt ök niap. ²¹ Songön kopët nent wia. Ne ngaan pitëm tekarak tauëë ngön ëak epël mëëaut. ‘Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön wi kosang weseë ök yaataan peene ngön yaatak yeneulë.’”

²² Pool pi pël më pet irën Pilis pi Aköpë kan ngolöpöök yesauröa wëwëatön ëwat panë wë Yuta omnarö kor öpënëak epël ök mëëa. “Ënëmak nga omnaröa wotöököp Lisias pi waisënak ne arim ngönte pet irumaat.” ²³ Pël mëak nga omnaröa ngarangk nampön Pool wii nemotëen kakaati ulmëëpënëak mëëa. Pël ëak pim karurö itenak omnant mampööre ngarangk elmë pël yaëen nga mepanëak ök mëëa.

Pilis pi Pool wii kaatak krismaki nentepar moulmëa

²⁴ Kët akun nant won sëen Pilisre pim öngöp yapinte Trusila Yuta omnaröa naëaanëp piarip pouwaar sa. Pël ëak Pilis pi ngön kat wiipënëak Poolön yas mëëa. Pël ëën Pool pim naë së omnaröa Yesu Kristo piin kön wi kosang yewesa pölön ök maan kat wia. ²⁵ Pël ëën Pool pi kaalak yal menak omnarö wëwë wotpil openaatare utpet ëënganëen ngarangk ëëpenaatre Anutuuk ënëmak tiar ngön yaatak niulnëëpnaata ngönte pël ëak mëëa. Pi pël maan Pilis pi kat wiak kas ëak epël ök mëëa. “Ni së, ënëmak mop nent oröön ngön niamaatak.” ²⁶ Pim pël mëëa pöt, “Ne ngaak Poolön ököök pël elmëen mon nangkën wii kaataakan wes momëemakok,” pël weseë akun selap Poolön yas yemaan së piiring ngöngön eima.

²⁷ Ënëmak krismaki nentepar sëen Posias Pestas puuk yangerak ngarangk ëëpënëak Pilis pim urötak sak wëen Pilis pi sëpënëak yeem Yuta omnarö ya kë sëpnaak yak Pool wii kaatak om wëen sa.

25

Pool pi Sisa pim ngönte kat wiipënëak ngön ëak mëëa

¹ Pestas puuk pim yanger ngarangk ëëpënëak Sisaria kak së wëen akun nentepar nent won sëen Yerusalemë sa. ² Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pim naë së Poolë ngësël wesak epël ök mëëa. ³ “Ni tenim ngönte kat wiak Pool pipop wes mëen Yerusalemë waisëp.” Pit kamtaöök nga wiak mëmpënëak kaar pël mëëa. ⁴ Pël maan Pestas pi kangiir epël mëëa. “Pool pi

Sisaria kak wii kaatak om wëen ne akun kot nent kaalak sumaap. ⁵ Pötaanök arim omën kaöarö neering sënaat. Pël êak sê omën pöp utpet nent êa êen pöt yok pangk pimëen ngön apnaat.”

⁶ Pël mëak Pestas pi Yerusalem kak pitring wëen kêt 8 ma 10 êak won sëen kaalak Sisaria kakê sa. Pël êak pi ngön kaatak sê wê Pool mësak sêpënëak mëea. ⁷ Pël êen pi sê wëen omën Yerusalemaan sa pörö pim naë tauëë ngön könöm nant pim ngësël wesak mëea. Pël êaap pitëm Pestasën mëea pöt pi kat wiak yaap wasëpna nant nemaan êa. ⁸ Pël êen Pool pi pitëm ngön pöt ilak kangir epël mëea. “Ne utpet êak Yuta ommarö tenim ngön ë kosang wes wia pöt ilap nariin ma Anutuu ngönën tup kaöetenta utpet nent naënëp. Pël êak tiarim omën omp aköp Sisaanta utpet wesak nemaan yaaup.” ⁹ Pël maan Pestas pi Yuta ommarö wiap mowesak Poolön epël ök mëea. “Ni yok pangk kaalak Yerusalem kak sëen ne pörekök nim ngönte kat niwiimaaten kent yaën ma?” ¹⁰ Pël maan Pool pi epël mëea. “Ka e nem taua epët omën kaöap Sisa pim ngön yaaö kaat. E tapëtakökëer nem ngönte kat wiimëët. Ni êwat wëen ne Yuta ommarö utpet nent naalmëenëp. ¹¹ Ne utpet nent yaëen pit itenak nemëen ngön êak nempëna pötaan ngön won. Yok pangk nempënaat. Pël êaap pitëm nemëen ngön ya pipot kaar ya. Pötaan yang ngarangk omën nampök pitëm moresi pas wes namëen ëëpnaat. Pötaanök ne Rom omën omp aköp Sisa puuk ë pet irëpënëak yak.” ¹² Pël maan Pestas pi pim kaamököröaring ngön êak Poolön epël ök mëea. “Ni ngön ë olëak Rom omën omp aköp Sisa puuk nim ngönte pet irëpënëak yaan. Pötaan ne pim ngësê wes nimëëmaan sum.”

Pestas pi Akripaan Poolön pël mëea

¹³ Ênëmak akun nant won sëen omën omp ak namp Akripa, piire öng nangap Penaisi, piarip Sisaria kak Pestasën yoöre ërëp mapënëak sa. ¹⁴ Pël êak wê akun selap selap yesën Pestas puuk Poolë ngönte Akripaan epël ök mëea. “Omën namp eprek wii kaatak wê. Pilis pi pim ngönte ë pet nairën êen om wëaup. ¹⁵ Pël êen ne Yerusalem kak sê oröön kiri ar yaaö kaöaröre Yuta ngarangkörö pit nook pim ngönte pet ir olëak mëmpënaan memëak ök yenëa. ¹⁶ Pël êen ne pitën epël ök mëeaut. “Ten Rom ommarö om pas könömöt omën muntarö nemangkën yaauro. Omën ngönte wieëaup pimënt ngön yaatak tau moulmëen pimëen ngön eaö pöröa ëoetak tauëë ngön apnaat. Pötaanök ten akun mangkën pim êen pitëm ngön yaatak moulmëa pöta songönte ök niapnaat.” ¹⁷ Pël maan Yuta ommarö wais wëen kau naën wangam kan tapëtakëer ne ngön kaatak sê wê pi koirak waisëpënëak mëeaut. ¹⁸ Pël êen wais wëen omën pimëen ngön yaaö pörö ngön êa. Pël êen ne wet réak pi utpetat yaaup wesak pit pim utpet êaö nent apënëak ya wesak kat wian pöt won. ¹⁹ Pit pitëmtë ngönën wak wëautaan ngön iraan isën yeemak aö omën namp yapinte Yesu pël yamëëaup wel wiaup pël ya. Ên Poolök pöt öp wê pël ya. ²⁰ Pël êen ëngk ma e wesak Poolön epël pëlpël mëeaut. “Ni kaalak Yerusalem kak sê nim ngönte pörek pet irum ma?” ²¹ Pël maan Pool pi kaaö neak wii kaatak wê ênëmak Rom omën omp ak Sisa pim naë sê ngönte ë pet irëpënëak yenëa. Pël êen ne maan pi wii kaatak om wëen nga ommarö pit ngarangkëim wëen nem pi Sisaapë ngësê wes mëema pötakök pet irëpënëak mëeaut.” ²² Pël maan Akripaak Pestas piin epël ök mëea. “Nemtök omën pipopë ngönte kat wiimëak yeë.” Pël maan Pestas puuk, “Ëlpamök yok pangk kat wiimëët,” pël mëea.

²³ Ëlpamök Akripaare Penaisi piarip ë rangi kësangöt êak ommaröa itöök wa top kaatak yesën nga ommaröa wotöök kaöaröre kak pörekë omën yap-inringörö pourö piaripring kakaati sê wa top êa. Pël êen Pestas puuk maan Pool koirak sa. ²⁴ Pël êen Pestasök pitën epël mëea. “Omën omp ak Akripaare

ar omën e wë epörö peene kat wieë. Ar omën epopön iteneë. Yuta omën selap pan Yerusalem kakaan eprekë wëaurö pit pourö ne omën epop peël elmëen mëmpëna pötaan aim wë. ²⁵ Pël éaap ne pim utpet éa nenten kat wiin mëmpënaata ök naën yaë. Pël éak pintok neen pi Röm omën omp ak Sisa puuk pet irëpenëak yenëa. Pötaanök wes mëen sëpnaa yaë. ²⁶ Pël éak ngön këët ap wesak omp ak kësangëpëen pep retëng éak wes mëemaataan poprak yeë. Pötaanök omën epop omp ak Akripa nimëntre arim naë tau yaulmë. Pötaanök arök pim songönte tekeri weseë. Pël éën pepewer retëng éak wes mëen sëpnaa. ²⁷ Ne wii omën namp wes mëemëak pepetak pim songönte wes mëema pötaar yok pangk ëëpnaat. Èn pël naën ëëma pöt pangk naën ëëpnaat.”

26

Pool pim ngönte Akripaan ök mëëa

¹ Akripa pi Poolön epël mëëa. “Ni nim ngönte yok pangk a,” maan Pool pim utpet naën pöten apënëak mor ngar wesak epël ök mëëa.

² “Omp ak kësangëp Akripa, ne kat men éën ompyaö pan yaëen nim ëöetak war wesak Yuta omnaröa nem ngësël wesak aim pöta kangit niamaan yeë.

³ Tiar Yuta omnaröa ngönëneën ngaal witwit ë omnant yeë pöten ni éwat wëen. Pötaanök ni wiap sak kat wiaan ök niamaan.

⁴ “Nem kotuuk kak wëwë wakaimautre Yerusalem kak së wakaimaö pöten Yuta omnarö pit éwat wë. ⁵ Ne ngaan pitring wakaimaup yak neen éwat wë. Pötaan pitök yok pangk apënëak pöt nem pitëm naë ngönën ya mënëimautön apnaat. Ne ngaan Parisi omnaröaring wë pitëm yaaö kan pöök imaup Pötak ngönën muntatë wëwëatre yaaut il yewas. ⁶ Ne peene eprek wëen pit nemëen ngön ya yenemëngk. Pöta songönte epël. Anutu pim tiarim éaröen weletakaan wal ëëpenëak ngön ök mëëaö pöt kön wi kosang wesak këët orööpnaataan kor wëaö pötaanök ngön yaatak yeneulë. ⁷ Tiarim éarö, kur 12 pötëaan pörö, kët kanaan rö kanë Anutuun yaya maimeë kön wi kosang wesak omën pötön kor wakaima tapël ne yeë. O omën omp aköp, ne pöten kor wëaö pötaanök Yuta omnarö pit nem ngësël wesak aö ne ngön yaatak neulnëim. ⁸ Tol éënak ar Yuta omnarö Anutuun kön wiin puuk yok pangk omnarö weletakaan wal ë niulëëpna pöt pangk naën pël weseim? Ngön pöt kaar won.

⁹ “Ne ngaanëer Yesu Nasaret kakaanëp pim yapinte wak irapënëak omnant kësang elmëëimaut. ¹⁰ Ne Yerusalem kak ya pöt mëngkën kiri ar yaaö kaöarök neaan Yesu ingre mor saö narö selap pan wii kaatak moulmëaup. Pël éën ngön yaatak wëen ne omnarö pitring kaamök éak mëmpëneak maimaut. ¹¹ Pël eimeë akun selap ngönën tupötë ilëak omnarö Aköpön utpet wesak apëna yak këlängön kësang meneimaut. Pël éak ya sangën pan éën ka kamaatëeta tapël utpet mowasumëak seimaut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

(Ngön 9:1-19; 22:6-16)

¹² “Ne pël eim wëen kiri ar yaaö kaöarök Yesu ingre mor saurö ömëak kosang newesak pep nant nangkën wak Tamaskas kakë saut. ¹³ O omën omp aköp, ne kan kourak yesem këtëp luptak wëen itnan pöt kutömweriaan ëwa kësang kët ëwaat il wesaö nempel irë neere omën neering saurö tenëk yaalni.

¹⁴ Pël éën ten yangerak së ngentiak wieë ne kat wiin Yuta ngöntak ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni toi éënak ne utpet neweseimën? Nim nemëen pël eimën pitaan omën kë nga ket éa nent ing möak rë niwalën këëm kat yawiin,’ pël yenëa. ¹⁵ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ¹⁶ Ni

wal ë tau. Ne peene ni nem inëen niwasumëak ëö pet yaalni. Pötaanök ni nem omën pet yaalni epëtere ënëmak pet elniima pötön omnaröen ök mam. 17-18 Pël ëen ne Yuta omnaröere köpël omnaröa morötëaan ent ë niulëëmaan. Köpëlöröa ngësël wes nimëen pitëm naë së it ngaul moulmëen kout kasëng menak ëwaatakël ko wiak Setenë yaat sëp wesak Anutuun ngësël rë olapnaan. Pël ëak pit Anutuun kön wi kosang wasën pitëm utpetat kërë moolaan pit Anutuun yaö mowesauröa ronganta öngpök ilëak öpnaat.’ ”

Pool pim ya mënauten Akripan ök mëä

19 “Omën omp ak Akripan, ne kutömweriaan omën pöt itaampööre ngön kat wi pël ëak wa nemoolaan ëaut. 20 Wet rëak Tamaskas kak ök mëak pörekaan Yerusalem kak së ök mëak Yutia yangerak ka wieëa pötë ök maö yesem köpël omnaröenta epël ök mëëaut. ‘Arim utpetat kasëng menak Anutuun ngësël ko wiak wëen arim omnant yaautön itaangkën lup kaip tiauröa yaaul ëëpnaan.’ 21 Nem pël ëaö pötaanök Yuta omnarök ne Anutuun ngönën tup kaöetak wëen wali newak nempënëak ëa. 22 Pël ëaatak Anutu pi ne kaamök elnëaan omën isaare irëa pouröen ngönën ök maö imeë tektek ngön yaauröere Moses pitëm ngönötta ök maö imaupök peeneeta e tauëë ök yak. 23 Pit epël ëa. Kristo, Anutuun Yaö Mëëaup, pi këlangön kat wieim olëak wel wiipënëak mëëaup. Pël ëak weletakaan wet rëak wal ëak Yuta omënerë köpël omën pouröaan ëwa ngön pöt tekeri wes mampënëak mëëaup pitëm ngön pöt kaamök yaaup.”

24 Pool pi pim utpet naën pötën pël maan Pestas pöpök ngön ëak epël mëëa. “Pool ni kaökaö yaën. Pep kaatë ilëak ëwat kësangöt ömëak kön waur eimeë kön iririk ëak kaökaö yaën.” 25 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ngarangkëp, ne kaökaö naën. Yaap kön wieë yak. 26 Omën omp ak Akripan pi omën epotön ëwat wë. Pötaanök ne kasinkasin naën ök yak. Omën epot ëlëëp naaröönöt. Pötaanök ne kön wiin omën omp aköp piita itenak kat wiak ëak ëwat wë. 27 Omën omp ak Akripan, ni ngaanëer tektek ngön yaaurö pitëm ngönöt kön wi kosang yewasën ma? Ne ëwat wëen ni kön wi kosang yewasën.” 28 Pël maan Poolön epël mëëa. “Ni pil neaim wë akun wali nasën tapët ne Yesuu ënëm ëëma yangap yeë pël yewasën ma?” 29 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Peen ëëmëere ënëm ëëmë poutepar yok pangk. Ne Anutuun epël yemak. Niire ar omën ngön epët kat yawi eporö pourö nem yeë epël Yesuu ënëm ëënëak yeniak. Pöt nem wii netëen wë epël ëënëen won.”

30 Pool pi pël maan omp ak Akripan Rom yang ngarangkëpre Penasiire pitring wel aisëaurö pit wal ëak, 31 repak yesem pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi mëmpööre wii kaatak ulmë pël ëëpëna pöta ök naën.” 32 Pël maan Akripan Pestasën epël ök mëëa. “Omën epop pi omën omp ak kaöap Sisa puuk pim ngönte kat wiipënëak ngön nemaan ëen pöt nuuk yok pangk wes momëen sëpnaat.”

27

Pool wangaöök ilëak Rom kakël sa

1 Pestas pi ten wangaöök Itali yangerakë sënëak yenia. Pël ëen Rom omnarö Poolre wii omën munt narö Sulias mës yemangk. Sulias pöp Rom omën omp ak kaöap Sisa pim nga omën 100 pöröa wotöököp. 2 Ten wang naö Atramitiam kakaan waisa pöök wamp riau. Wang pö Esia yangerak kaö yangapötë sëpnaö. Pël ëen ten Aristakas, Masetonia yangerak Teralonaika kakaanëp, pi ten pourö saut. 3 Pël ëak ëlpamök Saiton kak së orök Sulias pi Poolön ompyaö elmëen pim karuröa naë së itenak kaömpre omnant yeö. 4 Pël ëak Saiton kak sëp yewasën kent kësangpel weëre kosangring yamöön wangaöökë

ngarangkörö pitök wangaö wotpil wesak we kent wonöök Saipras kustakël saut. ⁵ Pël ëäk i kaö olëak Silisiaare Pampilia yangeraar ngësnëgës elmëäk yesem Maira kak Lisia yangerak oröak ngentiaut. ⁶ Pörek nga omnarö wotöököpök wang munt naö Alesantria kakëlaan Rom kakël sëpënëäk yaëen koirak pöök wamp riaut. ⁷ Pël ëäk yesën kent nga yaëen poprak ë yesem akun nant won sëen Naitas kak temanöm wesaut. Pël ëen kentöök kan niwariin Krit kustakël yesem we kent wonöököl Salmoni wot köngkömö temanöm wesaut. ⁸ Pël ëäk wang ngarangkörö pit ya kësang mëngkën ten Krit kusta ngësnëgësöök i kaöök yesem yang lup nenta yapinte Kaö Yangap Ompyau pël yamëea naö Lasia ka kaöaöökë naë wieëa pörek së oröaut.

⁹ I kaöök akun wali seimën Yuta omnaröa Anutuuk utpetat won mowasëpënëäk kön wawia akunet won sa. Pël ëen kaö ma nga yaaö akunet temanöm sëen wangat sëpënëäk pomp yaëen Poolök epël ök yema. ¹⁰ “Ompörö, ne kön wiin peene sëpena eptak omën nant kö sëpenaan yeë. Urömat pëen wasngan. Wangaö utpet ëen omënerë urömere pout i kaöök ilapenaan yeë.” ¹¹ Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë ngön pöt kat wiak yaap newasën wangaöökë pepapre ngarangkëpë ngöntepar kat wiak yaap wesa. ¹² Kaö yangap pö kent akunaöök wangatë wiaapna urte wonrek yak omën wangaöök wëaurö Krit kus taptak kaö yangap munt naö yapinte Pinis pörek së önëäk ya. Pö këtëpë yeilléaul wieëau yak kentö maap namöön yaaü.

Kent kaöempel möa

¹³ Kaö Yangap Ompyau pöök wëen i kaöökaan kent ulöl kot nent yamö. Pël ëen pit pipöök kaamök elmëen yok pangk Pinis së orööpnaat wesa. Pël ëäk wangaö taë yewesau weruak kopël ngaarëk wiak Krit kus pöta ngësnëgësöök saut. ¹⁴ Pël ëen akun wali nasën tapët kent kësang nempel kus pötakëlaan yamö. ¹⁵ Pël ëäk kent pöök wangaö mök ëäk wak yesën ten kaalak i kaöökël wak sënëäk ök ëen pangk naën ëen sëp mowesak wëen kentöök niwak saut. ¹⁶ Pël ëen we kent wonöök kus kot nent yapinte Kota pötakël saut. Pël ëäk ten wang kot weruak yesaut wa kaöaöökë ngaarëk wiinëäk ya kaö mënaut. ¹⁷ Pël ëäk wangaöök waur yaaurö wa wang kaöaöökë ngaarëk wiak wang kaöaö kelpanëäk wa ngaöök mëäk wii yatë. Pël ëäk pit Aprika yangerak i kaö kep rorookël sëpanëäk kas ëa. Pël ëäk poë koröpöt ent ë ulmëen kentöök niwak saut. ¹⁸ Pël ëen ëlpamök kaö maare kent nga kaö ëen wangaöökaan uröm nant ngës reäk yemoola. ¹⁹ Pël ëäk yesem wangam kan muntetak pitëmtë morötring wangaöökë omnant wa yemoola. ²⁰ Pël ëen seimeë këtire ngoon nampön itnaangkën kent kësangpel möeim wëen omën pourö kö sënëäk yeë wesaut.

²¹ Omnarö akun wali kaömp nanën. Pël ëen Poolök pitëm tekarak së tauak epël ök yema. “Ompörö, ar nem ngön kat wiak Krit kuste sëp newasën ëanëen tiar utpet epot nokoirën ëan tapön. ²² Pötaanök ne epël niamaan. Ar kosang seë. Tiarkaan namp kö nasëngan. Wangaöökëer utpet ëëpnaan yaë. ²³ Ne Anutuu omnamp yak piin yaya yamëëaup. Pötaanök peene rö kan pim ensel nampök nem naë tauëë epël yenëa. ²⁴ Pool, ni kas ëëngan. Nim ngön pet irumëen Rom omën omp ak kaöap, Sisa, pim ëoetak taumëët. Anutu ompyau yaap yak nim kimang mëean pöt kat wiak kaamök elniin niire omën niiring wangaöök wëaurö öp sënëët.” ²⁵ Ompörö, ne kön wiin Anutuu orööpënëäk neea pöt pout kë orööpnaat. Pötaanök ar kosang seë. ²⁶ Ën wang epö kentöök wak kus nentak së moolapnaö.”

²⁷ Sant nentepar won sêen Etria i kaöök warial yesem rô kan rôök lupöök wangaöök waur yaauröak kat men ëa pôt kus nent temanöm yewasem ëa. ²⁸ Pël ëen pit ökö i kaöök olëak itna pôt 36 mita pël ëa. Ën kot nent yesem wiak kaalak olëak itna pôt 27 mita ëa. ²⁹ Pël ëen këlötë wiewëaurek senganëak kas ëen wangaö leng ëëpënëak wangaö taë yewesa kong nent wangaöökë ëlëerakël yoola. Pël ëak pit këlötön itaampënëak këtëp teënt ngampiipnaataan pitëm omp aköröen kimang mëëa. ³⁰ Pël ëak wangaöök waur yaaurö wangaöökaan kas sêpënëak wang kotte wes mëen i kaöök ngemapënëak yeem ngön kaar wangaö taë yewesa muntat wot karerakëlaan olapën yema. ³¹ Pël ëen Pool pi nga omnarö wotöököpön epël ök yema. “Wangaöök waur yaaö eporö pit wangaöök naön ëëpna pôt tiar pourö kö sêpenaat.” ³² Pël maan nga omnarö wang kotta wii ngan ëaut il mëen i kaöök yes.

³³ Ëlpam walëpënëak yaëen Pool pi omnaröen kaömp nêmpënëak yema. “Akun wali ya ngësring imeë kaömp nanën waiseimën sant nentepar won yes. ³⁴ Pötaanök kék niamaan. Kaömp neë. Pötak kosang niwasën öp önëët. Kat wieë. Tiar pourö muumöngk öpenaat. Namp kot nent utpet naëngan.” ³⁵ Pël mëak pi kaömp peret nent wak pitëm ëöetak Anutuun yowe mëak pelak ngës rëak yen. ³⁶ Pël ëen pit pourö ulöp ketumön sak kaömp yen. ³⁷ Ten omën wang pöök ima pôrö 276. ³⁸ Kaömp na pet irak pit wangaö kengkën sêpëna yak kaömp kër kôpötrung munt nant wa i kaöök yemoola.

Wangaö utpet ëa

³⁹ Ëlpam walën wangaöök waur yaaurö pit yang lup pöten kôpël yak itaangkën kaö yangap naö i pis pëenö wiewëa pöökël wangaö ökre was leng ëëpënëak yaë. ⁴⁰ Pël ëak wii wangaö taë yewesa pôt il momëen öngpök yes. Pël ëen pit këra wangaöökë sêpnaal wotpil wasö yesaurar wil wiak pöë koröp wot karëak ngan ë uteëau wëlël ë ulmëak wëen kentöök wak yesën kaö yangapöökël saut. ⁴¹ Yesem wangaö kep roro saurek sê wangaöökë wot karër i pisöök elak taë sak wëen kaö maatök kasngaëlaan möön wangaö pötöp repa. ⁴² Pël ëen nga omnarö pit wii omnarö wangaöökaan i kaöök sörok olëak kas sêpanëak mëmpënëak kön wia. ⁴³ Pël yaëen ngaaröa wotöököpök pit Poolre wii omën muntarö mëmpënëak nga yema. Pël ëak ten pouröen ngön ëak epël yenia. “Ar pourö kaö ma yailaut ëwat wë pôt wet rëak i kaöök sörok olëak sêë. ⁴⁴ Ën muntarö ar wangaöökaan këra luprak rëaut wak pötë ngaarëk sê i pisöök öröëë.” Pël niaan namp utpet naën. Ten pourö muumöngk sê karmak öröaut.

28

Pool pi Molta kustak wakaima

¹ Karmak sê öröak kat wiin kus pöta yapinte Molta pël ya. ² Kak pôrekë omnaröak ompyaö yaalni. Kopi ngës rëak yepelën ëp yaëen pit es mer ulmëak niaan ten pourö esuwesi saut. ³ Pël ëak Pool es nant yangerakaan wa mera pôt kamal namp es nga ëen öngpökaan öröak pim moresi kant mënak wë. ⁴ Pël ëen kak pôrekë omnarö pit Poolë moresi kamalö mënak wëen itanak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi omën yamëngkaupök i kaöök yewaisem wel nawiin om öp waisa. Pötaanök kangit örö yemorë.” ⁵ Pël mëëaap Pool pöp kamalöp pim moresiaan kërë es momerak won koröp öröak wëaut. ⁶ Pël ëen pit pön mampööre wel wiak sê ngenti pël ëëpënaat wesak itenaan utpet ke pël nent pim naë naröön ëa. Pël ëen pit kaip tiak neneren epël mëëa. “Omën epop ëlarëpön ëan,” pël mëëa.

⁷ Ka pöta naë yang wiewëa pôr kus pöta kaöapë yanget. Omën pöpë yapinte Papias, puuk ten mës nuwak sê pim kaatak niulëak ompyaö ngarangk

elnieim wëen kët nentepar nent saut. ⁸ Pël êak pôrek wëen Papias pim pepap pi yauman koröp es ngaare ya wiap më pël yaëen Poolök pim naë së Anutuun kimang mëak mores pim rangk mowiin ompyaö yes. ⁹ Pël yaalmëen kus pötakë yauman omën muntarö kat wiak waisën ompyaö yemowas. ¹⁰ Pël ëen pit ten ompyaö ngarangk elnieimën wëak kan sëna akunetak kan kourakë kaömpre waatöt wa wangaöök niwiin wak saut.

Pool pi Rom kak së oröa

¹¹ Kus pötak wëen ngoon naar namp êak won saut. Pël ëen kent akunaöök Alesantria kakaan wang naö kus pötak wais wiakaima pöök ten niwak saut. Wang pöökë wot karërak yang omp ak nanang naarë yapintepar Kastaare Polas pöaarë kônaar wieëa. ¹² Pöök yesem Sairakius kak së oröak wëen kët nentepar nent yes. ¹³ Pël ëen kak pôrek wil ulmëak wa pak êak yesem Risiam kak së oröak kët kopët nent wëen nenta kautak kent ulöl kot nent i kaöökkaan yamö. Pël ëen akun nentepar won sëen Putiolai kak së oröak ngentiaut. ¹⁴ Pël êak pôrek Yesuu ingre mor saö narö koirak pitring önëak niaan sant nent wë olëak Rom kakël saut. ¹⁵ Ten yesën Yesuu ingre mor saö Rom kak wëaurö pit tenim yesaut kat wiak narö kan kourak wais kaömp yewaurek Apias kak pôrek wais yanikoir. Ën narö kan koö ka nentepar nent êak wieëa pôrek wais yanikoir. Pël ëen Pool pitën itenak kön ketumôn sak Anutuun yowe yema. ¹⁶ Pël êak Rom kak së oröön yang ngarangköröak Pool pi ka yaaptak öpënëak maan wëen nga omën namp kët poutë ngarangk eim wakaimaut.

Pool pi Rom kak ngön ompyaut ök maima

¹⁷ Kët nentepar nent won sëen Pool pi Yuta omën Rom kak wëauröa kaöaröen ngön maan wais wa top ëen epël yema. “Karurö, ne ngaan Yerusalem kak wakaimaut. Pël ëëë tiarim omnarö utpet nent naalmëen ma ëaröa ngön ë kosang wesa nent wa noolaan. Pël ëautak pit omën epëtaanök ne wii kaatak neuléak Rom yang ngarangkepë ngësë wes yenemë. ¹⁸ Pël ëen Rom yang ngarangkepë pi nem ngönte kat wiak itaangken nempënaata ök won ëen wes nemëëpënëak ya. ¹⁹ Pël ëaap Yuta omnarö pit pöten kaaö ëen ke urak pitëmtok ngön ë pet irëpënëak ya. Pël ëen ne kan munt ëëma nent won ëen ngön êak Sisa pimtok nem ngönte ë pet irëpnaat pël mëëaut. Ne Yuta tiarim karuröaan ngön amëak newaisën. ²⁰ Pitëm ne elnëa epëta songönte ök niamëak yas niaanak waisan. Nem kentöök omnaröa moresiarë wii netëa epëta songönte ar ëwat sënëak yaalnë. Pöta songönte epët. Anutuuk omën namp tiarimëen yak wes nimëëpënëak maan Israel omnaröa kor wakaima pöpë ngön epëtaanök.” ²¹ Pël maan pit epël yema. “Yuta omnarö pitök Yuta yangerakaan nimëen ngön anëak pep wes nanimëen ma nampök nim ngönte wak wais ök niaan nimëen utpet wesak naën. ²² Pël ëaatak omën we nantëaanöröak waisak pit omën Yesuu ingre mor sauröen kaaö yaë pël aim. Pötaanök ni omën Yesuu ingre mor sauröaan tolël kön wiaan pöten kat yaniwi.”

²³ Pël mëak akun wiak omën selap pan röökéer Pool pim kaatak wais wa top ëen ngönën songönöt ök maim wëen këtëp ngemë yeila. Ök maö së Anutu pim tiar wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök yema. Pël êak Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëa pötta ök maan pit kat wiak pitën lupöt wal ëen Yesuun kön wi kosang wasëpënëak ök yema. ²⁴ Ök maan kat wiak narö kosang yewas. Ën narö kat wi kosang newasën yaë. ²⁵ Pël êak pitëmënt ngön ngës wi yesa. Pël Pool pi wet rëak epël yema. “Ngëengk Pulöök kaamök elmëen ngaanëer tektek ngön yaaup Aisaia puuk ngön këët tiarim ëaröen epël ök mëëa.

²⁶ ‘Ni së omën piporöen epël ök ma.

Ar ngön pëen kat wiinëetak songönte ewat nasengan.

Pël ëak itaampunëetak yok pangk omnantön itnaangkan.

²⁷ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, kat il wariaurö, it mësëaurö.

Pit pël naën ëanëen itaampöore kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Pit pël naën ëanëen nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.'

²⁸ Pötaanök kat wieë. Anutuuk tiar utpetetakaan kama yaniö ngön ompyaö pöt köpël omnaröa ngësël yes. Pël ëen pit kat wiipnaat." ²⁹ [Pël maan Yuta omnarö pitëmënt ngön nga elö yes.]

³⁰ Pool pi Rom kak ka nent pimtök sum ëak wë omën pim naë yesaurö ompyaö moweseim wëen krismaki nentepar sa. ³¹ Pi Anutuuk wa ngaöök nimëa pöta ngönte werak ök mëak Aköp Yesu Kristo, tiarimëen Yaö Mëëaup, pim ngönteta kas köpël omnaröen ök maim wëen nampök kan nemowariin ëa.

Rom

Yesu pi wel wiak kutömweri seën wê krismaki 27 pöta ök won seën Pool pi Korin kak wê pep epwer retêng êak öng Pipi pöp mangkên wak sê Rom kakê ingre morörö mena. Rom ka pö Itali yangerakê ka kaöaö. Pool pi Rom kak sê ngönên ya ménak Yesuu ingre morörö kaamök elmêépênêak kent kön wia. Pötaanök pit êwat sak kopêta wasêpênêak epwer retêng ê mena. Pep epwer Poolök ingre mor, Yutaare omên ngönên köpêl wêäö pöröaan êa.

Pool pi epêl êa. Omên pourö, Yutaare ngönên kopêlörö, utpetatê öngpök wê. Omên Yesuun kön wi kosang yewesauröakêer Anutuuk, “Wotpilörö,” pêl ya. Omên pörö Ngêêngk Pulöök utpetatê öngpökaan ent ê ulmêen Yesuuk yal ménak wêwê ngolöptak wê.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-17

Wêwê ngaante 1:18-3:20

Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaata ngönte 3:21-4:25

Kristook yal menak wêauta ngönte 5:1-8:39

Anutuu Israel omnaröen elmêépnaata ngönte 9:1-11:36

Ingre moröröa wêwêeta ngönte 12:1-15:13

Ngön mêêt 15:14-16:27

Pool pim ya mênaimauta songönte

¹ Ne Pool Yesu Kristo pim ya omnampök pep epwer retêng ê yaningk. Anutuuk neön pim ngön yaaö omên sak wêen pi ne pim ngön ompyaut aim ömêak neulêaup. ² Ngön ompyaö pipot ngaanêer Anutuuk tiarên ök niapênêak tektek ngön yaauröen kosang wesak ök maan ngönên pep ngêêngkweri retêng êaut. ³ Ngön ompyaö pöt, Anutu pim Ruup omên sak Tewit pim kurtakaanöröa naê öröa. ⁴ Pêl êak lup kölam wakaima. Pötaanök Anutu pim wêere kosangöök weletakaan wal ê moulmêak pim songönte tekeri wasên tiar, “Yesu Kristo pi yaap Anutuu Ruup,” pêl yewas. ⁵ Anutuuk elmêen Yesu Kristook komre kolap elnêak pim ngön yaaö omên newesa. Pi omên yang kaö poutê wêaurö pim ngön ngaarêk wak Kristo piin ping wasênêak pêl êa. ⁶ Ar Rom kak wêaurö arta Anutuuk pitring Yesu Kristo pim omên sênêak yas niiaurö.

⁷ Rom omnarö ar Anutuuk lup sant elniak yas niaan pim omên sak wêaurö. Ne arimêen ngön epêt retêng ê yaningk. Tiarim Pëpap Anutute Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naê wiaap.

Pool pi Rom omnaröen itempênêak êa

⁸ Ne wet rêak ngön epêt ök niamaan kat wieê. Arim Kristoon kön wi kosang yewesauta ngönte yang poutê omnaröak yaan kat yawi. Pötaanök ne arimêen Yesu Kristoon yoöre êrêp yemaan Anutuu naê yes. ⁹ Pöt Anutu nem kosang ngentiak ênem yeem pim Ruupê ngön ompyaut ök yamêêaupök neen itena. Pi neen êwat wêen ne kêt êl epotê arimêen kimang maim wê. ¹⁰ Ne wet rêak arim naê newaisên wê Anutuuk kön wiin ompyaö êen kan nent koir nangkên waisumêak kimang maim wê. ¹¹ Nem waisumêak kent yaê pöta songönte epêl. Ne wais rê nuulön Pulöökaan kaamök nant wak kosang sak önêak kent pan yaê. ¹² Pöt nem kentöök arim kön wi kosang yewesautak ne kaamök yaalnêen nem kön wi kosang yewesautak ar kaamök yaalniin pêl êak tiarim lupöt taê niwasêp.

¹³ Nem karurö, ar nem songönten êngk ma e wasnganêen kat wieê. Ne omên maimaröa naê sê ngönên ök maan Anutuu naê rê olêa pöl wet rêak

arim naë wais ngönën yaata kè tapèt iteempëak kent kön wieimaut. Pël äautak akun poutë omën nantök kan newariin arim naë waisumëak poprak ëeimaut. ¹⁴ Anutuuk ngönën ya epët nenaut yak omën pourö, kakaan kosangöökë ewatre köpël pourö ne yok pangk ök mam wesaut. ¹⁵ Pötaanök Rom omnarö ngönën epët arënta ök niamaataan ya walwal yaalnë.

Ngön ompyaö pöt Anutu pim weëre kosangtaringët

¹⁶ Yaap, ne ngön ompyauten ëö naën yaaup. Pipët tiar omën pourö Anutuun kön wi kosang yewasën ompyaö yaniwas. Pi wet réak ten Yuta omnarö pël elniak peene ar omën muntaröeta tapël yaalni. ¹⁷ Pöt ngön ompyautak Anutuu tiarim saun won wasën pim ëöetak wotpil wë pöta songönte epël pet yaalni. Tiar ngës réak Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil niwasën kön wi kosang yewesautak öpa. Pöt ngönëntak epël wia. “Omën Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil mowasëpna pipop wëwë kosangtak öpnaap.”

Omnarö pit Anutu kasëng mena

¹⁸ Anutuuk omën pi kasëng menak utpet eimeë pim ngön këët ngep yaalmë piporöaan kangiiir pim ya sangënte kutömweriaan tekeri yewas. ¹⁹ Pöta songönte epët. Anutu pim songön nant tiarën pet yaalni. Pötaanök pim songön tiar omnaröa itaampena salöt tekeri niwesautak omën utpetat yaë piporö itaampënaaten kaaö yaëën Anutuuk kangiiir ya sangën elmëeim wë. ²⁰ Ngaan panëër Anutu pim omnant pout ket ëa pörekaan wais peene e wë eptak öröa pim omnant ket ëa pötön ityaangk. Anutu pöp omnaröa itnaangkënep pim omnant ket ëa pötök pim retëngre weëre kosang pömpel om wiakaim wiaapnaampel pöt tekeri yewas. Pötaanök omnarö pitëm utpetatön, “Epot utpetatok pël newasën,” yok pangk pël naëpan. ²¹ Pöt tol ëën? Pit Anutu wë pöten ewat wëak won wiaana ëëpna pöl Anutuun ping wesak yoöre ërëp nemaan kön irikor selap pan eim wëën pötök kör mokoëën köo panëetak wëën kön won sak wakaim. ²² Pël ëëë pitëmtën, “Ten ewatorö,” pël aö pitëmtën ing ti wak ya pötak kaökauröa ök yes. ²³ Pël ëëë Anutu, ëwa pepap wëwëetaringëp, piin yaya nemaan omën kö yesaut omënerë intre imënerë kamalre pöröa könöt ket ëak pötön yaya maim wë.

Utpet ke nentere nent eima

²⁴ Pël yaëën Anutu pi pit kasëng mangkën pitëm könötök kentre kaur kësang koirak kentöröa ök eimeë pitëm möönre koröpöt kewil ë pet yair. ²⁵ Omën pël yaap piporö Anutu pim ngön këët kasëng menak pöta kangiiir ngön kaarötön yaap wesak omnant Anutu pim ket ëa pötön Anutuun urtak yaya maim wë. Pël ëaap omnarö tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

²⁶ Pit utpet pël yaëën Anutuuk kasëng mangkën kentöröa ök kentre kaur utpet panë eim wë. Öngörö pit Anutuu kan yaö mëëaö pö sëp wesak öng muntaröaring omën ëöaat eim wë. ²⁷ Ën ompöröeta tapël öngörö sëp wesak pitëm lupötë kentre kaur pötök es ket ëak yokotön ompörö pitëmënt pitëmënt utpet panë ëeim wë. Pël yaëën wa irikor pöta kangut lupre koröp poutë yeö.

²⁸ Pit pitëm könötök Anutu moröak öpnaaten kaaö ëa. Pötaanök Anutuuk kangiiir pit wil moulmëën pitëmtë utpet pötë ënëm eimeë omën utpet ke nentere nent omnaröa naënganë salöt eim wë. ²⁹ Pit omën utpet ke nentere nent pitëm lupötë peö ëak wia. Pit utpet ëëre korar ë, omnantön kentre kaur ëëre kööre tok ë pël ëeim wë. Pit war ëëre omën mën wel wi, ngön nga elööre kaar aan muntapëët ëp ë, muntarö utpet mowasöore omnaröa ngönöt kain wak kaö wasööre ³⁰ ëöetak ökre was aö pël ëeim wë. Pit Anutuun kööre tok elmëere ngön ë olëak aö, ieping ëëre pitëmtök pitëmtën wak isak aö, utpetatëën

kan ngësöore ëlre peparöa ngön wa olaö pël ëeim wë. ³¹ Pit ëwat wonörö, ngön apnaatak pitëmtë ngön pöta ënëm naën yaaurö. Pitëmtë karuröen kent naën eimeë muntaröenta yaköm naën yaaurö. ³² “Omën utpet ke pipot yaaö piporö wel wiipnaat,” Anutu pim ngön kosang wesa pöt omën piporö pit ngön pöt yok ëwat wë. Pël ëaap pit köntak utpet ke pilöt yaë. Pël yeem pitëmtë naën, omën muntaröeta tapël yaëen pit itenak ërëpërep ëak taë yemowas.

2

Anutuu ngön ya yamëngka pöt wotpil panëët

¹ Yaap, omën ke piporö utpetarö. Pël ëaap ar Yuta omën narö arimtok arimtën wak isak epël kön yawi. “Eë, omën pörö utpet yaëen Anutuuk kangiir könöm mampna pöt yok pangk yaë.” Pël kön wieë arta utpetat yaaurö. Pötaanök arim utpetatë kangut naön ëënë pöta kan nent won. Ar pitëm yaë pöl yaaurö. Pötaanök ar pit utpet yaë pöt pet yaalmëem arimëntta utpet yaaurö pöt pet yaalni. ² Tiar ëwat wë. Anutu pim ngön yaatak omën utpet ke pil yaë piporö pitëm utpetatë kangut mampna pöt yok pangk. ³ Ngöntörö, yaap ar pil kön yawi. Pël ëaap arimëntta utpet tapël yeem ar kön wiin Anutuuk arim utpetatë kangut naningkën ëëpën ma? ⁴ Tol ëen? Anutu pi ompyaö elniak akun wali kor wëen kangit teënt naningkën yaë. Ma Anutu pim ompyaö yaalni pöten kön wiin omën pasit yaë ma? Anutu pi arim lup kaip tiinëetaan ompyaö yaalni ar pöten köpël ma? ⁵ Pël ëaap ar lup kosang pan ëak kaip natain yeë. Ar pël ëeim wëen Anutu pim ya sangën pöt kaö sëen pim ngön yaatak wotpil niwasëpna akun pötak kangut nimpnaat. ⁶ Pöt Anutu pi omnant kom ëak tiarim wëwëatë ökök nimpnaap. ⁷ Tiar narö wëwë kosangtaring ëwaatak wëen Anutuuk yaya niap naataan weë ngentieim öpena piporö wëwë kosangët koir nimpnaat. ⁸ Ën narö pitëmtëen kön wieë ngön këet kasëng menak korar ëeim öpna piporö Anutuuk ya sangën kaö pan elmëak kangut mampnaat. ⁹ Këlangönre könöm kësang pipot omën utpet yaë piporö pörö pitëm naë orööpnaat. Wet rëak Yuta omnaröa naë yaaröön muntaröa naëta orööpnaat. ¹⁰ Ën tiar omën ompyaö yeë pörö Anutuuk elniin mayaaptaring ëwaatak wëen yaya niapnaat. Wet rëak Yuta omnarö pël elniak omën muntarö tapël elmëepnaat. ¹¹ Anutu pi mööngkraar kangk naën yaaup.

¹² Omën köpël wëa narö Moses pim ngön kosangöt won wë utpet yaë piporö Anutuuk pit pöurö ngön kosangöt won om wëen ngön ë pet irën kö sëpnaarö. Ën Yuta omën Moses pim ngön kosangötiring wë utpet yaë piporö Anutuuk ngön kosang pötë wieëa pöl pitëm ngönöt ë pet irën kö sëpnaarö. ¹³ Pöta songönte epët. Omën Moses pim ngön kosangöt kat pëenötë kat yawi piporöen Anutuuk, “Wotpilörö,” pël naëpan. Ngön kosangöt kat wiak ngaarëk yeö piporöen Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël mapnaat. ¹⁴ Omën maim narö ngön kosangöt ök nemaanöröak pitëmtë könök ngön kosangötë wieëaul yaë. Pël yaë piporö ngön kosangöt won wëetak pitëm könötök ngön kosangöt pet yaalmë. ¹⁵ Pël yaëen pötök ngön kosangöt pitëm retëng ëa pöt tekeri yewas. Ën pitëm lupötökta kön ke nentere nent ök ëen nantëen, “Pangk,” nantëen, “Pangk naën,” pël yaë. ¹⁶ Pipët akun kaöaöökëenök pël yaë. Ënëmak Anutuuk Yesu Kristoon maan tiarim lupötë omnant ëlëep yeë pipot pout tekeri wasëpnaat. Nem ngön ompyautak ök ni yeë pöl ëëpnaat.

Yuta omnarö pit kön wiin ngön kosangöt yok pangk kaamök elmëepnaat pël wesa

17 Ar narö arimtën, “Ten Yuta omnarö,” pël aimeë Moses pim ngön kosangöt kosang wesak wak wëen, “Pötök ngön yaatak yok kaamök elniipnaat,” pël yewas. Pöt arimtok arimtën ping wesak pipël yeem, “Ten Anutuun omnarö,” pël yak. 18 Ar Anutuun pim kenten ewat wë. Ngön kosangöt rë nuulaurö. Pötaanök wotpilre korar pöteparë songönöt ewat wë. 19-20 Ar kön wiin, “Ten ngön kosangötring wëen ewat poutë songönöt pötë öngpök wia,” pël weseë, “Ten omën it ilëaurö kan pet elmëere koutak wëaurö ewa elmë, kön ëngk ma e yaaurö wetete mowasö, rungaarö rë moulö pël yaaurö,” ar pël aim. 21 Yaap, ar omën muntaröen ngönën ök yamëem arimté lupötëelta ök nemaan yaaurö. Ar omnaröen, “Kain ëenganok,” pël yaauröak arimëntta kain yaaurö. 22 “Öngre omp wëwëat kon ëengan,” pël yamëëauröak arimtokëer öngre omp wëwëat kom yaaurö. Pël yeem omën muntaröa ngönën kaarötë ngëëngk yewesautön kaaö yaauröak pitëm tuptakaan kaar ngëëngk yewesa tapöt kain yewaurö. 23 “Ten Anutuun ngön kosangöt ngaarëk yewaurö,” pël aö arimtën wak isak yaauröak Anutuun ngön kosang pöt ilap riak pim yapinte utpet yewesaurö. 24 Arim yeë pipta ngönte ngönëntak epël wia. “Arim utpet yeë pipötön omën muntaröak itenak Anutuun yapinte utpet wesak ya.”

Koröp kaut yaila pötak Yuta omnarö kaamök naalmëen ëa

25 Ar Anutuun ngön kosangöt ngaarëk yewan talte arim Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöt kë ëëpën. Pim ngön kosangöt ilap yariauröak Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörö omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wëaö pöröa ök wë. 26 Ën omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wë pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporö Anutuuk pitëmëen kön wiin ompyaö sëen omën pimëen yaö ëak koröp kaut yail pöröa ök mowasëpnaat. 27 Pël ëak omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënrek pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporöak ar Yuta omën Anutuun ngön kosangötring wë pimëen yak koröp kaut yailerek pël weseë ngön kosangöt ilap yari pöröen utpet yeë pöt pet elniipnaat. 28 Pöt tol ëën? Koröpök pëen Yuta omnaröa möönre koröp wak wë koröp kaut ilak Anutuun yaö yewas pöt kaar yaë. Pit koröpöt ilaurök könöt Anutuun naë rë noolaan. Pötaanök pit Yuta omën panëërö won. 29 Yuta omën panëërö, Anutu pimörö, pitëm songönte epël wia. Pit lupmerök Yuta koröp oröak wë Anutuun sak wë. Pitëm koröp kaut yail pipët lupmeri yaat. Pipët ngön kosangtaanök naën, Pulöökë yaat. Omën pël yaë piporö omnaröak pëen ping wesak nemaan Anutuukta ping wesak ya.

3

Wëwë utpet pötak wëwë ompyaut wak neirapan

1 Koröpök pëen koröp kaut yaila pöt yok pangk kë naarööpan. Pötaanök tiar Yuta omnarö omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë ma won? Ma Anutuun yaö ëak koröp kaut yaila pötakaan omën ompyaut yaarö ma won? Pöten kön wiipa. 2 Yaap, tiar Yuta omnaröak omën ke nentere nent poutëen omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë. Wet réak Anutuuk pim ngönënte omën pouröa naë tekeri wasëpenëak ningkën tiarim naë wia. 3 Pël ëaan narö, “Tiar ngönën epta ënëm sëpenaat,” neneraan pël maimëë ënëm nasën yaëën ar kön wiin Anutuukta omnaröa yeë pöl pim ngön kosang wesak nina pöt sëp wasëpën ma? 4 Won pan. Tiar omën pourö tiarim ngön kosang wesa pöt kaar apenaat, Anutu pi kaar naënëp aan kosang yesaup. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omnaröak nim ngön kosangöt kë yaarö pöt itaampnaat. Ën ngön ë pet yairautak ngön yaatak niulëen il mowasumëëp.”

⁵ Ën nent epël kön wieë. Tiar utpet yaëen Anutu akun poutë wotpil yaaup. Pötaanök tiarim utpet pötak Anutuu wotpil yaaö pöt tekeri wasën pöt tol apen? “Anutuuk tiarim utpetatë kangir elniipnaatak pi korar yaalni,” yok pangk pël apen ma? Ngön epët nem könöökaan won, omnaröa yaautak yanikiak. ⁶ Won pan. Anutu pi korar elnia talte wotpil wesak tiar omnaröa ngön ë pet nairën eëpën. ⁷ Ën nenteta kön wieë. Omën naröak epël kaar ya. “Tiarim ngön kosang wesa pöt sêp yewasem kaar yak. Pël yeëetak Anutu pi ngön aan kosang yesaup. Pötaanök tiarim ngön kaar pötök Anutuu ngön yaapöt tekeri wes yaë. Pël eën pötök Anutuun yaya kaö panë yes. Pël yaë pi tol eënak tiarën, ‘Saun omnarö’ pël niak utpet kangut yaningk?” pël yak. ⁸ Pël ëak omën naröak epël apën koröp. “Anutuu yapinte ompyaö sêpnaan utpet eëpa.” Omën naröak nem yapinte utpet wasëpënëak neen köntak, “Pool pi ngön utpet pipët ya,” pël yak. Pitën ngön kaar piptaan Anutuuk utpet kangut mampna pöt yok pangk.

Omën wotpil namp naön, won pan

⁹ Pöt tolëel? Tiar Yuta omnaröak ompyaö ëak omën muntarö il yemowas ma? Won pan. Yutaare omën muntarö tiar pourö utpetatë weëre kosangta öngpök wë pöta ngönte wet reak war wes niiaut. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën wotpil namp naön, won pan.

¹¹ Omën Anutuun ewat namp naön.

Omën nampök Anutuun eël naën yeë.

¹² Pourö Anutu kasëng menak yes.

Pël yeem pourö utpet panë sak wë.

Omën ompyaö yaaö namp naön, won ë won pan.

¹³ Omën yangaöök sok ner weerak yang ngep naën eën kamp yaë pöl pitëm këmötëaan ngön pipot kamp yaë.

Pit ngön kaar kësang yaaurö.

Pit kamal ngaaröa omën utpet wesak yamëngk pöl ngön nga yaaurö.

¹⁴ Kët ël epotë omnaröen utpet panë wesak ngön kosang yamëëaurö.

¹⁵ Nga kan kengkën eimeë omën mën wel yawiaurö.

¹⁶ Pitëm yesautë omnarö utpet elmëere këlangön mampö pël yaaurö

¹⁷ Pit ngönte karuröaring lup koptemer sak naön.

¹⁸ Kot nent Anutuun kas naën yaaurö.”

Ngön pipot ngönëntak wia.

¹⁹ Yaap, tiar ewat wë. Ngönëntak ngön kosang epot Anutuu ngön kosangötë öngpök wëaurö tiarimëen ëaut. Pötaanök tiarim naëaan nampök, “Ne wotpilëp,” pël naëngan. Yang ël epotë omën pourö tiar Anutuu eöetak saunar-ingörö pëen wë. ²⁰ Pöta songönte epët. Omën namp ngön kosangötë ënëm yaëen Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemapan. Ngön kosang tapötök tiarim saunat war yewas.

Omën Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël mapnaat

²¹ Pël yaëetak peene pöt, Anutuu tiarim saunat won wasën pim eöetak wotpil wë pöt tekeri yewas epët Moses pim ngön kosang pöta kanöököl won, maimaöököl yaarö. Pöta ngönte Moses pim ngön kosangtakre tektek ngön yaauröak wet reak ëaut. ²² Wotpil öpena pöt epët. Omën namp Yesu Kristoon kön wi kosang yewas pipopön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yema. Yutaare omën muntarö tiar omën pourö piin kön wi kosang wasën pöt Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël niapnaat. Pöt tiar omën kopëtarö, narö maimarö won. ²³ Tiar

pourö utpet äak Anutu pim ompyaö öpenëak niia pöl naön yaauro. ²⁴ Pël yaëen Yesu Kristo pi tiarim saunat wa pötaan Anutuuk komre kolap elniak utpetat pout won niwesak tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niia. Pöt pi tiarim ompyaö yaaö nenta kanguir naalniin, yaap nina. ²⁵ Anutuuk Yesu pi wel wiin iit yangerak ngentiin omën pourö piin kön wi kosang wasën tiarim saunat won nuwesak Anutuu naë nuulëepëneak wes nimëa. Ngaan panëer Anutuuk omnaröen wiapre kor elmëak pitëm saunatë kangut teent nemangkën ëa. Pël äautak peene pöt, pim wotpil yewesa pöt pet elniipnaan Yesu tiarimëen wel wiipëneak wes nimëa. ²⁶ Pi wotpil yewesaöre omën pourö Yesuun kön wi kosang yewas piporöen, “Omën wotpilörö,” pël yaaö pöt peene akun epöök pet elniipëneak wes mëa.

²⁷ Pël äaap tiarimtok tiarimtën ping wesak apen ma? Won, kan pöt il waria. Oröptak kan pöt il yewari? Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pötak il yewari ma? Won pan. Kön wi kosang yewesa pötak kan pöt il yewari. ²⁸ Pöta ngönte tiar epël yaauro. Omën namp kön wi kosangtaring wë pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yamëëaup. Ën namp Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemaan yaaup. ²⁹ Ma Anutu pi Yuta omnarö tiarimtë Anutu ma? Won, pi Yuta omënerë omën muntaröa Anutu. ³⁰ Anutu kopëtap pi tiar pouröaap. Pötaanök tiar Yuta omën koröp kaut yailaurök piin kön wi kosang yewas pöröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Ën omën muntarö koröp kaut nailënröök kön wi kosang yemowas pöröenta, “Wotpilörö,” pël yema. ³¹ Pël ëen, “Kön wi kosang yewesa pötak Moses pim ngön kosangöt wak yeira,” pël ya ma? Won, ngön pël naën. Tiar ngön kosang tapöt ngölöp wesak taë yewas.

4

Anutuuk Apramön, “Wotpilëp,” pël mëëa

¹ Apram omën yaapöp, tiar Yuta omnaröa äap, piin tol apen? Pim ëa pöten kön wiipa. ² Apram pi ompyaö eim wiak wotpil sanëen yok pangk pimtën kön wiak ing ti wak ëan tapön. Pël äaap Anutuu eöetak won. ³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang wesa. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpil sa.” ⁴ Pöta songönte tiar ewat wë. Omën namp waur elniin omnant yemangk pötak kësangëte pël naën, waur ëa pöta sumet pël ë yaë. ⁵ Ën omën namp pimtök pimtën, “Nem ompyaö yeë pötaan Anutuuk nemëen kön wiin wotpil yes,” pël newasëntak, “Anutu pimtökëer kësangën elnëak wotpil yenewas,” pël kön wiin Anutuu pim piin kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilëp,” pël yema. ⁶ Tewitökta ngön ke pilöt ök ëa. Pi omën Anutuuk kön wiin wotpil yes pöpön ök ëa. Anutuuk omën pöpë ompyaö yaë pötaan won, pimtë kësangëntaan kön wiin wotpil yes pël ök ëa. Omën pöp ërëpsawi yaë pël ëa. Tewit pi ngön ke pilöt epël ëa.

⁷ “Omën Anutuuk pitëm ketöt ent ë moolëak saunat won wes yeemoola pörö ërëpsawi ëëpnaarö.

⁸ Omën namp Kaöapök kön wiin saun won yaë pöp ërëpsawi ëëpnaap.”

⁹ Yuta omën Anutuun yaö äak koröp kaut yail pörökëer Anutuuk tiarim saunat won yewas pötaan ërëpsawi yeë ma? Won. Omën muntarö koröp kaut nailënrööeta Anutuuk pitëm saunat won yemowas pötaan ërëpsawi yaë. Tiar ewat panë wë. Anutu pi Apram pim kön wi kosang yewesauten kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹⁰ Anutuuk akun taltak Apramön kön wiin wotpilëp pël ëa? Koröp kaut ilak wëautak ma nailën wëautak? Pi pël naënëpök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹¹ Apram pi koröp kaut nailën wë Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa pöt pet ëëpnaan pim

koröp kaut ilëpënëak ök mëëa. Pötaanök Apram pi omën koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilörö pël yaë pöröa ëap. ¹² Pi tiar Yuta omën koröp kaut yail pöröeta tiarim ëap. Tiarim koröp kaut yail pötaan won. Tiarim ëap Apramë koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wesa pöl yeë pötaan pi tiarim ëap.

Kön wi kosang yewas pörö Anutu pim kup wia pöta yaö yes

¹³ Ngaanëer pan Anutuuk Apramre pim ëarö yang eprak pangk ëak öpenëak kup mowia. Pöt Apram pi Moses pim ngön kosangta ënëm yaëënak pël nemaan. Apram pi Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilëp pël ëa pötak pël kup mowia. ¹⁴ Omën ngön kosangta ënëm pëen yaaurö Anutu pim yaö mëëa pöt yewan talte Anutuun kön wi kosang yewesaut om pas wiaapën. Pël ëën Anutu pim kup mowia pöteta wiap sëpën. ¹⁵ Pöt ngön kosang pötak tiar utpet yaë pöt pet elniin saunaté kangut tiarim rangk yaarö. Pël yaëetak ngön kosangöt won talte tiar ngön kosangöt yail pël naën ëëpen.

¹⁶ Anutu pi Apramre pim ëarö ënëm orööpenaarö tiar komre kolap elniak ngön kup niwia. Pötaanök Aköpök kup niwia pöt öpena pörö tiar piin kön wi kosang wesak öpenaat. Pöt omën ngön kosangtaring wëaurö tiarimënt won, om ke tapël kön wi kosangtaring Apramë ëa pöl yaao pörö pourö öpenaat. Apram pöp tiar pouröa ëap. ¹⁷ Anutuuk Apram pimëën ngönëntak ngön nënteta epël kup mowia. “Nook ni omën pouröa ëap pël wes yanuulë.” Ngön pöt, Apram pi yaap Anutu pim kön wi kosang wesa pöpë ëöetak tiarim ëap. Anutu pöp omën wel wiauröa wëwëat yemangk. Pimënt tapöpök omnant won wieëautön maan yaarö.

¹⁸ Anutuuk Apramön, “Nim ëarö selap kaö pan orööpnaat,” kup mowia. Pël maan Apram pim ru won ëën yang kaö nantë omnaröa ëap pël sëpna pöt kön wi kosang wesakaima. ¹⁹ Apram pim krismakiat 100 pöt temanöm yesën koröpö won sa. Ën Seraata tapël koröp won sëën ru wilëpna akunet pet ira. Pël ëauwaarök Apram pöp kön tapëten ëeim wë pim kön wi kosang yewesa pöt wiap newasën ëa. ²⁰ Apram pi Anutu ngön kup mowia pöten kön selap ëak kön wi kosang yewesaö pöt këlok newasën ëa. Won, pi kön wi kosang yewesaut taintaë wes wak wakaima. Pël ëaö pötak Anutuu yapinte wak isa. ²¹ Pöt, “Anutu pim omën nant yaö neea pöt kë orööpnaat,” pël këëkë kön wiakaima pötaanök. ²² Apram pi kön wi kosang yewesautaring ke pël wakaima. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa. ²³ Ngönëntak Anutuuk Apramön wotpilëp pël kön wia ngön pöt Apram pimtën naën. ²⁴ Won, tiar pouröaan ëa. Anutu, tiarim Kaöap Yesu weletakaan wal ë ulmëaup, puuk piin kön wi kosang yewesaurö tiarënta, “Wotpilörö,” pël niapnaat. ²⁵ Anutuuk Yesu pi tiarim saunatéen wel wiipënëak wes mëën wel wia. Pël ëën tiar wotpil niwasëpënëak weletakaan wal ë moulmëa.

5

Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia

¹ Tiar Aköp Yesu Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiarim Aköp Yesu puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer sak wë. ² Pi kopëtapök komre kolapring wëauta kanwer tē niwiin peene pöta öngpök wë. Pël yeë Anutuu ëwaataring kutömweri öpena pöten kön wieë ërëpsawi yeë. ³ Pötaan pëen ërëpsawi naën. Könöm nant tiarim naë orö yaë pötënta ërëpsawi yeë. Pöt könöm pötök tiarim lupöt kosang niwas yaë pötaanök. ⁴ Tiar lup kosang pötaring wëën Anutuuk moröktak ök elniin kosang wëën tiarimëen ya kë yes. Ya kë sak omën ompyaut nimpna pöten kön wiak

kor wë. ⁵ Tiar kor wëen kè naaröön yaëen ëo yes pël naën. Pöt epël. Anutuuk pim Ngëengk Pulö tiarim lupötë wes mëen lup sant yaalni. Pötaanök ëo naën yëe.

⁶ Tiar wëwë kosang öpenaata weëre kosang pöt won wëen Anutu pimtë akun mowia pötak Kristook Anutu kasëng menaurö tiar utpetetakaan niöpënëak wel wia. ⁷ Omën pimtök pimtën kön wiin wotpil yaapëen wel wiipena pöt tiarim naë pangk won. Ën omën omnarök kön wiin ompyaö nampëen wel wiipena pötaar yok pangk wel wiipen wes. ⁸ Pël ëaap tiar saunaring wëen Kristo pi tiar kaamök ëak wel wia. Pël ëa pötak Anutu pi lup sant yaalni pöt pet yaalni. ⁹ Pël ëen peene Kristo tiarimëen wel wiin pim iit il ngentiin tiarim saunat won sëen Anutu pi tiar pouröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiar ëwat panë wë. Kristo pi kaamök elniin Anutuuk tiarim utpetatë kangut naningkën ëëpnaat. ¹⁰ Tiar Anutuun kööre tok elmëeim wëen pim Ruup tiarimëen wel wiak wiap niwasën Anuturing wë. Pötaanök tiar ëwat panë wë. Peene Anuturing wë eptak pi wëwë kosangtak wë kaamök elniaan ompyaö panë öpenaat. ¹¹ Pël ëen pöt pëen won. Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer saut. Pötaanök pim yaalni pötaan peene eptak Anuturing tiar pourö ërëpsawi yëe.

Atamök wel yawiaut koirën Yesuuk wëwëet koirä

¹² Ngaan panëer omën kopëtap Atam puuk saun koirën saun pöt yangerak öröa. Pël ëen saun pötaan wel yawia pöt öröa. Pël ëen omën pourö tapël utpet ëimeë saun wak wel wieima. ¹³ Moses pim ngön kosangöt naaröön wieëa akun pötak utpet pöt yangerak ulöl sak wiakaima. Pël ëautak ngön kosang pöt won wiaan Anutuuk, “Pit nem ngön wa olëa,” pël kön wiak kangut pangk nemangkën ëa. ¹⁴ Pël ëen wel pöt Atam pim naëaan ngës rëak örök wiaan wais Moses pim naë öröa. Pël ëen wel pötak omën pourö ngep ëak wiakaima. Omën porö köpël wë utpet imeë Atam pim Anutuu ngön kat wiak wa olëa pöl naën ëautak weletak pitta ngep ëa.

Atam pöp wel yawiauta wotöököp omën ënëm örööpnaap Kristo pim ökre was ëa. ¹⁵ Pël ëaap komre kolap pöt ngön wa yoolëauta ök naën. Omën kopëtap Atamë wa olëautak selap wel wian. Pël yaëen Anutu pim komre kolap pöt, omën kopëtap Yesu Kristo pim kësangën elnia pötak Atamë ngön wa olëa pöt il wesak omën selap kiri elnia. ¹⁶ Anutuu kësangën pöt omën kopëtap Atam pim utpet ëa pöta ök won. Yaap, omën kopëtap Atam pi Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk ngön ë pet irak omën pourö wel wiipënëak ök ëa. Pël ëaap omën selap Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk kësangën elniak wotpil niwesa. ¹⁷ Omën kopëtap Atam pi ngön wa olëak utpet sa. Pim pël ëa pötak wel pöt örök yang omën pourö ngep ëak wiakaima. Pël ëautak omën kopëtap Yesu Kristo pim ëa pöta këetak Atam pim ngön wa olëa pöta këët il yewas. Anutu pim komre kolapre kësangën pötak tiar, “Omën wotpilörö,” pël yenia. Pël niaan tiar Kristooring wë kaö sak öpenaat.

¹⁸ Pötaanök omën kopëtap Atamök Anutuu ngön wa olëa pötak Anutuuk ngön ë pet irak tiar omën pourö kö sëpenëak ök ëa. Tapël omën kopëtap Yesu Kristook wotpil wesak tiarimëen wel wia pötak Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niak wëwë kosangët yaningk. ¹⁹ Omën kopëtapök ngön wa olëa pötak selap utpet san. Tapël kopëtapök ngön ngaarëk wa pötak selap wotpil niwasëpnaat. ²⁰ Pël ëen ënëmak Moses pim ngön kosangöt öröön omnarö ngön kosang pöt ilap riak utpet kësang panë yëe. Pël yëetak Anutu pim komre kolap pötak utpet pöt ngep ëak ompyaö niweseim wë. ²¹ Këët epël örööpënëak ëa. Saun pötak wel yawia pöt öröa tapël Anutu pim komre

kolap pöt Yesu Kristo pim wel wia pötaan kaö sêpna pötak Anutuuk wotpil niwasêpênêak êa.

6

Tiar Kristoorng wel wian

¹Yaap, Anutu pim komre kolap pötak utpetat ngep yaë. Pötaan tolëel apen? Tiar Anutu pim komre kolap pöt tiarim utpetat ngep êak tekeri sêpnaan utpet êeim ôpenaan apen ma? ²Won pan. Tiarim lupötê utpetat wel wi olêaurôak tol êën kaalak utpet pöt yal menak ôpen? ³Tiar narö Yesu Kristook yal mampenêak i yamê akun pötak pim wel wia pôl tiarta piik yal menak wel yawi. Pöten ar köpêl ma? ⁴I yamê piptak Kristook yal êak wel yawi. Pêl êën tiar Kristoorng yang kel yaniwer. Tol êênak pêl yaë? Pep pim weëre kosang pötak Kristo weletakaan wal ê ulmêa tapêl tiarta wal ê niulêën wêwê ngolôpta kanôök yes.

Kristoorng wêwêetak ôpenaat

⁵Tiar Kristoë wel wia pôl wel yawi pötak piik yal yemangk. Pötaanök tiar epêl êwat panê wê. Anutuuk pi wal ê ulmêa pôl tiar wal ê niulêën piik yal êak ôpenaat. ⁶Pöta songönte epêl kat wi yeë. Tiarim lup ngaanöt Kristoorng kêra yetaprak möaut. Pöt tiarim lupmeri utpetatê weëre kosang wia pöt kêre olaan utpetatê inêën naën êëpenêak pêl êaut pötaanök. ⁷Namp pi wel wiak utpetatê iriaan ent êaupök kaalak utpetatê öngpök naön êëpnaat. ⁸Yaap, tiar Kristo piiring wel wiaurö. Pötaanök kön wi kosang panê wasên wêwêetakta piiring wê. ⁹Pöt tiar êwat wê. Kristo pi weletakaan wal êaup. Pötaanök kaalak wel nawiiapan. Wel pötak yok pangk pim weëre kosangö wak neirapan. ¹⁰Pi utpetatê weëre kosangöt won wes olapênêak wel wiin pangk êa. Wel wia pötaanök kaalak wel nawiiapan. Peene wê epêt pöt Anutuun yak wê. ¹¹Ar tapêl arimtên kön wiin arim lupötê utpetat wel wi olêak Yesu Kristook yal êak Anutuun yak wê pêl êëp.

¹²Arim yang koröp lêngê sasa pipotê kentre kauratê ênêm êënganok utpetat pôrek wieë wer yanuun inêën elmêëngan. ¹³Pêl êakta arim möönre koröp pipot korarötêel pêl elmêën utpetatêën inêën êëpan. Ar weletakaan wal ê nuulêaurö. Pötaanök Anutu pim yaatak wê arim möönre koröpöt piin yaö elmêën wotpil wêauta inêën êëp. ¹⁴Pöt ar Moses pim ngön kosangötê öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wê. Pötaanök kaalak utpetatôn kön wiin kaö nasên êëpnaat.

Tiar wotpil wêauta inêën sak wê

¹⁵Pötaanök tol êëpen? Ngön kosangötê öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wê. Pötaanök yok pangk utpetat êëpen ma? Won pan. ¹⁶Ar epêl kat nawiin yaaurö ma? Omên kaö namp arim möönre koröpöt pêël elmêak pim kêm ngönte ngaarêk wak inêën elmêënêët. Pöta ök utpetatök arim kaö sêën pim inêën elmêeim wiak kö sênêët. Ên Anutu pim kêm ngön ngaarêk yewautak arim kaö sêën pöta inêën elmêênê pötak Anutuuk, "Omên wotpilörö," pêl niapnaat. ¹⁷Ngaan utpetatök arim kaö sêën inêën elmêeim wakaimauröak peene pöt ngönên rê nuula pöt ngaarêk panê yeö. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ¹⁸Ar utpetatê weëre kosangtakaan ent ê nuulêën wotpil wêautak kaö sêën inêën sak wê. ¹⁹Tiar yang omnarö pêën. Pötaanök ar ngön pipot kat wiin omnaröa omnant yautêël ök êak yeniak. Ar nganêër arim möönre koröpöt kentre kaurre utpet ke nentere nent pötêël pêël elmêak pötê inêën elmêeim wakaimaurö. Tapêl peene akun eptak pöt ompyaö panê sênêën arim möönre koröpöt wotpil wêautakêl pêël elmêeim ön.

²⁰ Ngaan utpetatök arim kaö sëen inëen ëeimeë wotpil wëauta inëen naën eimaurö. ²¹ Pël eimeë pöta kë oröpöt koireimaurö? Utpet eima pöten peene eptak kön wiin ëö yes. Pöta këët wel. ²² Peene akun eptak pöt Anutuuk utpetatë sulöptakaan wil niulëen pim inëen sak wë. Pël yeë pöta këët arim wëwëat ngëeng sak ompyaö wë wëwë kosangët wak om wakaim önëët. ²³ Pöt arim utpetatë inëen yaauta kang pöt wel koirënëët. Ën Anutu pim kësangën yaalni pöta këët Yesu Kristook yal menak wëwë kosangët koirënëët.

7

Tiar wëwë ngolöptak wë

¹ Karurö, ne Moses pim ngön kosangötë öngpök wëaurö arën niamaan. Ar ngön kosangöt kön yawiaurö epël ewat wë. Omën namp pi öp wë pötakëer ngön kosangötë iri wë. ² Pöta ngön nokolil nent epël wia. Öng ompringëp pim ompöp wel nawiin wëen ngön kosangtak piar ompöp erën elmëaan wë. Ën wë ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop yemowi. ³ Pötaanök öngöp pim ompöp öp wëen sëp wesak omp muntap koirak piiring wëen pöt öngre omp wëwëet utpet wesak saun yokoir. Ën ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop mowiin wë omp muntap koirak öngre omp wëwëet utpet newasën yaë. ⁴ Karurö, arim songönte tapël wia. Kristo pi pim koröpö weletaan pëël elmëaup ar piik yal ëen ngön kosangtaan wel wiin pötë öngpökaan wil nuulëen wë. Peene pöt ar weletakaan wal ëaup Kristo pimëen sak wë. Pi tiar Anutuu inëen yaëen tiarim wëwëatë këët pim yapintak sëpënëak wal ëa. ⁵ Tiar lup ngaanötring wakaiman akun pötak ngön kosangötök elniin utpetatëen kentre kaur eimeë tiarim möönre koröpöt saun koirën pöta ya mëneimeë weletaan yaö ëaut. ⁶ Peene pöt, Kristook yal menak ngön kosangtaan wel wian pötak ngön kosangötë nitëen wakaima pötakaan wil nuulëen wë. Pötaanök kaalak ngön kosang ngaan retëng ëa pötë ënëm naën wëwë ngolöp Ngëengk Pulöök pet yaalni eptak Anutuun inëen yaalmë.

Saunatök utpet niwesa

⁷ Pötaanök tol apen? “Ngön kosang pöt utpetat,” pël apen ma? Won pan. Ngön kosangöt won ëen ne utpetatë songönte ewat nasën ëan tapön. Ngön kosang pötak epël ya. “Ni omën muntaröa omnantön war ëënganak,” pël ya. Ën pötak pël naën ëanëen war yaaö pöten köpël ëan tapön. ⁸ Ngön kosang pipët war yaaö pöten ya. Pël ëen ne war yaaö pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak nem lupmerën këk yaalmëen war nentere nent orö yenerë. Ngön kosangöt won ëen utpet yaaö pöt weëre kosang won ëan tapön. ⁹ Ne ngaan ngön kosangöt këëkë ewat nasën wë nemtën kön wiin ompyaö wakaimaup. Ënëmak war yaauta ngön kosangët orö rëa pötak utpetatë songönte ewat wëen nem lupmeri utpetat kaö sëen ¹⁰ nemtën kön wiin, “Wel yawiauta kanöököl yes,” pël ëaut. Anutu pi ngön kosang pötak elnëen ompyaö ömëak ëautak pötak ne wel yawiauta kanöököl wakaiman pöt pet elnëaut. ¹¹ Ne ngön kosang pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak morök elnëak pipël ngön kosangtaan wel yawiauta kanöököl neulëa. ¹² Tiar epël ewat wë. Ngön kosang pöt ngëengköt, ën kom ëak nent nent wasëneta ngëengk, wotpil, ompyaut. ¹³ E tol am? Ngön kosang ompyaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa pël am ma? Won pan. Utpet yaaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa. Piptak ngön kosang ompyaut pet elnëak pël ëa. Omën pipët tol ëënak ëa? Ne utpet yaauta songönte tekeri yesën ewat sak utpet

yaaö pöten utpet panëet pël wasumëak ëa. Pël ëen ngön kosang ompyaö pötak utpet yaaö pöt sasa utpet panëet pöt pet yaalnë.

Saunatök utpet niwesa

¹⁴ Tiar ewat wë. Ngön kosangötëel Anutu pim Pulöök pimtë kentöön pet yaalni. Pël yaënak ne yang koröpööring utpetatë öngpök wë pötë inëen yeë. ¹⁵ Ne nem omnant yaautë songönten köpël wë. Ne omën ompyaut ëëmëak kentre kaur yaalnë pöt naën yaaup. Ën utpetat ëënganëak kaaö yaalnë pötökëer yaaup. ¹⁶ Nem omën utpetat ëënganëak kaaö yaaut yaaö pöta ngönte ök yeniak pipët. “Ngön kosangöt ompyaut.” ¹⁷ Pötaanök nem korar yeë epot nemtë könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnënak yeë. ¹⁸ Ne songönte epël ewat wë. Nem lupmeri omën ompyaut wi naön, nem lup ngaan pömeri. Pötaanök ompyaut ëëmëak yeemak pangk naën yaaup. ¹⁹ Ne omën ompyaut ëëmaap pël yeemak naën yaaup. Ën omën utpetat naën ëëmaap pël yeemak yaaup. ²⁰ Ne utpetat naën ëëmaap pël aöök yaaö pöt nem könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnënak yeë.

²¹ Ne itaangkën omën epët nem naë orö yaë. Omën ompyaut ëëmëak yeem utpetat pëen ë yeë. ²² Yaap, nem lupmerök Anutu pim ngön kosangötön kent pan yaalnë. ²³ Pël yaëen ne itaangkën utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötök nem ömpyaö ëëmëak kön yawi pötön kööre tok elmëak wii netëen pötë öngpök wë. ²⁴ O, ne omën utpetemor. Nem koröpö weletaan yaö yaë eptakaan talëpök ent ë neulëepën? ²⁵ Ne tiarim Aköp Yesu Kristook ent ë niulëa pötaan Anutuun yoöre ërëp yamëëaup. Nem ök yeniak pipta songönte pöt epël yaë. Nemtë könre lupötök pöt Anutuu ngön kosangötëen inëen yaëetak utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötëen inëen yaë.

8

Kristook saunat ent ë nuulëak Ngëengk Pulö yaningk

¹ Pötaanök omën Yesu Kristooring yal menak wëaurö tiarim naë utpetatë ngön kangit ë pet yaira pöt won ëëpnaat. ² Pöta songönte epël. Ngaan ne utpet pëen eimeë wel yawiauta kanöököl seimaup. Peene pöt, Yesu Kristooring yal menak wë pötaan Pul wëwë kosangët yaningk pöök ent ë neulëen utpetatë öngpök sëere wel wi pël naëngan ompyaö eim ömaap. ³ Mosesë ngön kosang pötök ompyaö niwasëpënëak yaëen tiarim lup ngaanötök weere kosangöt wak iraan pomp ëa. Pël ëautak Anutuuk yok pangk ëak pimtë Ruup wes mëen tiar omën utpetaröa möönre koröp wak yangerak oröa. Pël ëen Anutuuk elmëen pi tiarim saunatë kangut wak wel wia. ⁴ Anutuuk ngön kosangötë wotpil wieëaut tiarim naë orööpënëak pipël ëa. Pöt tiar lup ngaanötë wëwëetak naön wë Ngëengk Pulöökë yaalni pöl yeë pötaanök. ⁵ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö pitëm könöt ngaan wëwë pötakël rë olëak wë. Ën omën Pulöökë yaalmë pöl yaë piporö pitëm könöt Pulöökë naë rë olëak piiring wë. ⁶ Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö wel wiak kö sëpnaarö. Ën könöt Pulöökë naë rë olëak wë piporö mayaaptaring wakaim öpnaarö. ⁷ Pöta songönte epël. Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö Anutuun kööre tok yaalmë. Pël yeem pit pim ngön kosangöt ngaarëk naön yaauröak tol ëak pël ëëpën? ⁸ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö Anutuuk pitën itaangkën pangk naën yaë.

⁹ Ar pöt, lup ngaanötë wëwëetakël naön. Pulöökë wëwëetak wë. Pël ëen Anutu pim Pulöö arring wë. Omën namp Kristoë Pulö pim naë won ëëpna pöp pi Kristoë omnamp won. ¹⁰ Yaap, utpetat yaautak arim möönre koröpöt

wel wiipënëak yaō elniaurō. Pël ēaurōak Kristo arring wēen yak Anutu pim arēn, “Omēn wotpilōrō,” pël niia pōtaan wēwē kosangtak wē. ¹¹ Anutu pim Pul Yesu weletakaan wal ē moulmēa pō arring wē. Pōtaanōk Anutu Yesu Kristo weletakaan wal ē moulmēa pōpōk elmēen pim Pul arring wē pōok arim mōnre korōp kō sēpënëak yaō yaalni pipot wal ē niulēen ōnēēt.

Ngēengk Pulōok Anutuu ru yaniwas

¹² Karurō, Anutu pim tiarimēen elnia pōtaan kangit elmēepënëak pōt yok pangk lup ngaanōtē wēwēetak naōn ēēpenaat. ¹³ Pōta songōnte epēl. Ar lup ngaanōtē wēwēetak ōnē pōt wel wiak kō sēnēēt. Ēn Ngēengk Pulōokē yenia pōl ēēn weēre kosang ningkēn korōpōokē utpetat moolēak pōt wēwē kosangtak wakaim ōnēēt. ¹⁴ Omēn Anutuu Pulōokē ēnēm yes piporō Anutu pim ruurō. ¹⁵ Pōt Anutu pim Pul arim wa pō ar omēn nantōk wii nitēen kas ēēnēak naalniin ēa pōtaanōk. Won, Pulōok Anutu pim ruurō elniin pim weēre kosangōok Anutuun, “Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wē. ¹⁶ Ngōn pōt tiar Anutu pim ru sak wē Ngēengk Pulōok tiarim lupōtē kaō wesak tekeri wasēn kat wiak pël yemak. ¹⁷ Yaap, tiar Anutu pim ru sak wē. Pōtaanōk pim omnarōaan omēn ompyaut yaō ēa pōt ōpenaat. Pël yeem Anutuu Kristoēen yaō ēa pōteta piiring ōpenaat. Pōt Kristo tiarimēen kēlangōn kat wia pōl tiar pimēen kēlangōn kat yawi. Pōtaanōk Anutuuk kutōmweri tiarēnta piiring ping wesak niak ē rangiat nimpnaat.

Tiar ēnēmak kutōmweri wēwē ompyaut ōpenaat

¹⁸ Ne kōn wiin kutōmweri ping wesak niak ē rangiat nimpna pōt kaōet. Ēn peene wē eptak kēlangōn kat yawi epēt pōta ōk won, kotte. ¹⁹ Anutuu omēn ket ēa epot pout Anutuuk pim ruurō tiarim ē rangiat tekeri niwasēpënëak ulōp kant mēnēē kor ēeim wē. ²⁰ Anutuuk elmēen pim omēn ket ēa pipot om pas wakaima. Pōt pitēmtē kentōok naēn, Anutu pimtok pël ēēpënëak yaō mēēaut. Pël ēaut yak pit Anutu pimtē ompyaō mowasēpnaaten kor wē. ²¹ Pit Anutuuk pitēm sōpre tet ēak wiakaima pōtakaan ent ē ulmēen Anutuu ruurōaring yal ēak ompyaō wē kaalak omēn nantē inēen naēn ēēpna pōten kor wē. ²² Tiar ēwat wē. Omēn pasut Anutuu ket ēa epot pout ōngōrōa ru wilēpënëak lel yailēn kēlangōn kat yawiem ruupēen kor wē pōl akun kaōaō orōōn ompyaō sēpnaaten kor wē. ²³ Pitēmēt pēen won, Anutuuk Ngēengk Pulō kaō wesak ningkēn waurō tiarta kēlangōn kat yawiem Anutuuk tiar pim ru wes pet niirak tiarim yang korōpōt ent ēak ngolōpōt nimpnēak kor wē. ²⁴ Pōta songōnte epēl. Anutu tiar utpetatē ōngpōkaan ent ē nulēa. Pël ēautak peene tiar pi pet irak korōpōt ngolōp niwasēpënëak kor wē. Pi pet irak korōpōt ngolōp wesā talte tiar pim pël ēēpnaaten kor wē. Pōt namp pim omēn kor wē pōten ityaangk talte pi kaalak kor naōn ēēpēn. ²⁵ Omēn itnaangkēnten kōn wi kosang wesak ōpenaat pël weseē ya kē sak kor wē.

²⁶ Tiarim kōn wi kosang yewesa pōtak tiar weēre kosang won ēēn Ngēengk Pulōok kaamōk yaalni. Pōt tiar Anutuun kimang mapenēak tolēel maan pangk ēēpēn pōten kōpēl pōtaanōk. Pël yeēetak Pulō pimtok tiarim lupōtē wē Anutuun kimang maim wē. Pi omnarōa naēnēl lupōtēaan ing maimeē Anutuun kimang maim wē. ²⁷ Pël yaēen Pep pi omnarōa lupōtōn panē ityaangkaupōk Pulōokē kōn pōtenta ityaangk. Pōt Pulō pi Anutuun kōnōokē ēnēm ēak Anutuu omnarō tiarim kangiir kimang maim wē pōtaanōk.

²⁸ Tiar ēwat wē. Anutuun lup sant yaalmēa pōrō, omēn nentere nent tiarim naē orō nirēak ompyaō yaniwesaut kaamōk elmēēpnaat. Pi yas niapënëak kōn wia pōtaanōk pël elnia. ²⁹ Anutuuk omēn pim wet rēak kōn wia pōrō tiar pim

Ruupë ök sêpênëak kom ëa. Pötaanök pim nangarö tiar selap sëen pimënt nan kaöap pël sak öpnaat. ³⁰ Pël ëen Anutuuk pim kom ëa pöröen yas niia. Pël ëak yas niia pöröen, “Wotpilörö,” pël niia. Pël ëak wotpil niwesa pörö ping wesak ë nirangia.

Anutuu lup sant pöt tiar sêp naniwaspan

³¹ Anutu pi tiarimëen pipël kaamök yaalni pöten tol apen? Pi tiar kaamök elniaap talêpök kööre tok elniak pim moresiaan wa ëp elniipën? Won. ³² Pi keimôn naalniin pim Ruup tiarimëen wes nimëen tiarim kangjiir wel wia. Pötaanök pi kaamök elniak omën muntatta kêt ël epotë nineim öpna pöt tiar kön wia. ³³ Omën Anutu pimtëen yaö wesaurö tiar talêpök ngön yaatak niulêpën? Won. Anutuuk wotpil niweseim wë. ³⁴ Pötaanök talêpök utpetatê kangut ningkên kö sêpen? Won. Yesu Kristo pi tiarimëen wel wia pöt pëen won. Pi wel wiak kaalak weletakaanta wal ëaup. Pël ëak Anutu pim mor yaapkëesi wë tiar kaamök elniipënëak Anutuun kimang maim wë. ³⁵ Pötaanök omën oröpötök Kristo pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nuulêpën? Könömöt yewautak ma këlangön kat yawiautak ma utpet yaniwas pötak ma ngöntök yaautak ma omnantëen il ngingtingenti yaautak ma nga yaalniutak ma yamëngkautak pötök pël naalniin ëëpnaat. ³⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ten nimëen sak wëen yak kêt ël epotë utpet wesak nimëneim wë.

Pitök tenën itaangkên pol sêpsêp yamö pöröa ök sëen pël elnieim wë.”

³⁷ Omën könöm pipot tiarim naë oröak Anutuu naëaan ent ë nanuulaan yaëen tiarök könöm pipot il mowas pet yair. Pël yeë pöt Kristo lup sant yaalni pöpök weëre kosang niwasën taintaë wë. ³⁸ Nem pël yak pöta songönte epël. Nem kön kosang wia pöt omën nentak Anutu pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nanuulëëpan. Weletak ma wëwëetak ma enselöröak ma omën kaö sak kutöweriaan yangerakë wëaurö ma omën peene wia epotök ma ënëm orööpna pötök, ³⁹ omën olaanötök ma öngkölaan pötök, omën ke nentere nent wia pipotök Anutuu lup santakaan ent ë nanuulëëpan. Lup sant pöt tiarim Aköp Yesu Kristook yaalni.

9

Pool pi Yuta omnaröaan ya këlangön ëa

¹ Ne Kristook yal menak wëaupök nem ök niama epot kaar won, yaapöt. Ngëëngk Pulöökta ngön epot yaap pöt pet elnëen nem lupmerök kön yawi.

² Ne ngön epot ök niamaan. Yuta omën nem karuröen yaköm pan kön wieimeë nem lupmer utpet pan. ³ Nem kentöök kan nent wiaan pöt Anutuuk pit kama moöpnaan ne kangjiir es parëaöökë kanöökël sak Kristo pëlëer wëen ne pëlëer ömëak kent kön yawi. ⁴ Ten Israel omnarö Anutuuk pimëen yaö niwasën pim ru sëen pim ëwaat pet elnia. Pël ëak ngön taë wes mena pöt ninak pim ngön kosangöt ök niiaurö. Pël ëak piin yaya maim öna kan pöt pet elniak kup ke nentere nent niwia. ⁵ Tenim ëarö ngönënë kaö sak wakaimaurö. Pël ëënak Kristo omën möönre koröp wak tenim kurtak oröaup omën poutë kaö sak wë, Anutu tapöp. Piin yaya maim öpa, kêt ël epotë. Yaap.

Anutu pi omnarö pimëen yaö yaniwas

⁶ Anutuuk ten Yuta omnaröen pim omën sënëak niia pöt ten pourö pöp panë nasën. Pël ëautak pim kup niwia pöt mos naën ëa. Pöt Israel pöpökaan ulöl sa Yuta omën pörö pourö Anutuun kön wi kosang wasën yaö nemowasën ëa pötaanök. ⁷ Ën Apram pim ëaröeta pourö pim ök nasën ëa, naröakëer. Pöta ngönte ngönëntak epël kup mowia. “Aisak pim ëaröakëer nim yaö sêpnaat.”

⁸ Pipta songönte epël wia. Omnaröa wëwëetakël pëen Apram pim wilën ulöl sa pörö Anutuu ru nasën. Anutu pim kup mowiautakël wilën ulöl sa pöröaar pit Apramë ë panëërö pël sa. ⁹ Pöta kup mowia pipët epël ëa pötaanök. “Krismaki nent won sëen nem akun wia pötak kaalak wais kaamök elmëen Sera pi yokotup wilëpnaat,” pël mëëa. ¹⁰ Pötaar won. Repeka pim naëëta tapël oröa. Pi tenim ëap Aisak piiring wë ru naar yak sak wila. ¹¹ Piarip tep ëak ëlëpë yaatak wë omën utpetere ompyaö pöt naën ëa. Pël ëautak Anutu pim wet réak pimtë könöök omnaröaan yaö ëa pöl akun pötakta pël ëëpënëak kent kön wia. Pi piarpim ëa pötaan won, pimtë yaö elmëa pötaan kom elmëa. ¹² Pël ëak Repekaan, “Nanëpök nangapë inëen ëëpnaat,” pël ök mëëa. ¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ne Yakopön kent yaë. Ën nanëp Isoon kaaö.”

¹⁴ Pötaan tiar Anutu pim ëa pöten, “Korar ëa” pël apen ma? Won pan. ¹⁵ Pöt pi Mosesën epël ök mëëa pötaanök. “Ne omën nampön mait elmëëmëak pöt yok pangk pël elmëëmaap. Ën nampön yaköm elmëëmëak pöt pël ëëmaap.”

¹⁶ Pötaanök Anutu pi omën nampë kentöore weë yengentiaö pötaan won, pimtë yaköm pötak yaalmë. ¹⁷ Pöt Anutu pim Peroon ngön ök mëëa pöt ngönëntak epël wia pötaanök. “Ne nem weëre kosang pöt nim naë tekeri wasën nem yapinte yang poutë aö së pangk ëëpënëak kaö wes niulëaut.”

¹⁸ Pötaanök tiar Anutuun ewat wë. Pi omën nampön yaköm elmëëpënëak pöt yaköm elmëëpnaap. Ën namp pim lupmer il mowariipënëak pöt yok pangk pël ëëpnaap.

Anutu pi ya sangëne yaköm pout yaaup

¹⁹ Anutu pël yaëen arim naëaan narö köpël wë epël an koröp. “Ten Anutu pim kent ëëpna pöten yok pangk kan nemowariingan. Ten utpet ëëk pim kentöökë ënem yeë. Pël yaëen Anutu pi oröp ëënak tenën kön wiin utpet yaë?” ²⁰ Ar pël aan kanguir epël niamaat. Ar omën talörök Anutuun ngön ke pil yemak? Pangk pël naëngan. Ma yang kap nentak yok pangk pim ket elmëaupön, “Ni tol ëënak ne epël ket yaalnëen?” pël mapën ma? Won. ²¹ Omën kap ket yaaup pim kentöök yangetaring ket ëëpënëak pöt yok pangk ket ëëpnaat. Yang ulöp kopët nentak kap nentepar, nent kaöatëen nent kotutëen, pël ket ëëpënëak pöt yok pangk.

²² Anutu pim kentöökë wia pöt kap ket yaaupë ök. Pi pim omën ket elnia eporö pim kentöök omnant elniipënëak pöt yok pangk. Omën naröen nga elmëak pitëm naë pim weëre kosangöt tekeri wasëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pi omën pim nga elmëak kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. ²³ Anutuuk omën munt pim yaköm elniipënëak kön wiaurö tiarim naë pi ëwaare ë rangi pout pangk ëëëaupök pöt tekeri wasëpënëak omën kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. Pi wet réak tiar ëwaare ë rangi pöt öpenëak kopëta wes niwia. ²⁴ Pöt tiar tapöröen pi yas niiaup. Yuta omën tenimëntëer won, ar omën muntaröeta. ²⁵ Pöta ngönte tektek omën Osea pöpë pepeweri epël wia.

“Omën wet réak nemëen newasën ëauröen, ‘Nem omnarö,’ pël memaat.

Ën wet réak lup sant naalmëënörö lup sant elmëëmaat.

²⁶ Ën, ‘Ar nemëen newasën yeë,’ pël mëëa yang pörëkta kaalak, ‘Ar Anutu wëwëetaringëp pim ruurö,’ pël memaap.”

²⁷ Ën tektek omën Aisaia puukta Israel omnaröaan ngön ëak epël ëa.

‘Israel omnarö selap sak i pis i kaöaöökë ëöök pötë wia pöl ëëë pël ëautak Anutuuk om kopët naar kama öpnaat.

²⁸ Pöt Aköp pi ngön yaatak teënt pan ë pet irak kangut yangerakë omnarö mampanaat pötaanök.”

²⁹ Aisaia puuk kaalak tektek ngön nent epël ëa.
 “Anutu kutömweri ngaarëk wëaupök tiarim ruure ëarö mait naalmëen ëanëen
 tiar Sotomre Komora ka pöörarë wakaimauröa ëa pöl kö san tapön.”

Israel omnarö wotpil sêpënëak poprak ëa

³⁰ Pötaan tiar tol apen? Epël apenaat. Omën muntaröa naëaan narö wotpil sêpnaataan weë nengentiin ëauröak wotpil sak wë. Pit Anutuun kön wi kosang yewasën wotpil mowasën wë. ³¹ Ën Israel omnarö ten wotpil sënëak weë ngentiak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk weimeë pompre kaö ë imaut. ³² Pit tol ëenak wotpil nasën ëa? Pël ëëpnaan Anutuun kön wi kosang newasën, pitëmtë wëwëat kaamök ëen wotpil sêpën wesak ëa pöt pangk naën ëa. Pit Kristoon kaaö elmëak omnaröa këlötëaan söë urak kawi yengenti pöl ëa. ³³ Pöta ngönte ngönëntak Kristoën ngön nent epël ëa.
 “Kat wieë. Ne Saion kak omnarö söë uröpënëak kël naö yawi.
 Kël weë panë naö omnarö kawi ngentiak utpet sêpënëak yawi.
 Pël ëen omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëö nasëpan.”

10

Israel omnarö pit Anutu pim wotpil yewas kan pöök nasën ëa

¹ Karurö, nem lupmerök Anutuuk Israel omnarö pit utpetetakaan kama moöpënëak kent pan yaalnëen Anutuun kimang maim wë. ² Ne pitën ewat wë. Pit Anutu pim inëen elmëëpnaaten kent ëak weë yengenti. Pël ëaap Anutuu kan ompyaut köpël wë yak köntak yaë. ³ Pit Anutuuk wotpil yaniwas kan pö kasëng menak pitëmtok wotpil sêpnaataan weë ngentiak ya yamëngk. Pël yeem Anutuu iri wë pim wotpil yaniwas kan pöököl nasën yaë. ⁴ Tiar ewat wë. Moses pim ngön kosang pöt Kristo oröön mop mowia. Pötaanök omën pourö piin kön wi kosang yewasën pit, “Omën wotpilörö,” pël yema.

⁵ Moses pi omën Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël mapënëak ngön kosangöt ngaarëk yewa pöröaan epël retëng ëa. “Omën namp ngön kosang pout ngaarëk öpna pöp Anutuuk piin, ‘Wotpilëp,’ pël maan wëwë koirëpnaap.”

⁶ Omën Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël yema pörö epël kön nawiin yeë. “Talëp o kutömweri is Kristo koirak irapën?”

⁷ Ma “Talëp öngk yangera öngpok ngemë Kristo weletakaan koirak aprëpën?”

Kristo pi tiar piin kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa pörö tiarim naë wë. Pötaanök tiar piin ap newasngan. ⁸ Tiar Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa pörö kön pël nawiingan. Tiar epël kön wiak yak. “Anutuu ngönte arim naë wia, arim këmötëere lupötë.” Ngön pöt kön wi kosang yewasënta ngönte tenim ök yeniak pipët. ⁹ Arim këmötëaan, “Yesu tenim Aköp,” pël ök yeem lupötök Anutuuk Yesu weletakaan wal ë ulmëa pöt kön wi kosang wasënë pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. ¹⁰ Pöt tiarim lupötök Yesuun kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil niwasëpnaat pötaanök. Këmötök, “Pi tenim Aköp,” pël yaan utpetetakaan kama niöpnaat.

¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën piin kön wi kosang wasëpna pöp pi yok pangk ëö nasën ëëpnaap.” ¹² Pöt Yutaare omën muntarö tiar omën kopëtarö, narö maimarö won pötaanök. Tiarim Aköp kopëtap puuk omën pourö kaamök elniipënëak kimang maim wë pörö komre kolap elnieim wë.

¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën Aköpön kaamök elmëëpënëak kimang mapna pörö Anutuuk utpetetakaan kama öpnaat.” ¹⁴ Tol ëak omën piin kön wi kosang newasën wë pörök kaamök elmëëpnaataan mapën? Tol ëak Anutuu ngönte kat nawiin ëauröak kön wi kosang mowasëpën? Tol ëak pim ngönte ök nemaan wiaan kat mowiipën? ¹⁵ Tol ëak pim ngönte ök

mapënëak wes namëen wiaan ök mapën? Pöta ngönte ngönëntak epël retëng ëa. “Omnaröa Anutuu ngön ompyaut wak yewais pöt ompyaö pan.”

Israel omnarö pit ngön ompyaut kön wi kosang nemowasën ëa

¹⁶ Ngön ompyaut pitëm naë oröautak narö ngaarëk naön yaë. Pöta ngönte tektek omën Aisaia puukta epël ëa. “Aköp, ten nim ngönte ök mëëautak kat nawiin yaë.” ¹⁷ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Kristoë ngön pöt, omnarök ök niaan kat wiak kön wi kosang yewas. ¹⁸ Ne epël niamaan. Pit ngön ompyaut kat nawiin ma? Won, pit yok kat wiaurö. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Pitëm këm ngönöt yang epotë sa pet yair.

Ën ngönöt ka poutë pangk yaë.”

¹⁹ Ne kaalak pëlpël niamaan. Israel omnarö kön nawiin ëa ma? Pöta kang nent Mosesök Israel omën pimoröen epël mëëa.

“Ne omën maimarö arim urtak wa ulmëen ar pitëmëen yak wëwë ompyautaan warre kaur ëënëët.

Ën ne omën köpël narö arim kangiir ömaat.

Pël ëen ar pitëmëen ya sangën ëënëët.”

²⁰ Ënëmak Aisaia pi Anutu pim omën muntaröa ompyaö wasëpna pöten kön wiewë kas köpël pitëmëen ngön epët pëen wes wia.

“Nëen ngaöl naalnëenörök nokoiraut.

Nëmëen pëlpël nenëaan ëaurö ëö menaut.”

²¹ Pël ëak Israel omnaröaan epël ëa.

“Ne akun wali pan pitën yas yemaan kat wiak wa olaimaut.”

11

Anutu pi Israel omën naröen yaköm elmëa

¹ Ne kaalak pëël niam. “Anutu pi pim Israel omnarö kasëng panë momena ma? Won pan. Neenta Israel omnamp, Apram pim ëap, Pensaminë kurtakaanëp. ² Anutu pi omën pim ngaanëër pimëen yaö wesa pörö kasëng nemangkën ëa. Pöta ngönte tektek omën Elia pim ngönte ngönëntak wia pöt kat nawiin ma? Elia pi kimang ngöntak Israel omnaröaan Anutuun kaaö ngön epël mëëa. ³ “Aköp pit wet réak nim tektek ngön yaaö nem karurö mënak kiri ar yaaö uröteta kelën nemënt wëen neenta nempënëak yaë.” ⁴ Pël maan Anutuuk kangiir epël mëëa. “Ne omën selap pan 7000 yang omp ak Paal pöpön yaya nemaan wë pörö ngaata öngpökaan ngarangk elmëeim wë.”

⁵ Tapël peene akun eptakta Anutuuk omën kopët naar komre kolap elniak yaö niwasën wë. ⁶ Anutu tiarim ompyaö yaautaan won, pimtë komre kolap yaalni pötaan yaö niwesa. Omnarö ompyaö yaëen pi yaö yemowas talte komre kolap yaalmë pöt kë ëëpën.

⁷ Pöten tol apen? Israel omnarö këët koirënëak wëe ngenti imautak pourö nokoirën ëan. Kopët yaö niwesauwaar tenimtokëër yokoir. Ën muntarö pöt Anutuu ngön wa olaan puuk elmëen lupöt il wariak wë. ⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk pitëm lupöt wa irikor elmëak it ngaapre katun mowesa.

Pël ëa pötepar peeneta om wia.”

⁹ Ën Moses pim ngön kosang Yuta omnaröa kent eima pötak wii motëa pötaan Tewitök epël ëa.

“Pitëm kaömp neim wë pöt animauröaan kalaap wiire pongön të pël yeë pötë ök ëëp.

¹⁰ Pit omnantön itnaangkën ëëpnaan pitëm itöt röök ulak ëëp.

Pit omën könöm panëet wak wëen pitëm kasngelöt pak ëeim öp.”

Anutuuk omën maimarö kama yeö

¹¹ Ne kaalak pëel niamaan. Yuta omnarö pitëm wiapre kor ëa pötak ngentiak sasa utpet ëa ma? Won pan. Pit omën muntaröa wëwë ompyautaan war ëen tapël öpënëak Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën munt pörö utpetetakaan kama wa. ¹² Yuta omnarö Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën pourö ompyaö yaalmë. Pit kawiap ëen omën muntarö ompyaö yaalmë pöt pitëm kaalak Anutuu naë rë olëak öpna akun pötak Anutuuk kaö wesak ompyaö elniipnaat.

¹³ Ne peene ar köpël omnaröen ök niamaan. Anutuuk ar köpël omnaröen pim ngönte ök niamëak yaö neaan pël yeem arim naë ya yamëngk pöten kön wiin kaöet pël yaë. ¹⁴ Ne ya pöt yamëngkën Yuta omën nem kar narö Anutuuk arën ompyaö yaalni pötaan war ëen pim naë rë olaan kama niöpën wes. ¹⁵ Anutuu pitëm kasëng mena akun pötak puuk elniin köpël omnarö ar piiring lup kopëtemer san. Pötaanök Anutuu pitëm kaalak öpna pötak tolëel orööpën? Omnarö weletakaan wal ëak wë pöl Anutuuk kaö wesak ningkën ar wëwë ompyaö panëetak ön sa. ¹⁶ Ngön nokoli nentepar epël wia. Yuta omnaröa yaal omën namp kaömp nemes wak Anutuun yak kom ëak kaö nent mangkën pöt Anutuuk pout pimoto pël wasëpnaat. Ën këraamentta Anutuuk kön wiin misënöt pimoto pël wasëpna pöt morötta pimoto pël wasëpnaat. Pöta ök Anutuuk kön wiin Yuta omën tenim ëarö pimorö Yuta omën pourö yok pimorö pël yaë.

¹⁷ Yuta omnarö ten këra olip yaapmentë ök, ën ar köpël omnarö këra olip kosangöökmentë ök Anutuuk yaapmentë mor nant ulöp nautön ëautaan il moolëak kosangöökmentë mor nemor urtak yal men moulmëen ëlmentök kaamök ëak mor nailënotring kolap yaningk. ¹⁸ Ar arimtën kön wiin isën Yuta omën këra mor mosutë ök ëen il moolëa pöröen ökre was manganok. Ar om mormor misënö kaamök naën, misënöök mormor kaamök yaalni. Misën pö Yuta omnaröa ëarö.

¹⁹ Ar, “Anutuuk ten urötak yal men niulëepënëak mor mosut il moolëa,” pël an koröp. ²⁰ Yok. Pël anëetak pit kön wi kosang newasën ëautaanök il moolëa. Ën ar pöt, kön wi kosang yewesautaring pitëm urötak wëerek arimtën wak isak anganëen ngarangk këëkë ëen. ²¹ Anutuuk mor ëlmentëkaan oröaut Yuta omën pörö pitëm utpet ëaö pötaan mait naalmëen il moolëa. Pötaanök arta utpet ëënë pöt mait naalniipan. ²² Tiar Anutu pim yaë pöten iteneë pim yakömre ya sangën yaaö pöteparën ityaangk. Omën pim wëwëeten kaaö yauröaan ya sangën yaalmë. Pël ëautak Anutuuk arën yaköm elniin wë. Ar pim naë önë pöt tapël elnieim öpnaat. Ën pël naën ëënë pöt arta il niolapnaat. ²³ Ën Yuta omën il moolëa pörö kaalak lup kaip tiak kön wi kosang wasën pöt Anutu kaalak yal mampënëak weëre kosang yaë pöpök pangk pël elmëepnaat. ²⁴ Ar këra olip kosangöökmentë ök wëen pömentëkaan ilak omnaröa naënganëel Anutuuk yaapmentëk yal men nuulëaurö. Pötaanök Yuta omën il moolëa pörö kaalak ëlmentëk yal men ulmëepna pöten pomp naëpan.

Anutu pi tiarën yaköm yaaup

²⁵ Karurö, ar arimtën kön wiin ispanëak ne ngön ngaan ëlëep wiakaimaut peene tekeri yes epët ëwat sënëak kent yaë. Israel omën narö lup kosang ëeim wëen akun won sëen köpël omnarö Anutuu naë rë olapënëak yaë pörö pöt ë pet irënak ²⁶ pötaan Israel omën pourö Anutuu naë rë olaan kama niöpnaat. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ompyaö Niwasëpnaap Saion kak oröak utpet Yakop pim ëaröa naë wia pöt won wasëpnaat.

²⁷ Pël ëën nem pitëm saunat ent ë moolama pötak nem ngön taë wes mena pöt kë orööpnaat.”

²⁸ Yuta omnarö ngön ompyaut kasëng menak Anutuun kööre tok elmëa. Pitëm pël ëa pötak ar köpël omnarö kaamök elniin ngön ompyaut kat wiak Anutuu naë rë olëaurö. Pël ëauröak Anutu pitëm ëaröen kup mowiak Yuta omnarö pimëën yaö wesa pötaan lup sant yaalmë. ²⁹ Anutu pi pim kön kosangtak omnaröen ompyaö elmëëpënëak yas mëëa pöt wiap nasëpan. ³⁰ Köpël omnarö ar ngaanëër Anutuu ngön wa olaimauröak peene Yuta omnarö Anutuu ngön wa olëa pötaan Anutuuk yaköm yaalni. ³¹ Tapël Anutuu arën yaköm yaalni pötaan puuk peene Yuta omnaröenta yaköm elmëëpënëak elmëën pit peene pim ngön wa yoola. ³² Anutu pim elmëa pöta songönte epët. Pi tiar omën pouröen yaköm elniipënëak elniin pim ngön wa olaimaurö.

Anutuun yaya mepa

³³ Elei, Anutu pim könrë ewat pöt maimalëp. Pim könrë ewat pöt öngpök pan tiar yok pangk naëngan. Ën pim ya yamëngka pöteta ewat naëngan. ³⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Aköpë könpelën talëpök ewat sa?

Ma pi köpël wëën talëpök kön mena? Won.

³⁵ Ma talëpök pi wet rëak menaurek kangit mampën? Pël naëpan.”

³⁶ Omnant poutë songönte pim naë wia. Pi omnant poutë pepap. Omën pout pi kopëtapëët. Pötaanök tiar kët ël epotë piin yaya maim öpa. Yaap.

12

Tiarim möönre koröpöt Anutuun kiri elmëëpa

¹ Karurö, ne Anutu pim yaköm yaalni pötaan kosang wesak niamaan. Ar arim möönre koröpöt Anutuun pëël elmëën kiri yemangk pöta ök ëëp. Pël ëëë arimtën pimorö pël weseë pim yaë pöt eim ön. Pël yeem pöt Anutuun yaap inëën eim önëët. ² Ar ngönën wonöröa yaaul ëënganok. Arim könrë lupöt Anutuun pël elmëën ngolöp wes nimp. Pël ëak arim wëwëatta ngolöp wes nimpnaat. Pël ëën Anutuu yaalni pöten ewat panë sënëët. Ar omën ompyaöre wotpil panë Anutuu kent yaë pöt kom ëak ewat sënëët.

³ Anutuuk komre kolap elnëak ngön yaaö omën newesau. Pötaanök ar pouröen niamaan kat wieë. Ar arimtë wëwëere ewat yaautön köntak kön wiin ispan. Anutuu nina pöl kön kosang wieë arim wëwëere ewat yaautön wotpil wesak kön weswes ëëë. ⁴ Tiar ewat wë. Tiarim möönre koröp kopëtaöökë kaut selap wë. Ën kaö pötök ya yamëngka pöt selap. ⁵ Tapël tiar omën selapök Kristook yal mangkën möönre koröp kopëtaö pël yes. Pël yeë tiar nener yal yeë.

Anutu pim weëre kosang pötring ya ke nentere nent mëmpa

⁶ Anutu pi komre kolap elniak pim ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk. Pötaanök omën namp pi Anutu pim ngönte tekeri wesak apnaataan weëre kosang mangkën pöt pim kön wi kosang yewesauta ökök pim ngönte tekeri wesak ap. ⁷ Namp pi kaamök yaaö yaataan weëre kosang mangkën pöt karurö kaamök elmëëp. Namp rë yemoula yaatan weëre kosang mangkën pöt rë moulöp. ⁸ Wa korkor ngön yaaö yaataan mangkën pöt ap. Namp kësangën yaaö yaataan mangkën pöt panë wesak ëëp. Ngarangk yaaö yaataan mangkën pöt ya kaö mëmp. Yaköm elmëak kaamök yaaö yaataan mangkën pöt ërëpsawi kön wieë elmëëp.

Lup sant elmëepena ngönte

⁹ Arim karurö yaap wesak lup sant elmëeë. Ar utpet yaaut kasëng menak ompyaö yaautakël rê olëak weë. ¹⁰ Arim karurö pitta Kristoëërö pël weseë lup sant elmëeë. Ar weë ngentiak arim karuröa yapinöt wak isak maë. ¹¹ Wiapre kor won, ya kë sak wë Aköpë inëen elmëeë. ¹² Aköpön kor eimeë ërëpsawaring weë. Pël ëen konöm nant arim naë oröön kosang sak taueë kimang maim weë. ¹³ Ën Anutuu omnarö omën nantëen elek yaëen pöt pit kaamök elmëak omën ka nantëaanörö arim naë waisën pöt ompyaö ngarangk elmëeë.

¹⁴ Omën narö ar utpet yanuwasën pöt Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang maë. Ar piin utpet wasëpnaaten kimang manganëp ompyaö mowasëpnaan kimang maë. ¹⁵ Omën narö ërëpsawi yaëen pöt pit kaamök ëak ërëpsawi ëë. Ën narö ing yaan pöt kaamök ëak ing aë. ¹⁶ Ar omnaröaring lup kopëtemer sak weë. Arimtën kön wiin ispan irëak omën yaapöröaring weë. Arimtën kön wiin ëwatingörö pël ëen ping wesak angan.

¹⁷ Utpetatëen kangiir kangiir ëënganok. Ar këëkë kön wiak omnaröa itaangkën ompyaö ëëpna pötökëër ëë. ¹⁸ Ar nga elmëenëak kön wiinganok. Kan nent wiaan pöt karuröaring mayaap weë. ¹⁹ Karurö, omën narö utpet yaalniin pöt kangiir elmëënganok. Anutuuk kangiir elmëëpnaan wiaap. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Saunatë kangut pet yaira pipot nem yaat. Nook kangiir elmëëmaat. Aköp pi pël ya.” ²⁰ Ar pöt epël ëë. “Arën kööre tok yaalniaurö këen yaëen pöt kaomp meneë. Iiten yaëen iit meneë. Pël ëen utpet yaautön kön wiak ëö sëpnaan.” ²¹ Utpetatök ar il niwaspan. Won, ar omën ompyaut yeem utpetat ngep ëë.

13

Yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa

¹ Tiar omën pourö yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa. Yang ngarangkörö pit om pas naaröön, Anutuuk ya menak moulmëen wë. ² Namp pi yang ngarangköröa ngön wa yoola pöp Anutu pim moulmëauröa ngön wa yoola. Pël yaë pöp kangut öpnaat. ³ Ompyaurö pit yang ngarangköröen kas naën ë yaë. Utpet yaaurö pitökëër kas ë yaë. Pötaanök ar pitën kasinkasin won öneak pöt omën ompyaut pëen ëen. Pël ëen pit arën itaangkën ompyaö sëpnaat. ⁴ Piporö pit Anutuu ya omën narö pitök ar ompyaö öneak ngarangk yaalni. Pël yaëetak ar utpet yaëen pöt pit kangut nimpnaatak pitën kas ëen. Pit Anutuu ngön ngaarëk wak utpet yaauröaan nga yaalmë. ⁵ Pötaanök pitëm ngönöt ngaarëk ön. Pöt kangut elniipanëen kasiin pëen won, arim lupötökta ompyaut ëënëeten kön wiak ön. ⁶ Pit Anutuuk ya pipot mangkën yamëngk pötaan ar monat takis men yeë. ⁷ Pötaanök omnant epot mampunëak niapna piporö meneë. Pit takis ke nentere nent poutëen kimang niaan pöt meneë. Pit omën kaöarö ëen pöt pitëm yapinöt wak isak maë.

Tiar lup sant yeem Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö

⁸ Ar omnaröa omën nant nina pötë kangut men pet ireë. Ën lup sant yaaö pötaar pet irnganëp om ëeim ön. Omën muntaröen lup sant yaalmë pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö. ⁹ Anutu pim ngön kosang nant epël wia. “Öngre omp wëwëet kom ëëngan. Ni omën mën wel wiingan. Ni këkain ëëngan. Ni omën muntaröa omnantön war ëëngan.” Ngön kosang pipotre munt nantta wia pout erën ëak epël ya. “Nimtëen lup sant yaën tapël

nim karipön elmëem.” ¹⁰ Omën lup santtaring öpna pipop muntapön utpet naalmëëpan. Pötaanök lup sant yaë pipop Anutuun ngön kosangöt ngaarëk yeö.

Tiar wotpil wesak öpa

¹¹ Pël ëënëak niauta songönte epël. Ar akun epta songönte ewat wë. Kaëaan yaan sak wal ëëpena akun temanöm yes. Pöt ngaanëer ngës rëak ngönën kat wiak kön wi kosang wesap pötak Kristo pim kama yanu pöt pet irëpna akunet wali wieëaut peene pöt temanöm yes pötaanök. ¹² Kout pet irëpënëak yaëen ëlpam wal ëëpënëak yetapöörar yamë. Pötaanök koutakë yaaut moolëak ëwaatakë kelre ngilö wetak öpa. ¹³ Tiar kët ëwaatak wëaul wotpil wesak öpa. I ngaat nak kön irikor ëak ngön wa olangan. Ngasam pas eimeë öngre omp nga ëëngan. Ngön nga elöore omën muntaröa omnantön warre kaur ë pël ëëngan. ¹⁴ Tiar Aköp Yesu Kristo pim ök sak wë tiarim koröpökë kentre kaur pötë ënëm ëëpenaataan kön wiinganëp pim ënëm ëëpa.

14

Karuröa wëwëat sangk kelngan

¹ Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap yaë piporö mësak wais ingre moröröa öngpök ulmëë. Pël ëak pitring ngönaak anëëtaan kön ke nalre nal wiak angan. ² Omën narö pitëm kön wi kosang yewesaut weë yaë porö pit kön wiin pangk ëen yenaup pout nëmpnaat. Ën kön wi kosang yewesaut wiap yaë piporö mësëpöt won, këenre kaömp pëen yenauro. ³ Omën omnant pout yena poröak mësëpöt nanën yaaö poröen kön utpet wiipan. Ën omën mësëpöt nanën yaaö poröak pout yenauroen kön wiin, “Utpet yaë,” pël ëëpan. Won, omën piporöeta Anutuuk kama waurö. ⁴ Pötaanök arim oröptak omën kaö nampë inëen ruupön pim yaauta songönten utpet wesak aan pangk ëëpën? Pi weë sëpën ma wiap sëpën pöt pimtë kaöapökëer itenak pangk apnaat. Kaöap pi taë mowasëpna weët wieëaupök taë mowasën tauaapnaat.

⁵ Omën narö Anutuun yaya mapënëak kön wiin kët nant kaöat ën nant kotut pël yaë. Ën narö pël ëëpënëak kön wiin kët pout mëngkre mëngk wia pël yaë. Pit pourö pitëm ëëpna pöt kön kosang wiak pël ëëp. ⁶ Omën kët nant kaöat pël kön yawi piporö pit Anutuun yapinte kaö wasëpënëak pël yaë. Ën omën kaömp pout yen poröeta Anutuun yowe mëak pim yapinte wak kaö yewas. Omën mësëpöt nanën yaë porö pitta Anutuun yapinte kaö wasëpënëak pël yeem piin yowe yema. ⁷ Tiarim öp wë pöt tiarimtok naön. Wel yawi pöteta tiarimtok wel nawiin. ⁸ Öp wë pöt Aköpëen wë. Wel yawi pöteta Aköpëen wel yawi. Pötaanök öp öpenaarö ma wel wiipenaarö tiar Aköpëerö. ⁹ Kristo pi wel wiauröere öp wëaurö tiar pouröa kaö sëpënëak wel wiak wal ëa.

¹⁰ Ar naröak tol ëen arim karuröa wëwëatön sangk kelkel ëak utpet wesak yemak? Ën narö arta tol ëen arim karuröen ökre was yemak? Tiar pourö Anutuun naë sëen pim ngön yaatakök niaan pet irëpnaat. ¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Aköp pi epël ya. Ne wëwëetaring wëaupök yaap pan yeniak. Omëm pourö neen rar rë wesirak yaya neapnaat. Pël ëak Anutuun, ‘Pi Anutu panëëp,’ pöt war wesak apnaat.”

¹² Pötaanök tiar omën pourö tiarim wëwëatë songönöt Anutuun ök mepenaat.

Omnant elmëen wiap ëëpanëen ngarangk ëëpa

¹³ Pötaanök tiar nenera wëwëatön sangk kelkel ëak utpet wesak yaaut sëp wesak kön epël wiipa. Tiarim karurö omën nant elmëen kawiap ëak saun koirpanëen ngarangk këëkë ëëpa. ¹⁴ Ne Aköp Yesuuk yal menak wë omën

yena nentere nent epot kewilringöt won pël kön kosang yawi. Pël yeëetak omën namp pi könöök omën nantön kewilringöt pël wesak nëmpna pöt yaap kewil mowasëpnaat. ¹⁵ Ar kaömp nant yenën arim kar namp itenak kaömp pöt kewilringöt pël wesak ya këlangön eën pöt ar lup sant naalmëen yeë. Kristo pi omën pipopëenta wel wiaup. Pötaanök arim yena pötak utpet mowaspan. ¹⁶ Arimtok arim yeë pipotön ompyaö pël yewesetak muntaröak utpet wesak apanok sëp weseë. ¹⁷ Pöta songönte epël. Anutuu wa ngaöök yanimë pöta këët iire kaömp yena pöt won. Pöta kë pöt wotpil mayaap wë, ërëpsawiarung wë pipët Ngëëngk Pulöök yaningk. ¹⁸ Omën Kristoë inëen sak wë omën pötring öpna pöp Anutu pim yaauten itenak kent yaëen omnaröakta kön wiin omën ompyaup pël sëpnaat. ¹⁹ Pötaanök tiar ompyaö pipot pëen ë yesem mayaap öpa. Pël ëak ompyaö yeem karurö lup kosang yemowas pötökëër ëëpa. ²⁰ Ar yenautëen pëen kön wieë Anutuu yaat utpet wasngan. Yaap, omnant pout nënë ompyaut. Pël ëautak ar omën nant yenën pötak omën muntarö ëngk ma e wesak kön utpet yaniwiin ar saun yokoir. ²¹ Arim kar namp ëngk ma e wesak kön utpet wiipañëen animaöwe wain i ngaat nëere omën ke nentere nent yeë pöt sëp wasënë pöt yok pangk. ²² Arim kön kosangötök omnant yaautön ompyaut pël yewas pipöt arimëntre Anutuukëër ewat wë. Omën namp pi kön wiin pim ëëpna pöt yok pangk pël wesak pötökëër ëëpna pöp ërëpsawi ëëpnaap. ²³ Ën namp pi kön selap yaalmëënak kontak nëmpna pöt Anutuuk kön wiin utpet sëpnaat. Pöt pi kön kosang pöt won wiaanäk ëa pötaanök. Omnant pout kön kosang nawiin wë ëëpena pöt saunaring ëëpnaat.

15

Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sëpnaan kaamök elmëëpa

¹ Kön wi kosang yewesautaring wëaurö tiar omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap pöröen kaaö elmëënganëp kaamök elmëak pitëm könömöt öpa. Tiarimté kentöökë ökök ëëngan. ² Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sëpnaan kaamök elmëëpa. ³ Kristo piita tapël pim kentöökë ënëm naën ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën narö niin utpet wesak yeniaan nemëen yes.” ⁴ Ngön ngaanëër ngönëntak retëng ëa pöt tiar rë nuulöpënëak retëng ëa. Ngön pipötök ëpre wiap elniak lup kosang niwasën Anutuu wais nikoirëpnaataan kor öpenëak retëng ëaut. ⁵ Anutu pi wiapre korre lup kosang yewesa poutë pepapök elniin Yesu Kristoë ëa pöl lup kopëtëmer sak ön. ⁶ Pël ëëë arim luprë këmët erën ëak Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutuun yaya man.

Kristo pi Yuta omnaröere kopël omnarö kaamök elmëa

⁷ Pötaanök Kristook ar sant niwesak nuwa pöta ök Anutuu yapinte ngaarëk wes mëñëëtaan arimënt nener sant weseim ön. ⁸ Ne Kristo pim sant niwesa pötaan epël niamaan. Anutu yaap yaaup pöt pet elniak pim ten Yuta omnaröa earöen ngön kup mowia pöta këët orööpënëak Kristo pi wais ten Yuta omnaröa inëen elnia. ⁹ Pël ëak Anutu ar köpël omnaröeta pim yaköm yaalni pöten yaya manëak pël ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne köpël omnaröaring wë yaya niameë nim yapinte ompyaö wesak tan rë wiwi niamaat.”

¹⁰ Ngön munt nent ngönëntak epël wia.

“Köpël omnarö arta Anutuu omnaröaring ërëpsawi ëën.”

¹¹ Ën kaö nenteta epël wia.

“Köpël omnarö, ar pourö Aköpön yaya maë. Omën pouröere pourö piin yaya map.”

12 Ën Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

“Sesi, Tewitë pepap, pim kurmentëkaan omën orööpna pöp pi köpël omnaröa kaö sëpnaap.

Pël ëen köpël omnarö pit piin kön nganngan eimeë pitëm ompyaö mowasëpnaapön kor öpnaat.”

13 Anutu omën ompyautëen kön kosang wiak kor wë pötë pepapök ar Ngëengk Pulöökë weëre kosangöök kön kosang wiak pim kama niöpna pöten kor önëak Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk elniin ërëpsawiire mayaap pöt kësang pan ön.

Pool pi pimtë ya yamëngkautaan ërëpërëp ëa

14 O karurö, nem lupmerök ar omën epot yeë pöten kön pan wia. Ar arim wëwë ompyaö pan pötaring wë arim naë ewat ke nentere nent wiaan nener yok pangk rë yemoulan pöten kön kosang yawi. 15 Pël ëaap Anutu pim komre kolap elnëak arimëen yaatak neulëa pötaan ne ar itenak kaaö ëënëeten pölöp naën omën ke nentere nent ëënëak pep epwer ngolöp wesak retëng ë yaningk.

16 Puuk ne ar köpël omnaröen Yesu Kristo pim inëen ru wes neulëa. Ne kiri ar yaapë ök wë Ngëengk Pulöök ar köpëlörö ngëengk niwasën kiri ar yaalmë pöl ëen Anutuuk arën itenak kent ëëpnaak yak ngön ompyaut ök yeniak.

17 Ne Yesu Kristook yal menak Anutuu yaat yamëngk pötaan yok pangk ërëpsawi ëëmaap. 18 Ne omën munt nantön ök neniangan. Won, kopët epëten ök niamaan. Kristook kaamök elnëen ar köpël omnaröa naë ök niiaöre ya mëmpö pël elniin pim ngön ngaarëk waurö. 19 Pël yaëen Ngëengk Pulöök weëre kosang nena pöök retëng ke nentere nent yamëngkën ar Anutuu ngön ngaarëk waurö. Pël ëëe Kristo pim ngön ompyaut Yerusalem kakaan ngës réak aö yesem yang maim nera yapinte Ilirikam pörek së mën pet iraut. 20 Ne akun poutë ngön ompyaut omën Kristoë ngönënte kat nawiinöröen ök mamëak weë ngentieimaut. Pël yeem omën muntaröa ngës réak ök maimaurek amaaten kaaö. 21 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën pim ngönte kat nawiin ëauröak piin itaampnaat. Omën pim ngönte ewat nasënöröak ewat sëpnaat.”

Pool pi Spen yangerakë sëpnaanök Rom omnaröen itaampënëak mëëa

22 Ne ya epët yamëngkemak pötak il newariin arim naë newaisën ëaut. 23 Pël ëautak peene pöt ne yang pötë ya mën pet irak arim naë wais itaampaat. Pöt akun wali arim naë waisumëak kent kön wieimaut pötaanök. 24 Ne Spen yangerakël sumaanök arim naë waisumëak kön yawi. Pël ëak wais arring wë yeem ya kë sumaat. Pël ëak wë olëak arim naëaan nampök mës newak së kanö pet elnëen sumaat. 25 Peene pöt ne Yerusalem kak së Anutuu omnaröen itenak koröpöökë kaamök elmëëmaan sumaan yeë. 26 Pöt Masetoniaare Krik ingre mor saurö pit ngön kopëta wesak Anutuu omën omnant elek yaaö Yerusalem kak wëauröaan omën nant wes mëëpënëak kom ëa. 27 Pitëmtok pël ëëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pit Yuta omën pöröa kangiir nenteta wieëa. Pöt Yuta omën narök köpël omnaröen ngön ompyaut ök mëak pitëm lupöt kaamök elmëa. Pötaanök köpël omën pöröak kangiir Yuta omën ingre mor sauröaan koröpöökë omnant mampënëak kent kön wia pöt yok pangk. 28 Pël ëen ya epët pet irak pitëm omën kom ëa epot wak së Yerusalem kak wëaurö menak Spen yangerakë sumaanök arim naë waisumaat. 29 Ne kön wiin nem arim naë waisuma pötak Kristo pi tiar ompyaö elniin pangk ëëpnaat.

30 Karurö, ne ke urak epël niamaan. Tiarim Aköp Yesu Kristoore Ngëengk Pulöök kaamök elniin lup sant yaaö pöteparën kön wieë neering weë ngentiak Anutuun kaamök elnëëpnaan kimang maim ön. 31 Ar nem Yutia yangerak së

omaatak Anutuuk ngarangk elnëak omën ngön ompyaut kasëng menauröa moresiaan neöpnaataan kimang maim ön. Pël ëak omnant wonörö mempaan wak sumaatak Yerusalem ingre mor saurö itenak kent ëëpna pötaanta kimang maim ön. ³² Pël maan Anutuuk kent yaëen pöt ne ërëpsawiarang arim naë wais ömaatak kë sumaat. ³³ Anutu, mayaap pöta pepap, ar pouröaring öp. Yaap.

16

Pool pi omnaröaan yowe mëä

¹ Ne öng tiarim karip Pipi arim naë yewais pöpë songönte ëwat sënëen ök niamaan. Pi Senkria kak wë ingre mor saurö kaamök yaaup. ² Pi omnarö kaamök yaalmëem neenta tapël yaalnëaup. Pötaanök nem kentöök ar Aköpëen wesëe Anutuu omnaröa yok pangk ëëpena pöl pi sant mowasën. Omnantëen elek yaëen pöt kaamök elmëen.

³ Ne Akuilaare pim öngöp Prisila piaripön yowe yemak pël ök man. Piarip neering Yesu Kristo pim yaat yamëngkauwaar. ⁴ Piarip ne wel wiimëak yaëen piarpim wëwëet utpet wesak nemëen wel wiipënëak ëauwaar. Pötaanök nemënt won, köpël omnaröa naëaan ingre mor sa muntaröakta piaripön yowe yemak. ⁵ Ne ingre mor saurö piarpim kaatak ngönënen wa top yaaö pöröaanta yowe yemak pël ök man.

Pël ëak omën nem kar panëep Epinitas piin yowe yemak pël ök man. Ne Asia yangerak ya yamëngkën pi wet rëak ngönën kat wiak waup. ⁶ Maria arim naë ya kaö yamëngkaupönta yowe tapël yemak pël ök man. ⁷ Antronikasre Sunias Yuta omën nem kar neering wiä kaatak wakaimauwaar piarpimëenta yowe yemak pël ök man. Ne om wëen piaripök wet rëak Kristoë ngönte kat wiak wauwaar. Pël ëak pim ngön yaaö omnaröa ök sak wë. ⁸ Kristoën yak nem kar panëep Amplietas pimëenta yowe yemak pël ök man. ⁹ Epanas tiarring Kristoë yaat yamëngk pöp pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëep Stekis pimëenta tapël yëe pël ök man. ¹⁰ Apelis omnarök itenak Kristoë yaat ompyaö yamëngk pël yamëëaupëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak Aristopulas pim kaatak wëauröaanta yowe yemak pël ök man. ¹¹ Yuta omën nem karip Erotion pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak omën Nasisas pim kaatak wë Aköpë ngönte wa pöröaanta yowe yemak pël ök man.

¹² Traipinaare Traiposa Aköpë yaat yamëngk öng pöaarëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëep Pesis tapël Aköpëen yak ya kaö yamëngk pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹³ Rupas Aköpë omnarök itenak ompyaö panëep pël yema pöpre pim ëlëp nem ël sa pöpëenta yowe yemak pël ök man.

¹⁴ Pël ëak Asinkritasre Plikonre Emisre Patopasre Emasre pitëm kar pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹⁵ Pël ëak Pilokokasre öngöp Suliaare Neriasre koont nangap Olimpasre Anutuu omën pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man.

¹⁶ Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Ka poutë ingre mor sak wëaurök yowe yenia.

Omën narök ingre mor saurö kom ëa

¹⁷ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën kom elniak arim kön wi kosang yewesaut irikor yaalni pöröen ngarangk këëkë ëën. Pit ngönën rë nuula pöt irikor yaalni. Pötaanök pit kasëng momampun. ¹⁸ Pöt omën ke pil yaë piporö pit tiarim Aköp Yesu Kristoë inëen naën. Won, pit pitëmtë koröpöökë kentöökë ënëm yaë. Pël yeem pit omën utpetatë songönte këëkë ëwat nasënöröen morök elmëak wiap yemowas. ¹⁹ Ar ngön ompyaut ngaarëk

yeö pöt omën pourö yok kat yawi. Pötaanök ne arim wëwëetaan ërëpsawi yeë. Pël yeëetak nem kentöök ar ompyaö yaauteñ ewat panë önëët, utpet yaauteñ kön wiingan. ²⁰ Pël ëën Anutu mayaap pepap puuk akun wali nasën wiaan Seten ing mës olaan arim ikanöök wiapp.

Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

Omën naröak Rom omnaröen yowe yema

²¹ Timoti neering ya ngawiap puukta arën yowe yenia. Pël ëën Yuta omën nem kar Lusiasre Sesonre Sosipata pöröeta tapël yenia.

²² Ne Tetias, Poolök ngön epot ök neaan pep epwer retëng yeë epop Aköpring wë yowe yenia. ²³ Kaias piita yowe yenia. Ne pim kaatak neulëak ompyaö elnëen wëen ingre mor pourö wais pim kaatak ngönëñëen wa top yaë. Ën Erastas ka epöökë mon ngarangkepëre tiarim karip Kotas piaripökta yowe yenia.

²⁴ [Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.]

Tiar Anutuun yaya mepa

²⁵ Anutu pi Yesu Kristoë ngön ompyaö nem ök yenia epotök yok pangk taë niwasëpnaat. Ngön ompyaö epot ngaanëer ëlëep wiakaimautök peene akun eptakök Anutuuk tekeri yewas. ²⁶ Tektek omnarö ngaan retëng ëën këet tekeri oröa. Pël ëën Anutu wakaim öpnaap omën pourö kat wiak ngön ngaarëk öpenëak kosang wesak maan ngön ompyaut tekeri sëen yang poutë omnarö pangk kat yawi. ²⁷ Yesu Kristo pim elnia pöten kön wiak kët ël epotë yayaatakaan yayaatak maim öpa. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 24 pöta ök won sêen Pool pi Epesas kak wê pep epwer Korin kakê ingre morörö retêng ë mena. Korin ka pö Krik yangerakê ka kaö naö. Pörek Yuta omên narö Krik omnaröaring wakaima. Korin kak wëauröakaan selap utpet eëima.

Pool pim pep epwer pöt, Korin kakaan wes mëenak kangwer mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-9

Ingre morörö komkap ëa 1:10-4:21

Öngre omp wëwëeta ngönte 5:1-7:40

Omp ak kaaröröa ngönte 8:1-11:1

Ingre moröröa yaya yaaöre wëwëeta ngönte 11:2-14:40

Kristoë wal ëautere tiarim wal ëëpenaat 15:1-58

Yutia ingre moröröaan kaamök elmëaut 16:1-4

Ngön mëet 16:5-24

¹⁻² O Anutuu ingre mor sa Korin kak wëaurö, ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omên sumëak neulëaup, ne tiarim karip Sostenis piiring wê pep epwer retêng ë yaningk. Anutuuk ar pim omên wes niulëen Yesu Kristoök yal menak wëen ngëengk niwasën wê. Pi ka poutëaan tiarim Aköp Yesu Kristoon yaya yamëëaurö pitta pim omên wes moulmëa. Pi pitre tiar pouröa Aköp.

³ Tiarim Pepap Anature Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mëëa

⁴ Anutu pi Yesu Kristo pimëen yak komre kolap elnieim wê. Pötaan ne arimëen kön wieë kêt ël epotë Anutuun yoöre ërëp maim wê. ⁵ Anutuuk komre kolap pöt yaalniin Kristoök yal menak wëen ompyaö niwasën ar kön tektek wê pöta songönte kosang wesak ök yaurö. ⁶ Pipët Kristoon tekeri wesak yaaö ngön pöt arim naë kosang sak wia. ⁷ Pötaanök ar Aköp Yesu Kristo pim orö tekeri rëëpna akuneten kor wê Ngëengk Pulöökë yaningk pötön ngönëntaan ngöntök naengan. ⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wotpil niwasën taë wëen ënëmak pim waisëpna akun kaöaöök Anutuu ëöetak ketre saun won önëet. ⁹ Pöt Anutu pi pim Ruup tiarim Aköp Yesu Kristooring lup kopëtemer sënëak yas niiaurö pötaanök. Pi pim elniipënëak ök niia pöt yaalniin piin pangk kön wi kosang wasëpenaat.

Ingre mor saurö komkap ëa

¹⁰ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosang nena pötaan ngön epët kosang wesak niamaan kat wieë. Ar komre kap ëënganëp ngön ke kopëtal aë. Arim kõnre lupöt kopëtal wiaan weë. ¹¹ Nem karurö, öng Kolowi pim kaataköröak arim tekrak komkap wia pël neeaut. ¹² Nem pël yeniak pöta songönte epët. Ar epël yamëëaan ya. Arim naëaan naröak, “Ten Pool pimorö,” pël yaan naröak, “Ten Apolos pimorö,” pël yaan naröakta, “Ten Pitaëëro,” pël yaan naröak, “Ten Kristoëëro,” pël yeëan ya. ¹³ E tolëël? Kristo pi welung wera ma? Ma Pool nook arimëen yak këra yetaprak wel wian ma? Ma ar nem ënëm ëënëak nem yapintak i nimëa ma? Won. ¹⁴ Ne arëëkan omên selap i namëen, Krispasre Kaias piarpimënt. Nem omên selap i nemomëen ëan pötaan ne kön wiin ya kë yes. ¹⁵ Pötaanök omên naröak nook ar nem ënëm ëënëak nem

yapintak i nimëan ngön pöt yok pangk naëpan. ¹⁶ Aö, ne kat kolanëp. Stepanas pim kaataköröeta i momëauppe. Munt naröeta i momëan ma won wes ne ëngk ma e wesak yaë. ¹⁷ Kristo pi ne omnarö i mëëmëak wes nenemëen, ngönën ök amëak wes nemëaup. Pël ëema pöt ne ewatöröa ngön ya pöl naëngön. Pël amaatep Kristo pim këra yetaparak möa pöta këet mos sëpan.

Kristo pi Anutuu weëre kosangöt pet yaalni

¹⁸ Yaap, Kristo pi këra yetaparak wel wia ngön pöten omën kö yesauta kanöök wëauröak kön wiin mos ë yaë. Ën omën Anutuuk kama yanu pörö tiarök kön wiin ngön pötak Anutu pim weëre kosangöt pet yaalni pël yewas. ¹⁹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne omën narö pitëmtën kön wiin ewatörö pël yewas piporö pitëm ewatöt wak moiramaap.

Pël ëak omën narö pitëmtën kön wiin kön tektek yaaurö pël yewas piporö pitëm könöt wa moolamaap.”

²⁰ Pötaanök ewat omën piporö tolëël ëëpën? Ma kön tektek yaaö piporö tolëël ëëpën? Ma omën yangerakë omnantëen ngön nga eleim wë piporö tolëël ëëpën? Anutuuk yangerakë ewat pöt irikor yaaut pël pet yaalni.

²¹ Anutu ewat pepap puuk kön wiin yangerakë omnarö pitëmtë könötök piin ewat nasën ëëpenëak elmëa. Pim ngönënöt ten ök yaan kaar omën naröak mōnt pël yewas pöt ök aan omën narö kat wiak kön wi kosang wasën utpetetakaan kama moöpënëak kent yaë. ²² Ten Yuta omnaröak epël yak. “Ni omën it ngolöpöt tenim itöök ëen pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” Ën ar Krik omnaröak epël yak. “Ni ngön nent ök aan pöta songönte tenim könötök ewat sak pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” ²³ Pël yaketak ten Kristo këra yetaparak möön wel wia pöta songönte ök yaan Yuta omnarö pit kat wiak kaaö yaë. Ën omën muntarö pitta kat wiak, “Kön irikor ëak yak,” pël yewas. ²⁴ Pël yaëen omën Anutuuk pimëen yaö niwesaurö, Yuta omënre omën muntarö, tiar kön wiin Kristo këra yetaparak möön wel wia pöta ngöntak Anutu pi ewatre weëre kosangringëp pöt pet yaalni. ²⁵ Omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin irikor yaë epëtak yangerakë omnaröa ewatöt il yemowas. Ën omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin wiapre kor yaë epëtak yangerakë omnaröa weëre kosangöt il yemowas.

²⁶ Karurö, ar ngaanëer Anutuuk yas niak pimëen niwesa pötak arim wakaimauten kön wieë. Omnaröak arim tekrakaan omën selap ewatre weëre kosang yapinringörö pël naniwasën ëa. ²⁷ Pël ëaap omën yangerakë omnaröak ewat wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak ewat yaningkën ewatörö ëö yemongawis. Ën weëre kosang wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak weëre kosang yaningkën weëre kosangringörö ëö yemongawis.

²⁸ Pël ëak omën omnaröak kön wiin omën pas yapin won irëak wëen omnaröa kaaö yaaurö Anutuuk yas yeniaan isaurö il yemowas. ²⁹ Anutuuk yang omnarö tiar pim ëöetak tiarimtok tiarimënt wak isnganëak pël elnia. ³⁰ Anutuuk tiar Yesu Kristooring öpenëak niulëa. Tiar piiring wë ewatöt wak Anutuun kön yawi. Kristo puuk kaamök elniin Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia. Anutuuk tiarimëen yak ulmëen pi utpetetakaan kama niön kölam sak wë.

³¹ Anutuuk tiar ngönëntak epël wia pöt ëëpenëak pël elnia. “Namp pi ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpëel ko wesak ap.”

2

Pool pi Kristo këra yetaparak möa pöta ngönte ök mëëa

1 Karurö, nem ngaan Anutuu ngön kääet ök niamëak wais arim naë wakaiman pötak ngön öngpökötöre ewatringöröa ya pöl neniaan äaut. 2 “Ne ngön munt nant nemangön, Yesu Kristo këra yetaprak möön wel wia pöt pëen ök memaat,” pël wesak waisaup. 3 Pël äak wais wiapre korring wë ngönën wak isak niangönëak kas kön wiak reireë ureimaup. 4 Pël yeem nem ngön aöre ngönën ök niaäö pël eiman pöt omnaröa yaë pöl ar kön ngolöpöt önëak neniaan. Won, ne ök yeniaan Ngëengk Pulöök kaamök elnëen pim weëre kosangöön itenaurö. 5 Omnaröa ewatötön kat wia pötaan won, Anutu pim weëre kosang elnia pötaan ar piin kön wi kosang wasënëak ne wiapre korring wakaimaup.

Anutuu Pulöök ewatöt yaningk

6 Ne omën Anutuu wëwëetak kosang sak wëauröen ewatta ngönöt ök yeniak. Yang omnaröere omp aköröa ewatta ngönöt naën. Pörö pit kö sëpnaarö. 7 Anutu pim ngön ëlëep wiakaimaut nem war wesak ök yeniak epot ngaanëër kutömre yang won wiaan Anutu pimtë wakaimautak kopëta wes wiin wiakaimautök peene tiar kutömweri së ewaatak öpenëak war wes yaningk. 8 Yang omp akörök Anutu pim ewat ëlëep wieëa pöten ewat nasën ëa. Pit ewat ëanëen yok pangk kutöm Aköp, iere kasir pepap, këra yetaprak namöön ëan tapön. 9 Pit ewat naën äautak ne ngönëntak epël wia pöten ök yeniak. “Omën omnarök itaampööre kat wiire kön wi pël naënöt Anutuuk omën piin lup sant yaalmëauröaan kopëta wes wia.”

10 Ngön pipët ëlëep wiatak Anutu pim Pulö wes mëen pöta songönte tekeri wes nina. Pöt Pulö pi omën poutë songönöt ewatëpök Anutu pim yaauta songönteta ewat wë. 11 Tiar omnarö nampök nampë könöön ewat naöngan. Pimënt kön pepapökëër ewat öpnaat. Pöta ök omën nampök Anutuu könöön ewat naöngan. Pimtë Pulöökëër ewat wë tekeri yewas. 12 Anutu pi yang omnaröa könö tiar naningkën ëa. Pi tiar pim omën ompyaut yaningk pöta songönten ewat sëpenëak pim Pulö ningkën waut. 13 Ten Anutuu omën ompyaut yaningk pöta songönten omnaröa könötëaan ök neniaan. Ngëengk Pulöök re nuulön omën Pulööring wëauröen ngönënta songönte tekeri wes yaningk. 14 Omën Ngëengk Pulö naönörö pit Anutuu Pulöök ngön rë moula pöt korar wesak kat nawiin yaë. Ën Ngëengk Pulö waurö tiarökëër pöta songönten ewat wë. Pötaanök omën Pulö naönörö pit songönten yok pangk ewat nasën ëëpnaat. 15 Omën Anutuu Pulö ningkën waurö tiar omën pout yok pangk kom ëëpnaat. Ën Pulö naönörö pit tiarim songönten ëngk ma e wesak pangk kom naën ëëpnaat. 16 Pöt pit Anutuu songönten köpël wë pötaanök. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Talëpök Anutuu könöön ewat wë?

Talëpök pi omnantön ewat sëpnaan rë moulöpën?”

Omën Pulö naönörök yok pangk naën ëëpnaatak tiar Pulöök rë nuulön Kristoe kön yawi pöl yeë.

3

Ngönën ya yamëngk piporö Anutuu ya omnarö

1 Karurö, ne omën Anutuu Pulö wauröen ök yamëëa pöl arën ök niamëak ök ëen pangk naën äaut. Kristoe ngöntaan ar öngaaröa ök köpël wë. Pötaanök ne yangerakë omnaröen ök yamëëa pöl arën ök niaut. 2-3 Öngaarö pit kaömp kosangöt nanëmpan, kapa pëen nëmpana. Ar öngaaröa ök ngönënten köpël wëen yak ne ngönën öngpököt pëen ök niaut. Ën peeneeta ar wëwë ngaantakël wë. Pötaanök ngön öngpököt pangk ewat nasëngan. Ar arim

karuröen kaaö eëre neneren sérere ngön aö pël yeë pötak wëwë ngaantakël wë yangerakë omnaröa yaaul yeë pël pet yaalni. ⁴ Ar naröak, “Ten Poolëerö,” pël yaan naröak, “Ten Apolos pimorö,” yak. Pötaanök yang omnaröa wëwëetakël wë pël yeniak.

⁵ Ar tol èen ten Apolos kom yaalni? Ar kön wiin Apolos puukëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Ma Pool nookëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Won, tenip om Aköpë inëen pëen yauwaarök namp ya nentak kom è niulëen ya yamëngkën ar piin kön wi kosang wesaut. ⁶ Tiar ya lupöök nampök wet réak öpöt ngëntën nampök nön yati. Pöta ök ne wet réak ngönën ök niaan Apolos ènemak ngarang elnia. Tenip om pël èauwaar Anutuukëer kaamök èen këet yaarö. ⁷ Pötaanök ngëntööre nön ti pël yaë pöaar yapin wonaar. Èn kaamök èen këet yaarö pöpökëer yapinringëp. ⁸ Yangëntaupre nön yatiaup piarip kopëtalaar. Èn sum öpna pöt neenem ya yamëngkauta ökök Anutuuk namp nal mangkën öpnaat. ⁹ Tenip Anuturing ya yamëngkauwaar. Èn ar pöt Anutu pim ya lupö pël yeë. Pël èen pi ngarang yaalni. Ar tenpimorö won.

Ngönënë ya omnarö ka ök yarëauröa ökörö

Ar Anutu pim kaat pël yeë. ¹⁰ Anutu komre kolap elnëak pim yaatak neulëaup. Pël èen omën ka ompyaut ök yarëaupök wet réak ök èak wap kosang panëtë yewesir pöl nook wet réak ngönënta songönte ök niaut. Pël èen omën muntarö yal menak wap pötë rangk ök yarë pöl narö peene arim naë ngönën ya yamëngk. Omën peene arim naë ya yamëngk pörö pit këëkë wesak ngönën ök niaö ngarang elniip. ¹¹ Ne Kristo pim ngönte arën ök niaut. Pim ngön pöt ka wap weit wesira pötë ökö. Pötaanök omnaröak pöt ti olëak wap muntat yok pangk newesirën èëpnaat. ¹² Wap weë pötë rangk ka ök rapënëak naröak koolre siluwaare kël sum kësangring ompyaö pipot wak pël yeë. Èn naröak këra wiapötre perre koin teënt sak yaila utpet pipot wak pël yeë. ¹³ Pël èen omnarö tiarim neenem ya yamëngkautë songönöt tekeri sèpnaat. Akun kaöaöök Anutu pi tiarim ya mèneimautë këet esuwesök war wasèpnaat. Tiar pimëen ompyaö elmëeiman pöt koolre siluwaare kël sum kësangringötë ök nanikotön èëpnaat. Èn utpet elmëeiman pöt këra wiapötre perre koin teënt sak yail pötë ök es kot won sèpnaat. ¹⁴ Pël èen omën narö wap weë pötë rangk ök rëen esuwesök nokotön èëpna pörö Anutuu naëaan kangut öpnaarö. ¹⁵ Èn narö wap weë pötë rangk utpetatring ök rëen es kotön kangut naön èëpnaat. Pël yaëen omën pörö es nokotön wëen Anutuuk omën pëenörö esuwesiaan kama wa ulmëen öpnaat.

Ingre mor saurö pit Anutu pim ngëengk tupët

¹⁶ Ar Anutuu ngëengk tupta ökörö. Pötaanök pim Ngëengk Pulö arim lupötë wë. Pöten ar köpël ma? ¹⁷ Omën namp pi Anutu pim tup ngëengk wesa pöt utpet wasën pöt Anutuuk kanguir utpet mowasèpnaat. Pöt Anutuu tup pöt ngëengkët pötaanök. Pim ngëengk tup pöt ar tapörö.

Tiar ngönënë wotöököröen wak isak angan

¹⁸ Arimtok arimtë lupötön morök elmëengan. Arëkaan namp pimtën kön wiin yangerakë omnaröa èwatöt wak wë pël yewas pipop Anutuu èöetak èwatëp pël sak öpënëak pöt yang omnaröa èwatöt kasëng menak wëen pitök piin kön irikor yaaup pël map. ¹⁹ Yangerakë omnaröa èwat pipot Anutuuk itaangkën kë wonöt pël yaë. Pipta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën omnaröak kön wiin èwatringörö pël yewas piporö morök yaëen Anutuuk maan pitëmtë morök pötök utpet yemowas.”

²⁰ Èn kaalak ngönëntak nenteta epël ya.

“Aköp pi yangerakë omnaröa ewatötön kön wiin pasut pël yaë.”

²¹ Pötaanök arëkaan naröak ngönënë wotöökörö komre kap ëak wak isak anganok. Omën pout arimtéetok. ²² Pool neere Apolosre Pita ten pourö arimorö. Ën yang epëre epëre wëautere wel yawiautere omën peene wia epotere ënëmak orööpnaat pipot pout arimot. Anutuuk arimëen yaë ëaut. ²³ Ar pöt Kristoëëro, ën Kristo pöp Anutuup.

4

Aköp pimtok pim ya omnaröa wëwëat kom ëëpnaat

¹ Ar ten ngönënë wotöököröen kön wiin Kristo pim inëen wë Anutuuk ngön kë ngaanëer ëlëep wiakaima pöt ngarangk ëak ök yaaurö pël sëp. ² Pël ëen ngarangköröa ngön kosangët epël wia. Ngarangkëp pim ya mena pöt këëkë wesak ngarangk ëëp. ³ Ne pöt, arök ma omën munt naröakta ya Anutuuk nena pöt wël elnëënë pötaan ne kön selap naëngön. Pöt omnaröa wël yaë pöt pasut. Nemtokta nem yaaut wël naëngön. ⁴ Nemtok nem yaauten kön wieë utpet nent nokoirën yaaup. Nook nemtën pël aan pangk naëpan. Aköpökëër nem yaaö pöt wël elnëëpnaat. ⁵ Pötaanök akun Anutuuk wia pöt naaröön wiaan omnaröa wëwëat kom ëëngan. Ënëmak Aköpë waisëpna akun pötak pi omën koutak ëlëep wia pöt wak ëwaatak wiak omën tiarim könöök kent kön wia pötta takeri wasëpnaap. Pël ëak Anutuuk omnarö tiarim yaaut kom ëak neenem yaautë kangut nimpnaat.

Korin omnaröak pitëmtën wak isak aim

⁶ Karurö, ne ngön pipët ök yeniem ar kaamök elniipënëak ten Apolos tenpimté songönte ök yeniak. Pël ëak ngön ngönëntak wia pipot ilap riingänëen tenpim ënëm ëënëëten kent yaë. Pötaanök ar naröak kom ëak ngönënë wotöökörö nampön wak isak ëak nampön wak irëak angan. ⁷ Karurö, ar muntarö il wesak ngönënë wotöökörö yok pangk kom ëen ma? Won. Anutu pimtok omën pout yaningk, arimtok naön. Pötaanök Anutuuk omën pout yaningk pöten ar tol ëen arimtën kön wiin naningken koröp oröön arimtën wak yawis?

⁸ Elei, ar arimtën kön wiin lupötë ngönën peö ëak wë. Ar arimtën kön wiin Anutuuk omën ompyaö pout wak pim ëöetak kaö sak wë ten il yaniwas pël yewas. Won, ar kaö nasën wë. Pël ëaap nem kentöök ar pël ëak wë pöten kent yaë. Pël kaö sak wëan talte ten kaamök elniin arring kaö sak öpen. ⁹ Ne epël kön yawi. Kristo pim ngön yaaö omnarö ten Anutuuk kot nivesak omnaröa iri yanuulë. Ten yang ngarangköröa omnarö ngön yaatak ulmëak weletaan yaö elmëen wë pöröa ök. Pël ëen enselre omën pourö tenën it top yaalni. Ne kön wiin Anutuuk ten pël ëënëak yanuulë. ¹⁰ Ten Kristoë ngönëte ök yak pötaan omnaröak tenën kön wiin kopël waswas yaaurö pël yaë. Ën ar Kristook yal menak wë arimtën kön wiin ewatringörö pël yaë. Omnaröak tenën kön wiin wiapre kor yaaurö pël yaë. Ën arimtok arimtën kön wiin weëre kosangringörö pël yaë. Pël ëen omnaröak arën wak isak yeem tenën wak irëak yaaurö. ¹¹ Ngaanëer ngöntök ëauröak om ngöntök ë imeë iire kaömpre poë koröp poutön ngöntök ëeim wë. Pël yaëen omnaröak yanimöön kan yeem oröptak ilenëak yeë? ¹² Pël yeem ten këere kaömp koirënaak yak tenimté morötök këlangön kat wiak ya yamëngk. Omnaröak tenën ökre was yeniaan kangiiir ompyaö wesak yemak. Pitök utpet yaalniin kangiiir utpet naalmëen yeë. ¹³ Pit utpet wesak yeniaan kangiiir wiap yaalmë. Ten yang ël epotë omnaröak wa irman yaniwesaurö. Pitök tenën kön wiin utpet panëëro pël yaniwas. Tenën pël elniëimauröak peeneeta tapël yaalni.

Pool pi Korin omnaröen pim yaaul eëpënëak mëä

¹⁴ Ne ar eë sënëen ngön pipot neniaan. Ar nem ruurö yak yaköm eën kön tektek sënëak ök yeniak. ¹⁵ Ar Kristook yal menak wëen omën selap pan ngarangk elniipënëak yaë. Pël äaap ar pep selap won. Nemënt kopëtapök ngön ompyaut ök niaan Yesu Kristook yal mangkën arim pep saup. ¹⁶ Pötaanök ne ke urak epël yeniak. Nem yeë pöl eëë. ¹⁷ Ar nem yeë pöl eëënëak Timoti arim naë wes mëen yewais. Ngönëntaan pi nem ru panë sak wë ya ompyaö yamëngkaup. Puuk nem Kristook yal menak wë omnant yaaö pöten arim könöt ngolöp wes nimpnaat. Kristook yal menak epena ngön pöt ne ka poutë ingre mor sauröen ök maim wë.

¹⁸ Ar naröak neen, “Pi eprek newaispan,” pël aimeë kölokkölok eim wë. ¹⁹ Pël äaap Aköpök kön wiin pangk eën pöt peene tapët arim naë waisumaat. Pël äak pitëm kölokkölok ngön yaaö pötaan ngön naëngan. Pitëm omnant yaaütë songönöt tekeri wasën ar pit weëre kosangringörö ma won pöten itaampunëet. ²⁰ Anutu pim wa ngaöök nimëen wë pöta songönte ngön pëen yaaüt won. Pöt weëre kosangring wë Anutuu ngönta ënëm yaaüt. ²¹ Ar taltaan kent kön yawi? Utpet eëim wëen ne pësementring waisumaaten kent kön yawi ma ompyaö wëen lup sant elniak mayaaptaring waisumaaten kent kön yawi.

5

Korin omnaröa naë öngre omp wëwë utpet nent oröa

¹ Ne ngön nent omnaröak epël yaan kat yawi. Arim tekrak öngre omp wëwë utpet nent ngönën köpëlöröakta naën yaaüt oröak wia. Omën nampök pim pepapë öngöp wak wë pël kat yawi. ² Omën utpet pöt oröak wiaan ar tol eën arimtën wak yawis? Pöt pangk naën. Ar utpet oröak wia pötaan yaköm kön wiak omën pipop aring öpanëen waö ë mëenë pöt ompyaö. ³ Yaap, ne arim naë won kamaarek wë. Ën nem könö pöt aring wë. Pötaanök ne arim naë wëa eëma pöl omnampë utpet äa pöt kat wiak kom äak epël yeniak. ⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pimorö pël kön wieë wa top yaëen nem könö arim naë wiaan tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangö nimpnaat. ⁵ Pël eën ar omën pöp Setenök këlangön menak pim wëwë ngaante won wes olaan Anutuuk akun kaöäök Aköp Yesu pim tekeri sëpna pötak pim lupmer kama öpnaan waö ë mëëë.

Pool pi Korin omnaröen omën utpetap waö ë mëëpënëak mëä

⁶ Omën utpet pöt om wiaan arimtën wak isak yak pöt pangk naën. Ngön nokoli epëten ar köpël ma? “Pol pëwëö repak kot nent oröak yaapötë sëen pout kakam eëpnaat.” Pöta ök utpet arim naë wia pötak ar pourö utpet niwaspanëen ngarangk këëkë eëë. ⁷ Ar pöt utpet wonörö. Pötaanök pol pout kakam eëpanëak pëwëö ti yemoolak pöl omën pöpë utpetatök ar pourö utpet niwaspanëen pi waö ë mëëë. Anutuuk ar mait elniak arim utpetat won sëpënëak Kristo sëpsëp ket äak möa. Pötaanök arta utpet eënganëen omën pöp waö ë mëëë. ⁸ Yuta omnaröa ketre saunat wa moolëak Anutu pim mait elmëa pötaan yoöre ërëp yamëëa pöl tiar utpet pout kasëng menak kölam wë ngön këët apa.

⁹ Ne pep newer wet rëak epël retëng ë ninaut. “Ar omën öngre omp wëwëat utpet yaë piporö kasëng meneë,” pël niiaut. ¹⁰ Ne omën piporöen kön wieë omën ngönën köpël wë öngre omp wëwëat utpet yaaöre keimön yaaö, këkain yaaöre Anutu pim urtak omp ak kaarörö ngëengk yewesa pörö kasëng mampun pël newasën äaut. Ar ngönën köpëlöröaring ngöntre kar naën

yeëan talte yang epër yok pangk sêp wasën. ¹¹ “Ar omên namp pimtën, ‘Ne ngônên wak wë,’ pël aimeë arên, ‘Karurô,’ pël niaim wë òngre omp wëwëet utpet èere omnantôn war è, Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëngk wasöore omnaröen òkre was maö, i ngaat nak kön irikor èere këkain è pël yaë ke piporö kasëng mampan,” pël kön wiak retëng è ninaut. Kot nenteta piiring kaömp ngawi èëngan. ¹²⁻¹³ Nook ngônên wonöröa wëwëat yok pangk kom naëngön. Anutuukëer pël èëpnaat. Èn ar ingre mor sauröakëer arim wëwëat yok pangk kom èënëet. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omên utpetap arim tekraakan waö è mëë.”

6

Ngônên kat wiauröak nener ngön yaatak ulmëëngan

¹ Ar ingre mor sauröa naëaan omên namp pim karipëen ngön wieë ar keker elniak ngön yaatak moulmëëpënëak pöt yang ngarangk ngônên wonöröa naë yok pangk sêpën ma? Won. Pi Anutuu omên sauröa naë sê moulmëen kom èëp. ² Ènëmak akun kaöaöök Anutuu omên saurö tiarök yanggerakë omnaröa wëwëat yok pangk kom èëpena pöten èwat wë. Ar ènëmak yanggerakë omnaröa wëwëat kom èënë pöt kot wia epöökëer yok pangk kom èënëet. ³ Tiarök enselöröa wëwëatta yok pangk kom èëpena pöt ar èwat wë. Yaap, tiar ya kaö pipët mëmpenaarö. Pötaanök yanggerakë wëwë epëtaan kom èëpena pöt kotte. ⁴ Pötaanök ar ingre mor sauröa naë yanggerakë omnantëen ngön wieëa pöt tol èënak ngônên won arim èwat pöröen pitök kom èëpën yemak? ⁵ Ne ngön pipët ar kat wiak èö sënëak ök yeniak. Arim naëaan èwat omên namp karaar kom èëpnaap won ma? ⁶ Wë koröppe. Pël èaap ngônên kat wia nampök karip ngônên wonöröa naë ngön yaatak ulmëen ya yamëngk.

⁷ Arim nener ngön yaatak yaulmë pötak arim ngönëntakë wëwëat wak yeira. Omnaröak ar utpet niwasöore arimot këkain è pël yaëen kangür naalmëen èënë pöt yok pangk. ⁸ Pël èaap arimtok omên naröaan utpet mowesak këkain yeë. Pël yeem ingre mor sa arim karuröaanta tapël elmëak utpet panë yaalmë.

⁹ Omên utpet yaaurö Anutuuk wa ngaöök nemomëen èëpna pöten ar èwat wë. Ar omên epotön köpël èëngan. Omên òngre omp nga yaaöre Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëngk yewesa, òngre omp wëwëet utpet yaaöre omp nampök namp èöaat yaalmëaö, ¹⁰ këkain yaaöre omnantôn war yaaö, i ngaat nak kon irikor yaaöre utpet wesak yaaöre omnarö möak këkain yaaö utpet ke pilörö Anutuuk wa ngaöök nemomëen èëpnaat. ¹¹ Ngaan ar narö pi tapël wakaimauröak peene Aköp Yesu Kristook yal yemangkën tiarim Anutu pim Pulöök i niirak arim utpetat won wes nuulaan wotpil sak pimtëen yaö sak wë.

Ompyaö wë Anutuu yapinte wak isak apa

¹² Ar naröak epël yak. “Omnant pout yok pangk èëmaat,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak omên nantök ar pangk kaamök naalniipan. Neenta, “Omên pout yok pangk èëmaat,” pël amaatak omên nent kaö sëen inëen elmëëngönëen pël naëngön. ¹³ Ar naröak epël yak. “Kaömp pöt yaatakëet yak nëen yaatak yes. Ya epët kaömpötëet,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak Anutuuk piptepar won wasëpnaat. Èn möönre koröp epö òngre omp nga yaaö pötë yaö wonö. Tiarim möönre koröp epö Aköpë inëen elmëëpënëak yaö èau. Aköp pi tiarim möönre koröp epöökë pepap. ¹⁴ Anutuuk Aköp weletakaan wal è ulmëaupök tiarta tapël pim weëre kosangöök wal è niulëëpën sa. ¹⁵ Arim möönre koröp pipot Kristo pim koröp lup nant ar pöt èwat wë. Ar kön wiin

arim möönre koröp wak öng kan pas yaaupring erèn èen pangk èepèn ma? Pèl naèngan, won pan. ¹⁶ Omp namp öng kan pas yaaupring erèn yaë pöp pi öng pöpring koröp kopètao yeo ar pöten köpèl ma? Pöta ngönte ngönèntak epèl wia. “Piarip pouwaar erèn èen koröp kopètao pèl èepnaat.” ¹⁷ Èn namp Aköpring yal èak wè pipop piiring könnre lup kopètèmer sak wè. ¹⁸ Öngre omp nga yeë pippel sèp weseë. Utpet muntat omnarök yaë pipot pitèm koröpöt utpet newasèn yaë. Èn namp öngre omp nga èak pöt pimtè koröpö utpet wasèpnaat. ¹⁹ Arim koröp pipö Ngèèngk Pulö pim ngèèngk tupèt pöt ar köpèl ma? Anutuuk Pulö arim lupötè ulmèèn wè. Arim koröp pipö arimtéö won, Anutu pimö. ²⁰ Puuk sum kèsang elniak ar utpetatè öngpökaan kama wak pimèèn niwesa. Pötaanök ar ompyaö wè pim yapinte wak isak aë.

7

Öngre ompyaauta ngönte

¹ Arim ngön neen pepeweri pèel neean pöt ne kangiiir ök niamaan kat wieë. Omèn namp omp tek öpna pöt ompyaö. ² Pèl èènèetak öngre omp nga yaaut kèsang wia. Pötaanök pötak wer niöpanok ompörö neenem öngöp wak wèèn öngöröeta neenem ompöp wak öne pöt ompyaö. ³ Ompöpè koröp pipö pim öngöpèö. Pötaanök keimön elmèèpan. Èn öngöpè koröp pipö ompöpèö. Pötaanök keimön elmèèpan. ⁴ Pöt tol èèn? Öngöp pimtök pim koröpö ngarang naèn, pim ompöpök pèl yaë. Tapèl ompöp pimtök pim koröpö ngarang naèn, pim öngöpök pèl yaë. ⁵ Öngre omp weëaurö ar nener koröp keimön elmèèngan. Om Anutuun ök manèak wet réak ngön è kat men èak akunet om wiaan arim koröp keimön èènè pöt yok pangk. Pèl èèn akun pöt pet irèn Setenök morök elniin arim koröp ngarang naèn wè öngre omp nga èènganèèn kaalak erèn èèn. ⁶ Ar öngre omp èènèak yeniak pöt ne kosang wesak neniaan. Ar pèl èènè pöt yok pangk pèl yeniak. ⁷ Nem kentöök ar pourö nem ök tek öneak kent yaë. Pèl yaëetak Anutuuk elniin narö öngre omp wak wèèn narö tek wè. Pi tiar pèl èèpenèak weëre kosangöt kom èak narö nant narö nant yaalni.

⁸ Öngre omp tekre kapirörö ne arèn ök niamaan kat wieë. Ar nem ök tek öne pöt ompyaö. ⁹ Pèl èènèetak arim koröpöökè wèwèat ngarang naèn yeem öngre omp èènè pöt ompyaö. Koröpöökè kentre kaurat kaö sak ngep elniipna pöt pangk naèn. Pötaanök öngre omp èènè pöt ompyaö.

¹⁰ Öngre omp weëaurö, ne arèn kosang wesak ök niamaan kat wieë. Ngön epèt nook won, Anutu pim këm ngönte. Öngöp pi pim ompöp sèp waspan. ¹¹ Ma yok pèl èak pöt om öp. Won èèn pöt pim ompöp kaalak koirak lup kopètèmer sak öp. Èn ompöp piita pim öngöp wes mèèpan.

¹² Öngre omp muntarö, nem arèn ngön niama epèt Aköpèèt won, nemtèèt. Omp ngönèn kat wia namp öng Kristoon kön wi kosang newasènèp koirèn piiring öpènèak kent yaèèn pöt wes mèèpan. ¹³ Èn tapèl öng ngönèn kat wia namp omp Kristoon kön wi kosang newasèn nampring wèèn piiring öpènèak kent yaèèn pöt wes mèèpan. ¹⁴ Pöt tol èèn? Öng ngönèn kat wia pöpèèn Anutuuk omp Kristoon kön wi kosang newasènèp yaö elmèa. Tapèl omp ngönèn kat wia pöpèèn Anutuuk öng Kristoon kön wi kosang newasènèp yaö elmèa. Pèl naèn èa talte piarpim ruurö Anutuu èöetak kölam nasèn èepèn. Pit Anutuuk pimèèn yaö wesa. ¹⁵ Èn ngönèn köpèl öng ma omp nampök pim weëaup sèp wasèpènèak yaan pöt ngönèn kat wia pöpök il

newariipan. Anutuuk tiar mayaaptak öpenëak yaö niwesa. Pötaanök nga elpanok ngönën köpëlöp sêp wasêpënëak yaan ngönën kat wiaup yok pangk kat mowiin sêpnaat. ¹⁶ Öngörö, arim ompöröak sêp niwasêpënëak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë. Tapël ompöröeta, arim öngöröak sêp niwasêpënëak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë.

Anutuu yas niaan wakaiman pöl öpa

¹⁷ Om ar pourö Anutuuk arim wëwë öneäk yaö elniin wakaiman yas niaan pim naë rë olëak wëäö pötak wakaiman pöl weë. Ngön pipët ar ka poutë ingre mor sauröen kosang wesak ök niaim wë. ¹⁸ Namp Anutuun yaö ëak pim koröp kaut moilën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt pim ila pöt ngep ëepnaaten kön wiipan. Ën namp nailën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt ilëpnaaten kön wiipan. ¹⁹ Koröp kaut yailaut ma nailën yaaut pipetpar om pastepar. Anutuu ngön kosangta ënem ëëpena pötaar omën këët. ²⁰ Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl weë. ²¹ Ar inëen ëeim wëen Anutuuk yas niia ëen pöt wil niulëëpnaaten kön selap ëenganok. Arim wil niulëëpnaata kan nent oröön pöt pöök seë. ²² Inëen wë ma won pöten kön selap naën ëëpenaata songönte epët. Omën namp inëen wëen Aköpök yas mëëa pöp puuk wil moulmëen pimëen yes. Ën namp inëen won wëen Aköpök yas mëëa ëen pöt Kristoë inëenëp pël yes. ²³ Anutuuk ar sum kaö elniak utpetatë öngpökaan kama niwak pimëen niwesauro. Pötaanök omnaröa yaautë ënem ëënganëp pim ënem seë. ²⁴ Karurö, omën pourö tiar Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl piiring öpa.

Öngre omp tekre kapiröra ngönte

²⁵ Ne öngre omp teköröa ngönte ök niamaan kat wieë. Ngön epët Anutuuk ök nenëaan, nemtok kësangën elnëak weëre kosang nangken nem ngön këët ök yeniak epëten yaap pël wasënëët. ²⁶ Ne kön wiin akun eptak këëre ngaat orök wia pötaanök peene wë epël öne pöt ompyaö. ²⁷ Öngre omp ëaurö pöt nener wes mëenëak kön wiinganok. Ën öngre omp naën wë pöt pël ëenëëten kön wiinganok. ²⁸ Omp tekörö ar öng öne pöt saun won. Ën öng tekörö ar omp öne pöteta saun won. Om öngre omp ëak wëen pöt könömöt arim naë orööpnaat. Pötaanök orööpanëen tek öne pöten kent yaë.

²⁹ Karurö, nem yeniak pöta songönte epët. Tiar yang eprek öpenëak akun niwia pöt pet irëpënëak temanöm yes. Pötaanök akun kot eptak ar öngre omp ëauröak teköröa ök sak weë. ³⁰ Ën ingre ya ilak yaauröak pël naën koröp orök weë. Èrëpsawi yaauröak won koröp orök weë. Omnant sun yaauröak omnant wonöröa ök sak weë. ³¹ Yangerakë omnantëen ya kaö yamëngkauröak pötëen kent naën yaauröa ök sak weë. Yangerakë omën pöt teënt kö sêpnaat. Pötaanök tiar pipotön kaö wesak kön selap ëengan.

³² Ar omën pasutëen kön selap naën ëenëëten ne kent yaë. Omp tekörö pit Aköpök itaangkën ompyaö sêpna yak pim yaataan kön yawiaurö. ³³ Ën omp öngringörö pitëm öngöröak itaangkën ompyaö sêpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁴ Pit Aköpë omnantre yangerakë omnant pouteparëen kön yawiaurö. Ën öng tekre ulwasörö pit pitëm koröpre lup pöt kölam sêpënëak kön wieë Aköpë yaataan kön yawiaurö. Ën öng ompringörö pitëm ompöröak itaangkën ompyaö sêpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁵ Nem yeniak pipët arim yaaut kan wariak neniaan, kaamök elniipënëak yeniak.

Nem kentöök ar wotpil wë Aköpëen yak weë ngentiak pim yaat mëmpunëak kent yaë.

³⁶ Ën omp namp pim koontup kaö sak omp öpna salëpök nga ngentiipënëak kön wiin pangk naën ëen pöt lup kaip tiak omp mampënëak kön wiin pangk ëen omp mës mampna pöt utpet nasëpan. ³⁷ Ën omën namp pim könöök koontup tek öpënëak kön kosang wiak pöt pangk pël ëëpnaat. ³⁸ Nem yeniak pipta songönte epët. Omën namp pim koontup omp mampna pöt ompyaö ëëpnaat. Ën namp pim koontup omp nemangkën ëen tek öpna pöt ompyaö pan ëëpnaat. ³⁹ Öng namp pim ompöp öp wëen sëp wesak muntap koirëpna pöt pangk naën. Ën ompöp wel wiin pim omp kent kön wiipna namp yok pangk koirëpnaat. Pöt köntak won, Aköpön kön wieë pël ëëpnaat. ⁴⁰ Pël ëëpnaatak nemtë könöök, pim ompöp wel wiin pimënt öpna pöt pi ompyaö pan öpnaat. Ne kön wiin Anutu pim Pulöök kön pipö tekeri wes nangkën yeniak.

8

Animaut omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte

¹ Ne omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte ök niamaan kat wieë. Arök, “Ten kön wiin omnantë songönötön tiar pourö ewat wë,” pël yak. Pël yaketak ne epël yeniak. Tiar omnantë songönötön ewat wë pël apena pöt tiarimtën wak isak apenaat. ² Omën namp kön wiin pi omnantë songönte ewat wë pim ewatten wak isak yaan pöt pi këëkë ewat nasën wë pël apenaat. ³ Ën namp pi Anutuun lup sant elmëëpna pöt Anutuuk omën pöpön ewat sak pimëen wasëpnaat.

⁴ Ar animaö omp ak kaaröröaan kiri ar äaut yok pangk nëmpen ma won pöten pëël yenëak. Arim, “Omp ak kaar omnaröak ket ëa pörö kë wonörö,” pël yak pöt yaap yak. Ën, “Anutu kopëtap këëp, muntarö won,” pël yak pöteta yaap yak. ⁵ Kutömweriire yangerak omën kaöarö kësang omën naröak pitën, “Anutu” pël yamëëaurö wë. Omp ak selap omën ngönën wonöröak ngëëngk wesak yaya yamëëaurö wë pöt yaap. ⁶ Pël ëaap Anutu kopët namp wë. Pöp tiarim Pep panëëp. Puuk omën ël epot pout ket elniin pim inëen elmëëpenëak wë. Ën Aköp kopët namp wë. Pöp Yesu Kristo. Puuk omën ël epot pout ket elniak wëwë kosangët ningkën wë.

⁷ Ar pourö, “Omp akörö kaarörö,” pöt këëkë ewat nasën wë naröak ngaan omp ak kaaröröaan kiri ar eimaö pöten kön wiak kaömp yenen kaömp pöt omp ak kaaröröaan kiri äaut pël kön wieë yen. Pël ëak arök, “Yok pangk nën ma won?” pël ëak kön selapring yen pötak arim lupöt utpet yaniwas. ⁸ Kaömp yenaare won pötök kaamök elniin Anutuun naë nasëngan. Tiar kaömp omp ak kaaröröaan kiri äaut nanën ëëpena pöt Anutuuk tiarën itenak utpetarö pël newaspan. Ën kaömp pöt nëmpena pöteta puuk itenak ompyaurö pël newaspan.

⁹ Om këëkë ngarangk ëëë. Arök, “Ten kaömp omp ak kaaröröaan kiri äaut nëna pöt yok pangk,” pël yewas. Pël yeëetak omën kaömp pöten, “Yok pangk nën ma won?” pël kön selap yaë pöröak ar pël yaëen itenak tapël ëen pötak pitëm lupöt utpet mowaspanëen ngarangk ëëë. ¹⁰ Omën kaömp omp ak kaaröröaan kiri äautön, “Num ma won?” pël kön selap yaë pöpök itaangkën ar, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pörö nampë ngönën tupta kakaati së yenën pi tol ëëpën? Piita kaömp ke pilöt yok pangk nëmpnaat wesak arim ënëm ëak kaömp pöt nëen pötak pim lupmer utpet wasëpnaat. ¹¹ Arim, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pötaan omën pöten këëkë wesak

kön nawiin yaë pöp pim lupmer utpet sêpnaat. Ngönën kat wia arim kar pöp Kristook pi utpetetakaan kama öpênëak wel wia. ¹² Ar gönën kat wia arim karuröen utpet pipël elmëak pitëm lupöt utpet yemowas pipët Kristoonta utpet yaalmë. ¹³ Pötaanök nem kaömp ke pilöt yena pötak nem karipë lupmer utpet yemowasën pöt animaut sasa nanëngan, pi utpet sêpanëën.

9

Pool pim ya yamëngkautaan sum naön pötaan ërëpsawi ëa

¹ Anutuu yaat nem mëmpëak kent yeë epët omën nampök il newariipan. Ne tiarim Aköp Yesu Kristo pim gön yaaö omnamp piin itenaup. Nook pim yaat mënautaan ar piin kön wi kosang wesak wë. ² Omën naröak neen, “Pi Aköpë gön yaaö omën wonöp,” pël ya. Pël yaatak arök pöt neen, “Pi gön yaaö omnamp,” pöt ëwat wë. Pöt nook pim gönöte ök niaan kön wi kosang wesak wë pötaanök. Arim wëwëetak ne Aköpë gön yaaö omnamp pöt pet yaë.

³ Omën nemëën kaaö gön ya pöröen kangüir epël yemak. ⁴ Nem arim naë Anutuu yaat yamëngkaö pötaan arim naëaan iire kaömp öma pöt pangk naën ma? ⁵ Aköpë nangaröere Pitaare gön yaaö muntarö pit pitëm öngörö mësak yesaurö. Ne yok pangk pël naëngan ma? Pangk pël ëëmaap. ⁶ Elei. Ar kön wiin ten Panapas tenpimënt arën gönën ök yeniem kaömpre omnantë waurat pangk ëën ma? Tenpimtok pël ëëna pöt pangk naëpan. ⁷ Nga omnarö kaömpre ngaë omnant pitëmtë monatök naöpan. Ëmre ya yaauro pitta këët oröön yok pangk nêmpnaat. Pol purmakaö ngarangk yaauro pitta yok pangk kapa kolapöt kolak nêmpnaat.

⁸ Gön pipët omnaröa kön pëenëëtök naën. Pipta gönöte gönëntakta wia. ⁹ Anutu pim gön kosangët Mosesök epël ëa. “Pol purmakaöp ya kaamök elniak korupait tööpënëak ing samsam yeem nêmpënëak yaëën këmët il mowariingan.” Anutu Mosesën gön mëëa pipët pol purmakaöröaan pëën nemaan ëa. ¹⁰ Won. Anutuuk ten pim ya omnaröaanta kön wieë gön pipët Mosesën ök maan retëng ëa. Omën ya yamëngkaupre këët oröön yewaup piarip köp sëën nant öpënëak kön wieë ya mëmpna pöt yok pangk. ¹¹ Tenök arim lupöt kosang sënëak gönën ök niaim wë. Pötaanök arök kangüir koröpöökë kaamököt nimpunë pöt yok pangk naën ma? ¹² Ya omën muntarö koröpöökë kaamököt pöt yemangk. Pötaanök ten wet rëak ya yamëngkaurö pit il yemowasën nimpunëët pangk önaat.

Pël ëënaatak Kristo pim gön ompyaut il wariinganëak pötön naën pas këlangön kat wiak ya yamëngk. ¹³ Gönën omën Anutu pim tup kaöetak waur yaauro pit omnaröak Anutuun yak kaömpöt wak wais wiin pötëaan nant yeö ar pöten ëwat wë. Ën kiri ar yaauroeta animaö kiri yemangk pötëaan yeö. ¹⁴ Pöta ök Aköp Yesuuk ten pim gön ompyaut ök yaauro ar kat yawiauröak koröpöökë kaamököt ningkëng önëak kosang wesak ök niaiat.

¹⁵ Ne pöt, arök koröpöökë omnant nampunëak neniaan ëaut. Peeneeta pël ëënëak retëng naën. Won, ne omnantëën kimang neniangan. Kaömpötëën këën ëak wel wiimëak yeem pöt arën kaömpëën neniangan. Ne arim naëaan omnant naön yaaö pötaan ërëpsawi yeë. Ën nem kentöök ar nenangkën yaëën pötaan ërëpsawi eim öma pötön kent yaë. ¹⁶ Nem gön ompyaut ök ni yeë pötaan nemtën wak isak naëngön. Pöt Kristook ne pël ëëmëak kosang wesak neeaut. Ne pim gön ompyaut ök naën yeëan talte pim ya mëmpëak neeaut sêp wesak pötaan ya këlangön kaö ëëm. ¹⁷ Ya pipët nem könöök yamëngkem talte sum ömaaten kent kön wiim. Pël ëëmaatak ya pipët nem könöök naën,

Aköpök epël eëmeäk nangkën sum naön. ¹⁸ Pël ëa pötaanök ne kangiiir oröpöt yeö? Nem kangiiir yeö pöt epët. Ngön ompyaut ök niak kangiiir sumere omnant naön yaaup. Ngön ompyaut amëak ne kangiiir sumere omnant yok pang ömaat pël newasën yaaup.

Pool pi omën pouröa inëen sa

¹⁹ Ne omën pouröa inëen wonöpök nem könöök ngönën ök niaan omën kësang pan Kristoë naë rë olanëak ar pouröa inëen saut. ²⁰ Ne Yuta omnaröa naë ya yamëngkem pitën ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëmtë yaaup. Mosesë ngön kosangta öngpök naönöpök omën pöta öngpök wëauröen ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm yaaup yeem pim ngön kosangöt ngaarëk yewaup. ²¹ Tapël omën munt Moses pim ngön kosangta ënëm naën yauröa naë ya yamëngkem arën ngönën ök niaan Kristoë naë rë olanëak neenta Mosesë ngön kosangta ënëm naën yaaup. Mosesë ngön kosangta ënëm naënöpök Anutuu ngön kosangët wa noolaan, Kristoë ngönte ngaarëk yewaup. ²² Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap, omnant ëëpënëak kön selap yaë piporöa naë ya yamëngkem pitën ngön ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm ök yesën omnaröak neen kön wiin wiapöp pël yewas. Omën pouröen ngönën ök niaan narö Kristoë naë rë olaan utpetakaan kama niöpënëak arim ök saut. ²³ Nem pël yeë pipët ngön ompyaut kaö sëen nemëntta këet ömëak yeë.

Anutuu omën këet öpenaataan weë ngentiipa

²⁴ Ar omën epëten ewat wë. Ngasam yaaurek omën pourö nener il wasëpënëak pöömpö sëpnaat. Pël ëëpnaatak wet rëak së yaö ëaurek orööpna pöpök këet öpnaat. Pötaanök Anutuu omën këet öneëtaan weë ngentieë. ²⁵ Omën ngasam ëak nener il wasëpënëak yaë piporö weë ngentiak koröpöökë këlangön yaaö pöten kön nawiin yaë. Pit omën lëngë sëpna pötëenta pël yaë. Ën tiar pöt Anutuu naëaan omën weë panë om wiakaim wiaapnaataan tapël ëëpa. ²⁶ Nemëntta pöömpö yaaupë ököp. Ne pöt leng eëmeäk yaö ëaurekën it kökö ngënal yesaup. Ne omën mor yamö pöpë ököp. Ne köntak namöön yaaup, kaëngk mööngönëak këëkë itneë yamöaup. ²⁷ Omën namp ngasamtak muntapök il mowaspanëak pimtë koröpö weë yewas pöl utpet ëëngönëak nem koröpöökë kentre kaur pöt ngep yaalmëaup. Nemtok ngönën ök niaim olëak kö sungönëak pël yaaup.

10

Moröktak wiap sënganëen ngarangk këëkë ëëpa

¹ Karurö, ne ar tiarim ëarö, Mosesring wakaimaurö, pitëm imautön ëngk ma e wasnganëen ök niamaan kat wieë. Anutu pi kepiltak kaka elmëak kanö pet elmëen pit seim i kaö Köp Möau olëak sa. ² I yamëa pöta ök kepil pötak kaka elmëen i kaö ilën irë olëak së Moses pim omën sa. ³ Pël ëën Anutu pim Pulöök kaömp tekeri wes mena pöt pit pourö në sa. ⁴ Iiteta Pul tapöök tekeri wes mangkën në sa. I pitëm në sa pöt kël Pulöök pet elmëa pöökaan yaaröön kolak neima. Kël pöökë yapinte Kristo. Iit kël pöökaan yaaröön nëen kaamök elmëeima pöl Kristook pit kan yesën pitring wë kaamök elmëeima. ⁵ Pël ëautak pitëm tekrakaan pouröak utpetat ëeima. Pötaan Anutuuk këëpöt kön mowiin yang mopöök wel wi won sa.

⁶ Pitëm naë omnant oröa pötök tiarën pepanöm yenia pël yaë. Pitëm ëa pöl tiar omnantön warre kaur ëënganëak pël yaalni. ⁷ Pitëm tekrakaan narö pitëm ëa pöl Anutuu urtak omp ak kaaröroaan ngëëngk wesak yaya

manganok. Pöta ngönte ngönentak epël wia. “Omnarö wel aisëë iire kaömp nak wal ëak tan urööre ngasam paspas ë pël eima.” ⁸ Pit naröa ëa pöl tiar öngre omp nga ëënganok. Pit pël yaëën Anutuuk pitëmëen ya sangën elmëen omën kësang pan 23,000 ëak kët kopëtetak wel wia. ⁹ Pit naröa ëa pöl tiar Aköpön morök elmëengan. Pit pël yaëën kamal ngaarök mëngkën wel wia. ¹⁰ Pit naröa ëa pöl tiar Anutuun kaaö ngön angan. Pit pël yaan Anutuuk pim ensel ngaap wes mëen mëngkën wel wia.

¹¹ Omën muntarök Anutu kasëng mempanëak pepanöm elmëëpënëak omën pipot pitëm naë oröa. Akunet pet irëpënëak yaëën wë eporö tiarta kön tektek sëpenëak ngönentak retëng ëa. ¹² Pötaanök ar narö arimtën kön wiin isën tiarim ëarö il wesak wë pël yewas pörö ar wiap sak utpet ëënganëen ngarangk këëkë ëëë. ¹³ Morök ke nentere nent ar utpet ëënëak arim naë oröa pöt arimënt pëen won, omën pouröa naë yaarö. Pipot arim naë yaaröön ar yok pangk Anutuun kön kosang wiaan puuk kaamök elniin morökta weëre kosang pötak wa nuulaan wiap nasëngan. Won, ar moröktak weën pi kaamök elniin weë sak tauaanëet.

Anutuu ënëm yeem urmeraröa ënëm naëngan

¹⁴ Pötaanök, nem kar panëërö, ar omp ak kaaröröaan ngëëngk wesak yaya yamëëaut kasëng menëë. ¹⁵ Ar könringörö. Pötaanök nem niama epët kat wiak kön wi pet ëëë. ¹⁶ Wain iit kelöntak lë mëak welaköt elmëak Anutuun yowe yamëëa pöta songönte tiar ëwat wë. I pipët Kristo pim i tiarimëen lë mëa pöt. Tiar wain i pöt yenem piiring lup kopëtëmer sak wë. Ën kë pelak yen pöt, yenem pim möönre koröpö këra yetaparak möa pötak yal yeë. ¹⁷ Kë kopëtet wiaan tiar pourö yen. Pötaanök tiar selap pörök erën ëak möönre koröp kopëtaö pël sak wë. ¹⁸ Israel omnaröa yaautön kön wieë. Omën animaö Anutuun kiri yemangk pöta kaut yen piporö pit kiri ar yaautak Anuturing lup kopëtëmer mowasëpënëak pël yaë. ¹⁹ Nem yeniak pipta songönte pöt toläël? Ne, “Omp ak kaarörö pit kaöarö,” ma “Omnarök pitëmëen kiri yemangk pöt kaöat,” pël yeniak ma? ²⁰ Won, ne epël yeniak. Omën ngönën wonörö pitëm kiri yemangk pöt Anutuun won, urmeraröaan yemangk. Pël yaëën ar pitëmëen kiri mampööre pitring kaömp ngawi në pël ëënëeten ne kaaö yaë. ²¹ Aköpë i kelöntak yenauroak urmeraröaktakaan nëmpana pöt pangk naëpan. ²² Ar utpet pipot ëënëë pöt Aköp ya sangën mongawisën nimpënaat. Pi weëre kosangringëp, ar weëre kosang wonörö. Pötaanök pi ya sangën mongawisngan.

Anutuun ping wesak maim öpa

²³ Arök, “Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat,” pël yak pöt yaap yak. Pël yaketak omën poutök kaamök naalniipan. Arök, “Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat,” pël yaketak omën poutök kosang naniwaspan. ²⁴ Ar arim omnant ëënëeten kön wiinganok, arim karurö kaamök elmëënenëten kön wieë. ²⁵ Animaaut uröm kaatakaan önë pipotön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap ëënganëp neë. ²⁶ Pöta ngönte ngönentak epël wia. “Yangerere yangerak omnant wia epot pout Aköpëet.” Pël wia pötaanök tiar yok pangk omën pout nëmpanaat. ²⁷ Omën ngönën wonörök ar pitring kaömp ngawi nënëak yas niak kaömpre animaut ningkën pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap ëënganëp köntak neë. ²⁸ Pël ëënëëetak omën namp nim naë öpnaapök animaö pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri ëaut,” pël ök niaan pöt pi utpet mowasën pim lupmer utpet ëëpanëen nënganok. ²⁹ Pipot nëen arim lupöt utpet sepanëen

won, arim karipë lupmer utpet ëëpanëak yeniak. Ar nampök epël an koröp. “Ne tol ëën omën animautön kön selap yaë pipopön kön wiak nanën ëëm?”
³⁰ Ne Anutuun animautaan yowe mëak yenën omnaröak nem yena pötaan utpet wesak neneapan.”

³¹ Pël aan ne epël yeniak. Ar iire kaömp nëëre omën nant ë pël ëëneak pöt Anutuun ping wesak aöök ëën. ³² Yuta omënre omën muntaröere ingre mor saurö wiap sëpanok pël elmëengan. ³³ Nem yeë pöl ëëë. Nem omnant yeë epot omën pourö kaamök elmëëmëak weë ngentiak yeë. Nemtëën naën, omën pourö kaamök elmëën ompyaö sëën Anutuuk utpetetakaan kama moöpëneak yeë.

11

1 Ne Kristoë kanöök ing mësäak pim ök yeë arta tapël nem yeë epël ëëë.

Ngönënë wa toptak ompyaö ëëpenaata ngönte

² Ar omnant nem niaul yeem ngön ök niaut taë wak wëën ne arën kön wiin ompyaö yaë. ³ Pël yeëetak nem kentöök ar epëtenta ëwat sënëak kent yaë. Ompöröak öngörö ngarangk ëa. Kristook ompörö ngarangk ëa. Ën Anutuuk Kristo ngarangk ëa. ⁴ Tiarim yaaul omp namp pim kepönö kör koëak wëën pöt omnaröak itenak, “Pi omën munt nampë ikanöök wë,” pël ya. Pël yaatak omp namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël ëëpna pöt pi omën munt nampë ikanöök won. Pötaanök pël yeem pim kepönö kör koëëpna pöt utpet ëak pim Kaöap Kristo ëö mongawisëpnaat. ⁵ Ën öng namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël yeem pim kepönö kör nokoëën wëën pöt omnaröak piin, “Ompöpë ikanöök naön wëa,” pël aan pim ompöp ëö mongawisëpnaat. Pöt öng kan pas yaaö namp, namp pim kepön ëpöt kat ë olaan omnaröak piin kön wiin, “Pi öng kan pas yaaö namp,” pël wasën pi ëö kësang sëpnaat. Pötaanök öngörö pipël ëak ëö sëpanëën pitëm kepönöt kör koëëp. ⁷ Ompöp pi Anutu pim ök wë pim weëre kosangre ë rangi pöt pet yaë. Pötaanök pi Anutuu ök kaö sak wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö kör nokoëëpan. Ën öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö pangk kör koëëpnaat. ⁸ Pöta songönte epët. Anutuuk ompöp ket ëëpëneak öngöpökaan kaut naön. Öngöpökëër ompöpökaan kaut wak ket ëa. ⁹ Tapël ompöp pi öngöpëën yak ket naën. Öngöpökëër ompöpëën yak ket ëaup. ¹⁰ Pël ëa pötaanök öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan kepönö kör koëak öpnaat. Pël ëën pöt enselöröak pöten itaangkën ompyaö ëëpnaat. ¹¹ Pël ëëpnaatak tiar öngre omp Aköpë wëwëetak namp nerak naön, nampnamp kaamök ëak wë. ¹² Nem yeniak pipta songönte epët. Anutuuk öng wetëëp ompöpökaan ket ëën kangiir pörekaan wais peene wë epöök pöt öngöröak ompörö yawil. Omën pout Anutuuk maan öröak wia.

¹³ Ar omën epëten kön wiëë. Öngörö pitëm kepönöt kör nokoën wë omnaröa tekarak Anutuun ök mapna pöt yok pangk pël yewas ma? Pël naëpan. ¹⁴ Tiarim wëauten ar ëwat wë. Omp namp öngöröa ök pim kepön ëpöt wali sëpna pötak omnaröak ëöak mapnaat. ¹⁵ Ën öngörö pit ngan ëp waliit pitëm kepönöt kör koëëpëneak Anutuuk menaurö. Pötaanök öng namp pim kepön ëpöt wali sëpna pöt ompyaö. ¹⁶ Omën namp ngön epët komun uröpna pöpön

epël memaat. Ten Kristoë ngön yaaö omnaröere Anutuun ingre mor sa pourö epël pëen yaauro.

Korin omnaröak Aköpë këere iit utpet wesa

17 Ar Anutuun yaya manëak wa top yeëan pötë ompyaö newasën, utpet yewesan. Pötaanök nem yeniak epët, arën kön wiin ompyaö won. 18 Ne wet rëak epël niamaan. Ar ngönënëën wa rongan yaëen arim tekarak komre kap yaauroa pël aan ne kat wiin yaap koröp yaauro. 19 Ne kön wiin komkap pipot pas naaröön, ar yangerakë omnarö yak arën ökre was elniin ngönëntak kosang yes porö tekeri wasëpënëak yaauro. 20 Arim ngönënëën wa top yeëan pötë Aköpë këet nënëak yeem irikor yeëan. 21 Ar epël yeëan. Kaömp nënëak Aköpön kön nawiin apre pap arim kaömp wak yesan pöt neenemot yenan. Pël ëak narö iire kaömp kësang nak kön irikor yaëen narö këen wë. 22 Elei, ar pipël ëënëak pöt arim kaatë nënëetep won ma? Ma ar kön wiin Anutuun ingre mor sauro pipël elmëak ngöntök yaauro ëö yemowas pöt pangk yaë ma? Arim yeëan pötaan tol niam? Kön wiin ompyaö yen pël niam ma? Won, pël naëngan.

Aköp Yesu pim ruurö këerë i elmëa

23 Ne ngön ngaan Aköpë naëaan wa pöt niaut. Pöt epël. Aköp Yesuuk Yutasök piin ngaaröen kup mowia röök pötak kaömp nent wak 24 Anutuun yowe mëak pelak epël ök mëëa. “Epët nem mësepët. Arimëen yak pëel elniak wel wiimaat. Neim önëël nem elniauten kön wieë neim önëët.” 25 Pël mëak kaömp pöt nëen wain kelönte tapël wak yowe mëak epël mëëa. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuun omnaröaring sulöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. Neim önëël nem elniauten kön wieë neim önëët.” 26 Pël ëaan ar këere i nënëël Aköpë wel wiauta songönte tekeri weseim wëen kaalak waisëpnaat.

Namp pi Aköpë këere iit utpet wesak pöt saun koirëpnaat

27 Pël wia pötaanök omën namp Aköpë iire këet pas köntak nëmpna pipop Aköpë möönre koröpre i pöt utpet wasën saunaring ëëpnaat. 28 Pötaanök ar këere i nënëak pöt wet rëak arim lupöt wa kom ëakök nën. 29 Pöt namp pim lupmer wa kom naënrek Aköpë këere iit köntak nëmpna pöt pim saunaring nëmpna pötaan Anutuuk këlangön mampnaat. 30 Ar pël yeëan pötaanök arim naëaan narö kësang weëre kosang won, yauman yaëen narö wel yawi. 31 Èn tiarimtok tiarimtë lupöt wotpil wesak wa kom yeëan talte Aköpök wa kom elniire këlangön nimpö pël naën ëëpën. 32 Aköpë tiarim lupöt wa kom yaalni pöt yang omnaröaring kö sënganëak këlangön yaningk.

33 Pötaanök, karurö, ar Aköpë këere iit ngawi nënëak wa top yeem pöt neneren kor ëen pourö wais pet irënak ngës rë pël ëën. 34 Ar këen panë ëën pöt arimtë kaatë nën, wa toptak utpet ëën kangut orö nirëëpanëën.

Ngön muntat nentok naë waisak ök niak ngan rë nimpaat.

12

Ngëëngk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk

1 Tiar ngönën yaat mëmpenëak Ngëëngk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk. Karurö, ne ar pöta songönten këëkë ewat sënëak kent yaë. 2 Ar ewat wë. Ngaan ngönën köpël wëen yang omp ak wëwëat wonöröak wer niön pitëm ënëm seimaurö. 3 Ne epël niamaan kat wieë. Omën namp Anutuun Pulöök kaamök elmëën pöt, “Yesu sasa kö sëpën,” pël nemaan ëëpnaat. Èn

namp Ngëengk Pulöök kaamök naalmëen ëen pöt, “Yesu pi Aköp,” pël nemaan ëëpnaat.

⁴ Pulöök Aköpë ngönën ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk, Pul pö kopëtaöök. ⁵ Tiar Aköpë ya ke nentere nent yamëngk, Aköp pöp kopëtap. ⁶ Aköpë ngönën yaat mëmpena kan ke naöre naö wia. Anutu pöp kopëtapök tiar omën pourö neenem weëre kosangöt ninak ya pipot mëmpenëak kaamök yaalni. ⁷ Pulö pi ngönëntak ompyaö wesak öpenëak neenem weëre kosangöt kom ëak yaningk. ⁸ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ngönën ëwat kaö panë apnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën ngönën öngpököt wa kotiak apnaat. ⁹ Namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën Anutuu yaat kosang mëmpnaataan kön wi kosang yewesautaring öpnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën yau-manörö ompyaö mowasëpnaat. ¹⁰ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ya it ngolöpöt mëmpnaat. Namp weëre kosang mangkën wetete ngön apënëak kön tektek mowasëpnaat. Namp weëre kosang mangkën Pulööre urmerarö pitëm yaautë songönte kom ëëpnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök apnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipnaat. ¹¹ Ya pipot pout mëmpenëak Pul kopëtapöök tekeri wes yaningk. Pël elniak pimtë könöök omën pourö neenem weëre kosangöt kom ë yaningk.

Tiarim koröpö kopëtaö, kaut selap

¹² Omnarö tiar tiarim koröpö kopëtaö. Ën koröpöökë kaut selap. Pël ëen pipot erën ëen koröp kopëtaö pël yaë. Pöta ök omën selap eporö Kristooring erën ëen kopëtap pël yaë. ¹³ Tiar narö Yuta omnarö, narö omën muntarö, narö inëen yaaurö, narö inëen naënörö. Pël ëaap tiar Anutuu Pulöök wa niulëen möönre koröp kopëtaö yeö. Anutuuk pim Pulö ningkën tiar pourö pim Pul kopëtaö wak wëen tiarim lupötë wë.

¹⁴ Tiar ëwat wë. Koröpöökë kaut kopët nent won, selap. ¹⁵ Pötaanök ingesök tol ëak epël apën? “Ne mores won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan. ¹⁶ Ën katëëpökta tol ëak epël apën? “Ne itö won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan. ¹⁷ Koröp pouuk itöt pëen wëanëen tol ëak ngön kat wiipën? Ën koröp pouuk katöt pëen wëanëen tol ëak wot mööpën? Pël naëpan. ¹⁸ Anutu pi ëwat wë. Pim könöök koröpöökë kaut neenem öpnaarek moulmëa. ¹⁹ Koröpöökë kaö epot ke kopëtet pëen ëanëen koröp ëlö yok pangk wi naön ëan tapön. ²⁰ Pël naën. Tiar pöt koröpöökë kaut selap pötök erën ëen kopëtaö pël yaë.

²¹ Itöök moresën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” Ën kepönöökta ingesën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” ²² Won, tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin kaadat won pël yewas pipot won ëëpena pöt ompyaö naön ëëpena. ²³ Ën tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin pasut pël yewas pipot ompyaö wesak ngarangk ëëpena. Ën ëöaatta ompyaö panë wesak kör koëëpena. ²⁴ Pël ëëpnaatak koröpöökë kaö nantön tiar itaangkën ompyaut pël yaë pipot kör nokoëën ëëpena. Anutu pimtök tiarim möönre koröpöt ket elniak kaö nantön utpetat pël yewas pipot puuk kön wiin ompyaö ëën kör koëëpena. ²⁵ Pël ëëpena pötaanök tiarim möönre koröpöök komre kap pöt naën ëëpena. Kaö pout nener kaamök ëëpënëak ëaut. ²⁶ Koröpöökë kaö kopët nent këlangön kat yawiin pöt pout këlangön kat wiipnaat. Ën kaö nent ompyaö wëen pöt pout ompyaö öpnaat.

²⁷ Ar pöt erën eën Kristo pim möönre koröpö pël yeë. Ën neenem wëwëetak pöt pim koröpöökë kaut pël yeë. ²⁸ Pël yaëen Anutuuk pim ingre mor saurö tiarim naë ya omnarö epël ulmëa. Wet réak ngön yaaö omnarö ulmëa. Pöröaarek tektek ngön yaaurö, pöröaarek rê yemoulaurö, pöröaarek ya it ngolöpöt yamëngkaurö, pöröaarek yauman ompyaö yewesauröere omnarö kaamök yaalmëauröere ngarangk yaalmëauröere këm ngön ngolöpöök yaaurö pël ulmëa. ²⁹ Anutuuk pourö ngön yaaö omnarö pël naulmëen ëa. Pourö tektek ngön apënëak naulmëen, pourö omnarö rê moulöpënëak naulmëen, pourö ya it ngolöpöt mëmpënëak naulmëen, ³⁰ pourö yauman ompyaö wasëpënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök apënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipënëak naulmëen. ³¹ Anutuuk ar ngönënë yaat mëmpunëak weëre kosang nimpna pöt taltak kaöet pöt wël ëak önëen kosang eëe.

Pël yaëen nook kan ompyaö panë epö pet elniimaan.

13

Lup sant yaauta ngönte

¹ Ne ka nantëeröa ngön köngkömötëere enselöröa ngön köngkömötë omnarö pangk kat wiipnaat pël yeem lup sant naën yeëanëen nem ngön yaaut kuupre intö ngönötë yaan omnaröa ngön këet kat nawiin yaë pöl kontak yeëan tapön.

² Ën ne tektek omnaröa ök wë ngönën tekeri wasööre ngön öngpökötre ewat poutë songönöt ewat weëre tomönötön mop wiipënëak kön wi kosang wesak maan pël ë pël yeem lup sant naën yeëanëen omën pasuröa ök wëan tapön.

³ Ma nem omnant kom ëak omën ngöntök yaaurö mampööre Kristo pim ngöntaan yak maan naröak newak es newaliin wel wi pël yeem lup sant naën yeëan talte kangut naön eëm.

⁴ Omën lup santring wëa pörö ya wiaptaring wë sant yemowesaurö. Pit omën muntaröa omnantëen kön utpet mowiire pitëmtën kön wiin isën kölokkölok ë pël naën yaaurö. ⁵ Pit omnant omnaröak kön wiin omën muntaröen naalmëëpanëet eën pöt pël naën yaaurö, keimön naën yaaurö. Pit ya sangën naën yaaurö, utpet yaalmëen kangiiir naalmëen yaaurö. ⁶ Pit utpetatëen ërëpërëp naën, ompyaütëen ërëpërëp yaaurö. ⁷ Omën lup santring wëa pörö omnaröak utpet yaalmëen kosang sak wë elmëëpnaatön ompyaö ëëpnaat pël weseë Anutuun kön kosang wiak pim ompyaö ëëpna potën korkor eim wë këlangön kat yawiem kosang sak wëaurö.

⁸ Lup sant yaaö pöt kö nasën ëëpnaat. Ën tektek omnaröa ök Anutuu ngönte tekeri yewesa pöt kö sëpnaat. Këm ngön ngolöpötë yaaö pöteta, kö sëpnaat. Ën ewat ke nentere nent pötta kö sëpnaat. ⁹ Pöt epël. Tiar ewatöt kaut pëen ewat wë. Ën Anutuu ngönteta kaut pëen tekeri wesak yaaurö. ¹⁰ Ënëmak Anutuu wais omën poutë songönte tekeri wes nimpnaatak kaö kot pipot kö sëpnaat.

¹¹ Ne ngaan koturöa ök wë pitëm ngön ya pöl aimaut. Pël ëak koturöa kat yawi pöl kat wieweë pitëm könötë wia pöl wiakaimaut. Pël ëautak omp kaö sak koturöa yaaö pöt ent ë olëaut. ¹² Tiar könitweri këere wot kante itenak këëkë itnaangkën yeë pöl peene Anutuu songönte itenak om kotte pëen ewat yes. Ënëmak Kristoë tekeri sëpnaatak ëö ningkën piin këëkë itaampenaat. Peene pöt tiar Anutuu songönte kaut pëen ewat wë. Akun pötak Anutuu tiarën ewat panë wë pöl pim songön pout ewat sa pet irëpnaat.

¹³ Pël eën kosang wiaapna pöt epot. Anutuun kön wi kosang yewesautere piin kön kosang wiak pim ompyaö ëëpnaaten kor wëautere lup sant yaaut, omën nentepar nent pipot kosang wiaapnaat. Lup sant yaautakëer kaöet.

14

Pulöök weëre kosang yaningk pöta ngönte

¹ Ar lup sant yaaut kaö wesak kosang ngentiak arim karurö sant elméeë. Pël êak pöt ngönênê weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëên ök êeë. Pipot Anutuu ngönte tekeri wasênêak weëre kosang yaningk pipot önëên wet rêak ök êeë. ² Pöta songönte epël. Omên kêm ngön ngolöpöök ya pipop omnaröen nemaan, Anutuun yema. Pi Pulöök elmëên ngön êlëépöt ök yaan omnarö kat nawiin, Anutuukëer kat yawi. ³ Pël yaëetak omên Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omnarö kaamök elmëak pitëm kön wi kosang yewesaut taë wasën kosang sak öpënëak yema. ⁴ Omên kêm ngön ngolöpöök ya pipop pimënt kaamök yaë. Ën omên Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop ingre mor sa pourö kaamök yaë. ⁵ Ne ar pourö kêm ngön ngolöpötê anëak kent yaë. Ën Anutuu ngönte tekeri wesak anëak kent kaö pan. Omên Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omên kêm ngön ngolöpöök ya pöp il yewas. Ën namp kêm ngön ngolöpöök yaan nampök kaip tiak ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt omên kêm ngön ngolöpöök ya pipop ya kaö yamëngk. ⁶ Pötaanök karurö, ne arim naë wais kêm ngön ngolöpöök ök niaan pötak pangk kaamök naalniipan. Pël eëmaatep arim naë wais Anutuu ngön ök neea pöt niam ma êwat nent nimp ma pim kêm ngönte tekeri wesak niam ma ngönên rê niulöm pël eëma pötaar kaamök elniipnaat.

Anutuu ngönte apenëak kêm ngön ngolöpötê pangk naëngan

⁷ Ar omên pasut nger pëep köntak mëmpöore wëlemp köntak tang mö pël yaëên ngön këet pangk kat wiin ma? Kat nawiingan. ⁸ Ën kuupö pas yamëngkên talëpök pangk kat wiak ngaëên ya pël wesak ko eëpën? Pangk pël naëpan. ⁹ Pöta ök arta kêm ngön ngolöp omnaröa pangk kat nawiipanëöök yaan talëpök pangk kat wiipën? Kat nawiipan. Arim ngönöt pas mopöök sëpnaat. ¹⁰ Yang epot poutê omnaröak kêm ngön ke nentere nentak ngön ök ya. Pël yaatak köntak naën ompyaö wesak yaan kat yawi. ¹¹ Ën omên nampök ngön ök neaan kat nawiin eëma pöt puuk neen, “Maimap,” pël yenewasën nookta piin, “Maimap,” pël mowasumaat. ¹² Arim naë tapël wia. Ar weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëak kent yeë. Pötaanök weë ngentiin Ngëëngk Pulöök ulöl wes ningkên weëre kosang ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt önëët.

¹³ Pötaanök omên kêm ngön ngolöpöök apna pipop ngön pöt kaip tiin omnarö kat wiipnaan Anutuun weëre kosang kimang map. ¹⁴ Pöt epël. Ne kêm ngön ngolöp nem köpëltak Anutuun kimang mema pöt nem këmëtere lupmerök yaan könöök naën pas öpnaat. ¹⁵ Pötaanök ne tol eëm? Ne Anutuun kimang nemtê ngöntak lupmerre könöök memaap. Ën Anutuun tan memaanta tapël memaap. ¹⁶ Ma ar namp lupmerök kêm ngön ngolöpöök Anutuun yowe yemaan omên ngolöp weëre kosang pöt naön nim ngönte pangk kat nawiin eëpna pipop tol êak kat wiak kaamök êak, “Yaap,” apën? Pël naëpan. ¹⁷ Ni yaap Anutuun yowe mamëetak omên ngolöp pöp taë nemowaspan.

¹⁸ Ne ar pourö il nuwesak kêm ngön ngolöpöök ngön yaaup yak Anutuun yowe yemak. ¹⁹ Pël yeëetak ingre mor sauröaring yaya yamëëautak nem kentöök ngön kopët omnaröa kat wiipnaatepar amëak kön yawi. Kêm ngön ngolöp selap omnaröa pangk kat nawiin eëpna pöt amaaten kaaö.

²⁰ Karurö, ngönöt kat wiak wël yaataan rungaaröa ök eëngan. Utpet yaaö pötönökëer öngaaröa ök köpël eëe. Pël ëak ngönöt kat wiak wël yaaö pötaan kaäaröa ök ompyaö wesak eëe. ²¹ Ngönën ngön nent epël wia.

“Ne omën eporöen omën naröa ngön maimatëere omën maimaröa këm ngönötë ök maan

pit nem ngönte kat nawiin eëpnaat,
Aköpök pël ya.”

²² Pötaanök tiar kön wiin Anutuuk këm ngön ngolöpötë ngön yaaut ngönën kat wiauröaan won ngönën köpëlorö pim weere kosangöön pet elmëen itaampënëak kön wia. Ën kanguir Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaut ngönën köpëloröaan won kat wiauröaan Anutuu songönte tekeri wasën itaampënëak kön wia. ²³ Pötaanök ar ingre mor saö pourö wa top ëak këm ngön ngolöpötë ngön aim weën ngolöp ngönën kat yawiauröere köpëlorö ilëak itenak pöt arën kön wiin kaökaö yaë pël wasëpnaat. ²⁴ Ën ar ingre mor saö pourö Anutuu ngönte tekeri wesak ök aim weën ngönën köpëlep ma ngolöp kat yawiaup ilëak kat wiak pöt arim yaauten itenak pim saunaton kön wiipnaat. Pim tekeri wesak yaan kat wiipna pötök pim utpet yaaut kom eën ²⁵ pim lupmeri omnant wieëa pöt tekeri sëen itenak rar rë wesirak Anutuun yaya mëak epël niapnaat. “Yaap Anutu arim tekarak wë,” pël niapnaat.

Ngönënëen wa top yaautë ompyaö wesak eëpa

²⁶ Karurö, ne tol niam? Arim Anutuun yaya manëak wa top eëneëtë nampök tan nent apnaat, nampök wetete ngön apnaat, nampök Anutuu ngön ngolöp mena nent apnaat, nampök këm ngön ngolöp naöök apnaat, nampök këm ngön ngolöp pöt kaip tiipnaat. Pipot pout yaëen ingre mor saurö kaamök elmëep. ²⁷ Këm ngön ngolöpötë anëak pöt pouröak anganok kopët naar ma naar namp pöröak kopët pöppöp yaan nampök songönöt kaip tiak ök niap.

²⁸ Ën omën kaip tiipnaap won eën pöt këm ngön ngolöpötë anë pörö ingre mor sauröa wa toptak anganok. Namp pi pël apënëak pöt pëentak Anutuun map.

²⁹ Ën Anutuu ngönte tekeri wesak anëak pöt omën naar ma naar namp aan muntarö ngön pöt kat wiak kom eëe. ³⁰ Namp pi wel aisëaan Anutuuk ngön nent apënëak kön weswes elmëen wal ë apënëak yaëen pöt wet réak tauëë ngön yaaup leng eëp. ³¹ Ar pourö Anutuu ngönte pangk tekeri wesak anëet. Pël yeem pöppöp aan kat wiak nener lup kosang wasënëet. ³² Omën Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaö pörö pitëm ngön apna pötön ngarangk eëe ök apën ma won pöt kön wiip. ³³ Pöt Anutu pi tiar omnant irikor eëpenaaten kaaö, mayaap öpenaaten kent yaaup pötaanök.

Ka nantë Anutuu omnaröa wa topötë yaaul ³⁴ ar ngönënëen wa top yeem öngöröak ngön angan. Moses pim ngön kosangtak öngörö ompöröa ikanöök öpën pël wia. ³⁵ Öngörö, arök wa topötë ngön anë pöt ëöaringët. Pötaanök ar ngön nantë songönöt ewat sënëak pöt arim kaatë ompöröen pëel maan ök niap.

³⁶ Elei, Korin omnarö ar kön wiin arimtokëer omën muntarö il wesak Anutuu ngönte ewat panë wë. Ar kön wiin Anutuu ngönte wet réak arim naë oröön ök aimaurö ma? Ma arimtokëer kat wiaurö ma? Pël won.

³⁷ Arim naëaan namp pi pimtën kön wiin, “Ne Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” ma “Ne ngönënëe weere kosang nant Pulöökë naëaan waup,” pël eëpna pipop pi nem ngön retëng yaë epëten Aköpë ngön kosangët pël wasëp.

³⁸ Namp ngön epët kat wiak yaap newasën eëpna pipopön, “Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” pël nemangan. ³⁹ Pötaanök, karurö, ar Anutuu ngönte tekeri wesak anëëtaan weë ngentieë. Pël ëak këm ngön ngolöpötë yaaut kan

wariingan. ⁴⁰ Ar ngönënëen wa top yaautë omnant irikor eënganëp ompyaö wesak eëë.

15

Kristo wel wiak wal ëa

¹ Karurö, nem Kristoë ngön ompyaut ök niaan ar kat wiak wak wë pipët kaalak ngölöp wes nimpaan. ² Ngön ompyaö pipët ök niaan wak pötakël wëen pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Om pas kön wi kosang wesan talte pël naalniin eëpën.

³ Omën kaöet Anutuuk neen neaan kat wiak nook arën ngës rëak ök niiaut. Pöt epët. Ngönëntak Kristo pi tiarim saunatéen wel wiipënëak ëa pöl ëaup. ⁴ Pël ëak ngönëntak eëpënëak ëa pöl yang kel weerën ket nëntepar nent won sëen kaalak wal ëaup. ⁵ Pël ëak wet rëak Pitaan ëö pet elmëak ënëmak pim ru 12 pöröen ëö pet elmëa. ⁶ Pörekaan pim ru kësang pan 500 pörö wa top ëak wëen ëö pet elmëa. Omën pörö narö wel wiin kësang om öp wë. ⁷ Pörekaan Sems ëö pet elmëak ngön yaaö omën pouröen ëö pet elmëa. ⁸ Pël ëaupök ënëmak ne runga kar yawil pöpë ök utpet yaupön ëö pet elnëaut. ⁹ Ne ngön yaaö omën nem karuröa ök won, utpëtap. Ne Anutuu ingre mor saurö mënak utpet weseimaup yak ngön yaaö yapinte nenëanganë salëp. ¹⁰ Anutuuk komre kolap elnëak pim ngön yaaö omën wes neulëen wë. Pim komre kolap pöt nem naë mos naën ëaut. Nook ngön yaaö muntarö il wesak ya kaö mëneimaut. Pöt nem weëre kosangöök won, Anutuu komre kolap elnëa pötak mëneimaut. ¹¹ Nook ma pitök ngönën ök niian pöt kotte. Kaöet pöt ngönën kopëtet ten pouröak ök niaan kat wiak kosang wesan.

Wel wiaurö weletakaan wal eëpenaat

¹² Tenök, “Kristo weletakaan wal ëaup,” ngönëntak pël ök niaan tol eënak arim naëaan naröak, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” pël aim? ¹³ “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” arim ngön pöt yaap pöt, “Kristo weletakaan wal naën ëa,” pël apa. ¹⁴ Kristo weletakaan wal naën ëanëen tenim ngönën ök yeniautre arim piin kön wi kosang yewesaut kë naën ëan tapön. ¹⁵ Pël ëak pöt pëen won. Ten Anutuun epël niiaut. “Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëaup,” pël niiaut. Wel wiaurö wal yaaut wi naön ëanëen Anutuuk tol ëak Kristo wal ë ulmëan tapön. Pël eën tenim ngön yeniak epotön kön wiin, “Pit Anutuu ngësël wesak kaar yaurö,” pël ëan tapön. ¹⁶ Tiar, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” ngön pël yeëan talte Kristoonta, “Weletakaan wal naënëp,” pël apen. ¹⁷ Kristo wal naën ëanëen arim kön wi kosang yewesaut mos sëen utpetatë öngpök wëan tapön. ¹⁸ Pël eën omën Kristoon kön wi kosang wesak wel wiaurö kö san tapön. ¹⁹ Tiar Kristoon kön kosang wiak pim ompyaö elniipnaaten kor wëen yangerakë wëwë eptakökëer kaamök elnianëen omën muntaröak tiarën, “Kaökaurö,” pël wesak yangerakë yaköm yaaut il wesak yaköm kaö pan elnian tapön.

²⁰ Pël won. Kristo pi yaap wel wiak kaalak wal ëaup. Pi wet rëak wal eën pim pël ëauten tiar kön wiin omën wel yawia eporö Anutuuk tapël weletakaan wal ë niulëëpnaat. ²¹ Pöt epël. Omën kopëtap Atam puuk wel yawia pöt ngës rë nina. Tapël omën kopëtap Kristo puuk weletakaan wal yaaut ngës rë nina. ²² Pöt epël. Tiar Atamë ëarö pötaanök pim ëaul pourö wel yawi. Tapël Kristoring wal menak wë pötaanök Anutuuk weletakaan wal ë niulëëpën sa. ²³ Tiar yaap wal eëpenëak ëa pöl eëpenaat. Kristo pi wet rëak wal ëa. Pël eën ënëm pim orööpnaatak pimëen sa pöröeta wal eëpenaat. ²⁴ Pël eën omën pout won sëpnaat. Akun pötak pi yangerakë ngarangkre omën kaö yapinringörö

kö mowesak Setenë weëre kosangringörö tapël elmëak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu pim Pepap kaalak mampnaat. ²⁵ Peene pöt kaö sak wë pim yaat mëneim wë ënëmak pim kööre tokörö il mowesak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu mampnaat. ²⁶ Kristo pi utpetat il wesak ënëm wel yawiauteta il wesak won mowasëpnaat. ²⁷ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk moulmëen Kristook omnant pout il wesak kaö sak wë,” pël wia. “Omnant pout” ngön pöten tiar kön wiin Anutuuk pimëntta pötring öpnaat pël newasën ëa. Pöt Anutu tapöpök Kristo omnant pipotë kaö sak öpënëak moulmëa pötaanök. ²⁸ Pep pi omënere omnant pout Kristoë ikanöök moulmë pet irën Ruup Pep pim kaö wes moulmëa pöpë ikanöököl wëen Anutuuk tiar pouröa kaö sak öpnaat.

²⁹ Omën wel wiaurö kaamök elmëëpënëak i yamë pörö pitën tolël kön wiipen? Omën wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte oröpmorëen omën narö pit kaamök elmëëpënaan i mëëpën? ³⁰ Ën omnarö kët ël epotë utpet elniak këemre këlangönë rangk yanuulé pöten tolël kön wiipen? Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte ten wal ëëpenaata ngönte ök yaan omën naröak pël naalniin ëëpën. ³¹ Kët poutë ne, “Omnaröak nem Anutuun yak ya yamëngk pötaan nempën ma won?” pël kön yawi. Ngön pipët ne tiarim Aköp Yesu Kristook yal menak wë arim wëwëatön ya ërëpërëp yaë pötaan pil yeniak. ³² Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte nem Epesas kak wakaimautak wal ëëpenaata ngönte ök yaan omnarö kent ngaaröa ök utpet elnëauta kangut naön ëëm. Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte omnaröa ya pöl ëëpen. Pit epël ya. “Ëlpamök wel wiipenaatak peenëer këere imën nëmpa.”

³³ Nant kaar niapanok. Ar utpet yaauröaring önë pöt pitök arim wëwëet utpet niwasëpnaat. ³⁴ Kön irikor pipot sëp wesak könöt wotpil wesak wë. Utpetat ëëngan. Ar kat wieë. Arim naëaan narö Anutuun köpël wë ënëm naën yeëan. Pötaanök ar kat wiak ëö sënëak yeniak.

Möönre koröp maimaö wak weletakaan wal ëëpenaat

³⁵ Naröak epël an koröp. “Wel wiaurö tol ëak weletakaan wal ëëpën? Pit möönre koröp ke tolëëlöt wak wal ëëpën?” ³⁶ Ar pël aan pöt epël niamaat. Ngön pipët ngönën köpëlöröa ngönte. Ar omnant ngëntën mout söp ë yesën rëngapöt yaarö. ³⁷ Arim omnant öpöt yangënt pöt möönre ëp ënëm orööpna pöt nangëntën, lëlëpöt pëen yangënt, korupaëëre omën muntat. ³⁸ Anutu pim könöök lëlëp ke nentere nent pötë elmëen neenem möönre koröpöt yaarö. ³⁹ Wëwëetaring wëaurö tapël wiaan möönre koröpöt ke kopët naö won. Omnaröa möönre koröpö naö, imënöröa möönre koröpö naö, intöröaö naö, pisöröaö naö, pël wë. ⁴⁰ Kutömweri wëauröere yangerak wëaurö tapël wë. Kutömweri wëauröa ë rangiat nant, ën yangerak wëauröaat nant. ⁴¹ Këtëpë ëwaat maim, ngoonöpëëteta maim, ariatë ëwaatta maim. Ën ari pöt kom ëak neenem ëwa ke nentere nent wia.

⁴² Weletakaan wal yaauteta tapël wia. Möönre koröp yang kel yewer epö maimaö, utpet sëpnaö. Ën möönre koröp kaalak wal ëëpna pö maimaö, utpet naëpanëö. ⁴³ Möönre koröp yang kel yewer pö weëre kosang won sak utpet sëen yang kel yewer. Ën weletakaan wal ëëpna pö ompyau, weëre kosangring wal ëëpnaö. ⁴⁴ Möönre koröp yang kel yewer pö yangerakëö. Weletakaan wal ëëpna pö kutömweriö. Yangerakë möönre koröpö wia pöl kutömweriööta wia. ⁴⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Atam, wet réak oröaup, pi yangerakë wëwëetaringëp.” Ën Atam muntap ënëm oröaup, Kristo

pöp, pi Pulööringöp yak wewëeta pep sak wë. ⁴⁶ Pël äaap Pulöökë wewëet wet reäk naaröön. Yang eprekë wewëetakëer wet reäk oröön Pulöökë wewëet ënem yarë. ⁴⁷ Atam wet reäk oröaup, yangerakaanëp, Anutuuk yangetak ket äaup. Ën Atam ënem oröaup Kristo pöp kutömweriaanëp. ⁴⁸ Yangerakë omën pourö Atam Anutuuk yangetak ket äaupë ökörö. Ën omën kutömweri wewëet öpenaarö kutömweriaanëp Kristo pim ök öpenaarö. ⁴⁹ Tiarim möönre koröpö omën yangetak ket äaup pimöökë ök wë tapël ënemak tiarim möönre koröpö omën kutömweriaanëp pimöökë ök öpenaarö.

⁵⁰ Karurö, ngön epët niamaan kat wieë. Tiarim yang koröp epöök Anutuu kak nasëngan. Ma söpre tetring epöök kosang wieëaut pep nasëngan. ⁵¹ Kat wieë. Ne ngön ëlëöp epët tekeri wesak niamaan. Tiar omën pourö wel nawiingan. Narö öp wëen Anutuuk teëntom möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵² Ënemak akun pet irëpna pötak ensel nampök kuup mëngkën it mësak yengaul pöta ök teëntom pan möönre koröp ngolöpö öpenaat. Kuup yamëngkën omën wel wiaurö weletakaan söp won wal yaëen öp wëaurö tiar möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵³ Tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëpnaat. Ma weletaan yaö äa epöök ngolöp sak wëwë kosangët öpnaat. ⁵⁴ Yaap, tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëre weletaan yaö äa epöök ngolöp sak wëwë kosangët epël wia pöt kë rapnaat.

“Anutuuk wel pöt ngep ëën won sa.”

⁵⁵ “Wel pöta weëre kosangët tarëk?

Wel pöta ngaat tarëk? Won.”

⁵⁶ Ngön kosangöt wa olaan saun pöt weëre kosang yeö. Pël äak pötak nga elniin wel yokori. ⁵⁷ Anutu pi tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangtak kaamök elniin wel pöt il yemowas pötaan yowe mepa.

⁵⁸ Pötaanök, nem kar panëerö, ar taintaë wesak taueë. Ar Aköp Yesu pimëen yak ya yamëngk epot mos naëpanëët pël weseë kët ël epotë kosang wesak pim yaat mëneim ön.

16

Yerusalem kak ingre mor sauröaan mon wa top ëëpënëak mëä

¹ Ar Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan monat kopëta wasënëak pöt nem Kalesia yangerak omën ingre mor sauröen ök mëean pöl ëë. ² Ar Anutuuk kaamök elniin ya mënak neenem mon koirënë pötëaan nant kom äak Sante poutë wa top wes wieim ön. Ne waisën wa top wasënëëtaan ya kaö mëngkanëen. ³ Pël ëen ne wais oröön omën arim monat wak sëpënëak ulmëenë pörö Yerusalem ngönënë kaöaröaan wetete pepat menak wes mëen monatring wak sëpnaat. ⁴ Ën monat kaö ëen pöt neering ten pourö sënaat.

Pool pi Korin omnaröa naë sëpënëak mëä

⁵ Ne Masetonia yangerakël sumëak kön yawi. Pötaanök pöl sakök arim naë waisumaat. ⁶ Pël äak akun kot nent arim naë ömaat. Ma wëen kopi akunet pet irëpën koröp. Pël ëen arök kaamök elnëak kan naö koir nangkën pöt nal samaat. ⁷ Ne akun eptak om itningënal el wesak sëen pangk naëpan. Pötaanök Aköpön kat wiin pangk aan pöt akun wali aring ömëak kent kön yawi. ⁸ Peene pöt ne Epesas kak om wëen Pentikos akunet won sëen samaat. ⁹ Pöt omnarö selap ngönënëen kööre tok yaalneëtak ya kaö mëngkën kët orööpënëak Aköpök ngönënë kanö ngolöp wes nangkën wë pötaanök.

¹⁰ Timoti nem yeë pöl Aköpë yaat yamängkaup. Pötaanök pi waisën pöt ya kë sēpnaan sant elmēen. ¹¹ Piin kön wiin irepan. Neere kar narō piin kor wē. Pötaanök ngarangk ompyaō elmēak kan naō koir mangkēn waisēp.

¹² Tiarim karip Apolos pöp pi kar narōaring arim ngēsē waisēpēnēak ke urak maan pangk kengkēn nasēn yaē. Peene won, ēnēmak mop naō orōōn pöt yok pangk waisēpnaat.

Ngōn mēēt

¹³ Ar arimtēn ngarangk kēēkē ēeimeē kön wi kosang yewesautak taē weē. Pēl ēēē lupöt kosang wesak weēre kosangring weē. ¹⁴ Pēl ēēē arim omnant pout ēēnēen lup santetaring ēēē.

¹⁵ Ar ēwat wē. Stepanasre pim kaatakōrō Krik yangerak wet rēak Kristoon kön wi kosang wesak weē ngentiak Anutuu omnarō kaamök elnieim wē.

¹⁶ Karurō, ne kosang wesak epēl niamaan. Omēn ke pilörōere munt narō kaamök elniak ya mēneim wē piporōen itaangkēn arim wotōökōrō pēl ēēp.

¹⁷ Ne arim naē won pötaan ya utpetaring wēen Stepanasre Potunetasre Akaikasringörō pitök arim kangiir waisën ya ērēpērēp yeē. ¹⁸ Pit ne ya kë newasēn wē. Pötaanök arta kat wiak ya kë sēnēēt. Omēn ke pilörōen kön wiin ompyaō sēp.

¹⁹ Ingre mor saō Esia yangerak wēaurō pitök yowe yenia. Ēn Akuilaare ōngöp Prisilaare ingre mor saō piarpim kaatak wa top yaurō pitta Aköpēen yak yowe pan yenia. ²⁰ Tiarim kar pourō yowe yenia. Ar neneren lup santak yowe mēak mor mēnēē.

²¹ Epēt Pool nemtok nem yowe yeniak epēt nemtē moresök retēng yeē.

²² Namp Aköpōn lup sant naalmēen ēēpna pöp pi kö sēpnaap. Aköp Yesu, ni wais.

²³ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naē wiaap.

²⁴ Tiar Yesu Kristook yal menak wē pötaan ar pourōen lup sant yaalni. Yaap.

[Yok pi tapēt.
Ne Pool.]

2 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 26 pöta ök won sêen Poolök pep ewer Korin kakê ingre morörö retêng é mena. Pi wet réak Masetonia yangerakaan pep newer Korin omnaröaan retêng éak wes méen oröön Taitas Korin kakaan pim naé sê koirak pitêm naéaan narö lup kaip tiak wêen narök piin, “Ngön yaaö omên yaapöp won,” pël éa pot ök maan Poolök kat wiak epêt retêng éa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês réaut 1:1-11

Poolre Korin ingre moröröa ngönte 1:12-7:16

Yutia ingre moröröaan kaamök elmêépna ngönte 8:1-9:15

Poolök pim ya mênauta ngönte ök éa 10:1-13:10

Ngön méêt 13:11-13

¹ O Anutuu ingre mor saö Korin kak wêauröere Krik yangerak wêaurö, ne Pool Anutu pimtê kêmatak Yesu Kristoê ngön yaaö omnamp ne tiarim karip Timoti piiring wê pep ewer retêng é yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naé wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mëä

³ Tiar Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya mepa. Tiar kön wiin pi sant yaauta pepap, tiarim Anutu wiap yaalniaup pël yaé. ⁴ Pël yeé kêemre kêlangön nentere nent tiarim naé yaaröön wiap yauwesauap. Pël éên Anutuu wiap yauwas pöl omên narö kêemre kêlangön nentere nent yeön pöt tiarök pim wiap yauwas pötaring pangk kaamök elmêépenaat. ⁵ Yaap, Kristoê kêemre kêlangön kat wieima pöl tiarta kêemre kêlangön kêsang kat yawi. Pöta ök tiar Kristook yal menak wêen pi wiap kêsang nuweseim wê. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ⁶ Tenim kêemre kêlangön kat yawi pöt, ar wiap nuwasên Anutuuk utpetetakaan kama niöpênêak pël yeé. Én Anutuuk ten wiap yauwas pöt, ar wiap nuwasênêak pël yaalni. Ar ya wiaptaring tenim kêemre kêlangön kat yawi tapêt kat yawiin Anutuuk wiap nuwasên önéet. ⁷ Tenim ar ompyaö éênêak kön kosang wian pöt kèlok nasên. Pöt ten kön wiin tenim kêlangön kat yawi pöl arta kat yawi pël yaé pötaanök. Tapêl Anutuuk ten wiap yauwas pöl arta wiap nuwasêpnaat.

⁸ Karurö, ne tenim kêlangön kat wia pöta ngönte ök niamaan kat wieé. Ne ar tenim Esia yangerak kêlangön kat wia pöten éwat sênêak kent éên ök yeniak. Ten pörek sê wêen kêemre kêlangön kêsang tenim naé orök ngep elnia. Pël éên ten kön wiin ompyaö sêna kanö won éên, “Wel wiinaat,” pël ya ngês kön wiaut. ⁹ Yaap, pan ten wel wiinêak yeé pël wesaut. Pël éautak kêemre kêlangön pöt om pas orö naniirêen. Tenimtê weëre kosangötön kön wiin iraan Anutu wel wiaurö wal é yaulmêaup piin kön wi kosang wasênêak omên pöt tenim naé orö nirêaut. ¹⁰ Omên utpet panê nant tenim naé oröön wel wiinêak éaö pötêaan Anutuuk kama ent é niulêa. Wê énémak kaalak utpetetakaan ent é niuleim öpnaap. Ten piin kön kosang elaan pi kaalak ent é niulêépnaap.

¹¹ Pötaanök ar ten kaamök éak Anutuun kimang maé. Pël éên Anutu pi omên selap arim kimang pöt kat wiak kangut ninak ten ompyaö elniipnaan. Pël yaéên ar pim ten kaamök yaalni pöten Anutuun yoöre érép manêet.

Pool pi Korin omnaröen kaar nemaan

¹² Ten tenimtëen kön ompyaö yawi pöt eptaanök. Omën ngönën kat nawiinöröa naë tenim elmëeima pöt, tenim lupöt wiap nasën kōlam wëen Anutuuk kaamök elniin wotpil wesak elmëeimaüt. Ën arim naë elnieima pöt pitëm naë elmëeimaüt il wesak elnieimaüt. Tenim ar pouröa naë elnieima pöt yangerakë ewatōtring won, Anutuuk komre kolap elniin pël elnieimaüt. ¹³⁻¹⁴ Ten ngön öngpököt retëng ë naningkën. Arim sangk kelak ewat sënëët pëen retëng ë yaningk. Peene pöt, ar pōten om kot nent ewat sak wë. Nem könöök këekë ewat sënëak kent yaë. Ar pël ëënë pöt Aköp Yesu pim akun kaöaöök ten arim ewat öñëëtaan kön ompyaö yawiini ar kangiiir tenim kaamök yaalni pōtaan kön ompyaö wiinëët.

¹⁵⁻¹⁶ Yaap, ne arën kön wiin tenimëen kön ompyaö yawi pël yaë. Pōtaanök akun nentepar arim naë waisën pouteparëen ar ya kë sënëak éaut. Pël ëëma pöt, nem könöök Masetonia yangerakë waisumaatak arim naë wais wë olëak Masetonia eprek waisumëak kön wiaut. Pël ëak eprek wë olëak kaalak arim naë wais wëen ar kaamök elnëak wes nemëen Yutia yangerakë sumëak kön wiaut. ¹⁷ Pël kön wiatak arim naë newaisën éaut. Pël éaö pōtaanök ar neen kön wiin, “Kön selap yaaup,” pël yaë ma? Ma kön wiin ne omnant ëëmëak kopëta wesak yang omnaröa é yeë pöl, “Pël naëngan,” weseë “Yok, pël ëëmaap,” kaar ya pël yaë ma? Won pël naën yaaup. ¹⁸ Anutu pi yaap yaaup pöt kön wiinëët. Tapël ne arën niamëak kön selap akun tapëtakëer mak ma won poutepar neniaan éaut. ¹⁹⁻²⁰ Pōta songönte epël. Anutu Ruup, Yesu Kristo pim ngönte ten Sailasre Timoti epaarök ök niaüt. Yesu Kristoë ngön nent ëak kaip tiak nent naën éaut. Won, tenök Anutu omnant ëëpënëak ya pöt Kristook yaë, pël ök niaüt. Pël niaan kë yaarö. Yesu Kristo pim pël yaaö pōtaan tiarök piin, “Pim ngön kosang niwesa pöt yaap,” pël weseë Anutuun yaya maim wë. ²¹ Anutu pimtök ten arring Kristoë naë kosang wes niulëak pim yaat mëmpunëak yenia. ²² Pimënt tapöpök tiar pimtëen yaö nuwesak, “Anutuu Pulö tiar nina pöl pim ompyaö niwas pet irëpënëak kup niwia pöt kë orööpnaat,” pël wasëpenëak Ngëëngk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

Pool pi Korin kakë teënt nasën éauta songönte ök mëëa

²³ Nem arim naë waisumëak ök nia pöt ne kaar neniaan éaut. Anutu pi nem nian pipët yaap pöt ewat wë. Pi nem arim naë newaisën éa pōta songönte ewat wë. Ne Korin kakë waisanëen arën nga niaan ya këlangön éan tapön. Pël ëënganëak newaisën éaut. ²⁴ Nem pël yenia pöt, arim kön wi kosang wasënë kanö nem nga niama pö pël kön wiinëëten kaaö. Yaap, ten kön wiin ar kosang wë Anutuun kön wi kosang yewas. Pël éaap om ar ya kë sënëek yak kaamök elniak ya yamëngk.

2

¹ Ne kaalak wais ya këlangön koir naningkan pël kön kosang wiaut. ² Nook ya këlangön koir nimpaatëp talöröak ya kë newasëpën? Won. Nook ya këlangön koir nimpa pōtaan tol ëak ar ya këlangönring wë ne ya kë newasën? Pangk pël naëngan. ³ Pël ëënë pōtaanök ne arim naë waisën ya kë newasënë salöröak ya këlangön koir nangkanëak pepewer retëng ë ninaut. Pöt ne tiarimtën epël kön kosang wiaut pōtaanök. Nem ya kë suma pötak arta ya kë sënëët. ⁴ Pël ëënëëtak nem pep retëng ë ninautak ne arimëen ya këlangön ëën ing aimeëak ar ya këlangön niwasumëak naën, nem arimëen lup sant kaö pan yaalni pöt ewat sënëak retëng ë ninaut.

Omën utpët éaupë saunet won wasëpënëak mëëa

⁵ Omèn pim utpet éautaan ya kèlangön kön wian pöp nemènt won, arta ya kèlangön koir ninaup. Ne pimèèn nga panè naalmèèngön. Pi ar pourö won, naröakèer ya kèlangön koir ninaup. ⁶ Pim utpet éaö pöt, ne kat wiin omèn selap arök kangit pet iran. Pèl èèn ne kön wiin pet yair. Pötaanök kangit kaalak mangkanok ⁷ yakömring wè sasa utpet èèpanèèn pim saunat won mowesak wa wiap mowesèe. ⁸ Pèl elmèak arim piin lup sant yaalmè pöt sèp newasèn om wia pöt pet elmèèn pi pöten éwat sèpènèak ke urak yeniak. ⁹ Nem ngönte retèng è ninaö pöta songönte eptaanök. Nem ngönöt pout ngaarèk yeö ma won pöta songönte war wasumèak morök elniaut. ¹⁰ Ar omèn namp utpet èèn pim saunet won yemowasèn pöt neenta tapèl èèmaap. Èn omèn namp utpet èèn nook saunet won yemowas pöt arta ompyaö önèet Kristoè èöetak pèl yaè. ¹¹ Pötaanök Setenök tiar utpet elniipènèak kön wieim wè pöten tiar èngk ma e newasèn wè. Pötaanök pi tiar ököök elniak il niwaspanèèn, “Omèn pöpè saunet won mowasèpa,” ne kaalak ök yeniak.

Pool pi Taitasèèn ya ngès kaö èa

¹² Ne kaalak nem Masetonia yangerakè waisumèak èa ngön ngès rèa pöta kaut yal menak ök niamaan kat wieè. Nem Kristoè ngön ompyaut ök amèak Troas kak sè oröan akun pötak ne itaangkèn Aköpök pèl èèmèak kanö tekeri wes yenangkèn omèn kèsang kat wia. ¹³ Pèl éautak ne itaangkèn nem karip Taitas arim naèaan newaisèn èèn ya ngès kaö èèn pi koirumèak pit sèp wesak Masetonia yangerakè waisaut.

Kristook pim weère kosangèt tekeri yewas

¹⁴ Wais wè Taitas koirak puuk arim ompyaö yaauta ngönte ök yenèa. Pötaanök èrèpèrèp èak Anutuun yoöre èrèp yemak. Ten Kristook yal menak wèèn omèn pim il niwasèn inèèn yaalmèaurö tenim naè Anutuuk pim weère kosangèt tekeri yewas. Pèl yaèèn ten wes nimèèn pim ngönte ulöl wasèn omnarö éwat yesèn pöten kön wiin misèng kamp ompyauta ök yaè. ¹⁵ Yaap, tenim ngönèn ya yamèngk pöt Anutuuk itenak tenèn kön wiin misèng kamp ompyauta ök èèn tenim Kristoèèn yak ya yamèngk pöten kön wiin ompyaö yaè. Tenök Kristoè ngönte ök maan wak wèèn Anutuuk utpetetakaan kama yeö pöröere kat wiak kasèng menak kö sèpna pöröa naè ngönèn ya yamèngk pöten Anutuuk kön wiin ompyaö yaè. ¹⁶ Kö yesauta kanöököl wèaö pörö pit tenim Kristoè ngönte ök yak pöten kön wiin wel yawiauta kampöökè ök èèn kasèng menak kö sèpnaarö. Èn wèwèeta kanöököl wèaö pörö pit pöten kön wiin misèng kamp ompyautè ök èèn wak wèwèetak öpnaarö. Talèpök ya epèt pangk èèpèn? Omèn namp pimtök mèngkèn pangk naèpan. ¹⁷ Ya epèt omèn narö mon öpènèak köntak Kristoè ngönte ök ya. Ten pöröa ök won. Anutuuk pim yaatak niulèèn wotpil wesak pim èöetak Kristoè naè rè olèak wè pim ngönte ök yaaurö.

3

Sulöp ngolöpta ya omnarö

¹ Nem Anutuuk ten pim yaatak niulèèn pim èöetak wotpil wesak pim ngönte ök yaaurö pèl yeniak pöten ar kön wiin tenimtok tenimtèn ping wesak yak pèl yewas ma? Ten pöt won. Omèn kaar arim naè wè piporö ar pitèm yaat ompyaut pèl wasènèak pepat omèn muntaröa naèaan wak yewais. Pitèm sèpnaatak arta pep ke tapöt pit omèn muntarö mangkèn pitta tapèl pitèn kön wiin ompyaö sèpènèak pitèmèèn retèng èènèak pit kent yaaurö. Ten pèl naèngan. ² Ar tapöröak tenim lupötè wè tenim wetete pep retèng èauweri

ökörö. Omnarö arim wewë ompyaut itaangkën pötak tenim ya arim naë yamëngk pöta songönte tekeri wasën ompyaö pël wasëpnaat. ³ Tenök arim naë ya yamëngkën Kristoë pepewer pël saurö pöta songönte yoolök wia. Pöt i retëng yaë pötaring naën, Anutu wewëetaringëp pim Pulöök retëng äaut. Pöt kël welingweri won, omën lupmeri.

⁴ Kristoök kaamök elniin ten arimëën Anutuun kön kosang yawi pötaan pil yeniak. ⁵ Ya epët mëmpunëak tenim weëre kosangtak naën. Tenimtok yok pangk ëënaat pël newasngan. Won, Anutuuk weëre kosang ningkën yeë. ⁶ Anutu pimënt tapöpök ten pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak weëre kosang ninaut. Sulöp ngolöp pöt omnaröak retëng äaut won, Anutu Pulöök ök yenia pipët. Moses pim ngön kosang retëng äa pötak elniin kö sëpenëak äauröak Pulöök wewë ngolöpët koir yaningk.

⁷ Anutuuk ngön kosangöt kël wësapöök retëng il Moses mena. Pël äa akun pötak Anutu pim ëwaö omnantëere Moses pim këere wot kantak elmëa. Pël ëën ënëmak ëwa pö wiap yesën Israel omnarö Mosesë këere wot kanten itaangkën it soror elmëa. Ngön kosang kö yesautaring pöt Anutu pim ëwaööring oröa. ⁸ Ën ëwa peene Pulöök omnarö ompyaö yaalni eptak yaarö epö kaö panëö. ⁹ Mosesë ngön kosang omnarö kö sëpenëak äa pöt ëwaööring oröa. Ën Anutuuk omnarö wotpil niwasën wewëetaring öpenëak ya pöt ëwa kaö panëööring yaarö. ¹⁰ Yaap, Moses pim ngön kosang pöt tiar ngaan kön wiin ëwaat pël äa pöten peene kön wiin ëwa wonte pël yaë. Pöt epël. Pulöök tiar ompyaö yaalni epö ëwa kaö panëö ngön kosangta ëwaö il yewas. ¹¹ Moses pim ngön kosang kö sa pöt ëwaööring oröa. Pötaanök omën ompyaö kosang wiaapnaat Pulöök yaalni epta ëwaö kaö panëö.

¹² Ten omën ompyaö pipot kosang wiaapnaat pël kön kosang wieë Anutu pim ëwa tekeri wasëpna pöön kor wë. Pötaanök weë ngentiak pim ngönte tekeri yewas. ¹³ Pël yeem ten Mosesë ök naën yaaurö. Pi Israel omnarö ëwa pim këere wot kantak wieëa pö kö yesën itaampanëak poë koröpök kör koëaup. ¹⁴ Ten tekeri wesak yaketak pitëm lupöt kosang sak wëen yak kön nawiin yaaurö. Pöt epël. Ngaanaan wais peene wë eptak pit Mosesë ngön kosangöt sangk yekelem pitëm lupöt kör koëak wë pötaan kön nawiin yaaurö. Omën namp Kristoök yal ëëpna pötaar Anutuuk kör pöt wilën ëwat sëpnaat. ¹⁵ Yaap, peeneeta pit akun poutë Mosesë ngön kosangöt sangk kelën kat yawia pötë pitëm könre lupöt kör koëën kön nawiin yaaurö. ¹⁶ Pël yaaurö pitëkaan namp lup kaip tiak Aköpë naë rë olaan pöt puuk kör pöt wilën kön tektek sëpnaat. ¹⁷ Pöt tol ëënak? Aköp pi Anutuu Pulö. Aköpë Pul pö omën nampë lupmeri wëen pöt pi ngön kosangre omën muntatë iri naöpan. Pulöök kaamök elmëën ompyaö öpnaat. ¹⁸ Ën tiar pöt, omën nentak tiarim könre lupöt kör nokoëën wëen Aköpë ëwaö tiarëk elniin pim ëwa pö tiarim naë tekeri yes. Aköp pi Pul tapö. Pötaanök ëwa pim naëan yewais pöök tiar ngolöp yanuwasën pim ök seim öpenaat.

4

Ngön yaaö omnarö pitëmtëën kön wiin yang kaputë ök äa

¹ Anutu pi ya ngës ëën pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak niulëen yak ten lup wiap naën, weë ngentiak ya yamëngk. ² Pël yeem utpetat yaëën omnaröak itaangkën ëö koirnganëak ëlëëp yaaö pöt kasëng menaut. Pël äak Anutuu ngönte ngön kaarötring irikor äak morök yaaö pöteta naën yaaurö. Won, ten Anutuu ëöetak pim ngön këët yaan omën pourö pit neenem lupötë kom äak pöt ompyaö pël yewas. ³ Pël yaëetak ngön ompyaö tenim ök ë yeë ept

omèn naröaan ëlëëp wia. Kö yesauta kanöököl yesa pöröaan ëlëëp wiaan kön nawiin ë yaë. ⁴ Ngön ompyaut kat wiak kosang newasën yaë piporö yang omp aköp Setenök pit ëwaat itaampanëak pitëm könre lupöt il mowaria. Èwa pöt Kristo Anutuu ök panëëp pim ngön ompyautakaan yewais. Ngön pötak Kristoë ëwaöön ök ya. ⁵ Ten ngön ompyaut ök yeem tenim ngön nant ök neniaan. Yesu Kristo puukëër Aköp, ën ten pöt om pimëën yak arim inëen yaaurö pël ök ni yeë. ⁶ Anutu pi ngaanëër songöntak koö olëak wiaan ëwa tëëpënëak maan pël ëaup. Pi tapöpök ten pim ëwaata songönte ëwat sënëak niaan pim ëwaat tenim lupötë oröa. Pim ëwaöökë songönte epël. Ten Yesu Kristoon ityaangkem Anutuu ëwaöön ëwat yes. Pötaanök ten arim inëen sak wë.

⁷ Anutuu ëwa ompyaö tenim lupötë wia pö weëre kosangring wiaatak ten pöt, weëre kosangring won, yang kaputé okörö. Pötaanök Anutuu weëre kosang tenim naë won, pimtë naë wia pöt tekeri wasëpënëak pim ëwa ompyaö pö wiapre kor wëaurö tenim lupötë niwia. ⁸ Utpet ke nentere nent yaalniitak pötök panë utpet naniwasën yaë. Ten omnantëen kön selap yeëetak pötëen panë wesak naën yaaurö. ⁹ Kööre tok yaalniitak Anutu pi ten sëp naniwasën yaë. Yanimëngktak wel nawiin yaaurö. ¹⁰ Yesu pim këlangön kat wiak wel wia pöl ten akun ël epotë omnaröak elniin tenim koröpötë këlangön kat wiak wel wi ap yaaurö. Pöt këlangön pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröpötë wë pöt tekeri sëen omnarö ityaangk. ¹¹ Pöt epël. Omnarö pit ten Yesuu omnarö pël niak mën wel niwiipënëak yaë. Pöt könöm pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröp kö sëpna epotë wë pöt tekeri yes. ¹² Pöta songönte epël. Ten wel yawiautakël wë pötak ar wëwëetak wë.

¹³ Ngönëntak ngön nent epël wia. “Ne Aköpön kön wi kosang wesaup yak pim ngönte ök ëaut.” Pötakël tenta piin kön wi kosang yewesaurö yak pim ngönte ök yak. ¹⁴ Ten kön epël wesal yaaurö. Anutu Aköp Yesu weletakaan wal ë ulmëaup puuk tenta Yesuuk yal menak wëen wal ë niulëak arring pim naë niulëen öpenaarö. Pël yewas pötaanök ten kas köpël pim ngönte ök yak. ¹⁵ Yaap, tenim këlangön kat yawi pöt arimëen yakök yeë. Pël ëen omèn kësang pan Anutuun kön wi kosang wasën pi ulöl wesak ompyaö elniin piin yaya maim wëen pim yapinte kaö panë sëpnaat.

¹⁶ Yesuuk yal menak wëen Anutuuk wal ë niulëen öpenaat pël kön wieë wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk. Tenim koröpöt kö sëpënëak yaëëtak lupöt Anutuuk ket ël epotë ngölöp niwasën ompyaö yes. ¹⁷ Yaap, tenim peene yangerak këlangön kat yawi epët kotte, pet irëpnaat. Pötak kaamök elniin wëwë ompyaö kosang wiaapnaat Anutuu naëaan önaat. Wëwë ompyaö pöt puuk ulöl wes ningkën këlangön kat yawi kot epët il yewas. ¹⁸ Ten tol ëënak pël yeniak? Omèn yoolök ityaangk epot kö sëpnaat yak pötëël kön kosang nawiin. Omèn ëlëëp wia pöt kosang wiaapnaat yak pötëël kön kosang yawi.

5

Ngön yaaö omnarö pit lup kosang sak wakaima

¹ Tenim wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk pöta songön nent epël. Yang koröp ka yaamta ök epöök yaam wëen sak ilën Anutuuk koröp ngölöp omèn moresring ket naëno ka ket ëak kutömweri ningkën pöök wëen kosang wiaapnaat. ² Ten yang koröp epööring wë koröp ngölöpö ningkën kutömweri önaataan ing aim wë. ³ Pël ëen tenim koröp epö sëp wesak koröp ngölöpö wak öna pötak tenim lupre könöt yool naöpan. ⁴ Peene pöt, ten yang koröp yaam epööring wë könömöt yeweem ing aim wë. Wel wiak koröp epö

ent ë moolanaaten kön nawiin. Won, Anutuuk koröp ngolöpö ningkën wak ompyaö önaaten kön wia. Anutuuk pël elniak tenim koröp kö sèpna pöökë kangiir ngolöpö ningkën wak piiring önaat. ⁵ Anutu pimënt kopëtapökëer omèn ompyaö pöt tenimëen orö nireen öneak tenim lupre könöt ko ë wia. Pël ëak, “Anutu pim Pulö tiar nina pöl koröp ngolöpö pim kup niwia pö yaap nimpnaat,” pël wasëpenëak Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

⁶ Pötaanök ten lup kosang sak wë. Peene pöt, ten kön wiin yang koröp epööring wë Anutuu wëaurek piiring naön. ⁷ Won, peene omèn ompyaö Anutuuk nimpna pöt ten itnaangkën wieë omèn pipot önaat kön wi kosang sak wë. ⁸ Pël ëëë lup kosang sak wë tenim kentöök koröp epö ent ë olëak Aköpë wëaurek piiring öneak kent kön wia. Ten kön wiin pël ëëna pöt ompyaö pël yewas. ⁹ Pël ëaap yang koröp epööring önaat ma piiring öna pöt kaöet won, kotte. Kaöet pöt ten weë yengentiin Aköpök itaangkën pangk ëëpnaat. ¹⁰ Nem yeniak pöta songönte epël. Wë ënëmak omèn pourö Kristoë ngön ë pet yairaurek oröön yang koröpööring wë omnant eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpnaat.

Anuturing lup kopëtemer sak öpenaata ngönte

¹¹ Kristook tenim omèn eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpna pöten kön wieë Aköpön kasinkasin yeë. Pötaanök ten omnaröen maan pit, “Anutuu ngön pitëm ök yenia pöt yaap,” pël wasëpenëak weë ngentieim wë. Pël yaëen Anutu tenim wotpil wesak kön wiire omnant ë pël yaaö pöt ëwat wë. Ën tenim wotpil wesak wë pöt nem kentöök arta arim könötë ëwat sënëak kön yawi. ¹² Tenim pël yeniak pöt, tenimtok tenimtën wak isak yaan ar tenën kön wiin ompyaö sèpenëak neniaan. Won, arök tenimëen kön wiin isën wak isak anëak pël yeë. Pël ëën omèn narö lupmeri omnantön kön nawiin koröpöökë omnant wak yawis piporöak tenën utpet wesak yaan arök kangiir maan pit ngön won ëëpnaat. ¹³ Pit tenën, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Pitëm ngön pöt, tenën, “Köntak Anutuu yaat pëen kaö yamëngk,” pël wesak, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Ën ar pöt, tenën, “Kön ompyautaring wë,” pël kön yawi wes. Yaap, ar kön tektek nimpunëak kön ompyautaring wë. ¹⁴ Kristo pim tenimëen lup sant yaalni pötak elniin Anuturë arimëen yak ya ompyaö pöt yamëngk. Pöt epël. Ten kön kosang wiin Kristo kopëtapök tiar pouröa kangiir wel wia pötak tiar pourö wel wiaut. ¹⁵ Pim wel wia pöt, omèn wëwëetaring wë eporö tiar yal menak tiarimtën kön wiipenëak won, omèn tiarimëen yak wel wiak wal ëaup piin kön wiipenëak pël ëa.

¹⁶ Pötaanök peene pöt, yang omnaröak muntaröa koröpöt itenak kom yaalmë pöl tenimtok kaalak pël naalmëengan. Yaap, ngaanëer ten pitëm kom yaalmë pöl Kristoon elmëak piin kön wiin omèn pasip pël weseimaut. Ën peene pöt, pël naalmëen tenim Aköp pël yewas. ¹⁷ Yaap, Kristook kaamök elniin ten itaangkën pi omèn wonöpök tenim Aköp pël yewas. Pötaanök omèn namp Kristook yal menak wëen pöt Anutuuk ngolöpö panë yemowas. Pël ëën omèn utpetat ngaan pim naë wiakaima pöt won yesën ngolöpöt yaarö. ¹⁸ Omèn pipot, Anutu pimtok yaalni. Puuk Kristo pim tiarimëen këra yetaprak wel wia pötaan pim kööre tok tiarën elnieima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer saut. Pël ëën Anutu pi ten omèn muntaröenta pim kööre tok pitën yaalmë pöt won mowasëpna kanöön ök manëak niulëaut. ¹⁹ Pipët Anutuuk Kristoë këra yetaprak wel wia pötak tiar omnaröa pimëen kööre tok elmëima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak wë. Anutu pi tiarim utpetatë kangut nimpnaaten kön nawiin tiarim kööre tok elmëima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sèpena ngön pöt anëak niulëaut. ²⁰ Pim pël elniautaan ten Kristoë ngönte yaauröak niain pötak Anutuukta yenia. Ten

Kristoë urtak wë Anutuu naë rë olaan arim piin kööre tok yaalmë pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak önëak ke urak yeniak. ²¹ Kristo omën utpetat naën pöp Anutuuk tiarim utpetat pim rangk mowiin wel wia pöt tiar piik yal menak wëen Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak ëa.

6

Ngön yaaö omnarö pit këemre këlangönring wakaima

¹ Ten Timoti Anuturing ya ngawi yaaüwaarök kosang wesak epël yeniak. Anutuu komre kolap ningkën wa pöt mos ëëpan. ² Pöt Anutuuk epël ëa pötaanök.

“Akun nem ar kaamök elniimëak ëautak ar neen kimang neaan kat wiaut. Pël ëak ar utpetetakaan niömëak yaö ëa pöt kaamök elniaut.” Kat wieë. Peene eptak Anutu ar kaamök elniipënëak yaë. Peene taptak utpetetakaan niöpënëak yaë.

³ Omnaröak tenim ya yamëngkauten utpet wesak apanëak pitëm ya utpet ëëpnaat naalmëen yeë. ⁴⁻⁵ Won, ten Anutuu ya omnarö pöt tenim omnant yaautök tekeri yewas. Ten epël yeë. Këlangönë öngpök wëere këëre ngaë rangk wë, utpet elniire tang nimö, wii kaatak niulëere wa top ëak nga elni, ya kaö mëmpöore ka naökön ëere kaömp won wë pipot pout yeem kosang wë. ⁶ Ten ket won, ëwating wë, omnaröak utpet yaalniin kangiiir naalmëen, sant mowesak Ngëëngk Pulööring wë, lup sant yaurö. ⁷ Ngönën këët ök yeem Anutuu wëere kosang yeö. Puuk elniin wotpil wëen pötak ngaë omnant ingëpre tangre ngilö yeö pöl Setenring nga elöore pim nga yaalni pöt il wari pël yaurö. ⁸ Omën naröak tenën wak isak yaan naröak wak irëak ya. Naröak tenën utpet wesak yaan naröak ompyaö wesak ya. Naröak tenën, “Kaar yaurö,” pël yeniaan ten kaar naën yaurö. ⁹ Pitök irmanörö pël yeniaan yapingring wëaurö. Tenën, “Wel wiipënëak yaë,” pël yeniaan yal menak öp wëaurö. Utpet yaniwasën kö nasën yaurö. ¹⁰ Ya ngës kaö yaalniin pas ya ompyaöring wëaurö. Omnant wonöröak ompyaö yaalmëaurö. Omnantön eël yauröak omnant pout wieëaurö. Tenim pël yaaö pötak ten Anutuu ya omën këerö pöt tekeri yewas.

¹¹ O Korin omnarö, ten omnant ngep naalniin pout war wesak ök yeniak. Ten arën lup sant kaö panë yaalni. ¹² Ten arën lup sant kot naalniin. Arökëer tenën lup sant kot yaalni. ¹³ Pepapë ruuröen ngön ök yema pöl ne epël niamaan kat wieë. Tenim lup sant kaö panë yaalni pöl arta kangiiir tenën elnieë.

Tiar Anutuu ngëëngk tupöt

¹⁴ Ar ngönën kat wiaurö ngönën kat nawiinöröen arim keerö pël wesak pitring yal ëak lup kopëtemer sak öngan. Omën wotpil yaurö pit tol ëak utpet yaauröaring lup kopëtemer sak öpën? Ma ëwaatak wëaurö tol ëak koutak wëauröaring lup kopëtemer sak öpën? Pangk pël naëpan. ¹⁵ Kristoore Seten piarip tol ëak nampnampön ngöntre kar ëëpën? Won. Ën ngönën kat wiauröere kat nawiinörö pitta tol ëak kopëtal sëpën? Pangk pël naëpan. ¹⁶ Ma Anutuu ngëëngk tupëtëre polarö tol ëak erën ëëpën? Pangk pël naëpan. Kat wieë. Anutu wëwëapë tup pöt tiar. Pöta ngönte Anutuuk epël ëa.

“Ne pitring yal ëak pitëm tekarak ömaat.

Ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omnarö pël sak öpnaat.”

¹⁷ Pötaanök Aköpök epël ya.

“Ar utpet yauröa yaë pipot ëëngan.

Pëlëer wëe.

Kewil yaaut kasëng meneë.

Pël ëën nemtok ar niömaan.

¹⁸ Pël ëak pep elniak wëën nem koröngre ru sak önëët.

Aköp weëre kosang pout pangk ëaupök pël ya.”

Anutuuk pël ya pötaanök ngönën kat nawiinöröaring yal menak öngan.

7

¹ Kar panëëro, Anutu pi ngön ompyaö pipotön kup niwia. Pötaanök omën utpet yaaut tiarim koröpre lup utpet yewesa pöt wa moolaan kölam tëëp. Pël ëën Anutuun kasinkasin yeem kölam pëën öpa.

Korin omnarö lup kaip tiin Pool ërëpërëp ëa

² Arim lupöt ten keimön elniingan. Tenök arim naëaan namp korar naalniin ëaut, ma utpet naniwasën ëaut, ma nampön morök elniak pim omën nent naön ëaut. ³ Ne ngön pipët ar utpet yeë pöt war wasumëak neniaan. Nem ngaan niak pöl tenim lupöt arimëën kosang wia. Wel wiipenaat ma öp öpena pout arring pël ëëpenëak kent yaë. ⁴ Ne arën kön kosang panë wiin nem ngönte ngaarëk önëët pël wesak arën kön wiak wa ping yewas. Ten këlangön nentere nent kat yawiem arën kön wiak lup kosang sak wë ërëpërëp kaö panë yeë.

⁵ Ten Masetonia yang eprek wais oröak kë nasën këlangön nentere nent kat wiaut. Pöt ngönën kat nawiinöröak nga yaalniin kat wiaurö utpet sëpanëak kas kön wiaut. ⁶ Pël yaëën Anutu pi omnarö këlangörring wëën wiap yewesaupök ten wiap niwasëpënëak Taitas wes mëën kaalak waisa. ⁷ Pim waisa pötaan pëën won, arim pim wiap mowesan pöta ngönte tenën ök niaan kat wiak wiap saut. Pël ëak arim nem këlangön kat yawiautaan yaköm ëën neen itaampunëak kent ëën nemëën yak arim yaat ke urak yamëngkan pöt ök niaan ya kë kaö parë saut.

⁸ Nem pep ngaan retëng ë ninan pöwerök arim lupöt utpet niwesaut. Pöten ne kön wiin utpet naën yaë. Pep pöwer retëng ë ningkën arim lupöt utpet san akun pötak yaap lup utpetaring ëaut. Peene kön wiin ya këlangön kön wian pöt akun mëntte pötaan ne kön wiin ya utpet naën yaë. ⁹ Won, peene pöt ne kön ompyaö yawi. Pöt ar ya këlangön kön wian pötaan won, ya këlangön pötak lup kaip yatiaut yokoir pötaan ya kë yes. Anutu pimtë könöökë wiaul ya këlangön kön wieimauröak tenim ngönötök ar utpet naniwasën ëaö pötaan ya kë yes. ¹⁰ Pöt epël. Anutu pimtë könöökë wiaul tiarim ya këlangön kön yawia pötak elniin lup kaip yatiaut koirën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Ya këlangön kön yawia ke pil pöten tiarök kön wiin ompyaö yaë. Ën yang omnaröa yaaul yaëën ya këlangön kön yawiem lup kaip natiin ëautak ya sangën eim öpnaat. Tiar yang omnaröa yaaul yaëën pöt pitëm ya këlangön kön yawia ke piptak kö sëpena kanöököl niulëën öpenaat. ¹¹ Pël ëëpenaatak arim ya këlangön kön wiaö pöt, yang omnaröa ya këlangön kön wiautak lup kaip natiin yaaö pöl ar pël naën ëaut. Won, Anutuuk kent kön yawiaul ar ya këlangön kön wiin pöta këët arim naë oröak wia. Pöta këët epël. Nem ngaan utpet arim tekarak wia pötaan pep retëng ëautak ar teëntom wak weë ngentiak utpet yaäö pipët wotpil wesaut. Ar kaalak neering lup kopëtemer sëpenëak kent kön wiin kosang wesak omën utpet pipët ëaö pöp kangut elmëaut. Ar omën pipot pël yaëën pötök utpet pöta songönte arim tekarak won wia pöt tekeri wesaut. ¹² Pötaanök nem pepewer ngaan retëng ë ninaö pöt omën utpet ëa pöpëën won, ma pim utpet elmëa pöpëën won, pep pöwer Anutuuk ëöetak

arim lupöt nemëen kosang wia pöten ar këekë kön wiinëak retëng ë ninaut.

¹³ Arim lup kaip tian pötak tenim lupöt wiap niwesaut.

Tenim lupöt wiap niwesang pöt pëen won, Taitas pim lupmer wiap mowasën ërëpsawi ëautaan ten kön wiin ompyaö ëaut. ¹⁴ Ne ngaan Taitas arim naë newaisën wëen arën ping wesak maan pi arim naë wais ityaangkën ne ëö nasën ëaut. Tenim arën ök niaut pout yaapöt tapël arën ping wesak mëëan pötenta pi arën itenak yaap wesa. ¹⁵ Taitas arim naë waisën ar ngëëngk elmëak sant mowesak pim ngönte ngaarëk wan pöten kön wieë arimëen lup sant elnieim wë. ¹⁶ Ne arën kön kosang wiin nem ngönte ngaarëk önëët pël weseë ërëpërëp yeë.

8

Masetonia ingre mor sauröak Yutia omnaröaan kësangën elmëa

¹ Karurö, Masetonia yang eprek ingre mor sauröa naë Anutuu pim komre kolap elmëen omën nant oröa pöten ten ar ëwat sënëak kön yawi. ² Pit këere ngaë rangk wë ngöntök wakaimauröak pas ërëpsawi kësang ëak Yutia yangerak ingre mor saurö kaamök elmëak monere omnant mampënëak wa rongan ëa. ³ Yaap, ne pitëm ëauten itenak war wesak ök yeniak. Pitëm mampënëak ëa pöt menak kaalak pitëm könöök muntat mena. ⁴ Pit ke urak ten kuure mak maan pit kaamök ëak Anutuu omën Yutia yangerak wëaurö mampënëak kosang wesak nia. ⁵ Pitëm pël ëa pöt tenim monat pëen mampënëak kön wian pöt naën. Pit Anutuu kön wiaul wet rëak Aköpön pëël elmëak tenënta tapël elnia. Pël ëak monat menaut. ⁶ Pit pël ëa pötaanök ne Taitas wet rëak monat mampena ya pöt arim naë ngës rëa pöp piin ya ompyaö yewesa ya pöt yal menak pet irëpënëak kosang wesak yemak. ⁷ Arim omnant yaaö pout ompyaö pan yeë. Kristoon kön wi kosang yewesaöre ngönën ök yaaöre ngönënta songönte ëwat wëaöre ngönën yaat kaö yamëngkaöre lup sant yaalniaö pipot pout ompyaö pan yeë. Pötaanök tapël mon mampunë ya ompyaö pipteta kengkën sak mënëë.

⁸ Ne mon mampunë ngön pipët kosang wesak neniaan. Ar Masetonia omën ingre mor sauröa ëauta ök arim lup sant yaaut yaap pöt tekeri sëpnaan kosang wesak kaamök ëëpënëak ëauten ök yeniak. ⁹ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap elnia pöten kön wia. Pi omnant poutë pepapök pöt kasëng menak arimëen omën ngöntök yaauröa ök sak wakaima. Pöt ar Anutuu naëaan omën ompyaütë pep sënëak Kristook kësangën elnia. Pötaanök arta monat kësangën tapël ëëë.

¹⁰ Arim mon mampunë pöt nem könöök epël niamaan kat wieë. Ne kön wiin arim krismaki iriitak ngës rëak mon wa rongan ëaö pöt pet irënë pöt ompyaö ëënëët. Pöt ar wet rëak mampunëak kön wieë ngës rëaurö. ¹¹ Pötaanök peene mon pöt men pet ireë. Arim wet rëak mampunëak kön wiak kosang wesang pöl neenem wieëaul men pet ireë. ¹² Pöt epël. Arim kentöök kësangën ëak monat mampunë pöt Anutuuk arim naë won pöten kön nawiin, wia pötenökëër kön wiin pangk ëëpnaat.

¹³ Ne ar pit kaamök elmëak mon kaö mangkën ompyaö sak wëen ar ngöntök panë önëëten neniaan, pourö kopëtal önëak yeniak. ¹⁴ Akun eptak arim naë omnant ulöl wia pötaan omën ngöntök wëaurö kaamök ëën pangk ëëpnaat. Ënëmak ar ngöntök wëen ulöl wieëauröak kangiir kaamök elniipnaat. Pël yeem ompyaö önëët. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën kaömp kësang waurö pit nak won wesa.

Ën kotkot waurö pit nak këen naën ëa.”

Pötaanök nem könöök ar pourö kopëtal önëen monat pit mampunëak kön yawi.

Taitasre karaar Korin kakë sëpënëak mëä

¹⁶ Anutu pi Taitasën elmëen nem yeë pöl ar kaamök elniipënëak kent kaö pan yaë pötaan Anutuun yoöre ërëp yemak. ¹⁷ Pi tenim kimang mëëaut kat wia pötaan pëen won. Pimtë kentöök kaamök elniipënëak kent kaö pan ëen arim naë kaalak waisëpnaan yaë. ¹⁸ Akun pötak tenim kar nampta wes mëen Taitasring waisëpnaat. Omën pöp ingre mor sauröak pim ngön ompyaut ök yaauten kön wiin ompyaö yaë. ¹⁹ Pöt pëen won, epteta. Ingre moröröak ten kësangën monat yewaö ya ompyaö pöt kaamök elniipnaaten pi il ulmëa. Aköpë yapinte ngaarëk isën omnaröak tenën itenak, “Pit tiar kaamök elniipënëak kent yaë,” pël apënëak ten ya pöt yamëngk. ²⁰ Pël yaëen omnaröak tenën, “Poolre piiring wëaurö monat ngarangk naën ëa,” pël apanëak kësangën mon yewa pöt ten ngarangk ëë wa top yeë. ²¹ Tenim omnant yeë epot Aköpök pëen itaangkën ompyaö ëëpënëak won. Omnaröakta itaangkën ompyaö sëpënëak kön yawi.

²² Tenim kar munt nampta piaripring wes mëen yewais. Omën pipop akun nantë ök elmëak itaangkën pi kosang ngentiak ya yamëngkaup. Peene pöt pi arim ompyaö yaauten kat wiak ya mëmpënëak kent kaö pan ëak yewais. ²³ Taitas pipop nem karip neering arim naë ya yamëngkaup. Ën omën munt piiring yewais pipaar, ingre moröröak wes mëen yewais. Piarip ingre mor sauröa öngpök ya yamëngkem Kristoë yapinte wak isak yaauwaar. ²⁴ Pötaanök pit arim naë waisën pöt lup sant elmëëë. Pël ëen ingre mor saurö pöten kat wiak tenim arën ping wesak yak pöten yaap wasëpnaan.

9

Kësangën monat kopëta wesauta ngönte

¹ Yaap, arim Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan kaamök ëak monat mampunë pöt yok kopëta wes pet iran ne pël yewas. Pötaanök ne pöta ngönte wali wesak retëng ë naningkan. ² Arim mon mampunëak ngës rëan pöt ne ëwat wë Masetonia yangerak wëauröen arën ping wesak epël ök mëëaut. “Tiarim kar Korin kak Krik yangerak wëaurö krismaki iriifak mon wa rongan ëëpënëak kopëta wesaut.” Pël maan arim mon mampunëak kosang wesan pöten kat wiak pitëm naëaan narö tapël ëëpënëak weë ngentiak wia. Pötaanök ar monat mampunëëtaan wali wesak retëng ë naningkan. ³ Peene pöt, tenim arim mon yawi pötaan ping wesak mëëaut mos ëëpanëak kar wes mëëmëak ök yeniak eporö wes mëen monat men pet irënëen kaamök elniipnaat. Nem könöök arën ping wesak mëä pöl pitring kopëta wasënëët. ⁴ Pël naën ëen Masetonia omën narö neering wais itaangkën ar kopëta newasën ëen pöt tenim arën kön kosang wia pötaan ëö yesën arta ëö sënëët. ⁵ Pël ëënganëak kar eporö wet rëak wes mëen arim naë wais kësangën monat wa top ëënëak neak pöt arring kopëta wasëpnaan këk mamëak kön wiaut. Pël ëen ten ënëm wais itenak tenim këkre töötak won, arim kentöök kësangën monat wa top ëan pël wasënaat.

⁶ Epël kön wieë. Omën namp öpöt kopët nent ngëntëpna pöp këëtta tapël kopët nent oröön wa nëmpnaap. Ën namp öpöt selap ngëntëpna pöp këëtta selap tapël oröön wa nëmpnaap. Pöta ök omën kësangën ëak omnant kësang yemangk poröakëer tapël omnant kësang öpnaarö. ⁷ Arim kësangën monat wa yemangk pöt arimtok neenem kent kön wiaul meneë. Omnaröa këk yaautaan kön selapring mangkanok. Pöt Anutu pi omën lup kengkënring

yemangk pöp lup sant yaalmë. ⁸ Anutu weëre kosangringëpök moup wes nimpnaat. Arim wëwëeta kaamököt ningkën pangk èen kaalak muntat rangk nimpnaat. Pël èen kët ël epotë ar ulöpre moupring wë omën muntarö kaamök kësang elmëënëet. ⁹ Kaamök ëëpenaata ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kësangën yaaup ngöntök yaaurö omnant kësang yemangk.

Pël èen pim ompyaö yaauten omnarö kön nganngan ëeim öpnaat.”

Pël wia pötaanök arta ök tapël ëë. ¹⁰ Anutuuk öpöt omën yangëntaup mangkën pi ngëntën Anutu tapöpök ulöl wes mangkën wa yen. Pöta ök puuk arim wëwëeta kaamököt ningkën öpöt yangënt pöl omën muntarö yemangkën ulöl wasën këet oröak kaö yes pöl arim ompyaö yaaut kaö sëpnaat.

¹¹ Anutuuk ar kësangën ëënëak omën ompyaö ke nentere nent ningkën ulöpre moupring önëet. Pël èen ten arim kësangën monat wak së mangkën pit pötaan Anutuun yoëre ërëp mapnaat. ¹² Pöt Anutu omnarö kaamök elmëak omnant mampunëet koröpöökë kaamököt pëen naalmëengan. Pötak elmëen ërëpre sawi ëak Anutuun yaya mapnaat. ¹³ Ar Kristoë ngön ompyaut ök yaauröak pim ngön pöt ngaarëk wak kësangën ëak Yutia omnaröere omën muntarö omnant mampunë pöt arim kësangën monat mampunë pötak tekeri wasën omën selap itenak Anutuun yaya mapnaat. ¹⁴ Pël ëak Anutu pi komre kolap kësang pan elniin arim naë wia pötaan pitëm könöt arim ngësël wes mëak Anutuun kimang mapnaat. ¹⁵ Anutu pi kësangën kaö pan elniak Kristo tiarim naë wes mëen irëa pöten pangk tekeri wesak naëngan. Pötaanök om yaan sak piin yoëre ërëp mepa.

10

Poolök omnaröa ngön yaaö omnaröen utpet wesak ëauta kanguir mëëa

¹ Pool ne Kristoë pimtën wak irëak wiap elmëa pöl ke urak niamaan. Ar korar wesak neen epël yak. “Pool pi tiarim naë wë wiap ngön ya. Èn kamaarek wë pöt kosang ngön yaaup,” pël yak. Pël yaketak ne tapöpök ke urak epël niamaan kat wieë. ² Yaap, omën tenën, “Pit yang omnaröa yaë pöl yaaurö,” pël yenia piporöen pangk ngön kosang menaet. Pötaanök nem arim naë waisumaatak tapël ngön kosang niamaan elnëengan. ³ Ten yang omnaröa yaë pöl naën yaaurö. Won, ten yangerak wëauröak omën Anutuun kööre tok yaalmëauröen nga elmëënëak yang omnaröa nga yaë pöl naën yaaurö. ⁴ Ngaë omnant wak wë epot yangaakaan wonöt. Anutuu weëre kosangringöt pangk Setenë ngaë ëmö tööl moolëak utpet yemowesaurö. ⁵ Pël yeem ten omnaröa ngönëntaan kaar yaaö pöta songönte tekeri wesak utpet wes yemoolak. Pël ëak pitëm ëwatöt wak yawisa pötak Anutuun ëwat sëpenaata kanö il yemowaria pöta songönte tekeri wesak wa yemoolëaurö. Pël ëak omnaröa kön yawi pöt pout Kristoë ngönte ënëm ëëpënëak kan pet yaalmë. ⁶ Ar Kristoë ngönte ngaarëk wak kengken sa pet irënë pötak arim tekarak narö wa yoolaan pöt këlangën mampunaat.

⁷ Ar omnant yoolök wia pöten këëkë iteneë. Omën namp pimtën kön kosang wiin, “Ne Kristo pimöp,” pël wasëpna pöp pi Kristo pimöp tapël tenta Kristoëërö pël wasëp. ⁸ Aköpök ten weëre kosang ninak ya mëmpunëak niulëa. Pöt ar utpet niwasënëak won, lup kosang niwasënëak pël ëa. Nemtok tenim ya yamëngk epëten ping wesak yaketak nem yak epëten pangk ëö naëngan. ⁹ Ar nem pep epotön, “Ten kas niwesak ököök yaë,” pël wasënëeten kaäö. ¹⁰ Pöt ar naröak neen epël yak. “Pool pi pepatë pöt weëre kosangring kas ngönöt yaëetak tiarim naë wais pöt ngön pasut reireë ngönring ya.” ¹¹ Omën ngön

pöt ya piporö epël kön wiip. Ten kamaarek wë pepatë retëng ë yaningk pipot arim naë wais këet mëmpunaat.

¹² Arim naëaan narö pitëmtën wak isak aim wë piporöa ök ten pël naëngan. Omën piporö naröen kön wiin iraan pitëmtën wak isak aimeë ngön köntaköt sangk keleimeë éwat won wëaurö. ¹³ Ten pöt, Anutuuk ya naningkënten ping wesak naëngan. Pim ya mëmpunëak yaö niaa pöten pëën ping wesak anaat. Pim ya mëmpunëak yaö niaa pöl mëmpö wais arim naë yaarö. ¹⁴ Tenim arim naë wais ya yamëngk pöt Anutuu sowi wia pöt ilap nariin yeë. Won, Anutuuk yaö niaan ten wet réak arim naë wais Kristoë ngön ompyaut ök niaa pötaan tenën ping wesak yak. ¹⁵ Ten omën naröa ya yamëngkaurek së wë ngön mööngk réak yeem tenimtën ping wesak naën yaaurö. Won, kön wi kosang yewesaut arim naë orök ulöl sëën Anutuu yaö niaa pöl tenim yaat arim naë wia pöteta kaö sëpënëak kön kosang wiak wë. ¹⁶ Pël ëën arim naë tenim ya mënaut ulöl yesën ten ar il niwesak yang munt omën naröa ngönën yaat namëngkënkënk së ya yamëngkem omën muntaröa yamëngkaurek pitëm ya mëna pöten ieping ngön naën ëënaat. ¹⁷ Pël ëak ngönëntak ngön epël wia pöt ëënaat. “Namp ërëpsawi ngön apënëak pöm Aköpë elmëa pöt ap.” ¹⁸ Pöt epël. Omën pimtën wak isak ya pöp won, omën Aköpök piin wak isak yema pöpönökëër tiar kön wiin ompyaup pël ëëpnaat. Pötaanök ten ngön yaaö omnarö tenimtën köntak wak isak naëngan. Won pan.

11

Poolök ngön yaaö omën kaaröröa songönte war wesak mëëa

¹ Ne ngak köpël ngön niaan kat wiinëëten kent yaë. Pötaanök niamaan pas kat wieë. ² Arim nem ngönte kat wiinë pöta songönte epël. Anutuu arimëën kön kësang wieë pimëën niwasëpënëak yaë pöl neenta arimëën tapël yaë. Pepapök pim koont ulwas ompyaup omp nampön yaö yaalmë pöl nook ar Kristoën yaö wes niulëaut. ³ Pël ëautak Setenë kamalöpë lupmeri ilëak tiarim ëap Ewa morök elmëa pöl ngönën omën kaarörök arim könöt utpet niwasën ar wotpil wesak Kristoë ënëm nasën ëënganëak ya ngës yaë. ⁴ Nem ya ngës kön yawi pöt epël. Omën narök arim naë wais tenim Yesuu ngönte ök niaa pöl neniaan, pim ngönte wak irikor ëak ök niaan ar kat wiin ompyaö ëa. Ar Anutuu Pulö waurök peene pitök niaan ar ngönën maimet wak pöta iri wë. Ar ngön ompyaut kat wiaurök peene pitök maimet ök niaan kat wiin ompyaö yaë. ⁵ Omën pörö arim naë wais, “Ten Anutuu ngön yaaö omën kaö panëëro,” pël yenia. Pël ëak neen wak irëak yaatak nook pit il yemowas. ⁶ Yaap, ne pitëm ök ompyaö wesak ngön naën yaaup. Pël yaaupök ne ngönënta songönte këëkë panë éwat wë. Ne arring wë pöta songön nentere nent ök yeniem nem éwat pöt tekeri yewasën ar iteneimauro.

⁷ Nem arën Anutuu ngön ompyaut ök niautak ne ar kaö sënëëk yak nemtën wak irëak wë ya mënaut. Pël ëëë ar kaamök elnëak omnant nampunëak kimang neniaan. Nem omnantön kimang neniaan ëan pöten ar neen kön wiin omën pasipök utpet niwesa pël yewas koröp. Won. ⁸ Ne arim naë ngönën ya yamëngkën ingre mor sa ka nantëëroak kaamök elnëa. Ne pitëm naë ya namëngkën wëën pas monere omnant nenaut. ⁹ Ne arim naë wë ngöntök ëën kaamök elnëënëak kimang neniaan ëaut. Won, kar narö Masetonia yangerakaan waisa pörök kaamök elnëën pangk ëaut. Ne ngan ar könön ningkënak arën kaamök elnëënëak kimang neniaanëp peeneeta tapël ëëmaap. ¹⁰ Kristo pim ngön këët nem lupmeri wia pötaan ne yaap panë yenia. Nem arën omnant nampunëak kimang neniaan yeë pöten ping wesak yaan Krik yangerakaan omën nampök il newariin ëëpnaat. ¹¹ Ne tol

ëen pël yeniak? Arën lup sant naalniin yeemak yeniak ma? Won, Anutu ewat wëen ne arën lup sant yaalni.

¹² Ën omën pitëmtën, “Ten Anutuu ngön yaaö omnarö,” pël kaar yenia piporö pitëmtën ping wesak, “Pool pim Anutuu ngön yaauröa yaat yamëngk tapël tenta yeë,” pël yenia. Pël yeniaatak nem arim naë ya mënan pötak arim naëaan monere omnant naön ëautak pit pël yeem arim naëaan kangut yeö. Pötaanök pit kaalak pitëmtën ping wesak, “Poolë Anutuu ngön yaauröa ya yamëngk tapët tenta yeë,” pël apanëak ne arim naë ya yamëngken arim naëaan monere omnant naön ëan pöl ëëmaap. ¹³ Omën pörö pit Anutuu ngön yaaö omën kaarörö. Pit kaar aö morök yaëen omnarö pitën kön wiin Kristoë ngön yaaö omnarö pël yewastak pit wonörö. ¹⁴ Pitëm morök yaalni pöten yaan sak ëëngan. Seten pi ensel ëwaaringöröa ök sak morök yaaup. ¹⁵ Pötaanök pim inëen yaauröeta Anutuu inëen wotpilöröa ök sak yaëen yaan sëngan. Pit ënemak pitëm utpet yaauta kangut öpnaarö.

Pool pi ngön yaaö omnaröa yaat yamëngkem këlangön ke nentere nent kat wieima

¹⁶ Wet rëak niak pöt kaalak amaak. Ne ngak köpël ngön yeniaan ar neen kön wiin, “Köpëlëp,” pël wasngan. Pël ëënëetak, “Köpëlëp,” pël newasënë pöt yok pangk pël wasënëet. Pël yeem omën kaar piporö pitëmtën ping wesak yaan arim kat yawi pöl neenta nem yaaten kot nent ping wesak amaan kat wieë. ¹⁷ Nem niama epët Aköpë këm ngöntak won. Ne köpël ngön niak nem ya yamëngkauten ngak ping wesak niamaan. ¹⁸ Omën narö selap pitëm yangerak omnant yaaütön kön wieë pitëmtën wak isak yaaurö. Pötaanök ne tapël amaan. ¹⁹ Elei, arën kön wiin ewatörö pël yewesautak omën pörö arim naë wais köpël ngönöt ök niaan kat yawi. ²⁰ Pitëm inëen niwasööre morök elniak arim omnant wa ëp ëëre pitëmtën wak isëpënëak arën wak irëak niaöre ë kosaök nimö pël yaëen ar kön wiin ompyaö yaë. ²¹ Ar tenën korar wesak, “Poolre piiring wëaurö weëre kosang wonörö yak omën munt eporöa weëre kosangring ya yamëngk epël naën ëaut,” pël wesak yak. Ngön pipët yaap yak. Pitëm weëre kosangring ngönën ya utpet yamëngk pöl ten naën ëaut. Pël ëautak ar korar wesak tenën kön wiin, “Weëre kosangring wonörö,” pël wesak yaan ne ëö yaë.

Pël yeëetak omën namp kosang wesak pimtën wak isak yaan pöt neenta tapël amaap. Nem yeniak pipët köpëlöröa ngön ya pöl yeniak. ²² Ngön yaaö omën kaar pöröak pitëmtën, “Ten Yuta omnarö,” pël ya. Pël yaatak neenta tapöp. Pit Israel omnarö pël ya. Neenta tapöp. Pit Apramë ëarö pël ya. Neenta tapöp. ²³ Pit Kristoë ya omnarö pël ya. Neenta tapöp, nook pit il yemowas. Elei, ne peene kaalak köpëlöröa ngön ya pöl ngön köntak yeniak. Ne pit il mowesak ya kaö panë yamëngkaup. Nook pit il yemowasën akun selap wii kaatak neulëimaut. Pit il yemowasën akun selap tang nemöimaut. Ne Pit il yemowasën akun selap wel wi ap ëeimaut. ²⁴ Akun mornas pötë Yuta omën kaöarök maan wii uamngsering nemöeimën 39 ëaut. ²⁵ Akun nentepar nent ëak Rom ngarangköröak maan kourmentring nemöaut. Nentak Yuta omën narök kël nemöaut. Akun nentepar nent ëak i kaö wangaök wëen wangaö utpet ëak kaök ilaan ne i kaök ilëaut. Akun pötë nentak i kaök warial seim wëen rök nent kët nent ëak won saut. ²⁶ Ne ngönën ya mëmpö kaare yang nantë yesaup. Pël yaëen i nga yaurem newak saap ëaut. Nantë yesën nemot kain ëëpënëak ëaut. Yuta omën nem karurere omën muntarök nempënëak ëaut. Ka kaöatëere yang omën wonötë utpet ëëmëak ëaut. I kaök kö saap ëaut. Ngönën omën kaarörök nempënëak ëaut. ²⁷ Ne këlangön ya ke nentere nent yamëngkaup. Akun nantë rö kan ka naökön yaaup. Iire kaömp won ëen

këen wëaup. Weë ngentiak ya mëmpëak kaömp ngës olëak wëaup. Ëp yeweem ulpëen won ëen ap yewesaup. ²⁸Pöt pëen won. Kët ël epotë ne ka poutë ingre mor sauröaan ya ngës kön wieim wëaup pötakta ngön yaaö omën kaarörö il yemowas. ²⁹Ingre mor sa namp lup wiap yaëen pöt ne ya këlangön kön yawi. Ën nampök nampön këk maan saun yokoirën pöt ya utpet kön yawi.

³⁰Ne nemtën wak isak amëak pöt omën wiapre kor nem pet yaalni pöten wak isak amaap. ³¹Anutu, Aköp Yesu pim Pepap, tiarim akun poutë yaya maim öpenaap, pi ëwat wëen ne kaar naën, yaap yeniak. ³²Omën nem naë öröa eptak nem wiapre kor yaaut pet yaalni. Pötaanök ök niamaan kat wieë. Ne Tamaskas kak wëen yang omp ak Aretas pim yang ngarangkëp ne wali neöpënëak kaöökë ëm kanötë nga wieima. ³³Pël ëen nem karurök ne kolöm ëp kërëëpök waulak wii tæk ëm kan kotuuk wilëngkëel wes nemëen yangerak ngentiak örök kas saut. Omën nem wiapre kor yaaut pet yaalni ke piptenökëer wak isak yeniak.

12

Aköpök Poolön wangarëtak omnant pet elmëa

¹Nemtën ping wesak aan pangk naën yaëetak kontak ping wesak niamaan. Ne wangarëtak Aköpök omnant pet elnëen ityaangkën ngön ëlëëpët ök neauta ngönte ök niamaan. ²Ne Kristoë omën nampön ëwat wë. Omën pöp pi ngaan Anutuuk koirak së kutömweri omnant pet elmëen itenak wëen krismaki 14 ëak won yes. Pi yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ëwat wë. ³Anutuuk omën pöp koirak kutömweri sa pöt pëen ne ëwat wë. Yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ëwat wë. ⁴Pi pörek wë ngön ke nentere nent yang omnaröa pangk naënganëet kat wia. Ngön pöt ök apanëak Anutuuk nga mëea. ⁵Omën pöpönökëer ping wesak amaap, nemtën won. Nemtën ping wesak amëak pöt nem wiapre kor yeë pötenökëer amaap. ⁶Ne nemtën ping wesak amëak pöt omën köpëloröa ngön ya pöl naëngan, yaap amaap. Yok pangk amaatak omnarök neen kön wiin ispanëen pël naëngan. Omën nem ya mëmpöore ngön aö pël yaëen ityaangk pipot pëen wiaap.

Këmampön öngöökë yewal pöl Pool pim koröpöök këlangön nent wiakaima

⁷Nem omën kutömweri sa pël yeniak pöp nemënt tapöp. Pörek sëen Anutuuk omën nentere nent pet elnëen itaampöore kat wi ëan pötön wak isak kaö panë wesak anganëak Anutuuk kön wiin këlangön nent nem naë örök wia. Pöt këmampön öngöökë yewal pöl Setenök wap elnëen këlangön kat wiak nemtën wak isak naën yaaup. ⁸Pël ëen sëp newasëpënëak akun nentepar nent Aköpön kimang mëëaut. ⁹Pël maan pi kangiiir epël yenëa. “Won, ne ni komre kolap elniin pangk yaë. Ni wiapre kor yaëen pöt nem weëre kosangöt ningkën nim naë yoolök yesën omnarök këkë itaampnaat.” Pël neaan pötaanök Kristoë weëre kosangöt nem naë öröpënëak nem wiapre kor yaautön ërëpsawiarang kaö wesak amaap. ¹⁰Pötaanök wiapre kor wëen narök utpet wesak yenëa. Pël yaëen ne ngaë rangk wëen pit utpet newasën këlangön kësang kat yawi. Omën pipot pout ne Kristoë yaat yamëngk pötaan nem naë yaaröön pötëen ya kë yes. Oröptaan ya kë yes? Ne wiapre kor wëen Kristook weëre kosangöt yenang.

Pool pi Korin omnaröaan ya ngës ëa

¹¹Nem yeniak pipët, köpëloröa ngön ya pöl nemtën ping wesak nian. Ne pël amaaten kaaö yaëetak arimtok neen ping wesak naën yeë. Pël yak pötak

elnëen pil nian. Ne omën pasipök omën arim naë wais, “Ten ngön yaaö omën kaö panëerö,” pël niaan kat wiin ompyaö yaë pöröak ne il nenewasën yaë. ¹² Ne arring wë lup wiapring retëng it ngolöp weëre kosangringöt, omnaröak pangk naënganëët, ngön yaaö omën yaapöröa mëmpna salöt mëneimaut. Pötak ne ngön yaaö omnamp pöt pet elnia. ¹³ Nem ka nantë ingre mor saurö kaamök elmëan pöl ar naalniin ëan ma? Won, ne tapël kaamök elniaut, kopët nentaar naën. Pöt ne ar könöm ningkanëak arën kaamök elnëak koröpöökë omnant nampunëak kimang neniaan ëaut. Nem arën monere omnant kimang neniaan ëaö ompyaö pöten utpet ëan pël yewas ma? Elei, utpet pipotön nemëen kön utpet wiingan.

¹⁴ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisumëak ko yeë. Pël ëak wais arën omnantön kimang neniangan. Ne arim monat ömëak won, Kristo pim omën panë niwasumëak waisumaap. Tiar omnarö rungaaröak ëlre peparök kaamök naalmëen, ëlre peparökëër rungaarö kaamök elmë yeë. Tapël nook arim pep sak wë pötaan arim naëaan omnant naöngan. ¹⁵ Nook pöt, arim lupre könöt ompyaö sëpënëak nem omnant pout këöpöt wesak nem wëwëeteta pëël elniima pöten ya kë yes. Ne arën lup sant kaö yaalniin ar kangiri kot elnëen ma?

¹⁶ Ar naröak neen epël yak. “Yaap, Pool pi ëöetak tiarën omnantön kimang yeniem könöm naningkën ëaut. Pël ëautak pi morök yaaupök ëlëëp pël elniak wiap sësë niaan pim iri ilëaut.” Pël aö ar neen kön wiin, “Pi omnarö tiar morök elniin pim iri ilapenëak wes nimëa,” pël yewas. ¹⁷ Arim pël yewas piptaan pëël niamaan. Nook omnarö wes mëen waisa pötak morök elniin nem iri ilëaurö ma? Won. ¹⁸ Ne Taitasën arim naë waisëpënëak këk mëak tenim kar nampring wes mëen waisaut. Akun pötak Taitasök morök elniak arimot ëlëëp wa ma? Won, tenip pouwaar kön kopëtal wiak kopëtal yauwaar.

¹⁹ Nem kar panëerö, arök tenën, “Wotpil yaauro,” pël wasënëak retëng ë yaningk pöt kön wieim wë ma? Won, ngön epot pout, ten Kristook yal ëak wë Anutuü ëöetak ar kosang sënëak ök yeniak. ²⁰ Ne arim naë wais itaangkën nem kent kön yawi pöl won wëen itaangkönëak ya ngës yaë. Tapël arim kent kön wiaul naalniin nga elniingönëak ya ngës yaë. Arim naë wais itaangkën utpet ke epëlöt arim naë wiaapanëak ya ngës yaë. Ngön nga yaalaöre war yaaö, ya sangën yaaöre keimön yaaö, ökre was yaaöre ngönöt kain wak yaaö, wak isak yaaöre komkap yaaö utpet pipot arim naë wiaapan. ²¹ Arim naëaan narö öngre omp nga eimeë lup kewilring wë koröpöökë kentötë ënëm eimaut lup kaip tiak wa nemoolaan wëen nem kaalak waisumaatak itenak Anutu nemopök elnëen ëö sak arim ëöetak ing aan kön wiin irapanëak ya ngës yaë.

13

Poolök Korin omnaröen pitëm kön wi kosang yewesaut këëkë ngarangk ëëpënëak mëëa

¹ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisën nentepar nent ëëpnaan yaë. Nem wais elniima pöt ngönëntak ngön nent epël wia pöta ök ëëpenaat. “Omën namp utpet ëen ngön ë pet irënëak pöt omën naar ma naar namp itena pöröak ök aan yok pangk pet irëpnaat.” ² Ne ngaan arim naë waisën akun nentepar ëa pötak omën saunaringöröere ar muntarö pouröen pepanöm niak pöl peene kamaarek wë tapël yeniak. Nem waisumaatak mait naalniin ëëmaat. ³ Ar, Kristook kaamök elniaan pim ngönte ök yaan,” pöta këët itaampunëak kent yeëerek nem waisumaatak mait naalniin nga yeniaan itaampunëët. Kristook omën nent elniipënëak pöt wiap naalniipan, weëre kosangring elniipnaat. ⁴ Yaap, ngaan wiap yaëen këra yetaprak möaup.

Peene pöt Anutuu weëre kosangööring wal äak wë. Tapël ten ngön yaaö omnarö Kristook yal eeë weëre kosang won yeë. Ën arën elniina pöt piiring wë Anutuu weëre kosangtaring wë pöta songönte tekeri wasënaat.

⁵ Ar kön wi kosang yewesautaring wë ma won pöten itaampunëen arim lupöt morök elmëak songönte tekeri wasën. Yaap, arim lupötön ök elmë pat ëën. Ne kön wiin Yesu Kristo arim lupötë wë pël yewas. Pël yewasetak arim lupöt ök ëënë akun pötak ar ök ëën kön wi kosang yewesaut won wiaan pöt pi arim lupötë won pël ëëpnaat. ⁶ Pël ëëpnaatak nem kön kosangtak arimtok tenim lupöt morök elniak Yesu Kristo wë pöten ewat sënëët. ⁷ Ten ar utpet ëënganëak Anutuun kimang maim wë. Pöt omnarö ten ar kaamök elniin ompyaö yeë pöt itenak tenën, “Poolre piiring wëaurö ngönën ya këët yamëngk,” pël apënëak won, ar ompyaö ëënë pötenökëer kimang maim wë. Ar ompyaö yaëën pöt tolëël wotpil niwasën? Pël naëngan. Pël ëëna kanö won ëën ngön yaaö omnaröa weëre kosangöt tenim naë wia pöt tekeri nasën ëëpna pötaan omën narö tenën, “Poolre piiring wëaurö pit ngönën ya këët namëngkën yaë,” pël apnaat. Pël apnaatak ne omnarök tenën ping wesak apënëak kent kön nawiin. Om ar ompyaö ëënë pötenökëer kent yaë. ⁸ Pöt tolëël? Tenim ök epëlörök ngön këët il nemowariingan, om kaö sëpnaan kaamök ëënaat. Pötaanök ar ngön këët ngaarëk wak wotpil wëen tenök pangk wotpil naniwasngan. ⁹ Tenim arim naë waisënaatak ten itaangkën ar ngön këët ngaarëk wak wë weëre kosangring önëetak ten weëre kosangring wotpil naniwasën omnarö korar wesak tenën, “Poolre piiring wëaurö wiapre kor yaurö,” pël wasën pöt ten ya kë sak önaat. Pötaanök ar Anutuu ngön këët ngaarëk wak arim wëwëat wotpil wasënëëtaan piin kimang maim wë. ¹⁰ Aköpë weëre kosang nena pöt pim omnarö utpet wasumëak won, taë wasumëak nenaat. Pötaanök ne arim naë wais itaangkën ar saunaring wëen këlangön kat wiinëen niangönëak kamaarek wë pep epwer wa korkor ngön retëng ë yaningk.

Ngön mëët

¹¹ Ngön kaut epël niak pet irum. Karurö yaköm. Arim wëwëat wotpil wesak ön. Pël äak wa korkor ngön epot kat wiak lup kopëtemer sak mayaap ön. Pël ëën Anutu lup santre mayaap pepap arring öpnaat.

¹² Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Anutuu omën eprek wëaurök arën yowe yenia.

¹³ Aköp Yesu Kristoë komre kolap, Anutuu lup sant, Ngëëngk Pulöökë wiapre kor pöt arim naë wiakaim öp.

[Yök pi tapët,
Ne Pool.]

Kalesia

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 17 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Aköpë ingre mor Kalesia yangerak wëaurö retëng ë mena. Pool pi wet rëak Kalesia yangerak Antiokre Aikoniam, Listraare Tepi ka pötë sê ngönën kopëlöröen ngönën ök maan kat wiak Yesuu ingre mor sa (Ngön Yaaö Omnarö 13, 14). Wê akun nentak Yuta omën Poolë ngönten kaaö ëa narö pitëm naë sê Anutuuk pit wotpil wasëpnaan Mosesë ngönte ngaarëk opënëak maan pitëm ngön kaar pötë ënëm ëa. Pël ëen Poolök kat wiak omën Yesuun kön wi kosang wasëpnaarökëer Anutuuk wotpil wasëpnaarö pël retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-10

Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa 1:11-2:21

Anutuu komre kolap ngön ompyaut 3:1-4:31

Kristoë wëwë pöt wii kaatak wë pötak ök won 5:1-6:10

Ngön mëet 6:11-18

¹⁻² O Anutuu ingre mor sa Kalesia yangerak wëaurö, ne Pool Yesuu ngön yaaö omnamp kar naröaring wë pep epwer retëng ë yaningk. Omnarök ne ya epët mëmpëak yaö nenëaan ma wes nenemëen ëaut. Won, Yesu Kristoore tiarim Pepap Anutu, Yesu weletakaan wal ë moulmëa pöp, piaripök ya epët mëmpëak yaö neeaut.

³ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap. ⁴ Kristo pi tiarim Pepap Anutu pim këm ngönte ngaarëk wak tiarim utpetatëen pim wëwëet këepöt wasën mëngkën wel wia. Pöt tiar yangerak utpet eim wë epotëëlaan ent ë nuulëepënëak pël ëa. ⁵ Pötaanök tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

Yesu pim ngön ompyaö pöt kë kopëtet

⁶ Elei, ar Yesu Kristo pim komre kolap elnieimeë Anutu puuk yas niaan wëen kaar omën narök pitëm könötëaanöt ngönëntak yal menak ök yeniaan kat wiak wali nasën wiaan kaalak pi sëp yemowasën ne yaan yes. ⁷ Pël ëaap ngönën kë kopët tapët wia. Ën omën munt narök lup wa irikor elniak Kristo pim ngönente utpet wasëpna pöröaar wë. ⁸ Pötaanök tenim naëaan nampök ma kutömweriaan ensel nampök tenim wet rëak ngönën ök niia pöt wa irikor ëak ök nian talte es parëaöökë kanöökë yaö sën. ⁹ Tenim ngaan ök niia pöt kaalak epël ök niimaan. Omën ngönën ök niaan wa pöt wa irikor ëak maimat ök niia piporö es parëaöökë kanöökë yaö sëp.

¹⁰ Ne ngön pöt omnarök kat wiak nemëen ya kë sëpënëak ëan ma? Won pan. Ne Anutuuk nemëen ya kë sëpënëak kent yaë. Ma omnarök nemëen kön wiin isëpënëak kent yee ma? Pël ëan talte Kristo pim inëen omnamp pël nasën ëëm.

Pool pim Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat ngës rëauta ngönte

¹¹ Karurö, ne ök niimaan kat wieë. Nem ngönën ök niaan kat wieim wë pipot omnaröa könöökëan wonöt. ¹² Ne omën nampök ök neeaöre rë neulö pël naën. Yesu Kristo pimtök tekeri wes nenaut. Pötaanök nem ngönën ök yeniaak epot këët.

¹³⁻¹⁴ Nem Yuta omnaröaring wë ngönënta ënëm eima pöta ngönte ar yok kat yawiaurö. Ne Yuta omën tenim kaöaröere ëere körööröa ngönötë ënëm ëëmëak wëe ngentieimeë nem kar narö il mowesak kaö saup. Pël ëeimeë ingre mor

saurö pitëm Anutuun kön wi kosang yewesa pöt sêp wasëpënëak utpet panë moweseimaup.

¹⁵ Pël äautak ne nem ëlëpë yaatakaan naaröön wiaan Anutuuk komre kolap elnieimeë yaö newesak pim yaat mëmpëak yas neea. ¹⁶ Pël ëak pi pim Ruupë ngönte köpël omnaröen ök memëak kön wiak ënemak pim Ruupön pet elnëa. Pël ëën akun pötak ne omnaröen pim songöntaan pëël nemaan äaut. ¹⁷ Pël ëak ne Yerusalem kakël Yesuu ngön yaaö wet rëak wakaima pöröa naë nasën, Arepia yang ngönën ngarangk won pörekël saut. Pörek sê rëak Tamaskas kakël saut.

¹⁸ Anutuuk pim Ruupön pet elnëen wë krismaki nentepar nent won sëen Pitaan ngönngön memëak Yerusalem kakël saut. Pörek sê piiring wëen sant nentepar sa. ¹⁹ Pörek sê wë Yesuu ngön yaaö munt naröen itnaangkën, Aköpë nangap Sems pöpönökëer itenaut. Pötaanök ar Yesu Kristo pimtök pim ngönte tekeri wes nena pöten ëwat wë. ²⁰ Ngön e retëng yeë epot kaar won, Anutuu ëöetak yaap panëët.

²¹ Ne Pitaare Sems piarpim naë sê wë Siriaare Silisia yang pöteparëël sê wakaimaut. ²² Pël äaan akun pötak Yutia omën Kristoë ingre mor sak wëa pörö pit neen itenak ëwat nasën ëa. ²³ Pit om omnaröak ngön pëente epël aan kat wia. “Tiar ingre mor saurö mö waö elnieimaupök peene ngön tapët ök ya.” ²⁴ Pël ëak pit nem naë oröa pöten Anutuun yaya maima.

2

Pool pi Yerusalem kak sê Yesuu ngön yaaö narö koirra

¹ Ne Yerusalem kakë nasën wëen krismaki 14 ëak won sëen kaalak sumëak Panapas koirak Taitasring ten pourö saut. Taitas pi Yuta omën wonöp yak tenim yaaul koröp kaut nailënp. ² Ne köntak nasën, Anutuuk ök neaan saut. Pël ëak köpël omnaröen ngönën ök yamëea pöten ngönënë wotöökörö pëen wesak nem ya yamëngkaö pötaan ëngk ma e wesak kan newariipanëak ök mëëaut. Pit nga neaan nem ya mëmpö imautre ënem mëmpö suma pöt mos sëpanëak ök mëëaut. ³ Pël ëën pit Taitas neering wëaupön Krik omnamp wesa. Pël äautak nem ngönte kat wiak Yuta omnaröa yaaul koröp kaut ilëpënëak nemaan ëa. ⁴ Pël äaap ngönën omën kaarkaar narö pit Yesu Kristo puuk tiar wil niulëen wëaö pöten itaampënëak ingre mor saurö tenim tekrak ëlëp ilëa. Omën pörö pit tiar Moses pim ngön kosangta öngpök niulëen Kristo sêp wesak wii omnaröa ök sak öpenëak yaaurö. ⁵ Pël yaauröak arim naë ngön ompyaut wa irikor ëëpanëak ten pitëm Taitas pim koröp kaut ilëpna ngön pöt kot nent kat nemowiin äaut.

⁶ Ën omën omnaröak ngönënë wotöök yewas pörö pit tol ëa? Ne omnaröak pitën kön wiin irapna ma isëpna pöten kön selap naën. Pöt Anutuuk itaangkën komkap ëak wi naön. Ngönënë wotöök pörö pit ngön ngolöp nent ök nenëaan. ⁷⁻⁸ Won pit nem ya yamëngka pöten itenak epël kön wia. Anutuuk Pita pi Yuta omnaröa naë Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat mëmpënëak weëre kosang menak kaamök elmëaupök tapël ne köpël omnarö arim naë Yesuu ngön yaaö yaat mëmpëak kaamök elnëaut. Pötaanök pit epël kön wia. Anutuuk Pita Yuta omnaröen ngön ompyaut ök maim öpenëak yaö mëëaup. Ök tapël kaalak köpël omnarö arën ök niaim ömëak neen yaö neea. ⁹ Pël ëën Semsre Pitaare Son omnaröak ngönënë wotöök mowesa pörö pit Anutuuk ne komre kolap newesak ya epët nena pöten kön wiak ten Panapas ngöntre kar elniak mor yaningk. Pöt pit kön wiin tenip köpël omnarö arim naë ya yamëngkën pit Yuta omnarö pitëm naë ya mëmpnaat pël wesa pötaanök pël elniaut. ¹⁰ Pël ëak

ngön kopèt nentakëer epël niaut. “Ngöntök yaaö tenim naë wëaurö ompyaö elmëen.” Pël niaan neenta tapël kön wiak kent ëen kosang wesak mëneimaut.

Poolök Pitaë saunet war wesak nga mëä

¹¹ Ënëmak Pita Antiok kak wais utpet nent ëen nook omnaröa ëöetak nga mëëaut. ¹² Pita pi utpet epël ëa. Wet rëak pi köpël omnaröa naëaan ingre mor sauröaring kaömp ngawi neim wëen Sems puuk omën narö Yerusalem kakaan wes mëen waisa. Pël ëen Pita pi omën Anutuuk ompyaö elmëëpënëak koröp kaut ilëpënëak këk yamëëa pöröen ök maan kaaö mepanëak kas ëen akun pötak ngës rëak omën wet rëak piiring kaömp ngawi neima pöröaring kaalak pël naën ëa. ¹³ Pël yaëen Yuta omën pim karuröeta tapël korar yaëen Panapas piita pitëk yal mena. ¹⁴ Pël ëen ne itaangkën pit wotpil wesak ngön ompyauta kan wotpilöök nasën yaëen omnaröa ëöetak Pitaan nga mëak epël mëëaut. “Ni Yuta omnampök köpël omnaröaring kaömp ngawi neimëé Yuta omnaröa yaaut sëp yewasën. Pël yeemak tol ëen köpël omnaröen Yuta omnaröa yaaul ëëpënëak kosang wesak aimën?”

Namp pi Yesuun kön wi kosang wesak pöt wotpil öpnaat

¹⁵ Yaap, ten köpël omën Moses pim ngön kosangta ënëm naënöröa wëwëetakël naaröönörö, Yuta omnaröa wëwëetakël oröaurö. ¹⁶ Pël ëaap ten ëwat wë. Anutu pi omën Moses pim ngön kosangta ënëm pëen ëëpënëak yaaö pöpön, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. Won. Omën Yesu Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpönök, “Omën wotpilëp,” pël mapnaat. Pötaanök Yuta omnarö Anutuuk tenim Mosesë ngön kosangta ënëm yeë pötaan won, Kristoon kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilörö,” pël niapënëak Yesu Kristoon kön wi kosang wesaut. Pöta songönte epët. Omën namp Moses pim ngön kosang pëenta ënëm ëëpënëak yaëen Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. ¹⁷ Pël ëen ten Yuta omnarö Kristoë naë së rë olëak önëak ëäkök saun omnaröa ök yeem pöt tol an? Kristo pi utpetatëen këkre tö yaaup pël an ma? Won ë won pan. ¹⁸ Ne Moses pim ngön kosangöt moolëaupök kaalak së olëaurekaan öma pötak omnarök neen, “Saun omnamp,” pël neapnaat. ¹⁹ Ngön kosangtak mö wel newiin peene pöta iri ilëak naön. Pël elnä pöt Anutuu naë rë olëak ömëak elnä. ²⁰ Ne Kristooring këra yetaprak nemöön wel wiaup. Pötaanök nem peene wë epët nemtok won, Kristo pimtok nem lupmeri wë. Pël ëen Anutu pim Ruup kön wi kosang yewas pötaan peene wëwëetaring wë. Pi nemëen yak pim wëwëet këëpöt wasën möön wel wia. ²¹ Ne Anutu pim komre kolap pöten utpet wesak naën. Ngön kosangtak saunat won yewesaut wieëanëen Kristo këpök wel wian tapön.

3

Ngön kosangta ënëm yaaöre kön wi kosang yewesaö pöta songönte

¹ Kalesia omën kaökaurö aë. Ne Yesu Kristo pim koröpö këra yetaprak möa pöten këëké ök niaan ëwat saurök tol ëen omën narök kön irikor elniin Moses pim ngön kosangötë iri ilanëak yeë? ² Ne omën nenten pëlpël niamaan ök neaë. Ngëëngk Pulö wan pöt tol ëak waurö? Ngön kosangöt ngaarëk wakök waurö ma ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan waurö? ³ Ar tol ëen kaökaö yeë? Ngëëngk Pulöök kaamök elniin wëwë ngolöpët ngës rëaurök Ngëëngk Pulö sëp wesak arimtok arimté koröpöök kaamök elniin wëwë ngolöp tapët önëak kön wia ma? ⁴ Omën kësangöt arim wan pöt pas waurö ma? Ne kön wiin pas naön ëan pël yaë. ⁵ Nem wet rëak pëlpël niaa pöt kaalak rangk niamaan yeë. Anutuuk Ngëëngk Pulö ninak arim tekarak retëng nant yaalni pipot ngön kosangöt ngaarëk wakök yewaurö ngön ompyaut

kat wiak kön wi kosang yewesautaan yewaurö ma? Ar pipot ewat wëak sëp wesak kaökaö yeë.

⁶ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang mowasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesautaan piin, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël mëëa.” ⁷ Pötaanök ar epël kön wiin. Omën Apramë ëaul ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewas piporö yaap Apram pim ruure ëarö. ⁸ Anutuuk köpël omnarö pit piin kön wi kosang mowasën pitën, “Ar omën wotpilörö,” pël mapnaat pël kön wieë Apramön ngön ompyaut epël mëëaut ngönën pepeweri wia. “Yangerakë omën pourö nim neen kön wi kosang yewasën pipël yaalnëen pöt ompyaö elmëëmaat.” ⁹ Apram Anutuun kön wi kosang wasën ompyaö elmëa. Pöta ök omën piin kön wi kosang yewas piporö tapël yaalniaup.

¹⁰ Omën ngön kosangöt ngaarëk yeön Anutuuk pitën, “Ar omën wotpilörö,” mapnaat pël wasëpna piporö Anutuuk pit kasëng mampnaat. Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën namp akun poutë ngön kosangötë ngön wia pipotë ënëm naën yaaö pipop Anutuuk kasëng mampnaap.” ¹¹ Ën ngönëntak nent epël wia. “Omën namp Anutuun kön wi kosang wasën piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël mapna pipop wëwë ompyautak öpnaap.” Pötaanök tiar epël këékë kön wia. “Omën ngön kosangötë ënëm ëëpna pipopönök, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël neniapan.” ¹² Ngön kosangta ënëm yaaö pöt Anutuun kön wi kosang yewesautaat won. Pöt maimet. Pöt ngönën pepeweri epël wia. “Omën namp ngön kosang poutë ënëm ëëpna pöpök wëwë ompyaut öpnaap.” Pöt tiar yang omnarök yok pangk naëngan pötaanök Anutu puuk kasëng yanimangk.

¹³ Ngönën pepeweri Anutuuk kasëng yemangk pöta ngön nent epël wia. “Omën këraatë mö yaut porö Anutuuk kasëng yemangk.” Pötaanök Kristo pi tiarim kangiir këraarak möön utaan Anutuuk kasëng mena. Pël ëen puuk tiar Anutuu ngön kosangöt ngaarëk naön yaëen kasëng nimena pötakan wa ent ë nuulëa. ¹⁴ Anutuuk Apram welaköt mampënëak yaö mëëa pöt ar köpël omnaröeta ningkën tiar pourö Anutuun kön wi kosang wasën pim Ngëëngk Pul nimpënëak yaö niia pö öpenëak Kristo kasëng mena.

Ngön kosangtak Anutu pim kup mowia pöt wa noolaan

¹⁵ Karurö, tiarim yaautak ök wiak niamaan. Omën naar piarip omën nentaan kuure mak ëak taë wasën munt nampök won wasööre yal mampö pöt naëpan. ¹⁶ Ën Anutuuk Apramre pim ëap piaripön omën ompyaut pël kup mowia pöt pim ruure ë pouröaanök nemaan, kopëtap Kristoon kön wieëak mëëa. ¹⁷ Nem ngön niak pöta songönte epël. Wet réak Anutuuk Apramön ngön taë wes mena pöta këët orööpënëak mëëa. Pël ëen wakaim krismaki 430 ëak won sëen omën munt nent Moses pim ngön kosang pöt oröa. Pël ëaap ngön kosang Anutuuk omën munt namp Mosesën ök mëëa pötak pim wet réak Apramön kup mowiak taë wes mena pöt yok pangk wa nemoolapan. ¹⁸ Pöt tiar ngön kosangta ënëm ëën Anutu pim yaö niia pöt nimpën talte pim ngön taë wes nina pötaan naön ëëpen. Pël ëaap Anutu pim Apramön ngön taë wes mena pötaan këët mena.

¹⁹ Elei, ngön kosang pöt oröp ëënak ëa? Pipët Anutuuk tiar omën pourö utpet yaaurö pöt ewat sëpenëak ënëm kaalak ëaut. Pël ëaap ngön kosang pöt wieë Apramë ëap Anutuu kup mowia pöp oröön won sëpenëak ëaut. Pipët enselörök tiarim omën tekrakëp Moses piin maan retëng ë ninaut. ²⁰ Ën Anutu pim Apramön kup mowia pöt omën tekrak nampön maan ök nemaan. Won, Anutu pimtok ök mëëa.

Moses pim ngön kosang pöt tiarim pep kë yaningkaupë ököt

²¹ Pötaanök ngön kosang pötak Anutuu Apramön ngön taë wes mena pöten kööre tok yaalmë ma? Won pan. Ommarö ngön kosang nenta ënëm ëak wëwë kosangët koirëpna pöt wiaapën talte ngön kosangta ënëm ëen Anutuuk tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapën. ²² Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën pourö utpetatök wii nitëen pöta öngpök wakaiman.” Tiar ommarö Yesu Kristoon kön wi kosang wesak Anutuu ommant Apramön ngön taë wes mena pöt kön wi kosang yewesa kan pöököl öpen pël wia.

²³ Kön wi kosang yewesa pöt won wiaan Moses pim ngön kosang pötak ten Yuta ommarö wii nitëen wakaiman. Pël ëak wëen ënëmak kön wi kosang yewesa pöt orö tekeri sak wil niulëa. ²⁴ Pötaanök ten ngön ompyaut kat wiak kosang wasën Anutuuk tenën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak Moses pim ngön kosang epot pep kë yaningkaupë ököt yak kaamök elniak kan Kristoë naë sëna pöök niulëen wëen Kristo oröa. ²⁵ Peene pöt kön wi kosang yewesauta kanö oröön ten ngön kosangta iri naön.

Kön wi kosang yewesautak Anutuu ru yaniwas

²⁶ Ar Yesu Kristoon kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuu ru sak wë. ²⁷ Pöta songönte epët. Kristook yal menak i yamë piporö ar pim ë pël yeë. ²⁸ Pötaanök Yuta omënere Krik omën, isaare irëa, öngre omp komkap wëaut pet irën ar pourö Yesu Kristo piiring wëwë kopëtal sak wë. ²⁹ Yaap, ar Kristoë ommarö. Pötaanök Apram pim ëere körö panë sak wë Anutuu omën piin yaö mëea pöt önëerö.

4

Tiar omën mosutëen inëen yaauröak Anutuu ru panë san

¹ Yaö niia pötaan watepang ngön nent yal menak niamaan kat wieë. Yokot namp pim pep wel wiaupë ommant pout öpnaatak kotup pötaan yok pangk ngarangk naëpan. Pël yeem akun pötak pimtök pep nasëpan, inëen ru koröp orök öpnaat. ² Pep ngarangk yaauröa iri wë ënëmak pim pepapë akun mowia pöt temanöm sëen öpnaat. ³ Tiarim songönte pöta ök pan. Tiar ngaan rungaaröa ök wë tiarim ëere peparöa omën mosutë iri wakaimaut. ⁴ Pël ëen ënëmak akun wia pöt temanöm sëen Anutuuk pim Ruup wes mëen öngöpë naëaan orök Moses pim ngön kosangötë ënëm ëa. ⁵ Pöt tiar ngön kosangötë öngpökaan ent ë niulëen Anutuu ru panë sëpenëak pël elnia.

⁶ Yaap ar pim koröngre ru sak wëen yak Anutuuk maan pim Ruupök Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë kaamök elniaan Anutuun, “O Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. ⁷ Ar pim inëen ru won, Anutuuk niön ru panë sak wë. Pötaanök ru namp pim pepapë mor kolut yeö pöl ar Anutuu yaö niia pöt önëët.

Pool pi Kalesia ommaröaan kön selap ëa

⁸ Yaap, ar ngaan Anutuun köpël wë omp ak kaarkaaröa iri wii kaatak wë pöl wakaimaurö. ⁹ Pël eimauröak Anutuun ëwat yes. Pötaanök ne peene epël yeniak. Anutu pi arën ëwat wë. Pël ëaap ar tol ëenak kaalak kaip tiak yangerakë omën mosutë öngpök së yeilak? Ar pipotök kaalak wii nitëëpanok pipël ëëngan. ¹⁰ Pël eimeë Anutuuk arën, “Wotpilörö,” pël niapënëak akun poutë këere imën në, wa top nentere nent eimeë, këtre ngoonre krismaki nantön akun kaät pël maim wëaurö. ¹¹ Pötaanök nem arim naë ya yamëngk epët ngentiipanakë ya ngës kaö yeë.

¹² Nem karurö, ne ke urak niamaan. Moses pim ngön kosangötök wii netëen wëen Anutuuk wil neulëen arim ök sak wë. Pötaanök arta nem Kristo

pimtën pëen kön wi kosang wesak wë pöl eën. Ne arim naë wëen ar utpet nent naalnëen äaut. ¹³ Ar ewat wë. Ne ngaan yaumanring wë nem koröpö weë nasën wëautaan ngön ompyaut ök niaimaut. ¹⁴ Yaap, nem koröpö weëre kosang won ëa pötaan ar ne sant elnëenëak poprak elnëaut. Pël ëautak ar neen këëpöt ëak kaseng nenangkën. Won, ar Anutuu ensel nampë elmëenë pöl elnëaut, ma Yesu Kristo pimtën elmëenë pöl ne elnëaut. ¹⁵ Akun pötak arim nemëen ërëpsawi ëan pöt tol ëak won sa. Ne arim ompyaö eima pöten ewat wëep. Akun pötak ar kaamök elnëenëak arim it ëënöt yatianëen ne ti nenan tapön. ¹⁶ Pël ëaurök ne ngön këët ök niamëak pepanöm niaan ar ne kööre tok yaalni pël yewas.

¹⁷ Ngönën omën kaarkaar piporö pit ar pitëm ök sënëak weë yengenti. Pël yaë pöt pit utpet niwasëpënëak yaë. Pît ar pitën kön wiin isëpnaataan nem naëaan kom elniipënëak kent yaë. ¹⁸ Omën narö omën ompyautaan ar pitëm ök sënëak kent yaalniipna pöt ompyaö. Pöt akun arim naë öma pötëer won, akun poutë. ¹⁹ Nem koontre yokot panëerö, ne omën nentak ök wiak niaamaan. Ne arimëen yak öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl peene këlangön kat yawi. Nem këlangön kat yawi epët ar Kristo pim ë pël ëenëetaan yeë. ²⁰ Peene akun eptak ne ar tolëel wë pöten kön selap yeë. Pötaanök nem retëng ë yaningk pöt sëp wesak arim naë wais wë këmtak këëke wesak ök niamëak kent yaë.

Öng Ekaare Sera piarpim ngönte

²¹ Moses pim ngön kosangötë iri önëak yaaurö, ne arën pëel niaamaan ök neaë. Ar ngön pöt sangk kelak kat yawiaurö ma won? ²² Ngönëntak epël wia. Apram pim yokot naar wakaima. Nampë yapinte Ismael inëen koontup Eka puuk wilaup, ën nampë yapinte Aisak pöp öng yaapöp Sera puuk wilaup. ²³ Inëen koontupë pöp omnaröa ru yawil pöl yaap wila. Ën öng panëepë pöp Anutuu kosang wes mena kan pötakël wila. ²⁴ Ngön pipta këët epël wia. Öng pöaar ngön taë wes mena nentepar wia pöteparë ök ëa. Nent Sinai rosiraöök Mosesën ngön ök mëea pöt wii yatë pöta ököt inëen koont Eka wii ket ëak motëen wakaima pöpë ök yaë. Omën ngön taë wes mena pötë iri wë pörö pit Eka pim ëaröa ëaö pöl wii ket ëak motëen wë inëen pëenë yaaurö. ²⁵ Eka pöp Arepia yangerak Sinai rosiraöök wii ket ëak motëen wëen pim ruure ëaröeta oröak piiring wakaima Yerusalem kakre Sinai rosir pötepar keerël wia. Eka pim ruure ëarö Sinai rosiraöök oröa pörö wii ket ëak motëen wakaima pöl Yuta omën Yerusalem kak oröa pörö Moses pim ngön kosangötök wii motëen wakaim wë. ²⁶ Ën Yerusalem o ngaarëk kutömweri wia pö Sera pim ökö. Sera pi inëen ru wonöp pötaan ök tapël Yerusalem ngaarëk wia pöök wëaurö Moses pim ngön kosangta inëen naën yaaurö. Pötaanök Yerusalem ngaarëk wia pö tiarim ëlëp. ²⁷ Ngönëntak Sera ru köpël wakaimaupre inëen koont Eka akun kot nent Apramring wakaimaup piarpim ngönte epël wia.

“Öng epop, ni nim yaat kol waup ru nawilënëp, ni ërëpëpë ë.

Öng epop, ni ru wilmëak lel yailën këlangön kat nawiin yaap, ni ya kë yesem ngön a.

Pöt öng ru köpël wëen wes mëaup pim ruure ëarö selap pan kot nent ompring wakaimaupë ruure ëarö il wasëpnaat.”

²⁸ Karurö, ar Seraë ruup Aisak pim ökörö. Anutuu Apramön ru mampëenëak kup mowii Aisak oröa pöl kup taptakaan ulöl sak arta Anutuu ru sak wë. ²⁹ Pël eën ngaan yokot omnaröa yawilaul wila pöpök Pulöök Sera mangkën wila pöpön kööre tok elmëa. Pël ëa pöt peeneeta omën ngön kosangta ënem yaaö pöröak tiarën tapël yaalni. ³⁰ Pël ëaap ngönën pepeweri yokot pöaarëen

ngön tolëel wia? Pi epël ya. “Inëen koontupre pim ruup piarip waö elmëen sêp. Pöt inëen koontupë ruupök öng yaapöpë ruupring pepapë pimëen yaö mëëa pötë pep sêpan pötaanök.” ³¹ Karurö, tiar inëen koontupë ruure ëarö won, öng panëëpë ruure ëarö, Anutuu omnarö.

5

Tiar sulöptakaan wil nuulëaurö, pötaanök ompyaö öpa

¹ Kristook tiar ompyaö sak öpenëak sulöptakaan wil nuulëa. Pötaanök weë sak tauëë omën muhtarök kaalak sulöptak niulëëpanëen inëen yaniwasën pöt ke mourpa.

² Ne Pool, nook niamaan kat wieë. Narök Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaan, “Arim koröp kaut ileë,” pël niaan kat mowiinganok. Pël ëënë pöt Kristook ar yok pangk kaamök naalniipan. ³ Kaalak këëkë wesak niamaan. Namp pi pim koröp kaut ilak pöt pi Moses pim ngön kosang poutë ënëm ëëp. ⁴ Ën ngön kosangötë ënëm yeem pöten, “Anutuuk, ‘Omën wotpilörö,’ pël niapnaat” yewas piporö Kristo kasëng mangkën Anutuu komre kolap pöt arim naë wi naöpan. ⁵ Pöt epël. Tiar Ngëëngk Pulöökë kaamöktak kön wi kosang yewesautaring sak wëen Anutu tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapënëak koreim wë. ⁶ Pöta songönte epët. Tiar Yesu Kristook yal menak wë pöt koröp kaut yaila pötëre pël naën yaaö pöteparën mos wasëpenaat. Ën Anutuun kön wi kosang weseë neneren lup sant yaalmëa pötenökëër këët pël wasëpenaat.

⁷ O Kalesia omnarö, ar ngaan ngönën kanök ompyaö yesaurök peene talëpök ngön kaarötök niak ar ngön këëta ënëm ëënganëak il niwaria. ⁸ Anutu arën yas yeniaup pi ar pil ëënëak këkre tö neniaan. ⁹ Ne omën nentak ök ëak niamaan. Pol pëwëö repak kot nent orök yaaptak sëen pout utpet yaë pöl omën narö ngön kaaröt ök yeniaan ar utpet sa pet yair. ¹⁰ Nem kön kosangtak arimëen kön epël yawi. Tiar Aköpring yal menak wë ar kaar omnaröa könöt sêp wesak nem könökë ënëm ëënëët. Pël yaëen kot ma kaö namp arim könöt wa irikor yaalni pipop pi pim wa irikor yaaö pöta kangut öpnaat.

¹¹ Karurö, ne koröp kaut ilënëak niaim wëanëen kaar omën pörö pit kööre tok naalnëen ëan tapön. Pël niaim wëanëen Kristo tiarim kangiir këra yetaprak wel wia pöta ngöntaan pitëm nemëen kön utpet wia pöteta won ëan tapön. ¹² Nem kentök omën arim koröp kaut ilënëak kön wa irikor yaalni piporö pitëmtë koröp kaut pout ilak won wasëp.

¹³ Karurö, ar pöt Anutuuk ar Moses pim ngön kosangötök wii nitëëpanëak yas niaurö. Pël elnia pöt ar ngön kosang pöt won wë pötaanök koröpökë ngönöt ngaarët öneak anganok lup santaring neneraan inëen ëeim ön. ¹⁴ Pitaanök Moses pim ngön kosangötë kepön erën ëak epël ëaut. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëen elmëem.” ¹⁵ Pël ëaap arimënt sërere ngön aöre neneraan nga elmë pël eim önë pötak pourö utpet sënëët. Pötaanök arimtok arimtën ngarangk ëeim önëek yak ök yeniak.

Pulöökë wëwëetere wëwë ngaanta ngönte

¹⁶ Ne ngön pipot epël wesak niamaan. Ar Ngëëngk Pulöökë ënëm ëën. Pël ëënë pötak koröpökë kentre kaur pipotön kat nemowiingan. ¹⁷ Tiarim koröpökë kentre kaur yaautök Ngëëngk Pulöön kööre tok yaalmë. Ën kangiir Pulöökë kentre kaur pötök lup ngaanötön kööre tok yaalmë. Pël yaëen poutepar nentak nentën nga yaalmë. Pötaanök ar omnant ëënëak kengkën sak naëngan. ¹⁸ Ën Pulöökë ënëm ëënë pöt Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaan Moses pim ngön kosangötë iri naön ëënëët. ¹⁹ Koröpökë yaaut

epot. Öngre omp nga eëre wa ngangaaringöt eëre utpetat ëak ya ngës naën ë, ²⁰ Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëengkw mowasööre kempre kêarre pölangre pöt ë, kööre tok eëre ngön nga elö, kentre kaur ë, kölöp eëre keimön ë, welung werak wëaare komkap ë, ²¹ war ë, i ngaat nak kön irikor eëre i ngaat nak kaökaö ëak tanre ngön aö pël yaaö pipotre omën utpet munt ke tapëlöt wia. Nem ngaan ök niak pöt kaalak yeniak. Omën namp utpet pipotring öpna pöp pi yok pangk Anutuuk wa ngaöök nemomëëpan.

²² Pulöök omën utpet ke pilöt eëpenëak naalniin. Won, pöök elniin kê ke epot tiarim wëwëatë yaarö. Lup sant, ya ërëp, mayaap, omën nampök utpet elniin kangir ya wiap elmë, kësangën, ompyaö ë, ngönt kosang wesak wëwë, ²³ wiap së së, koröpöökë kentöön ngarangk ë, pipot Pulöökë kêet. Ngön kosangötökta omën ompyaö pipot eëpenëak ök yenia. ²⁴ Yesu Kristoën yaö sak wëaurö pit pitëm lup ngaan pötë kentre kaur utpetatring pöt kêra yetaparak möön won sa. ²⁵ Pulöök tiar pim kanöök niulëa. Pötaanök pim kanöökël sëpa. ²⁶ Tiar tiarimté yapinöt köntak wak isak aöre tiarim karurö ya sangën mongawisak pitëm omnantëen itenak kentre kaur ë pël eëngan.

6

Tiar kar narö könömötring wëen kaamök elmëëpa

¹ Karurö, omën namp saun nent koirën pöt ar Pulööringörök ya wiaptak ompyaö mowasën. Pël yeem pöt arimëntta Setenök morök elniipanëen ngarangk eën. ² Arim naë könöm nant wiaan pöt nener kaamök ëak won weseë. Pël yeem pöt Kristo pim ngön kosangöt pout ngaarëk onëët. ³ Omën namp pi yapin won wëak pimtën kön wiin isëpna pipop pi pimtë lupmer morök yaalmë. ⁴ Ar pourö neenem wëwëatön këkë itenak ompyaö ma utpet pötön éwat së. Pël ëak ompyaö wiaan pöt omën muntaröaan won, arimtéen ërëpsawi eëneët. ⁵ Pöt omën pourö neenem könömöt wak onëët.

⁶ Ar omën ngön rë yanuulëm omnant won wë piporö omnant ompyaö wesak kaamök elmëë.

⁷ Ne ar pouröen ök niamaan kat wieë. Arimtok arimtën morök eënganok. Ar yok pangk Anutuun morök naalmëëngan. Omën namp pi ya mëmpna pöp ënëmak pöta kêet öpnaap. ⁸ Omën namp koröpöökë yaat mëneim öpna pöp pöta kê utpetat koirak kö sëpnaap. Ën namp Pulöökë yaat mëmpna pöp pi ënëmak Pulöökë kêet, wëwë kosang pöt koirëpnaap. ⁹ Pötaanök tiar omën ompyaut eëpenaataan kaaö eëngan. Tiarimtok wauretaan kos wiap naën eëpena pötak kêet tiipena akunetak kê ompyaö kaöat öpnaat. ¹⁰ Pötaanök tiar omën pourö kaamök elmëëpena kanö oröön pöt ompyaö elmëëpa. Pël yeem wet rëak tiarim kar Anutuun kön wi kosang yewas eporöen kön wieë ompyaö elmëëpa.

Wa korkorre welaköt ngönte

¹¹ Retëng koräat pi wia pipot nemtë moresök arimëen yeëerek iteneë. ¹² Omën narö pit omën muntarök pitën ping wesak apënëak arim koröp kaut ilënëëtaan weë yaë. Pit Kristo kêra yetaparak möa pöten aim wë wesak utpet mowaspanëak pël yaë. ¹³ Omën Mosesë ngön kosangöt ngaarëk yeö pël weseë koröp kaut ila pörö pit Moses pim ngön kosang pout ngaarëk naönörö. Pël yaaurök arim koröp kaut ilën pitëmtën ping wesak apënëak pël ya. ¹⁴ Ne pöt, omën munt nantön won. Aköp Yesu Kristo pim kêra yetaparak wel wia pötaan piin yaya yaaup. Kristo pim kêra yetaparak wel wia pötak yangerakë omën utpetat nem naë wieëa pötta kö saut. Ën neenta tapël pötak wel wi olëaut. ¹⁵ Koröp kaut ilööre nailën yaaö pötak kêet won. Anutuu kön ngolöpöt

ningkën ngolöp sak wë eptaar këët. ¹⁶ Omën kön epö wak wë enëm yaë piporö pourö, Anutuu omën këerö, Anutuu mayaapre ya ngës pöt arim naë wiaap.

¹⁷ Ne omën nampök könöm muntat nampnaaten kaaö. Omën naröak Yesu pimëen nemöa mörmöröt nem koröpöök wia pötaanök.

¹⁸ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Epesas

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 32 pöta ök won sêen Pool pi Rom kak wii kaatak wê pep epwer retêng ëak Tikikas mangkên wak sê Epesas kakê ingre mor saurö mena. Pêl êên pit sangk kelak ka naë wieëa pôtê wes mëa.

Pep epweri Poolök Aköpê ingre moröröaan retêng ëa. Tiar pim mönre koröpö, pi tiarim kepönö. Tiar pim kaat, pi möör wapêt. Tiar pim öng koröp oröön pi tiarim omp koröp oröa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Kristoore pim ingre morörö 1:3-3:21

Kristook yal menak wêauta ngönte 4:1-6:20

Ngön mëët 6:21-24

¹ O Epesas ingre mor saurö, kosang wesak Yesu Kristoë kentöökê ênêm ëeim wêaurö, ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristo pim ngön yaaö omên nampök pep epwer retêng ë yaningk. ² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Tiar Kristook yal menak wêên Anutu welaköt elnieim wê

³ Tiar Kristook yal menak wêên tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutu puuk kutömweriaan ngönênê welaköt ke nentere nent nineim wê. Pötaanök ping wesak mepa. ⁴ Anutuuk ngaan panëer yanger won wiaaon pim ëöetak ke-tre saun won öpenaataan Kristook yal mempenëak kom ë niulëa. ⁵ Pi ngaanëer kön pil wiin wiakaima. Pötaanök pi lup sant elniin tiar Yesu Kristook yal yemangkên pim ru niwasëpënëak kent kön wiak kön pipêl kosang wes niwia. ⁶ Pi tiar pim ru paupaö panëöpök yal menak wêên komre kolap ompyaut kësangên elniin wê. Pötaanök yaya mepa.

⁷ Pi wel wiin pim iitak tiar utpetetakaan sum ëak ent ë niulëak saunat kërê niulëa. Elei, Kristo pim komre kolap pöt peö ëak wia. ⁸ Yaap, pi pöt kësangên elniak kõnre lup ngolöp pöt lê nimëa. ⁹ Pêl ëak pimtê ngaanëer kön wiin ompyaö êên Yesuuk ya mëmpënaat pêl kön wiin wiakaima pötak ênëmak pim kön ëlëep wia pöt tekeri wes nina. ¹⁰ Anutu pi epêl kön wia. “Ne wotpil weseim wêên akun kön wian pöt temanöm sêen kutömweriaan yangerakê omên epot pout erên wasên Kristook pep sak öpnaat.”

¹¹ Anutu pi omên nant ëëpënëak kön wiak pöt yok pangk yaaupök ngaanëer tiar Kristook yal mangkên pimorö pêl sak öpenëak kön wia. ¹² Tiar wet réak Kristook kaamök elniipënëak kor wakaim wê eporö Anutuun kêt ël epotê kön wieimeë pim komre kolap kësangên elnia pötaan yaya maim öpenëak pêl kön wia. ¹³ Arta ngön këët, Anutuu ar utpetetakaan niöpna ngön ompyaö pöt kat wiak Kristoon kön wi kosang wasên Anutuuk Ngëëngk Pul wet réak yaö niia pö ar pimorö pöt pet elniipënëak ninaurö. ¹⁴ Ngëëngk Pulö tiarring wê pötaanök Anutuu omên ompyaö yaö elnia pöt öpenaat pöt ewat yes. Pêl ëak wakaim wê tiar pim komre kolap kësangên yaalnia pötaan yaya mepenëak Anutuuk sasa niön piiring wakaim öpenaat.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëëa

¹⁵ Ne ar tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omên tiarim karurö lup sant yaalmë pöta ngönte kat wiaut. ¹⁶ Pötaanök kêt ël epotê arimëên yak Anutuun yoöre ërêp maimëë nem kimang ngöntak arimëên ök

maim wë. ¹⁷ Ne kimang ngöntak tiarim Aköp Yesu Kristoë Anutu, kutöm ë rangi Pepap, piin këëkë ewat sënëëtaan kön ompyaut nimpöore pim songönte tekeri wes nimpö pël ëëpënëak ök maim wë. ¹⁸⁻¹⁹ Ën nem kimang ngön eptakta ar yas niaan wëen kutömweriaan omën ompyaut önëak kor wë pöt ewat sëere tiar pim ru niwesaurö omën nimpnaat kësang panëët pöt ewat sëere weëre kosang kaö pan tiar piin kön wi kosang weseim wëaurö ningkën wia pöt ewat së pël ëënëëtaan arim lupötë ëwa elniipënëak ök maim wë. Pim weëre kosang tiarëk wia pötak ²⁰ ngaan Kristo weletakaan wal ë moulmëak o kutömweri pim yaapkëetakël moulmëen wë. ²¹ Pël ëën Kristo pi omën kaö kutömweriaan yangerakë wëaurö pourö il mowesak kaö panë isak öpënëak moulmëa. Pöt peene eptakëer pëen won, ënëm akunaöökta wakaim om öpnaap. ²² Pël ëak Anutuuk omnant pout wa top ëak pim ingrak rongan ë moulmëen omën pötë kaö sak wë pim ingre mor saurö tiarimëen kepön erën ëak niulëa. ²³ Möönre koröpöt kepönöök yal mangkën pangk ëëpna pöl tiar ingre mor saurö möönre koröp ket ëak wë Kristook yal mangkën pangk ëëpnaat. Ën ingre mor saurö Kristook yal mangkën pangk yaë pöpök omën poutë peö ëak pangk yaalni.

2

Anutuuk tiar pourö Yesuring weletakaan wal ë niulëa

¹ Ngaanëer ar utpet ke nentere nent ëeimeë pötök arim lupöt mën wel niwieima. ² Akun pötak kan utpetaöökël wë urmeraröa kaöapök elniin pim naë së rë olëak wakaiman. Pi peeneeta ngön wa olë yaurö pitëm lupötë wëen Anutuu ngönte wa olaim wë. ³ Tiar pourö ngaan pitëm ök koröpöökë kentötë ënëm eimaut. Pël ëeimeë tiarim koröpöökë könötë ënëm eimeë naröa ök Anutuu kölöpta iri wakaimaut. ⁴ Pël ëautak Anutu pi ya ngës kësang ëak lup sant kaö pan elnia. ⁵ Pël elniak tiarim wa olë yaataan lupöt wel wiauröak Kristooring wal ë niulëa. Yaap, Anutu pi komre kolap elniak utpetetakaan niwa. ⁶ Pi tiar Yesu Kristook yal yemangkën piiring wal ë niulëak kutöm wëwëet ninak weëre kosangring öpenëak niulëa. ⁷ Pi Yesu Kristoën pim lup sant elniaö pötak omën munt ënëm orööpna pörö pim komre kolap kësang pañ kësangën elnia pöt itaampënëak pël elnia. ⁸ Pöt pi komre kolap yaalniem arim Kristoon kön wi kosang yewesataan utpetetakaan niwa. Pöt arimtok yok pangk naën ëan tapön. Anutuuk yaap elnia. ⁹ Ar Anutuuk pël elniipënëak ya ompyaö nent namëngkën ëaurö. Pötaanök arimtën ing ti wakangan. ¹⁰ Anutu pimtök wëwë ngölöp epët nina. Tiar Yesu Kristook yal meneë Anutuu kan ompyaö kopëtaö wes nina pöök ing mësaime öpenëak pël elnia.

Kristook Yuta omnaröere köpël omnarö erën ë niulëa

¹¹ Ar ngaan köpël wakaimaurö pöten kön wieë. Akun pötak koröp kaut nailën wëen Yuta omën koröp kaut ila pöröak arën koröp kaut nailënrö pël niaimaut. ¹² Pël ëën ar ngaan Kristo won wë ten Yuta omën Anutuun yaö sauröaring naön, pëlëer wakaimaurö. Ar pörök wëen omën ompyaö nent ënëm arimëen orööpnaataan kor naön. Ën Anutuunta köpël wakaimaurö. ¹³ Ngaan maimerek wakaimauröak peene Kristo pim iit arimëen il olëa pötak wa niulëen Yesu Kristook yal ëak Anutuu naë wë. ¹⁴ Pöt Kristo pimtök tiar mayaap yaningk. Ngaan Yuta omnaröere köpël omnarö tiarim naë kööre tok wiaan sowi kësangpel tekrak wiakaimaut. Pël ëautak Kristook pim möönre koröpö köëpöt wesa pötak sowi pö të olëak köpëre Yuta omën pourö rongan kopëtet ë niulëaut. ¹⁵ Moses pim ngön kosangötre Yuta omnaröa yaaut won wasëpënëak pimtë koröpö köëpöt wesa. Omën rongan nentepar pöteparë

urtak rongan ngolöp kopëtet ë niulëen tiar piik yal ëak mayaaptaring öpenëak pël elnia. ¹⁶ Pim këra yetaprak wel wia pötak Yuta omënere köpël omën pourö wa erën elniin këra yetap pörak Anutuu naë niulëak komre kap tiarim tektrak wieëa pöt won wesaut. ¹⁷ Pël ëen pi ten Yuta omën Anutuu naë wakaimauröere ar köpël omën maimerek waikaimaurö tiarën mayaaptaring öpena ngön ompyaö pöt ök niapënëak waisa. ¹⁸ Pöt Kristo tiarimëen wel wia pötaanök Yuta omënere köpël omën tiar Ngëengk Pul kopëtaöoring wë kan kopëtaö wes nina pöök së Pepa naë orööpenaat.

Ingre mor saurö tiar Anutu pim tup ngëengkët

¹⁹ Pötaanök akun eptak ar suurö won. Ar ngönën omnaröaring erën ëak Anutuu ru sak wë. ²⁰ Tiar pöt Anutu kaat. Ar ngëlangre pasöt Yesuu ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaö omnarö ten wapöt.

Ën Yesu Kristo pimënt pöt möör wapët. ²¹ Pël ëen tiar omnarö piik yal mampö seim wëen taë niwasën Aköpë tup ngëengkët pël orööpenaat. ²² Arta ten ingre mor sauröaring Kristook yal mangkën Ngëengk Pulöök elniin Anutu pim tupët pël sak wëen pi öngpök wë.

3

Anutuuk Pool köpël omnaröen ngön ompyaut ök mapënëak ya pöt mena

¹ Pool ne Yesu Kristo pim ngönte ar köpël omnaröen ök yeniak e taaptaan wii kaatak neuléaut. ² Yaap, ar neen kat wian. Anutuuk komre kolap elnëak arim naë ya mëmpëak ök neeaut. ³ Pël neak pim ngön ëlëöpöt war wes nenaut. Pöta ngön mëntte wet rëak pep epweri retëng ëaut. ⁴ Ar ngön pipët sangk kelak pöt nem könöök Anutu pim ngön ëlëöpöt Kristoëen ëaut ëwat panë san pöten ëwat sënëet. ⁵ Ngön ëlëöp epët ngaan omën wë aprö ima pöröa naë Anutuuk tekeri wes nemangkën ëautak peene eptakök Ngëengk Pulöök ten ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaurö tekeri wes yaningk. ⁶ Ngön ëlëöp pöt epët. Köpël omnarö ar ngön ompyaut wak wë ten Yuta omnaröaring rongan kopëtet ëak Anutuu omën ompyaut tenring pep sak wë. Pël ëëë Yesu Kristook yal ëak Anutuu ten Yuta omnaröen kup niwia pöt pep sak wë.

⁷ Ne pim ngön ompyaut ök niamëak Anutu pim weëre kosangöök komre kolap kësang elnëak pim ya omën wes neuléa. ⁸ Ne ngönën omnaröa iri wëaupök Anutu pimtok ar kopël omnaröen ngön ompyaut ök niamëak komre kolap kaö elnëak ya epëtak neuléaut. Kristo pim ulöpre moup ngön epët kaö panëet omnaröa yok pangk pout ëwat nasënganëet. ⁹ Anutu ngaanëer omën ël epot ket ëaup pim kön epët ëlëöp wiak wakaima. Pël ëautak peenök kön ëlëöp pöt omën pourö war wes nimpëak neea. ¹⁰ Anutuu ingre mor sauröa naë pim ëwat ke nenterë nent epot akun eptakök wëlël ë wiin enselöröere kutömweri weëre kosangringörö pitta itenak ëwat sëpenëak ëlëöp wia. ¹¹ Anutu pi ngaan akun wontak pim könöök ngön kosang wesa pöta këet tiarim Aköp Yesu Kristo wes yamëem tekeri wesa. ¹² Pël ëen tiar piik yal ëëë kön wi kosang wesak kasinkasin won Anutu naë yes. ¹³ Pötaanök epël niamaan kat wieë. Ne arimëen yak këemre këlangönë rangk wë eptaan arim lupöt irepan. Ar pöten ping weseë.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëëa

¹⁴ Ne Pepen rar rë mowesirak arimëen kimang yemak. ¹⁵ Pöt pi kutömweriaan yangerakë omën pourö tiarim pep sak wëen pim naëaan oröan. ¹⁶ Anutu pi ë rangi pout pangk ëëëaupök Ngëengk Pulö elmëen weëre kosang koir ningkën arim lupöt kaö sak kosang sënëak kimang yemak. ¹⁷ Pël ëak ar

Kristoon kön wi kosang wasën pi arim lupötë öpënëak kimang yemak. Pël ëak ar pim lup sant pötak misën il tëak kosang sak tauëë ¹⁸ ngönën omën muntarö pitring ar pourö lup sant pöta songönre lööre kalap naöökaan naöök pout kengken ewat sënëak kimang yemak. ¹⁹ Pël ëak Kristoë lup sant omnaröa ewatöt il yewesa pipëta öngpök öneak kimang yemak. Pël ëaan Anutuu naë lup moup peö ëak wia pipel ar peö elniipnaan.

²⁰ Anutu pim weëre kosangöök tiarim lupötë ya yamëngk pöpök omën kaö panëët yaalniem tiarim kimang yamëëaare elniipënëak kön yawia pöt il yewas. ²¹ Ingre mor sauröa naëre Yesu Kristoë naë pimëën yaya yal menmen aim om wiakaim wiaap. Yaap.

4

Ingre mor saurö tiar Kristoë möönre koröp sak wë

¹ Ne tiarim Aköp Yesu pim ngönëntaan wii kaatak neulëaup nook kosang wesak niamaan kat wieë. Anutuuk omën kaö panëëtaan yas niiaurö. Pötaanök wëwë ompyaö öneak niulëa pöl weë. ² Pël ëëë arimtën kön wiin iraan ya wiap pötaring wë kar naröa könöm elniipna pipöt lup santak wetak weë. ³ Pël ëëë Pulö pim mayaapta wiirupök wa erën elnia pipët ilpan. Pötaan ngarangkëeim weë. ⁴ Anutuuk pim omën ompyaö kopëtetaan kor öpenëak yas niaan tiarta rongan kopëtet ëak Ngëengk Pul kopëtaööring wë. ⁵ Tiarim Aköp kopëtap kön wi kosang yewesaut kopëtet, ën i yamëaut kopëtet. ⁶ Pël ëaan Anutu pi tiarim Pep ngawi kopëtap. Puuk pout kepön erën elnia. Pël ëak tiar weëre kosang kaamök elniin pim yaat yamëngkën tiarim lupötë wëaup.

⁷ Yaap, tiar rongan kopëtet ëak wëën Kristook neenem yaatë weëre kosangöt nina. ⁸ Kristo pim tiarimëën elnia pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia.

“Pi kutömweri isëpënëak omën kësang pan il mowesak wii tëak mësak ngaarëk isa.

Pël ëak pi omnarö kësangën elmëa.”

⁹ “Ngaarëk isa” ngön pöt oröptaanök ëa? Songönte epët. Pi wet rëak maim o ngaarëkaanök yangerak irëa. ¹⁰ Pi irëaupök kutömrë yang poutë pangk ëak öpënëak kaalak kutömweri is pörek wëauröaan kaö sak wë. ¹¹ Pël ëëë pi tapöpök kësangën elniak omnarö weëre kosang kaamök elniëë narö pim ngön yaaö omën niwesa, narö tektek ngön yaaö niwesa, narö ngönën ök yaö niwesa, narö ingre mor sauröa ngarangk niwesa, narö rë yanuulaö niwesa. ¹² Pipët ngönën omnarö tiar pim ya ompyaüt mëmpenaataan kopëta niwasën pim möönre koröp pöt tiarim naë kaö sak kosang sëpenëak omën piporö niulëa. ¹³ Pipël pipël ya mëmpeimeë tiar kön wi kosang yewesaöre Anutuu Ruupë songönten ewat poutepar mëngkre mëngk sëën lup koptemer sak öpenaat. Pël ëëë kaö sak Kristo pim wëwë ompyaö panëëetakël së öpenaat. ¹⁴ Pël ëak tiar rungaaröa ök nasënganëp kosang sak öpenaat. Pöt kent yamööön këra ëpotë ëtëp yaalmë pöl rungaaröa ök ëngk ma e yewas pöröak kaar omnaröa ngönötön kat wiak kön irikor ëak këlok sëpnaat. ¹⁵ Pël ëëpnaatak tiar lup santaring wë ngön këët pëen aimeë kaö sak Kristo tiarim kepönöököp pim ök sëpa. ¹⁶ Pi tiarim kepönöök elniin ingre morre pöt nener yal menak omën sëën ompyaö yaë. Tiar kaö ke nentere nent neenem ëëpenëak kopëta wes nina pöta ënëm yeem lup santaring neenemëën kaamök ëëë kaö sak kosang sëpenaat.

Ingre mor saurö wëwë ngolöptak öpa

¹⁷ Ne Aköpë urtak sak kosang panë wesak niamaan. Ar köpël omnaröa yaë pöl arim könöt omën pasutëël wiak önganok. ¹⁸ Pitëm lupöt koö olëaan

yak ewat nasën wë lup kosang ëak Anutuu wëwëet kasëng menak tomökël wë. ¹⁹ Pël ëëë ëö köpël pitëm könöt utpetatëël kosang wiak wë utpet ke nentere nent eimeë kewilring wë.

²⁰ Ar pöt, wëwë pipët önëak Kristoë songönte rë naniulön ëaut. ²¹ Ar yaap Kristoë ngönte kat wiaurö. Ngön pipët Yesu pim ngön këët epël rë nuulön kat wiaut. ²² Ar lup ngaanötrng wëën arim kentre kauratök morök elniin utpet wakaiman. Pötaanök lup ngaan pipot ent ë olaë. ²³ Pël ëak Pulöök lupre kön ngolöp niwasëpnaan kuure mak mëak ²⁴ lup ngolöp pipot wa mëëë. Pipot Anutuuk pim ök mëngk wesak ket ëaut, wotpilre ngëëngk panëët.

²⁵ Pötaanök ar kaar yaat moolëak ngön yaapöt pëën neneren ök maë. Pöt tiar Kristoë ingre mor sak nener yal yëë. Neneren kaar apena pöt tiarim yal ëa pöt ilpenaat. ²⁶⁻²⁷ Ar kölöptak utpet nent ëëngan. Setenëen kan motëënganëën kölöp ëeim wëën këtëp ilepan. ²⁸ Këkain yaauroak pöt sëp wesak omnant koirënëën kosang ngentiak ya mënak nant ngöntök yaauro mëneë. ²⁹ Arim këmötëaan ngön utpetat anganok ompyaut pëën omën kat wiipnaarö kaamök elmëëpnaan aim wëë. ³⁰ Ar Anutuu Ngëëngk Pulöön ya utpet ëëpnaat elmëëngan. Pi tapöök niöpna akunetak ar Anutu pimorö pöt pet elniipënëak yaö niwesau pötaanök. ³¹ Ar omën ya utpetaring yaaö, ngaare ya sangën, ngön kosang, ökre was, utpet pipot pout moolaë. ³² Ar ngönte karurö kaamök elmëak arim lupöt mëneë. Pël ëak pitëm saunat won mowesëë, Anutuu Kristoë kangiiir arim saunat won niwesa pöl.

5

Tiar ëwaöök öpa

¹ Anutuuk lup sant elniin pim ru sak wë. Pötaanök pim ë pël ëëë. ² Kristo pi tiarimëën yaköm ëën lup sant elniak pim wëwëet tiarimëën yak këëpöt wesak pim mönre koröp omën köp nga kamp misëngringöt ar yaaö pöl Anutuun kiri ëën kë sa. Tapël ar yakömre lup sant kantakël wëë.

³ Ar Anutuu omnarö. Pötaanök öngre omp nga yaaö, utpet wa ngangaaring omnantön kentre kaur ngön pipot kot nent arim tekarak orööpan. ⁴ Ngön ëöaat, köntak yaaö puot, ngön utpetat, pangk naënganë pipot anganëp Anutuun yoöre ërëp aim wëë. ⁵ Ar epël kön wieë. Öngre omp nga yaaöre utpet wa ngangaaringöt yaaöre omnantön kentre kaur yaaö Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewesaö piporö Anutuuk wa ngaöök mëak wëwë kosangta yaö nemosan. ⁶ Ar morök omnaröa utpet ke pilöt ëënëak ngön kaar yenia pipot kat wiingan. Anutu omën pim ngön wa olëak utpet ke pil yaë piporö kangiiir nga yaalmëaup. ⁷ Pötaanök ar omën piporöaring wa melak ëëngan. ⁸ Ar ngaan koutak wakaimauröak peene pöt Aköpök wa niulëën pim naë rë olëak ëwaatak wë. Pötaanök ëwaatak wëauröa wë pöl wëë. ⁹ Eëwaatak wëa pöta këët epot. Lup ompyaö, wotpil, ngön yaapöt yaaö pipot. ¹⁰ Pël ëak ar omën nant ëënëak pöt Anutuuk kent ëëpën ma won pöt ewat sakök ëëë. ¹¹ Kar naröak kouta omën mosut yaëën kaamök ëënganok omën pouröen wëwë pipotön utpetat pël ök maë. ¹² Ne omën ëlëëp yaaö pipotön naëngan, amaaten ëö yaë. ¹³ Pël ëaap tiar omën ke pilöt tekeri wasën ëwaatak elmëën pipotë songönte yoolök sak wiaapnaat. Pöt omën tekeri yewas pöt ëwaöök wesira. ¹⁴ Pöta ngönte epël wia. “Ka ureëaup, ni wal ë. Lup wel wiaup, öp së. Pël ëën Kristoök ëwa elniipnaan.”

15 Pötaanök arimtë wëwëatön ngarangk këëkë ëëë. Kön wonöröa wëwëat önganëp könringöröa wëwëat weë. 16 Peene akun eptak tiarim naë utpetat késang pan wia. Pötaanök akun nant il mëënganëp akun poutë omnarö kaamök elmëak kosang ngentiak ya mëmpa. 17 Pötaanök ar köpël ëënganëp Aköpë ya ngön ya pipöt kön wieë.

18 I ngaat nak kön irikur ëëngan. Piptak utpet yaniwas. Pötaanök pël ëënganëën Anutuu Pulöök arim lupötë peö ëak wiaapna pötaar elniip. 19 Pël ëëë karuröaring arim këmötök ngönën tanre tan Pulöök yanging pipot Aköpön lupre könötökta tan aim weë. 20 Pël eimeë akun poutë omën ël epot poutëën tiarim Aköp Yesu Kristo pim yapintak tiarim Pepap Anutuun yowe maim weë.

Öngre ompöröa ngönte

21 Ar Kristoon yaya yaaurö. Pötaan neneraan inëën ëëë.

22 Öngörö, Aköpön inëën yaalmë pöl arim ompöröa ikanöök weë. 23 Kristo tiar pim ingre mor saurö utpetetakaan niwa pöp tiarim kepön erën ëak ngarangk elnieim wë pöl ompöpök pim öngöp ngarangk yaalmë. 24 Pötaanök ingre mor sauröa Kristoon inëën yaalmë pöl öngörö ar arim ompöröaan inëën elmëëë.

25 Ompörö ar, Kristo pim ingre mor saurö tiarimëën yak pim wëwëet këëpöt wesa pöl arim öngöröaan lup sant elmëëë. 26 Kristo pim ngön ompyautak tiarim utpetat i niirak kölam niwesak tiar pim ingre mor saurö Anutuun yaö niwasëpënëak wel wia. 27 Pël ëak tiar, pim ingre mor saurö, ketre saunere utpet ke nentere nent won kölam pëën ngëëngk niwesak pimtëën niöpënëak wel wia. 28 Ompörö ar arimtë koröpö sant yewas pöl arim öngörö sant mowesëë. Pöt öngre omp pouwaar yal ëak koröp kopëtaö sak wë pötaanök. Omp namp pi pim öngöp sant yemowas pipop pimtë koröpöota sant yewas. 29 Tiarim naëaan omën namp pimtë koröpö këëpöt newasën. Won. Pimtok pimtë koröpö kaömp menak ompyaö wesak ngarangk yaë. Pöta ök Kristook ingre mor saurö ngarangk elnieim wë. 30 Pöt tiar pim möönre koröp pöökë kaut pötaanök. 31 Pöta ngön nent ngönëntak epël wia. “Omp namp pim ëlre pepaar sëp wesak öngöpök yal mangkën pöt piarip lupre koröp pöt kopëtap pël sak öpnaat.” 32 Ngön ëlëëp epta songönte öngpök wiaan nook kön wiin pöt Kristoonre pim ingre mor sauröaan yaë. 33 Pël ëaap arimtëënta yaë. Ompörö ar arim koröpöön sant yaalmë pöl arim öngörö lup sant elmëëë. Pël ëën öngörö arta arim ompöröa inëën elmëëë.

6

Ëlre pep, koontre yokot pitëm ngönte

1 Rungaarö ar, Aköpëën yak ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël ëënë pöt ompyaö. 2 Ngönëntak epël wia. “Ni nim ëlre pepaarë ngön ngaarëk wë.” Ngön kosang piptakëër Anutuuk yal menak kup mowia. 3 Pöt epët. “Pël ëëmë pötak yangerak akun wali ömëët.”

4 Ën ëlre peparö, ar arim koontre yokoturö ya sangën mongawisngan. Ar ngönën rë moulak pepanöm mëak ngarangk elmëëë. Pël ëën pit kaö sak ngönënta ënëm ëëpnaan.

Inëën yaaöre ngarangk pitëm ngönte

5 Inëënrö ar, arim ngarangköröa ngön ngaarëk weimeë Kristoën inëën yaalmë pöl pitën kasinkasin ëak pitëmteën pëën inëën elmëëënëak weë ngen-tië. 6 Pöt arim ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëën won.

Ar pël yeem Kristoë inëenörö pël weseë Anutuu kan yanuulë pöök kön kengkënring seë. ⁷ Pipët omnaröen kön wieë won, Aköpön kön wieë ya kë sak arim yaat mëneë. ⁸ Ar epël kön wieë. Namp pi inëen wë ma won wë ya ompyaö mëmpna pöt Aköpök kangut ompyaö koir mampnaap.

⁹ Ngarangkörö arta tapël arim inëenöröen ompyaö yaalmëem pitëm kas ëëpnaat elmëengan. Aköp ar pouröa ngarangk ngawiap kutömweri wë pöp omnarö pim ëöetak isak irëak won, mëngkre mëngk wia.

Tiar nga omnaröa ök sak öpa

¹⁰ Ne ngön kaut epël niamaan. Aköpök yal menak pim naëaan weëre kosangöt wak pötring weë. ¹¹ Ar Setenök morök elniipënëak yaëen weëre kosangring tauak pi ke ur momëënëen Anutuu ngaë omnant yaningk pöt wak weë. ¹² Tiar omën möönre koröpring eporöaring nga naalëen. Won. Ensel utpetaröere Setenë inëen yaauröere yang ngarangk utpet koutak wëauröere urmer ke nampre namp mopöök wëaurö wëaurö pitring nga yaal. ¹³ Pötaanök ar Anutuuk ngaë omnant yaningk pipot wak weë. Pël ëen nga yaaröön pöt kangiiir elmëen kas sëen weëre kosangring tauanëët. ¹⁴ Ar epël ëak taueë. Ngön këëtak yepat ket ëak ureë. Ën wotpil wëwë pötak ulpëen kosangëp ket ëa pötë ök koröp oröön riipetakël mëak weë. ¹⁵ Anutuu mayaap yaningk pöta ngön ompyaut omnaröen ök manëët kopëta wesak ing kör ket ëak mëëë. ¹⁶ Pël ëak arim kön wi kosang yewesautakta ngilöatë ök wesak weë. Pël ëen pötök utpetatë pepap Setenë es wisangöt pörang urak sëpnaat. ¹⁷ Anutuu utpetetakaan yaniö kön pötak ul kosangta ök waëëë. Pël ëak Anutuu ngöntak Ngëëngk Pulöökë öpwer pël sëen wak weë. ¹⁸ Ar kët ël epotë Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak kimang maë. Anutuun kimang ke nentere nent maimëë kaaö köpël Anutuu omnaröaan kimang maë. ¹⁹ Pël yeem ne ngönën ök memëak yaëen Anutu kaamök elnëak nem mema pöt këmtak newiin kas köpël ngön ompyaö ëlëëp wia pöta songönte tekeri wasumaan nemëenta kaamök elnëak kimang maë. ²⁰ Ne ngön ompyaut ök amëak Anutuuk neulëaupök nem pël yaautaan wii kaatak neulëaup. Pël ëen ar Anutuuk ne ngön ompyaut tekeri wasum pël neeaö pöl kas köpël mëmpaan Anutuun kimang maë.

Ngön mëët

²¹ Tikikas puuk pep epwer wak wais ninak nem yaauta ngönöt pout ök niapnaat. Tikikas pöp tiarim kar panëëp Aköpë këm ngön ngaarëk wak inëen yaaup. ²² Pi nook arën tenim songönte ök niaan kat wiak ya kë sënëëk yak wes mëen yewais.

²³ Anutu Pepere Aköp Yesu Kristo piaripök ar nem karurö mayaap tekeri wes ninak arim kön wi kosang yewesaut taë niwasën lup santaring weë. ²⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristoë naë rë olëak wë lup sant yaalmëaurö arim naë Anutuu komre kolap pöt wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Pilipai

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 32 pöta ök won sêen Pool pi wii kaatak wê pep epwer retêng êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pilipai kakê ingre mor saurö mena. Pool pi wet réak Pilipai kak sê ngönên ök maan narö Yesuun kôn wi kosang wesa (Ngôn Yaaö Omnarö 16:11-40). Pêl êên ênemak Pool pi wii kaatak wêên ingre morörök mon nant wa rongan êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pool mena. Pêl êên Pool yowe mêak pep epwer mena. Pi wii kaatak wê êrêpêrêp yeem pitta Kristooring wê pötaan êrêpêrêp êêpênêak kent kôn wiak retêng êa.

Pöt epêl wia.

Ngôn ngês rêaut 1:1-11

Poolê ngönte 1:12-26

Kristook yal menak wêauta ngönte 1:27-2:18

Timotiire Epaprotaitas piarpim êêpnaat 2:19-30

Pepanöm ngönte 3:1-4:9

Kaamök elmêautaan yoöre êrêp ngönte 4:10-20

Ngôn mêet 4:21-23

¹ O Pilipai kak Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wê pöröere ngönênê wotöököröere ngönênê ya kaamök yaaurö, Poolre Timoti Yesu Kristo pim inêên yaauwaar tenip wê nook pep epwer retêng ê yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolap mayaap pöt ningkên arim naê wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre êrêp mêêa

³ Ne arimêên yak akun êlötê kôn weswes eimeê Anutu nemopön yoöre êrêp maim wê. ⁴⁻⁵ Ar wet réak ngön ompyaut kat wia pötak ngês réak neering top êak aö aö imeê peene pêl yeê pöten kôn wieê nem Anutuun ök yamêêa pötê êrêpsawiarung wê ar kaamök elniipnaataan ök yamêêaup. ⁶ Pêl êak ne epêl kôn yawi. Anutu ngês réak arim lupötê ompyaö yaalni pöpök ompyaö elni seimeê Yesu Kristo pim waisêpna akun kaöaöök pet irêpnaap. ⁷ Ar nem ru ulöpöökörö. Pötaanök Anutuuk ompyaö elnieim öpnaat nem kôn yawi pöt yok pangk. Pöt nem wii kaatak wêaöre Kristoê ngön ompyauta songönte tekeri wasên omnarö ngön pöt taê wesak öpênêak ngön yaatak neulêên wêaö pöteparê ar neering lup kopêtemer sak wêên Anutuuk komre kolap elniak kaamök yaalni. ⁸ Yaap, Anutu êwat wêên ne yaap pan ök yeniak. Yesu Kristoê tiarên ya ngês kêsang yaalni pöl ne arên yaalni. ⁹ Pêl êê ne arim lup sant yewesaö pöt kaö sêên Anutuu omnant kêêkê êwat sak ompyaöre utpet pötepar kom êênêetaan Anutuun kimang yamêêaup. ¹⁰ Pêl êak ar omnant kêêt kom êak Kristo pim waisêpna akun kaöaöök saun won, wotpil önêetaan pêl yaaup. ¹¹ Ar pêl eim wêên Yesu Kristook kaamök elniin wotpil wêauta kêêt arim naê orök kaö sêpnaat. Pêl êên omnarö pöten itenak Anutuun yaya mêak pim yapinte ping wesak aim öpnaat.

Pit Pool wii kaatak moulmêak ngön ompyaut il newariin êên ulöl sa

¹² Karurö, ar êngk ma e wasnganêên ök niamaan kat wieê. Pit nem wii kaatak neulêautak ngön ompyaut il nemowariin êên ulöl yes. ¹³ Pötaanök nga omên pourö Rom omên omp ak Sisa pim kaatak ngai yaaö pöröere omên munt kak eprek wêauröeta pit neen êwat wê, nem Yesu Kristoê ngön ök yaautaan wii ka eptak neulêa pöten. ¹⁴ Pêl êên ingre mor sa nem kar narö

késang nem Kristo pimëen yak wii kaatak neulëa pöten kön wieë Aköpön kön kosang wiak kas köpël Anutuu ngönte ök aim wë.

¹⁵ Yaap, omën narö ne utpet wesak wak neirapënëak Kristo pim ngönte ök aim wë. Ën narö neen ompyaö elnëepënëak pim ngönte ök aim wë. ¹⁶ Omën nem ompyaö elnëepënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pit omën naröak ne ngön ompyauta songönte amëak wii kaatak neulëa pöten kön wiak lup sant elnëepënëak Kristoë ngönte ök aim wë. ¹⁷ Ën omën ne wak neirapënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pitëmtëen wak isak apënëak pim ngönte ök aim wë. Pit korar yeem ne wii kaatak wëen pitëm ngön ompyaut ök yaaö pötaan wii kaata ngarangköröak könöm munt nant nem rangk newiak yal mampënëak yaë. ¹⁸ Pipët ompyaö. Pöt omën narö korar yeem Kristoë ngönte ök aim wë, ën narö wotpil yeem pël eim wë pouteparëen ne ërëpsawi yeë. Nemëen pitëm Kristoë ngönte ök ya pipët kaöet. Pötaanök ërëpërëp yeë.

¹⁹ Yaap, ne ërëpsawi eim ömaap. Pöt ne epël kön yawi pötaanök. Ar nemëen Anutuun kimang yemaan Ngëengkl Pul Yesu Kristoë wes mëen waisa pöök kaamök elnëen ne wii kaatakaan ent ë neulëepnaat. ²⁰ Ne omën nant yeem ëöere kaskas naën ëëmëak kent kaö pan. Ne akun ëlötë Kristoë ngönte ök ëak pim yapinte wak isak yaapök peeneeta öp wëere wel wi pël ëëma pötak kas köpël tapël pim yapinte wak isak amaap. ²¹ Nemtë könöök epël yawi. Ne yangerak öma pöt Kristoë songönte war wesak amaap. Pöt ompyaö. Ën wel wiima pöt pim naë sumaap. Pöt ompyaö pan. ²² Ne yangerak yal menak öma pöt nem Kristo pimëen yak ya mëmpa pötak kë orööpnaat. Pötaanök nem ëëmaaten kön selap yaë. Pöt nem wel wiimaat ompyaut ma öp ömaat ompyaut ne pöten kön nawiin. ²³ Yaap, ne ëngk ma e yewas. Nemtë kentöök wëwë epët sëp wesak së Kristo piiring öma pöt nemëen ompyaö pan. ²⁴ Pël ëëmaatak ne yang eprek yal menak öma pöt ar kaamök elnieim ömaat. Pöt arimëen ompyaö pan ëëpnaat. ²⁵ Ne pipten kön kosang yawi. Pötaanök ne ewat sak wel nawiin öp wë arim kön wi kosang yewesaut kosang sëere pötaring ërëpsawi ë pël ëënëëtaan arim naë wë kaamök elnieim ömaap. ²⁶ Pötaanök nem arim naë kaalak waisumaatak ar nemëen ërëpsawi ëak yok pangk Yesu Kristoon yaya manëët.

Pilipai omnarö pit Poolring këlangön kat wia

²⁷ Ar kopët eptenökëer kosang wesak weë. Kristoë ngön ompyauta wia pöl wotpil wesak weë. Pël ëaan ne arim naë wais itaampöore kamaarek wëen pöt omnaröak arën, “Pit lup kopëtemer sak wë kosang sak tauëë nener yal menak weë ngentiak ngön ompyaut ök ya,” pël aan kat wiimaat. ²⁸ Pël yaëen ar kas naën yaëen itenak pit kö sëen ar muumök önëët pöt kön wiipnaan. ²⁹ Anutuuk arim naë orööpënëak ëa pöt Kristoon kön wi kosang wasënë pötaan pëen won, pim ënëm yeem këlangön kat wiinë pötaanta elnia. ³⁰ Ngan ar itanaan ne Kristoë yaat yamëngkën omnaröak këlangön kat newiak utpet neweseimaut. Peeneeta ar kat yawiin tapël yaalnë. Pël yeem arta tapël yaalni.

2

¹ Ar Kristook yal menak Pulööring sak wë ma? Pi ar lup sant yaalniin ya kë yesem wë ma? Ar ngëengkl Pulööring lup kopëtemer sak wë ma? Neneren lup sant elmëak yaköm elmë yeë ma? ² Ne kön wiin ar yok pël yaaurö pötaanök ërëpsawi yeë. Pötaanök ne ërëpsawi kaö pan ëëmaan epël ëëë. Ar kön kopëtäl wieë neneren lup sant elmëëë. ³ Arimtën kön wiin isëpënëak omnant ëënganok arimtën wak irëak omën muntaröen kön wiinakëer isëp. ⁴ Arimtëen

pëen kön wiak kaamök eënganëp karuröaanta pël eëe. ⁵ Yesu Kristoë pimtën kön wia pöl arimtën kön wieë. Pi epël kön wia.

⁶ Pi Anutuu wëwëere weëre kosangring wëaupök weë ngentiaak Anutuu ök öpënëak naën.

⁷ Pël éaap pi pipot sëp wesak inëen yaauroa ök sak wakaima. Pël yeem yang koröp wak omnaröa ök sa.

⁸ Pi omën möönre koröp wak wë pimtën wak irëak Anutuu ngön ngaarëk wak wel wia.

Omnaröak piin utpetap wesak këra yetaprak möön wel wia.

⁹ Pötaanök Anutuuk pi ngaarëk pan wak isak yapin nent mëëa.

Pötak yapin pout wa ngep ëak wë.

¹⁰ Anutuuk omën pourö, kutömweriaan yangerakë, öpre wel pourö, rar rë wesirak Yesuun yaya mëak

¹¹ Anutu Pepapön ping wesak maimeë,

“Yesu Kristo pi Aköp,” pöt tekeri wesak apenëak pël éa.

Tiar ariatë koutak ëwa yaë pöl omnaröa tektrak ëëpa

¹² Nem kar panëerö, Kristo Anutuu ngönte ngaarëk wa pötaan nem arring wakaimautak akun ëlötë nem ngön ngaarëk weim pöl peeneeta kamaarek wë eptak il wesak pël eëe. Anutuu pimëen kama niwa pöta këët orööpnaan kasinkasin yeem ompyaö wesak ya mëneë. ¹³ Pöt Anutu pimtök ar pim kent kön yawiaut kent ëak ënem ëënëëtaan kaamök elniak arim lupötë ya mëneim wë pötaanök.

¹⁴ Ar omnant pout ya yamëngkem kaaöre këëpötre ya sangën ngön anganok. ¹⁵ Pël ëënë pöt saun won wëen naröak arën, “Pit utpet yaë,” pël neniapan. Pël ëen ar korar yaaöre utpet yaaö pöröa tektrak wotpil eim önëët. Pël yeem pöt ariatë koutak ëwa yaë pöl ëënëët. ¹⁶ Pël eëe pöt pit kout sëp wasëpnaan wëwë kosangta ngönte ök maïm ön. Pël ëënë pöt Kristo pim waisëpna akun kaöaöök ne pas köntak ya namëngkën éaut pël wesak arimtëen ërëpsawi ëëmaat. ¹⁷ Arim kön wi kosang yewesaut Anutuun kiri yaalmë pöta ök yaëen ne arim kön wi kosang yewesaut taë wasumëak wel wiima pöt, nem üt wain iita Anutuun kiri yaë pöl il olaan arim kiri yaautak yal mangkën Anutuuk itaangkën ompyaö yaëen arring ërëpsawi ëëmaat. ¹⁸ Ën Anutuuk neaan wel wiin pöt arta tapël pötaan neering ërëpsawi ëën.

Timoti pim ngönte

¹⁹ Aköp Yesu Kristo pi kön wiin pangk ëen pöt ne arim ngönte kat wiak ya kë sumaan akun kot nent Timoti arim naë wes mëen wais rëak kaalak waisëpnaat. ²⁰ Nem naë omën munt namp won, Timoti pimënt nem arimëen yaalni pöl yeem arimëen kön nganngan yaaup. ²¹ Omën muntarö pit Yesu Kristoë yaataan kön nawiin pitëmtë omnantëen pëen kön yawi. ²² Ar Timoti pim ompyaö yaë pöten éwat wë. Ompre ruaarë ya yamëngk pöl pi neering ngön ompyauta yaat yamëngkaup. ²³ Pötaanök nem kentöök wii ka eptak nem ëëma nent kat wiak pöt tapëtakëer pi arim naë wes mëëmaat. ²⁴ Nem kön kosangtak epël yawi. Aköp pi kat wiin pangk ëen pöt akun wali nasën wiaan nemëntta arim naë waisumaap.

Epaprotaitas pim ngönte

²⁵ Ne tiarim karip Epaprotaitas arim ngësë wes mëen waisëpënëak kön yawi. Pi neering Kristoë yaat ngawi mëmpö nga omnaröa yaë pöl weë yengentiaup. Ne omnantëen ngöntök wëen pi wes mëen wais kaamök yaalneaup.

²⁶ Pi yauman yaëen ar kat wiak pimëen kön selap éautaan ya këlangön kön

wiak arim naë waisëpënëak yaarek wes mëen waisëpnaat. ²⁷Yaap, pi yauman eim wel wiipënëak ëa. Pël ëaap Anutuuk piin yaköm elmëak ompyaö mowesa. Pimtën pëen won, nemëenta yaköm elnëa. Pöt ne ya këlangönring wëen pi këlangön munt pim wel wiipna pöt rangk naalnëen ëa. ²⁸Pötaanök nem kentöök ar piin itenak ya kë sëen nem naë arimëen kõnöm wia pöt kengkën sëpënëak pi arim naë teëntom wes mëen waisëpnaat. ²⁹Pötaanök pi waisën pöt Aköpön yoöre ërëp mëak piin sant elmëeë. Omën pim ök ke pilörö kaöarö pël weseë. ³⁰Pöt arim urötak ne kaamök elnëepënëak pim wëwëet keimön naën, Kristo pim yaat yamëngkem wel wiipënëak ëaup pötaanök.

3

Omën Kristoon kõn wi kosang yewas pöp Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël yema

¹Karurö, ne ngön nent ök niamaan kat wieë. Ar Aköpëerö pötaanök piin yoöre ërëp maë.

Nem ngaan retëng ë niaan tapët kaalak rangk yeë. Pötak kaamök yaalni pötaan pël ëëmaaten kaaö naën. ²Omën utpet kent toköröa ököröaan ngarangk këëkë ëëë. Pit arim koröp kaut ilak Moses pim ngön kosangta öngpök wa niulëëpanëen ngarangk ëëë. ³Pit Anutuun yaö sëpënëak koröp kaut yailtak pël naën yaë. Pël yaëëtak tiarimtok Anutuun yaö sëpenëak omën utpetat tiarim lupötë wia pöt wa moolaan Anutuuk tiarën kõn wiin pim omnarö pël yes. Pël ëen Ngëengk Pulöök tiar kaamök elniin Anutuun yaya maimëë Yesu Kristoëerö pötaan piin yoöre ërëp yamëem tiarim wëwë ngaanten kõn kosang nawiin ngolöptakël wë. ⁴Ne nem wëwë ngaanten kõn kosang wiimëak kent yeë talte yok pangk ëëm. Ën omën namp pi pimtën kõn wiin pim wëwë ngaante ompyaö ëen pötak pi yok pangk kaamök elmëëpnaat pël yaëen pöt nemtak pimët il mowasëpnaat. ⁵Nem yeniak pöta songönte epël. Ne newilën wieë kët mor nas nasiaan nentepar won sëen nent pötak ten Yuta omnaröa yaaul koröp kaut neila. Pël ëen ne Israel omën Pënsamin pim kurmentëkaanëp. Nem ëlre pepaar Yuta omnaar, ne Yuta panëëp. Ne Parisi ngönën omnampök tenim yaaul Moses pim ngön kosangöt ngaarëk wak weë ngentieimaup. ⁶Pël ëaupök ne kõn wiin, “Nook Yesu pim ingre mor saurö utpet yemowasën Anutuuk neen kõn wiin ompyaö sëpnaat,” pël weseë eimaup. Pël yeem Moses pim ngön kosang pout ngaarëk wak weë yengentiin nem karuröak neen kõn wiin pangk ëa. ⁷Pël ëaupök ngaan omën këët wesak wak wakaima pötön peene Kristook rë olëak wë kõn wiin mosut pël yaë. ⁸Yaap, omën pipot pëen won, nem Aköp Yesu Kristoon kõn wiimëak omën muntatön kõn wiin omën omöt yaë. Ën piin kõn wiima pötak omën pout il yewas. Ne Kristo ömëak pim naë rë olëak omën nem ngaan kõn wiin kaöt pël sa pöt kasëng menak pötön ulölöt pël yewas. ⁹Pël ëak Kristook yal men pet irumëak kent yaë. Pël ëak peene Anutuuk neen, “Wotpilëp,” neapënëak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk naön. Puuk nem Kristoon kõn wi kosang wesautaan neen, “Wotpilëp,” pël yenëa. ¹⁰Ne omën kaö kopët nentakëër ëwat sumëak kent yaë, pöt Kristoon ëwat sa pet irumaan. Ne Kristo weletakaan wal ëaup pi weëre kosang kaöet pim naë wia pöt nampënëak kent yaë. Kristo pi ngön ompyaut ök yaan naröak piin utpet wesak këlangön mena pöl elnëen pim ök ëëmëak kent yaë. Kristo pi pim wëwëet keimön naën tiarimëen wel wia pöl neenta nem wëwëet keimön naën pim ök ëëmëak kent yaë. ¹¹Pël ëëma pöt Anutuuk weletakaan wal ë neulëëpnaat.

Pool Anutuu yaö mëëa pöta këët öpënëak ke urak pöompö sa

¹² Pël ëëpnaatak ne Kristoon ewat sa pet irak wotpil panë wë pël newasën. Pël ëaap omën ompyaut Kristook nampënëak newa pôt òmëak weë ngentieim wë. ¹³ Karurö, yaap, ne omën ompyaö pôt wa pet iran pël newasën yeëetak omën kopët eptakëer yeë. Nem wet réak eima pôt kasëng menak omën ompyaö pôt òmëak weë yengenti. ¹⁴ Anutuuk Yesu Kristoë tiarimëën elnia pötaan wotpil wë kutömweri sëpenëak yaö niia. Pötaanök ne yaö niia pöta këët òmëak weë ngentiak pöömpö yes. ¹⁵ Ar narö lup kësang sauröak nem yeniak pipël kön wiak ënëm ëëë. Ën narö kön maimal yawi pörö Anutu pimtök arim kön yawi pöta songönte tekeri wes nimpnaat. ¹⁶ Pël ëëpnaatak omën kaöet epët. Anutuuk kan pet elnia pöök yal menak sëpa.

¹⁷ Karurö, ar pourö nem yeë epël ëëë. Pël ëak omën munt tenim ënëm yaë pöröenta këëké itanak pitëm yaë pöl ök ëëë. ¹⁸ Omën narö pit Kristoëëro pël aöök pim këra yetaprak möauta ngönten kaaö ëak maimal wë pötak pim ngönten kööre tok yaalmë. Ne ngaan pitëmëën ök niiautak peene kaalak ya utpetaring wë ök yeniak. ¹⁹ Pit pitëm yenaure koröpöökë omnantön kaö wesak kentre kaur yaaurö. Pël ëak omën utpet tiarim kön wiin ëö ëëpena pötön pit pitëmten ping wesak yaaurö. Pël ëak yangerakë omnantëen kentre kaur eim wë. Pötaanök Anutuuk pit es parëaöökë kanöök moulmëen kö sëpnaat. ²⁰ Tiar pôt, kutömweri yaaurö. Pötaanök kor wëen Aköp Yesu Kristo wasis nikoirën Anutuuk naë së öpenaatak. ²¹ Pël ëën pi wais tiarim möönre koröp pasut lëngë sëpna pôt ngölöp wasën pim möönre koröp ompyau lëngë nasën ëëpna pöökë ök sëpnaat. Pi omnant pout pim weëre kosangtak il wesaup pim weëre kosang pötak pël ëëpnaat.

4

Pool puuk lup kopëtemer sak weëre ërëpërëp ëëre omën ompyautëën kön wii pël ëëpënëak mëä

¹ Pötaanök karurö, ne ar lup sant elnieimeë arën itaampëak kent yaë. Ne Kristoë yaat yamëngkën ar pimorö pël sak wëen arimëën ërëpsawi yeë. Nemorö, nem yeniak pipël Aköpök yal menak taë wesak taueë.

² Öng Youtiaare Sintiki, ne aripön epël niamaan kat wieë. Ne arip Aköpök yal menak wëaö pöaarök lup kopëtemer sak önëak kosang wesak yeniak. ³ Ën neering ya ngawi yaaö kë panëep, niinta öng pöaar kaamök elmëëmëak ök yeniak. Pöt piariper Klemenre omën Anutuuk wëwë kosangët mampënëak pitëm yapinöt pepeweri retëng ëa muntarö pit neering top ëak ngön ompyaut anëak ya kaö mëneiman pötaanök.

⁴ Ar Aköpök yal menak wë ërëpërëp ëëë. Ne kaalak epël yeniak. Ërëpërëp ëëë. ⁵ Aköpë kaalak waisëpna akunet temanöm yes. Pötaanök omën pouröen ya wiap elmëëë. ⁶ Ar omën nantre nantëën kön selap ëënganëp kët ël epotë Anutuun ök yamëëautak piin yoöre ërëp maimeë pötëën kimang maim weë. ⁷ Pël ëën Anutuuk pim mayaap omnarö tiarim ewat sa pet nairnganë pö nimpnaat. Ar Yesu Kristook yal menak wëen mayaap pö arim könre lupotë pangk ëak wiaapnaat.

⁸ Ne ngön më epët ök niamaan kat wieë. Ar omën epotön kön wieim weë. Ngön yaap yaaut, ompyaö yaaut, wotpil yaaut, kölam yaaut, omën omnarök kön wiak ya kë sëpnaat yaaut, omën omnarök kön wiin ompyaö yaaut. Pipot ompyaut, wak yawisaut pötön kön wieim weë. ⁹ Nem omnant rë nuulak pet elnian pötön ar ewat wë. Pipot pëen ëeim ön. Pël ëën Anutu mayaap pepapök arim naë öpnaat.

Pool pi Pilipai omnaröa piin kësangën elmëa pöten ërëpërëp ëä

¹⁰ Ne Aköpök yal menak arök akun wali won sēen kaamök elnēēnēak kōn yawi pōtaan ērēpsawi kēsang pan yeē. Yaap, ar ngaan kaamök elnēēnēak kent kōn wieimautak pēl ēēnē kanō won ēēn naēn ēaut. Pēl ēautak peene kanō orōōn kaamök yaalnē. ¹¹ Ne omēn nenten ngōntōk ēaō pōtaan kimang neniaan yeē. Won. Ne epēl kōn wiak wē. Omēn ke nentere nent nem naē yaarōōn pōt ya kē sumaap. ¹² Nem ngōntōk wēaare omnantring wēa pouteparēn kōn wiin pangk yaē. Ne kep ēak wēaare kēēn wēa pōteparēnta ya kē yesaup. Ēn omnant selap wieēaare won pōtenta tapēl yaaup. Anutuuk nem yaaō pōten ya kē suma pōt pet elnēēn pēl kōn yawiaup. ¹³ Yaap, Kristo pi wēere kosang nangkēn omēn pout yok pangk yaaup.

¹⁴ Pēl yaaupök kōnōm nent koirak wēēn ar kaamök elnēan pōt ompyaō elnēan. ¹⁵ Pilipai omnarō, ar ēwat wē. Nem ngēs rēak ngōn ompyaut ök ēautak ne Masetonia yanger sēp wasēn ingre mor sa ka muntatēērō kaamök elnēak mon nenangkēn ēaurō, arōkēēr nenaūrō. ¹⁶ Ne Tesalonaika kak wēēn akun nentepar kaamök elnēak sum nant wes nemēan. ¹⁷ Ne arim nenan pōten kimaŋ neniaan ēaut. Pēl ēautak Anutuuk arim nenan pōta kangiir omēn ompyaut nimpēnēak kent kōn yawi. ¹⁸ Ne arim naēaan omnant kēsang waut. Ar omnant kēsang pan nangkēn pangk yaē. Arim omēn ompyaut Epaprotaitas menan pōt wak wais nangkēn peō yaē. Kēsangēn pipot omēn kōp kamp Anutuun kiri yemera pōtē ökōt. Pi pōtōn itenak ompyaut pēl kōn wiak ya kē sa. ¹⁹ Anutu nemop pi omnant ompyaō kēsang pan Yesu Kristo pim naē mowiin wia. Pōtaanök ar Yesu Kristook yal menak wēēn Anutuuk arim omēn ngōntōk yeē pōt pout nimpnaat. ²⁰ Anutu, tiarim Pepap, pim yapinte ngaapēēl wak isak maim öpa. Yaap.

Ngōn kaō mēēt

²¹ Ne Anutuu omnarō Yesu Kristook yal menak wē pōrōen yoōre ērēp yemak pēl ök maē. Ēn kar nem naē wē eporōeta arēn yoōre ērēp yenia. ²² Anutuu omēn eporō pourō arēn yoōre ērēp yenia. Pēl yaēēn pitēm naēaan omēn omp ak Sisa pim ka eptak wē inēēn yaalmēa narōeta yoōre ērēp niapēnēak kent pan yaē.

²³ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pōt arim lupōtē wiaap.

[Yok pi tapēt.

Ne arim karip, Pool.]

Kolosi

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 32 pöta ök won sêen Pool pi Rom kak wii kaatak wê pep epwer retêng êak Tikikasre Onisimas piarip mangkên wak sê Kolosi kakê ingre mor saurö mena. Pim retêng êauta songönte epêl. Pool pi ngönên ya yamëngkautaan wii kaatak moulmêên wêên Epapras pim naë sê omên naröak Kolosi ingre moröröen ngönên kaaröt mēëa pöt ök mēëa. Pitëm ngönên kaar pöt epêl. Anuture omnaröa tektrak tiarim yaya mapenaarö wê. Nent, Yesu pi Anutuu ök won, enselöröa ököp. Ën nent pöt, kaömp nant ngês oléak wêaare koröp kaut yallaut ngön pöt ök maan kat wiak Poolök ngön kaar pöt tekeri wasëpënëak retêng ë mena.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-8

Kristoë wêwëetere ya yamëngkaut 1:9-2:19

Kristook yal menak wêauta ngönte 2:20-4:6

Ngön mēët 4:7-18

¹⁻² O Anutuu omnarö, Kristo pim kentöökê ënëm ëeim Kolosi kak wêaurö ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omên nampök Timoti tiarim karip piiring wê pep epwer retêng ë yaningk.

Anutu tiarim Pepap pim komre kolap pöt ningkên arim naë wiaap.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun yoöre ërëp mēëa

³Tenpim akun ël epotë Anutuun arimêên kimang yamëëautë Anutu, tiarim Aköp Yesu Kristoë Pepapön, yoöre ërëp maim wê. ⁴Pöt Epapras puuk ar Kristook yal êak wê kön wi kosang mowasööre Anutuu omên pourö lup sant elmë pël yaauta ngönte ök niaan kat yawi pötaanök. ⁵Ngön yaapët, ngön ompyaö pöt, wet réak arim naë yaaröön ar omên ompyaut kutömweri arimêên yaö ëa pöta ngönte kat wiaurö. Pötaanök ar kön kosang wiak omên ompyaö arimêên kutömweri yaö ëa pötön kor wê pötaan kön wi kosang wasööre lup sant elmë pël yaaurö. ⁶Anutuu ngön ompyaö pöt wet réak arim naë oröön kat wiak pim komre kolap pöta songönte këékê ewat san akun pötak ngês réak ngaarék wêên arim naë ulöl sa. Pël yaëen yang muntatëëröa naëëta tapël ngaarék yeön ulöl sê yes. ⁷Ngön ompyaö pöt, Epapras, tenpim kar panëëp, neering Kristoë inëen yaalmë pöpök rë nuulön kat wian. Puuk nem urtak Kristo pim yaat këékê wesak yamëngk. ⁸Pi tapöpök Ngëëngk Pulöök arim naë lup sant yaaut tekeri wes nina pöten tenipön ök yenia.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun kimang mēëa

⁹Pël yenia pötaanök tenip ngön pöt kat wia akun pötak ngês réak Ngëëngk Pulöök arim lupre könöt kaö nuwasën Anutuu arim ëënëak kön yawi pöten ewat panë sënëëtaan kimang maim wê. ¹⁰Pël ëen ar Aköpë kan pet yaalni pöök yok pangk yesën pi itenak ërëpsawi ëëpnaat. Pël yaëen arim naë këët oröön omên ompyaö ke nentere nent yeem Anutuu yaauten këékê ewat sêen ewat pöt kaö sëpnaat. ¹¹Tenip ar ërëpsawiarung ya wiap wêere lup kosang wê pël ëënëak Anutuuk pim wêere kosang kaö panëëtak wêere kosang nimpnaataan kimang maim wê. ¹²Pël maimëë Pep ar kaamök elniin pim omnaröaan yaö niwesaut, ëwaatak wia pöt, tenring openaataan yoöre ërëp maim wê. ¹³Anutu pi tiar kouta öngpökaan nuwak pim Ru panëëpë wa ngaöök yanimë pöta öngpök niulëen wê. ¹⁴Pim Ru pöpök utpetetakaan ent ë niulëak tiarim utpetat won wes nuulëa.

Kristo pim wëwëtere ya yamëngkaut

¹⁵ Kristo pi Anutu itnaangkanëpë ököp. Pi ngaanëer omnant won wiaan wakaimaupök peene pötë kaö sak wë. ¹⁶ Anutuu Ruup pi kutömweriaan yangerakë omën ël epot pout ket ë pet iraup. Omën tiarim ityaangkautre itnaangkënöt, weëre kosangring kutömweriire mopöök wëaurö, isaare irëa pourö ket ëa. Anutuuk moulmëen Kristo pi omën ël epot poutë pep sak öpënëak ket ëa. ¹⁷ Pi omën pout won wiaan wakaimaup. Pim weëre kosangöök elmëaan omnant pout neenem urötë wë. ¹⁸ Pi ingre mor saurö tiarim kepön sak wë. Pël ëën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö pël yaë. Pimënt tapöpök ingre mor saurö tiarim songönte. Puuk omën poutë kepön erën elniak öpënëak weletakaan ngës rëak wal ëa. ¹⁹ Pöt Anutu pim kentöök pimtë wëwëere weëre kosang pout yang elmëen wak wë. ²⁰ Pël yaëen Anutu pi pim Ruupön maan omën ël epot pout kutömweriaan yangerakë, piiring lup kopëtemer sak öpënëak kön wia. Pël ëëpënëak pim Ruup këra yetaprak möön iit il ngentiin pötak mayaap pöt tekeri wes nina.

²¹ Ar pöt, ngaanëer Anutu nerek wëen ar nerek wë omën utpetat ëeimeë piin kööre tok elmëeimauro. ²² Pël ëauröak Kristo pim koröpre mësëpring oröak wel wia pötak ar wiap nuwasën peene Anutu piiring wë. Puuk arim ketre saunat won nuwasën lup kólam wëen Anutuu ëöetak niulëëpënëak pël ëa. ²³ Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak weë panë sak tauaan omën nantök wer nuön kön wi kosang yewesaut këlok sëpanëen ngönën rë nuula pöt taë wes wak ön. Pool ne ngön ompyaö piptaan ya omën saup. Ngön ompyaö pöt tenök ar yang ël epotëeröen ök niaim.

Pool pi Kolosi omën ingre mor saurö kaamök elmëa

²⁴ Nem arimëen këlangön kat yawi eptaan ya kë yes. Kristo pim ingre mor saurö, tiar pim möönre koröp wak wë pöröaan këlangön kat wia. Pöta ök neenta arimëen këlangön kat wiima nant om wia. Pötaanök ar ingre mor saurö kaamök elniak këlangön om wia pöt kat wi pet irumaaten kent yaë. ²⁵ Anutu pim ngönte tekeri panë wesak ök niamëak ingre mor saurö ya omën neulëaup. ²⁶ Pim ngön epët, ngaanëer ëlëëp wiaan tiarim ëere köröörö kat nawiin wë aprö imautak peeneek pim omnarö tiar tekeri wes yaningk. ²⁷ Anutuuk pim omnarö tiarën ngön ëlëëp ompyaö panëët, omën ngönën kopëlörö arim naë wia pöt, tekeri wes nimpënëak kent yaë. Pöt epët. Kristo pi arring wë. Pötaanök ar piin kor wëen puuk nukoirak kutömweri së piiring önëët. ²⁸ Pötaanök tenök Kristo pim songönte omën pouröen tekeri wesak niaim. Pël eimeë utpet yaaut kasëng mampunëak pepanöm niaaöre ewatring wë rë nuulëeim. Ar Kristoë ök sak önëëk yakök yaalni. ²⁹ Ne ar pël ëënëak pim weëre kosang kaöat yenangk pöttring weë yengenti.

2

Kön wi kosang wesak wë ngön kaaröt ke ur olapa

¹ Ne ar omën epotön ewat sënëak kent kön yawiirek kat wieë. Arre ingre mor sa Leotisia kak wëauröere omën ingre mor sa munt neen itnaangkën naröaanta weë ngentiak ya kaö yamëngk. ² Ne ar lup kopëtemer sak neneren lup sant elmëë lup kosang sëere kön këëkë wieë kön wi kosang wasö pël ëënëak weë yengenti. Ar pël ëënë pötak Anutu pim ngön ëlëëp wiakaima pöta songönten ewat sënëët. Pöta songönte Kristo. ³ Pi kön tekteker ewat pepap yak omën poutë songönöt ewat wë. ⁴ Nem pël yeniak pöt, omën naröak ngön kaar niak wiap nuwaspanëak ngön pipët ök yeniak. ⁵ Nem yeniak pöta songönte epël. Nem koröpöök maimerek wë, ën lupmer pöt arring wë. Pël ëëë arën

itaangkën arim lup kopëtemer sak wë wotpil yaautre Kristoon kön wi kosang yewesaut taë wia pöten ërëpsawi yeë.

Kristook yal ëak wëwë kosangët öpa

⁶ Ar Aköp Yesu Kristo wan pöl piik yal menak weë. ⁷ Pël ëak piik misën il tëak pim weëre kosangöök kosang sak wë kön wi kosang yewesauta kan ök niak rë nuula pöök pëen wë kaö wesak yaya maim weë.

⁸ Omën naröak ngön kaar mos kë wonöt ök niaan kat wiin pötök wii nitëëpanëen këëkë ngarangk ëak weë. Pöt Kristo pim naëaan wonöt, ëaröa ngön pas yangerakë pëenöt. ⁹ Ar ëwat wë. Anutuü wëwëere weëre kosang pout Kristoë koröpöök pangk ëak wakaima. ¹⁰ Pël ëaap piik yal ëak wë pim wëwëet wak omën nenten ap newasngan. Pi isaup, omën isauröa kepönöököp. ¹¹ Ar pöt, Yuta omnaröa yaaul Anutuun yaö ëëneak koröp kaut nailën ëauröak wëwë utpetat kasëng menak Kristoë naë rë olëak piik yal menak wëen puuk koröp kaut yail pöl elniak Anutuun yaö niwasën wë. ¹² Arim i yanimë piptak Kristook yal ëak wel wiin piiring yang kel niweera. Ën i yanimë taptak Anutuü pim weëre kosangöök Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök ar pim weëre kosangöön kön wi kosang yewasën Kristooring wal ë nuulëa. ¹³ Ngönën köpël wakaimaurö, ar ngaanëer arim lupötë Anutuun yaö naën wëwë ngaantakël wë utpetat eimaurö. Pël ëen pötök lupöt mën wel niwia. Pël ëautak peene pöt, Anutuuk elniin Kristooring wëwëetak wë. Pël yaëen pi tiarim utpetat ent ë yanuula. ¹⁴ Tiar Moses pim ngön kosangötë ngön wia pöt ngaarëk naön wëen pötök utpet kangut tiarim naë orööpnaat, pël ëa. Pël ëautak Anutuuk utpet kang pöt kërë olëa. Kristo pim këra yetaprak möön wel wia pötak Anutuuk kang pöt won wesa. ¹⁵ Kristoë këra yetaprak isa pötak Anutuuk kutömweriaan mopöök omën utpet isaare weëre kosangringörö il mowesak pitëm weëre kosangöt ent ë moolëak omnaröa ëöetak pitëm songönöt tekeri wesa.

Tiar Kristooring wel wiaurö

¹⁶ Tiar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön. Pötaanök omën nampök arim iire kaömp yena pötaanre krismaki ma ngoon ma sant pötë öngpök akun nent ngëëngk newasën yeë pötaan utpet wesak niaan pöt kat mowiinganok. ¹⁷ Omën pipotön ököököt pël apenaat. Keët orööpëneak yaëen wet rëak oröaut. Peene kë panë pöp, Kristo, pimënt oröak wë. ¹⁸ Omën naröak arimtën wak irëak enselöröen yaya manëak kaar yenia pipot kat mowiingan. Pit omën pipotön wangarötë itena pël niak köntak ieping eimeë yangerakë kentöökë ënem yaë. ¹⁹ Omën ke pilörö Kristook yal naën wë. Pi tiarim kepönö, ën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö. Kepönöök möönre koröpö kaamök elniin urötre kosatring yal ëen pangk yaë. Pël ëaan Anutuuk weëre kosangöt yaningkën kaö yes.

²⁰ Ar Kristooring wel wiin yangerakë omnantë öngpökaan ent ë nuulëauröak tol ëen yang omnaröa yaaul yeë? Tol ëen ngön kosang ke epot ngaarëk yeë? ²¹ “Epot mor öngan.” “Epot nëngan.” “Epot mësël ëëngan.” ²² Ngön kosang pipotök tiarim yangerakë omnant wak wëen lëngë yes pötön ya. Ngön kosang pipot omnaröa könöökäänöt Mosesë ngön kosangötë yal yemangk, Anutuü naëaan wonöt. ²³ Ngön kosang pipotök enselöröen yaya maimë arimtën wak irëak arim möönre koröpötön nga elmëëneak yenia. Pël yaalni pipotön omën naröak kön wiin ompyaö yaë pël yewas. Pël yaëetak pötök koröpöökë kentre kaur pöt pangk kan newariipan.

3

Anutuuk tiar Kristooring weletakaan wal ë nuulëaurö

¹ Ar Kristoë wal ëautak yal ëak piiring wë. Pötaanök omën këet o kutömweri Anutuü yaapkëetakël, Kristoë kaö sak wë pörek wia pötön war kön wieë. ² Ar yangerakë omnantön kön wiinganok, kutömweri wia pötön kön wieim ön. ³ Pöt Kristoë wel wiautak ar yal ëak wel wiin arim wëwëat Kristooring Anutuü naë ëlëep wiin wia pötaanök. ⁴ Ënëmak Kristo wëwë pepap pim orö tekeri sêpa akunetak arta piiring Anutuü ëwaatak orö rëenëet.

Lup ngaanöt sêp wesak lup ngolöpöt öpa

⁵ Pötaanök koröpöökë kent arim yeë pipot sasa kasëng meneë. Pöt epot. Öngre omp nga yaaö, lup kewilring yaaö, öngre omp neneraan kentre kaur yaaö, omën muntaröa omnantön war yaaut. Omën muntaröa omnantëen war yaaö pötak Anutuü urtak yangerakë omnantön omp ak yewas. ⁶ Omën Anutuü ngön wa olëak utpet pipot yaaö piporö puuk kangut mampnaat. ⁷ Arta ngaanëer omën ke pilöröaring wë pitëm yaaul eim wakaimaurö. ⁸ Pël ëauröak peene pöt, ngaare ya sangën, kön utpet mowiiire ökre wasre koö ngön, utpet pipot sêp weseë. ⁹ Ar neneren kaar mangan. Lup ngaanötë utpet yaaut ent ë olëak ¹⁰ lup ngolöpöt wak wë pötaanök. Anutuuk lup ngolöpöt ket ëak nina. Pël ëak ket elniaupök kët ël epotë könöt ngolöp nuwasën körring sak pimtë ök seim wë. ¹¹ Wëwë ngolöp eptak tiarim kom ëak wakaima pöt won yes. Yuta omnaröere muntarö, koröp kaut yailauröere nailën yaaurö, ëwatöröere köpëlörö, inëen yaauröere inëen naënörö, pöt pout mosöt pël yaë. Ën Kristo tiar pouröa kaö sak tiarim lupötë wë pötakëer këet pël yaë.

Neneraan lup sant elmëëpa

¹² Anutuuk ar pimëen yaö nuwasën pim omën sak wëen lup sant yaalni. Pötaanök omnaröen yaköm kön wieë kaamök ëëre sant elmë, arimtën kön wiin wak iraöre ya wiap ë, omnaröak utpet yaalniin kangiiir nga naalmëen ë pël ëëë. ¹³ Naröak könöm nant elniin pöt wak weë. Ën arim tekrakaan nampök utpet elniin pimëen ngön wieë pöt kangiiir elmëënganëp om pim utpet pöt won wes moolaë. Kristook arim utpetat won wes nuulëa pöl arta ëëë. ¹⁴ Lup sant yaaö pötak omën ompyaö muntat il yewas. Pël ëak pötak ulöp urak ëën pangk yaë. Pötaanök omën ompyaö pipot yeem lup sant pötaring weë. ¹⁵ Pël ëën Kristook mayaap yaningk. Pötak arim lupöt wotpil wesak ompyaö yeë ma won pöt pet elniip. Anutuuk ar möönre koröp kopëtaö wak lup kopëtemer sak mayaptaring önëak yas niia. Pötaanök kët ël epotë piin yoöre ërëp maim weë. ¹⁶ Kristo pim ngönte arim lupötë ilëak kaö sêp. Ar ëwat wë. Neneren rë moulöore utpet yaaut kasëng mampënaan pepanöm maö pël ëëë. Arim lupötök Anutuun yoöre ërëp elmëak ngönën tanre Pulöök elniin Anutuun yaya tan aö pël ëëë. ¹⁷ Anutu Pepen Aköp Yesu tiarimëen elnia pötaan yoöre ërëp maimëë omën këmtak aöre moresök ya mëmpö pël yeë pipot Yesuun wesak ëëë.

Ëlre pepere rungaaröa ngönte

¹⁸ Öngörö, arim ompöröaan inëen elmëëë. Aköpëen yaö saurö, ar pël ëën ompyaö ëëpnaat. ¹⁹ Ömpörö arta, arim öngöröen nga elmëëngan, lup sant elmëëë. ²⁰ Rungaarö ar, arim ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël yaëen Anutuuk itaangkën pangk ëëpnaat. ²¹ Ën peparö arta, arim rungaarö ya utpet ëëpanëen ya sangën mongawisngan.

Inëen yaaöre ngarangköröa ngönte

²² Inëënrö ar, kët ël epotë arim ngarangköröa ngön ngaarëk weë. Arim ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëen won, Aköpön kasinkasin yeem weë ngentiak pitëm ngön ngaarëk weë. ²³ Arim ya yamëngk pipot pout

omnaröaan won, Anutuun yeë. Pötaanök weë panë ngentiak mēneë. ²⁴ Ar ewat wë. Aköpök kangut nimpnaat. Puuk ar pim omnaröaan yaö ëa pöt ningkën önëët. Pöt ar Aköp Kristo pim inëen yaalmë pötaanök. ²⁵ Ën omën utpet yaë pipop Anutuuk pim utpet yaë pöta kangut mampnaap. Anutu pim ngön yaatak omën yapinringre yapin won pourö mööngkraar kangk naalniipan

4

¹ Ngarangkörö ar, wotpil wesak arim inëënörö mēngkre mēngk ngarangk elmëë. Pöt arta arim wotöököp kutömweri wë arën itena pël weseë.

Kimang yamëëautere ompyaö wëauta ngönte

² Ar pourö kosang wesak Anutuun ök maim ön. Pël eimeë ök yamëëautak Anutuun këëkë kön wiak yoöre ërëp maim ön. ³ Pël ëak arim ök yamëëautak tenimëenta Anutuun kimang maim ön. Pi kan nent koir ningkën pim ngönte ök mëak Kristoë ngön ngaan ëlëëp wiakaima pöt ök menaan kimang maim ön. Ne ngön pöt ök yamëëautaan wii kaatak wë. ⁴ Kimang maim önë pötak kaamök elnëaan nem ëëmëak neea pöl ngön ëlëëp wiakaimauta songönte wa kotiak ök memaat.

⁵ Ngönën kat nawiin wilëngkëel wëaurö pitring wë akun il wasnganëen omnat këëkë kön wieëak ëën. ⁶ Arim ngönöt ompyaö pan misëngring tomunaté ök ëëp. Pël wë omnaröen ngön kaip ti mampunëëtaan poprak naën ëënëët.

Poolök Tikikasre Onisimas wes mëa

⁷ Nem wë pöta ngönte Tikikas puuk waisak ök niapnaat. Pi nem kar panëëpök Aköpë ya omën ompyaup, neering ya ngawï yamëngkaup. ⁸ Ten tolëë wë pöta ngönte ök niaan kat wiak lup kosang sënëak nook wes mëen yewais. ⁹ Pël ëak Onisimas, tiarim kar panëëp, piiring wes mëen yewais. Pi arim kakaanëp ya sëp newasën om wëaup. Piaripök eprekë yaaut ök niapnaat.

Pool pi Kolosi omnaröen yoöre ërëp mëëa

¹⁰ Aristakas neering wii kaatak wëaupök arën yoöre ërëp yenia. Ën Maak, Panapas pim nang karip, puukta tapël yenia. Pi arim naë waisën pöt nem niak pöl sant mowasën. ¹¹ Ën Yesu, yapin nent Sastas, piita arën yoöre ërëp yenia. Yuta omën nem karuröa naëaan pitökëër ketumön newesak omnarö Anutuuk wa ngaök mëëpënëak neering ya yamëngk. ¹² Pël ëak arim kakaanëp, Epapras, Yesu Kristoë ya omnamp, puukta yoöre ërëp yenia. Ar kosang sak Anutuu arim ëënëak yaalni pöt kön wi sokolön yak kët ël epotë kosang wesak kimang maim wë. ¹³ Pim songönten nem ewat wë yeniak epop. Pi arimëenre Leotisiaare Irapolis ka pöteparë omnaröaan kaamök elniipënëak ya kaö yamëngkaup. ¹⁴ Luk root ompyaupre Timas piaripta yoöre ërëp yenia. ¹⁵ Ne tiarim kar Leotisia kak wëauröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Pël ëak öng Nimpaare pim kaatak ngönënëen wa top yaauröenta tapël man. ¹⁶ Pep epwer ar sangk kelak pöt wes mëen Leotisia ingre mor saurö pitta sangk kelëp. Ën kangiir Leotisia omnarö menan pöwer pit sangk kelak ningkën arta sangk kelën. ¹⁷ Pël ëak Akipas pipopön, “Aköpë ya nina pipët këëkë wesak mën,” pël man.

¹⁸ Pep epwer omën nampön maan retëng ëa. Ën kaö epët pöt nemtok retëng yeë. Nemtok arimëen yoöre ërëp ngön retëng yeë. Ar ne wii kaatak wë pöt kön wieë nemëen Anutuun kimang maë.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.
Ne arim karip, Pool.]

1 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 20 pöta ök won sêen Pool pi Korin kak wê pep epwer Tesalonaika kakê ingre mor sauröaan retêng äa. Pi wet réak Tesalonaika kak sê ngönên ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 17:1-9). Pitëm pël äa pötaan Yuta omên naröak nga yaalmêên ingre moröröak Pool wes mêên sa. Pël äak ya mëmpö sê Korin kak oröak wêên Timoti pim naë sê oröak pitëm ngönte ök mëä.

Yuta omên naröak ingre moröröaan nga elmëak utpet mowesa. Pël maan kat wiak Poolök pit kosang sak öpënëak mëä. Pël äak Yesuu kaalak waisëpnaata ngönte retêng ä mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês réaut 1:1

Anutuu yoöre ërëp ngönte 1:2–3:13

Kristoë kentöökê ënëm ëëpenaat 4:1-12

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 4:13–5:11

Wa korkor ngönte 5:12-22

Ngön mëët 5:23-28

¹ O Tesalonaika kakê ingre mor saö Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristooring yal makê wëaurö ne Pool Sailasre Timoti piaripring wê pep epwer retêng ä yaningk.

Anutu pim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang weseimeë wotpil wakaima

² Akun poutë ten arên kön wieë Anutuun yoöre ërëp mëak arimêên kimang maim wê. ³ Pöt ten arim Kristoon kön wi kosang wasën këet yaaröön ompyaö yaaöre lup sant yeem ya kaö yamëngkaöre tiarim Aköp Yesu Kristoon kön kosang wiak piin kor yeem lup kosang sak wëa pötön kön wieë Anutuun pël maim wê. ⁴ Karurö, Anutu ar lup sant yaalniaupök pimêên yaö elnia pöten ten ewat wê. ⁵ Ngön ompyaö tenim arên ök niama pöt ngön pëên won, Ngëengk Pulöökê weere kosangöök ök yeniaan Pul pöök tenim lupötë ngön pöt yaapöt pet elnia. Pël ëên ten kaamök elniak arim naë ya yamëngkên tenên itenak omên ke tolëälörö pöten ewat saurö. ⁶ Pël äak Anutuu ngön ompyaut wak wëan pötaan könömöt arim rangk yawisën Ngëengk Pulöök kaamök elniin ërëpërëp äak ten Aköpë wëwëeta ënëm saurö. ⁷ Ar pël äan pötaanök omên Masetoniaare Krik yangerarë ngönên wak wëaurö arim wëwë ompyauta ngönte itenak ënëm äa. ⁸ Pöt eptaanök. Aköp pim arim naë ya yamëngkauta ngönte äo yesem Masetoniaare Krik yangerarë wëaurö kat yawiin arim Anutuun kön wi kosang weseim wê pöta ngönte ulöl sak yang munt nantëeta yes. Omên pourö pöten kat wia pötaan tenök ök mena pöt pangk naën. ⁹ Omên pörö pitëmtok ten arim naë wais wëên omên arim naë oröa pöta ngönten ök yenia. Pitök omên kön ökre wasut arim wet réak ngëengk weseiman pöt sêp wesak Anutu wëwëetaringëp pim naë rë olëak pim inëên sak wê pöta ngönte ök ya. ¹⁰ Pël äak pitök arên, “Anutuu Ruup kutömweriaan wes mêên kaalak waisëpnaap piin kor eim wê,” pël ya. Pim Ruup Yesu pöp ngaanëer wel wiin kaalak wal ä moulmëaup ënëmak Anutu pim ya sangën elniipna pötakaan kama yaniö.

2

Poolë Tesalonaika kak ya mënauta ngönte

¹ Karurö, ar ewat wë. Ngaan ten arim naë wais ngönën ök niia pöt mos nasën. Won. ² Ten arim naë naaröön wë wet reak Pilipai kak om wëen naröak utpet niwasën këlangön kat wia pöt ar ewat wë. Pël äaatak ten Anuturing wëen kaamök elniin lupöt kosang sak wëen naröak kööre tok kaö yaalniin Anutuu ngön ompyaut ök niiaut. ³ Tenim ngönën ök yeniak epët ngön korar nentak ök neniaan. Ten wëwë kewiliring wëa pötak morök elniinëak naën. ⁴ Anutuuk tenën ökre was elniak itaangkën yok pangk ëënak pim ngön ompyaut ök nianëak niaan yewais. Omnaröak tenim yaaten itenak kent ëëpnaataan won, Anutu lupöt ityaangkaupök itenak kent ëëpënëak ök yeniak. ⁵ Ar ewat wë. Ten ngön pöt arök tenën kön wiin ompyaö ëëpënëak ököök neniaan äaut. Won pan. Pël yeem tenim ngön niia pötakta tenim omnantön kentre kaur yaaö pöt wa ëlëep newasën äaut. Pöt Anutu piita ewat wë. ⁶ Ten Kristoë ngön yaaö omnaröak ar tenim yapinte wak isak anëak ngön kosang wesak niana pöt yok pangk ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ar ma omën muntaröak pël ëëneak neniaan äaut. ⁷ Ten ngaan arring wakaima pötak ël nampë pim runga koturöen wiap yaalmë pöl elnieimaut. ⁸ Ten arën lup sant yaalni pötaan Anutuu ngön ompyaut ök nianëak kent kön wiäut. Pöt peën won. Tenim wëwëet ar kaamök elniipnaan pël elniinëak kön wiäut. Pöt arën lup sant kaö panë yaalniäut.

⁹ Karurö, ar tenim ya kosang mëneimautön ewat wë. Pöt ten Anutuu ngön ompyaut ök niiautak këere kaompöt arim naëaan önganëak tenimtok këtre rö kan poutë ya mëneimaut. ¹⁰ Anutüre ar pourö tenën ewat wë. Ten ar Anutuun kön wi kosang yewesauröa naë ya yamëngkem utpet nent naën, wotpil wakaimaut. ¹¹ Ar ewat wë. Omp nampë pim rungaarö ngarangk yaalmë pöl ten arimëen elniäut. ¹² Ten arim könre lupöt kosang nuwasën wëen Anutu pim naë sëen wa ngaöök nimëen pim ewaatak önëak yas yenia pöpök arën itenak ya kë sëpënëak kosang wesak niiaut.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang panë wesak lupöt kosang sak këlangön kat wia

¹³ Omën epëtenta ten Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan arim naë wais Anutuu ngönte ök niaan kat wian pötak ar omnaröa ngön pasit pël newasën Anutuu ngönte pël wesak waurö. Yaap, ngön pöt Anutu pimtok ar piin kön wi kosang yewesauröa könre lupötë ya yamëngk. ¹⁴ Karurö, omën nant Anutuu ingre mor saurö, Yutia yangerak Yesu Kristoë ënëm yaauröa naë oröa pöt arim naëta oröa. Pöt arim yangerakë omën karuröak elniin këlangön kat wia pöl pitta Yuta omën pitëm karuröak wet reak elmëen kat wiaurö. ¹⁵ Yuta omën porö tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutuu tektek ngön yaaö omnarö mën wel wiak ten waö ë nimëaut. Pël äak Anutuu omën ompyaö kent yeëa pöt wa yoolëemak omën pouröaan kööre tok yaaurö. ¹⁶ Pitök ten Anutuu utpetetakaan kama niöpna ngön pöt ar omën muntaröen ök nianganëak il niwariipënëak pël äaut. Pël yaëen pitëm saunat kaö panë saut. Pël äaatak Anutuu ya sangën pömpel peene pitëm naë yaarö.

Pool kaalak Tesalonaika omnaröa naë së itaampënëak kent kön wia

¹⁷ Karurö, ten akun kot eptak ar sëp niwesak wë arën itaampunaataan yaköm kön wiäut. Yaap, ten arën itnaangkën wë arimëen kön wiewim wëaurö. Pël yeem kaalak wais it ningampunëak weë panë ngentiaut. ¹⁸ Ten arim naë waisënëak kent kön wiäut. Ne Pool nook akun selap waisumök ökre was ëen Setenök tenim kanö il niwariak wë. ¹⁹ Ënëmak tiarim Aköp Yesu kaalak waisën tiar pourö pim itöök taupenaat. Ten arën itaampunëak kor wë akun pötak Aköpë ëöetak arën itenak tenim arim naë ya mëneimauta këët pël wesak

ya kë sēnaat. ²⁰ Yaap, ten arim naē ya yamēngkēn ar Anutuun kön wi kosang wesan pōtaan ya kë sēnaat.

3

Poolök Timoti Tesalonaika omnarö weëre kosang mampēnēak wes mēen sa

¹ Ten arēn itnaangkēn wē ya këlangōn kön wiinganēak tenipökēer Atens kak om ön pēl wesak ² tiarim karip Timoti tenipring Anutuu yaat yamēngkem Kristoē ngōn ompyaut ök yaaup arim naē wes mēaut. Ten pi arim lupōt kosang nuwesak arim kön wi kosang yewesaut taē nuwasēpēnēak wes mēaut. ³ Ar narō munt narōak utpet yanuwāsēn pōtak arim kön wi kosang yewesaut irikor elniipanēak ēaut. Arimtokēer ēwat wē. Anutuuk tiar omnarōak utpet elniipēnēak yaō niia. ⁴ Pōt yaap ngaantak tenim arring wakaima pōtak, “Ēnēmak omēn narōak tiar utpet nuwasēpnaat,” pēl ök niiaut. Pēl niaan tenim ök niia pōl yaarōn ityaangk epēt ar yok ēwat wē. ⁵ Omēn narōak utpet nuwasēpēnēak ēa pōtaanōk nem arēn itnaangkēn wē këlangōn kat wian pōl kaalak kat wiinganēak akun pōtak arim kön wi kosang yewesauta songōnten ēwat sumēak Timoti wes mēen waisa. Pōt Setenōk arēn ököök niaan tenim arim naē ya mēneima pōt mos ēēpanēak kön selap ēaut.

Timoti pim ngōn ompyaut wak sēen Pool pi ērēpērēp ēa

⁶ Peene pōt, Timoti arim naēaan wais e orōak wē arim kön wi kosang yewesaōre lup sant yaaō ngōn ompyaō pōt tenipōn ök yenia. Pēl niak arōk tenimēen yak ya ērēpērēp kön wiewim wēan pōtere tenim arēn itaampunēak kent kön yawia pōl arta tenimēen yeēan pōtenta ök yenia. ⁷ Karurō, arim wēwēeten kat wia pōtaanōk omnarōak ten utpet yanuwāsēn këlangōn kat yawiem arim kön wi kosang yewesauten kön yawiin pōtak tenim lupōt kosang yewas. ⁸ Pōt epēt. Ar Akōpring lup yal ēak kosang sak wē pōtaan ten peene lup kengkēn sak ōnaat. ⁹ Arim yeēan pōtaan ten Anutuun yoōre ērēp yemak. Pōt arēn kön wieē Anutu tiarimopōn ök yamēm arimēen ērēpērēp kaō yeē. ¹⁰ Kētre rōök poutē ten arim naē wais itenak ngōnēn lup irikor yeē pōt wotpil wes nimpunaataan kosang wesak kimang maim wē.

Pool pi Tesalonaika omnarōa naē sēpēnēak Anutuun kimang mēēa

¹¹ Anutu tiarim Pepapre tiarim Akōp Yesu piarpimtok kanō tē niwiin arim naē waisēnaat. ¹² Akōpök kaamök elniin arimēntre omēn narōen lup sant yaalmēan pōt kaō sēen tenim arēn lup sant yaalni pōl elmēeim ön. ¹³ Pēl ēēn arim lupōt kosang niwasēn tiarim Akōp Yesu pim omnarōaring waisēpna pōtak ar Anutuu tiarim Pepapē ēōetak utpet nent won, kölām pēen ōnēt.

4

Wēwē wotpilten Anutu kent yaē

¹ Karurō, ne ngōn munt nent niamaan kat wieē. Ngaan arim wēwē ompyaut wēen Anutuuk itenak kent ēēpnaata songōnten ök niaan kat wiak ēnēm eimaurō. Peene pōt, ne Akōp Yesu pim yapintak ngōn nent kosang wesak epēl niamaan kat wieē. Arim wēwē ompyaō pōt kaō wesak eim ön. ² Ar ngōn pout Akōp Yesu pim yapintakēl tenim ök niia pōtōn ēwat wē. ³ Anutuu kent yaaō pōt epēt. Ōngre omp nga yaaō pout kasēng menak lup kölām panē ōnēak kent yaē. ⁴ Ēn ompörō ar ōng koirēnēak pōt lup kopēt nemer wē wotpil wesak koirēē. ⁵ Omēn ngōnēn won, Anutuun köpēl wē pörōa ōngörōaan kentre kaur ēak yokoir pōl ēēngan. ⁶ Arim karurō utpet elmēak pitēm ōngörō këkain

elmëenganok. Pöt tenim ngaan ök niia pöl Aköpök omën utpet ke pil yaaurö kangut mampnaat. ⁷ Anutuuk tiarën yas yenia pöt öng nga eëpenaataan won, lup kölam öpenëak yenia. ⁸ Pötaanök omën ngön epët kasëng yemangk pöp omën muntapön won, Anutu Ngëëngk Pulö ar yaningk pöpön kasëng yemangk.

⁹ Ne arim karuröen lup sant elmëënë pöta ngönte pangk retëng ëak ök neniangan won. Pöt Anutuuk arën neneraan lup sant elmëënëak yok ök niia. ¹⁰ Pël niaan ar yaap arim kar Masetonia yang poutë wëauröen lup sant yaalmë. Pël yaëënak karurö tenök, “Pötakëer kaö wesak eim ön,” kosang wesak pël yeniak. ¹¹ Tenim ngaan kosang wesak ök niia pöl wiap sak wëere omnant ngarangk ë, omnant önëen arimtë moresök peën ë pël eëneën kosang wesak eim ön. ¹² Pël yeem kaömpre omnantëen kimang nemaan yaëen ngönën köpëlöröak itaangkën ompyaö eëpnaat.

Aköp pi kaalak wais tiar wal ë nuulëëpnaap

¹³ Karurö, ar wel wiauröen ëngk ma e weseë ngönën köpëlöröa kaalak wal eëpnaat köpël wë ingre yailak ya pöl anganëen ök niamaan kat wieë. ¹⁴ Tiar Yesu pim wel wiak kaalak wal ëa pöten kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuuk Yesu pim kaalak waisëpnaatak omën piin kön wi kosang wesak wel wiauröeta wal ë moulmëen piiring waisëpnaat pël kön wieë. ¹⁵ Pöta ngönte Aköpë këm ngönte epël nianaan kat wieë. Ènëmak Aköpë kaalak waisëpna akunetak öp öpenarö wel wiauröa wotöök réak kutömweri nasëngan. ¹⁶ Anutuuk ngön kosang wesak aan ensel wotöököpök ngön ëak yeniaan kutömweriaan kuup yamëngkën Aköp pimtök yangerak irapnaat. Pël yaëen omën Kristoon kön wi kosang weseimeë wel wia porö wet réak wal eëpnaat. ¹⁷ Pël eën Anutuuk mësak yawisën akun pötak öp öpenarö kutöm kepilrak koirak Aköpön mopöök itaampnaat. Pël ëak piiring kët ëlötë wakaim öpenaat. ¹⁸ Pötaanök arim karuröen ök mëak lup kosang moweseë.

5

Tiar Aköpë waisëpnaaten kangk eim öpa

¹ Karurö, “Akun tol ëak sëënak omën pöt orööpën?” ma “Omën oröp nentak eën orööpën?” ngön pöta songönten ar ëwat wë. Pötaan ök neniangan. ² Aköpë waisëpna akunetak eëpnaaten arimënt ëwat wë. Omën këkainëpë rö kan yaarö pöl teënt orööpnaap. ³ Omën Yesuu ngönte ngaarëk naönöröak, “Akun eptak mayaap wë ompyaö öpenaat,” pël aim wëen Aköpë akunet oröön kö sëpnaarö. Öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl pit këlangön kat yawiin mait naalmëëpan. ⁴ Karurö, ar koutak naön Aköpë akuneten ëwat wë. Pötaanök omën këkain nampë ëlëëp waisën yaan yes pöl Aköpë akunet yaaröön pël naëngan. ⁵ Ar këtre ëwaata yaö saurö. Tiar koutere rö kanë yaö wonörö. ⁶ Pötaanök omën ka kun yesauröa omnantön itnaangkën wë pöl eënganëen kön wotpil wesak wë ngarangk këëkë eëpa. ⁷ Rö kanötë omnarö ka nga yeem itnaangkën yaaurö. Èn rö kan tapötë i ngaat nak kön irikor yaaurö. ⁸ Pël yaauröak tiar Anutu wëaatak wëaurö. Pötaanök irikor eënganëp kön ompyaö wetete öpa. Tiar Anutuun kön wi kosang wasööre lup sant ë pël ëak pötak ulpëen kosangëp ket ëak wak öpa. Pël ëak Anutuuk tiar utpetetakaan kama niöpna pötaan kön kosang wiak kor wë pötak ul kosangët ket ëak waëak öpa. ⁹ Pöt eptaanök. Anutu pi tiarimëen ya sangën elniipënëak neniangan. Won, pi tiarim Aköp Yesu Kristook utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. ¹⁰ Yesu pim tiarimëen yak ngaanëer wel wia pöt tiar narö wel wiire om öp wë pël

ëaapena pörö piiring sasa wakaim om öpenëak ëa. ¹¹ Pötaanök peene yeëan pöl arim karurö kosang mowesak nener kaamök elmëeim ön.

Ngön mëët

¹² Karurö, ten kosang wesak epël niaanaan kat wieë. Ar omnarö arim naë ngönënë ya yamëngk piporöa ikaanöök ön. Pit Aköpök arim kaö wes moulmëënak könre wetete ninak wotpil yanuwas. ¹³ Pitëm arim naë ya yamëngk pötaan kön wiin isën lup sant elmëën. Pël yeem ar ingre mor saurö mayaaptaring ön. ¹⁴ Karurö, ten ngön kosang epël ök niaanaan. Ar omën wisën yauröen pepanöm man. Pël ëak kas yaë piporöa lupöt taë mowesak wiapre kor yaaö puorö kaamök elmëën. Pël yeem omën pouröaan ëpre wiap elmëën. ¹⁵ Omën nampök utpet yaalniin kangiir elmëënganëen ngarangk ëën. Akun poutë kosang ngentiak arim karuröere omën pouröaanta wëwë ompyaut wël ëak elmëën. ¹⁶ Kët ëlötë ërëpërëp eim ön. ¹⁷ Akun poutë Anutuun ngön ök maim ön. ¹⁸ Omnant pout arim naë yaaröön pöt Anutuun yoöre ërëp maim ön. Anutuuk ar Yesu Kristooring yal menak wë pipot pout eim önëak kent yaë.

¹⁹ Ngëëngk Pulöökë ngönte apënëak yaëen wa olëak mëak kan mowaringanok. ²⁰ Anutuu ngönte omnaröa tektek yenia pöt kaaöre këëpöt ëak kasëng mangkanok. ²¹ Ngön pout ökre was ëak ompyaut wël ë moröak wë ²² utpetat mop mowiin.

²³ Anutu, mayaap pepap, pimtok arim lupöt kölam niwasën pangk ëëp. Pi ngarangk elniin tiarim Aköp Yesu pim kaalak waisëpnaatak arim könre lupre koröpötë utpetere korar nent wi naöpan. ²⁴ Anutu yas yeniaupök pim ngönte akun poutë aan kat wiin kë yaaröaupök ngön ök yenia epët yaap mën pet irëpnaap.

²⁵ Karurö, ar Anutuuk ten kaamök elniipnaan kimang man.

²⁶ Karuröen lup santak yowe mëak mor mënëe.

²⁷ Ne Aköpë yapintakël kosang wesak epël yeniak. Ingre mor sa kar pouröen pep epwer sangk kelak ök man.

²⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

2 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 20 pōta ök won sēen Poolök Korin kak wē pep epwer Tesalonaika ingre morōroaan kaalak retēng ē mena. Pi kat wiin pit kön irikor ēak Kristoē kaalak waisēpna pōt yok orōa pēl wesa pōt kat wiak wotpil wasēpēnēak pim waisēpnaata ngōnte kaalak retēng ē mena.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-2

Yoöre ērēp ngōnte 1:3-12

Kristoē kaalak waisēpnaata ngōnte 2:1-17

Kristoē kentōökē ēnem ēēpenaat 3:1-15

Ngōn mēēt 3:16-18

¹ O Tesalonaika kak ingre mor saurō, ne Pool Sailasre Timotiiring wē pep epwer retēng ē yaningk. Pōt Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo wē pōtaanök.

² Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre ērēp mēēa

³ Karurō, akun poutē ten arimēēn yak Anutuun yoöre ērēp maim wēēn pangk yaē. Arim kön wi kosang yewesaut kosang panē yesēn neneraan lup sant yaalmēan pōt kaō yes pōtaanök. ⁴ Pēl yeē pōtaan ten arim yapinte wak isak Anutuu ingre mor saō ka nantē wēaurōen ök yemak. Arim kōöre tokōrōak utpet yaalniin kēlangōn kat yawiem lup kosang sak wē kön wi kosang yewesaut taē wes wak wē.

Anutuuk tiar wotpil wesak wēl ēak ya yanimēngk

⁵ Arim wēwē pitak Anutuuk wēl ēak ya yamēngkaut wotpilte pōt pet yaalni. Ar wēwē ompyaō pipēt wak wēēn arēn kön wiak wa ngaōök nimēēpnaataan kēlangōn kat wiinēak niia. ⁶ Anutu pimtok wotpil wesak ya mēnak omēn kēlangōn kat yaniwi pōrō kangiir kēlangōn kat mowiiipnaat. ⁷ Pēl ēak ar kēlangōn kat yawi pōrō puot kērē niolaan tenring ompyaō eim ōpenaat. Pim pēl ēēpna pōt tiarim Aköp Yesu Kristo kutömwer sēp wesak ē kēsang newesring tekeri yaarōōn pim ensel weēre kosang pōrōa piiring waisēpnaatak pēl ēēpnaat. ⁸ Pēl ēak omēn Anutuun kōpēl wē tiarim Aköp Yesu pim ngōn ompyaut ngaarēk naōn yaē pōrō puuk kangut mampnaarō. ⁹ Omēn pōrō pit Anutuuk kangut menak waō ē momēēn Akōpē ēōetak wēaut sēp wesak pim weēre kosangōökē ēwaaten itnaangkēn sasa kō sēpnaarō. ¹⁰ Pim waisēpna akun pōtak omēn pim yapinte wak isak aimeē kön wi kosang wesak wēa pōrō piin yaya mapnaat. Ēn arta tenim ngōnēn ök niiaut kön wi kosang wesan pōtaanök pitēm tekarak ōnēēt.

Pool puuk Tesalonaika omnarō Anutuuk weēre kosang mampēnēak kimang mēēa

¹¹ Ar pēl ēēnē pōtaanök ten akun poutē Anutuuk kaamök elniipēnēak kimang yamēēaurō. Wēwē ōnēak yas niia pōt pi arēn kön wiin ompyaō wēēn pangk ēēpēnēak kimang yamēēan. Pēl yeem pi weēre kosang ningkēn arim kentōök omēn ompyaut pout ēēnēak kön yawi pōt ēēre arim ya Kristoon kön wi kosang weseē yamēngk pōtta pet irō pēl ēēnēak kimang yamēēan. ¹² Pēl yeem ar tiarim Aköp Yesu Kristoē yapinte wak isak aim wēēn puukta arēn

tapël wak isak apënëak kimang yamëëan. Tiarim Anutüre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolap elniin pël ëëneët.

2

Omën ngön wa yoolëaupë ngönte

¹ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo kaalak waisën piiring wa top ëëpena ngönte kosang wesak epël niaanaan kat wieë. ² Omën naröak Aköp kaalak waisa ngön pöt yaan kat wiak kön irikor ëak ya ngës ëënganok. Ngön kaar pöt omën nampök tektek ngön yauröa ök sak niia ma nampök pimtë könöokaan rëak niia ma naröak, “Pool puuk retëng ëak wes momëen kat wia,” pël ök niia wes. ³ Omën namp kaar ke pilöt ök yeniaan pöt kat mowiinganok. Aköpë waisëpna akunet pas naaröpan. Wet rëak omën kësang Anutuu ngönte wa olëak pi kasëng meneim wëënak omën Anutuu ngönte wa olaima pöp utpet mowesak es parëaöökë ping mowasëpnaap pi tekeri sëënak ënëmak Aköpë akunet orööpnaat. ⁴ Pi omën pouröa Aköp pël sëpënëak pitëm omnant Anutuu ök yewesaare ngëëngk wesak yaya yamëëa pötön kööre tok elmëëpnaat. Pi pimtën ne Omp Aköp pël aö omnaröa yaya yamëëa pötë rangk isak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati ilëak wel aisëëë pimtën, “Ne Anutu tapöp,” pël apnaat.

⁵ Ne ngaantak arring wë ngön pöt ök niaimaut. Pöt ar kat kolak wë ma? ⁶ Peene omën utpet pöp waisëpënëak yaëen omnant li wariak wë pöten ar ëwat wë. Ënëmak Anutuu pimëën akun mowia piptak tekeri orööpnaap. ⁷ Ar ëwat wë. Peene wëwë Anutuu ngön wa yoolëa pöt kot wiaan omën naröak pël yaë. Pël yaëen omën utpet pöt kot yewesa pöp om kot wesak wë ënëmak sëpnaap. ⁸ Pël ëën omën Anutuu ngönte wa olaima pöp tekeri oröön utpet pöt kaö panë sëën Aköp Yesu wais pim këm muntönöök momöön wel wiipnaap. Pim waisëpnaatak ëwa pööring oröön omën pöp kö sëpnaap. ⁹ Omën Anutuu ngönte wa olaima pöp Setenë weëre kosangöök wais morök elniipënëak ya weëre kosang ke nentere nent mënak retëng it ngolöpöt mëmpnaat. ¹⁰ Pël yeem pi Setenë weëre kosangöök omën kö sëpna pörö morök elmëëpnaat. Omën pörö Anutuuk utpetetakaan kama moöpënëak pim ngön këët öpënëak maan kaaö ëa pötaanök kö sëpnaarö. ¹¹ Pit pim ngön këëten kaaö ëa pötaanök Anutuuk omën kaar nantëen wa yaap wesak kön wi kosang wasëpna yak omën weëre kosang nent pitëm naë wes mëen oröak morök elmëëpnaat. ¹² Pötaanök omën ngön këëten kön wi kosang newasën utpetatëen kentre kaur eima pörö Anutuuk kangut mampnaat.

Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö elnia

¹³ Tenim kar Aköpë lup sant yaalni pörö, ten arimëën yak Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan panëër Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. Pël ëën pim Pulöök ar Anutu pimtëen omën panë sënëak niulëen ngön këëten kön wi kosang wesan pötaanök utpetetakaan kama niwa. ¹⁴ Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak ngön ompyaut enim arën ök niia pötak yas niia. Pöt ar tiarim Aköp Yesu Kristooring ëwaatak wë pim omën ompyaut ngawi eim önëak niia. ¹⁵ Pötaanök karurö ar kosang sak tauëë Anutuu ngönënte enim këmötök rë nuulööre pepatë ök niiaö pël elnieima pötë ënëm ëeim ön.

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutu tiarim Pepap, piaripök lup sant elnia. Pël ëak komre kolap yaalniem arim lupöt kosang nuwesëim öpnaat. Pël ëën omën ompyaö piarpim nimpna pötëen kangk eim wë. ¹⁷ Piaripök arim lupre

könöt kosang nuwesak omèn ompyautëen aöre mëmpö pël ëenëen weere kosang nimp.

3

Poolök, “Anutuun ten kaamök elniipnaan kimang maë,” pël mëëa

¹ Karurö, ten ngön munt nent wia. Pöt epët. Ar Anutuun ten kaamök elniin ya mëngkën Aköpë ngönte arim naë ëa pöl teëntom ulöl sëen omnarö wak ping wesak apënaan kimang man. ² Omèn selap pan Kristoon kön wi kosang newasën wë. Pötaanök Anutuuk ten utpetaröa moresiaan kama nuupnaan kaalak kimang man. ³ Pit piin kön wi kosang newasën yaëetak Aköp pi ya ompyaö yamëngkën tiar piin kön wi kosang wasëpëna pöt pangk ëëpnaat. Pi Setenök utpet niwaspanëen weere kosang nimpnaat. ⁴ Aköpök ten kõnre lupöt kosang niwasën tenök arimëen kön kosang yawi. Ten arën epël kön yawi. Tenim ngön kosang wesak ök yeniak pöt ar peeneaan ënëma poutë om eim önëet. ⁵ Aköpök arim lupötë ya yanimëngkën Anutuu arën lup sant yaalni pötëre Kristoë kosang sak tauëë könömöt wak wakaima pötenta ëwat sën.

Poolök omèn pourö ya mëmpënëak mëëa

⁶ Karurö, ten tiarim Aköp Yesu Kristoë urtak wë kosang wesak epël ök yeniak. Kar narö tenim ngönën ök niia pöta ënëm naën wisën wë porö mop mowieë. ⁷ Ar ëwat wë. Tenim yaaul ök ëenëet. Ten ngaantak arring wë wisën naën eimaut. ⁸ Akun pötak ten arim moresiaan këere kaömpöt pas naön eimaut. Arim naëaan pas önganëak sum pëenë ëak önëak këtëkre rö kan poutë ya kosang mëneimaut. ⁹ Tenim arim naë ya mëneimaö pötak ar këere kaömp nimpunëak kimang niianëen pangk ëan tapön. Pël ëatak ten pël naën ar tenim ënëm ëenëek yak tenimtok këere kaömp öna yaat mëneimaut. ¹⁰ Ngaant tenim arring wakaima pöten ar ëwat wë. Pötak nga ngön nent epël ök niiaut. Omèn namp ya namëngkën ëëpna pöp kaömp mangkan.

¹¹ Pöt oröptaanök ngön pöt niian wasngan. Ten kat wiin epël aim. Omèn arim teköökkan narö ya namëngkën wisën wë kar naröa omnantëen ngön pas köntak yamëëan pël ya. ¹² Ten Aköp Yesu Kristoë urtak omèn piporöen ngön kosang wesak epël yeniak. Ar ëlëëp wal ë rëak wë arimtëen ompyaö wesak ya yamëngkem këere kaömp wak neim weë.

¹³ Pël wia pötaan, karurö ar ompyaö yaautaan kaaöre këëpöt ëënganak.

¹⁴ Omèn namp tenim ngön pep epweri retëng ë yaningk epot ngaarëk naön yaëen pöt ëö sëpnaan war wes mëak kërë momëen. ¹⁵ Pël yeem piin kön wiak arim kööre toköp pël wasnganak, won. Arök piin kön wiin arim kar namp pël sëen pepanöm man.

Ngön mëët

¹⁶ Aköp, mayaap pepap, pimtok omèn ke nentere nent yaaröon mayaap nineim öp. Pi tapöpök ar pouröa naë öp.

¹⁷ Ne Pool tapöpök arën yoöre ërëp epët nemtë moresök retëng yeë. Mor retëng epët nemtëet. Nem pep poutë yaaulök arimëenta yeë.

¹⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristoë komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Timoti

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 35 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Timoti pimêen retêng éa. Timoti pöp, pim élêp Yuta öngöp, ên pepap Krik ompöp. Pi Epesas kak ingre mor saurö ngarangk éak wêen Poolök epwer retêng é mena. Ngön irikor nant pitêm naé yaaröön Poolök Timotiin tolêl ngarangk êêpen pöta ngönöt éak mena.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Ngönênêen wa top yaauta ngönte 1:3–3:16

Timoti pim ya mëmpna ngönte 4:1–6:21

1-2 O Timoti ngönên ök niaan kön wi kosang wesak nem ru panê saup, ne Pool Anutu tiar utpetetakaan niöpnaapre Yesu Kristo tiarim kor wêaup piaripök nean Yesu Kristoê ngön yaaö omên saupök pep epwer retêng é yaningk.

Anutu Peperè tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngêsre mayaap pöt ningkên nim naé wiaap.

Ngönên kaarötön pepanöm mëä

3 Ngaan ne Masetonia yangerakêl sumêak yeem ni Epesas kak om wêen ke urak niian pöl yal menak ömêak rangk yeniak. Ni omên ngönên kaaröt ök yema porö omên muntaröen kaalak mepanêen nga yamêm pirek om wê. 4 Pit omnaröen pitêm éere körööröa ngön kaaröt ök yema. Pêl éak pöitêen neneraan nga eimeé wêwê wêwê ompyaut öpna pötaan kaamök naên yaé. Pötaanök pit ngön ke pilöt kaalak apanêen nga mam. 5 Nem niin pitên nga mamêak yeniak pöta songönte epêt. Pit kat wiupna pöt pitêm lupöt kewil won wiaan kengkên wê Anutuun kön wi kosang panê wesak wêen pötök lup sant yewesaut pitêm lupötê orööpnaat. 6 Omên kaar yaaö porö pit ngönên kan pö sêp wesak kasêng menak ngön kê won mosut nga ilak aim wê. 7 Pit Mosesé ngön kosangöt rê moulöpênêak yaéetak pöta songöntere pitêm rê moulöpna songönteta kôpêl wêak yaaurö.

8 Tiar ngön kosang pöta songönte éwat wê. Pötaanök ngön kosangta kan pet yaalni pöökê ênêm êêpena pöt yok pangk. 9 Tiar éwat wê. Anutuuk Mosesên ngön kosangöt ök maan retêng éa pöt omên wotpilöröaan won. Pi om ke epêlöröen pitêm utpet yaauta songönte pet elniipênêak éa. Ngön kosangöt ilap yariauröere ngön kosangöt wa yoolëaurö, Anutu kasêng yemengkauröere utpet yaaurö, Anutuun yaya nemaan yaauröere piin wapwap yemëëaurö, pitêmtê êlre peparö yamëngkauröere muntarö yamëngkaurö, 10 öngre omp nga yaauröere ompörö pitêmtok pitêment neneraan kaip tiak yaaurö, öngre omp narö mon wêere inêen elmê pêl êêpênêak omnarö kain yewauröere kaar omnarö, Aköpê yapintak kaar éak kosang yewesauröere omên kêêtaan kööre tok yaalmëaurö. Omên ke pilöröen pitêm utpet yaauta songönte pet elniipênêak ngön kosang epot éaut. 11 Ngön yaap ngön ompyautak wia pipêt Anutu êrêpsawaring wêauta pepap puuk arên war wesak ök niamêak neeaut.

Pool pi Anutuuk piin yaköm elmêa pöten yoöre êrêp mëä

12 Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wêere kosang nenak ya epêt mëmpaat pêl kön wiin pangk êen nenaut. Pötaanök ne piin yoöre êrêp yamëëaup. 13 Ne ngaan pim yapinte ngep elmêak pim ingre mor saurö utpet wesak piin ökre was maimaut. Ne kôpêl wê piin kön wi kosang nemowasên. Pötaanök yaköm elnêak mait elnêaut. 14 Tiarim Aköpök komre kolap kêsang pan elnêaut. Pêl êen

ne Yesu Kristooring yal menak wë piin kön wi kosang mowesak lup santaring wë. ¹⁵ Yesu Kristo pi utpet yaaurö tiar utpetetakaan niöpënëak yangerak irëa ngön pöt yaap pan. Pötaanök kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. Ne epop utpet yaauröa wotöököp. ¹⁶ Pël äautak Yesu Kristo pi mait elnäak pim yaköm pöt kësang wia pöta songönte nem naë tekeri wesa pipët om pas won. Omën enëmak piin kön wi kosang wesak wëwë kosangta yaö sëpnaarö pit Yesu Kristook utpet yaauröa wotöököp neen yaköm kësang elnäa pöten itenak pit tapël elmëëpna pöten kön wiipënëak pël elnäa. ¹⁷ Wëwë kosangta Omp Aköp, pi wel yawiaut wonöp, itnaangkënëp. Pi kopëtapökëer Anutu Këep, piin ping wesak yaya aim öpa. Yaap.

Poolök Timotiin ompyaö wesak ngönën ya mëneim öpënëak këk mëä

¹⁸ Timoti nem ruup, omën naröak ngaanëer ngön tekeri wes nina pöten kön wieë ya ngön epët yeniak. Pötaanök ni tektek ngön pöt taintaë wak wë Aköpëen kööre tok yaauröa öngpök ompyaö wesak ngönën ya mëneim öm. ¹⁹ Nim kön wi kosang yewesaut taintaë weë lupmer utpetat won wiaan kengken wë ngönën yaat mëneim öm. Omën narö kön ompyaut pitëm lupötë wëkk kan ompyau pet yaalnëa pöt kasëng mangkën kön wi kosang yewesaut këlok sëen wa irikor ëeim wë. ²⁰ Omën pöröa naëaan Aimeniasre Alesanta pöaar nook Anutuun ökre was yamëëaut sëp wasëpënëak Setenë moresi moulmëaut.

2

Kimang yaauta ngönte

¹ Ne wet rëak epël kosang wesak nimaan kat wi. Anutuun omën pourö kaamök elmëëpnaan ök maimëë kimang ngöntak yoöre ërëp man. ² Tiar mayaaptaring ompyaö wë Anutuu kanöököl wotpil öpenaataan omën omp aköröere ngarangk pouröaan kimang man. ³ Kimang pël maim önë pötak tiar utpetetakaan niwaup Anutu pi itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁴ Pi omën pourö utpetetakaan niön ngön këeta songönten ëwat sëpenaaten kent yaë. Pötaanök omën pouröaan kimang man. ⁵ Tiarim utpetetakaan niöpna munt namp won, Anutu kopëtap wë. Pël ëen omnaröere Anutuu tekrak omën kopëtap Yesu Kristo Anuturing yal nimampënëak wë. ⁶ Pi tapöpök Anutuu akun mowia pötak tiar omnarö utpetetakaan sum ëak wil nuulëpënëak pim wëwëet këëpöt wesak wel wia. Pim pël elnia pötak Anutuu tiar utpetetakaan kama niöpënëak kent kön yawi pöt pet yaalni. ⁷ Pötaanök Anutuuk pim ngön yaaö omën sak ngönën kë pöt ök niämëak neulëaup. Pël ëak ar köpël omnarö kön wi kosang yewesauta ngönën këet rë niulömëak neulëaup. Ngön epët kaar won, yaap yeniak.

⁸ Nem kentöök ka poutë omnarö pit ngaare ngön nganga pöt sëp wesak pitëm lupöt kölam wë Anutuun kimang maim öpënëak kent yaë.

Öngöröa ngönte

⁹ Nem kentöök öngöröeta ëöaat naën ulpëen mëak köröpö këëkë ngep ëak öpna pöt yok pangk. Ën pit ieping ëak kepön epötë ë rangiak polre kal ëak ulpëen ompyaö panë retëngretëng sum kësangringörö mëak öpan. ¹⁰ Öngörö pit "Anutuu ënëm yaaurö" pël weseë pöt pël yaauröa yaaul omën ompyaut pëen ëëp. ¹¹ Öngörö pitëmënt wak irëak këm ur wariak wë kat yawia yaat pëen mëmp. ¹² Ne öngöröak rë yemoula yaat mëmpöore ompörö il mowasö pël ëëpanëak yeniak. Pit om irëak wë ngön kat wiwi pëen ëeim öp. ¹³ Pöta songöntë epët. Anutuuk wet rëak Atam ket ëa. Pël ëak ënëm Ewa. ¹⁴ Pël ëakta Atamök

Setenē morököt kat wiak wiap nasēn ēa. Öngöpökēer morök ngönte kat wiak saun koira. ¹⁵ Pēl ēautak öngörö pit ēöaat naēn lup santaring wē Anutuun kön wi kosang wasööre lup kölam wē pēl ēeim öpna pötak ru wilak ngarangk yaēen Anutuuk utpetetakaan moöpnaat.

3

Ngönēnē wotöök wēauta ngönte

¹ Namp pi ngönēnē wotöök öpēnēak yaan pöt, “Ya ompyauten ya,” pēl apenaat. Ngön pipēt yaap. ² Ar omēn ke epēlēp ngönēnē wotöök moulmēen. Ngönēnē wotöököp pi wotpil wēen omnarö pim utpet nent nokoirēn yaaup, öng kopētaping wēaup, pim kentöt sēp wesak pimtēn ngarangk ēak ompyaö wesak wēaup, omēn kamaatēaanörö ngöntre kar yaalmēaup, omnarö ompyaö panē rē yemoulaup, ³ i ngaat nak kön irikor naēn yaaup, ya sangēn teētēn ēak ngön kosang naēn yaaup, omnaröaan wiapre kor yaalmēaup, monatēen kent naēn yaaup. ⁴ Pi pim öngre ruurö ngarangk ompyaö yaalmēaup. Pēl ēēn pim ruurö pimtē kēm ngönte ngaarēk yewaurö. ⁵ Ngön pipotē kēēt epēt. Omēn pim öngre ruurö ngarangk ompyaö naēn yaaö ke pilēpök yok pangk Anutuu ingre morörö ngarangk naēpan. ⁶ Omēn ngolöp ngönēn kat yawia nampök ngönēnē wotöök yok pangk naön ēēpnaat, kölok kölok yaēen Anutuuk Setenē elmēa pöl waö ē mēen kēlangön kat wiipanēen. ⁷ Omēn namp omēn ingre mor nasēnöröakta itaangkēn ompyaö yaaö pipöpökēer yok pangk wotöök öpnaap. Pöta songönte epēt. Pit itaangkēn pangk naēn ēēn pöt ökre was maan Setenök lup irikor elmēen pim kalaapöök öpnaat.

Ngönēn ya kaamök yaauröa ngönte

⁸ Ar omēn ke epēlörö ngönēn ya kaamök moulmēen. Ngönēn ya kaamök yaaurö pitta tapēl wotpil wēen naröak itaangkēn ompyaö yaaurö. Pit yangap yar naēn yaaurö, i ngaat kēsang nak omnaröa omnantēen kentre kaur naēn yaaurö. ⁹ Pit ngönēn kē ngaanēer ēlēēp wiakaimaut peene tekeri wesa pöt tainta wē pötaan lup könöm naēn yaaurö. ¹⁰ Wet reäk ök elmēak itampun. Pēl ēēn pit yok pangk ēak ngönēn ya kaamök ēēpnaan. ¹¹ Pitēm öngöröeta tapēl wotpil wēen naröak itaangkēn ompyaö ēēp. Pit ēlēēptak omnaröen ökre was apanēp pitēm kentöt sēp wesak omēn ompyaut pēen ēeim öp. ¹² Ngönēn ya kaamök yaaup pi öng kopētaping wē pimtē öngre ruure omēn pim kaatakörö kēēkē ngarangk yaaup. ¹³ En ngönēn ya kaamök yaaö namp ya ompyaö mömpna pöp pi yapinring öpnaap. Pēl ēēē kosang wesak pimtē Yesu Kristoon kön wi kosang wesa ngön ompyaö pöt ök maim öpnaap.

Aköpē elnieim wē pöta songönte

¹⁴ Ne teētēn nim naē wais itampēak kent yaēēnak pep epwer retēng ē yaningk. ¹⁵ Pēl yeēetak omēn nentak kan newariin wē akun il yewasēn pöt ni Anutuu ru saurö tiarim ompyaö öpenaata songöntēn ēwat sumēak pep epwer retēng ē yaningk. Ka nenta möörö ngentiipanēen wap kotre kaöat taē wesak wesiraapna pöta ök tiar Anutuu ruurö Anutu wēwēetaringēp pim ingre moröröak wap kotre kaö sak wē ngön kēēt ngentiipanēak waalak wē. ¹⁶ Yaap pan, Anutuu ngönēn ngaanēer ēlēēp wiakaimaut peene tekeri wesa pöta songönte kēsang panēēt. Songön pöt Yesuun epēl ya. “Pi omēn sak tiarim naē tekeri saup. Pi wotpilēp pöt Ngēengk Pulöök tekeri wesaup. Enselöröak piin itenaup. Pim ngönte yang kaö poutē pangk ēaup. Yangerakē omnaröak kön wi kosang mowesaup.

Anutuuk koirak kutömweri isaup.”

4

Ngön kaar yauröa ngönte

¹ Ngëengk Pulöök kèkè wesak ngön epël ök ya. Omën narö ënëmak ngönën sêp wesak pul kaarötre urmeraröa ngönötê rê olapnaat. ² Omën kaarörö ngön kaar pöt yema pôroak utpet pitëm naë wia pötök pitëm lupöt wa irikor elmëen omën ompyautre utpetat yok pangk kom naëpan. ³ Omën ke pilörö pitök öng tekre omp tek wë kaömp nant ngës olëak öpna pötakël morök elmëëpënëak rê yemoul. Pël ëaap kaömp epot Anutuuk tiar omën Kristoon kön wi kosang wesak ngön kèët ewatörö yoöre ërêp mëak nëmpenëak ket ëaut. ⁴ Anutuu omnant ket ëa epot pout ompyaö pëenöt. Pötaanök Anutuun yoöre ërêp maimëë nant yenem nantön kaaö naëngan. ⁵ Pöt Anutuuk tiarim kaömp pangkpangk nëmpenëak ngön ëa pöten kön wiewë yoöre ërêp yemak pötak kaömp pöt welaköt ëen nëmpenëak yok pangk yeë.

Timoti pi Kristoë ya omën ompyaup

⁶ Ni ngönënte kön wi kosang weseë ngön kèëta ënëm ëak weëre kosang wak omën muntaröen nem ngön pipot pout ök mamë pöt Yesu Kristoë ya omën ompyaup pël sumëët. ⁷ Pël yeem öng ulöpöröa ëlar ngön mos pipot kasëng man. Ni Aköpë kanöök seim ömë pötaan lupmerök kengkën sumë yaat mën. ⁸ Ni ewat wëen. Koröpöök kengkën sumëak ya yamëngkën pöta kèët ompyaut. Ën lupmerök kengkën sak Aköpön kön wi sokolumë pöt kè ompyaö panëët. Pötök yangerakë wëwëetere kutömweri wëwëet poutepar kaamök elniünaat. ⁹ Ngön epët yaap panëët, kat wiak kön wi kosang weseëpanaat. ¹⁰ Anutu wëwëetaringöpök kè ompyaö panëët nimpna pötaan piin kor wë weë ngentiak ya kësang yamëngk. Anutu pöp pi omën pourö utpetetakaan niöpënëak kent yaaupök tiar piin kön wi kosang yewas pôro yaap utpetetakaan niöpnaap.

¹¹ Ni ngön pipot pout omnaröen ök mëak rê moulön ënëm ëëp. ¹² Ni yokot ulwas wëen. Pötaanök omnaröak niin kön wiin irepan. Ni lup santre kön wi kosang yewesautaring lup kölam wëen nim ngönën yaautre wëwëet tekeri sëen omnarö itenak ënëm ëëp. ¹³ Neen kor wë ngönën sangk kel mampöore rê moulö pël ëeim öm. ¹⁴ Akun ngönën ngarangköröa moröt kepönöök yaniwiin tektek ngön yauröak ngön war wes nina pötak Ngëengk Pulöök ya mëmpëak weëre kosang kësangën elnia pöta kèët mos sëpanëen ngarangk ëëm. ¹⁵ Ni omnarö itaangkën nim yaat ompyaö sëpnaataan akun poutë kosang ngentiak mëneim wëen kèët örööp. ¹⁶ Nimtë koröpöökë wëwëetere ngönën ök yamëëauten ngarangk ëëm. Ni akun poutë ya kosang pël mëmpë pötak omën nim ngön kat yawiauröere nimëntre ar pourö wëwë ompyautak önëët.

5

Ingre morörö ompyaö elmëëpenaata ngönte

¹ Omp ulöp nampön ngön mamëak pöt ser erak ngön manganëp nimtë pepapön yemaan pöl wiap ngön mam. Omp ulwasöröen mamëënta nimtë nanëpön yemaan pöl mam. ² Ën öng ulöpöröen ngön mamëënta nimtë ëlëpön yemaan pöl mam. Öng ulwasöröen ngön mamëënta kön ompyautaring nimtë sasëpön yemaan pöl mam.

Öng kapiröröa ngönte

³ Öng namp pim ompöp wel wiin pimënt wëen pöt ompyaö elmëëm. ⁴ Ën öng kapir namp pim ruure ëaröaring wëen pöt pit epël kön wiip. “Tiarim ya kaöet pi ngarangk elmëëpnaat,” pël weseë wet rëak pim pitëmëen elmëëima pöta kangiir elmëëp. Pël ëëpna pöt Anutuuk itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁵ Öng kapir namp pim kaamök elmëëpnaap won ëen pimënt wë pöt Anutuun kön wi kosang wesak kët kanaan rö kanë Anutuuk pi kaamök elmëëpënëak kimang maim wë. ⁶ Ën kapir namp koröpöökë kentötë ënëm eim wë pipop pim lupmer wel wia. ⁷ Ni öng kapirörö ngön pipta ënëm eimeë saun won öpnaan këëkë wesak ök mam. Pël ëen omnarö itenak kön wiin ompyaö ëëpnaan. ⁸ Namp pim karurö kaamök elmëëre pimtë kaatakörö wet rëak kön wiak kaamök elmë pël naën yaë pipop pim kön wi kosang yewesaut kasëng menak kópëlöröa ök sak wë pitëm utpet yaaö pöt il yemowas.

⁹ Öng kapir namp pim kismakiat 60 ëak won saup pim omp kopëtapring wakaimaup ke pilëpökëër kaamök elmëëpnaan pim yapinte öng kapiröröa pepeweri wiaapnaat. ¹⁰ Pi sant yeëa ma won pöta songönte tekeri wasëpnaan pëël mam. Ru wilak omnant menak ngarangk yeëa ma won? Omën ngolöpörö pim naë waisën ompyaö yaalmëa ma won? Ngönën omnarö sant yaalmëa ma won? Omën këlangön kat yawiurö kaamök yaalmëa ma won? Lup sant ke nentere nent yeëa ma won? Songönöt kat wiak pi omën ompyaö pipot eima pël kön wiakök pepeweri wiim.

¹¹ Öng ulwasöröak pitëm ompörö wel wia piporöa yapinöt pepeweri wiinganok. Ke pilörö kentre kaur ë yesem Kristo kasëng menak omp koir yaë. ¹² Pël ëak öng tek wë Kristoë inëen ëëpënëak wet rëak pim Kristo pimëntring öpënëak ngön kosang wesa pöt yailën saunaring yaë. ¹³ Pël ëakta nent epël yaë. Pit ka poutë ilëak örö yesem wisën eim wë. Pël yeem omën muntaröa omnantön kön wieë pitëm ngönöt kain wak kaö wesak yeem ngön utpet ke nentere nent naëpanëët aim wë. ¹⁴ Pötaanök pit utpet ke pipot ëëpanëën nem kentöök öng ulwasörö pit kaalak omp wak ru wilak pitëm kaat ngarangk ëëp. Pël ëëpna pötak tiarim kööre toköröak ngön utpetat tiarën niapënëak pitëm utpetatön ngaöl ëak sëp wasëpnaat. ¹⁵ Nem ngön yeniak pipta songönte epët. Öng kapir narö Aköpë kamtaö ilap riak Setenë ënëm yes. ¹⁶ Ngönën öng namp pim kurtak öng kapir narö wëen pöt ngarangk elmëëp. Pël ëëpna pötak öng kapir pörö pit ingre moröröa naëaan omnant naön wëen ingre mor pöröak öng kapir muntarö omën kaamök elmëëpnaat won pörö yok pangk kaamök elmëëpnaat.

Ngönënë ngarangköröa ngönte

¹⁷ Ar ngönënë ngarangk ya ompyaö yamëngkauröa sumat isak mampun. Pël ëënëak pöt pitëm naëaan ngönën ompyaö ök aöre rë niulö pël yaaö piporö wet rëak pël elmëën. ¹⁸ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Purmakaöp ya kaamök yaalniem koinöt nëmpënëak yaëën këmët il mowariangan.” Tapël nenteta epël wia. “Ya omnamp pim ya yamëngkauta kangut yok pangk öpnaap.” ¹⁹ Omën kopëtapök ngönënë ngarangk namp utpet yaë wesak arim ëöetak ngön yaatak mouleëpënëak yaan pöt kat mowiingan. Ën omën naar ma naar namp pöröak niaan pötaar kat mowiim. ²⁰ Ën ngarangk namp saun nent koirën pöt omën pouröa ëöetak moulmëak wotpil mowasum. Pël ëen pim karurö itenak kas ëëpnaan.

²¹ Ne Anature Yesu Kristoore ensel Anutuu yaö elmëaurö pitëm ëöetak kosang wesak epël yeniak. Ni ya pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ni ngön nenta songönte nokoirën wë teënt nimtë könöök ök mangan. Pël

ëak omnarö omnant möongkraar kangk elmëengan. ²²⁻²⁵ Ni omnarö ngönën yaatak moulmëemëak teéntom mores kepönöök wiak welaköt elmëengan. Pöta songönte epët. Omën narö pitëm saunat yoolök wiaan pöta kangut naaröön yaëen ityaangk. Ën naröaat ëlëëp wia. Ënëmak oröön itaampenaat. Pöta ök omnaröa ompyaö yaaut yoolök wia. Peene yoolök wi naön yaë epot yok pangk akun wali ëlëëp wi naöpan. Ni teéntom köntak omnarö ngönën yaatak moulmëem pöt omën pöröa saunatë kangut nim rangk isëpnaat. Pötaanök nimtë wëwëet ngarangk ëen lupmer kólam wiaap.

Ni yaumanre ya këlängön yaën. Pötaanök won sëpnaan i yaapöt pëen nënganëp wain i kot nentaring na pël ëëm.

6

Inëenöröa ngönte

¹ Inëen yaaö ngönënring pöröak pitëm ngarangköröen, “Kaöarö” pël weseë ping wesak ap. Pit pël naën ëëpna pöt omën narö pöten itenak Anutuu yapintere ngönënte wak irëak aöre utpet wesak aö pël ëëpnaat. ² Inëen yaaurö pit pitëm ngarangk Kristoon kön wi kosang wesak wë pörö pitën, “Pi nem karip,” pël wesak wak irepan. Pit pitëm ngarangköröen epël kön wiip. “Pi Kristoon kön wi kosang yemowasën lup sant yaalmë. Pël ëen ne ya yamëngkën pöta këët öpnaat.” Pël kön wieë pit weë ngentiak inëen panë elmëëp.

Omën këëtre mosutë ngönte

Ni omnarö ya pöt mëmpnaan kosang wesak rë moulöm. ³ Omën namp tiarim Aköpë Yesu Kristo pim ngön këëtere Anutuu ënëm yaauta ngönte sëp wesak maimet aim wë pipop ⁴ pi pimtën kön wiin isën kön won pan wë. Pël ëak pi irikor ëak wë omën mosutön ngön kosang wesak aimeë ngön lup nantë songönötëen ngön nga ëlëpënëak kent yaë. Pël yaë pötök omën epot yaarö. War, komkap, ökre was, omnampön kópël wë pas köntak, “Pi utpet yaaup,” pël wasö pël yaaö pöt yaarö. ⁵ Pël ëak kët ël epotë ngön ke urak aim wë, omën ke pil yaë piporö pitëm könöt ëngk ma e wia. Pël yeë ngönën këët këëké wak naön yaë. Pël yeem pit epël yewas. “Aköpë ngönëntakël wëäö pöt monere urömaring wëaut,” pël yewas.

⁶ Yaap, omën namp pi pimtë omnantön, “Ne yok pangk ëa,” pël weseë Aköpë ngönënta ënëm ëëpna pöt yok pangk omën ompyaut kësang orö morëëpnaat. ⁷ Tiar tiarimtë songönte ëwat wë. Ëlöröak elek niwilaurö. Wë ënëmak wel wiak elek tapël sëpenaarö. ⁸ Pötaanök kaömpre poë koröpre pöt wak wë pöt, “Yok pangk ëa,” pël wesak öpenaat. ⁹ Ën omën narö monere uröm kësang pan koirëpënëak kent yaë piporö pit Setenök morök elmëen pim kalaapöök öpnaat. Pël ëak omën pasutön kent yaaö pötak wer moön kö sëpnaarö. ¹⁰ Monere urömatön kent yaaö pötak utpet ke nentere nent pötë songönte pël yaë. Omën narö monere urömatön kent yaëen pötök wer moön ngönën sëp wesak këlängön kaö kat wieim wë.

Pool pi Timoti ompyaö öpënëak mëä

¹¹ Anutuu omnamp ni, omën ke pilöt kasëng mamp. Pël ëak wotpil wëäö, ngönënring wëäö, kön wi kosang yewesautaring wëäö, lup sant yaautaring wëäö, weë ngentiak ulöp ngarngar yaautaring wëäö, wiap së së yaautaring wëäö, omën pipotring ömëëtaan weë panë ngentiim. ¹² Ni Kristoon kön wi kosang yewesautaring ömëëtaan weë ngentiim. Pël ëak wëwë kosangët wak öm. Ni omnaröa ëöetak Anutuun kön wi kosang wesang pöt mëëan pötak pi wëwë kosang pötak ömëak yaö niwesa. ¹³ Anutu omën pout wëwë

yaningkaupre Yesu Kristo Rom yang ngarangk Pontias Pailatën ngön yaapët kosang wesak mëëaup piarpim ëöetak kosang wesak epël yeniak. ¹⁴ Aköpë ngön kosang wes yaningk pipot irikor ëëre omnaröak utpet wesak aö pël ëëpanëen ngarangk këëkë eim wëënak tiarim Aköp Yesu Kristo orööpnaat. ¹⁵ Anutuuk akun wiaut wia pötak pimtök Kristo tekeri wes ulmëëpnaat. Pimënt kopëtapökëër ërëpsawiaring wëwëere weëre kosang pötë pepap pi omën omp aköröa Omp Aköp, pimënt tapöpökëër kaöaröa Kaöap. ¹⁶ Pi kopëtap wel yawiaut wonöp, ëwa panë omnaröa nasënganëëta öngpök wëaup. Omën nampök piin itnaangkën ëaup, peeneeta nampök itnaangkanëëp. Weëre kosangre yaya yamëëa pöt pim naë wieëaut om wiakaim wiaap, kosang pan. Yaap.

Omën omnant selap wieëauröa ngönte

¹⁷ Ni omën omnant selap wieëauröen ök mam. Pël ëen koröp ngaarëk wak omën lëngë sëpna pipotön kön wiin pitëm kaamököt pël ëen kosang wesak öpan. Anutu pi moup pepap puuk omnant ulöl wes ningkën wak ërëpsawiaring öpenaap piin kosang wesak öp. ¹⁸ Ni ök mam. Pël ëen omën omnant selap wieëaurö ya ompyaut selap mënak perper ëak pitëm omnant kom ëak omën muntarö mamp. ¹⁹ Pël ëëpna pötak pitëm ënëm kaamök elmëëpna omën weëre kosangringöt koirak wëwë kosang këët öpnaat.

Wa korkor ngönte

²⁰ Timoti, ni Anutuu ngön nina pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ngön pas kë won pipot kasëng mamp. Omën narö tiarim ngönëntaan kööre tok yaalni piporö pitëm ngön pipten, “Ewat kësangöt yewaut,” pël kaar ya. ²¹ Pit, “Ten ewatringörö,” pël aim olëak irikor ëak ngönën kasëng menaut pötäänök.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.
[Yok pi tapët. Ne nim pepap, Pool.]

2 Timoti

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 36 pöta ök won sêen Pool kaalak wii kaatak wê Timotiin epwer retêng ë mena. Pool pi pimtê wel wiipna akunet temanôm yesên kön weswes ëë Timoti pim Epesas kak ingre mor saurö ngarangk ëëpnaal ngan rë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês rëaut 1:1-2

Yoöre ërëpre wa korkor ngönöt 1:3-2:13

Weteteere pepanôm ngönöt 2:14-4:5

Pool pimtê ngönte 4:6-18

Ngön mëët 4:19-22

1-2 O Timoti nem ru ulöpöököp ne Pool Anutuuk Yesu Kristoë ngön yaaö omën sumëak neulëak tiarim wëwëet Yesu Kristooring yal mangkên nimpnaat kosang wesak niia pöten ök niamëak wes nemëaupök pep epwer retêng ë yaningk.

Maya Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngësre mayap pöt ningkên nim naë wiaap.

Tiar ngönëntaan ëö ëëngan

3 Nem ëere peparöa eima pöl neenta lupmer utpetat won wiaan kengkênring wê Anutuun inëen elmëeim wë. Pël ëëë nimëen yak kêt ël epotê Anutuun kimang maimëe yoöre ërëp maim wë. 4 Ne sêp yaniwasën nim neen yaköm ëên ing ëan pöten kön wieë ërëpërëp kësang pan ëëmaak yak niin itampaatan kent yaë. 5 Ne nim kön wi kosang pan weseim wëen pipten kön wia. Kön wi kosang ke pil pipët nim öng ëap Loisre ëlëp Yunis piarpim eimaatak niinta tapël yaën pël kön yaniwi. 6 Pötaanök nim könö it nganga niwesak epël niamaan. Ngaan nem moresiar nim kepönöök yaniwiin Anutuuk welaköt elniin ngönën ya mëmpëak weëre kosang waup. Pötaanök weëre kosang pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum. 7 Nim elnia pöten kön wieë epël kön wiim. Anutu pim Pul tiar yaningk pöök kas ëëpenëak naalniin weëre kosang ëëre lup sant ëere tiarimtok tiarimtën ngarangk ë pël ëëpenëak yaalni. Pötaanök weëre kosang waö pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum.

8 Ni tiarim Aköpë ngönënte ök amëëntaan ëö ëëngan. Pël ëak ne pim yaat yamëngkên wii kaatak neulëaup neenta ëö ëëngan. Ni Anutuu naëaan weëre kosang wak nem yaal ngönëntaan këlangön kat yawiem kön wiin pangk ëëp. 9 Anutu pim tiar utpetetakaan niwak wotpöl öpenëak yaö niia pöt tiarim ompyaö nentaan won. Ngaanëer pan Anutu pi yang epër won wiaan Yesu Kristoök tiar ompyaö niwasëpnaat pël kön wia pötak komre kolap elnia. 10 Pim komre kolap elnia pötak peene tiarim utpetetakaan niwaup, Yesu Kristo, yaaröön tekeri yes. Kristo pi weleta weëre kosangöt wa olëak pim ngön ompyaotak wëwë kosang wiakaim wiaapna pöt war wes yaningk. 11 Pël ëên Anutuuk ne pim ngön yaaö omën sak ngön ompyaö pöt aöre rë moulo pël ëëmëak neulëaup. 12 Pël ëaut pötaanök ne këëmre këlangönring wëaup. Pël ëëë pöten ëö naën nem kön wi kosang yewesaup Anutu pöpön kön selap naën yaaup pi weëre kosangringëpök nem ya yamëngkautre wëwëet ngarangk elnëëpënëak yemangk pöt pout ngarangk ëak wëen akun kaäö temanôm sëpnaat. 13 Ngön yaap nem këmtakaan ök yeniak pipta ököök ëëm. Ni Yesu Kristooring yal menak wë ngön pipët piin kön wi kosang wasööre lupmerök sant mowasö pël ëëmëen yeniak pipël ëëm. 14 Ni Anutuuk omën ompyaö

ngarangk eëmëak nina pipët ompyaö wesak ngarangk eëm. Ngëengk Pul tiarim lupmeri wia pöök kaamök elniaan ya pipët mëmp.

¹⁵ Ni ewat wëen. Esia yangerak ngönën omën pourö ne sêp newesaut. Pitëm naëaan Piselasre Emosenis piaripta. ¹⁶ Aköp pi Onesiporas pim öngre ruuröen yaköm elmëep. Pitëm pepapök ne wii kaatak wëen kaaö naalnëen akun kësang nem naë wais ya kë neweseimaup. ¹⁷ Pi Rom kak wais neen ap weseim wiak nokoiraat. ¹⁸ Aköpök kön wiin pangk ëen akun kaöaöök yaköm elmëep. Pi Epesas kak nemëen inëen ya kësang mëneimaut. Pöten iteneimaup niinta ewat wëen.

2

Poolök Timotiin Yesu Kristoë nga omën sêpënëak mëä

¹ Nem ruup ni, tiar Yesu Kristooring yal menak wëen komre kolap yaningk pötak weëre kosang sak öm. ² Pël ëak omnaröa itöök nem ngönën ök niaan kat wia pipot nuukta tapël omën naröen kön wiin ya ompyaö mëmpnaarö pël ëen pöt pitën maan omën muntaröen ök map.

³ Ni Yesu Kristo pim nga omën ompyaö namp pël sak tenring këemre këlangönë rangk öm. ⁴ Ne nim ömëel pöten kön wiimëek yak ngön nokoliit ök niamaan kat wi. Omën namp kööre tokörö il wasêpënëak nga yaatak wê pi ya muntat namëngkën yaaup. Ngaaröa kaöapök pim yaaten itenak kent eëpënëak nga ya kopëtet ompyaö wesak mëmpnaat. ⁵ Ën namp pi omën muntarö il mowasêpënëak ngaal witwit yeem ngasam pöta ngön kosangta ënëm naën eëpna pöp këët naön eëpnaap. ⁶ Ën namp pi ya lupöök akun poutë ya kaö mëneim öpna pöp puuk wet réak ya lupöökaan kaömp këët öpnaap. ⁷ Ngön pipot ingre mor saurö tiarim wëwëeten ya. Aköpök kön koir ningkën nem ngön ök yeniak pipotët këëtön ewat sumëet. Pötaanök kön wiaam.

⁸ Ni Yesu Kristoon kön wiaam. Pi omën omp akTewit pim ëapök weletakaan wal ëaup ngön pöt ngönëntak ök ni yeë pöt. ⁹ Ne ngön ompyaö pipot ök yaan omnaröak nem ngönten kaaö ëen utpet yaauröen yaalmë pöl këemre këlangön ke nentere nent kat yenewi. Pit wii yenetë. Pël ëautak Anutu pim ngönte wii natëen yaë. ¹⁰ Pötaanök ne Anutuu yaö wesaurö pitëmëen këemre këlangön epot kat yawi. Pit Yesu Kristook utpetetakaan moön Anutuu ëwaatak wakaim öpënëak këlangön kat yawi. ¹¹ Ngön epël wia epët yaap. “Tiar pim weletak yal menan pöt wëwëetakta yal mampenaat.

¹² Tiar këlangön kat yawiem weë ngentiipena pöt piiring ngarangk sêpenaat. Tiar pi yak mowasêpëna pöt puukta tiar yak niwasêpnaat.

¹³ Tiarim ngön kosangët wiap sêpna pöt pim ngön kosangët kosang sak wiaapnaat. Pi nalre nal naën yaaup.”

Ya omën namp Anutuuk itaangkën ompyaö yaë pöta ngönte

¹⁴ Ni ngön epët ngolöp wesak Anutuu ëöetak omnaröen mëak pit ngön utpetatëen nga elepan pël mam. Pël yaë piptak kaamök naalmëen ngön utpet pötök pöt kat yawiaurö utpet yemowas. ¹⁵ Anutuuk niin kön wiin kë sêpnaataan weë ngentiak yaat mëmp. Pël yeem ngön këët wotpil tekeri wesak maim wëen omën ëöaat nim rangk nawisën eëpnaat. ¹⁶ Ngön pas kë won Anutuu kent naën pipot apan. Pipotök utpetatë kanöök wes mëen Anutuu kasëng mempanëen. ¹⁷ Kaar pipot ëmpöl kaöatë yaë pöl ulöl sak utpet yewas. Omën ke pil yaauröakaan naar Aimeniasre Pailitas. ¹⁸ Piarip irikor ëak ngön këët kasëng menak ënëmak weletakaan wal eëpnaat ya pöt yok oröa pël kaar

aimeë omèn muntaröa kön wi kosang yewasaut utpet weseim wë. ¹⁹ Pël yaatak Anutuuk pim ingre morörö tiar ka wap ket ëak wesirèn taintaë taua. Wap pöta möönöök ngön epël wia. “Aköp pi pim omnaröen ewat wë.” Pël ëak munt nent epël wia. “Omèn Aköpön, ‘Yaap pi tiarim Aköp,’ pël maimëe pim yapinte wak yaaurö pit utpetat kasëng mamp.”

²⁰ Omèn omnant kësang wieëaupë ka kaöetak kelön nant omèn sum kësangët koolre siluwa pötök ket ëere këraare yangatök ket ë pël ëaut wia. Nant ya kaöatë yaut, nant pasutë yaut pël ëak wia. ²¹ Namp pi omèn pas pöt kasëng menak pim lupmer kölam wasën pöt pi kelön ya kaöatë pötë ök sëpnaat. Pël ëen Ka Pepapök piin kön wiin ompyaö ëen peram mowasën pi yaap Ka Pepapëen ya ompyaö ke nentere nent mëmpnaat.

²² Timoti ni omp ulwasöröa kentre kaur yaaut sëp mowesak öm. Pël ëak omèn lup kölamring wë Anutuun kaamök elmëepënëak maim wëauröaring wotpil wëere kön wi kosang mowasö, lup sant elmëere mayaaptaring wë pël ëemëen weë ngentiim. ²³ Ni köpël ngön utpet pipot kasëng mamp. Pipotök nga koir yaë pöten ewat wëen. ²⁴ Aköpë inëen yaaö nampök ngaal witwit ngön epan. Pi omèn pourö ngötre kar elmëimeë ompyaö wesak ngönën ök maim öp. Pël yaëen nampök piin utpet yaalmëen pöt ya sangën elmëepan. ²⁵ Pël ëak omèn pim ngön wa olë yaaurö pitën wiapre kor elmëak pitëm könöt wotpil mowasëp. Pël ëen pit Anutuuk kaamök elmëen lup kaip tiak ngön këet ewat sëpën sa. ²⁶ Pël ëak pitëm lupöt kan tëen ngaanëer Setenök pim ngön ngaarëk öpënëak kalaapö mowiin wak wakaima pörekaan ent ë olëak ompyaö sëpnaat.

3

Akun kaöaö temanöm yesën wa irikor kësang orööpnaat

¹ Ni epël kön wiaam. Akun kaöaö temanöm yesën könöm ke nentere nent orööpnaat. Pöt epot. ² Omnarö pitëmtën kent ëen keimön ëëpnaat, monatön kentre kaur ëëpnaat, pitëmtën wak isak apnaat, ieping ëëpnaat, Anutuun ökre was apnaat, pitëm ëlre peparöa ngönöt wa olapnaat, omnant mangkën yoöre ërëp nemaan ëëpnaat, Anutuun ngëëngk nemowasën ëëpnaat, ³ omèn pitring irëauröenta ngötre kar naën ëëpnaat, omnarök mayaap elmëepënëak yaëen kangüir nga elmëëpnaat, omnaröen ökre was apnaat, pitëmtok pitëmtë koröpötön ngarangk naën ëëpnaat, kentre imënröa yaë pöl ëëpnaat, omèn ompyaö yaautön kööre tok ëëpnaat, ⁴ pitëm karuröen morök elmëak kööre toköröa moresi moulmëepnaat, teënt pan köntak pitëm kön ëngk ma e pötë ënëm ëëpnaat, pitëmtok omèn kaöarö pël kaar apnaat, koröpöökë omnantön kent yeem Anutuun kent naën ëëpnaat. ⁵ Pël yeem pit koröpöök Anutuun ënëm yaaö kaarkaak sak wë Anutu kasëng menak öpnaat. Ni omèn ke pilörö kasëng mamp. ⁶ Pitëm naëaan narö ëlëëp ka nantë së ilëak öng kön wonöröen ngön kaar ke nentere nent mëak pitëm ngönën kaar pötë ënëm ëëpënëak morök yaalmë. Öng pörö pitëm saunatë könömöt wetak wë kön selap wëaurö kentre kaur ke nentere nent pötök wer mön ënëm yaaurö. ⁷ Pit kët ël epotë ngön kat wiak kön ya mëneimeë ngön këeta songönte ewat nasën yaaurö. ⁸ Omèn öngörö morök yaalmëa pörö ngaan Sanisre Sampris piarpim Moses pim ngönten kööre tok elmëa pöta ök ngön këetaan kööre tok yaaurö. Pitëm könöt utpet yaaurö yak kön wi kosang yewesaut kaëngk yaaurö. ⁹ Pitëm omnant yaautë këet kaö naarööpan. Sanisre Sampris piarpim ëa pöl köpël yaauta këet tekeri sëen omèn pourö itaampnaat.

Weëre kosang tauëë Anutuun ngönta ënëm yaauta ngönte

¹⁰ Ni neering yesaup nem ngönën ök yamëäaöre kan yaaö, omnant yaaö poutë songöntere Anutuun kön wi kosang yewesaöre ya wiap yaaö, lup sant yaaöre këere ngaatë rangk wë, ¹¹ omnaröak utpetat kësang yaalnëaöre këlangön kat yawiaö pötön ewat wëen Antiokre Aikoniamre Listra ka pötë së wë këlangön kaö kat wiim wëen Aköpök utpet pötë öngpökaan ent ë neulëaut pöten ewat wëen. ¹² Omën narö Yesu Kristook yal menak Anutuu ngöntak öpna piporo kööre toköröak utpet mowasëpnaat. ¹³ Ën omën utpet kaar yaauröak omnaröen morök yemaan Setenökta pitën morök tapël maan utpet panë sëpnaat.

¹⁴ Ni pöt, ngön kë kat wiak kön wi kosang wesang pipot taintaë wak öm. Ni ten ngön pipot rë niulauröen ewat wëen. ¹⁵ Nimtënta ewat wëen. Nim kotuukaan ngëeng ngönën pepewer sangk kelak kat wieimaup yak pötak kön ompyaut ningkën Yesu Kristoon kön wi kosang wasën Anutuuk utpetetakaan niöpnaap. ¹⁶ Ngönën pep pipot pout Anutu pimtë Pulöökë kaamöktak oröaut. Pötaanök ngön pipotök ewat ninak tiarimtë utpetatön pet yaalni. Pël ëak tiarim wëwëat ompyaö niwesak wotpil öpena pöt rë yanuul. ¹⁷ Kopëta niwasën Anutuu omën kë panë sak ya ompyaö ke nentere nent mëmpenëak ngönën pep pöt oröa.

4

Poolök Timotiin Anutuu ngön këët kosang wesak ök mapënëak mëä

¹ Ne Anutuu ëöetakre Yesu Kristo omën wel wiaare öp wëaurö tiarim ngönte ë pet irëpnaapë ëöetak pim akun kaöaöök wais wa ngaöök nimëëpna pötaan kosang wesak epël niamaan kat wiim. ² Anutuu ngönte ök mëak omën pötaan kent yaauröere kaaö yaaö pouröen wiap elmëak kosang wesak ök mam. Pël ëën ngön pötak elmëen pitëm lupöt it nganga sëp. Pitëm utpetatön nga maan lup kaip tiip. Konöt kosang mowasën Anutuu kanöök sëp. Pël yaëen kët ël epotë wiap elmëak këkë wesak rë mouleim öm. ³ Ënëmak akun nent temanöm sëen omnarö wotpil ngönten kaaö ëak pitëmtë kentötë ënëm eimeë ngönën kaaröt kat wiipënëak yeem pëël maan rë yemoula ke nampre nampörö wais rë mouleim öpnaat. ⁴ Pël ëën pit ngön këët kasëng menak ëlar ngön pöt kat wiim öpnaat. ⁵ Ni pöt, kët ël epotë kön tektektaring wë këëmrë këlangönë rangk öm. Pël ëëë omnaröen ngönën ök maim öm. Nim omnarö kaamök ëak ngönën ök yemaan ya pöt panë wesak mëmpëim öm.

Pool pi ya pet irëpënëak mëä

⁶ Wain iit Anutuun kiri yaalmë pöl nem iit lë olemëak yeë. Nem wëwë epët sëp wasuma akunet temanöm yes. ⁷ Ne nem yaat weë ngentiak mëneimaut. Nem yaat mëmpö wais pet ir yoolak. Kan yaö neea pöök mësaö wais yaö neeaurek yaarö. Nem kön wi kosang yewesaut wil këlok naën. ⁸ Pël ëën peene pöt kutömweri ul ë rangiaut, sum kësangring omën wotpilöröaan yaö ëa pöt nemëën ëaut akun kaöaöök Omp Aköp, ngön ë pet yairä wotpilöp puuk nampnaat. Pöt nemënt pëen won, pim orööpna akuneten kent ëak kor wakaimaurö pitta mampnaat.

Ngön mëët

⁹ Peene teëntom nem naë waisum. ¹⁰ Timas pi yangerakë omnantön kentre kaur ëak ne sëp newesak Tesalonaika kakë sa. Pël ëën Kresen piita Kalesia yangerakë yesën Taitasta Talmesia yangerakë sa. ¹¹ Pël ëën Luk pimënt tenip wë. Pötaanök ni Maak koirak arip waisëë. Pi yok pangk ya kaamök elnëëpnaap. ¹² Tikikas pöpökëer nook wes mëen Epesas kakël sa. ¹³ Nim waisumë pötak nem ulpëen waliip Troas kak Kapas pim kaatak wiaan pöp

wak waisum. Pël äak pep pepatring ket äautre imën koröpöök ket ääö pipotta wak waisum. Ne pep imën koröpöök ket ääö pipotön kent pan yaë.

¹⁴ Ainötök omnant ket yaaup Alesanta pi utpet kaö elnäut. Pötaanök Aköpök kangut mamnnaat. ¹⁵ Niinta omën pöpön ngarangk këëkë ëëm. Pi kosang äak tenim ngönöt wa olëaup.

¹⁶ Wet rëak nem ngön yaatak neulëa pötak omën namp ne kaamök naalnëen, won pan. Omën pourö ne sëp newesa. Aköpök pitëm korar elnä pöta kangut won wes moolap. ¹⁷ Aköp neering wë ngönën ulöl wasën köpël omnaröeta kat wi pet irëpënëak kaamök elnäak weëre kosang nenak utpet kaöatë naëaan ent ë neulëaut. ¹⁸ Aköp pi utpet ke nentere nenta öngpökaan newak ompyaö wesak kutömweri wa ngaöök nemëëpnaap. Tiar akun poutë pim yapinte ngaarëk wak aim öpa. Yaap.

¹⁹ Ne Akuilaare pim öngöp Prisilaare Onesiporasë öngre ruurö pit pouröaan yowe yemak pël ök mam. ²⁰ Erastas pi Korin kak wakaimaup. Tropimas yauman ëën Mailitas kak ent ë moulmëaut. ²¹ Kentre wap akunet temanöm sëpanëen teënt waisum.

Yupulasre Putenre Lainasre Klotiaare ingre mor eprek wëäö pourö pitta yowe yenia.

²² Aköp nim könöpring öp. Pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Pool.]

Taitas

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 35 pöta Òk won sêen Poolök pep epwer Taitas pimëen retêng éa. Taitas Krik omên Poolring wakaimaupök Krik kustak ingre mor saurö ngarangk éak wêen Poolök epwer retêng é mena. Pim pep epwer pöt, Taitasên tolêel ngarangk éepên pöta ngönöt mena. Ngön epêt 1 Timoti pöweri wia pötê òk.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-4

Ngönênê ngarangköröa ngönte 1:5-16

Omên pouröa ngönte 2:1-15

Wa korkorre pepanöm ngönöt 3:1-11

Ngön mëet 3:12-15

¹ O Taitas, ne Pool Anutuu inêen yaapök pep epwer retêng é yaningk. Puuk Yesu Kristoê ngön yaaö omên neulêak pimëen yaö elniaurö arim kön wi kosang yewesaut taê wasên pim wêwêetak wê pöta kêet kêekê êwat sênêak neulêaut. ² Ne ar ya kê sak wêwê kosangêt önêetaan kor önêak arim kön wi kosang yewesaut taê yanuwas. Anutu pi kaar naênêpök yangerak omnant naaröön wiaan pötaan kup nuwia. ³ Pêl éak puuk ênêmak pim akun wia pötak wêwê kosangta songönte pim ngöntak tekeri wes nina. Anutu kama yanuwa pöpök ngön epêt nenak òk amêak neaan pêl yeê.

⁴ Taitas niin ngönên òk niaan nem yeê pöl kön wi kosang wesak nem ru panê saup, niin yoöre êrêp yeniak.

Anutu Pepere tiarim kama yanuwaup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naê wiaap.

Ngönênê wotöököröa ngönte

⁵ Ni ingre mor sauröa naê omên nant korar wia pöt wotpil wesak ka poutê ngönênê wotöökörö moulmêemêak nem òk niaa pöl Krik kustak niulêen wêaup.

⁶ Ne epêl òk niiaut. Omên namp pi omnaröa itöök ketre saun won panêepök öng kopêt nampringêp, pim ruuröeta Kristoon kön wi kosang yewesauröak pitêm kentöökê ênêem éak utpet naên yaaöre pitêm êlre peparöa ngön wa nemoolaan yaaö omên ke pilêpök ingre moröröa kepönöök moulmêen öp.

⁷ Ngönênê wotöököp pi Anutu pim yaat ngarangk yaapök omnaröa itöök ketre saun won, wotpil öp. Pi pimtên ping wesak éak ya sangên teént êépan. I ngaat nak kön irikor éak omnarö kontak mööpan. Monere urömatêen war êépan.

⁸ Omên kamaatêaanörö ngöntre kar elmêep. Kön ompyautaring wê wotpil ompyaö öp. Pimtê wêwêet ngarangk êép. ⁹ Pi tenim ngönên kê rê yanuul pöt taê wes wak öp. Pêl êeê ngönên kê pöt rê moulöore omên ngön pöt wa yoolêauröa kaaröt tekeri wasö pêl êép.

Krik kustak kaar omnarö selap wakaima

¹⁰ Omên selap ngön wa yoolêaurö wê. Pit ngön mosut éak morök yaalni ke pilörö selap Yuta omên, “Ar Anutuu ngönta ênêem panê êênêen arim koröp kaut ileê,” kaar pêl yaaö pöröa naêaanörö. ¹¹ Pit monere urömat öpênêak ngönên naêpanêet aö ompöröre pitêm öngre ruurö utpet yemowesaurö. Pötaanök ngönênê wotöökörö ar pit il mowarieê. ¹² Pitêmtê Krik kustakaan êwat omên nampök epêl òk éa. “Krik omnarö ten kaar yaaurö. Ten animauröa òk kê kontak yeem wisen yaaurö.” ¹³ Krik êwat omên pöpê òk éa pöt yaapêt. Pötaanök pitêm kön wi kosang yewesaut taê wesak öpnaan kosang wesak òk maê. ¹⁴ Pêl éak pit Yuta omnaröa êaröa ngön pasutre omên ngön kêet wa

yoolëauröa ngön kosang wesak ya pipotön kat wiipan pël maë. ¹⁵ Omën pitëm lupötë kölam wë pörö pit omën poutön kön wiin kölam wia pël yaaurö. Ën utpetatök pitëm lupötë utpet wasën Kristoon kön wi kosang newasën yaaö pörö pit omën poutön kön wiin kölam won pël yewas. Pöt pitëm könrë lupöt pu wariin ompyaöre utpet pöt kom naën yaaurö pötaanök. ¹⁶ Pël yaëetak Anutuun ewat wë pël yaauröak pitëm yaautök pi kasëng yemangk pöt pet yaalni. Anutuuk pitën itaangkën utpet pan ëën pit pim ngönte wa olëak omën ompyaut ëëpenëak ëën pangk naën yaaurö.

2

Öngre omp ulöpöröa ngönte

¹ Pit utpet ke pipot yaauröak ni pöt ngönën këet pëen rë mou. ² Omp ulöpöröen i ngaat nak kön irikor ëëpan pël ma. Pit omën ompyaut yaëen omnaröak pitën ping wesak ap. Pël ëak pitëmtë wëwëat ngarangk ëëp. Pël yeem këëkë wesak kön wi kosang wasööre neneren lup sant elmë pël ëëp. Pël yaëen omnaröak pitëmëen utpet yaalmëen pöt kosang sak öp. ³ Tapël öng ulöpöröenta öngöröa Anutuu ngön ngaarëk yewa pöl ëëpnaan ök ma. Pit omnaröen utpet wesak mepan. Pël ëak i ngaat keimön nëmpan. Pël yeem öng ulwas ompringöröen ompyaö yaaö pöt rë moulak pet elmëëp. ⁴ Pël ëak öng ulwas pöröen pet elmëen pitëm ompre ruuröen lup sant elmëëpnaan. ⁵ Pël ëak pitëmtë wëwëat ngarangk ëak lup kölam öpnaan. Pël yeem pitëmtë kaatë omnant këëkë wesak ngarangk ëak omnaröaan ompyaö elmëak ompöröa ngönöt ngaarëk öpnaan. Pit pël yaëen pöt omnaröak pitëm yaautön itenak Anutuu ngönten utpet wesak naëpan.

Omp ulwasöröa ngönte

⁶ Öngre omp ulöpöröen mëëa tapël omp ulwasöröenta ök ma. Pitëmtë wëwëat ngarangk ëëpnaan kosang wesak ök ma. ⁷ Ni ompyaö yaaö pötaan wotöök rëak wëen omnarö nim yaaö pöten itenak ök ëëp. Ni rë moulömëen, wotpil wë këëkë wesak rë mou. ⁸ Ngön kë omnaröak wa utpet wesak naën ëëpna pöt pëen ök ma. Pël ëën nim kööre tokörö pit tiarën utpet wesak niapënëak ök ëën pangk naën ëën ëö sëpnaan.

Inëen ruuröa ngönte

⁹ Inëen ruuröen pitëm kaöaröa ngönöt ngaarëk wak ompyaö wesak ya mëngkën pit itenak ya ërëpërëp ëëpnaan ök ma. Pitëm kaöaröen ngön utpetat kangiiir mepan. ¹⁰ Pit pitëm kaöaröa omnant këkain ëëpanëp ompyaö wesak pitëm ngönöt ngaarëk öp. Pël ëën pit itenak, “Yok pangk yaë,” pël wasëpnaan. Inëen ruurö pit ya ompyaö ke pil yamëngkën Anutu tiarim kama yanuwaup pim ngönënte ngaarëk sëën omnaröak itenak kön wiin, “Ngön pöt ompyaut,” pël wasëpnaat.

Tiar lup kölam wë Kristo pim akun kaöaöön kor öpa

¹¹ Anutu pi yang ël epotë omën pourö kama niöpënëak pim komre kolap pöt tekeri wes nina. ¹² Komre kolap pötak Anutu kasëng menak wëäö pötëre yangerakë kentre kaur pöt sëp wesak e yangerak wë eptakëër tiarim wëwëat ngarangk ëak wotpil wë omën Anutuu ënëm yaauröa wëaül öpenëak rë yanuul. ¹³ Pël ëën tiar wëwë pötakël wë kön kosang wiak kë ompyaö oröön ërëpsawi ëëpena pöten kor eim wë. Yaap, tiar kor eim wëen Yesu Kristo yaaröön pim ëwaat tekeri sëen itampënaat. Pi tiarim Anutu, ompyaö yanuwäs pöp, ¹⁴ tiar utpetatë öngpökaan kama niwak kölam niwasën pim omnarö pël sak wë kosang wesak ompyaö yaaö pöt ëëpenëak pim wëwëet tiarimëen keimön naën kësangën elniak wel wia.

¹⁵ Ngön pipot pout ök ma. Weëre kosang nina pöt pout wak wë ngön pipot öpnaan ke urak mëak wa olapanëen kosang wesak ma. Pit niin kön wiin iraan nim ngönte wa olapan.

3

Tiar wëwë ompyautak kosang sak öpa

¹ Nim ingre mor sauröen yang ngarangköröere kaöaröa iri öpnaan ngolöp wesak ök ma. Pit ngönöt ngaarek wak weën ya ompyaö nant mangkën pöt mëmp. ² Pit omnaröen utpet wesak mëak ngön kosang mepanëp ompyaö elmëak ëpre wiap elmëep. ³ Tiar ngaan Setenök morök elniin ngön këeta kanö irikor ëak köpël wë ngön wa olaimaurö. Pël ëak tiarim wëwëat ngarangk naën kentre kauratë ënëm pëen eimaurö. Kët ël epotë tiar utpet yaëen omnarö tiarën kaaö yaalniin tiarimëntta neneraan kaaö eimaurö. ⁴ Pël ëauröak Anutu tiar kama yanuwauup pim ompyaö elniire lup sant elni pël yaaö pöt tekeri wes ninak ⁵ kama niwaurö. Pi tiarim wotpil yaautaan won, pimtë yakömtak pël elniaurö. Pi tiarën yaköm elnieë tiarim lupöt iirak pim ru niwasën Ngëengk Pulöök tiarim lupöt ngolöp niwesa. ⁶ Anutuuk Yesu Kristo tiar kama yanuwaaupë tiarimëen elnia pötaan Ngëengk Pul pö tiarim naë wes mëen wais kaamök kësang elnia. ⁷ Anutuuk komre kolap elniak, “Wotpilörö,” pël niak yaö niwasën kön kosang wiak kor wë wëwë kosangët öpenëak pël elnia. ⁸ Ngön pipot yaapöt.

Taitas, nem kentöök ni omën Anutuun kön wi kosang wesaurö omën ompyaut eim öpnaan kosang wesak omën yaap pipot ëëpnaan ök ma. Pipot ompyaut, omnarö kaamök yaalni. ⁹ Ngön utpet ke epëlöt kasëng man. Ngön mosutëen nga elngan. Èere körööröa songönöt kaö wesak angan. Moses pim ngön kosangtak wia pötön nga angan. Omën pipot pout mosut, kaamök naalniipanëet, pötaan kasëng man. ¹⁰ Èn omën namp ngön kaar ëak ingre morörö kom yaalmëen pöt akun nent ma nentepar wotpil mowas. Pël ëen pi kat nawiin yaëen pöt kasëng moman. ¹¹ Ni ëwat wëen. Omën ke pilëp korar wë utpet yaaup. Pimtë yaaup tiarën pet yaalni.

Ngön mëët

¹² Ne Atemas ma Tikikas namp nim naë wes mëen wais orööpna pötak teëntom nem naë Nikopolis kakë wais. Ne kopi akunaöök pörek ömëak kön yawi pötaanök. ¹³ Ni Sinas, Rom ngön kosangöt ëwatëpre Apolos piarip kaamök ompyaö elmëak kamtaöökë omnant menak wes mëen sëp. Piarip omnantön ngöntök ëëpanëen kaamök elmë. ¹⁴ Tiarim ingre mor saurö pitta ompyaö yaauta yaat këëkë wesak mënak kosang sëp. Pël yaëen narö koröpöökë omnant ëël yaëen pöt kaamök elmëen pitëm ngönëntak wëaut kë ëëpnaat.

¹⁵ Omën neering wëaurö pit pourö niin yoöre ërëp yenia. Ngönëntak lup sant yaalni pöröenta tapël yaalmë pël ök ma.

Anutu pim komre kolap pöt ar pouröa naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pëpap, Pool.]

Pailimon

Yesu wel wiak kutömweri sèèn wë krismaki 32 pöta ök won sèèn Pool Rom kak wii kaatak wë pep epwer Pailimon pimèèn retèng ëa. Pailimon pöp omnant kësang wieëaupök Kolosi kak wëèn ingre mor saurö pim kaatak wa top ëeima. Poolë epwer retèng ëaö pöta songönte epël. Pailimonë inèèn ru namp, Onisimas, pim omën nent këkain ëak kas Rom kakë sa. Pël ëak Pool koirak lup kaip tiak Kristoon kön wi kosang wesa. Pël ëèn Poolök Onisimas kaalak Pailimonë naë wes yamëem Paillimonök pim saunet won mowasëpënëak pep epweri ök mëak mangkën wak sa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1-3

Pailimon pimtëèn yaya ngönte 4-7

Onisimas pimèèn kimang mëëaut 8-22

Ngön mëët 23-25

¹ O Pailimon, ne Pool Yesu Kristoë ngönte yaataan wii kaatak neulëaupök Timoti tepërim ngöntöp piiring wë tenpim ya ngawiap nimèèn pep epwer retèng ë yaningk. ² Öng Apia tenpim karipre Akipas tenpim yeë pöl Anutuu yaat kosang ngentiak yamëngk pöpre ingre mor saö nim kaatak ngönënenëen wa top ë yaë pöröaanta yoöre ërëp yak.

³ Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Pailimonëen Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp mëëa

⁴ S Pailimon, ni Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omnaröen lup sant yaalmëan pöt naröak aan kat wiaut. Pötaanök ne kët ël epotë nimèèn Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp maim wë. ⁶ Ni omnaröen nim Kristoon kön wi kosang yewesa pöten ök maan tiar Kristook yal ëak wëèn Anutuu tiarëen ompyaö yaalni pöten ëwat sëpënëak kimang yemak. ⁷ Ngöntop, ni Anutuu omnaröen lup sant elmëen pit ya kë sa. Pël ëèn ne pöt kat wiak ya kë sak ërëpërëp yeë.

Pool pi Pailimonön Onisimas sant mowasëpënëak mëëa

⁸ Ni lup sant yaalmëan pötaan epël niamaan kat wi. Kristook pim yaatak neulëen wë. Pötaanök nook omnant ëëmëèn këk niamëak pöt pangk niamaat. ⁹ Pël ëëmaatak tepër nampnampëen yak lup sant yeë pötaan wiap wesak niamaan. Ne Pool omp ulöpöp Yesu Kristo pimèèn yak wii kaatak neulëen wëaupök ¹⁰ Onisimas, nem ruup, pimèèn kosang wesak kimang yeniak. Nem wii ka eptak wëautak piin Kristoë songönte ök maan kön wi kosang wesak nem ru sak wë. ¹¹ Pi ngaan nim inèèn yaaupök pim akunet pet nairën wiaan nim sëp wesautak ompyaö wesak kaamök naalniin ëaup, peene tepër pouwaar yok pangk kaamök elniipnaap. ¹² Pötaanök nook pi nim naë wes mëèn yewais. ¹³ Ni nem ru ulöpököp yak ne sëp newesak nim naë yewaisën ya këlangön yaë. ¹³ Ne Kristoë ngön ompyaut ök yaataan wii kaatak neulëen wëaupök pi nim urötak kaamök elnëëpënëak kent yaë. ¹⁴ Pël yaëetak ni pötaan kuure mak nenëaan wiaan piin maan nem naë öpënëak kön nawiin ëaut. Pöt ni ompyaö elnëak piin maan öpnaan ke urak niamaaten kaaö yaë. Könöök pël elnëëmëeten kent yaë.

¹⁵ Ne kön wiin Onisimas pi kaalak wais niiring sasa öpnaataan Anutuuk maan akun kot nent sëp niwesa. ¹⁶ Ngaan pi nim inèèn ru wakaimaup. Peene pöt, pöt pëen won. Pi nim ëan pöl Kristook yal meneë yak inèèn pëen won,

nim kar panë sak wë. Ne piin lup sant yaalmë. Ën ni ne il newesak nim inëen ruupök nim ëa pöl Aköpön kön wi kosang wesak wëen lup sant kësang pan elmëim omëep. ¹⁷ Ni kön wiin tepër Kristoë yaat yamëngkauwaar pël wesak pöt nim neen sant yaalnëen pöl piinta elmë. ¹⁸ Pi utpet nent elnia ma omën nent nim naëaan këkain ëa pöt ök neaan kangiiir nimpaat. ¹⁹ Ne Pool nemtë moresök epël retëng yeë. Onisimas pim omën nim naëaan wa pötë kangiiir nimpaan. Ni ëwat wëen pötaan ngolöp nuwesak epël neniangan. Ne kaamök elniin Kristoë omën sak wëen pötaan nim naë kangiiir nampë kësang nent wia. ²⁰ Pötaanök Aköpëen yak ne ompyaö elnëak Onisimas sant mowas. Tepër Kristook yal menak wëerek pël elnëen ya kë sumaan.

²¹ Ni nem këm ngönte ngaarëk omëët pël kön wieë pep epwer retëng ë yaningk. Yaap, ne kön wiin ni il wesak munt nantta ëëmëep. ²² Ne kön wiin Anutuuk nim kimang yamëëaut kat wiak wil neulëen nim naë waisumaap. Pötaanök Onisimas pim nim naë waisëpnaatak ne nim naë wais ömaan ur nent kopëta was.

Yoöre ërëp ngönte

²³ Epapras, Yesu Kristoë ngönte ök yaautaan wii kaatak moulmëen neering wë pöp pi yoöre ërëp yenia. ²⁴ Ën Maakre Aristakasre Timasre Luk neering ya yamëngka pörö pitókta tapël yenia.

²⁵ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupmeri wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne ním kariip, Pool.]

Ipru

Yesu wel wiak kutömweri sèèn wê krismaki 37 pöta ök won sèèn omèn nampök pep epwer Ipru omèn ingre mor saö naröaan retèng èa. Omèn retèng èa pöp, tiar kópèl. Pi ingre morörö kööre toköröak pitèm kòn wi kosang yewesaut irikor yaalmèèn kasèng mampènèak yaèèn epwer retèng è mena. Pi Kristoë yaatere yapintak Mosesèèt il yewas pöt pet elmèa.

Pöt epèl wia.

Kristook Anutuu songönte tekeri wes pet ira 1:1-3

Kristook enselörö il yewas 1:4-2:18

Kristook Mosesre Yosua il yewas 3:1-4:13

Kristoë kiri yaaö yaatak Mosesèèt il yewas 4:14-7:28

Kristoë sulöp ngolöptak Mosesèèt il yewas 8:1-9:28

Kristoë kiri èautak Mosesèèt il yewas 10:1-39

Kön wi kosang yewesauta ngönte 11:1-12:29

Wa korkor ngön mèèt 13:1-25

Anutuuk pim Ruupön maan pim ngönte ök niia

¹ Ngaanèèr Anutu pi tektek ngön yauröen ök maan tiarim èaröen ngön ke nentere nent, kan ke naöre naö ök maö ima. ² Pèl èautak peene yangerakè omnant won wasèpna akunet temanöm yesèn akun eptak pim Ruupön maan pim ngönte ök niia. Ruup Pepapök maan omnant pout ket èaup omnantè pep sèpènèak mèèa. ³ Anutuu è rangiere èwaat pim naè wiaan tekeri yewas. Pi Anutuu ök panèèp pim weère kosang ngöntak omnant pout kaamök elniaan taè sak wia. Puuk wel wiak tiar kòlam niwasèpènèak tiarim saunat won wes olèak, kaalak kutömweri wal èak sè Anutuu yaapkèèl wel aisèak weère kosangring wè.

Anutuu Ruupök enselörö il yewawas

⁴ Pi Anutuuk yapin kaöet mangkèn enselöröaat il yewas. Tapèl pi kutömweri isak Anutuu yaapkèèl wè weère kosang wak enselörö ngep elmèak wè. ⁵ Ne tol èèn pèl yeniak? Ngaan Anutuuk ngönèntak epèl mèèa pöt enselöröen ök nemaan èa.

“Ni nem Ruup.

Peene ne wil nuulèak nim Pep sak wè.”

Èn epteta enselöröen nemaan èa.

“Ne pim Pep sak wèèn

pi nem Ru sak öpnaat.”

⁶ Nent pöt, Anutuuk pim Ru wetèèp yangerak wes mèèn waisèpènèak èa pötak epèl ök mèèa.

“Ne Anutu nem ensel pourö piin yaya map.”

⁷ Nent pöt, pim enselöröen, “Pit Ruupè iri wè,” weseè pitèmèèn epèl èa.

“Ne Anutu nem enselöröen maan kentöökè ök yesaurö.

Èn nem inèènröen maan es wilèngöökè ök yesaurö.”

⁸ Èn nent pöt, Ruupèèn Anutuuk epèl ök mèèa.

“O Anutu, ni omp aköp akun wali om ngarangk eim ömèèp.

Nim omèn wa ngaöök yamèèn pörö wotpil wesak ngarangk yaaup.

⁹ Ni wotpil yaaütön kent yaaup, utpet yaaütön kaaö yaaup.

Pötaanök Anutu ne, nim Anutuuk ni èrèpsawi èèmèak yaö niaan èrèpsawi kaö yaèèn nimotök karuröaat il yewas.”

¹⁰ Nent epèl mèèa.

“Aköp ni omnant won wiaan yanger ket éan.

Nim moresring kutömwer ket éan.

¹¹ Kutömre yang pipot kô yesên ni pôt wakaim om ömëep.

Poë koröpö sëpar yes pöl pipot ëëpnaat.

¹² Nuuk pit poë koröpö rang rê yawi pöl ëëmëet.

Pël êak ulpëênëp përéak ngakëp yamé pöl elmëëmëet.

Ën ni pöp om wakaim omëëp.

Ni ulöp sak wiap nasëngan.”

¹³ Nent epël wia pôt, Anutuuk pim enselöröen nemaan, Ruupön mëëa.

“Ni wais nem yaapkëetakël wel aisëak weëre kosangring wëen

omën nimëen kööre tok yaaurö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.”

¹⁴ Ën enselöröen tolël mëëa? Pit omën könöröa ök ëën Anutuuk pim inëen ya mëmpënëak wes yamëaurö. Pël ëën wais omën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaarö kaamök yaalni.

2

Anutuu utpetetakaan yaniwa pôt kësangët

¹ Yaap, Anutuu Ruupök enselörö il yewas. Pötaanök tiar pim ngönte ök niaan kat yawi epët kat kolak sëp wasnganëen taë wes wak öpa. ² Anutuu ngön kosangöt enselöröen maan ök mëëa pôt yaap panëet. Omnarö ngön pôt ngaarëk naön wa yoolaan kangiiir Anutuuk utpet mowasö ima. ³ Pötaanök tiar Anutuu ngönte, Ruupë ök ëa pôt, wa olëak Anutu tiar utpetetakaan kama niöpna kaö pôt kasëng mangkën tol êak kangut won ëëpën? Orööpnaat. Pim tiar utpetetakaan kama niöpna ngön pôt, Aköp Yesuuk wet réak ök aan omën kat wiauröak ngön pôt yaap pël aan kat yawi. ⁴ Pit pël yaëen Anutu pimtokta Aköp Yesuu ngönte yaap pôt tekeri wasëpënëak retëng weëre kosangring it ngolöp ke nentere nent mëneima. Pël yeem pim könöök elmëen Ngëëngk Pulöök ngön pôt kaamök êak ngönën ya mëmpënëak weëre kosang ke nentere nent omnarö nina.

Yesu pi tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep saup

⁵ Yang ënëm oröpënëak Anutuuk mëëaur nem yeniak epër, Anutuuk enselörö ngarangk ëëpënëak nemaan ëa. ⁶ Won. Pöta ngönte ngönëntak ngön nent epël wia.

“Anutu, ten omën pasuröaan ni oröptaan kön yaniwiin?

Ten omën pëenöröaan ni oröptaan ompyaö yaalniin?

⁷ Ni ten akun kot nent enselöröa iri önëak niulëen pitök il niwesa.

Pël ëën kaalak ënëmak ni ten wak ngaarëk isak ëwaat ë nirangian.

⁸ Pël êak ni ten omnant pout ngarangk ëënëak tenim iri niulëan.”

Yaap, Anutu pi tiar omnant pout ngarangk ëëpënëak niulëa ngönën piptak pël ëa. Pötaanök kopët nent tiar ngarangk naëngan won, pout ngarangk ëëpenaat.

Pël ëëpenaatak peene itaangkën tiar omnant pout ngarangk naën yeë. ⁹ Peene pôt, tiar itaangkën ngön pipët Yesuun ëa. Anutuuk pi akun kot nent enselöröa

iri öpënëak moulmëen pitök il mowesa. Pël ëën pi këlängön kat wiak wel

wiin pim pël ëa pötaan Anutuuk pi wak ngaarëk isak ëwaö ë morangia. Pim

këlängön kat wiin ë morangia pôt, Anutuuk tiar omën pourö komre kolap

elniak tiar kaamök elniipnaan wel wiipënëak maan pël ëa.

¹⁰ Anutu pi omnant pout ket êak pötë pep sak wë. Pi omën kësang pan pim ru sak kutömweri së ëwaatak öpënëak kent kön wia. Pël êak Yesu tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep panë sëpënëak yaö maan këlängön kat wia.

Anutu pi pël èen kè sa. ¹¹ Yesu tiarim kòlam yaniwesaupre kòlam niwesaurò, tiarim Pepap kopètap. Pòtaanòk pi tiarèn, “Nem nangarò,” pël niapènèak èo naèpan. ¹² Pi tiarèn èo naèn Anutuun epël mèea.

“Nem nangaròen nim ngönte òk memaat.
Ne ingre moròròa tekrak wè niin yaya niamaat.”

¹³ Èn nent epël.

“Ne pitring piin kòn kosang wiimaat.”

Kaalak nent epël.

“Anutuu runga nena pöröaring wè.”

Yesu pi tiar kaamök elniipènèak yang koröpö wa

¹⁴ Anutuu ruurò tiar yang koröpöoring wè. Pòtaanòk piita tapël èa. Pöt pimtè weletak weleta pepap Seten won mowasèpènèak yang koröpö wa. ¹⁵ Pël èakta omèn weletaan kas yaautak wii ket èak nitèen wakaimaurò wil nilèpènèak pël èa. ¹⁶ Pim yang koröpö wa pöt, enselörò kaamök elmèepènèak naèn, tiar Apramè èarò kaamök elniipènèak pël èa. ¹⁷ Tiar pim nangarò kaamök elniipna kan muntat won. Pòtaanòk tiarim òk panè sa. Pël èak Anutuun kiri yaauta wotòok sak ya ngès èen wotpil nuwasèpènèak Anutuu èoetak ya kaò mèna. Pöt tiarim utpetat iir niolapènèak pël èa. ¹⁸ Setenök piin moròk yaalmèen kèlangön kat wiaup yak omnaròa naè moròk orò yanirèen yok pangk kaamök elniipnaap.

3

Yesuuk Moses il yewas

¹ Yesuuk kòlam niwesa nem karurò, Anutu kutömweri wèaupök ar piiring önèak yas niiaurò. Ar Yesuun kèkè kòn wieè. Pi Anutuuk wes mèen pim ngönte òk èak kiri yaauta wotòok saupè ngönte tiaròk òk yaaurò. ² Anutuuk pim omnaròa naè Mosesèn ya ngön maan ya panè wesak mèna pöl Yesuukta tapël èa. ³ Kaat òk rèaupè yapintak kaata yapinte il yewas pöl Yesu Anutuu kaata pepapök Moses pim kaatak wèaup il mowesèn omnaròak pim yapinte wak isak ya. ⁴ Ka epot pout òk rèaup wè. Omnant poutè pepap Anutu. ⁵ Moses pi Anutuuk ya ngön maan pim omnaròa naè inèen ya yamèngkem Anutu pim ènèmak apna pòta ngönte òk maima. ⁶ Kristo Anutuu Ruup pi Anutuuk ya ngön maan ya panè wesak yamèngkem Anutuu omnarò ngarangk elnieim wè. Anutuu omèn pörö tiar tapörö. Pöt pas won. Tiar kòn kosang wieè pim yaò niia pötön kor òpena pöt pim omnarò pël apenaat.

Israel omnarò lup kosang èak Anutuu ngönte wa olèa

⁷ Pòtaanòk Ngèèngk Pulöök ngön epël èa pöt tiarimèen yes.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak

⁸ Israel omnaròa Anutu kasèng menak lup kosang èa pöl èèngan.

Pit yang mopöök ima akun pötak pim ngönte wa olèak ökre was elmèeima.

⁹ Arim èarò pörek krismaki 40 pötè öngpök nem ya kosang mèneima pötön iteneèak

köntak utpet elnè ökre was elnèeimaat.

¹⁰ Pël èèn ne omèn pöröen ya sangèn èèn epël èaut.

‘Pitèm kòntöt nem pet yaalmèa pöl nawiin sa rèak yesaurò.

Pit nem yaautön èwat sèpnaaten kaaö yaaurò.’

¹¹ Pöten kòlöp elmèak ngön kosang wesak epël èaut.

‘Pit nem kaare yang kè yesaurek newaispan pan.’ ”

Israel omnaròa Anutuu ngönte wa olèa pöl èèngan

¹² Karurö, arim naëaan namp lupmeri kön utpetat wieë kön wi kosang newasën äak Anutu wëwëap kasëng mengkanëën ngarangk këëkë ëeim ön. ¹³ Pël ëäk arim naëaan namp utpetatë moröktak elniin lup pu waringanëën ket ël epotë neneren wa korkor ngön maim ön. Pël ëäk ar neneren ngön ëäk kat yawiem pöt, “Ngönëntak, ‘Peene,’ pël ëa pöl peene taptakëër ngön ngaarëk ömaat,” pël kön wieë ngaarëk weim ön. ¹⁴ Tiarim wet rëak Kristoon kön wi kosang wesang pöl taë wes wak yesem weletak orööpena pötaan Kristooring lup kopëtemer sak wë. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël ëa.

“Ar peene Anutuu ngönte kat wiak pöt Israël omnaröa pi kasëng mena pöl lup kosang ëëngan.”

¹⁶ Pöt talöröak Anutuu ngönte kat wiak kasëng mena? Pöt maim naröak naën, Israël omën Mosesök Isëp yangerakaan mësak waisa tapöröak ëaut. ¹⁷ Ma talöröaan Anutuuk krismaki 40 pötë öngpök ya sangën elmë ima? Pörö utpetat ë yesem yang mopöök wel wi won sa. ¹⁸ Ma talöröaan pi kölöp elmëak ngön kosang wesak, “Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan,” pël ëa? Pöt pim ngönte wa olaima pöröaan ëa. ¹⁹ Tiar pöten ityaangk. Pit Anutuun kön wi kosang newasën ëautaan pim kaare yang kë yesaurek neilaan ëa.

4

Kë yesa kaare yangerak oröopenëak niiaut

¹ Anutuuk pim kë yesa kaare yangerak së öpenëak kup niwia. Pötaanök arim naëaan namp utpet ëäk neilaan ëënganëën ya ngës kön wiipa. ² Pitëm ngaan ngön ompyaut kat wia pöl tiarta ëaut. Pit ngön pöt kat pëen wiak taë wa naön ëa pötaan pötak kaamök naalmëën ëa. ³ Ën tiar ngön pöt taë wak wë eporö kë yesa kaare yangerak së öpenaarö. Anutu pi kaare yang pören epël mëëa.

“Ne kölöp elmëak ngön kosang wesak epël ëaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.’ ”

Yaap, pim yanger ket ëa pötak kë yesa kaare yang pöreta kopëta wesaupök kölöp ngön pöt mëëa. ⁴ Anutuu omnant ket ëa pötak ngönëntak ket 7 pöta ngönte epël ëa.

“Anutu pi ket 6 pötë ya mëneim pet irak 7 pötak kë sa.”

⁵ Pöta ngön nent kaalak epël ëa.

“Pit nem kë yesa kaare yangerak newaispan pan.”

⁶ Omën ngaan ngön ompyaut kat wia pörö ngön pöt wa olëa pötaan Anutuu kë yesa kaare yangerak neilaan ëa. Peene pöt, narö kat wiak taë wasëpna pöt pörek ilapnaat. ⁷ Omën ngaan wakaima pörö neilaan ëautak Anutuuk tiar pim kë yesa kaare yangerak ilapenëak kaalak akun munt nent niwia. Akun pöt peene. Pël ëën akun wali won sëen ënëmak ngön nem kön ngolöp wes ninan pöt Anutuuk maan Tewitök epël retëng ëa.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak lup kosang ëëngan.”

⁸ Yosuaak Israël omnarö mësak Anutuu kë yesa kaare yangerak së oröanëën ënëmak Anutuuk akun munt nentakëën naën ëan tapön. ⁹ Pötaanök tiar ëwat wë. Kë yesa kaare yang Anutuuk kup niwia pör om wia. Pim ket 7 pötak kë sa pöl pim omnarö tiar pim naë së kë sëpenaat. ¹⁰ Omën pim kë yesa kaare yangerak së orööpena pörö Anutu pim ya mën pet irak kë sa pöl ëëpenaarö.

¹¹ Pötaanök tiar kë yesa kaare yang pörek së öpenaan weë ngentiipa. Omën ngaanöröa ëa pöl Anutuu ngön wa olëak kan kourak së kö sënganëën.

¹² Anutuu ngönte wëwëetaringët, omnaröa naë weëre kosang yaaut. Pöt öp nga panëëweri ök, öp newer nalaan nal poutë ngaö wë pöwerta il wesak nga panëëwer. Pöwerök omnaröa kos yasinre ilëënötta yail pöl omnaröa könöpre

lupmer kom yaë. Pël yeem omnaröa kön yawiaare kent yaaö pötë songönöt war yewas. ¹³ Anutuu ëöetak omën nent ëlëëp wi naön. Omën ket ëa pout pi tekeri wasën pim ëöetak yoolök wiaan itena. Omnant pout itenak ëwat wëaup pi tiarim yaaüt kom ëak kangut nimpnaap.

Yesu pi tiarim kiri yaauta wotöököp

¹⁴ Yesu, Anutuu Ruup, kiri yaauta wotöököp, pi kaö panë sak kutömweri së tiarimëën Anutuun kimang maim wë. Pötaanök kön wi kosang yewesaut, tiarim pël yak pöt, taë wak öpa. ¹⁵ Kiri yaauta wotöököp Anutuu naë tiarimëën kiri ëeim wëaup, pi tiar wiapre kor yaëën ya ngës yaalniaup. Morök ke nentere nent tiarim naë yaarö pöt pim naëëta oröaap wiap sak utpet naën ëa. Pël ëa pötaanök pangk kaamök yaalniaup. ¹⁶ Pël yaalni pötaanök tiar kas köpël Anutu komre kolap yaalniaup pim naë oröeim öpa. Pël ëën könöm nentere nent orö yanirëën puuk ya ngës elniak pim komre kolaptak kaamök elniipnaat.

5

Kiri yaauta wotöököp Yesu pi utpetetakaan pangk kama niöppnaap

¹ Yuta omnaröa kiri yaauta wotöököp moulmëëpënëak yaaö pöt pi omnaröaan Anutuu inëën elmëëpënëak omnaröa naëaan ilak yemoulmë. Pël ëën Anutuuk omnaröa utpetat won wes moolapënëak omnant menak animaurö kiri ar ë yemangk. ² Kiri yaauta wotöököp pi yang omnamp, wiapöp. Pötaanök Anutuu yaautön köpël ëere kanöön irikor ë pël yaauröen wiap yaalmëaup. ³ Pim wiap yaaataan Anutuuk pi omnaröa utpetatëën kiri ar yeem pimtëenta tapël ëëpënëak mëëa. ⁴ Kiri yaauta wotöököpë ya pöt kaöet. Pötaanök omën namp pimtë könöök ya pöt nampan. Won, Anutuu Eronë elmëa pöl ya pöt mangkën yamëngk.

⁵ Kristo piita tapël pimtën wak isak, “Ne kiri yaauta wotöököpë yaat yok pangk mëmpaat,” pël weseë namëngkën ëa. Anutuuk ya pöt menak epël ök mëëa.

“Ni nem Ruup.

Peene nook wil nuulëak nim Pep sak wë.”

⁶ Ën ngönëntak nent epël ëa.

“Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl

ni pim urtak wë eim ömëëp.”

⁷ Ngaan Yesuu yangerak wakaima pötak pi ingre ya ilak aimeë kimang ngöntak Anutuun ök maima. Pi Anutuuk yok pangk weletakaan kama öpënëak kön wiin Anutuuk pim ikanöök wë pim ngönte ngaarëk wa pötaan kat wiak kaamök elmëeima. ⁸ Yaap, pi Anutuu ru panëëpök pas këlängön ya mënak pim ngönte ngaarëk yeweem ngön ngaarëk yewauta songönte ëwat panë sa.

⁹ Pël ëën pim Pepapë ngönte ngaarëk yewa pöt kaö sak kosang sëën pi omën pim ngönte ngaarëk yeö pörö utpetetakaan kama wëën wëwë kosangtak öpna pöta pep sa. ¹⁰ Pël ëën Anutuuk Yesu pi tapöpök Melkisetë pim kiri eima pöl pim urtak wë kiri yaauta wotöököp öpënëak mëëa.

Öngaaröa ök ëëngan

¹¹ Melkisetë pim ngön pöt, selap wiaap ök niamaatep ar kat wiak kön tektek nasëngan. Pötaanök war wesak niamaatak tenim naë ya kaö wia. ¹² Ar akun wali ngönën kat wi waisauröak muntarö rë möulön pangk ëëppnaatep om köpël wëën naröak rë nuulöpna pöta ök yeë. Pël ëën ke pilörö ar ngönën wet réak kat wiaut kaalak ök niama yangap yeë. Ar kë kosang yenauroa ök won, kapa pëën yenauroa ök wë. Pötaan ngönën öngpököt pangk kat nawiingan, yoolököt

pëen kat wiinëet. ¹³ Kapa yena pöröen öngaarö pël mepenaat. Pöta ök omën pörö pit öngaaröa ök könöt weë nasënörö. Pötaanök wotpil yaauta ngönte kat wi naskolpan. ¹⁴ Ën kë kosang yena pöröen kaöarö pël mepenaat. Pöta ök omën könöt weë saurö pitëm könöök omnant kom yaauröak omën ompyaöre utpetat pangk kom eëpnaat.

6

Kön wi kosang yewesaut taë wak öpa

¹ Nem pël niak pötaan Kristoë ngönën wet réak kat yawi pöt ewat sa pet irak yal menak ngönëneën kaö sak öpa. Tiarim ka möör wapët wesirën taë éaan kaalak tiak rangk newesirën é yeë pöl omnant kë wonöt kasëng menak Anutuun kön wi kosang yewesa wet réak kat yawi pöt rangk naën eëpnaat. ² Pöt epot. Ngönën i meëre Ngëengk Pulö öpenëak mores kepönöök yawia, weletakaan wal eëpënaare Anutuuk akun kaöaöök kom ëak ngön é pet irëpna ngön wet réak kat yawi pöt kaalak kat nawiingan. ³ Anutu kat wiin pangk eëpën pöt ngönën wet réak kat yawi pöt ewat sa pet irak ngönëneën kaö sak öpa.

⁴ Omën Anutu kasëng mena pörö kaalak lup kaip tiak pim naë ré noolapan. Pit ngönëntak pitëm lupöt éwa elmëen kutömweriaan Anutuuk omën ompyaut wes meën wak Ngëengk Pulööring wakaima. ⁵ Pit Anutuu ngönte ök eën ompyaö eën omën weëre kosang akun kaöaöök mëmpnaata lup nant itena. ⁶ Omën ke pilörö pit Anutu sasa kasëng mena. Pël éa pötak pitëm könötök Anutuu Ruup kaalak këra yetaparak möa. Pël yaëen omnarö itenak piin ökre was mëa. Pël éa pötaanök omnaröak maan pit kaalak lup kaip tiak Anutuu naë ré noolapan.

⁷ Omën ke pilöröaan ngön nokoliit niamaan. Yang nerak kopi rangkrangk peleim wëen yangera öngpök sëen omnant oröak kaö sëen këet oröön omën ya yangëntaurö yeö. Pipët, Anutuuk yanger welaköt elmëen këet yaarö. ⁸ Ën nön pëen orööpna pöt kë won eën yanger utpet pël yewas. Yang utpet pör Anutuuk kaaö elmëen ënëmak es kotak won sëpnaar. Omën utpet yaaö ke pilörö Anutuuk tapël elmëëpnaat.

⁹ Nem kar panëerö, yaap, ten ngön könömöt niaut yak arën kön kosang wiin yok pangk Anutu kasëng nemangkan pël yaë. Ten arën kön kosang wiin ar ompyaö yaëen Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat pël yaë. ¹⁰ Anutu pi korar naën yaaup. Ar pimëen yak pim omnarö itenak kaamök elmëak lup sant elmëimauroak om ëeim wë pöten tol ëak kat nikolöpën? Pël naëpan. ¹¹ Tenim kentöök arim neenemëen weë yengenti pöl om ëeim wëen akun pet irëpëneak kön yawi. Pël eën arimëen kutömweriaan mor kol kosangöt wiak kor wë pöt önëet. ¹² Ten ar wisën eëneëten kaaö. Tenim kentöök ar omën Anutuun kön wi kosang wesak weëre kosangring wë pim kup mowia pötë pep sa pöröa ök eëneak kön yawi.

Anutu pim kup niwia pöt këët

¹³ Apram ke pilëpön Anutuuk ngön kup mowiak omën kaö talëpë yapintak kosang wasëpëneak ap wasën pim ököp won eën pimtë yapintak kosang wesa. ¹⁴ Pël ëak piin epël ök mëa. “Yaap pan, ne welaköt kësang pan elniin nim ruure éarö selap pan oröak ulöl sëpnaat.” ¹⁵ Pël maan Apram pi yaap wesak kaaö köpël kor wakaimëe Anutuu kup mowia pöta këët wa. ¹⁶ Tiar omnaröa ngön é kosang yewesaut epël wia. Omën namp pim ngönte kosang wasëpëneak kaö nampë yapintak kosang wasëpnaat. Pël eën omnarö pim ngönte wa ngep elmëëpëneak kön wiin kaöapë yapintakël kosang wesa pöten

kat wiak yaap wesak sêp wasêpnaat. ¹⁷ Anutu pi kup niwia pôt sêp wesak maimet naêpan kêet ôpenaarô tiar war wes ningkên êwat sêpenêak kent kôn wia. Pôtaanôk pim kup niwia pôt pimtê yapintakêl kosang wesa. ¹⁸ Anutuu kup niwiak pim yapintakêl ngôn ë kosang wesa pôt pangk kô sêen kaar naêpan. Pêl wia pôtaanôk, tiar pim kol urôök ilêak wêen ngarangk elniin pim kup niwia pôta kêet ôpenêak taê wak kor eim wê. ¹⁹ Anutuu kup niwia pôta kê tiarim ôpenêak kôn kosang wiak kor wê pôtak tiarim wêwêat taê yauwas. Pôt wiapre kor wonte, ngêengk tupta poê korôp ngerôök utakê kasngaêl, Anutuu naê, wia. Pôtaanôk taê yauwas. ²⁰ Ngerôök pô tiarim wotôökôp, Yesu, puuk tiar kaamök elniipênêak wotôök réak keli olêak ilêa. Pi Melkisetee pim ôk kiri yaauta wotôök sak pêl êeim kosang ôpnaapôk pêl êa.

7

Melkisetee songönte

¹ Melkisetee pöp, pi Salem kakê omp aköp, Anutu kaö panêep pimêen kiri êeimaup. Pi tapöpök Apram nga sê yang omp ak narôere pitêm omnarô mênak yewaisên kamtaôök koirak welakôt elmêaup. ² Pêl êen Apramök pim omnant wa pôt kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent pi menaup. Pim yapin Melkisetee pôt, tiarim ngöntak wotpil yaaö omp aköp pêl apenaat. Ên Salem omp aköp pôteta, mayaap omp aköp pêl apenaat. ³ Melkisetee pim êlre pepere êarôa songönte ngönentak war wesak naên êa. Ên pim wilaare wel wiauteta naên. Pêl êaap tiarök piin Anutuu Ruupê ôk kiri yaatak wakaim ôpnaap pêl wasêpenaat.

⁴ Ar Melkisetee pi kaö panêep pôt kôn wieê. Pôt tiarim ë kaöap Apram pi nga sê yang omp akörô mênak urôm wa pôt kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent pi mena. Pôtaan pi kaö panê sak Apram il yewas pêl kôn wieê. ⁵ Ên Liwai pim ruure ë kiri yaat yamêngk pôrô Yuta omên pitêm karurôak omnant pout kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent mampênêak Mosesê ngôn kosangtak ôk ya. Liwai omên pôrôa karurô pitta Apramê ruure êarô. Pêl yaêetak kiri yaaurôak pitêm karurôa naêaan omnant ôpênêak Mosesök êa. ⁶ Pêl êaap Melkisetee pöp Liwai pim kurmentêkaanêp won, maimap, Apram pim omnant kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent mangkên welakôt elmêa. Apram Anutuu wet réak kup mowia pöp Melkisetee welakôt elmêa. ⁷ Yaap, tiar êwat panê wê. Tiar omnarô welakôt yaalni pöpökêer kaöap. Ên yeö pöp kotup. Pôtaanök Melkisetee welakôt elmêa pöp kaöap, ên Apram wa pöp kotup. ⁸ Liwai pim kurtakaan kiri yaaö lup 10 pôtêaan kopêt nent yewaurôak kô seimaurô. Ên Melkisetee lup 10 pôtêaan kopêt nent wa pöp wêwêetaringêp ngönentak pêl ya. ⁹ Liwai pöpôn tiar yok epêl apenaat. “Apramê lup 10 pôtêaan kopêt nent wak Melkisetee mena pôtak Liwai pôpta piarip pouwaar êa,” pêl apenaat. ¹⁰ Pôt Liwai naarôon wiaan pim ë pepap Apram Melkisetee kamtaôök koirak welakôt elmêa pôtak Apramök pim omnant kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent mena. Pôtaanök Liwai piita pim ë pepap Apramring pêl êa. Pêl êa pôtak Apramre Liwaire pim kurtakaanörô Melkisetee il yewas pôt pet yaê.

Kiri yaaö ngaanörôa urtak ngolöpöp örôa

¹¹ Ngaan Liwai pim kurtakaanörôak ngês réak kiri yaat mênâ pôtak Anutuuk Mosesên ngôn kosangôt ôk maan Yuta omnarô nina. Liwai pim kurtakaanörôak omnarô pangk wotpil yewasanêen kiri yaaö muntap naarôon êan tapôn. Pit wotpil newasên êa. Pôtaanök kiri yaaö ngolöpöp örôa pöp, Liwai pim kurtakaanêp Eron pim ôk won, Melkisetee ôköp. ¹² Anutuuk kur nementêkaan kiri yaaö ngaanörô wa moolêak kur mumentêkaan omên

ngolöpöp moulmëepënëak pöt pitëm ngön kosang ngaanötta wa moolëak ngön kosang ngolöpöt wiipna pöt pangk ëëpnaat. ¹³ Omën orööpënëak Anutuuk ök yenia Yesu pöp Liwai pim kurmentëkaan won. Yesu pim kurmentëkaanörö kiri naën yaauro. ¹⁴ Tiar ewat wë. Tiarim Aköp pi Yutaë kurtakaan oröaup. Omën kur pötakaanöröak kiri yaaö ya pöt mëmpënëak Moses pi nemaan ëa.

Yesu pi Melkisetëë ök kiri yaaup

¹⁵ Kiri yaaö ngolöpöp Yesu, Melkisetëë ököp, pim oröa pötak ngön kosang ngolöpötta oröa pöt tekeri yewas. ¹⁶ Yesu pi kiri yaauroa kurmentëkaan ngön kosangtak ëa pöl won. Kan maimetakël kiri yaaö saup. Pi wëwë kosangtaring wë pöta weëre kosangöökël kiri yaaö sak wëaup wë. ¹⁷ Piin Anutuuk ngönëntak war wesak epël ëaup.

“Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl ni pim urtak wë eim ömëep.”

¹⁸ Ngön kosang ngaan kiri yaauro Liwai pim kurmentëkaan orööpënëak ëa pöt weëre kosang kaamök naalniin ëa. Pötaanök Anutuuk kama wa moolëa.

¹⁹ Mosesë ngön kosangtak omnant ompyaö wes pet nairën ëa. Peene pöt, Anutuuk kan ngolöp ompyaö naö ngës yaniwi. Pö ompyaö panëö ngön kosang ngaanöt il yewas. Kan ngolöp pöök pangk Anutuun naë sepënaat.

²⁰ Anutu pi om pas Yesuun kiri ëëpënëak yaö nemaan. Pimëen wesak ngön ë kosang wesa pötaanök mëëa. Omnaröa ngaan omën narö kiri ya mëmpënëak moulmëeima akun pötë ngön ë kosang yewesa pöt won, köntak moulmëeima.

²¹ Yesuun pöt, Anutuuk ngön epël ë kosang wesa.

“Aköp pi ngön ë kosang wesak epël niak kaalak muntet naëpan.

‘Nuuk kiri eim kosang ömëep.’”

²² Anutu pi kiri yaaö ngaanöröaan ngön ë kosang newasën ëautak Yesuun pël ëautaan sulöp ngolöp Yesuuk yanitë epët ompyaö panëët ngaanöt il yewas pöt kön wiaapënaat.

²³ Kiri yaaö ngaan pörö wel wiin pöp urtak pël ë waiseima pötaanök selap.

²⁴ Yesu pöp wëwë kosangtaring wë. Pötaanök pim kiri yaaö ya pöt om kosang wiaapnaat. ²⁵ Pi wëwë kosang wëaupök omën piin kön wi kosang wesak Anutu temanöm yewas pörö kaamök elmëëpënëak Anutuun kimang maim wë. Pötaanök pi omën pörö akun poutë utpetetakaan kama weim öpnaap.

Yesu tiarim kiri yaauta wotöököpök pangk kaamök elniipnaap

²⁶ Kiri yaauta wotöök ke pipël pipöp tiar pangk kaamök elniipnaap. Pi wotpilëp, utpetere saun nent wi naönöp, kölam pëënëp, Anutuuk saun omnaröa naëaan wak kutömweri kaö wes ulmëaup. ²⁷ Yuta omën kiri yaauta wotöök pörö kët ël epotë wet réak pitëmtë saunatëën kiri ar ëäkök omnaröaan ënëm yaauro. Ën Yesu pöt, pitëm yaaö pöl naën. Akun kopëtet pimtë wëwëet Anutuun pëël elmëak tiarimëën kiri ëën pet ira. ²⁸ Yaap, Mosesë ngön kosang wet réak oröa pötak omën weëre kosang wonöröak kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa. Pël ëautak Anutuun ngön ë kosang wesa ënëm oröa eptak pim Ruupëën yaö yaë. Pël ëën Ru pöp Anutuuk omnant pout pangk elmëak moulmëën kosang wë.

8

Yesu pi kutömweri ngönën tup këetak kiri eim wë

¹ Ngön pipotë kepönte epël. Tiarimëën kiri yaauta wotöök sak wë pöp pi o kutömweri së kaö sak Anutuun yaapkëetakël wel aisëak weëre kosangring wë. ² Pi kutömweri së kiri yaaö wotöök yaat Anutuun tupta kakaati ngëëngk

panëetak mëneim wë. Tup pöt, ngönën tup këet omnarök ok neraan, Aköp pimtök ok rêaut.

³ Yang omën kiri yaauta wotöökörö Anutuun kiri wiire ar ë pël ëëpënëak moulmëen wë. Pötaanök tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöpta tapël kiri ëëpna pöt pangk ëëpnaat. ⁴ Yang eprek Yuta omnaröa ngön kosangötë wia pöl Anutuun kiri ar yaaöre omën ke nentere nent yawiaurö wë. Pötaanök pi yangerak om wë talte kiri yaaö yaat namëngkën ëëpën. ⁵ Yuta omnaröa kiri yaaurö pit ngönën tup ökre wastak yaë. Kë pöt kutömweri wia. Yangerak omnaröa yaë pöt Moses pim ëa pöl ökre was yaë. Kë pöt kutömweri wia. Pi poë koröpötök ngönën tupët ök rapënëak yaëen Anutuuk epël mëëa. “Kat wi. Rosiraöök köntë pet elnian pöl omnant pout ëëm.” ⁶ Peene pöt, sulöp ngölöp Yesuu tiarimëen nitëa pötak ngaante il yewas. Tapël Yesuu tiar kaamök elniipna ya pötak Liwai omën kiri yaauröa yaat il yewas. Sulöp ngölöptak ngaante il yewas pöta songönte epël. Anutuu peene kup niwia pötak ngaan Mosesën kup mowia pöt il yewas. Pötaanök sulöp ngölöp kup niwia pöta taë yewas pötak ngaante il yewas.

Sulöp ngölöptak ngaante il yewas

⁷ Sulöp ngaante mos naën ëanëen Anutu pi ngölöpët orööpënëak naën ëan tapön. ⁸ Anutu pi pim omnaröen kön wiin pangk naën ëën epël mëëa.

“Wë akun nentak Israel omnaröere Yuta omnaröaan sulöp ngölöp nent war wasumaat, Aköpök pël ya.

⁹ Ngaan pitëm ëarö Isëp yangerakaan mësak yewaisem pitring sulöp tëaut pöta ök won.

Pit pöta öngpök wë ënëm naën yaëen ne kasëng menaut, Aköpök pël ya.

¹⁰ Ën ënëmak Israel omnaröaring sulöp tëëma pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm könötë mowiak lupötë retëng ëën wiaapnaat. Pël elmëak ne pitëm Anutu pël sak wëën pit nem omën sak öpnaat.

¹¹ Akun pötak omën isaare irëa pourö neen ëwat sa pet irëpnaat.

Pötaanök omën pourö nener rë moulöore nampök karipön, ‘Aë, ni Aköpë songönte ëwat së,’ pël nemapan.

¹² Pitëm nem ngön wa olëa pöt ent ë olamaap.

Pël ëak pitëm utpetatön kön wi naön ëëmaap.

Aköpök pël ya.”

¹³ Anutu pim sulöp Yesuring oröa pöten, “Ngölöpët,” pël ya pötak ngaante sëpar sa pöt pet yaë. Pël naën ëanëen ngölöpët war newasën ëan tapön. Sulöp ngaan pöt omën nantë wak wëën sëpar yes pöl ëak won sa.

9

Kiri yaaö wotöök ngaanörö animauröa iitak kiri ëëima

¹ Sulöp ngaantak Anutuun yaya mapna wetete ngönre yangerakë ngönën tupët wiakaima. ² Ngönën tup pöt poë koröpötök epël wesak ök rëa. Ka pöt, ngeröök wiak nentepar wesak tomökëeta yapinte ngëëngk kaat pël yema. Pötak ur ket ëautak es rampewesring kaömp peret Anutuun yaö ëaut yawia.

³ Pël ëak poë koröpöök ngeröök utak kakaati panëëta yapinte ngëëngk panë kaat pël yema. ⁴ Pötak kiri yaaö ur koolötök ompyaö panë wesak ket ëa pöt wieëa. Kiri yaaö ur pötak Anutuun es koolöp wes mëëpënëak köp nga kampöt kiri ar ëëima. Pël ëak ka pötak Mosesë ngön kosangta umkek kool wa mëa pöteta wieëa. Umkek pöta öngpök kap koolötring ket ëa nent wiaan pötak kaömp mana pöt wesireëa. Pël ëën umkek tapta öngpök Eronë sungkör

amail ëa pööring kël welung ngön kosangöt retëng ilaut wieëa. ⁵ Umkek pöta rangk pöt, ensel Anutuu ëwaööring naarë kõnaar ket ëen pöaarë wereweriarök umkek pöta ur Anutuu omnaröa saunat won yewesa pöt akaak ë ulmëëa. Pötë ngön pöt, tol ëak pout ök aan pangk ëëpën?

⁶ Pit pël ë ulmëak wë ket ël epotë kiri yaaurö pit ngönën tup poë koröpötök ök rëa pöta ka tomökëetak pitëm yaat mëmpö ilëak oröeim wakaim yeëa. ⁷ Ën ka pöta kakaati panëëtak pöt, kiri yaaö wotöököp pimtökëër krismaki nenta öngpök akun kopët nent sa yeëa. Pöt pas nasën, animaö iit Anutuun kiri ëëpënëak wak yesa. Pël ëak së wet rëak pimtë utpetatëen kiri ëäkök omën pouröa kõn nawiin wë utpet yaautëen kiri ë yeëa. ⁸ Omën pöta songönte Ngëengk Pulöök epël pet yaalni. Kaata ka tomökë pöt, poë koröpö utaan ngëengk panë tuptak ilapena kanö naaröön yaë. ⁹ Poë koröp ka pöt, peene yangerak wë epta ökö. Pötak, omnant Anutuun kiri wiire ar ë pël yaaö pötak omën Anutuun yaya yamëëauröa lupöt wotpil nemowaspan. ¹⁰ Pipët, iire kaömpre ngönënëen koröp iirö pël yaaut. Koröpökë yaaö pipot, Anutuuk omnant pout ngölöp wasën këët naaröön wiaan wiakaima.

Kristoë iitak kiri ëa

¹¹ Kristo pi omën këët oröak wia pöta kiri yaaö wotöök sak wë. Pël ëak poë koröp ka yangerak wia pötak won, kë panë omnaröak ök neraante kutömweri wia pötak ilëak ya yamëngk. ¹² Pim ngëengk panë ka pötak ilëa pötak memeere purmakaö iitaring won, akun kopët nentak pimtë iitaring ilaan pet ira. Pël ëak Anutuun kiri yeem tiar utpetetakaan ent ë niulëa. Pöt kosang wiaapnaat. ¹³ Memeere purmakaö i pötre purmakaö ruupë es kosöt omën utpet ëak ngönënëen pangk naën yaauröa rangk lë mëak Mosesë ngön kosangtak kaalak ngönënëen ëëpënëak kõlam moweseima. ¹⁴ Pël ëeimauroak Kristoë i wëë panëëtak pötë yaaut il yewas. Anutuu Pul kosang wakaim öpna pöök Kristo kaamök elmëen saun won wë pim iitere koröpö Anutu kiri mena. Pël ëa pötaanök Anutu wëwëapë inëen ëëpenaan pim iitak yok pangk tiarim lupöt irak kõlam niwesak mö yaaut wa moolapnaat.

Kristoë iitak sulöp ngölöpët taë wesa

¹⁵ Taptaanök Kristo pi wel wiin pötak tiar sulöp ngaantakël wë saun ëeiman pötakaan ent ë yanulë. Pël yaë pötaanök Anutuuk pimëen yaö saurö pim wëwë kosangta mor kol kup niwia pöt öpenëak Kristo sulöp ngölöpta songön sak wë. ¹⁶ Mor kolut yewauta songönte epël wia. Pepap wel wiinak pangk ruup röak ëëpenaat. ¹⁷ Öp wëen mor koltaan ngön ëa pöt kosang nasëpan. Wel wiipna pötakëer ngön pöt kosang sëen këët orööpnaat. ¹⁸ Sulöp ngaan pöt tapël wia. Animaup öp wëanëen ngönöt kosang nasën ëan tapön. Möön wel wiak iit lë olëa pötakëer ngönöt kosang seima. ¹⁹ Moses pi ngön kosang pout omnaröen ök më pet irak memeere purmakaö ruurö möak iit wak i yaaptaring irikor ëa. Pël ëak këra isop mormorök pol sëpsëp ëp köp möaut wa tëak i pötë wariak ngön kosangötë pepatëere omën pouröa rangk ke möeima. ²⁰ Pël yeem epël ök möëa. "I eptak sulöp Anutuuk ar ngar öneak ngön ë kosang wes nina pöt taë yewas." ²¹ Pël ëak poë koröp ngönën tupëtëre kiri wawia kelönre omnant poutë i pöt ke möeima. ²² Yaap, ngön kosangötë ëa pöl omnant pout animaö iitak ke möön kõlam sëpnaat. Ën animaö iit lë noolaan ëëpna pöt Anutuuk pangk utpetat ent ë nanuulaan ëëpnaat.

Kristoök tiarimëen kiri ëa

²³ Kutömweri omën këët wia pöta ökre wasut i pasutök iirak kõlam wasëpënëak Mosesën mëëa. Ën këët kutömweri wia pötëen Kristo pimtök kiri

ëa. Pim kiri ëa pöt kaö panëet yangerkëet il yewas. ²⁴ Pöt epël. Kristo pi ngönën tup omën moresök ök rëa këeta ökre was pötak neilaan ëa. Pi kutömweri öngpök ilëa. Pël ëak pörek Anutuu ëöetak wë tiarimëen kimang maim wë. ²⁵ Kiri yaaö wotöök ngaanörö pit yaap krismaki poutë ngëengki panë kaatak yeila. Pöt, pitëmtë iitaring won, i pasut wak kakaati sa yaë. Ën Kristo pi pim iitere koröpö rangkrangk kiri eim öpënëak neilaan. ²⁶ Kristo pi pöröa ök talte yangera oröaurek ngentiak akun selap wel wi waisëpën. Pi pël naën om wë akun pet irëpnaat temanöm yesën tiarimëen pimënt kara ëen utpetat ent ëëpënëak akun kopëtet tekeri oröa. ²⁷ Anutuuk omën pourö akun kopëtet wel wiipënëak niiaurö. Pël ëak pöta rangk pim naë ngön yaatak orööpënëak niia. ²⁸ Tapël Kristo piita akun kopëtet omën selap tiarim saunat pim rangk isën pimënt kiri ëak wel wia. Pël ëaupök omën piin kor eim wë pörö tiarim utpetat kaalak ent ëëpënëak won, pimëen kama niöpënëak akun nentepar pöt orööpnaap.

10

Mosesë ngön kosangtak kiri ëeima pötök saunat won newasën ëa

¹ Mosesë ngön kosangtak omnant ëëpënëak ëa pipot om omën këet Anutu pim Kristoë oröautak ngës rëak orööpënëak kön wiauta kön pëenöt yaarö, kë panëet won. Pötaanök kiri yaaö wotöökörö pit ngön kosangöt ngaarëk wak krismaki poutë kiri rangkrangk yaëen omën pörek Anutuu naë yesauröa lupöt wotpil nemowasën yaë. ² Pël ëanëen kiri yaaut won san tapön. Pörek Anutuun yaya yamëëaurö saun won wasën lup kölam sa talte pitëm utpetatön kön selap naën ëëpën. ³ Pël ëaap kiri yaaö pöt krismaki poutë yaaröön pitëm saunatön kön yawi. ⁴ Pöt epël. Purmakaöre memeerö möak iit il yoola pötak pangk utpetat won nasëpan.

⁵ Pötaanök Kristo pi yangerak orööpënëak yeem Anutuun epël mëëa. “Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö yaaup. Pël yaaupök nim ngönte ngaarëk ömëak möonre koröpö war wes yenangkën. ⁶ Animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup.

⁷ Pël mëak ne kaalak epël mëëaut. ‘Anutu, ngönëntak nemëen ngön ëa pöl, nim ngönte ngaarek ömëak yaarö.’”

⁸ Pi wet rëak epël mëëa. “Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö yaaup, ma animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup.” pël mëëa. Omnaröa kiri wiire ar ë pël yaaö pöt ngön kosangta wieëaul yaautak pi pël ök mëëa. ⁹ Pël ëak yal menak nent epël mëëa. “Ne nim ngönte ngaarëk ömëak yaarö.” Pi pël mëëë kiri yaaö ngaanöt won wes yemoolëem Anutuu ngönte ngaarëk öpena ngölöp pöt ulmëa. ¹⁰ Pötaanök Yesu Kristo pim Anutuu ngönte ngaarëk wak akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri ëautaan Anutuuk kölam niwasën wë. Pötak kosang wiaapnaat.

Kristo kiri elniin pangk yaë

¹¹ Kiri yaaö ngaanörö kët ël epotë kiri ar ëeim wëëp pötak ketre saunat yok pangk won newaspan. ¹² Kristo pi pöt, akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri kosang wiaapnaat ëa. Pël ëak kutömweri së Anutuu yaapkëel wel aisëak wë. ¹³ Pël ëëë Anutuuk omën pimëen kööre tok yaaurö wa pim iri moulmëëpnaaten kor wë. ¹⁴ Pi akun kopëtet pim iitere koröpö kiri ëen pötak omën utpetat won wesak kölam wesa pörö wotpil niwesa. Pöt kosang wiaapnaat.

¹⁵ Ngön pöt yaap wasëpenëak Ngëengk Pulöökta ngönëntak epël ök yenia.

¹⁶ “Aköpök epël ya.

Akun ënëm orööpna pötak pitring sulöp tēema pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm lupötë mowiak könötë retëng ëën wiaapnaat.”

¹⁷ Kaalak yal menak epël ya.

“Ne pitëm saunatre utpetatön kön wi naön ëëmaap.”

¹⁸ Anutuuk tiarim utpetat won wes pet ira pötaan kiri yaauröak kaalak kiri ëëpna pöt pangk naëpan.

Kön wi kosang panë wesak Anutuu naë sëpa

¹⁹ Karurö, Yesu pim tiarimëën wel wia pötak kan tē niwiin kas köpël ngëengk panë kaatak Anutuu ëöetak yok pangk ilapenaat. ²⁰ Pöta kan ngolöp pöt pimtök kopëta wes nina. Pël yeem pim wel wia pötak Anutüre omnaröa tekarak ngeröök wieëa pö ent ë olaan wëwë kanöök ilapenaat. ²¹ Pël ëën tiarimëën kiri ëa kaöap puuk Anutuu omnarö tiarim kaö sak wë. ²² Pötaanök Anutuu naë sëpa. Kristo pim iitak tiarim lupöt kölam wasën utpetatë könömöt tiarim naë won wiaan koröpöt i yaap ruru wontaring iirën lup ompyaö wë kön wi kosang panë wesak pim naë sëpa. ²³ Anutu, omnant kup niwia pöp, yaap pöta këët nimpnaap. Pötaanök lup selap naëngan tiarim kup niwiin kön kosang wiak ök yak pöt taë wak öpa. ²⁴ Pël ëak tiar tol ëak nener kaamök ëak lup sant elmëere ompyaö ë pöt ëëpen pël kön wiipa. ²⁵ Pël ëëë omën naröa yaë pöl ngönënë wa topötön kaaö ëënganëp nenera lupöt kosang wasëpa. Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm yes pël kön wieë wëë panë ngentiak nenera lupöt kosang wasëpa.

Anutuu Ruup kasëng mangkan

²⁶ Tiar Kristoë ngön këët tekeri niwasën wak wë ëwating kaalak utpetat ëëpena pöt pötëën kiri naëpan. ²⁷ Omën Anutuun kööre tok elmëëpna pörö pitëm utpetat om wiaan pit pölöpring pitëm ngön ë pet irëpnaataan kor wëën es nga panëëwesök kotak won mowasëpnaat. ²⁸ Omën namp Mosesë ngön kosangöt ilap yariin omën naar ma naar nampök itenak tekeri wesak pöt wiap naalmëën möön wel wieima. ²⁹ Ën ar omën Anutuu Ruup kasëng yemangk pöpön kön wiin tol yaë? Pi utpet kaö panë yaë pötaanök kangut yok pangk öpnaat. Kristoë iit Anuturing yal ëëpenëak il öläa pötak pim utpetat iirak kölam mowesa pöten pasit wesak Pul komre kolap yaningkaun ökre was yema. Pötaanök kangut öpnaat. ³⁰ Tiar ngön epël mëëa pöpë songönten ëwat wë. “Saunatë kangut yaaö pöt nem yaat. Kangut nook ëëmaat.” Pël ëak nent epël wia. “Aköp pi pim omnaröa ngön ë pet irëpnaap.” ³¹ Anutu wëwë pepapök pël ëa pötaanök tiar pi kasëng menak wë pöt ngön ë pet irëpna pöten kas kaö panë ëëpenaat.

Kön wi kosang yewesautak kosang sak öpa

³² Ngaan arim kön wi kosang wesan pöten kön wieë. Akun pötak Anutuu ngönte wak wëën pötak arim lupöt ëwa elniin ngönënëën këlangön kat yawiem wiap nasën wëë ngentiak ya mëneimaurö. ³³ Akun nantë omnaröa ëöetak tau niulëak ökre was niak këlangön kat niwieimaurö. Akun nantë arim kar këlangön kat yawiauröaring wa meilak yeem këlangön kat wieimaurö. ³⁴ Arim karurö wii kaatak wëën yaköm ëeimaurö. Ën arim kööre toköröak monere urömat kain yeön uröm kë kosangöt wia pël weseë ya kë seimaurö. ³⁵ Pötaanök arim kön wi kosang yewesaut wiap wasnganëp taintaë wak wëë. Pël ëënë pöt kë kësangët koirënëët. ³⁶ Ar Anutuu ngöntakël wë omnant yaö

nii pöta kēēt önēen kosang sak weë. ³⁷ Nem yeniak pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Akun kot pan nent wia pöt pet irēn waisēpēnēak yaë pöp teēt waisēpnaap, kor naöpan.

³⁸ Nem omēn wotpilörö kön wi kosang yewesautaan wēwē kosangēt öpnaat.

Ēn narö kas ēak ne sēp newasēn pöt kön wiin ompyaö nasēn ēēpnaat.”

³⁹ Tiar pöt, kas ēak Anutu sēp wesak kö nasēnganēērö. Kön wi kosang wesak wēwē kosangēt öpenaarö.

11

Kön wi kosang yewesauta ngönte

¹ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Omnant yaö niaut öpenaaten kön kosang wiire omēn itnaangkēntōn yaap wasö pël yaaö pöteparök erēn ēēn kön wi kosang yewesaut pël yaë. ² Ngönēn omēn ngaan wakaimaurö pitēm kön wi kosang yewesautaan Anutuuk pitēm kön wiin ompyaö ēa. ³ Tiar kön wi kosang yewesautaring Anutuuk kēmtak aan kutōmre yang pout oröa pöt kön yawi. Omēn ityaangk epot itnaangkēnrekaan ket ēa.

Apelre Inokre Noa pitēm ngönte

⁴ Apelre nanēp Keen piarip pouwaar Anutuun kiri yeem Apel puukēēr kön wi kosang yewesautaring pël ēa. Pötaanök Anutuuk Apelēēten kön wiin ompyaö ēēn Keenēt il wesa. Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak kiri ēauten kön wiin ompyaö ēēn, “Omēn wotpilēp,” pël mēēa. Apel pi kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pötaanök wel wiaupē ngönte kat wiewim wē.

⁵ Inok tapël kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pël ēa pötaanök pi wel nawiin öp wēēn Anutuuk koirak kutōmweri wak isa. Anutuuk pi wak isēn omnarö ap wasēn pitēm naē won ēa. Pim nawisēn wēa pöten, ngönëntak, “Anutuuk piin kön wiin ompyaö ēa,” pël wia. ⁶ Omēn namp Anutuun kön wi kosang newasēn ēēn pöt Anutuuk yok pangk piin kön wiin ompyaö naēpan. Pöt epël. Omēn Anutuu naē sēpna pöp pi Anutu yaap wē omēn piin ap wasö naē yesaurö kangut yemengkaup pöt kön wi kosang wesak sēpnaat.

⁷ Noa piita tapël kön wi kosang yewesautaring wēēn Anutuuk omēn ēnēm orööpnaaten wetete maan kat wia. Pël ēak Anutu ngönte ngaarēk wak piire pim öngre ruurö öp sēpēnēak wangaö ket ēa. Pim kön wi kosang yewesautak omēn muntaröa kön wi kosang newasēn yaaut war wasēn Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak, “Omēn wotpilēp,” pël mēēa.

Apramē ngönte

⁸ Apram piita kön wi kosang yewesautaring wē Anutuu ēēpēnēak mēēa pöt ngaarēk wa. Anutuuk, “Yang nem nimpä pörökē sē,” pël maan pim sēpna pören köpēlöpök ngönte ngaarēk wak köntak sa. ⁹ Omēn suuröa yang maimerek wē pöl pi kön kosangtaring wē yang kup mowia pörök wakaima. Ēnēmak pim ruure ēaar Aisakre Yakop piaripönta yang pör öpēnēak kup mowiautak piarip poë koröp ka yaamöt ök rēak wakaima. Piarpim ēa pöl Apram piita pël ēeima. ¹⁰ Apram pi kutōmweri ka kosang Anutuuk ök rēa pöök öpēnēak kön kosang wieë poë koröp ka yaamöt ök rēak wakaima.

¹¹ Sera piita kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pi ulöp sak ru akunet pet iraupök Anutuu ngön kup mowia pöt yaap wesak kēēt mampēnēak kön wi kosang wasēn kaamök elmēēn kepring sak wila. ¹² Pël ēa pötaanök omēn kopētap Apram ulöp sak ru akunet pet iraupökaan ruure ē oröak ulöl sauröak kutōmweri ariere i pisötē ök selap sak wē.

¹³ Omèn piporö kön wi kosang yewesautaring wakaim wel wia. Omèn Anutuuk kup mowia pöt pit naön maimerek wê könötök kön wi kosang wesak èrèpsawi èak pitèmtèn kön wiak epèl èa. “Tiar yang eprek omèn maimapè yangerak yaam wê kak panè sèpnaat,” pèl èa. ¹⁴ Tiar èwat wê. Omèn ke pil èa piporö pitèm èa pötak yang pitèmtè panè nentakèl sèpènèak èa pöt pet yaè. ¹⁵ Pèl èaap pit pitèm yang sèp wesak sa pören kön wieëanèèn kaalak sèpènèak kengkèn kön wiak san tapön. ¹⁶ Pit yang pörek sèpènèak kön nawiin kutöm kaare yang ompyaurekèl sèpènèak kent kön wieima. Pèl èa pötaanök Anutuuk pitèmèèn ka kaö ompyaö naö ket è menak pitèm piin, “Tenim Anutu,” pèl mapnaaten èo naèn èa.

¹⁷⁻¹⁸ Anutuu Apramön morök elmèa pötak pi Anutuun kön wi kosang weseè pim ruup Aisak kiri ar èèpènèak kopèta wesa. Anutuuk wet rëak, “Nim ruure èarö Aisak pim naèaan orööpnaat,” pèl kup mowia. Pèl èautak Apram piin kön wi kosang weseè pim ru kopèt tapöp kiri ar èèpènèak èa. ¹⁹ Pi, “Ne Aisak kiri ar èèn pöt Anutu wal è ulmèèpna weit wia,” pèl wesaup yak ruup mènak kiri ar èèpènèak yaèèn Anutuuk nga maan sèp wesa pöt, ruup weletakaan wal èèpna pöta ök èa.

Aisakre Yakopre Yosep pöröa ngönte

²⁰ Aisak piita Anutuun kön wi kosang wesak wèaup yak pim ruaar Yakopre Isoon welaköt elmèak omnant ènèm piarpim naè orööpnaatön wetete ök mèèa. ²¹ Yakop piita kön wi kosang yewesautaring wê wel wiipènèak yeem pim ru è Yosepè ruaarön welaköt elmèak pim sungkoraö è mök èèè tok oriak Anutuun yaya mèèa. ²² Yosep piita kön wi kosang yewesautaring wê pim wel wiipna akunet temanöm yesèn Israel omnarö pit ènèmak Isèp yanger sèp wesak kaalak pitèmtè yangerak sèpènèak mèak pim kosat wak sè weerèpnaata ngönte ngan rè mena.

Mosesè ngönte

²³ Moses oröön pim èlre pepaar piaripta Anutuun kön wi kosang wesak wê yak yokotupön itaangkèn ompyaö èèn omèn omp aköpè ngönten kas naèn èlèèp wiak wèèn ngoon naar namp èak won sa. ²⁴ Moses piita Anutuun kön wi kosang yewesautaring wê kaö sak wèèn omnaröak piin, “Peroè koontupè ruup,” pèl yemaan yapin kaöet öpanèak kaaö èa. ²⁵ Pi utpetat èak akun kotte èrèpsawiarung öpnaaten kaaö èèn pim kar Anutuu omnaröak yal èak pitring kèlangön kat wiipènèak kön wia. ²⁶ Pèl yeem pim Kristo Anutu yaö mèèaupèèn yak, “Nem utpeta sak èèma pötak monere uröm Isèp yangerak wia pöt il yewas,” pèl kön wia. Pöt pi ènèmak Anutuuk kang ompyaut mamnaaten kön wieè pèl èa. ²⁷ Moses pi kön wi kosang yewesautaring wê Anutu omnaröa itnaangkènpön könöök itenak taè wesak yang omp aköpè nga elmèèpnaaten kas naèn Isèp yanger sèp wesak sa. ²⁸ Pi Anutuun kön wi kosang wesak wê yak Israel omnaröen ensel yokot wetèèrö mèmpna pöp pitèm naè newaisèn mait elmèèpènèak maan mait sèpsèpörö möak iit ka kanötè ke möa.

Omèn munt naröa kön wi kosang wesauta ngönte

²⁹ Israel omnarö pitta kön wi kosang wesak wê yak Isèp yanger sèp wesak i kaö Köp Möauk oröön kaö ilèn yang yaaprak èngk komuntakèl sa. Pèl èèn Isèp nga omèn pitèm ènèm saurö tapèl èèpènèak yaèèn iimpel kaalak wais ngèp èak wa mèa. ³⁰ Ènèmak Israel omnarö pit tapèl kön wi kosang wesak wê kèt 7 pötè öngpök Yeriko kaöökè èmöök wirö taap èak seimèn kèl èmö tööla. ³¹ Öng omp nga yaaup Reap piita Anutuun kön wi kosang wesak wê yak Israel omèn naar èlèèp Yeriko kakèn èwat sèpènèak ityaangkèn ngönte kar elmèak kaamök

elmëa. Pël èèn Israel omnaröak omèn Anutuun kön wi kosang newasën èaurö yamëngkem pi namëngkën èa.

³² Ne wali wesak niam ma? Pangk pël naëngan. Kitionre Parakre Samsontre Septaare Tewitre Samuëlre tektek ngön yaaö omèn pörö pitëm ngönöt nia-maatep akun won. ³³ Om kot epët pëen niamaan kat wieë. Pitta Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë yang kaö nantë omnaröen nga elmëak il wesak wotpil yewesa yaat panë wesak mënak Anutuu kup mowia pöta këët wa. Pit kent nga lainonöröa këmöt il yemowariaurö, ³⁴ es wëlëng kësangöt ngaap yewesaurö, ngaë öngpök yesem wel nawiin yaaurö, wiap wëauröak weëre kosang yesaurö, nga yaalem weë panë èak yang kaö nantëörö waö è yamëaurö. ³⁵ Öng narö pitta Anutuun kön wi kosang wesak wëen pitëm ru wel wiaurö wal èèn koirä. Èn omèn narö wii kaatak ulmëak pitëm kööre toköröak koröpöt utpet mowesak, “Anutu kasëng mampunë pötak wil niulëënaat,” pël maan pit weletakaan wal èak wëwë ompyaut öpnaataan kat nemowiin èa. ³⁶ Narö pöt, kööre toköröak ökre was mëak tang momöak seenötring tèak wii kaatak moulmëa. ³⁷ Narö pöt, kël momöön wel wia, narö öp sootring luptak ila, narö ngernger ila. Narö poë koröpre ulpëen won pol sèpsèpre meme koröpöt wetak këen yaköm è sak wëen utpet yemowasën këlangönë rangk wakaima. ³⁸ Pël yaalmëen omèn pörö ompyaö panëöröak yang omnarö utpet panë wë yak kaaö èèn waö è momëen repak yang omèn wonötëere rosiratë köntak pentak è yesem kël öngöpre yang öngöpötë wakaima.

³⁹ Omèn pörö kön wi kosang yewesautaring wëen Anutuuk itaangkën ompyaö èa. Pël èaup yangerak wëa pötak pim kup mowia pöta këët nokoirën èa. ⁴⁰ Anutu pim ompyaö niwasëpna pöt pitëmënt pëen won, tiar pourö elniipënëak kön wia. Pötaanök wet réak ompyaö nemowasën èa.

12

Yesuun itenak kön wi kosang wasëpa

¹ Tiar pöt, omèn ngaan kön wi kosang yewesautring wakaima pöröa ngönöt kat yawi. Pötaanök pitëm ènëm èëpenaan könömötre utpetatök wii ket èak nitëak wë epot ent è olëak weë ngentiak kan Anutuuk sèpenëak yenia pöök sëpa. ² Pël yeem Yesuun iteneim öpa. Puuk tiarim kön wi kosang yewesaut ngës rë yaningk. Pël èak kön wi kosang weseim öpenaat kaamök yaalni. Pi tapöpök këlangön kat wi pet irak ya ké sak èrëpre sawi èëpnaaten kön wieë kosang sak këra yetaprak këlangön kat wiak èö mongawisa pöten kön wiin pasit pël èa. Pël èaup peene pöt, kaö sak Anutuu mor yaapkëësil wë.

Anutuuk wotpil yaniwas pöta ngönte

³ Saun omnaröak Yesuun kööre tok yaalmëen weë sak wakaima pöten kön wieë arim lupöt wiapre kor èëngan. ⁴ Ar utpetat èënganëak weë ngentieim wë. Pël yaëen omnaröak këlangön kat niwiin wel nawiin èaurö. ⁵ Anutu pi ar pim ruurö pël weseë ngönëntak arim lupöt kosang niwasëpënëak epël yenia pöten kön wieë.

“Nem ruup, Aköpök wotpil niwasën kön wiin irepan. Këlangön kat niwiin nim lupmer wiap sëpan.

⁶ Pöt epël. Aköp pi omèn pim lup sant yaalmëaurö wotpil yemowas. Pël èak ru yemowesaurö wotpil sèpënëak yamöaup.”

⁷ Anutuuk ar wotpil sënëak yanimöön wiap sënganok. Pöt pi ar pim ruurö pël weseë pil yaalni. Ma ru talëp pepapök pës nemomöön yeëa? ⁸ Won, peparö pitëm ruurö pës möak wotpil mowas yaë. Anutuuk ar pël naalniin yeëa talte pim ru panëörö won, kain ruurö pël apen. ⁹ Ar kön wieë. Tiarim

pep yangerakörök möak wotpil yaniwasën pitëm ngön ngaarëk wa yeë. Pöl Anutu tiarim könöröa pepapë ngönte ngaarëk panë öpena pöt pangk ëëpnaat. Pël yeem ompyaö öpenaat. ¹⁰ Pit akun kot nent pitëm könöök möak wotpil niweseimaut. Ën puuk tiar ompyaö wë pim ök kölam sëpenëak pil yaalni. ¹¹ Wotpil yaniwasën ya kë nasën ya këlangön kön wi yeë. Ënëmak wotpil niwasën wëën kosang sauröa naë këët oröön mayaap wë ketre saun won wotpil sak öpenaat.

Kosang sak Anutuu kentöökë ënëm ëëpa

¹² Ar pöt, Anutuu ënëm ëëre yaat mëmpö pël ëënëëtaan ingre mor kël wauröa ök weëre kosang won yaaurö. Pötaanök kosang sak weë ngentieë. ¹³ Omën ing kël wauröa ök yaaurö arim ënëm yeem wiap sak utpet ëëpanëen ompyaö sëpnaan wotpil wesak weë.

¹⁴ Kosang sak omën pouröaring mayaap wë lup kölam wesak weë. Lup kewilring öpena pöt Aköpön itnaangkan. ¹⁵ Arim naëaan namp Anutu kasëng menak pim komre kolap elmëëpnaat naön ëëpanëen ngarangk ëëë. Pël ëak arim tekrakaan namp kar kapangmentë ök sak wë amail ëak nikoën utpet sënganëen ngarangk këëkë ëak weë. ¹⁶ Pël ëak arëkaan namp Iso pim ök öng nga yeem ngönën sëp waspanëen ngarangk ëëë. Iso pi ngaan pim nangapön epël mëëa. “Ni akun kopët eptak kaömp ar ë nampë pöt nook pepa mor kol ru wetëëpë yewaut wa nimpaat,” pël mëëa. ¹⁷ Ar pim ngönte ëwatörö. Ënëmak pim pepap wel wiipëneak yaëen welaköt elmëëk mor kolut mampëneak maan pepap kat nemowiin ëa. Pi pepapök welaköt elmëëpëneak ing ëaap ngaan utpet ëaut wa moolapna kante won ëen pomp ëa.

Tiar Saion rosir ompyauk Anutuu kakyaarö

¹⁸ Ar peene pöt, arim ëaröa ëa pöl Sinai rosir pangk mor weëre mësël ë pël ëënë pöök së naaröön. Ngaan pit Sinai rosiraöökë iri wëën es wëlëng kaö yokoton uröam wariak koö olëak wiëë kent kaö yamöön ¹⁹ kuup ngön yaan Anutuu ngönte kat wia. Pël ëak pit kas ëën Mosesën kaalak muntat apanëak Anutuun ök mapëneak mëëa. ²⁰ “Omën pëen won, animaö nampta rosiraöök ing mësaan pöt kël möön wel wiip,” Anutuu ngön pël mëëa pöt kaalak kat wiipanëak kas ëën mëëa. ²¹ Omën pöt oröeim wëën Mosesta kas ëak epël mëëa. “Në kas kaö ëën reireë yaur.”

²² Ar rosir ke pëlöök orök omën pölöpringöt itnaangkën ëaurö. Saion rosir, Anutu wëwëap, pim ka kaöaö Yerusalem kutömweri wia pöök orök omën ompyaö panëët itenaurö. Pël yeem ensel ërëpsawi yaauröa wa top kësangöökre ²³ omën Anutuuk wet rëak ru wesak yapinöt kutömweri retëng ëa pöröa wa topöökta oröaurö. Pël ëak Anutu omën pouröa ngön ë pet irëpnaapre omën piin kön wi kosang wasën wotpil wes pet irauröa könöröa temanön saurö. ²⁴ Pël ëak Yesu, sulöp ngolöpët Anutуре omnaröa tekrak tëa pöpë naë saurö. Apel mëngkën wel wiautak pim iit il ngentiin Anutuuk itenak kangit mena. Pël ëautak Yesu wel wiautak pim iit il yengentiin Anutuuk itenak kaamök elnia. Pötaanök Yesu pim iitak Apelëët il yemowas.

Anutu pi kutömre yang pout ëtëp elmëëpnen ëa

²⁵ Ar Anutu ngön ök ni yaë pöp kasëng mengkanëen ngarangk ëeim ön. Ngaan Mosesë yangerak wë ngön ök mëëa pöt wa olaan kangut orö morëaup. Peene pöt, kutömweri wë ngön ök niain wëën pi kasëng menak tol ëak kangut nokoirën ëëpen? ²⁶ Ngaanëër pi ngön yemaan yanger ëtëp ëaup. Peene pöt, pi kup niwiak epël yenia. “Në wë ënëmak kaalak yanger pëen won, kutömre yang pout akun kopët nent ëtëp elmëëmaap.” ²⁷ “Kaalak akun kopët nent ëtëp

elmëemaap,” pël äa pöt ëtëp elmëen omnant pim ket äaut pout kö sêpënëak kön wiak äa. Kö sêen pangk ëtëp naëpanëët oröak kosang wiaapnen äa.

²⁸ Anutuuk wa ngaöök nimëen pim omën ompyaö nimpna pötë pep sak öpena pöt ëtëp naëpanëët kosang wiaapnaat pötëen piin yoöre ërëp maim öpa. Pël ëeimeë kasinkasin äak karangkin elmëak pim kön wiin ompyaö yaaö pöl yaya maim öpa. ²⁹ Pöt tol ëen? Anutu tiarimop pi esuwesi ök omnant pim kön wiin pangk naën ëëpnaat kö wasëpnaap.

13

Anutuuk kön wiin ompyaö yaauta ngönte

¹ Ar Kristoë omnarö pötaan neneren lup sant elmëeim ön. ² Omnarö maimerekan yewaisën sant elmëenëeten kat kolngan. Ngaa omën narö pël yeem enselöören köpël wë omën yaapörö wesak sant elmëa. ³ Arim kar wii kaatak moulmëa pöröen kön wiin ar pourö niulëa pël weseë sant elmëen. Pël äak arim karurö këlangön kat yawi pöten kön wiin ar pourö këlangön kat yawi pël weseë sant elmëen.

⁴ Öngre omp wëwëeten kön wiin ompyaö ëëp utpet wasngan. Omën öngre omp nga ëëre öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaë pörö Anutuuk kangut mampnaarö.

⁵ Arim lupöt monere urömatëen kentre kaur ëëpan. Omnant arim wia pötön kön wiin pangk ëëp. Pöta ngönte Anutu pi ngaañëer epël äa.

“Ne ar sêp naniwasngan.

Kasëng nanimangkan.”

⁶ Pël äa pötaanök tiar kön kosang wieë epël apenaat.

“Aköp pi kaamök yaalnëaup yak

ne kas naën ëëmaap.

Omën nampök pangk utpet naalnëëpan.”

Ngönën ök niiaut wak wë Yesuu ënëm ëëpa

⁷ Arim wotöök rëak Anutuu ngönte ök niak rë niuleimauröen kön wieim ön. Pël äak wëwë taltak wë wel wia pöten kön wieë Yesuun kön wi kosang weseima pöl ëeim ön. ⁸ Yesu Kristo pi ngaañ wakaimaupök wë wakaim öpnaap. Pim wëwëet ke kopëtalte. ⁹ Pël äa pötaanök ngönën maim ke nentere nent kat wiin pötök wer niön Anutuu kanö sêp wesak maimaöök sëngan. Pim komre kolap yaalni pötak tiarim könöt kosang wasën öpena pöt Anutu itaangkën pangk ëëpnaat. Omnant yenaute ngön pasutök pangk taë naniwaspan. Pötök omën pël yaaurö kaamök naalmëen äa. Pötaanök ngönën maim ke pipot kat wiingan.

¹⁰ Kristo tiarimëen kiri äa pöp kaamök elniipënëak tiarim naë wë. Pël äaap Yuta omën yangerakë ngönën tuptak animaurö kiri ar yaaö pörö yok pangk pim naë sêen kaamök naalmëëpan. ¹¹ Kiri yaaö wotöökörö pit animaurö möak iit pëen omnaröa utpetatë saunatëen kiri ëëpënëak ngëengk panë tupta kakaatiitakël wak yesën këërö kaöökë wilëngkëël esuwesi mereim wë. ¹² Pël yaëen Yesu piita tapël pim iitak tiar omnaröa lupöt kölam niwasëpënëak kaöökë wilëngkëël möön wel wia. ¹³ Pël äa pötaanök tiarta kaöökë wilëngkëël yes pöl Yuta omnaröa kiri yaaut sêp wesak piiring wë pim ëö sa pöl ëëpa.

¹⁴ Pöt yang eprak ka kosang naö won. Pötaanök ënëm ka kosang tekeri wasëpnaöön kön nganngan ëeim wë. ¹⁵ Pötaanök Yesu tiarimëen kiri äa pötaan tiarök kanguir tiarim yaya yamëëautak Anutuuu kiri elmëeim öpa. Yaap, tiarim këmötök pim songönte tekeri wasëpa. ¹⁶ Neneren sant wesak kaamök yaaut kat kolngan. Pöt Anutuuk itaangkën kiri yaauta ök ompyaö ëëpnaat.

¹⁷ Arim wotöököröa ngön ngaarëk yeweem pitëm ikanöök ön. Ënëmak pitëm ya yamëngkauta këët Anutuun ök mapnaarö. Pötaanök pit arim könre lupöt kosang sënëak ngarangk elnieim wë. Pël ëen ar pitëm ngön ngaarëk yeön pöt pit ya ompyaöring ya mëneim öpnaat. Pël naën yaëen pöt ya utpetaring ya yamëngkën pötak tolëel kaamök elniipën? Won.

¹⁸ Ar tenimëen Anutuun kimang maim ön. Ten tenim lupötön kat men ëen Anutuu ëöetak wotpil wë kët ël epotë pim yaat wotpil wesak mëmpunëak kent yaë. ¹⁹ Pötaanök ar Anutuun kimang ngöntak ök maan kaalak wes nemëen arim naë teëntom waisumëak kosang panë wesak ök yeniak.

Kimang ngönte

²⁰ Anutu mayaapta pepap puuk tiarim Aköp Yesu, sëpsëp ngarangk kaöap, pim iitak sulöp ngolöp wiakaim kosang wiaapna pöt taë wesa pötaan weletakaan wal ë moulmëa. ²¹ Pi tapöpök pim kentöökë ënëm ëënëen omnant ompyaö ke nentere nent nimp. Pël ëak pim kön wiin ompyaö yaaut Yesu Kristoë weëre kosangöök arim lupötë war wasëp. Pim naë yayaatakaan yayaatak om aim kosang wiaap. Yaap.

Ngön mëët

²² Karurö, ne kosang wesak epël yeniak. Pep retëng ë yaningk epët kotte. Pötaanök pepanöm ngön epët këëkë wesak kat wieë. ²³ Ar kat wieë. Tiarim karih, Timoti, pi wii kaatakaan wil moulmëa. Pötaanök pi teënt waisën pöt koirak tenip pouwaar wais arën itaampunaat.

²⁴ Arim ngönënë wotöököröere Anutuu omën pouröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Kar Itali yangerakaan wais wë eporöakta arën yoöre ërëp yenia.

²⁵ Anutuu komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

Sems

Yesu wel wiak kutömweri sèen wë krismaki 20 ma 30 pël won sèen Sems, Yesuu nangapök, pep epwer retëng ëa. Sems pöp, pi Yerusalem kakë ingre morörö ngarangk ëak wëa. Pim epwer pöt, ingre mor yang yang kaö nantë repak sa pöröaan wëwë ompyauta ngönte ëak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1

Kön wi kosang yewesautere ewat ngönte 1:2-8

Monere urömaring wëaare won wëauta ngönte 1:9-11

Morök yaauta ngönte 1:12-18

Anutuu ngönte kat wiak ënëm ëëpenaat 1:19-27

Mööngkraar kangk ëëngan pöta pepanöm ngönte 2:1-13

Kön wi kosang yewesautere pöta këët 2:14-26

Yangapöökë ngönte 3:1-18

Yangërakë omnantëen kent yaauta ngönte 4:1-5:6

Ngön mëët 5:7-20

¹ O Anutuu omën repak saurö, ne Sems Anuture tiarim Aköp Yesu Kristoë inëen ru saupök pep epwer retëng ë ninak yoöre ërëp yeniak.

Tiar moröktak kosang yanuwäs

² Nem karurö, morök ke nentere nent arim naë yaaröön pöt, “Ompyaö yaë,” pël wesak ërëpsawi ëën. ³ Ar ewat wë. Morök ke pilöt yaaröön arim Anutuun kön wi kosang yewesa pöt taë sèen arim lupöt yok pangk kosang sak morökötë önëët. ⁴ Pël ëën arim naë kosang sak wëauta këët këëkë orööp. Pël ëën ngönënë omën nenten ap newasngan, ketre saun won ompyaö önëët.

Kön won ëën pöt Anutuun kimang mapä

⁵ Arëkaan omën namp kön won ëën pöt Anutuun kimang map. Pël ëën pi omën pouröaan nga naën kësangën yaaupök kön koir mampnaat. ⁶ Pël ëëpnaatak pi kön selap naënöpök Anutuun kön wi kosang yewesautaring kimang map. Omën namp kön selap yaaupök kimang mapna pöt këraamenti kent möak wak nalaan nal yaë pöta ök ëëpnaat. ⁷⁻⁸ Omën ke pilëp kön naörraring wë pim omnant yaautön ëngk ma e yewesaup. Pël yeem puuk Aköpön kimang maan mampnaaten kön nawiipan.

Omën mon wonöröere mon wieëauröa ngönte

⁹ Tiarim kar ngönën kat wia namp omnant wonöpök Anutu pim ngönëntak wak isak yaauten kön wieë ërëpsawi eim öp. ¹⁰ Ën tiarim kar namp monere uröm kësang wieëaupök pöt Anutuuk piin wak irëak mapnaaten kön wieë ërëpsawi eim öp. Këra puutë lëngë yes pil won sëpnaat pötaanök. ¹¹ Këra puut weerak wëën këtëp aprak nga panë maan koö möak ngentiak pitëm köp möëëa pöt ngaap sëpnaat. Pipta ök panë omën omnant kësang wieëaupta muntat öpënëak ya yamëngkem kö sëpnaat.

Morök yaalniauta ngönte

¹² Omën morököt pim naë yaaröön wiap nasën ëëpna pöp ërëpsawi ëëpnaap. Morököt pim naë yaaröön ke ur moolaimëë lup kosang sak öpna pöp Anutuuk wëwë kosang omën piin lup sant yaalmëaurö mampënëak kup wia pöt kangiiir mampnaap.

¹³ Omën namp morököt pim naë yaaröön pöt, “Anutuuk morök epël yaalnë,” pël naën ëëpnaat. Anutu pi utpet ëëpënëak morök yaalmëa pöt

wonöp. Pi omnarö utpet eëpenëak morök naalmëen yaaup. ¹⁴ Pël yaaupök omën namp pimtë koröpöökë kentre kauratök wer moön wii ket ëak motëak pötök morök yaalmë. ¹⁵ Pël ëen koröpöökë kentre kauratë këet utpetat. Utpet pöt kaö sëen pötë këet wel yawiaut.

¹⁶ Nem kar panëerö arök, “Anutuuk tiar utpet eëpenëak morök yaalni,” pël wesak ëngk ma e wasnganok. Pi pël naën yaaup. ¹⁷ Omën ompyaöre wotpil pout Pep kutömweri wëaup pim naëaan yewais. Pi ëwa mopöök wia pötë pepapök wes mëen iraan yeö. Pipot kaip tiktikre kaka yaautök pi irikor naën, ompyaut pëen yaalnaup. ¹⁸ Anutu pimtë könöök pim ngön këet tiar ninak pim ru nuwes. Pim omën ket elnia pourö pël elniipëneak kön wiak tiar wet rëak elnia.

Tiar Anutuu ngön kat wiak ënëm eëpa

¹⁹ Nem kar panëerö, ar omën epëten ëwat seë. Ar pourö ngön ök yeniaan këekë kat wiin. Pël ëak ngön kangut teënt manganok wet rëak kön wiakök man. Pël ëak nga teënt elmëënganok. ²⁰ Tiar ngaare ser yaalmëem omnarö kaamök elmëen wëwë wotpil naön yaëen Anutuuk kön wiin ompyaö naëpan. ²¹ Pötaanök utpet yaaut arim lupötë kaö sak wëwëat kewil yengawis pöt kërë moolaë. Pël ëak arimënt wak irëak wë ngön Anutuuk arim lupötë nuwia pöt ngaarëk weim weë. Ngön pöt ngaarëk yeön Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat.

²² Ën arimté lupöt morök elmëak Anutuu ngönte kat pëen mowiinganok kat wiak ënëm ëen. ²³ Omën namp pi Anutuu ngönta ënëm naën kat pëen mowiipna pöp pi könitweri këere wot kan ityaangk pöta ök eëpnaap. ²⁴ Pi pim këere wof kanten könitweri itenaupök së tapëtakëer kat kolöpnaap. Pöta ök omën Anutuu ngönte kat pëen mowiipna pöp ngön pöt teëntom kat kolak pim utpet yaaut sëp newaspan. ²⁵ Ën omën Anutuu ngön kosang ompyaut utpetetakaan ent ë yanuulë pötë pëen itenak kat nokolön këekë itenak ifneim wë pim ityaangkaö pötë ënëm eim öpna pöp pi wëwëetak wëen Anutuuk ompyaö elmëen ërëpsawi eëpnaap.

²⁶ Omën namp pimtën ngönëntak wëaup pël weseë pim këmët ngarangk naën wë pöt pimtë lupmer morök elmëen pim ngönën yaaö pöt mos eëpnaat. ²⁷ Tiarim ngönën yaauta këet Anutuuk kön wiin ompyaö sëpna pöt epët. Ru wamërre öng kapirörö kaamök elmëëpenaatare yangerakë omnaröa utpet yaautök utpet niwaspanëen ngai eëpnaat pöten pi kön wiin ompyaö sëpnaat.

2

Tiar omnarö neneraan sant yeem narö kasëng mangkan

¹ Nem karurö, ar tiarim Aköp Yesu Kristo, ëwa pepapön, kön wi kosang yewesaurök omën isaare irëaurö mööngkraar kangk elmëënganok. ² Ar ngönën tuptak wa top ëak wëen omën naar, namp ë rangi ompyaut ëak ulpëen ompyaö retëngretëngëp mëaup, namp omnant won ulpëen sëparëp mëaup, piarip wais yeilaan ³ ar omën ompyautringëp piin sant mowesak, “Kaöap, ur ompyaö eptak wais wel aisa,” pël mëak omën omnant wonöp piin sant nemowasën, “Nimëen urte wonok pirek taua,” ma “Nimëen urte wonok nem ikanöök e yangerak eprek wel aisa,” ⁴ pël manë pöt ar kön wiin ompyaö eëpën ma? Won, utpet eëneët. Ar omnarö kön utpetatring kom elmëen Anutuuk kön wiin pangk naën eëpnaat.

⁵ Nem kar panëerö, kat wieë. Omën yangerakë omnarök kön wiin pasurö pël yaë pörö Anutuuk piin kön wi kosang wesak pim wa ngaöök yamëautak ilapëneak yaö mëea. Pim wa ngaöök yamëaö pöt omën piin

lup sant yaalmëauröen kup mowia. ⁶ Ën ar pöt, omën omnant wonörö ëö yemengkaurö. Ar kön wiin talöröak utpet yanuwaw? Ma talöröak ngön yaatak yaanuulé? Omën omnant wonöröak pël naalniin kësang wieëauröak yaalni. ⁷ Pël yeem Kristoë yapin ompyaö arim rangk wia pöten utpet wesak ya. Pötaanök ar tol ëen pitën wak isak yemak?

⁸ Aköpök ngönën pepeweri ngön kosang nent epël ëa pöt kön wieë. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëenta elmë.” Ar ngön kaö epët ngaarëk önë pöt ompyaö ëëpnaat. ⁹ Ën ar omën isaare irëaurö omnant möongkraar kangk elmëënë pöt utpet ëen ngön kosang pötak ar ngön wa yoolëaurö pöt pet elniipnaat. ¹⁰ Omën namp ngön kosangöt ngaarëk yeweem lup kopët nent ap öpna pöt Anutuuk piin kön wiin omën pout wa yoolëauröa ök sëen kangut mampnaat. ¹¹ Pöt epët. “Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok,” pël ëa tapöpök, “Ni omën mëngkanok,” pöteta ëaup. Pötaanök ar öngre omp wëwëet kom naën wë omën namp mëmpunë pöt Anutuu ngön kosangöt wa olanëët. ¹² Pël ëen Anutuuk akun kaöaöök ngön kosang ngolöptak kom elniipnaat. Ngön kosang ngolöp pötak utpetetakaan ent ë nuulëa. Pötaanök ngön kosang pöten kön wieë ompyaö wesak ngön aöre wëwë wë pël ëë. ¹³ Omën namp muntaröaan yaköm naalmëen yaaö pöp Anutuuk tiar kom elniipna pötak yaköm naalmëen ëëpnaap. Ën namp muntaröaan yaköm yaalmëa pöp Anutuuk kom elniipnaatak yaköm yaalmëen kas kópël tauapnaap.

Tiar omën ompyaut naën, kön wi kosang pëen wasëpena pöt mos ëëpnaat

¹⁴ Nem karurö, omën namp këmtak, “Ne Kristoon kön wi kosang yewesauap,” pël yeem muntarö kaamök elmëëre ompyaö elmë pël naën ëëpna pöp, pötak kaamök elmëëpën ma won? Pangk naëpan. Kön wi kosang yewesa ke piptaan Anutuuk utpetetakaan kama nemoöpan. ¹⁵ Kar namp ulpëenre kaömpötëen ap yewasën pöt ¹⁶ arëkaan nampök, “Ompyaö öm. Ëp önganëen ulpëenëp mëak kaömp nak kep ëëm,” pël yamëem koröpöök kaamök naalmëen ëën pangk ëëpën ma won? Pangk naëpan. ¹⁷ Tiarim kön wi kosang yewesa pöt pi tapël yaaut. Tiarim pël yaaö pötakëer wiaan pöt këët oröön ompyaö naalmëen ëëpena pöt kön wi kosang yewesaut mos ëëpnaat.

¹⁸ Pël ëëpnaatak arim naëaan nampök epël apën koröp. “Omën namp kön wi kosang yewesautaring wëen namp omën ompyaut yaaup.” Pël apnaatak ne piin kangüir epël memaap. Ni omën ompyaut naën ëëmë pöt tol ëäk Kristoon kön wi kosang yewesautaring wëen pöt pet ëëm? Pël naëngan. Pël ëëmëetak nem ompyaö yaaö pötak ne Kristoon kön wi kosang yewesautaring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁹ Ni Anutuun kön wiin kopëtap wë pël yewasën. Pöt ompyaö. Pël yaëetak pöt pëen pangk naëpan. Pöt urmeraröeta tapël Anutuun kön wi kosang wesak wë piin kas ëäk reireë yaur. ²⁰ Ni ëwatët wonöp. Ni kön wi kosang yewesautaring wëen pöta këët omën ompyaut naën yaaup. Pötaanök nim kön wi kosang yewesa pipot mos sëpnaan pet elniimaap.

²¹ Kat wieë. Tiarim ëap Apram pi tol yaëënak Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël mëëa? Pöt epët. Pi ngaan Anutuu ngönte ngaarëk wak pim ruup Aisak kiri elmëëpënëak ëa. Pim omnant yaaö pötaan Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëëa. ²² Ar kön nawiin ma? Apram pi kön wi kosang wesak wë omën ompyaut ëa. Pi kön wi kosang yewesautaring wëen këët oröön omën ompyaut ëa pötaan pim kön wi kosang yewesa pöt kë ëa. ²³ Pël ëen, “Apram Anutuun kön wi kosang wasën pim pël ëa pötaan Anutuuk kön wiin wotpilëp pël sa,” ngönëntak ngön wia pipët kë oröa. Yaap, Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëak piin ngönt kip mëëa. ²⁴ Pötaanök ar pourö kat wieë. Anutuuk omën namp pim kön wi kosang yewesautaan pëen won,

omèn ompyaut yaautaanta, “Wotpilèp,” pèl mapnaat. ²⁵ Apramè èa pòl òng omp nga yaaò namp Reap piita tapèl omèn ompyaut yaèèn Anutuuk piin, “Wotpilèp,” pèl mèèa. Pòt pi Israel omèn ngaan Yosuaak yang ngaakèren èlèèp itenak waisèpènèak wes mèèn sa pòaar sant mowesak kaamòk elmèak wes mèèn kan muntaòkèl sa. Pèl èèn pim ompyaò èa pòtaan Anutuuk pèl mèèa. ²⁶ Epèten kòn wieè. Tiarim koröpòòk kònöp won èanéèn wel wian tapòn. Tapta òk tiar kòn wi kosang yewesautaring pèèn wè omèn ompyaut naèn èèpena pòt tiarim kòn wi kosang yewesa pòt sokutè òk èèpnaat.

3

Tiarim yangapöt ngarangk èèpa

¹ Nem karurò, arèkaan selap rè yaula ya omèn sènganok. Kat wieè. Anutuuk ènèmak ingre moròroaan sapsap wèl yeem rè yaula ya omnarò tenimèèn kaò wesak wèl elniipnaat. ² Tiar pourò omnant èèpenèak utpet ke nentere nent yaaurò. Omnarò tiarim kèmtòk utpet nent naèn yeèan talte omèn ompyaò panèèròak tiarim koröpòt ngarangk èèpen. ³ Pol osopè kan yesaut ngarangk yeè pòt tiarim kentòokè ènèm èèpènèak wii kotu pim kèmtak kapul yemoulmè. Pèl èak wii pò wer yeòn osòp pim kepònò pokol èak omnampè sèpènèak kòn wia pòòk yesaup. ⁴ I kaò wangaöònta kòn wieè. Wangaöòta kèsang panèèmpel. Pèl èaatak kent weère kosangòòk mòak mòk èèn i kaòòk yesau. Èn wangaòòk moròak sè pèlpèl yaaò pòt kot panèèt. Ngarangkèpòk pòtak moròak lup nentakèl kò wiak sèpènèak kòn wiipna pòt yok tap pantak sè moulmèèpnaat. ⁵ Tiar omnaròa yangapòòkta tapèl yaè. Yangap pò kotuuk aan omèn kèsangòt ròòpnaat.

Èn epèten kòn wieè. Omèn namp es ngèpöpèt il olaan pòt kaò panè sak kosangre koinòt kot won sa yaè. ⁶ Pèl wiaatak tiarim yangapò esuwesi òk. Pipòòk tiarim koröpòòk wè kaip tiktik èak ngòn utpet ke nentere nent yeem koröp pou utpet wes yaè. Yangapòòk ngòn utpetat yeem es ket èak kotak omnaròa wèwèat utpet yewas. Utpet yewas pòta weère kosang pòt Setenòk yangingk. ⁷ Tiar animaò reraò ke nampre namp kosangöòkaanre i kaòòkaan, imènre intre kamal pòrò wak wiap wasèpenèak pòt pangk pèl èèpena. ⁸ Pèl èèpenaatak talèpòk yangapò wiap wasèn ngòn ompyaut apèn? Pangk pèl naèngan. Kamalöp pim kèmtak welakre kakamòt wiaan kant nimèngkèn wel yawi pòta òk tiarim yangapòòk ngòn utpetat yeem omnarò utpet yewas. ⁹ Yangap Aköp tiarim Pèpapòn yaya aim wè tapòòk kaalak omèn Anutuuk pimtè òk panè wesak ket èauròen utpet wesak yaaurò. ¹⁰ Anutuun yaya ngòn yamèèautere utpet wesak yaaut yangap kopèt tapòòkaan yaarò. Pòtaanòk nem karurò, wèwè korar pipèl wèèn pangk naèpan. ¹¹ Epèl kòn wieè. I kòlok kopèt nentakaan i yaapmerre kakam yaaumer yaaròa ma? Won. ¹² Karurò, ar kòn wieè. Yok pangk kèra kèmentòk muri ulòp utöpèn ma? Ma wii neweèèk yok pangk kem ulòp utöpèn ma? Pòta òk panè i yaapmerta kakam yaaumeriaan naaròòpan. Pèl wiaap ar tol èèn yangap kopèt tapòòkaan ngòn utpetere ompyaò pout aim. Pòt pangk naèngan.

Èwat ompyaut Anutuuk yangingk

¹³ Arim naè omèn narò kònre wetete ompyaut wieè omèn ompyaöre utpetat kom yaèèn pòt pitèm wèwè ompyautòk pit kòn ompyaöring wè pitèmènt wak irèak omnarò wiap yemowesa pòt tekeri wasèp. ¹⁴ Ar omnantèèn war yeem omnaròaan lup utpetaring wè arimtèn wak isak, “Ten kòn ompyautaring wè,” pèl angan. Pèl anè pòt kaar anèèt. ¹⁵ Pitèm kòn ke pòt Anutuun naèaan won, yang omnaròa naèaan waut. Pitèmènt kònòokè ènèm yeem Setenè kòn yawia

pöl yaurö. ¹⁶ Omnantëen war yeem omnaröaan lup utpetaring önë pöt nga yaalem utpet ke nentere nent eim önëet. ¹⁷ Yangerakë könöt ke pil yaë. Pël yaëetak kõnre wetete ompyaut Anutu naëaan yaaröön arim wak wë pöt lup kõlam önëet. Pël yeem omnaröaring lup yal ëak wë pit wiap mowesak pitëm ngönöt kat wiinëet. Pël ëak ya ngës elmëak omën ompyaut pëen elmëenëet. Pötaan kön selap naën wotpil wesak önëet. ¹⁸ Pël yeem ar omnaröaring lup kopëtemer sak wë wiap mowasën këet oröön wotpil wëao pöt ulöl sëpnaat.

4

Tiar yangerakë omnantëen kent yeem pöt Anutuun kööre tok elmëëpenaat

¹ Arim neneraan kööre tok yeem nga yaal pöta songönte tol ënak yeë? Ar pourö koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem kööre tok ëak nga yaalaurö. ² Ar omnant önëak kent yeem naön yaauröak omnarö mëmpunëeten kent yeë. Ar omnantëen war yeem pangk naöngan. Pötaanök neneraan kööre tok yeem nga yaalaurö. Ën omnantëen kentre kaur yeem Anutuun kimang nemaan yeëan. Pötaanök naningkën yaë. ³ Ar Anutuun omnantëen kimang yamëem pöteta naön yaurö. Pöt tol ëen? Ar kön wotpil won, korar wiak wë omnant wak arim koröpöökë kentre kauratë ënëm ënëak kimang yamëëan. Pötaanök naningkën yaë. ⁴ Utpetarö aë, ar öng nampë ompöp sëp wesak muntapë naë së wë pöta ök Anutu kasëng menaurö. Omën namp yangerakë omnantëen kentre kaur yeem pöt Anutuun kööre tok yaalmëaup. Ar pöten kön nawiin ma? Pötaanök yangerakë omnantëen kentre kaur ëenë pöt Anutuun kööre tok elmëenëet. ⁵ Ngön Anutuuk ngönëntak epël ëa pöt pas naën. “Anutu tiarim lupötë kön nuulëa pöroen pi kentre kaur kësang yaë.” ⁶ Pël ëak rangk komre kolap yaalni. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk omën pitëmtën wak isak yaurö kasëng yemangkem pitëmtën wak irëak yaauröaan komre kolap yaalmëaup.”

⁷ Pötaanök ar arimënt wak irëak Anutuukan öök weë. Pël ëak Seten waö ëen sëp niwesak kas sëp. ⁸ Anutu naë rë olaë. Pël ëen pi arim naë panë wais ngarang elniipnaan. Utpetarö, arim utpet yaaut sëp weseë. Kön selap yaaurö, arim könöt kopëtal wieë. ⁹ Arim utpet yaautön kön wieë yaköm ëak ingre ya ilak aim weë. Omën utpetatëen sôm yaaut sëp wesak elere war eim weë. Pötëen ërëpërëp yaaut sëp wesak ya ngësring weë. ¹⁰ Pël ëeë Aköpë ëöetak arimënt wak irëak aim ön. Pël ëen puuk kaalak wak isak niipnaan.

Karurö kom elmëëngan

¹¹ Karurö, ar neneren utpet wesak manganok. Ar arim karuröen utpet wesak mëak kom ëak, “Pit utpet yaaurö,” pël yamëem pöt, Anutu pim neneren lup sant ëëpenëak ngön kosang wesak nia pöten utpet wesak ëak, “Korar yaë,” pël manëet. Ën ar Anutu ngön kosang pöten, “Korar,” pël manë pöt, ngön pöt ngarëk naön arimënt kön wiin isën ngön ë pet yairauröa ök sënëet. ¹² Anutu kopëtapökëer ngön kosang wesak niaupök kom elniipnaap. Pimtok mait elniipën ma nimpën. Ar pim ök talte arim karurö kom elmëen. Pangk pël naëngan.

Tiarimënt wak isak anganok

¹³ Elei, ar narö epël yaaurö. “Peene ma ëlpamök ka kësang naöök së wë krismaki nenta öngpök ya yamëngkem mon kaö panë öpenaat.” Pël yak pöroen epël niamaan kat wieë. ¹⁴ Ëlpamök arim naë oröpöonaaten köpël wë. Arim wëwëat muntönöökë ök. Muntön naöökë akun kot nent orök is lööla ëak won yes pöl ar akun kot nent wë wel wiinëet. ¹⁵ Pötaanök, “Tiar ya epot mëmpenaat,” pël anganok ngön ke epël an. “Aköpë kentöök niaan pöt

wëwëetak om wë ya epot mëneim öpenaat,” pël an. ¹⁶ Ar ngön pël naënöröak arim omnant ëéné pötön kön yawiem arimtën wak isak yaaurö. Arimtën wak isak yaaö pöt ompyaö naën yaaut. ¹⁷ Pötaanök omën namp ompyaö yaauta songönten ewat wëak pël naën ëëpna pöt utpet ëëpnaat.

5

Omën monere uröm kësang wieëauröa ngönte

¹ Omën urömere kaar es kësang wieëaurö, ar këékë kat wieë. Arim këlängön kat wiinë pöten kön wiak ya ngës ëën. ² Arim urömere kaar es kësang pöt köt sëën poë koröpötta iwalöröak na pet irëpnaat. ³ Ën monatta polirang ëak kö sëpnaat. Pël ëëpna pöt arim mon pötön keimön ëak omnarö kaamök elmëak nemangkën yaaut tekeri wasëpnaat. Pël ëak esuwesi koröpöt es kotak utpet yewas pöl arim monatön keimön yaaö pipotta arim lupöt utpet wasëpnaat. Pöt peene yanger pet irëpnaat temanöm yesën ar monere urömatön keimön ëak kësang wa rongan ëak wë pötaanök. ⁴ Këékë kat wieë. Inëën ruurö pit arim yaak kaamök elnia. Pël ëauta sumat nemangkën, om ngön kaar maim wë. Pël ëën ar keimön elmëën inëën ru pöröak monat naön ëak kaaö ngön aan Aköp kutömweri wëaup kat wia. ⁵ Ar e yangerak wë kaömp kësang neimeë arim kentötë ënëm yaaurö. Pël yeem kaömp kësang nak polöröa ök kewis wiak wëën arim mën wel niwiipna akunet temanöm yes. ⁶ Ar omën wotpil yaaurö ngön yaatak moulmëak mënan. Pël ëën pit kangüir naalniin ëa.

Tiar këlängön kat yawiem ya wiapring Aköpë waisëpnaaten kor öpa

⁷ Karurö, pit pël ëauröak lupöt kosang sak këlängön kat wieimeë ya wiapring Aköpë kaalak waisëpnaataan kor ön. Ar ya neweri pepapë yaë pöten kön wieë. Pi omnant ngëntak këët orööpnaataan kor eim wë. Pël yeem lup kosang sak wë këtre kopi ëën orööpnaataan kor wëaup. ⁸ Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm panë sa. Pötaanök yaaweri pepapë yaë pöl ya wiapring wëë.

⁹ Karurö, neneren kaaö ngön manganok. Anutu, ngön ë pet yairaup, waisëpënëak yaëën pël anë pöt ngön ë pet irak kangut nimpnaat. ¹⁰ Karurö, tektak ngön yaaö omën ngaan Aköpë yapintak pimtë ngönte aimä pöröen kön wieë. Pitëm kööre toköröak utpet yaalmëën këlängön kat wieimeë ya wiapring ya mëneima. Pötaanök pitën kön wieë pitëm ëa pöl mëneë. ¹¹ Tiar omën këlängön kat yawiem lupöt kosang sak wakaima pöröen kön wiin ërëpsawi yaë. Ën Yoop pim ngönteta kat yawiaurö. Pi këlängön kësangöt kat yawiem lupre kön kosang sak wëën ënëmak Aköpök ompyaö elmëa pöten kat wiAUT. Yaap, Aköp pi ya ngës kaö elniak sant panë yaniwas.

Ngön ë kosang yewesauta ngönte

¹² Nëm karurö, ngön niama epëten kaöet pël weseë ngaarëk ön. Arim ngönöt kosang wasënëak Anutuu yapintakël utak, “Anutuu ëöetak yaap yeniak,” pël aöre omën nantë yapinötëël utak aö pël ëënganok. Won, ar omën nent ëënëak pöt om, “Mak, ne pël ëëmaap,” pöt pëën an. Ën naën ëënëak pöt om, “Won, pël naëngan,” pöt pëën an. Pël anë pöt Anutuuk kangüir nga naalniin ëëpnaat.

Omën wotpilëpök Anutuun kimang mapna pöt kaamök kësang elmëëpnaat

¹³ Arëkaan namp këlängön kat yawiem pöt Anutuun kimang map. Ën namp ërëpsawiarang wë pöt Anutuun yaya tan ap. ¹⁴ Ën namp yauman wak wë pöt ngönënë kaöaröen yas map. Pël ëën pit wais Aköp Yesu pim yapintakël i kolapët wa yemomëem Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang mapnaat. ¹⁵ Pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowasëpënëak kön wi kosang wesak piin

kimang mapna pöt kaalak wal ë moulmëen ompyaö sëpnaat. Ën saunat wiaaneta ent ë moolapnaat. ¹⁶ Pötaanök ar ompyaö sënëen arim utpet äaut neneren tekeri wesak mëak arimëntëen Anutuun kimang maë. Yaap, omën wotpil wëaupök kimang mapna pöt Anutuuk kaamök kësang elmëepnaat. ¹⁷ Elia pi omën tiarim ök tapëlëpök Anutuun kopi nepelën ëëpënëak kosang wesak kimang mëëa. Pël ëën kopi nepelën wieë krismaki nentepar nent ngoon mor nas nasiaan namp pël sa. ¹⁸ Pël ëën pi kaalak kimang maan Anutuuk kat mowiin kopi kësang pan pelën këere kaomp öröa.

Omën ngön këët sëp wesaurö kaalak mësak waisëpa

¹⁹ Nem karurö, arëkaan namp Anutuu ngön këët sëp wasën kaalak nampök lup kaip motiin ngön këët ngaarëk öpna pöten kön epël wieë. ²⁰ Omën pim karp utpet yaauta kanöökaan lup kaip motiipna pöp pi kaamök elmëen Anutuuk saun omën pöp pim utpet pout won mowasën könöp wel nawiin öpnaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karp, Sems.]

1 Pita

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 34 pöta ök won sêen Pitaak ingre mor saö naröaan pep epwer retêng ëa. Pita pöp Yesuu ru 12 pöröakaan namp. Omên pörö omên narök utpet mowesak pitên, “Utpet yaauro,” pël mëëa. Pël ëënak Pitaak pit kön wi kosangtak taë sak öpënëak Yesu Kristoë ngön ompyaut ngolöp wes mena. Pitaak pitëm Yesuu wel wiak wal ëautere kaalak waisëpnaaten kön kosang wia pötaan këlangön kat yawiem kön wi kosang yewesaut këlok nasên ëëpnaat pël weseë retêng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Anutuuk utpetetakaan kama niwaut 1:3-12

Wëwë kölam öpenaata ngönte 1:13–2:10

Këlangön akunetak ingre mor sauröa ëëpnaat 2:11–4:19

Ingre mor sauröa irëak inëen ëëpnaat 5:1-11

Ngön mëët 5:12-14

¹ O Anutuu omên arim ka songönöt sêp wesak kas sê Pontasre Kalesiaare Kapatosiaare Esiaare Pitinia yang pötëël repak wëaurö, ne Pita, Yesu Kristo pim ngön yaaö omên saupök arimëen pep epwer retêng ë yaningk. ² Ngaan Anutu Pep pim könök pimëen kom ë nuulëen Ngëëngk Pulöök ngëëngk wes nuulëa. Pöt Yesu Kristoë ngönte ngaarëk wak wëen pim iitak i niirak kölam niwasëpënëak pël ëa.

Anutuu komre kolapre mayaap pöt arim naë ulöl sak wiaap.

Tiar wëwë ompyao kutömweri wia pöten kor eim wë

³ Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pëpapön yaya maim öpa. Pim tiarimëen ya ngës kaö yaaö pötak Yesu Kristo weletakaan wal ë ulmëak wëwë ngolöpët nina. Pël ëën wëwë ngolöp pöt tiarim naë wia pötaan Anutuu kup niwia pöta këët öpenëak kön kosang wia. ⁴ Pël yeë pötaan tiar Anutuu mor kol yaö niia pöt öpenëak kor eim wë. Pöt kumkum ëëre köt sê pël naënöt kosang wiaapnaat arimëen kutömweri wia. ⁵ Ar Kristoon kön wi kosang wesak wë pötaan Anutu pim weëre kosangöök ngarangk elnieim wë. Pël ëën akun kaöaö temanöm yesên pim utpetetakaan kama niwak ompyao elniipna pöt tekeri wesak pël elniipnaat. Pël ëëpna pöt kopëta wes pet ira.

⁶ Pötaan ërëpërëp yaauro. Pël yaëen Anutuuk morök nant elniipënëak kön wiin pangk ëën pöt akun kot nent arim naë këlangön nant oröopnaat. Pël yaëen ërëpërëp ëën. ⁷ Morök pötök arim piin kön wi kosang yewesaut yaapët pöt tekeri wasëpnaat. Kool pöt wiapöt esuwesök pim songönte war yewas. Ën arim kön wi kosang yewesao koolöt il yewas pöt morök elniin kosang wia pöt tekeri wasên Yesu Kristoë orööpnaatak Anutuuk ya kë sak yaya yeniem ë nirangiak ping wesak niapnaat. ⁸ Yesu Kristo arim itnaangkën ëaupön lup sant yaalmë. Peeneeta itnaangkën tapöpön kön wi kosang wesak ërëpërëp kaö yeë. Arim ërëpërëp pötak yangeraköt il yewasên pöten këmötök war wesak naëngan. ⁹ Arim ërëpërëp yaauta songönte epël. Piin kön wi kosang yewesautaring wë pötaan Anutuuk ar utpetetakaan kama yanu.

¹⁰ Anutuu ar utpetetakaan kama yanu pipët, pim tektek ngön yaaö onarö pöta songönte koirëpënëak ap weseima. Pël ëak Anutuu komre kolap nimpënëak ëa pöt war wesak pöta songönten këëkë kön nawiin ëa. ¹¹ Kristo pim Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wë Kristo këlangön kat wiak kutömweri isak ëwaatak öpënëak mëëa. Pël maan pit, “Akun taltak ma ke tolëël yaëen Kristo pi

pël eëpën?” pël maimeë kangkkangk eëim wakaima. ¹² Anutuuk pitën, “Arim ya yamëngk epot kaamök naalnüpan, omën ënëmak orööpnaarö kaamök elmëëpnaat,” pël mëëa pöta këët arim naë yaarö. Pitëm ya yamëngkem ngön war wesa pöt, Ngëëngk Pul kutömweriaan wes mëën irëa pöök omën narö kaamök elmëën ngön ompyaut ök niaan kat wiaurö. Ngön ompyaö pöta songönte enselöröakta ewat sëpënëak kent kön yawiitak pangk pël naën yaë.

Anutuuk ngëëngk öpenëak yenia

¹³ Pötaanök könöt wotpil wesak këëké ngarangk eëim ön. Pël ëak Yesu Kristoë tekeri sëpnaatak komre kolap war was nimpnaaten kön kosang wieim ön. ¹⁴ Ar Anutuu ruuröak pim ngönte ngaarëk wëë. Ngaan ngönën köpël wë kentre kauratë ënëm eëiman pöta ök eënganak. ¹⁵ Anutu, ar pim ru sënëak yas niaaup, pim ngëëngk wë pöl arta ngëëngk sak wë omnant eën. ¹⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ne ngëëngk wë. Pötaanök arta ngëëngk ön.”

Yesuu iitak utpetetakaan ent ë nuulëa

¹⁷ Anutu, arim Pep pël mëak yaya yemak pöp, pi omën isaare irëaurö, mööngkraar kangk naalmëën yaaup. Pi tiar neenem omnant yaautë ökök ngön ë pet irëpnaap. Pötaanök yangerak önëël piin kasinkasin elmëeimeë ompyaö eëim ön. ¹⁸ Ar ewat wë. Arim eëre peparöa kanöököl wëwë utpet wakaimauröak Anutuuk pötëaan ent ë nuulëëpënëak sum elnia. Pöt koolre siluwa lëngë yesa pötök won, ¹⁹ Kristoë i sum kësangringtak sum ëak ent ë nuulëaurö. Pi sëpsëp möön söëere kewil wonöpë ök wakaima. ²⁰ Pi ngaanëër yanger won wiaan pël eëpënëak yaö mëëaupök peene akun pet irëpënëak yaëen arimëën tekeri orö rëaup. ²¹ Kristo pim pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang weseim wë. Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëak ë morangia. Pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang wesak pim niöpnaataan ërëpsawiarang kor eim wë.

Anutuu ngöntak ngolöp wes yanuulë

²² Ar ngön këët ök niaan kat wiak ngaarëk yeö pël yaëen pötak arim lupre könöt kölam yanuwas. Pipët arim karuröen këëké lup sant elmëënëak oröa. Pötaanök kosang wesak neneren lup sant eëim ön. ²³ Ar ngolöp wesak wil niulëën wë pipët, kö yesauröa naëaan won, kö nasën yaaö Anutuu ngön wëwëetaring kosang wiaapna pötakëlaan oröaurö. ²⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omnarö pit nönre koinötë ökörö.

Pitëm ë yerangi pöt puutë ökök.

Nönöt umön yarëaut, puut teënt kërë yesaut.

²⁵ Ën Anutuu ngön pöt kosang wiaapnaat.”

Anutuu ngön pöt ngön ompyaö pitëm ök niia pipët.

2

Kristo pi tiarim möör wap kosangët

¹ Ar ngolöp wes niulëaurö pötaanök utpet ke nentere nent moolaë. Kaar aöre morök ë, war eëre omnaröen utpet wesak aö pël yaaut sëp weseë. ² Önga ngolöp wilauröa ëlöröa kapaatön kent yaë pöl arta ngönënë kapaaten kent panë eën. Pël eënë pöt kosang sak wëën Anutuu utpetetakaan kama yanu pötak kaö sak ompyaö önëët. ³ Ar yaap Aköpë sant yaalni pöten kat men yeë pötaan pël eëë.

⁴ Aköp Yesu, wëwëeta pepap, piik yal eëë. Pi omën ka ök yarëauröa wap ompyaut öpënëak utpetat wël ë yemoola pöl omnaröak piin kaaö elmëën

Anutuuk kön wiin isën möör wap wesir ulmäaup. ⁵ Ar Anutuuk wëwëet nina pörö piik yal äak wap pöta ök sak Ngëengk Pulöökë tup sën. Pël äak kiri yaauröa ök sak arim lupre könöt Anutuun kiri yaalmëen Yesu Kristoë äautaan arën kön wiin ompyaö ëëpnaat. ⁶ Nem yeniak pöta songönte ngönën pepeweri epël wia.

“Kat wi.

Ne Saion rosiraöök wap nent yewesir.

Wap pöt möör wap sum kaö panëet.

Omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëö nasëpan.”

⁷ Ar piin kön wi kosang weseim wë pörö kön wiin ompyaö panë yaë. Ën omën kön wi kosang newasën pöröaan ngönëntak epël äa.

“Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaüt wesak möör wap wes yewesir.”

⁸ Ën nenteta pitëmëen epël äa.

“Pi kël kotuukë ök sak wëen narö ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Ën kël kësangöökë ök sak wëen pötal urak kawi ngentiipnaat.”

Omën pörö Anutuu ngönte wa yoola pötaan pim ëëpënëak mëea pöl ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Tiar Anutuu omën saut

⁹ Ar pöt pitëm ökörö won. Anutuuk pimëen nuwasën pim omën sak kutöm Aköpëen kiri yaaurö. Ar pim omën wotpilörö. Koutak wëen puuk yas niaan pim ëwa ompyaütak ilëak wë. Pim ompyaö yaauta ngönte aim önëak yas niia. ¹⁰ Ar ngaan omën pas wakaimauröak peeneek Anutuu omën sak wë. Ar ngaan Anutuu ya ngëstak naön ëauröak peeneek pim ya ngëstak wë.

Tiar Anutuu inëen ëëpenaat

¹¹ Nemorö, ne kosang wesak niamaan kat wieë. Ar yangerak yaamre su kak wë pötaan koröpöökë kentre kaur arim lupre könötëen kööre tok yaao pipot sëp weseë. ¹² Pël äak ngönën köpëlöröa tekrak wotpil ön. Pël ëen pit arim songönten itenak, “Utpet yaaurö,” pël yenia pöt sëp wesak Anutuu waisëpnaatak arim ompyaö yaautaan piin yaya mapnaat.

¹³ Ar Aköpön kön wieë omnaröa ngön kosangöt ngaarëk ön. Yang omp ak wotöök wëaupre ¹⁴ pim yang ngarangk utpet yaauröen nga maöre ompyaö yaauröen ping wesak maö pël ëëpënëak wes yamëa pöröa ngön ngaarëk ön. ¹⁵ Anutuu kentöök arim ompyaö yaautak omën köpël wë ngön kaar ya piporöa këmöt ur mowariipnaaten kent yaë. ¹⁶ Ar utpetetakaan wil nuulëen ompyaö wë. Pël ëëë omnaröen, “Utpetetakaan wil nuulëen wë,” pël morök mëak ëlëep utpetat ëënganok, Anutuu inëen sak wë ompyaö ëeim ön. ¹⁷ Ar omën pouröen ping wesak an. Ngönën omën arim karuröen lup sant elmëen. Anutuun kasinkasin elmëen. Yang omp aköpön ping wesak an.

Kristo tiarimëen këlangön kat wiak pim ingtak sëpenëak kanö pet elnia

¹⁸ Inëenörö ar, arim kaöaröen kasinkasin elmëak pitëm ngön ngaarëk ön. Pöt omën ëpre wiap yaalniauröaan pëen won, jaar ser yaauröaanta tapël elmëen.

¹⁹ Pöt eptaanök. Pit ar saun wonrek këpok këlangön kat yaniwiin Anutuun kön wieë ya sangën naën wëen pi arën kön wiin ompyaö ëëpnaat. ²⁰ Ën ar utpet nent ëen kaöaröak pës yanimöön ya sangën naën ëënë pöt Anutuuk kön wiin ompyaö ëëpën ma? Pël naëpan. Wotpil wëen këlangön kat yaniwiin ya sangën naën ëënë pötakëer Anutuuk kön wiin ompyaö ëëpnaat. ²¹ Anutuuk ar Kristoë ëaul wotpil wë këlangön kat wiinëak niulëa. Pi arimëen këlangön kat wiak pim ingtak sënëak kanö pet elnia. ²² Pi utpet nent naënëp, pim këmtakaan kaarre morök nent naaröönöp. ²³ Omnaröak utpet wesak yemaan kangiiir nemaan

ëa. Kêlangön kat yemowiin kangut mampênëak nemaan, Anutu wotpil wesak ngön ë pet yairaup pimëen yaõ mowesa. ²⁴ Tiarim utpetatök pim rangk isën kêra yetaprak möön wel wia. Pöt tiar utpetat sêp wesak wotpil ôpenëak pël ëa. Pim koröpö utpet wesa pôtaan tiar ompyaõ san. ²⁵ Ar ngaanëer pol sêpsêpöröa yaë pöl kanõ wiaan irikor ëimauro. Peene pöt, arim ngarangkep Kristo, lupre könötê pepapök, yas niaan pim naë oröak wë.

3

Öngre ompöröa ngönte

¹ Öngörö ar, inëenöröa yaë pöl arim ompöröa ikanöök wë pitëm ngön ngaarëk ön. Pël ëen omp narö Anutuu ngön ngaarëk naön ëëpna pôrö arën itaangkën ngön nemaan yaëen arim ompyaõ yaauten itenak pim naë rê olapnaat. ² Yaap, arim ompörö ar Anutuun kasinkasin yaalmëem kölam wë pôten itenak pim naë rê olapnaat. ³ Ar koröpöt pëen ompyaõ sêpnaan kepön êpôtê ë morangiire polere kal ëere ulpëen ompyaõ retëngöt më pël ëengan. ⁴ Om ëpre wiap arim lupötê ëlëëp wia pötök arim lupre könötê ë morangiin. Pël ëënë pöt sêpar nasën kosang wiaan Anutuuk itaangkën isêpnaat. ⁵ Öng ngaan Anutuun yaõ sak wakaima pôrö pit tapël Anutuun kön kosang wиеë pitëm ompöröa ikanöök wë ngön ngaarëk weim wakaima. ⁶ Sera pi tapël ëak pim ompöp Apramë ngön ngaarëk weimeë piin, “Kaõap,” pël maïma. Pötaanök ar pim ëa pöl ompyaõ yeem arim ompöröa ëëpna nenten kas naën ëënë pöt pim ok önëet.

⁷ Ömpörö, arënta tapël niamaan. Ar öngöröaring wë arim Anutuun kimang ngön ök manëet il wariipanëen pit weëre kosang wonörö pël weseë ompyaõ elmëen. Pitta wëwë kosangtaan yaõ mëëaurö pôtaanök.

Lup kopëtemer sak öpa

⁸ Epët ar pouröaan niamaan. Ar lup kopëtemer sak omnaröen yaköm ëen. Arim karuröen Anutuu omnarö pël weseë lup sant elmëak komre kolap elmëimeë arim lupöt wak irëak ön. ⁹ Omnaröak utpet yaalniin kangiir elmëenganok. Utpet wesak yeniaan kangiir manganok. Won, Anutuuk welaköt elniipênëak yas niiaurö. Pötaanök pël yaëen pöt Anutuun pitta welaköt elmëëpnaan kimang man. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën ërêpsawaring ompyaõ ôpênëak kent yaë pôp pim këmtakaan ngön utpetere kaaröt orööpan.

¹¹ Utpetat kasëng menak omën ompyaut ëëp.

Pël ëak mayaaptak öpnaan ke urak pôta yaat mëmp.

¹² Aköp pi omën wotpil yaauröen itenak pitëm kimang yamëëaut kat yemowiaup, utpet yaaurö kasëng yemengkaup.”

Ompyaõ yaautaan kêlangön kat wiipenaat

¹³ Karurö, ar ompyaõ sënëëtaan kosang yengentiin talëpök utpet niwasëpën? ¹⁴ Ar wotpil wëen kêlangön kat yaniwiin pöt ërêpsawi ëënëet. Ar pitën ya ngës kön wiak kas ëengan. ¹⁵ Arim könre lupöt Kristoon kasinkasin ëak kaõ mowasën. Pël ëen omnaröak arim omën ompyaut önëak kor yeë pôta songönten pël yeniaan pöt ompyaõ wesak ya wiaptaring ök manëel kopëta wesak ön. ¹⁶ Pël ëak arim könöt kengkën ëënëen wotpil ön. Pël ëënë pöt omnaröak arim Kristook yal ëak ompyaõ yaautakël utak utpet wesak yeniem pitëm kaar yaauta songönte tekeri sëen ëö sêpnaat. ¹⁷ Anutuuk kön wiin

wotpil yaautaan kĕlangŏn kat wiipena pŏt ompyaŏ ěĕpnat. Ęn utpet yaautaan pĕl ěĕpena pŏtaar pangk naĕn ěĕpnaat.

Kristo pi tiarim saunatĕĕn wel wia

¹⁸ Kristo pi wotpilĕpŏk tiarimĕĕn wel wia. Pi wotpilĕpŏk utpetarŏ tiar Anutuu naĕ wa nuulĕĕpĕnĕak akun kopĕt nent pĕl ěa. Korŏpŏ wel yawiin kŏnŏp wel nawiin ěa. ¹⁹ Pĕl ěak pim kŏnŏp omĕn ngaan wel wiaurŏa kŏn wii kaatak wĕaurŏa naĕ sĕ ngŏnĕn ŏk mĕĕa. ²⁰ Kŏn pŏrŏ omĕn ngaan Noa pim akunetak Anutuu ngŏn wa olaimaurŏa kŏnŏrŏ. Noa pi wangaŏ ket ěeim wĕĕn Anutu pit pim ngŏn ngaarĕk ŏpĕnĕak pimtĕ ya wiap yaautak om korkor elmĕeima. Pĕl ěautak omĕn kopĕt 8 pŏaar pĕĕn pim ngŏnte ngaarĕk wak wangaŏŏk ilaan i ngep naĕn ěa. ²¹ I pipĕt ngŏnĕn i yanimĕ pŏta ŏkre waste. Pŏt epĕl yaĕ. I yanimĕ pŏt korŏpŏŏkĕ kewilŏtĕĕn naĕn, Anutuun kimang yemaan utpetat won yanuwas. I yanimĕĕn Anutuuk Yesu Kristoĕ weletakaan wal ěa pŏtaan ompyaŏ yanuwas. ²² Pi weletakaan wal ěak kutŏmweri sĕ Anutuu yaapkĕĕl wĕĕn enسلŏrŏere kutŏmweri yapinringre weĕre kosangringŏrŏ pim iri wĕ.

4

Kristoĕ kĕlangŏn kat wia pŏl yeem utpetat kasĕng mempa

¹ Kristo pi yangerak kĕlangŏn kat wia. Pŏtaanŏk pim ěa pŏten kŏn wieĕ kosang sĕn. Namp korŏpŏŏk kĕlangŏn kat wiipnaapŏk utpet yaaut sĕp wasĕpnaat. ² Pŏtaanŏk peene ngĕs rĕak korŏpŏŏkĕ kentre kauratĕ ĕnĕm ěĕnganĕp Anutuu kĕm ngŏnte pĕĕn ngaarĕk weim ŏn. ³ Ar ngaan ngŏnĕn kŏpĕl wĕ kŏpĕlŏrŏa kentŏŏkĕ yaaut epĕl eimaurŏ. Őngre omp nga ěĕre omĕn utpetatŏn kentre kaur ĕ, i ngaat nak kŏn irikor ěĕre kĕĕre imĕn keimŏn nĕĕre i ngaat keimŏn nak utpet ĕ, Anutuu urtak omp ak kaarŏrŏaan ngĕĕngk mowasŏ, pĕl yaaŏ pŏt ĕ waiseimeĕ pŏt kaŏ wesak wakaimaurŏ. ⁴ Peene pŏt, utpet ke pilŏt pitring naĕn yeĕ pŏtaan yaan sak utpet wesak yenia. ⁵ Pĕl yeniaataak wĕ ĕnĕmak Anutu omĕn welere ŏpŏrŏa ngŏn ĕ pet irĕpnaap pim naĕ sĕ tauak pitĕm eimautĕ songŏnŏt ŏk maan kangut mampnaat. ⁶ Pĕl ěĕpnaat pŏtaanŏk Kristo pi omĕn ngaan wel wiaurŏa naĕ sĕ ngŏn ompyaŏt ŏk mĕĕa. Pit korŏpŏŏring wel wiaurŏak Anutuu ŏp wĕ pŏl kŏnŏpring ŏpna kanŏ pitĕmĕĕn orŏŏpĕnĕak pĕl ěa.

Weĕre kosang Anutuu yaningk pŏtring ya mĕmpa

⁷ Karurŏ, omĕn ĕl epot poutĕ won sĕpna akunet temanŏm yes. Pŏtaanŏk ompyaŏ wesak Anutuun ŏk manĕĕtaan arim kŏnre lupŏt pĕĕn weseĕ. ⁸ Pĕl ěak lup sant yaauten kŏn wiin kaŏ sĕĕn kosang wesak lup sant ěeim ŏn. Pĕl yeem neneraan utpet yaaut ngep ĕĕnĕĕt. ⁹ Ar karurŏ arim naĕ yewaisĕn omnant keimŏn elmĕĕnganĕp kaaŏ kŏpĕl sant mowasĕn. ¹⁰ Ar pourŏ Anutuuk ngŏnĕn ya mĕmpunĕak neenem weĕre kosang ke nentere nent nina. Pŏtaanŏk arim karurŏ kaamŏk elmĕĕnĕak ompyaŏ wesak weĕre kosang pŏtring epĕl mĕmpun. ¹¹ Namp ngŏnĕn apĕnĕak pŏt Anutuu ngŏn pĕĕnŏt ap. Namp narŏ kaamŏk elmĕĕpĕnĕak pŏt weĕre kosang Anutuuk yamangk pŏring pĕl ěĕp. Pit pĕl yaĕĕn omnarŏak Yesu Kristoĕ weĕre kosangŏŏk yaĕ pŏten itenak Anutuun yaya mapnaan pĕl ěĕp. Ę rangiere weĕre kosang pŏt pim naĕ wieĕautŏk wiakaim wiaap. Yaap.

Kristoĕ kĕlangŏn kat wia pŏl ěĕpenaat

¹² Kar panĕĕrŏ, morŏk kĕsang nent arim naĕ orŏŏpnaan yaĕ. Pŏten itenak omĕn ngŏlŏpĕt pĕl wesak yaan sĕngan. ¹³ Morŏk pŏt yaarŏŏn Kristoĕ kĕlangŏn

kat wia pöl, “Tenta yeë,” pël kön wiak ërëpsawi ëën. Wë ënëmak Kristoë ë rangiet tekeri orö yarëën ërëpsawi kaö ëënëët. ¹⁴ Omnaröak arën Kristoë omnarö pël weseë utpet wesak yeniaan pöt ërëpsawi ëënëët. Pitëm pël elniipna pötak Anutuu Pul ëwaaring pö arring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁵ Arim naëaan namp mënautaan ma kain ëautaan ma utpet ëautaan ma omën muntaröa yaat wa ëp ëautaan kangut elmëën këlangön kat wiipan. ¹⁶ Ën omën namp pi Kristoë omnamp pötaan këlangön kat yawiem pöten ëö sëpanëp Kristo pimop pötaan Anutuun yoöre ërëp map.

¹⁷ Anutu pim omnaröa songönte tekeri wasëpna yaat mëmpna akunet oröak wia. Pötaanök pim omnarö tiarim naë ngës réak ngön ya nimëmpna pötak omën pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaaurö tol elmëëpën? Elei, pit këlangön kaö kat mowiipnaat. ¹⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk omën wotpilëp utpetetakaan kama wak ompyaö wasëpënëak ya kaö mënak ompyaö yewasën pöt,

omën pi kasëng menak utpet yaaup tol ëëpën?”

¹⁹ Pël wia pötaanök omën Anutuu kön wiaul këlangön kat yawi pörö wotpil wë pitëm wëwëet Anutu pim moresi ulmëep. Pi ket elniaupök pimtë ök yenia pöl ompyaö wesak kaamök yaalnaup.

5

Wotöököröa ngönte

¹ Ngönënë wotöökörö, neenta wotöök arim karipök, kosang wesak nia-maan. Nem itöök Kristo këlangön kat wiak wel yawiin itenaupök wë ënëmak pim ë rangiet tekeri sëën piiring pöta pep sumaap. Pötaanök nia-maan kat wieë. ² Anutuu sëpsëpörö ngarangk ëënëak niaaurö këkre töötak won, ya ngëstak itenak ngarangk elmëën. Pël yeem monere uröm won, ya mëmpunëëtaan ulöp es ngaaring mëmpun. ³ Pël ëak omën omp ak sak arim ngarangk elmëënëak niulëa pörö il mowasnganëp arim ënëm ëëpnaan ngönënë kanöök wot ran. ⁴ Pël ëën Kristo, sëpsëp ngarangk kaöap, pim tekeri sëpnaatak omën ompyaö weit kangiiir ningkën önëët.

Tiarimtën wak irëak ngarangk këëkë ëëpa

⁵ Ulwasörö, arënta tapël niaamaan kat wieë. Ar arim kaöaröa iri ön. Pöt ngönëntak epël wia. “Anutu pi omën pitëmtën wak isak yaaurö wak yeirëaup. Ën pitëmtën wak irëak wëaurö ompyaö yaalmëaup.” Ngönëntak pël wia pötaanök ar kotre kaö pourö arimtën wak irëak neneraan inëën ëeim ön. ⁶ Tok oriak Anutu weëre kosangringëp pim iri ön. Pël ëën pimtë akun wia pötak ar wak isëpnaat. ⁷ Puuk ngarangk elnieim wë. Pötaanök arim naë könömöt oröön pöt pim moresi mowiin.

⁸ Ar könöt wotpil wesak arimtën ngarangk ëeim ön. Kent toköröa imën mëmpënëak këm nga ëak sak waiseim wë pöl arimëën nga yaaup, Seten, pi arim tekarak wë talëp mëmp ma talëp mëmp wesal yaë. ⁹ “Ingre mor sa tenim kar yang ëlötë wëaurö morök ke tapël elmëeim wë,” pël weseë kön wi kosang yewesautak kosang sak wë pi ke ur momëën. ¹⁰ Pël ëak akun kot nent këlangön kat yawiin Anutu, komre kolap yaaup, Kristook yal menak piiring ë rangi kosang kö nasëpanëëtë pep sënëak yas niaaup, puuk ompyaö nuwesak tau nuulëak weëre kosang nimpnaat. ¹¹ Weëre kosang pöt pim naë wiakaim wiaap. Yaap.

Ngön mëët

¹² Ne ngön kot epët Sailasën maan retëng yaë. Pi nem ngönt këëp. Ne arim lupöt kosang niwesak komre kolap arim wak wë pöt Anutuu komre kolap këët pöt ök niamëak yeë. Piptak taë sak ön.

¹³ Papiilon kakaan ingre mor sa Anutuu arring yaö wesaurö yoöre ërëp yenia. Ën Maak nem ru sak wëaup puukta tapël yenia. ¹⁴ Neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

Kristook yal menak wëaurö arim naë mayaap wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

2 PITA

Pitaak pep epwer ingre mor saõ naröaan retëng ëa. Omën naröak ngönën kaaröt ök maim wëen Pitaak wotpil wasëpënëak kent kön wiakök omën Yesuun itaampöore kat wia pöröa pitëm ngönën ök mëëaut kön ngolöp wes mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-2

Anutuu yaõ niwesauta ngönte 1:3-21

Ngönën kaar yaauroa ngönte 2:1-22

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 3:1-18

¹ O Yesu Kristoon kön wi kosang wesak tenim ök sak wëaurö, Saimon Pita ne ya omën pim ngönte yaaupök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Anutu, Yesu Kristo, utpetetakaan kama yanu pöp, pim wotpil yaautak kaamök elniin kön wi kosang wesaurö.

² Ar Anutue tiarim Aköp Yesuun kön kosang wiak wëen piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë kaõ sak wiaap.

Anutuuk tiar pimtëen yaõ niwesaurö

³ Anutu pim ëwa ompyaõ yaautak yas niaup tiar piin ëwat wëen omnant pout koröpöökëere lupmeri wëwëeta kaamököt pim weëre kosang kësangöök war wes ninaut. ⁴ Pël ëak pim ëwa ompyaõ tapöök omën kaõ ompyaõ kup niwiauta këët nina. Pim kup niwia pötaan koröpöökë kentre kauratëen kö yesaõ epët kasëng menak Anutuu wë pöl öpenaat.

⁵ Pël ëëpenaak pötaanök ke urak arim kön wi kosang yewesautak wotpil wëaut yal mampun. Wotpil wëautak ngönënë songön ke nentere nent kön tektek yesaut yal mampun. ⁶ Kön tektek yesautak koröpöökë ngarangk yaaut yal mangkën koröpöökë ngarangk yaaõ pötak weëre kosang wëaut yal mampun. Weëre kosang pötak Anutuu wëaul önëët yal mampun. ⁷ Anutuu wëaul önëëtak ngöntre kar yaaut yal mangkën ngöntre kar yaaõ pötak lup sant yaaut yal mampun. ⁸ Omën pipot arim naë ulöl sak wiaapna pöt tiarim Aköp Yesu Kristoon ëwat yesaut mos naëpan. ⁹ Ën namp pi omën pöt won wëen pöt piin epël apenaat. “Pi it il tëauröa ök sak kön ëngk ma e wesak wë utpetat iir moolëa pöten kat kola,” pël apenaat.

¹⁰ Karurö ar, Anutuuk yas niak pimëen yaõ wes nuulëaurö. Pötaanök kosang sak yas nia pöt ke ëëpnaataan weë panë ngentiin. Pël ëënë pötak utpet nasëngan ompyaõ önëët. ¹¹ Pël ëaan tiarim Aköp, utpetetakaan kama yanuwaup, Yesu Kristook sant niwesak kan tã niwiin poprak naëngan pim wa ngaöök yanimë pötak ilëak wakaim önëët.

¹² Yaap, ar omën pipot rë nuulön ëwat wëen ngön kë arim wa pötak kosang niwasën wë. Pöt nã ëwat wëak om ngolöp wes nineim ömaap. ¹³ Ne kön wiin öp wë pël eim öma pöt pangk ëëpnaat. ¹⁴ Pöt epël. Ne kön wiin tiarim Aköp Yesu Kristoë neea pöl akun kot nent wë wel wiimaap. ¹⁵ Pötaanök ne wel wiin omën pipotön kön wiaanëk yak ngolöp wesak kosang wes yaningk.

Pita pi Kristoë naë wë pim ëwaöön itena

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoë weëre kosangring kaalak waisëpnaata ngönte tenim ök niaaõ pipët ëlar ngönaak omën könöokaan rëak neniaan. Ten piiring wë Aköpë ëwaöön itenaut yak ök niaut. ¹⁷⁻¹⁸ Ten piiring rosir ngëëngköök wëen Anutu Pepapök piin ping wesak mëak ëwaõ yemangkën ten kat wiaan

Anutuuk kutöm ewaöökaan epël ya. “Epop nem ru ulöpöököp. Ne pimëen ya kë panë yes.”

¹⁹ Pël yaan ten kat wiak tektek ngön yaaö omnaröa ngön ëa pötön kön wiin yaap pan ëaut. Pötaanök ar pitëm ngön pötön këekë kön wiaan. Pipotök koutak esuwesi ëwa yaë pöl elniaan Kristo waisëpnaat. Pim waisëpna akunet temanöm yesën pi tangewesi yaarö pöl oröak arim könre lupötë ëwa elniipnaat. ²⁰ Omën kaö epëten wet rëak kön wieë. Tektek ngön ngönën pepeweri wia pipotë songön pipot omnaröa könötëaan pangk naëpanëët. ²¹ Tektek ngön pipot omnaröa könötëaan kön wiak naënöt. Anutuu ngönöt Ngëengk Pulöök tekeri wes mangkën aima.

2

Ngönën kaar yaauröa ngönte

¹ Ngaan Israel omnaröa naë tektek ngön yaaurö wëen kaar yaauröeta wakaima pöl kaar yaaö narö arim naë orööpnaat. Pit arim naë ëlëep wë ngönën kaar arim kön wi kosang yewesaut utpet wasëpnaat niak Kristo pitëm kaöap këlangön kat wiak pimëen mowa pöpönta pi kaöap pöt ngep ëak wonwon apnaat. Pël yaëen Anutuuk kangut teënt mampnaat. ² Pël ëen ngönën omën selap pitëm yaaul öngre omp nga ëëpnaat. Pël yaëen omën muntarö pitën itenak ngönënë kanöön utpet wesak apnaat. ³ Kaar omën pörö pit monere urömatön war ëen arim naëaan öpënëak morök elniak ngön kaaröt niapnaat. Omën ke pëlöröaan Anutuuk ngaanëer ngön kosang wiaut wiap nasën kosang wiakaimaut peene pet irën kö sëpënëak yaë.

⁴ Ensel narö nganëer utpet yaëen Anutuuk mait naalmëen wii tëak es parëaöök moolëa. Pël ëen koutak së ngan i akuneten kor eim wë. ⁵ Omën ngaan pan wakaimauröeta pi mait naalmëen i ngep ëëpënëak maan Anutuu ngön wa olëaurö pourö kö sa. Pël ëen Noa wotpil wëauta ngönte yaauring omën kopët 7 ëak öp sa. ⁶ Kaalak Sotomre Komora ka pöörarta tapël kö sëpënëak maan es köt won sa. Pël ëa pötak omën ënëm utpet ëëpnaaröaan pepanöm ëa. ⁷ Lot pi wotpil wë omën utpetaröa öngre omp nga yaauteën ya utpetaring wëen Anutuuk mait elmëak kama wa. ⁸ Omën wotpil pöp pitëm tektrak wë kët ël epotë pitëm utpet yaautön itaampööre kat wi pël eimeë kön utpetaring wakaima. Pötaanök kö nasën ëa. ⁹ Aköp pi ompyaö ëaurö mait elmëa pötaan pim ngön kat yawiaurö morökötëaan pangk kama öpnaap. Ën utpet yaaurö ngan i akunetak këlangön kat mowiipnaap. ¹⁰ Omën narö pitëm koröpöökë kentre kaur utpetatë ënëm yeem Aköp ngep yaalmë pörö këlangön kaö kat mowiipnaap.

Ngönën omën kaar pörö pitëmtën wak isak aimeë pitëmtë könöök omnant yeem kutömweri ëwaatak wëauröen kas naën utpet wesak yamëëaurö. ¹¹ Pël yaauröak ensel kaö weëre kosangring pit il yemowas pöröak Aköpë ëöetak kangiiir utpet wesak nemaan yaaurö. ¹² Omën piporö kön won, animaö omnant kontak yaë pöröa ökörö. Animaö pörö omnaröak mööpenëak pitëm ëlöröak yawilaurö. Pit omnantë songönötön kön nawiin utpet wesak aimeë animauröa yaë pöl kö sëpnaarö. ¹³ Pël ëak pitëm utpet yaautë kangiiir këlangön kat wiipnaarö. Pit këtekötë ëö köpël koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem utpet ke nentere nent yaautön kön wiin ompyaö ëëpnaat. Pit ëöa pipot yaauröak arim kaatë wais kaömp ngawi yenem utpet niwesak pitëm pël yaaö pötaan ërëpsawi yaaurö. ¹⁴ Pitëm itöt öngöröen kentre kauraring iteneimeë utpetat kep köpël yaaurö. Pël ëak omën lup wiap yaauröen wiap sësë mëak utpet yemowesaurö. Pit monere urömat keimön panë yaaurö. Elei, omën ke pilörö pit es parëaöök së kö sëpnaarö. ¹⁵ Pit wotpil wëauta kanö kasëng menak

irikor yeem tektek ngön yaaö omèn kaar Pelam, Pioë ruupë kanöök yesaurö. Pi utpetatëen sumat öpënëak kent yaëen ¹⁶ pimtë pol tongki ngön wonöpök omèn ngöning irikor yeem utpet ëëpanëak kan mowaria.

¹⁷ Kaar omèn piporö i leep yarëautë ökörö. Kepilöt kentöök wak së waisö yaëen kopi nepelën yaë pöta ökörö. Omèn ke pilörö Anutuuk koö panëetak öpënëak yaö mëa. ¹⁸ Pit pitëmtën ping wesak ëak ngön mosut yamëem köpël omnaröen koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem öngre omp nga ëëpënëak wiap sësë yamëëaurö. Köpël omèn pörö utpetat sëp wesak kan ngolöpöök sëpënëak yaëen pël yaalmëaurö. ¹⁹ Pël yeem epël yema. “Omèn eptak wii ket ëak nanitëen ëëpnaat,” pël yemaatak pitëmtë omnant yaautök utpet mowesak wii motëen wëaurö. Omèn nent tiarök kaö wesak inëen elmëëpena pöt pötak wii ket ëak nitëëpnaat. ²⁰ Omèn namp pi tiarim Aköp Yesu Kristo, utpetetakaan kama yaniwaup, piin kön wi kosang wesa pötak yangerakë utpet yaaut sëp wesak wë ënëmak kaalak pötë së ré olaan wii motëëpna pöt ngaan utpet wakaima pöt kotte, ënëm pöt kaö panë sëpnaat. ²¹ Omèn ke pilëp pi wotpil wëauta kanöök nasënëpök yaë talte pangk ëëpën. Anutuu ngön kosang ngëëngköt ré moulaupök kan pö kasëng yemangkën pangk naën pan yaë. ²² Omèn pël yaë pöp piik ngön nokoliil epël ëa pöt kosang yes. “Kentëp pi köl ngës olëak kaalak yen.” Ën nent. “Polöp pi iir moulmëen kaalak kepi yeila.”

3

Aköpë waisëpnaata ngöntë

¹ Nem kar panëëro, ne ngaan pep newer retëng ë ninaut. Peene epwer kaalak ningkën neweriar yes. Pouweriarë wotpil wesak kön wiinëëtaan ngön epët ngolöp wes nimpëak retëng yeë. ² Tektek ngön yaaö omèn ngëëngköröa ngaanëer ngön ëa pötë tiarim Aköp utpetetakaan kama yaniwaupë ngön kosang ngön yaaö omnarö tenim arën ök niia pötönta kön wiinëak ëaut. ³ Ar wet rëak epël kön kosang wiin. Yangera pet irëpna akunet temanöm yesën omèn pitëmtë koröpöökë kentre kauratë ënëm yaurö oröak ökre was ngön epël niapnaat. ⁴ “Yesu kaalak waisëpënëak ëa pöt yaap ma? Pi tarëk wë? Tiarim ëarö wel wieimaurö. Ën omèn epot pout yanger yaaröön oröautta tapël om wiaap.” ⁵ Pël yeem Anutuu ngaanëer ëa pötën kön wiipnaaten kaaö yaurö. Ngaanëer Anutuuk maan kutö mre yang oröa. Yanger i kaökkaan oröak i kaö tapöökë rangk wiakaima. ⁶ Pël ëen ënëmak Anutuuk maan i kaök yang ngaan wiakaimaur ngep ëak utpet wesa. ⁷ Ën kutö mre yang peene e wia epot Anutuuk tapël maan es kot won sëpënëak yaö ëa. Epot om wiaan ënëmak Anutuu ngönën wonöröaan ngön ë pet irëpnaatak pitring kö sëpnaat.

⁸ Kar panëëro, ar omèn epëten ëngk ma e wasngan. Aköp pi tiar omnaröa kön yawi pöl naën. Pi kët kopët nenten kön wiin krismaki 1000 pöta ök yaaup. Ën krismaki 1000 pötën kön wiin kët kopëtet pël yaaup. ⁹ Aköp pi pim ngön ëa pöta këët tekeri wasëpnaaten ëngk ma e ëak akun wali naön. Omèn naröak kön wiin pël koröp yaë. Won, pi omnarö kö sënganëak arimëënök kor wë. Pi omèn pourö lup kaip tiinëak kirkor yaë.

Kutö mre yang epot won sëpnaat

¹⁰ Aköp pi kirkor yaëetak pim akun kaöet këkain yauröa yaë pöl ëlëëp tapët pöt orööpnaat. Pël yaëen kutömwer rirre por kësang ëak won yesën omèn pörëk wieëa pöt pout es kotak won sëpnaat. Pël ëen yangere yangera rangk omèn epot pout es kot won sëpnaat. ¹¹ Pël ëëpnaat pötaanök ar wotpil wë Anutuu

ngönte taintaë wak ön. ¹² Pël yeem Anutuu kaalak waisëpna akuneten kor wë akun pöt teënt orööpnaan kosang wesak ya ompyaö mëmpun. Akun pötak kutömwer es kotak kö yesën omën pörek wieëa pöt pout tapël es kot won sëpnaat. ¹³ Tiar pöt, kutömre yang ngolöpötön Anutuuk kup niwiin kor wë. Pörek wotpil öpen sa.

Aköpön kor wë ngarangk këëkë ëëpa

¹⁴ Nem kar panëërö, ar omën pötëën kor wë pötaan arim lupötë kölam pëën utpetat won wiaan Anuturing lup kopëtemer sak önëën kosang sak ön. Pël ëën pi arën itaangkën pangk ëëpnaat. ¹⁵ Aköpök pim akunet wali yewas pöten kön wiin tiar pourö utpetetakaan kama niöpënëak yaë pël wasën. Ngön pöt tiarim kar panëëp Pool Anutuuk könö kaö wes mangkën puuk nant retëng ë ninaut.

¹⁶ Yaap, omën pipotön pim pep poutë tapël retëng ëa. Ngön pim pepatë wia pöt, nant könömöt, pötë songönöt koirëpenaataan ya kaö mën yeë. Ngön pöt omën kön wonre lup wiapre kor yaaö narö pitök ngönën pep muntaté yaë pöl wa irikor ëak ë yaë. Pël yeem kö sëpënëak yaë.

¹⁷ Nem kar panëërö, ar ngaan wa korkor ngön pöt ök niaan kat wiaurö. Pötaanök omën ngön wa yoola piporöa utpet yaautök wer niön arim lupöt këlok sak wiap sëpanëën ngarangk këëkë ëën. ¹⁸ Pël ëak tiarim Aköp Yesu Kristo utpetetakaan kama yaniwaup pim komre kolapta songönte ëwat sak kosang sën. Tiarim piin ping wesak yaaut kosang wiakaim wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

1 Son

Yesu wel wiin wë krismaki 60 pöta ök won sëen Sonök pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Son pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi omnarö Anutuun lup sant yaalmëem karuröenta elmëëpënëak mëëa. Pël mëak omën naröak, “Yang omnarö utpetarö. Pötaan Yesu yang koröpööring newaisën ëa,” pël ya pörö kaar ya pöt retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-4

Ëwaare kaö pöteparë ngönte 1:5-2:29

Anutuu ruuröere Setenë ruurö 3:1-24

Ngön yaapötre kaaröt 4:1-6

Lup sant yaauta ngönte 4:7-21

Kön wi kosang yewesauta ngönte 5:1-21

Wëwëeta ngönte

1 Ne omën kaö nenten kön tektek niamaan. Omën kaö pöt wëwëeta ngön këëta pep pöp ngaanëër kutömre yang won wiaan wakaimaup. Ten piin kat wiak tenim itöök itenak moresring moröak pël ëaut yak tekeri wesak arën ök niaim. 2 Wëwë këëta pepap tekeri orö rëen itenaut. Yakök wëwë kosangta pepapön war wesak ök niaim. Wëwë kosangta pep pöp Pepapring wakaimaupök tenim naë tekeri oröön itenaut. 3 Ten itenak kat wiak pël ëäkök arënta ök yeniak. Ar kat wiin tiar lup kopëtëmer sak Pepere pim Ruup Yesu Kristooring lup kopëtëmer sak öpenëak ök yeniak. 4 Pël ëën tiarim naë ërëpre sawi kësang pan oröak wiaapna yak ngön epët retëng ë yaningk.

Tiar ëwaatak öpa

5 Yesuu naëaan ten epël kat wiak ök yeniak. Anutu pi ëwa pepap yak pim naë ëwa pëënë wia. Koö nent pim naë wi naön. Won pan. 6 Tiar koutak wë Anuturing lup yal menak wë pël apena pöt kaar apenaat. Pël ëak ngön këëteta yok pangk wak naön ëëpenaat. 7 Anutu pi ëwaatak wë. Pötaanök tiarta ëwaatak wë pöt lup kopëtëmer sak wëën pim Ruup, Yesu Kristo, pim iitak tiarim utpetat kërë nuulaan kölam téak wë. 8 Tiar tiarimtën saun wonörö pël yak pöt tiarimtë lupöt morök yaalmë. Pël ëën ngön këët tiarim lupötë wi naön yaë. 9 Anutu pim ngön ëa pöt kë rëak wotpil yaniwesaup. Pötaanök tiar tiarim saunat war wesak yemoolak pötak pimtök tiarim utpetatë songönte ent ë nuulëak kölam yaniwas. 10 Tiar tiarimtën utpet nent naën yaaurö pël yamëem pöt Anutuu ngön niia pöt wa kaar weseim wë piin kaar yaaup pël yemak. Pël ëën pim ngönte tiarim lupötë wi naön yaë.

2

Anutuu ngönte ngaarëk yeweem pim naë öpa

1 O nem ruurö, ar saunaring önganëak ngön epët retëng ë yaningk. Ën arim naë namp utpetat yaë pöp tiarim kaamököp, Yesu Kristo, wotpilëp, Pepapë naë tiarimëën ke urak kimang më yaë pöp wë. 2 Anutuuk tiarim saunat ent elniipna yak puuk tiarim kangir wel wiaup. Pöt tiarimënt won, yangerakë omën pourö tiarim saunat waup. 3 Tiar Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötak piin ëwat wë pël kön këëkë wiaapenaat. 4 Ën omën namp pi, “Ne Anutuun ëwatëp,” pël aimeë pim ngönte ngaar naön öpena pöpön, “Pi kaar omnamp, ngön këët pim lupmeri wonöp,” pël apenaat. 5 Namp pi Anutuu

ngönta ënëm ëëpna pöp pi Anutuun lup sant kë elmëëpnaap. Tiar Anutuu naë rë olëak wë pël kön këëkë wiipena pöt epël ëëpenaat. ⁶ Namp pi, “Ne Anutuu naë rë olëak wë,” pël apna pöp pi Yesuu wëaul wëën pangk ëëpnaap.

Ngöntre kar rëak ëwaatak öpa

⁷ Nemorö, nem ngön retëng ë yaningk epët ngolöpët won, arim ngönën ngës rëak kat wiaurek rë nuulaut. Ngön ngaan kat wieima tapët kaalak ök yeniak. ⁸ Pël ëak retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. Ngön kosang ngaan wia pipët peene Yesuu naëre arim naë poutepar kë yaëën ityaangk. Pël yaëën kout won yesën ëwa këët oröak wia. Pötaanök songön pouteparëënök ngön kosang ngaan wiaut peene retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. ⁹ Omën namp pi pimtën, “Ne ëwaatak wë,” pël aimeë pim karipön kööre tok yaalmë pipop pi om koutak wë. ¹⁰ Ën namp pim karip lup sant yaalmë pipop pi ëwaatak wë. Pötaanök omën nentak elmëën nengentiipan. ¹¹ Pël ëaap omën pim karipön kön utpet yemowi pipop pi koutak wë. Pötaanök köö pötak pim itöörar ngep elmëën pim sëpnaalën itnaangkën yaë.

¹² Nem ruurö, Kristoën yak Anutuuk arim saunat ent ë nuulëaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. ¹³ Peparö, ar Omën ngaan kutömre yang won wiaan wakaima pöp, Anutuu Ruup piin ëwat wë. Pötaanök ne ngön epët retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Seten il mowesaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. ¹⁴ Ruurö, ar Pepen ëwat wë. Pötaanök ne pep epwer retëng ë yaningk. Peparö, ar Omën ngaan wakaima pöpön ëwat wë. Pötaanök epwer retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Anutuu ngönte arim lupötë wiaan weëre kosang ëak Seten il wesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk.

Tiar yangaakë omnantëël lupre könöt wiak öngan

¹⁵ Ar yangaakë omnantëël arim lupre könöt wiak önganok. Namp pi pim lupmer yangaakë omnantëël rë olëak wë pipop pi tiarim Pepapön lup sant naalmëën yaë. ¹⁶ Yang omnaröa yaautön tiar ëwat wë. Yangaakëlaan omnant koröpöökë kentre kaur yaautre itöök itenak kent yaautre pitëm omnant wiewëautëën wak isak yaaö pipot Anutuu naëaan wonöt. Pipot yangaakëlaanöt. ¹⁷ Yang epërere omnaröa omën kentre kaur yaaö pöt seim së won sëpnaat. Ën Anutuu ngönte kat wiak ngaarëk öpna pöp pi om wakaim öpnaap.

Kristoën kööre tokörö oröak wë

¹⁸ Nem ruurö, akun kaöet temanöm yes. Ar ngaan Kristoën Ngaap orööpnaat pël aan kat wiaurö. Peene pim ngaarö selap oröak wë. Pötaanök tiar, “Akun kaöet temanöm yes,” pël yewas. ¹⁹ Nga porö tiar sëp niwesaut. Pël ëaap pit porö tiarimörö won. Tiarimöröak ëanëën tiarring wëan tapön. Pit tiar sëp niwesa. Pötaanök, “Pit maimarö yak tiar sëp niwesaut,” pël yewas. ²⁰ Ar pöt Ngëëngk Pulö waurö. Pötaanök ëwattaring wëaurö. ²¹ Ar ngön këët köpël wë pël weseë ne pep epwer retëng ë nangingkën. Won. Ar ngön këët kat wiak kaar epot ngön këëta naëaan wonöt pël yewesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk. ²² Talëp kaar omnamp? Omën namp pi Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup won pël yema pöp pi kaar omnamp. Omën pöp pi Pepapre Ruup kasëng menak Kristoon kööre tok yaalmë pöp Kristoën Ngaap. ²³ Omën namp pi Yesu kasëng yemangk pöp Anututa kasëng yemangk. Ën namp Ruupön ping wesak yema pipop Pepapta yeö. ²⁴ Ngaanëër ngönën ngön ök niain pöt olanganok. Wak ön. Pël ëënë pötak Pepapre Ruup arring wëën önëët. ²⁵ Pël ëën Kristoë wëwë kosang tiar nimpënëak niia pötak önëët.

Ngëëngk Pulöök ngön këëten ök niain wë

²⁶ Lup wa irikor elniipënëak yaë pöröaan kasiinök ngön epët retëng ë yaningk. ²⁷ Ar pöt, Kristoë naëaan Ngëëngk Pulö waurö. Pël ëën pi arring wëën ar omën nampök omnant pet elniipënëak nemaan yaaurö. Pulöök omën pout pet yaalni. Pipot kaar won, yaapöt. Pötaanök pulöökë ök yenia pipël Yesu taintaë wak ön.

²⁸ Nem ruurö, ar Kristoorng ön. Pël ëën ënëmak pim tekeri sa rëëpna akun pötak tiar ëö nasëngan. Pim ëöetak kosang sak tauaapenaat. ²⁹ Ar piin wotpil wë pël weseë itaangkën omën namp wotpil tapël wëën pöt Anutuu ruup pël wasën.

3

Tiar Anutuu ru sak wë

¹ Kat wieë. Pep pi lup sant maim nal elniak pim ru niwesa. Yaap, tiar Anutuu ruurö. Omën ngönën wonörö pit Anutuun köpël wë yak tiarënta köpël yaë. ² O nem ngöntörö, tiar yaap peene Anutuu ru sak wë eporö. Tiarim ënëm öpena pöten köpël, om epël kön yawi. Wë ënëmak Kristo orö rëëpna pötakök piin itenak pim ök sëpenaat. ³ Pötaanök omën piin kor wëaurö tiar Kristoë kölam wë pöl lup kooë katëp ëak kölam wakaim öpenaat.

⁴ Namp pi utpetat yaë pipop Anutuu ngön kosangët wa yoola. Ngön wa yoolëa pötak saun këët. ⁵ Ar ëwat wë. Kristo pöp saun wonöpök tiarim saunat won nuwasëpënëak oröaup. ⁶ Omën Kristoorng wë pöp utpetat naën yaë pipop. Ën utpetat yaaö pipop pi Yesuun itenak ëwat nasën wë.

⁷ O nem ruurö, omën naröak lup irikor elniipënëak yaan kat mowiinganok. Omën wotpil yaap pi Yesuu wëaul wotpil wëaup. ⁸ Nganëër Setenök utpetat ngës rëa. Pël ëaupök utpetat ë om seim wë. Pötaanök omën namp utpetat yaë pipop Setenë omnamp. Anutuu Ruup pi pöt, Setenë utpet yaë pöt wa moolapënëak oröaup. ⁹ Pötaanök namp pi Anutuu ru sak wë pöp pi utpet naën yaaup. Pöt pi Anutuu naëaan wëwëeta weëre kosang wak wë pötaanök. Pi Anutuu ru sak wë yak utpetat naën yaë. ¹⁰ Anutuu ru sak wëautere Setenë ru sak wëauta këët epël tekeri sëën itaampenaat. Omën wotpil naön yaë pöp pi Anutuu ruup won. Ën namp pim karurö sant nemowasën yaë pöpta Anutuu ruup won.

Tiar neneraan lup sant ëëpa

¹¹ Ar nganëër neneraan lup sant elmëëpena ngön epët kat wieimaurö. ¹² Tiar Keen pim kanöök sëngan. Pi Setenë ru sak pim nangap mënaup. Pöt tol ëënak wasnganok. Pim yaaut utpet, ën nangapë yaaut wotpil ëa. Pötaanök mëna. ¹³ Karurö, ar ngönën wonöröak kööre tok yaalniin yaan sënganok. ¹⁴ Tiar tiarim karurö lup sant yaalmë pötak weleta kanö kasëng menak wëwë kosangtakël el menan pöt ëwat wë. Ën omën namp pi pim karipön lup sant naalmëën yaë pipop weleta kanöökël om wë. ¹⁵ Namp pi pim karip këëpöt mowasën pöt omën yamëngkaupë ököp. Omën ke pilëpë naë wëwë kosangët wi naönöp pël yewas. ¹⁶ Tiar lup sant pöta këët epël tekeri wasën ëwat saut. Kristo pi pim wëwëet këëpöt wesak tiarimëën wel wia. Pötaanök tiarta tapël tiarim karuröaan wëwëat këëpöt wasëpa. ¹⁷ Omën namp pim urömat selap wiaanok kom ëak pim kar ngöntök yaap nemangkën yaë pipop pi Anutuun lup sant naalmëën yaë. ¹⁸ O nem ruurö, tiar lup sant yaaö pöt këm pëëntak anganëp, lup sant elmëëpenëak pöt könöökre moresiarökta mëmpa.

Tiar Anutuu ëöetak kosang tauaapenaat

19-20 Pël yeemak ngön kääta ênëm yeë pël wasëpenaat. Ên tiarim lupötök tiarimtën utpet yeë pël wasën pöt Anutuuk elniin pim ëöetak mayaap öpenaan. Pöt Anutu pi tiarim ök won. Pi tiarim kõnre lupötë kön yawia pöt il niwesaup yak omnant poutön ewat wë. ²¹ O ngöntörö, tiarim lupötök tiarimtën utpet naënëp pël wesak pöt Anutuu ëöetak kosang taupenaat. ²² Pël êak omën ke nentere nentaan Anutuun kimang maan nimpnaat. Pöt pim ngön kosangët ngaarëk wak pim kentöökë ênëm yeëan. Pötaanök pël elniipnaat. ²³ Pim ngön kosangët epël wia. Tiar pim Ruup Yesu Kristoon kön wi kosang weseimeë pim ök niia pöl tiarim lupötök neneraan lup sant elmëëpa. ²⁴ Omën namp Anutuu ngön kosangta ênëm yaë pöp pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. Anutuuk Pulö ningkën wë. Pël êen Pul pöök Anutu tiarring wë pöt pet elniin ewat yes.

4

Ngëëngk Pulööre pul kaarö

¹ Nemorö, omën selap, “Ne Anutu ngön yaaö omnamp,” pël kaar yaaurö yang poutë wë. Pötaanök, “Anutuu, Pulö neering wë,” pël yaauröa ngönöt wa yaap wasnganak. Pit pul pitëm lupötë wë pö ökre was êak Anutuu naëaanörö ma won pöten itaampun. ² Ar Anutuu Pulö epël tekeri wasën ewat sënëët. Omën namp pi, “Yesu Kristo pi omën sak yangerak oröaup,” pël aan pöt ar piin, “Pulö Anutuu naëaan waup,” pël wasënëët. ³ Ên namp, “Yesu omën sak yangerak oröaup,” pël naën êen pöt piin, “Pulö Anutuu naëaan naönöp,” pël wasënëët. Pipop Kristoën Ngaapë pul wa tapö waup. Ngaan, “Kristoën Ngaap orööpnaat,” pël niak pöpök oröak wë.

⁴ O nem ruurö, ar Anutuu ru sak wë. Pötaanök pim Pul arring wë epöök Seten omën ngönën wonöröaring wë pipop il yemowasën yak arökta kaar omnarö il yemowas. ⁵ Kaar omnarö pit yangerakaanörö. Pötaanök yangerakë omnantëel ya. Pël êen yangerakaan omën ngönën wonörö pit kat yawi. ⁶ Tiar pöt, Anutu ruu sak wë. Omën Anutuun ewat wë pöp tiarim ngönöt kat yawi. Ên Anutuu ru sak naön yaaö pöp pi tiarim ngönöt wa yoola pipop. Ke pil piptak Pul ngön këët tekeri yewesa pööre pul kaarkaarö piarpim këët tekeri yesën ityaangk.

Anutu pi lup sant yaauta pepap

⁷ Nemorö, tiar neneraan lup sant ëeim öpa. Lup sant yaaö pöt Anutuu naëaante. Pötaanök omën namp lup sant yaautaring wë pöp pi Anutuu ru sak piin ewat wë. ⁸ Anutu pi lup sant pepap. Pötaanök omën namp pim karuröen lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutuun köpël wë. ⁹ Anutu pim Ru kopëtapök tiar wëwë koir nimpënëak wes mëen yangaak oröa. Pötak pim lup sant elnieim wë pöt pet yaalni. ¹⁰ Anutu pim tiarën lup sant elnieim wë pöt epël pet yaalni. Tiar Anutuun lup sant naalmëen ëaut. Puukëer tiarën lup sant elniak pim Ruup wes mëen yangerak oröak tiarim saunat ent elniipënëak wel wia.

¹¹ O nem ngöntörö, Anutuuk tiarën lup sant kësang ke pipël yaalni. Pötaanök tiarta neneraan lup sant tapël ëëpa. ¹² Omën nampök Anutuun itnaangkën ëaut. Tiar neneraan lup sant yaalmë pötak Anutu pi tiarring wë. Pël êen tiarim Anutuun lup sant yaalmë pöt kaö sëpnaat.

¹³ Pi pimtë Pulö tiar ninaup. Pötaanök, “Tiar piiring wëen pi tiarring wë,” pël këëkë kön yawi. ¹⁴ Pep pi pim Ruup tiar yangerakë omën pourö utpetetakaan kama niöpënëak wes mëa. Pël ëaup ya pöt yamëngkën ten itenaut yakök war wesak ök yeniak. ¹⁵ Pötaanök omën namp Yesuun, “Pi

Anutuu Ruup,” pël ya pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁶ Anutu pim lup sant kësangët tiarimëen elnia pöten kön wiak kön wi kosang yewas.

Anutu pi lup sant yaauta pepap. Pötaanök omën namp lup santtaring wë pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁷ Tiarim Anutuun lup sant yaalmëaut epël eëpenëak kaö yes. Pi tiar omën pourö akun kaöaöök ngön yaatak niulëen kas naën eëpenëak kent yaë. Tiar Kristo pim wë pöl yangaak eprek wë. Pötaanök Anutuu eöetak kosang sak taupenaat. ¹⁸ Tiar nampön lup sant yaalmëem pöt piin kas naalmëen yeë. Pötaanök lup sant yaaö pöt kaö sak kas yaaut rokot ë yoola. Kas yaaö pöta songönte epët. Omën namp pi utpetatë kangutön öpënëak ewat wë pöl kas yaaup. Pötaanök omën pim utpetatë kangutön kas yaaö pipop pim Anutuun lup sant yaaut oröak kaö nasën wieëa pël apenaat.

¹⁹ Anutuuk wet rëak tiar lup sant elnieëa. Pötaanök tiar lup sant pötaring wë. ²⁰ Ën omën namp pi, “Ne Anutuun lup sant yaalmëaup,” pël yeemak pim karipön kaaö yaalmë pipop kaar omnamp. Pim karipön itneëak lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutu ëlëepöpön lup sant naalmëen yaë. ²¹ Yesu pim ngön kosangët epël wia. Omën Anutuun lup sant yaalmëa pöp pim karipönta lup sant elmëep.

5

Yangerakë omnant il yemowas pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët

¹ Omën Yesuun pi Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pöt yaap wesak wë piporö pit Anutuu ru sak wë. Pël ëak pit Pepapön lup sant yaalmëem pim ruuröenta yaalmë. ² Tiar Anutuun lup sant elmëak pim ngön kosangta ënëm yeemakëër Anutuu ruuröen lup sant yaalmë pël kön wiipenaat. ³ Pöt tiar Anutuu ngön kosangta ënëm yaalmë pöt piin lup sant yaalmë. Pim ngön kosangta ënëm yaaö pöt könöm wonte. ⁴ Anutuu ru sak wëaurö pit kosang sak yangerakë omnant ent ë yemoola. Tiarim pël yeë pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët. ⁵ Talëpök yangerakë omnant ent ë moalapën? Omën namp Yesuun Anutuu Ruup pël kön wi kosang yewas pipopök ent ë yemoola.

Anutuuk Yesuu ngönte war wesak niiaut

⁶ Yesu Kristo pi omën nampök i yaaptaring momëen këra yetaprak pim omën iit il olapënëak oröa. I yaaptaring pëen momëepënëak won, omën iiteta il olapënëak oröa. Pulö pi ngön këeta pepap. Pötaanök pi Yesu Kristoë ngönte war wesak ök niaim wë. ⁷ Omën nentepar nent epteparök Yesuu ngönte war wesak ya. ⁸ Pulöore i yaapëtere omën iitere pël ëak pit omën nentepar nent pipotök pitëm ngönte kopëtet. ⁹ Tiar omnaröak ngön ök aan kat wi yeëp. Anutu pim ngön ya epotök omnaröaat il yemowas. Anutuu ngön pötök pim Ruupön ök niaim wë. ¹⁰ Namp Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pipop Anutuuk pim lupmerën ök yema pötenta kat wiak kosang yewas. Ën namp Anutuun kön wi kosang newasën yaë pipop pi Anutu pim Ruupëen ngön këët ök niia pötenta kön wi kosang newasën yaë. Omën namp ke pipëlöpök Anutuun kaar omnamp pël ya. ¹¹ Wëwë kosangta ngön këët Anutu pim ök yenia epët. Pi wëwë kosangët ninaut. Ën wëwë kosangta pep pöp pim Ruup. ¹² Omën Ruupë naë rë olëak wë pipop pi wëwëetak wë. Ën namp Anutuu Ruupë naë rë olëak naön yaë pipop pi wëwëetak naön yaë.

Tiar wëwë kosangtak wë pöten kön wiipa

¹³ Ar Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pöröak wewë kosangtak wë pöten ewat sënëak ngön epët retëng ë yaningk. ¹⁴ Tiar epët ewat wë pötaan Anutuu ëoetak kas naëngan. Tiar pim kentöökë ënëm yeemak omën nentaan kimang mepena pöt pi tiarim kimangöt kat wiipnaat. ¹⁵ Pi tiarim kimangöt kat yawiaup pöt ewat wë. Pötaanök omën nentaan kimang mëëaut yaningk pötenta ewat wë. ¹⁶ Omën namp pi itaangkën pim karip utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë sal nent yaëën pöt pi Anutuun pim karipëën kimang maan wewë kosangta kanöök wa moulmëëpnaat. Omën utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë salte yaë pipopön yeniak. Utpet ke nentere nent omnarö es parëaöökël wes yamëaut wia pötëël kimang manëak neniaan. ¹⁷ Omnant utpet yeë epot saunaring pëënëët. Pël ëaap saun nant es parëaöökël nasënganëët.

¹⁸ Tiar epël ewat wë. Anutuu ru sak wëaup pi utpetat naën yaaup. Anutuu Ruupök ngarangk yaalmëën Setenök pi namööpan.

¹⁹ Tiar epël ewat wë. Tiar Anutuu ru sak wëën ngönën wonörö pit Setenë iri wë.

²⁰ Tiar epël ewat wë. Anutuu Ruup puuk irëak tiar Anutu këëpön ewat sëpenëak kön nina. Pël ëën tiar Anutu këëpre Ruup Yesu Kristo piaripring wë. Pi Anutu këëp, wewë kosangta pepap. ²¹ O nem ruurö, ar omp ak kaarkaaröro kasëng meneë.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

2 Son

Yesu wel wiak kutömweri seën wë krismaki 60 pöta ök won seën Sonök pep epwer kak nerek ingre mor sauröaan retëng ëa. Naröak kön wiin pi öng nampëen retëng ëa. Ën narö selap kön wiin ingre mor sauröaan pël ëa. Sonök pit neneren lup sant elmëere kaar omnaröa ngönötëen ngarangk ë pël ëëpënëak mëëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1-3

Lup sant yaauta ngönte 4-6

Ngönen kaarötëen pepanöm ngönte 7-11

Ngön mëët 12-13

¹ O ingre mor sa, Anutu pimtëen wesaurö, ne ngönënë wotöök nampök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Ne yaap pan arën lup sant yaalni. Pöt nemënt won. Ngön këet kat yawiaurö pitta ten pourö lup sant yaalni.

² Ngön kë tiarim naë wia epët om wiakaim wiaapnaat. Pötaanök arën lup sant yaalni.

³ Tiar ngön këetere lup santtaring wëen Anutu Pepere Ruup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre yakömre mayaap pöt tiarim naë wiaap.

Tiar lup sant yaautaring öpa

⁴ Arim naëaan narö Pepa ngön këet tiarën ök niaaö pöt kat wiak ënëm yaë pël aan kat wiak ya kë saut. ⁵ Ingre mor saurö, kaalak ök yenia. Tiar neneraan lup sant ëëpa. Ngön kosang epët ngolöpët won, ngaanëer kat wieimaut.

⁶ Lup sant yeë pötak Anutuu ngön kosangta ënëm yeë. Tiar ngaanëer ngön kosangtak lup sant ëëpena epët kat wiaut. ⁷ Kaar omnarö selap pan oröak yang poutë wë. Pit Yesu Kristoon, “Pi omën sak naaröönöp,” pël yaurö. Pötaanök nampök ngön ke pëlte yaan pöt pi kaar omnamp, Kristoën Ngaap, pël wasëpenaat. ⁸ Ngarangk këëkë ëen. Pël yaëen arim ya yamëngk pöta këet, nent kö nasëpan, pout önëët. ⁹ Omën namp pi Kristoë ngönte taintaë wak naön ilap riak ngön maimetaring irikor yaë pipop Anutu piiring naön yaë. Ën namp Kristoë ngönte taintaë wak wë pipop Pëpapre Ruup pouwaar piiring wë. ¹⁰ Pötaanök namp pi arim naë wais oröak Yesuu ngönte won, maim nent ök yeniaan pöt omën pöp koirak arim kaatë së ulmëak yoöre ërëp manganok. ¹¹ Omën namp kaar omën pöpön yoöre ërëp mëak ompyaö yaalmë pipop pi omën pöpë ya utpet pöt kaamök yaaup.

Ngön mëët

¹² Ne arën ngön kësang ök niamaatak pepatë retëng ëëmaaten kaaö. Nem kentöök naë wais arring ngönnöngön ëak ërëpsawi kaö ëëpenaaten kent yaë.

¹³ Ingre mor sak nem naë wëen Anutuuk pimëen yaö wesaö eporö, pit niin yowe yenia.

[Yok pi tapët.

Ne arim pëpap, Son.]

3 Son

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krimaki 60 pōta ök won sēen Sonök pep kot epwer omēn namp yapinte Kaias pimēen retēng ē mena. Pep epwer pōt Kaiasēn yaya mēak Taiotrepisē utpet ēautaan pepanōm mēea.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1-4

Kaiasē ngōnte 5-8

Taiotrepisre Temitrias pōaarē ngōnte 9-12

Ngōn mēēt 13-15

¹ O Kaias nemop, ne ngōnēnē wotōök nampök pep epwer nimēen retēng ē yaningk. Ne niin lup sant yaalni.

² Nemop, ne nimēen Anutuun kimang yemak. Ni könre lup ompyaō wēen pi tapēl omnant nim yaen pipot ompyaō sēere nimēntta kēlangōnre yauman won omēeten kent yaalnē. ³ Kar narōak nim naēaan wais ni ngōn kēeta ēnēm yaen pēl neeaut. Pēl ēen ne kat wiak ērēpērēp kēsang ēaut. Yaap, nim ngōn kēeta ēnēm yaen pōten ne ēwat wē. ⁴ Nem ruurō pit ngōn kēeta ēnēm yaēen pōt ne ya kē yes. Omēn muntatēen ya kē yesa pōtak il newaspan.

Kaias pi ya ompyaō mēneima

⁵ Nemop, ni ingre mor saurō ompyaō yaalmēan pōt, nimtē naēaanōrō pēen won, kamaatēaanōrōeta yaalmēan pōt ompyaō. ⁶ Omēn pōrōak nim pitēmēen lup sant elmēauten ten ingre morōrōen ök niaan kat wiaut. Pōtaanōk ni Anutuun kōn wieē karurō kan kourakēen kaamök elmēak wes mēemē pōt ompyaō. ⁷ Pit Yesu pim yaat mēmpō yesem ngōnēn kōpēlōrōa naēaan sum naōn yaaurō. ⁸ Omēn ke pilōrō pitring top ēak ya mēmpnaan kaamök elmēēpa. Pēl ēen ngōn kēet ulōl sēpnaan.

Taiotrepis pi utpet yaaup ēn Temitrias pi ompyaō yaaup

⁹ Ne ar ingre morōrōaan ngōn nent retēng ēaut. Pēl ēautak Taiotrepis pi arim wotōök ōpēnēak yaaupök nem ngōnte kat nawiin yaē. ¹⁰ Pōtaanōk ne arim naē wais orōak pim wēwēeta ngōnte amaat. Pi nemēen ngōn ke nampōt paspas yaaup. Pēl ēak pōt pēen won. Pimēntta ingre mor sa narō ka nantēaan waisēn pim kaatak wa naulmēen yaaup. Pēl ēen omnarōak pitēm kaatē wa ulmēen pōt nga mēak omēn pēl ēa pōrō ingre morōrōa naēaan waō ē yamēaup.

¹¹ O nemop, ni omnarō utpetat yaēen ēnēm elmēengan. Ni omēn ompyaut wēl ēak ēem. Omēn ompyaō yaē pipop Anutuu omnamp. Utpetat yaē pipop Anutuun kōn nawiin yaē. ¹² Omnarōak Temitrias piin ping wesak ya. Pi ngōn kēeta ēnēm yaēen wēwē ompyaō pōt tekeri yes. Pēl ēen nookta piin ping wesak yak. Ar neen ēwat wē. Nem ngōn epēt yaapēt.

Ngōn mēēt

¹³ Ne niin ngōn kēsang ök niamaatak pepatē retēng ēēmaaten kaaō. ¹⁴ Nem kentōök teēntom pan naē wais niiring ngōnngōn apēaaten kent yaē.

¹⁵ Ni mayaaptaring ōm. Omēn ngōntre kar eporōak yowe yenia. Ēn nuuk nem yoōre ērēp epēt ngōntre karurōen mam.

[Yok pi tapēt.

Ne nim pepap, Son.]

Yut

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 50 pōta ök won sēen Yut, Yesure Sems piarpim nangapök ingre mor saurō kosang sak ngönēn omēn kaarōra ngönötēen ngarangk ēēpēnēak pep epwer retēng ē mena.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs rēaut 1-2

Ngönēn kaar yaaurōa ngōnte 3-16

Kön wi kosang yewesauta ngōnte 17-23

Yaya mepena ngōnte 24-25

¹ O Anutuu ru sēnēak yaō niaurō, ne Yut, Yesu Kristoē inēen ruup, Sems pim nangap, nook pep epwer retēng ē yaningk. Tiarim Pepap Anutuuk lup sant elnieim wēen Yesu Kristook ngarangk yaalniin ompyaō wē.

² Anutu pim ya ngēsre mayaapre lup sant pöt ningkēn arim naē ulōl sak wiaap.

Omēn ngönēnēen kööre tok yaaurōa ngōnte

³ Kar panēērō, Anutuuk tiar utpetetakaan kama nuweim öpna pōta ngōnte wet rēak arimēen retēng ēēmēak kön wiaut. Pēl ēaupök peene pöt ar kosang wesak ngönēn arim wak wē pöt ngarangk ēak omēn ngön pöt kööre tok yaalmēaurōa ngön kaarōt ke ur olanē yak retēng ēēmēak kön yawi. Ngönēn pöt Anutuuk ngaan pim omnarō mangkēn arim naē orōon wak wē pipēt. ⁴ Nem peene ngön epēt retēng yeē pōta songōnte epēl. Omēn Anutuu ngön wa yoolēa pörō pitēm utpet yaaut ēlēp wiak ingre morōrō arim öngpök ilēak arim könōt irikor elnieim wē. Anutuuk tiar komre kolap elniak utpetat kērē yoola ngön yaap pöt irikor ēak epēl yeniaurō. “Anutuu pēl yaalniāō pōtaan ar yok pangk öngre omp nga ēēnēt. Pēl yaēen kaalak ompyaō niwasēpnaat,” pēl yenia. Pit ngön kaar pöt yeniem Aköp Yesu Kristo tiarim Kaōap pasēng yemengkaurō. Omēn pörō Anutuuk ngaanēēr utpetatē kangut kēsang pan mampēnēak mēea.

⁵ Nem peene niama epēt ar ēwat sak kat wi pet iraurōen kaalak ngölöp wes niamaan yeē. Ngaanēēr Israel omnarō Isēp yangerak kēlangōn kat wieim wēen Anutuuk ent ē moulmēak yang munterekē mēsak sa. Pēl ēen ēnēmak narō piin kön wi kosang newasēn yaēen pörō mēn wel mowia. ⁶ Ēn enselōrōenta kön wieē. Pit narō Anutu pim ya mēmpēnēak yaō elmēa pöt mēneim naōn pitēm wēarek sēp wesaurō. Pēl ēen Anutuuk pit sasa wii par ēak koutak moulmēen akun kaōaōök ngön yaatak moulmēak kangut mampnaataan kor wē. ⁷ Sotomre Komora ka kepōn kēsang pōōarre munt kot naē wieēa pōtē ēa pōtenta kön wieē. Omēn pōrek wēāō pörōeta enselōrōa utpet ēa pöl eima. Pörō pit öngre omp nga yeem ompörōak omp karurōaring utpet ke tapöpōt ēeima. Pēl ēēnak Anutuuk es kosangwesi wes mēen sasa koutak won sa. Pōten tiar itenak, “Utpet ēēpena pöt, Anutuuk kangiir tapēl elniipnaat,” pēl wasēēt.

⁸ Pēl ēēpenaatak omēn arim naē ēlēp ilēak wē piporō utpet ke tapēl yaaurō. Pitēm wangar nentere nent mena pōtēēl utak mēak omnarōaring utpet yeem pitēmtē wēwēat utpet wesak omēn wa ngangaēēt yaaurō. Pēl yeem Aköp ngep elmēak kutömweri ēwaatak wēaurōen utpet wesak yamēēaurō. ⁹ Enselōrōa wotōököp, Maikel, ngaan Setenring Mosesē sokuraan nampnampōn ngön kosang yamēem Setenēn utpet wesak nemaan om epēl mēea. “Aköpök kangiir nga niapnaat,” pēl mēea. ¹⁰ Pēl ēautak omēn arim öngpök ilēak wē piporō omnantē songōnōt köpēl wēak köntak utpet wesak yamēēaurō. Pēl yeem pitēm omnant yaaut pol reraurōa köntak yaē pöl yaēen pitēmtē yaautök utpet

yemowas. ¹¹ Yakömpe. Pit tol ëëpën? Pit omën ngaan wakaima eporöa ökörö. Keen pim utpet ëa kan tapöök yes. Pelam pi monat öpënëak omnaröen utpetat ëëpënëak mëëa pöl yaë. Ën Kora pimtën wak isak ëak Mosesë ngönte wa olaan Anutuuk mën wel wia pöl elmëëpnaarö.

¹² Omën piporö wais oröak kaömpe animautön kent ëën ëö köpël arim lup kopëtemer sënëak wa rongan yaaut utpet yewesaurö. Pitëm omnant yaaut mos ëak omnarö kaamök naalmëën yaë. Pötaanök kepilöt kentöök ilak yamëën kopi nepelën yaë pöta ökörö. Ën nent, këra nant ulöp akunatë nautön yaëen omnaröak songönöt kama ti olaan umön rë yes pötë ökörö. ¹³ I maaté möön këkoot yaarö pöl pit utpet yaëen pitëkaan ëö yaaut yaaröön ityaangk. Ën nent, pit ari nantë mop teköök wa wasëpënëak moulmëautök uröt sëp wesak kontak unak wireim wë pötë ökörö. Ke pil yaaurö Anutuuk kaare yang koö utpet panë olëauren yaö elmëën pörek wakaim öpnaarö.

Utpet yaaurö kangut öpnaat

¹⁴ Omën utpet ke pëlörö Atam pim kurmentëkaan orö yewaisem wais Inok pi 7 pöpök tektek ngönöt pitëmëën epël ëa. “Kat wieë. Aköpring pim ensel ngëëngkörö kësang pan waisëpnaan yaë. ¹⁵ Pël ëak omën pourö ngön yaatak nulëak kom elniak omën pi kasëng menaurö pitëm ya utpet mëneimautre piin utpet wesak maimautaan kangut mampnaat.” ¹⁶ Omën arring irikor ëak wë puorö pit kaaö ngön aöre omën nant pitëm naë yaaröön lup mëmpö pël yeem pitëmtë kentre kauratë ënëm yaaöre pitëmtën wak isak ëak omën karuröa omnant öpnaataan wiap sësë mëak wa ëpre wer yaaurö.

Wa korkor ngönte

¹⁷ Nem kar panëërö, ar tiarim Aköp Yesu Kristoë ngön yaaö omnaröa omnant orööpnaaté ngön ök niama pötön kön wieim ön. ¹⁸ Pöt pit epël ök niaimaut. “Ënëmak, akun kaöaö temanöm yesën omën narö oröak Anutuu ngönten ökre was ëak piin kön nawiin pitëmtë kentre kauratë ënëm ëëpnaat.” ¹⁹ Omën ke pilörö pitök ingre morörö ar komkap yaalni. Pit yangerakë omnantëen kön wieimëë Anutuu Pulö naön, won wë.

²⁰ Nemorö, ar pöt epël ëën. Anutuu ngön arim kön wi kosang yewesa pöt kön wieë arim lupöt kosang wesak Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak piin ök maim ön. ²¹ Anutuuk ar lup sant yaalni pötaan lup sant pöt önëëtaan pim naë ön. Pël ëëë tiarim Aköp Yesu Kristoë yaköm elniak wëwë kosangët nimpna pöten kor eim ön. ²² Omën Kristoë ngönta songönten ëngk ma e yewesauröen yaköm elmëën. ²³ Ën omën narö es parëaöökë kanöök yesën pöt es kotpanëën kaamök elmëak kama möön. Ën narö pitëm koröpöökë kentre kauratë ënëm ëak utpet yaëen yaköm elmëak tapël kaamök elmëën. Pël yeem pitëm utpet yaautök utpet niwasën arta tapël ëënganëen ngarangk ëak utpet pötön kas ëën.

Anutuun yaya mepenaata ngönte

²⁴ Anutu pi weëre kosangringëpök ngarangk elniaan wiap sak utpet naëngan. Ëwa pepap pimtök kaamök elniaan pim ëöetak saun won, ërëpsawiarng önëët. ²⁵ Anutu pöp pimënt wëaö tapöpök tiarim Aköp Yesu Kristoë ompyautaan utpetetakaan kama yanuwaup. Pötaanök pim yapnte wak isak mepa. Pimtokëër tiarim kësang mowasën wotöök sak wë, pim weëre kosangö om wiaap. Pimënt tapöpök ngaanëër wakaimaupök, peene wë, om wakaim öpnaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Yut.]

Ēnēma Ngönte

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 60 ma 65 pōta ök won sēen Sonök ingre mor saurōaan retēng ēa. Ingre mor saō porōa Yesu Kristo pi Akōp pēl wesa pōtaan kēlangōn kat yawiem Sonök kosang sak öpēnēak kent ēa. Son pi kus nent yapinte Patmos pōtak wii kaatak wēen Anutuuk wāngarōtē yemangk pōl elmēak omēn ēnēm orōöpnaatōn pet elmēa. Wāngar pōtē kēlangōn kēsang yaarōon Yesuuk Setenre kōöre tok muntarō il mowesak piin kon wi kosang yewesaurō kutömre yang ngolöpōtē öpēnēak pet elmēen ök niia.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-20

Ingre mor saō ka 7 pōtēerōaan retēng ēa 2:1-3:22

Pepewer pesōm ēak wii 7 tēauta ngōnte 4:1-8:1

Kuup 7 pōtē ngōnte 8:2-11:19

Kamal kēsangēpre animāō nga ngaawaarē ngōnte 12:1-13:18

Wāngar ke nentere nent mena 14:1-15:8

Anutuu omnarōaan ya sangēn 7 pōtōn itena 16:1-21

Papilon kaō utpet wasēn Seten kēlangōn kat wia 17:1-20:10

Ngōn ya kēsangēt orōöpnaat 20:11-15

Kutömre yang ngolöpōtre Yerusalem ngolöpō 21:1-22:5

Ngōn mēēt 22:6-21

¹ Ngōn epēt ngaanēer elēep wiakaimautak Yesu Kristook tekeri wes wia. Ngōn epēt Anutuuk Yesuun pim inēen ruurōen omnant akun wali nasēn wiaan orōöpna pōtōn tekeri wasēpēnēak pet elmēa. Pēl ēen pim ensel namp wes mēen ne Son pim inēen ruupōn ök neeaut. ² Ne Sonök omēn pōtōn itenak Anutuu ngōn ök neeaōre Yesu Kristoē omnant tekeri wes nenaō pōtenta poutōn ök yeniak.

³ Omēn namp ngōn kē orōöpna epēt ngōnēnē wa toptak sangk kelēpna pōp ērēpērēp ēēpnaap. Ēn namp ngōn pep epweri retēng yeē epēt sangk yekelēn kat wiak ngaarēk öpna pōpta ērēpērēp ēēpnaap. Ngōn pōta kēēt orōöpna akunet temanōm yes pōtaanök.

Sonök ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōaan pep retēng ēa

⁴ Ne Son nook ngōn epēt ingre mor saō Asia yangerak ka 7 pōtē wēaurō arimēen retēng ē yaningk. Anutu ngaan panēer wakaimaup peeneeta wē wakaim öpnaap piire Ngēēngk Pul Anutuu itōök ur pim wel aisēak ngarangk yaalni pōta naē wēāō pōök komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap. ⁵ Ēn Yesu Kristo puukta komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap. Pi wotpil wesak Anutuu ngōnte tekeri wes yaningkaupök wet rēak wewetakaan wāl ēak yang omp akōrōa kaō sak wē.

Pi tapōpök tiarimēen lup sant elniak tiarim kangiiir wel wia pōtak utpetatē öngpōkaan ent ē nuulēa. ⁶ Pēl ēak puuk niaan piiring kaō sak ngarangk eim kiri ar yaaurōa ök Anutu pim Pepapē inēen sak omnarōaan kimang yamēēaurō. Tiar pourō Yesu Kristo pim yapinte wak ngaarēk isak yemaan ngarangk elnieim öp. Yaap.

⁷ Kat wieē. Yesu pi kutöm kepilōtring wais orōōn omēn pourō itaampenaat, omēn pim wel wiipēnēak elmēa pōrōaring. Pēl ēak yangerakē omēn pourō piin itenak pitēm utpet elmēautaan kangut mampnaaten ya ngēs ēen ing kaō apnaat. Yaap pan.

⁸ Aköp Anutu weēre kosang pepap, ngaan wakaimaup peeneeta wē wakaim ōpnaap, pi epēl ya. “Ne tapōp wot réaupōk kaalak ēnēm remaap.”

Son pi Kristoon itena

⁹ Ne Son, arim karip, tiar Yesuring yal menak wēen Anutuuk wa ngaōōk nimēen kēlangōn kat wieimeē kosang sak wē. Nem Anutuu ngōnte ōk neeaōre Yesu Kristoē omnant tekeri wes nenautōn ōk yaautaan kōore tokōrōak Patmos kustak neulēaut. ¹⁰ Pēl ēen Sante, Akōpē akun pōtak Anutuu Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōōk nem naē orōōn ne kat wiin nem kasngaēlaan kuup nga ngōn naōōkē ya pōl ngōn ēak ¹¹ epēl ya. “Omnant nim itaampē epot pout pepeweri retēng ēak ka 7, Epesasre Sīmenaare Pekamamre Tiatiraare Satisre Pilatepiaare ēn Leotisia ka potē ingre mor saurōaan wes momēem.”

¹² Pēl yaan ne talēpōk nem kasngaēlaan ngōnaak yenēa pōten itaampa yak kaip ti itaangkēn es rampe koolōtōk ket ēa 7 ēak wieēa. ¹³ Pēl ēen ne itaangkēn namp es rampe potē tekarak wēa. Pōp omnampē ōk sak ulpēen wali el wesak sē ingesiariē il menaō namp mēak yepat koolōtōk ket ēa naō pim riperek rēēwarōk ēak wēa. ¹⁴ Pim kepōn epōt kōlam panēēp, int awang ēpre urōam lup kōlamōtē ōk. Ēn itōōrar pōt es wēlēngōōkē ōk panēōōrar, omnant omnarōa lupōtē wieēautōn ityaangkaup. ¹⁵ Ēn pim ing pōwesiarta aini ke nal nent yapinte paras pēl yema pōt es kēsangwesi ar ēak ompyaō wasēn simpelang yera pōta ōk yeēa. Ēn pim kēm ngōn pōmpel itē nga yaurem kuk ya pōl yeēa. ¹⁶ Pim mor yaapkēēwesi ari 7 ēak wali weēa. Ōp newerta nalaan nal nga panēēwer pim kēmtakaan orōak irēēa. Ēn pim kēere wot kante kētēpē nga panē yema pōl ēēa.

¹⁷ Ne piin itenak yaan sak imēn kōn sak kawī ngentiak sē pim ingesiariē naē ilēaut. Pēl ēēnak pim mor yaapkēēwes nem rangk nowiak epēl yenēa. “Ni kas ēengan. Ne wot réaupōk kaalak ēnēm remaap. ¹⁸ Kat wi. Ne wēwē pepapōk wēl wiak wal ēaup, peene om ōp wē wakaim ōmaap. Pēl ēēē welere wēl kakē kaō sak wē. Pōtaanōk nook kan pōwer tēak omnarō wal ē moulmēēmēak pōt pangk pēl ēēmaap. ¹⁹ Pōtaanōk nim omēn ityaangkēn epot retēng ēēm. Omnant peene epotre ēnēmak orōōpna pout pēl ēēm. ²⁰ Nim itaangkēn ari 7 ēak nem mor yaapkēēwesi wak wēan pōtre ēn es rampe 7 ēak wieēa pōt ngōn kepōn nent. Pōta songōnte epēt. Ari 7 pipot ingre mor saō ka 7 pōtē wē pōrōa ngarangkōrōen ya. Ēn es rampe koolōtōk ket ēa 7 pōt ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōen ya.”

2

Epesas kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹ Aköp es rampeetē tekarak wēaō pōpōk epēl yenēa. “Ni Epesas kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn mor yaapkēēwesi ari 7 ēak wali wak es rampe koolōtōk ket ēa 7 pōtē tekarak kan ing yaaup nem ngōnte. ² Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Ar ya kosang mēmpōore kēlangōn kat yawiem kosang sak wē pēl yaaō pōten ēwat wē. Ēn pēl yeem ar utpet omnarōa yaautōn kaaō ēen omēn pitēmtēn, ‘Ten Kristoē ngōn yaaō omnarō,’ pēl kaar yaaurōen wēl ēak itenak pit kaar yaaurō pēl kōn wian pōtenta ēwat wē. ³ Ēn omēn narō pit itaangkēn ar nemorō pēl sēen utpet yaniwasēnak kaaō ēen sēp nenewasēn kēlangōn kat yawiem kosang sak wēaō pōtenta ne ēwat wē. ⁴ Pēl yaautak omēn eptaan arēn kōn wiin pangk naēn yaē. Ngaantak ngēs rēak kōn wi kosang wesān pōtak arim lup sant ēan pōt won sē yes. ⁵ Ngaan ar wēwē ompyaut wakaimaurōak

wiap sak sēp wesān. Pōtaanōk arim wēwē ngaan pōten kaalak kōn wiak ōn. Pēl ēak lup kaip tiak wēwē wet rēak wakaiman pōl ōn. Ēn lup kaip natiin ēēnē pōt ne arim naē orōak arim es rampewes kama wēēn ingre mor saurō won sēnēēt. ⁶ Arim wēwē ompyaut wakaiman pōt sēp wesautak omēn eptaan kōn wiin ompyaō yaē. Nem Nikolasre pim ingre morōrōa wēwē utpetatēēn kaaō yaalmē pōl arta yaalmē.

⁷ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōn nook, ‘Ni wēwē kosangta kēraamentēkaan ulōpōrō neim ōmēēp,’ pēl ōk memaap. Kēra pōment Anutuū ya lupōōk wē.”

Simena kakē ingre mor saurōa ngōnte

⁸ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Simena kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn wot rēaupōk ēnēm remaap, wel wiak kaalak wal ēak ōp wēaup nem ngōnte. ⁹ Arim kēlangōn kat yawi pōten ne ēwat wē. Ēn omnantēēn elek panē yeē pōtenta. Pēl yeēetak kutōmweri arimēēn omnant kēsang wia. Ēn omēn narō pitēmtēn. ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl ya pōrōak utpet wesak yenia pōtenta ne ēwat wē. Pit, ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl yaatak Yuta omēn yaapōrō won, Setenē ingre mor panē saurō. ¹⁰ Arim omēn kēlangōn kat wiinēak yeē epten kas ēēnganok kat wieē. Seten pi ar narō morōk elniipēnēak omēn narōen maan wii kaatak nuulēēpnaat. Pipēt ar kēlangōn wak imeē kēt moresiar pēl sēnēēt. Pēl ēēnēetak Anutuūn kōn wi kosang weseim wē wel wiinē pōt nook wēwē kosangēt ningkēn neering wakaim ōpenaat.

¹¹ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp es parēaōōk sē kēlangōn kat nawiipan.”

Pekamam kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹² Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Pekamam kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn ōp nalaan nal nga panēēwer wēēaup nem ngōnte. ¹³ Ne arim kakēn ēwat wē. Seten pi ka pipōōkē kaō sak wēēn omnarō utpet kaō panē yaaurō. Pēl yaaurōak kōn wi kosang yewesaut taē wak wē. Ēn ngaan arim karip Antipas wotpil wesak nem ngōnte omnarōen ōk maō ima pōp omēn utpet narōak arim kak Setenē ngarangk yaalmēa pōrek pi mēn wel wia akun pōtak kasēng nenemangkēn kōn wi kosang neweseimaurō.

¹⁴ Pēl ēaurōak arim wēwē utpet epēl yeē epotōn ne kōn wiin pangk naēn yaē. Ar Pekamam kakaan ingre mor saurōa naēaan narō Pelam pim ngōn kaarta ēnēm yaaurō. Pelam pōp ngaan Pelakēn wetete ōk maan puuk Israel omnarōen morōk maan animāō kōn Anutuū ōkre was kaarōrōaan kiri ar ēaut yenem ōngre omp nga ēaurō. ¹⁵ Ēn arim naēaan narōeta tapēl Nikolasre pim ingre morōrōa ngōn utpetatē ēnēm yaaurō. ¹⁶ Pōtaanōk ar lup kaip tiin. Ēn won ēēnē pōt akun kot panē nentak arim naē wais orōōmaat. Pēl ēak ōp nga nem kēmtak wia epwerring omēn piporōaring nimēmpaat.

¹⁷ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp kutōmweri kaōmp yapin mana pēl ya pōt nem naē ēlēēp wia epot mempaat. Pēl ēak kēl kōlam naōōta mempaat. Kēl pōōk yapin ngolōp nent retēng ēulmēēmaat. Yapin pōt omēn muntarō kōpēl wēēn omēn kēl pō waapna pōpōkēer ēwat ōpnaat.”

Tiatira kakë ingre mor sauröa ngönte

¹⁸ Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Tiatira kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Anutuu Ruup pim itöörar es wëlëngöökë ök panëöörar, omnant omnaröa lupötë wieëa pötön ityaangkaup. Ën pim ing pöwesiar aini ke nal nent yapinte paras pël yema pöta simpelang yera pöl yeëa. Ngön epët Anutuu Ru ulöpöököp nem ngönte. ¹⁹ Ne arim omnant yaautön ewat wë. Arim lup sant yaaöre kön wi kosang wesak ya wotpil mëmpö, nemëen yak ya ompyaö mëmpööre këlangön kat yawiem kosang sak wë pël yaaö pötön ne ewat wë. Arim wet rëak omnant eiman pöt peene il wesak ompyaö panë yaauro. ²⁰ Pël yaauroak arim utpet epël yeë pöten ne kön wiin pangk naën yaë. Öng utpet yaaö namp ngaan wakaima yapinte Sesepep pöpë ök yaë pöpönta arring öpënëak mëëaurö. Öng pöpök pimtën, ‘Ne Anutuu tektek ngön yaaö omën namp,’ pël kaar mëak ngönën kaaröt nem ënëm yaalnëauröen öngre omp nga ëere animaö kön Anutuu ökre was kaaröroaan kiri ar yaaö pöt në pël ëëpënëak morök yaalmëaup. ²¹ Nook pim omp nga yaaö pöt sëp wasëpënëak akun mangkën pi lup kaip natiin kaaö ëaup. ²² Kat wi. Ne öng pöpön maan yauman ëëpnaat. Ën omp öng pöpring utpet yaaö pöröeta lup kaip natiin yaëen pöt nook maan këlangön munt nant pitëm naë orö morëëpnaat. ²³ Pël ëak öng pöpë wëwëeta ënëm yaauro mën wel mowiimaat. Pël ëen ka nantë ingre mor saurö pöten itenak ne omën pouröa könre lup wël yaaup pöten ewat sëpnaat. Ne tapöpök ar omnarö neenem omnant yaautë kangut nimpaap. ²⁴ Omën munt Tiatira kak wëaurö ar ngön utpet pöta ënëm naën yaauro. Pël yeem ngön utpet pöten omën naröak, ‘Setenë ngön öngpököt,’ pël ya pöt ar ewat nasën yaauro. Pël yaaö pöröen epël ök yeniak. Ne këlangön munt nant naningan, om epët pëen nimpaan. ²⁵ Arim wëwë ompyaö yaaö pöt kosang panë wesak ön. Pël ëen nemënt kaalak akun nentak wais oröomaap. ²⁶ Namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak wë nem ngönte ngaarëk weimeë wel wiipna pöp nook weëre kosang menak köpël omnaröa kaö wes moulmëëmaap. ²⁷ Pël ëen pi ngarangk ëëë aini sungkör naö wak wë omnarö yang kaput mööna kelak unön yaë pöl köpël omën pörö elmëëpnaap. Weëre kosang nem mampa pöt nem Pepapök nenaat. ²⁸ Ne omën pöt menak tangewesta mempaat.

²⁹ “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këkë kat wiin.”

3*Satis kakë ingre mor sauröa ngönte*

¹ Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Satis kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Ngön epët omën Anutuu Ngëëngk Pulö wak ari 7 ëak wali wak wëaup nem ngönte. Ne arim omnant yaautön ewat wë. Omnant yaaö pöt omnaröak arimëen, ‘Pit wëwëetaring wëak yaë,’ pël yenia. Ën nook arim lupötön itaangkën wel wiauröa ök wë. ² Pötaanök wal ëak it nganga seë. Arim kön wi kosang yewesaö kot wieëaut sasa won sëpanok taë weseë. Arim omnant yaautön itaangkën Anutuu ëöetak wotpil naënrö. ³ Pötaanök ngön rë nuulön kat wiak wan pöten kön wiin. Pël ëak ngön pöt ngaarëk wak lup kaip tiin. Ar wal ëak it nganga nasën ëënëë pöt nga omën nampë yaë pöl nem akuneten köpël wëen tapët pöt oröak kangut nimpaat. ⁴ Pël ëëmaatak ar Satis kakaan omën narö utpetat naën yaauro. Omën naröa ulpëen kölamöt pëen ë yerangia

pōl ar wēwē kōlam wē. Ne arēn kōn wiin wotpilōrō. Pōtaanōk arim ulpēen kōlamōt ē yerangian pōl wēwē kōlamtaring neering wakaim ōnēet. ⁵ Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōkēer ulpēen kōlamōp mē moulmēemaap. Pēl ēak pim yapinte wēwē kosangta pepeweriaan kērē nemoolanganēep. Anutu nem Pepapre pim enselōra ēōetak pi nemop pōt tekeri wesak amaata.

⁶ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōok ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

Pilatepia kakē ingre mor saurōa ngōnte

⁷ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Pilatepia kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Akōp ne omēn ngēēngkēp. Ne tapōp omēn kē panēep. Ngaanēer Tewit pim yang omp ak sak weēre kosangring omnarō ngarangk elmēeima pōl nook kutōmweri omp ak sak weēre kosangring ngarangk ēēē kanwer tē wiin omēn nampōk newariipan. Ēn kanwer wariin nampōk pangk natēēpan, won pan. Ngōn epēt ne tapōpē ngōnte. ⁸ Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Ar weēre kosang kēsang won wē nem ngōnte ngaarēk weiman. Pēl yeem nem yapinte ēlēep nenowasēn tekeri wesak aiman pōten ne ēwat wē. Pōtaanōk nook kanwer tē nuwiin wiaan omēn nampōk yok pangk newariipan. ⁹ Kat wieē. Setenē ingre mor arim naē wēaurō pit pitēmtēn, ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl kaar yenilaurō. Pit Setenē utpetatē ēnēm yaaurō, Yuta omēn yaapōrō won. Omēn pōrōen nook maan arim ikanōok rar rē nuwesirak nemtok arimēēn lup sant yaalnian pōten ēwat sēpnaarō. ¹⁰ Ar kēlangōn kat yawiem kosang sak ōnēak nem arēn ōk yeniak pōt ngaarēk weiman. Pōtaanōk omēn utpet nant yangerak wēaurōaan morōk elmēēmēak yangerakē wes mēēma pōt nook ar ngarangk yaalniin arim naē naarōōpan. ¹¹ Ne akun kot nent won sēen arim ngēsē waisumaap. Pōtaanōk omēn nampōk irikor elniin arim ompyaō yaauta kangut naōn ēēnganēēn ompyaut arim naē wia pōt kosang wes wak ōn. ¹² Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp nook Anutuu ngōnēn tupta mōōr wapta ōk wesak wesir moulmēemaap. Pēl ēēn pi Anutuu naē kosang sak ōpnaap. Pēl ēēn nem yapin ngolōpētere Anutuu yapintere pim ka kaōaōōkēēt piik retēng ē ulmēemaap. Ka pōōkē yapinte Yerusalem ngolōpō, kutōmweri nem Pepapē naēaan irapnaō.

¹³ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōok ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

Leotisia kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹⁴ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Leotisia kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Akōp nemēnt ngōn yaapta pepapōk wotpil wesak Anutuu ngōnte tekeri wesak yaaup. Ne Anutuu omnant pout ket ēa pōtē pepap. Ngōn epēt Akōp nemtē ngōnte. ¹⁵ Ne arim yaauta songōnte ēwat wē. Ar nemēen kaaō panē elnēere lup sant panē elnē pēl naēn yaaurō. Poutepar arim naē irikor ēak wia. Pōtaanōk arimtok kaaō panē elnēēnēak kōn wiak pōt pēl elnēēnēet. Ēn lup sant panē elnēēnēak kōn wiak pōt pēl elnēēnēet. Pēl ēēnēetak poutepar irikor ēak wi naōpan. ¹⁶ Ar pōt nemēen kaaō panē elnēere lup sant panē elnē pēl naēn yaaō poutepar irikor ēak yeēan. Pōtaanōk ne arimēēn kaaō elniak wa niolamaat. ¹⁷ Ar arimtēn epēl yaaurō. ‘Ten monere urōm omēn nant kēsang wieēaurō. Omēn kēsang panē pōt tenimtokēer wak ompyaō wē omēn nentaan ngōntōk naēn yaaurōep,’ pēl yak. Pēl yaketak arim lupre kōnōt utpetatring wēēn omnarōak yakōm elniipna salōrōak yak. Arim lupōtē

omēn nantēēn ngōntōk yeem it il tēak yool wē pōten arimēnt itnaangkēn wēan. ¹⁸ Pōtaanōk ne arēn ōk niamaan kat wieē. Ar nem naēaan songre sar ngolōp weē panēēt wak ōn. Pēl ēak arim korōp yool wē pipot ngep ēēnēēn ulpēēn kōlam ompyautta nem naēaan ōn. Pōt arim korōp yool wē pipot omnarōak it ningankēn ēō sēnganēēn. Pēl ēak i kolap nenteta arim itōtē wa mēēn omēn nantōn itaampunēēn nem naēaan ōn. ¹⁹ Ne omēn nem lup sant yaalmēa pōrō pit utpet yaēēn pōt ngōn kosang mēak wotpil yemowesaup. Pōtaanōk ar kosang ngentiak lup kaip tiin. ²⁰ Kat wieē. Ne ka kanrak tauēē kontkont yaaup. Omēn namp nē kontkont yemaan kat wiak kan tē newiin pōt kakaati sē piiring kaōmp ngawi nak tenip ōnaat. ²¹ Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōn nook, ‘Ni nem naē wais nem omp ak urtak wel aisēak neering omnarō ngarangk ēēpa,’ pēl ōk memaap. Pōt ne utpetat kasēng menak nem Pepapē naē pim omp ak urtak wel aisēak omnarō ngarangk eim wē pōl arta ēēnēēt.

²² “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

4

Kutōmweri omnarō Anutuun yaya maim wē

¹ Akōp ngōn ōk neē pet irēn ne wangar yemangk wesak itaangkēn kutōmweri kan newer tē wieēa. Pēl ēēn omēn kēm ngōn naō yaan kat wiin nem wet rēak kuup ngōnōōkē ōk ngōnaak neea tapōōk kaalak epēl yenēa. ‘Ni epek apēr. Pēl ēēn omēn ēnēm orōōpnaatōn pet elniimaan,’ pēl yenēa.

² Pēl yenēaan taptakēēr Anutuun Ngēēngk Pulō pim wēere kosangōōk nem naē orōōn itaangkēn kutōmweri Akōpē ur nent wiaan Anutu pōtak wel aisēēa.

³ Pim kēere wot kante kēl kōp mōaō naōōrarēn yapintepar saspaare konilian pēl yema pōōrarē ōk pengpeng yeēa. Pēl ēēn iere kasir naō pim urtak wirō kaōrok elmēēa. Iere kasir pō kēl kēra ēp korōp orōa naōōn yapin emeral pēl yema pōōkē ōk yeēa. ⁴ Pēl ēaan ur nant 24 ēak omp ak urtak wa taap elmēak wieēa. Pēl ēaan ngarangk narōeta 24 tapēl ēak ur pōtē wel aisēēa. Pit ulpēēn wali kōlamōrō mēak ul koolōtōk ket ēaut omp akōrōa yewaēa pōtē ōkōt pitēm kepōnōtē waēak wēa. ⁵ Pēl ēēn Anutu pim ur wel aisēēa pōtakaan kent tangar mēnak tangre kaō kēsang yera. Pēl yaēēn pim urta itēkēēl es wēlēng 7 ēak yokota. Es wēlēng pōt Anutuun Ngēēngk Pulō. ⁶ Ēn ur pōta itēkēēl omēn nent i kaōre kōnitōtē ōk pan nent wieēa.

Pēl ēaan kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring narō tekarak wēa. Pōrō omp ak urtak wirō kaōrok ēak tauēēa. Pitēm it ulōpōt kēsang pan, koēlaan kasngaēl pangk ēak orōēa. ⁷ Kutōm omēn wēwēetaring pōrō, namp kent nga laionōrōa ōkōp, namp pol purmakaō ompōrōa ōkōp, namp pi it omēn kēere wot kan waup, ēn namp int tuparōa ōkōp. ⁸ Kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrō pit wer 6 ēak uteēa. Ēn pitēm it ulōpōt kēsang panē orōēa. Pōt weratē tomōkōlaan ikanōōkōl poutē pangk ēēa. Pit pēl ēak wē Anutuun yaya yaaut leng naēn, rōōkre kēt poutē epēl maim wē.

“Akōp Anutu ni wēere kosang pout wēēaup.

Ni wakaimaupōk wēēn om wakaim ōmēēp.

Ni ngēēngkēp, ni ngēēngkēp, ngēēngk panēēp.”

⁹ Kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrō pit Anutu omp ak urtak wel aisēēaup wē wakaim om ōpnaap piin yaya maimēē ping wesak mēak yoore ērēp maim wēaurō. Pit pēl yaēēn ¹⁰ ngarangk 24 pōrō pit Anutu omp ak urtak wel aisēēa pōpē naē rar rē mowesirak yangarakēl tok oriak wē omēn

wakaim ōpna pōpōn, “Puukēēr weēre kosang pepap,” pēl weseē pitēm omp ak ul koolōtōk ket ēa pōt perak urta ikanōōk wiak yaya ngōn epēl maim wēaurō.

¹¹ “O Akōp, ni tenim Anutu.

Nuukēēr kaō panēēp.

Ten pourō yaya niaimeē ping wesak niak nimtē naē weēre kosang wia pēl yeniaan kē yes.

Nimtok omnant ēl epot pout ket ēaup.

Nuuk wiaapēnēak kōn wiak ket ēēn om wia.

Pōtaanōk yaya yeniaan kē yes.”

5

Sonōk pep newer pesōm ēak wii tēak wiaan itena

¹ Ne kaalak itaangkēn Anutu pi omp ak urtak wel aisēē pim mor yaap-kēēwesi pep newer weēa. Pep pōweri retēng nant koēlaan kasngaēl ēēē. Pēl ēaan omnarōak wilak sangk kelpañēak pep pōwer tep mōak wii 7 ēak tē ulmēēa. ² Pēl ēaan ne itaangkēn ensel weēre kosangring nemorōk ngōn ē olēak epēl ya. “Omēn wotpil talēpōk pep epwari wii 7 ēak tēa epot pangk ilak pepewer wilēpēn?” ³ Pēl yaan omēn nampōk o kutōmweriaan ma e yangerakaan ma yang epra ikanōōkēlaan wotpil nampōk pep pōwer wilak itaampnaataan kengkēn nasēn ēaut. ⁴ Pēl ēēn ne itaangkēn wotpil nampōk pep pōwer wilak itnaangkēn ēēn ing kēsang panē ēaut. ⁵ Pēl ēēn omēn ngarangk nampōk epēl yenēa. “Ni ing anganēp kat wi. Yutaē kurmentēkaan kent laionōpē ōk weēre kosang panē namp orōak wē, Tewitē ru ēap. Pim wēwē ompyautak utpetat il wesaupōk yok pangk wii 7 pōt pout ilak pep pōwer wilēpnaap.”

Son pi Sēpsēp Ruupōn itena

⁶ Pēl neaan ne itaangkēn Sēpsēp Ru namp taeuēa. Pōp omēn mēnaurōa ōk pim korōpōōk ēmpōl ēēēa. Pi Anutu omp ak urōtere kutōm omēn mor kong nent wēwētaring pōrōere ngarangkōra tekrak taeuēa. Pim kepōnōōk watōt 7 ēak orōēēa. Ēn itōtta 7 tapēl ēak wēa. It 7 pōt Anutu pim Ngēēngk Pulō, kaare yang poutē wes mēēn pangk ēak wē pō. ⁷ Pēl ēēn ne itaangkēn Sēpsēp Ru pōpōk sē Anutu pi pim omp ak urtak wel aisēak wē pep pōwer pim mor yaapkēēwesiil wali wak wēēn kama yeōn itenaut. ⁸ Pēl yaēēn kutōm omēn mor kong nent wēwētaring pōrōere ngarangk 24 pōrō Sēpsēp Ru pōpē naē sē rar rē mowesirak yangerakēl tok oria. Pit omēn intōatē ōk nant neenemot wak, ēn sōwar koolōtōk ket ēa nantta neenemot wak wēa. Sōwar pōtē ōngpōk omēn nant Anutuun kiri ar ēēn es koulōp kōp nga kampōt ngaarēk yawisa pōt wieēa. Ēs koulōp kamp ompyaō omnarōa Anutuun yayaare kimang yamēēaut. ⁹ Pit pēl ēak tan ngolōp nent epēl yema.

“Ni omēn wotpil kaō panēēp, pepeweri wii tēa pōt yok pangk wa ilumēēp.

Omēn narōak ni nimēngkēn wel wian.

Pēl ēēn wel wian pōtak omnarō kaalak Anutu pimēēn kama waup.

Yaap, ni omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērō waup.

¹⁰ Nuuk maan pit niiring kaō sak wē kiri ar yaaurōa ōk sak tenim Anutu pim inēēn sak omnarōaan kimang yamēēm wēaurō.

Pēl ēak pit yangerakē omnarōaan ngarangk elmēēpnaarō.”

Omēn pourō Sēpsēp Ruupōn yaya maim ōpenaāt

¹¹ Pēl yemaan ne kaalak itaangkēn ensel selap pan kēm top ēak yaan kat wiaut. Ensel pōrōen sangk kelēn pōt selap pan tausenre milion pōta ōk

yes. Pit omp ak urötere kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangkörö wa taap ëak tauëe ¹² ngön ëak epël ya.

“Sëpsëp Ru omnaröa mën wel wia pöp pi omnant poutë kaö saup, poutë pepap, ëwaare weëre kosangre ëwat wieëaup pël yamëem yaya maimeë ping wesak yemaan kë yes.”

¹³ Pël yaan ne kat wiin omnant pout Anutu pim mor ket ëa, kutömwëriaan yangerakë, i kaöökaan yangra ikanöökë, pötök ngönaak aö yesën ne kat wiin epël ya.

“Anutu pim omp ak urtak wel aisëeapre Sëpsëp Ruup piaripön yöore ërëpre yaya maimeë ping wesak mëak weëre kosangöt piarpim naë wia ket ëlötë pël maim öpa.”

¹⁴ Pël yaan kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröak, “Yaap,” pël yemaan omën ngarangk pörök wëa pörö piarpim ikanöök rar rë mowesirak yangerakël tok oriak yaya yema.

6

Sëpsëp Ruupök wii 6 ëak tëa pöt pepewëriaan il olëa

¹ Ne kaalak itaangkën Sëpsëp Ru pöpök pepewëri wii 7 ëak tëëëa pötëaan wan pö il yoola. Pël ëën ne kat wiin kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröakaan nampök ngön ëak yaan kat wiin pim këm ngön pömpel tangre kaö ket ëak yarëem epël yema. “Ni wais.” ² Pël yemaan ne kaalak itaangkën pol os kölan namp wëa. Pöpë rangk omën namp raëëp wak wel aisëak wëa. Pël ëën omën pörök wëauröak pi ul nent waë yemoulmë. Pöt omën nga wotöök yesauröa ulötë ököt. Pël ëën pi omën nga ëak il yewesauröa ök nga ëak il mowasëpënëak sa.

³ Sëpsëp Ru pöpök kaalak pepewëri wii tëëëa munt 2 pö il yoolaan ne kat wiin kutöm omën wëwëetaring pöröakaan munt nampök, “Ni wais,” pël yema.

⁴ Pël yemaan pol os munt köp möaö namp yaarö. Pöpë rangk omën namp wel aisëëëa pöp pitök weëre kosang yemangk. Pöt puuk maan yangerak mayaap won sëën omnarö nener mëmpënëak weëre kosang yemangk. Pötäänök omën pöp pi ya pöt mëmpëna yak öp nga panë newer yemangk.

⁵ Sëpsëp Ruupök kaalak pepewëri wii tëëëa munt 3 pö il yoolaan ne kat wiaan kutöm omën wëwëetaring pöröakaan munt nampök, “Ni wais,” pël yema. Pël yemaan ne itaangkën pol os köo namp wëa. Pöpë rangk omën namp wel aisëëëa pöp pi omën könömöt wël yaaö nent sikel pël yema pöt wali wak wëa. ⁶ Pël ëën ne kat wiin kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröa tekrakaan nampök epël yema. “Omnaröa ya lupötë kaömp nant utpet mowasën umön rë sëën ngöntök ëëp. Pël yeem kaömp öpënëak yaëën kaömp ompyaut kap kot nentak wesirak mon kësang 3 kina pöta ngönt wesak mangkën sum ëëpnaat. Ën tapël kaömp utpetat kap kot nentepar nent pötë wesirën mon 3 kina tapël sum ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ni kaömp utpet yewasën pit olip kolapring nant ar ëëre wain i në pël ëëpnaat ngöntök ëëpanëën olipre wain yaat utpet mowasngan.”

⁷ Pol Sëpsëp Ruupök kaalak pepewëri wii tëëëa munt 4 pö il yoolaan ne kat wiaan kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröakaan munt ënëm nampök, “Ni wais,” pël yema. ⁸ Pël ëën ne itaangkën pol os koröpöök kaplak ilëa namp wëa. Pöpë rangk omën namp wel aisëëëa pöp pim yapinte Wel pël yema pöp wëa. Pël ëën omën pim ënëm waisa namp pim yapinte Wel Kak pël yema pöta oröak wëa. Pël ëën omën kutömweri wëa pörök yanger kom ëak lup 4 wesak piarip yang lup ner menak omën yang pörök wëaurö mën wel wiipënëak weëre kosang yemangk. Pit epël ëëpnaarö. Pitëmënt nener mën wel

wiire ěn narō kēēnēēn ya sak ilak wel wi, narō yauman ke nentere nent wak wel wiire narō animaō ngaarōak mēn wel wi pēl ēēpnaarō.

⁹ Sēpsēp Ruupōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 5 pō il yoolaan ne itaangkēn omēn wel wia narōa kōnōrō Anutuun kiri ar yaauerekē ikanōōk wēa. Pōrō pit ngaantak Anutuu ngōnte taē wes wak wē tekeri weseima pōtaanōk kōōre tokōrōak mēngkēn pitēm kōnōrō Anutuu naē wēa. ¹⁰ Omēn kōn pōrōak ngōn ē olēak maap epēl yema. “O Akōp weēre kosang pepap, ni kēēkē wesak wotpil yewesaup. Ni akun taltak yangerekē omnarōaan ngōn ya mēnak pitēm ten nimēna pōta kangut mamp?” ¹¹ Pēl yemaan Akōpōk omēn kōn pōrō ulpēēn kōlam waliit neenemot menak epēl ōk yema. “Ar kaalak akun kot nent kē seim wēēn arim kar arring ya ngawi yamēngka narō mēn wel wiipēnēak yaō mēēa pōrō pitta mēn wel wiinak ne kangut arim kōōre tokōrō mempaat.”

¹² Pēl yemaan ne itaangkēn Sēpsēp Ruupōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 6 pō il yoolaan moup kēsang panē nempel yamō. Pēl ēēn kētēp kaip tiak maan ne itaangkēn pōē korōp kouukē ōk sak koō olaan ngoonōpta tapēl kaip tiak maan omēn iitē ōk kōp mōak wēa. ¹³ Ēn ariatta kutōmweriaan ti yangerak ngentiin itaangkēn kēra nantē ulōpōrō kōp namōōn wiaan kent mōak tō olaan wia pōtē ōk yaē. ¹⁴ Ēn kutōmwerta kēra ēpōtē pesōm mō yawi pōl ēēn won yesēn kaō kusre rosiratta tiak nerekaan nerekekē yaē. ¹⁵ Pēl yaēēn yang omp akōrōere ngarangkōrō, nga omnarōa wotōōkōrōere monere urōm omnarō, omēn weēre kosangringōrōere omēn pourō, inēēn ya yamēngk pōrōere omēn yaap wēa pōrō pit pourō yang ōngōpre rosiratē kēl ōngōp kēsangōtē ēlēēp ilēak wēa. ¹⁶ Pēl ēak pit ngōn ē olēak epēl ya. “Kēlre rosirat pelak ngēp elniip, Anutu pim omp ak urtak wel aisēē itningampanēēn ēlēēp ilepinaan, Sēpsēp Ruupōkta ya sangēn elniipanēēn. ¹⁷ Akun kaōaō yaarōōn kangut nimpa pōt peene yok orōak wia. Pēl ēēn Anutūre Sēpsēp Ruup piarip ya sangēn elniipnaan yaē. Pōtaanōk omēn talēpōkēēr nga pōt il wasēpēn?”

7

Israel omēn 144,000 pōrō Anutuun yaō elmēa

¹ Ngōn pōt pet irēn ne itaangkēn ensel 4 ēak yang kaō 4 pōtē taueēa. Yang kaō 4 pōtēaan kent 4 tapēl ēak wais i kaōre yang, wiire kēra pōt mōak utpet waspanēak ensel pōrōak il warieēa. ² Pēl ēēn ne itaangkēn ensel munt namp kētēpē yengampiaulaan orōak yawisēn itenaut. Pi Anutu, wēwē pepapē, omēn nent omnarō pimēēn yaō wesak yapin mowiipna pōt wali wak is ensel 4 ēak Anutuuk yangereri i kaō utpet wasēpēnēak weēre kosang mena pōrōēn ngōn ē olēak ngōn kosang yamēem ³ epēl yema. “Ar peenēēr teēntom i kaōre yang, wiire kēra pōt utpet wasnganok. Kot nent kor wēēn wet rēak omēn tiarim Anutu pim inēēn yaaurō pimēēn yaō wesak yapinte pitēm ē kosatē mowiinak ēnēmak yok pangk utpet wasēnēēt.” ⁴ Pēl yemaan ne kat wiin ōngre omp Anutuuk pimēēn wesak yapin mowia pōrō sangk kelēn 144,000 pipēl Israel omnarōa kurōtē saulaan yaarō. ⁵ Pit epēl ēa.

Yuta pim kurmentēkaan 12,000,
Rupen pim kurmentēkaan 12,000,

Kat pim kurmentēkaan 12,000,

⁶ Asa pim kurmentēkaan 12,000,

Naptalai pim kurmentēkaan 12,000,

Manasa pim kurmentēkaan 12,000,

⁷ Simion pim kurmentēkaan 12,000,

Liwai pim kurmentēkaan 12,000,

Isaka pim kurmentëkaan 12,000,
 8 Sepulan pim kurmentëkaan 12,000,
 Yosep pim kurmentëkaan 12,000,
 ën Pensamin pim kurmentëkaan 12,000.
 Omën piporö Anutuuk pimëën wesak pitëm ë kosatë yapin mowia.

Omën kësang panë Anutuun yaya mëëa

9 Ne omën pöt itenak kaalak itaangkën omën kësang panë wa top ëak wëa. Pöröen omën nampök yok pangk sangk naalpan. Omën pörö möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëerö wais erën ëa. Pit Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre Sëpsëp Ruup piarpim itëkëël taueëa. Pitëm wëwë ompyautak utpetat il wesautan ulpëen kôlam waliirö mëak kewis komöt wali wak wëa. 10 Pël ëëë ngön ëak epël ya. “Tiarim Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre Sëpsëp Ruup piaripök tiar utpetetakaan kama nuun ompyaö wë.” 11 Pël yaan ensel pouröak Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre ngarangk 24 pöröre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö wirö wa taap elmëak taueëa. Pël ëak pit omp ak urta itëkëël rar rë wesirak tok oriak Anutuun yaya mëak 12 epël yema. “Yaap, tenim Anutu, ten nimëën ërëpërëp ëak ping wesak yeniak. Èwat pout nimtë naë wiaan yayaare yoöre ërëp yeniak. Nuukëer weëre kosangring wëaupök omnant pout pangk ngarangk yeëaup. Omën pipot pout nim naë wiakaim wiaapnaat. Yaap.”

Omën eporöa këlangön kat yawia pöt pet ira

13 Pël yemaan ngarangk 24 pöröa naëaan nampök neen epël pëël yenëa. “Omën ulpëen kôlam waliit mëa eporö talörö? Tarëkaan waisa?” 14 Pël neaan ngön kangit epël yemak. “O kaöap, ne köpël. Nimtökëer ëwat wëën.” Pël maan puuk epël ök yenëa. “Omën eporö pitëm kööre toköröa këlangönë öngpökaan waurö. Pitëm ulpëënöt Sëpsëp Ruupë iitak iirak kôlam wesaurö. 15 Pötaanök pit Anutu pim omp ak urta itëkëël taueë këtre röök poutë pim ngëengk tuptak pimëën inëen yaalmëm yaya maim wëaurö. Pël ëën Anutu pimënt pim omp ak urtak wel aisëëë ngarangk yaalmëaup. 16 Pit kaalak këënëën ëëre iiten ë pël naëpan. Èn këtëpökta nga elmëere omën nantë es nga naöök pitëk isö pël naëpan. 17 Sëpsëp Ruup omp ak urta luptak wëa pöpök pit ngarangk elmëak nës wak së i kôlokta yoolëaurek së wëwë kosangta iit kol mangkën nëmpnaat. Pël ëën Anutuuk pitëm ing telapöt tum mokorak won mowasëpnaat.”

8

Sëpsëp Ruupök pepeweri wii téeëa 7 pö il olëa

1 Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii téeëa munt 7 pö il yoola. Pël ëën kutömweriaan ngön nent naën wieë akun kot nent ap aöa pöta ök won yes. 2 Pël ëën ne itaangkën ensel 7 ëak Anutuu ëöetak taueë kuup 7 tapël ëak yeön itenaut. 3 Pël ëën ensel munt namp wais Anutuun ur kiri yaalmëauta naë taö yeö. Pöp pi söwar koolötök ket ëa neweri omën nant köp nga kamp ompyaut wiipënëak wak wais taö yeö. Pël ëën pi omën es koulöp köp nga kamp ëëpna pöt kësang panë mangkën yeö. Omën köp nga kamp pöt Anutuun kiri yaalmëaurek ur koolötök ket ëa pötak kiri ar ëën es koulöp köp nga kamp ompyaut ngaarëk yawisem Anutuu omnaröa pimëën yayaare kimang yamëëa pötring erën ëëpënëak mangkën yeö. 4 Pël ëën ensel Anutuu ëöetak

taueēa pōp pi omēn kōp nga kamp pōt moresi wak wē ar ēēn es koulōpō ngaarēk yawisem Anutuū omnarōa pimēēn yayaare kimang yamēēa pōtring erēn ēak yawis. ⁵ Pēl yaēēn enselēp pi sōwar pōwer omēn kōp nga kampōt wiaan wak Anutuun ur kiri yaalmēautakaan es newes korak sōwarweri wiak yangerak yoola. Pēl ēēn kent tangar mēnak tangre kaō kēsang yeraan moup yamō.

Ensel 4 ēak kuup mēna

⁶ Ne pōt itenak kaalak itaangkēn ensel 7 pōrō pitēm kuup 7 ēak wak wēa pōt mēmpēnēak yaē.

⁷ Ensel wet kaal rēa nampōk pim kuupō wet rēak mēngkēn kopi kēsangpel ēp ulōpōtring yepelēn esre omēn iūtring ngentiak yang lup ner pour es kot won yes. Ēn yang lup neraar om wia. Lup es kota pōrek omnant wieēa pōt wiire kēraare nōn pout es kot won panē yes.

⁸ Ēn ensel 2 pōpōk pim kuupō yamēngk. Pēl ēēn tomōnōtē ōk nempel es yokotōn olaan i kaōōk yengenti. Pēl ēēn i kaō ē naō kaip tiin omēn i sēēn naōōrar om wieēa. ⁹ I kaō ē omēn i sa pōōk animāō wēa pōrō pourō wel wiin wangat pout utpet yaē.

¹⁰ Ēn ensel 3 pōpōk pim kuupō yamēngk. Pēl ēēn ari naō es kalaō newesi yokot pipēl pan kotak kutōmweriaan ti yangerak yengenti. Pēl yaēēn iūte i rēēpōt pout kom ēak 3 yes. Pēl ēēn ari pōōk ngentiak yang nera iit ngep ēēn munteraarēēt om wieēa. ¹¹ Ari ti ngentia pōōkē yapinte welakre kakam pēl ya. Pōtaanōk i we naōōkēl wieēa pōt welakre kakam sēēn we naōōrarē wieēaut om ompyaō wieēa. Pēl ēēn omēn narō kēsang i welak yaaō pōt nak wel yawi.

¹² Pēl yaēēn ensel 4 pōpōk pim kuupō yamēngkēn kētēp kom ēak rongan 3 yesēn ngoonōpre ariatta tapēl yaē. Pēl ēēn kētre ngoonre ari rongan 3 pōtēaan nent mēngkēn lup nent ēwa naēn nenteparōkēēr ēwa yaē. Pēl ēēn kētēkre rō kanōtē lup nentak ēwa naēn wiaan lup nenteparōkēēr ēwa yaē.

¹³ Pēl ēēn ne itaangkēn int tup kēsang panē nemor wal ēak mopōōk yesēn kat wiaan int pōpōk ngōn ēak epēl ya. “O yakōm, yakōm, yakōm pan. Ensel munt 3 pōrōak pitēm kuupōt mēmpna pōtak yangerakē omnarōa naē utpet kēsang panē nempelēar nempel ēak orōōpnaan yaē. Yang omnarō tol ēēpēn?”

9

Ensel 5 pōpōk kuup mēna

¹ Ensel 5 pōpōk kuup mēngkēn ne itaangkēn ari naō kutōmweriaan tiak wais yangerak ngentiak wieēa. Ari pō ensel nampōnōk ya. Ēn ne itaangkēn yang ōngōp wali panē naō wieēa. Pōōkē leng ēa pōrekēn ne kōpēl. Yang ōngōp pōōkē kiet ensel pōp mangkēn yeō. ² Pēl ēak puuk ōngōp pōōkē kanwer tē wiin es koulōp naō ōngōpōōkaan orōak yawis. Es koulōp pō es kēsangōte koulōpōōkē ōkō. Pēl ēēn es koulōp pōōk kētēpre mop epō ka wariin koō yoola. ³ Pēl ēēn es koulōpōōkaan mop narō orōak yangerak yeira. Pōrōa kant yamēngka nga pōt kōrngapōrōa yaē pōl yaaurō. ⁴ Pēl ēēn kutōmweri wēaurōak pitēn epēl ōk yema. “Ar nōnre kēra, wiire omnant ke nampre nampōt e yangerak orōak wē epot pout utpet wasnganok om mait elmēēn. Ēn omēn Anutuun yaō ēak pitēm ē kosatē pim yapinte nawiin piporōakēēr utpet mowasēn. ⁵ Ar ngoon 5 pōrōa ōngpōk omēn piporō utpet mowesēim ōn. Pēl ēēnēetak mēn wel mowiinganok.” Pēl yemaan mop pōrō omēn narō kant mēnak kēlangōn yemongawis. Pōt kōrngap nampē omēn namp kant momkēna kēēm kat yawi pita ōk yeēa. ⁶ Ne omēn pipot poutōn itenaup. Pipot ngoon 5 pōrōa ōngpōk

orōōpna pōtak wel wiipna kanten ap kēsang panē wasēpnaatak pangk kangk nokoirpan. Pit wel wiipēn kōn wiak pēl ēēpnaatak pangk pēl naēpan.

⁷ Ne itaangkēn mop pōrō pol osōrōa ngaōōk sēpēnēak kopēta wes ulmēēn wē pōl ēak wē. Mop pōrōa kepōnōtē omp ak ul koolōtōk ket ēautē ōkōt waēak wēa. Kēere wot kan pōt omnarōa ōkōrō. ⁸ Ēn pitēm kepōn ēpōt, ōngōrōaatē ōk wali panēēt orōēēa. Kē pōt kent nga laionōrōaatē ōk panēēt orōak wēa. ⁹ Pitēm ripatē aini ngilōatē ōkōt ngep ēēēa. Ēn wer pōt pol osōrōa teēt ngaōōk sēpēnēak kaaratē nga ē raare wisangōt wa wiin wak weruak yesēn u kēsang ya pōl ya. ¹⁰ Pitēm suut kōrngap pōrōaatē ōkōt. Wap nantta omnarō wesirēn kēēm kat wiipnaat suutē orōēēa. Pitēm nga ēēpna pōt suutē wēa pōtōk omnarō ngoon 5 pōrōa ōngpōk utpet yemowas. ¹¹ Pit pourōa kepōnōōk omēn omp ak namp wēa. Omp ak pōp ensel yang ōngōp wali panēōōkē ngarangk wēa pōp. Pim yapinte Yuta ngōntak Apaton, Krik ngōntak Apolion, ēn tiarim ngōntak, “Omēn omnant pout utpet yewesauap,” pēl apenaap.

¹² Kēlangōn kēsang wet kaalte, kuup 5 pōōkē mēngkēn orōa pōt peene pet yair. Kēlangōn munt nentepar om wia, ēnēmak orōōpnaatepar.

Ensel 6 pōpōk kuup mēna

¹³ Ensel 6 pōpōk kuup mēngkēn ne kat wiin ngōn nent yeem ya. Ngōn pōt ur Anutuun kiri yaalmēāō koolōtōk ket ēa pim itēkēēl wieēa pōta tepōn 4 pōtēēlaan orōak ¹⁴ ensel 6 kuupō wak wēa pōpōn epēl ōk yema. “Ensel utpet 4 ēak i kēsang Yupretis pēl yema pōmeri pouuk wii kaatak wē piporō kan wes mēēn sēp,” pēl yema. ¹⁵ Pēl yemaan ensel 4 pōrō kama wēl ē yemoulmē. Ensel utpet pōrō, yangerakē omēn pourō kom ēak rongan 3 wesak nentakōrō mēn wel mowiin nenteparēērō om ōpnaat pēl maan pitōk ya pōt mēmpēnēak kor wakaima. Pitēm pēl ēēpna pōt ngaantakēēr krismakiire ngoon, kētre aōa akun pōt mowia. ¹⁶ Pit pēl ēēpēnēak kan yesēn pitēm nga omēn pol osōrōa rangk wel aisēak wēa pōrō pitring yes. Pitēm sareet pōt kēsang pan, 200 milion pēl aan kat yawi. ¹⁷ Ēn pol osōrōere pitēm rangk omēn wēa pōrōen wangartak epēl itenaut. Omnarōa ripatē aini ngilōat ngep ēēēa. Ēn pōtē retēngretēng ēēēēa pōt epot. Kōp mōaare kunōm ka uraare kop retēng ka ura pōt pitēk pangk ēēēa. Pol osōrōa kepōnōt kent laionōrōa kepōnōtē ōk seēa. Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop refēng ka ura es yokota nantring koulōpre wēlēngōt yaarōa. ¹⁸ Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop refēng ka ura es yokota pōtring koulōpre wēlēngōt yaarōa 3 pōtōk yang omnarōa naēaan rongan nentak wēa pōrō pourō mēn wel yawiin nenteparē wēaurō om wē. ¹⁹ Pol os pōrōa wēere kosang pōt kēm kanre suutē wieēa. Pitēm suut pōt kamalōrōa ōkōt, kepōnōtta wēa. Su pōtōkta omnarō mōak utpet wasēpnaat.

²⁰ Pol osōrōa kēmōtēaan omēn utpet 3 ēak orōa pōtōk yangerak omēn rongan nentak wēa pōrō mēn wel wiipēnēak nentepar pēl naalmēēn yaē. Pēl yaēēn omēn wel nawiin pōrō lup kaip tiak utpet yaaut sēp newasēn yaē. Pēl ēak pitēm omp ak kaar aini koolre siluwaare parasōtōk ket ēēre kēraare kēlōtōk omēn kōn ket ēaut sēp newasēn yaē. Omēn kōn pōt itaampōōre kat wiire kan ing ē pēl naēn yaēētak pōtēēn yaya yamēēa pōt sēp newasēn yaē. ²¹ Pēl yeem nga ēēre kemp ē, wēwē utpet ōngre omp nga ēēre omēn kōntak kēkain ē pēl yaaō pōtta sēp newasēn yaē.

¹ Ne omēn pōt jaarōon itenak kaalak itaangkēn kutōmwēriaan ensel weēre kosangring munt namp yeira. Pōp pim korōpōok kepilōt pe ēēn kepōnōok iere kasirō wesirak wēa. Kēēre wot kante pōt kēt ket ēak mēak ēwa ēēa. Ēn ingesiar pōt es wēlēngōōkē ōkōp. ² Pi pep kot newer wilak wali weēa. Pim ing yaapkēēwes i kaōōkē rangk mēsēak katnēēwes yangerak mēsēak wēa. ³ Pēl ēēaupōk kent laionōpē ya pōl maap ngōn ē olēak aan tangre kaō akun 7 ēak yera. ⁴ Pēl yaēēn ne ngōn pōt retēng ēēmēak yeem kat wiin kutōmwēriaan ngōn nent epēl yenēa. “Tangre kaō akun 7 ēak yeraan ngōn aan kat wian pōt ni retēng ēēnganēp kōnōok wa wi,” pēl yenēa.

⁵ Pēl yeneaan ensel nem wet rēak itaangkēn pim ingesiar nas i kaōōkre nas yangerak pēl ēak wēēn nem itena pōpōk kaalak o kutōmwēriil pim mor yaapkēēwes ngaarēk wesak wē ⁶ Anutu wakaim ōpnaapōk, kutōmre yang, i kaōre omnant pōtē wieēa pōt pout ket ēa pōpē yapintak ngōn kosang wesak epēl ya. “Anutu pi omnarōaan kor wakaimaup, kaalak naōpanēēp. ⁷ Ensel 7 pōpōk pim kuupō mēngkēn Anutuu ngōn ēlēēp ngaanēer pim inēēn ru tektek ngōn yaaurōen ōk mēea pōt kē orōōpnaat.”

⁸ Pēl yaan ngōn nem wet rēak kutōmwēriaan ōk neaan kat wian taptak kaalak epēl yenēa. “Ni sē ensel i kaōōkre yangera rangk tauēēa pōpē pep wilak wali wak ōpna pōwer kama ōm.” ⁹ Pēl neaan ne enselēpē naē sē pep kot pōwer nampēnēak maan pi epēl yenēa. “Ni pōt num. Nīm kēmtak kapulak kant mēnak numē pōt ngētōtē ōk misēng pan ēēpnaat. Pēl ēēpnaatak yaatak sē wieē welakre kakam ēak nga ēēpnaat.” ¹⁰ Pēl neaan ne pep kot pōwer pim moresiaan wak naut. Pēl ēēn nem kēmtak kapulak nēēn ngētōtē yaē pōl misēng pan ēaut. Ēn yaatak sē wieēak kaalak welakre kakam ēak nga ēaut. ¹¹ Pēl ēēn ne epēl kat yawi. “Ni kaalak omēn yang kaō nantē neenem ngōnōt yaaōre pitēm omēn omp akōrōa naē orōōpna pōt tekeri wesak maim ōm.”

11

Omēn naarōk Anutuu ngōnte ōk apnaat

¹ Ne ngōn pōt kat wiaan nampōk sungkōr ōk naō nenak epēl ōk yenēa. “Ni wal ēak ōk epō wak sē Anutuu ngōnēn tup kaōetere ur pimēēn kiri yaalmēautak epōōring ōk wiak omēn pōrek piin yaya yamēēa pōrōen sangk kelum. ² Pēl ēēmēetak tup ka ngēēngkta ēm pipō ōk wiinganēp, mosēp. Pipōōkē ōngpōk Anutuuk omēn ngōnēn kōpēlōrōaan yaō maan pit Yerusalem ka ngēēngk pipō krismaki nentepar nent ngoon 6 pōrōa ōngpōk ka pō utpet wasēpnaat. Pōtaanōk ōk wiingan. ³ Pēl ēēn omēn naar nem songōnte tekeri wasēpnaan wes mēēmaat. Ne piarip wes mēēn nem ngōnte tekeri wesak apnaataan kaplak ilaim wēēn krismaki nentepar nent ngoon 6 pōrō pet irēpnaat.”

⁴ Omēn pōaar kēra olip rikōtre rampeetē rangina yaē pōl yangera pepap, Akōp, pim ēēetak ēwa yauuwaar. ⁵ Omēn namp piarip utpet mowasēpēn wesak elmēēpna pōt es wēlēngōōrar piarpim kēmtēparēaan orōak mokotōpnaat. Yaap, omēn piarip utpet mowasēpna pōrō akun tapētakēer wel wiipnaarō. ⁶ Piarip kutōmwēriaan weēre kosang wak akun piarpim Anutuu ngōnte aō sēpna pōtē piaripōk kopi nepelēn ēēpēnēak maan nepelēn ēēpnaat. Weēre kosang tapōōring i epot pout kaip tiak omēn i sēere yangerak omnant kēere ngaat orō pēl ēēpēnēak maan pēl ēēpnaat. Piaripōk ya pōt mēmpēnēak kōn wiipna pōt pangk ēēpnaat.

⁷ Piaripim Anutuu ngōnte ōk aō seimeē sē pet irēpna pōtak animaō utpet nga namp yang ōngōp wali panē pōōkaan orōak piaripring nga elak puuk piarip

mēn wel mowiipnaawaar. ⁸ Pēl ēēn omēn pōaarē sokuraar ka kēsang piarpim Aköp kēra yetaprak mōōn wel wia pōōkē kamtaōōk mowiin wiaapnaat. Ngōn nokoliitak ka pōōn Sotomre Isēp pēl ya. ⁹ Pēl ēēn omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēaan narō wais erēn ēak piarpim sokuraarōn iteneimēē sē kēt 3re ēn kēt kaō nent pēl sēpnaat. Pēl ēēpnaatak omēn nampōkta itenak wak sē welaarōa yangaōōk moweerēpnaaten kuure mak nemaan ēēpnaat. ¹⁰ Pēl ēak yangerakē omēn pourō piarpim wel wia pōtaan yak ērēpērēp ēak kēere kaōmp ngawi nak nener omnant yowe mampnaat. Pōt yangerakē omēn pōrō utpet yaēēn Anutu tektek ngōn yaaō omēn pōaarōk pit kēēmre kēlangōn menak utpet moweseima pōtaanōk.

¹¹ Ēn kēt 3re kaō nent won sēēn Anutuuk pim omēn wel wia pōaar wēwēeta ēmō mangkēn kaalak ōp sak tauaan omēn pourō piaripōn itenak kas kēsang pan yaē. ¹² Pēl ēēn piarip kat wiaan kutōmweriaan ngōn naō ngōm ēak epēl yema. “Arip e ngaarēkēl apreē.” Pēl maan piarip kan aprō is kutōm kepilōtē ōngpōk ilēak yesēn kōore tokorō itenaut. ¹³ Pēl ēēn akun tapētakēer moup nempel mōak ka kaōaōōkē lup ner utpet wes yoolaan lup 9 ēak om wia. Moup yamōōn omēn 7,000 ka kaōaōōkē lup nerak wēaurō wel wiin, lup 9 pōtē wēaurō om wē omēn pōrek orōa pōten itenak kas kēsang panē yeem Anutu kutōm pepapē yapinte wak isak yema.

¹⁴ Kēlangōn kēsang 2 kuup 6 pōōkē mēngkēn orōa pōt peene pet yair. Kēlangōn 3 ēnēm panē pōt, peene tapēt orōōpnaan yaē.

Ensel 7 pōpōk pim kuupō mēna

¹⁵ Ensel 7 pōpōk pim kuupō mēngkēn kutōmweriaan omēn narōak ngōn ē olēak epēl ya. “Tiarim Aköp Anutu pi Kristo pim Yaō Mēēaupring omnarōa kaō sak wē om wakaim ōpnaap.” ¹⁶ Pēl yaan ngarangk 24 Anutu ēōetak pitēm omp ak urōtē wel aisēēēa pōrō pit rar rē mowesirak tok oriak Anutuun yaya yamēm ¹⁷ epēl yema.

“O Aköp Anutu, weēre kosang pout wieēaup, ni ngaanēer wakaimaupōk peeneeta wēēn. Ni nimtē weēre kosang kēsangō wak omp ak sak ngarangk yaalniin. Pōtaanōk ten niin yoōre ērēp yeniak.

¹⁸ Yangerakē omēn niin kōpēlōrō ya sangēn elnieim wē, ēn nim pitēmēēn ya sangēn elmēēmē pōt yok peene yaarō. Nim omēn wel wiaurōa wēl ēak kangut mampē pōteta yok yaarō. Peene nim inēēn ru tektek ngōn yaaō omēn pōrōere ēn nim omēn pourō, kotre kaō, niin kasinkasin yaalnia pōrō pit ompyaō kangut mampēēp. Pēl ēak omēn yang omnarō utpet yewesaurōeta utpet mowasumēēp.”

¹⁹ Pit ngōn pōt ōk mē pet yairēn Anutuup tup ngēēngk kaōet kutōmweri wia pōt kan tēēn ne itaangkēn Anutu pim umkek Mosesē ngōn kosangōt wieēa pōt tup pōta kakaati wia. Pēl ēēn ne itenaan kent tangar mēnak tangre kaō rēak moup mōak kopi kēsangpel ēp ulōpōtring yepel.

12

Ōng nampre kamal kēsangēpē ngōnte

¹ Ne itaangkēn kutōmweri retēng kēsang nent yaarō. Pōt ōng nampōk pim korōpōōk kētēpōk ulpēēn ket ēak mēak wēa. Ngoonōp pōt pim ingesiarē iri wēa. Ēn kepōnōōk pōt ari 12 pōtōk ul ket ēak waēak wēa. ² Pōp ru yak wē wilēpēnēak lel yailēn kēlangōn kēsang kat yawiem merek ya. ³ Ēn omēn munt nantta kutōmweri taprek yaarō. Omēn pōt kamal kēsang panē nemorē ōk sak

wēa. Pōmor kōp mōaumorōk pim kepōnōt 7 ēak wēen watōt 10 ēak pōtēaan orōēēa. Ēn omēn omp akōpē ulōt 7 ēak pim kepōn 7 pōtē waēēēa. ⁴ Pim su pōmentōk kutōmweri mōak ari tit nent ti olaan tit nentepar pēen om wē. Pēl ēaan kamal pōp ōng ru wilēpēnēak yaaō pōpē itēkēēl sē nga kor taō yeō. Ōng pōp rungaap wilēn pi wa nēmpēnēak pēl yaē. ⁵ Pēl ēēn ōng pōpē yokot ēnēmak yangerakē omēn pourō wēere kosangring ngarangē elmēēpna pōp yawil. Pēl ēēn akun tapētakēēr pit rungaap teēntom panē wak yes, Anutu pim omp ak urtak wel aisēēēa pōpē ngēsē. ⁶ Pēl ēēn ōng pōp kan kas sē yang lup omēn won ner, Anutuuk mangkēn krismaki nentepar nent ngoon 6 ēak wēen ngarangē ēak kaōmpre omnant mampēnēak yema.

⁷ Ne kaalak itaangkēn kutōmweri nga kēsang panē nempel yaarō. Nga pōt Maikelre pim enselōrōak kamal kēsang pōmorre enselōrōaan nga yaalmē. Pēl yaēēn pit kangir yaalmē. ⁸ Pēl yaēēn Maikelre pim enselōrōak pit il mowesak, “Ar e kutōmweri yok pangk naōngan,” pēl yema. ⁹ Pēl mēak kamal pōmor wa yangerak yemoola. Pōp kamal wet nganēēr pan wakaimaupōk yangerakē omēn pourō morōk yaalmēaup, Seten pōp. Piire pim enselōrō wa yemoola.

¹⁰ Ēn ne kat wiin kutōmweriaan ngōn naō ngōn ē olēak epēl ya.

“Peene Anutuuk tiar utpetetakaan kama yanu.

Peene pim wēere kosangōōk omnant pout il mowesak pi Akōp pēl sak wē pōt pet yaalni.

Ēn pim Ruup Kristo puukta pi kaō sak wē pōt pet yaalni. Pōta songōnte epēt. Seten pi tiarim Anutu pim ēōetak tiarim karurōaan rōōkre kēt poutē ngōn utpet wesak yamēēa pōp piaripōk kutōmweriaan wa yemoola.

¹¹ Tiarim karurō Yesu Kristo, Sēpsēp Ruupē i il olēa pōtak wēere kosang wak pim ngōnte ōk aimeē Seten il mowesa.

Pit pitēm wēwēat keimōn naēn Anutuu ngōnte taē wes wak wēen pitēm kōore tokōrōak mēnaurō.

¹² Pōtaanōk kutōmweri wēaurō ar ērēpērēp ēēē.

Ēn yangerakre i kaōōk wēaurōaan yakōm pan.

Seten pi pim akunet ēwat wē yak ya sangēn ēēn arim naē orōak nga kaō elniipnaan yaē.”

¹³ Kamal kēsang pōp pi yangerak wa moolēa pōten kōn wieē ōng yokotup wila pōp utpet mowasēpēnēak nga yes. ¹⁴ Pēl yaēēn Anutuuk ōng pōp int tup wereweriārē ōk neweriārē yemangk. Pōt pi kamalōpē naēaan kas wal ēak yang lup omēn won panē nerek sē wēēn Anutu ngarangē elmēak kēere kaōmp meneim wēen krismaki 3 ēn ngoon 6 pēl sēpēnēak yemangk. ¹⁵ Pēl ēēn kamal pōpōk ōng pōp i wak sēpēn pēl kōn wiak kōm ngēs olaan i kēsang nemer nga urak ēnēm yes. ¹⁶ Pēl ēēn yangerak ōng pōp kaamōk elmēak kēm nga ēēn i kamalōpē kōm ngēs olēa pōmer ngēmē ilēak won yes. ¹⁷ Pēl ēēn kamal kēsangēp pi ōngōpōn ya sangēn ēēn pim ru wet rēak wilaō muntarō Anutu ngōn kosangōt ngaarēk wēere Yesu pim omnant tekeri wes mena pōt taē wes wak wēaurō nga elmēēpēnēak yes. ¹⁸ Pēl ēak kamal kēsang pōp i kaōōkē pisōōk tauak kor wē.

13

Animaō nga naar orōa

¹ Ne omēn pōtōn itenaan animaō nga namp i kaōōkaan yaarō. Pōp pim kepōnōt 7 ēak wēen watōt 10 ēak pōtēaan orōēēa. Omēn omp ak ulōt 10 tapēl ēak wat 10 pōtē waēak wēa. Pim kepōnōtē yapin Anutuun utpet wesak yaaō nant wieēa. ² Animaō nga nem itena pōp pi pusi kēsang nga namp lepat pēl

ya pöpë ököp. Ingesiar pöt imën nga namp pea pël ya pöpë ök. Ën këm pöt kent nga laionöpë ök. Animaö nga pöp kamal kësangöpök pim weëre kosangö menak pim omp ak urtak wel aisëë yangerakë omnarö ngarangk ëëpënëak yema. ³ Pël yaëen ne itaangkën animaö nga pöpë kepön naö omnaröak wisang ëak mënaupë kepönökë ök seëa. Pël ëautak ëmpölö yok pu wariin yaap sak wëen omën pourö pöten itenak yaan sak ëak pim ënëm yes. ⁴ Pël ëak omnarö kamal kësangöpök pim weëre kosangö animaö ngaap mena pötaan kamalöpön yaya mëak animaö ngaapönta yaya mëak epël ya. “Talëp animaö ngaapë ök weëre kosangring wë? Ma talëpök pi il mowasëpën? Won pan.”

⁵ Kamal kësangöpök animaö nga pöpön, “Ni Anutuü yapinte wa ngep elmëak utpet wesak mam,” pël ök maan Anutuü kuure mak yema. Pël ëak pi krismaki 3 ën ngoon 6 pöröa öngpök yang omnarö ngarangk elmëëpënëak animaö ngaapön tapël yema. ⁶ Pël maan pi Anutuun utpet wesak mëak yapinte wa ngep elmëak pim wëautere kutömweri wëauröenta utpet wesak yema. ⁷ Pël ëak animaö nga pöpön Anutuuk pim omnaröen kööre tok elmëak puuk il mowesak omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëëro ngarangk elmëëpënëak kuure mak yema. ⁸ Pël maan yangerakë omën pitëm yapinöt wëwë kosangta pepeweri retëng naën ëa pöröak animaö nga pöpön yaya yema. Pep pöwer yang epër naaröön wiaan Sëpsëp Ru ënëmak mën wel wia pöpök omën wëwë kosangtak öpnaröa yapinöt retëng ëauwer.

⁹ Katringörök ngön epët këëkë kat wiin. ¹⁰ Anutuuk omën namp wi kaatakën yaö ëëpna pöp yok sëpnaap. Ën nampön kööre tokörök mëmpënëak yaö ëëpna pöp mëmpnaap. Ngön pöt ngönëntak wia. Pötaanök omën ke pilöt Anutuü omnaröa naë yaaröön pöt kosang sak wë piin kön wi kosang yewesaut taë wes wak öp.

¹¹ Ne kaalak itaangkën animaö nga munt namp yangera öngpökaan yaarö. Pöp wat naöörar wëa pöörar sëpsëp ruuröaatë ök. Ën pim ngönaak yaaö pöt kamal kësangöröa ngönötë ök kaö yaaup. ¹² Animaö nga 2 pöpök munt wet kaal pöpë weëre kosang pout wak wëa. Pël ëak pi wet kaal pöpë kaamök ëak yangerakë omën pourö animaö wet kaal pim kepön naö mëngkën wel wiin ëmpölö pu warioa pöpön yaya mapënëak yamëëaup. ¹³ Animaö nga 2 pöpök ya it ngölöp ke nentere nent mëneim wë. Pël yeem kutömweriaan esuwes wes mëen yangerakël yeiraan omnarö iteneim wë. ¹⁴ Pël ëen Anutuü kuure mak mëëaul animaö nga wet kaalëpë itöök ya it ngölöpöt yamëngka pötök yang omnaröen morök epël maim wë. “Ar animaö nga ngaantak öp wesirën wel wiak kaalak öp wëaupë könöp ket ëak kön pöpön yaya maim ön.” ¹⁵ Pël yaëen Anutuuk kat mowiin puuk animaö kön ket ëa pöp wak këm muntön momöön ngönaak yaan omën animaö kön pöpön yaya nemaan yaë pörö mëneim wë. ¹⁶ Pël ëak animaö nga 2 pöpök omën pourö kotre kaö, monere urömaringre il ngentingenti yaaö, omën yaap wëaore ën inëen yaaö pouröen maan animaö wet kaalëpë yapinte pitëm mor yaapkëëtëere ë kosatë wi pet yair. ¹⁷ Namp animaö pöpë yapintere saareet piik nawiin ëen pöt animaö pöpök omën pöpö omnant sum ëere omnaröakta pim naëaan sum ë pël naëpan pël yema.

¹⁸ Animaö nga pöpë yapinta songön pöt epël këëkë kön wiipa. Yapin pöt saareet 666 pël wia. Pötaanök omën namp kön wetete wë pöt saare epët sangk kelak pöta songönte ëwat sëp.

14

Omën 144,000 pörö tan ngölöp nent ëa

¹ Ne kaalak itaangkën Sëpsëp Ruup Yerusalem kak Saion rosiraök tauëëa. Pël ëen omën 144,000 Sëpsëp Ruupre Pepap Anutuü piarpim yapintepar pitëm

ë kosatë wieëa pöröeta piiring wëa. ² Pël èen ne kat wiin këm ngön nempel i kësang nant nga yaurem kuk aöre tangre kaö kësang rë pël yaë pöta ök kutömweriaan yaarö. Ngön nem kat wian pöt omën selap into tang yamööna ya pöl äaut. ³ Omën 144,000 pörö Anutu pim omp ak urtak wel aiseëa pöpre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangk 24 pöröa ëöetak tauëë tan ngölöp nent aim wë. Tan ngölöp pöt omën muntaröak ewat nasëpan. Omën 144,000 Anutuuk yang omnaröa naëaan pimëen kama wa pöröakëër pangk ewat sëpnaat. ⁴ Omën pörö pit öngörö mësël naën wonörö. Pit yaap wëwë wotpil wakaima. Pël èëë Sëpsëp Ruupë ngönte ngaarëk wak kaatë ya mëmpö seima. Omën pörö Anutuuk pöta kanguir pit yang omnaröa teköökkan kama waurö. Pël èen Anuture Sëpsëp Ruupë ingre moröröa wotöökörö pël sak wëa. ⁵ Pit ngön kaar aöre utpet nent ë pël naën, won.

Ensel 3 pöröak ngön nant ök mëä

⁶ Ne kaalak itaangkën ensel munt namp mopöök wal ëak yesën itenaut. Pöp möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëëroën Anutuuk ngön ompyaö wiakaim wiaapna pöt ök mapënëak yes. ⁷ Pël ëak pi ngön ë olëak epël ya. “Anutu pim omën pourö kom ëak ngön yaatak niulëëpna akunet yok yaarö. Pötaanök piin kas yeem ping wesak maë. Pi kutömre yangre i kaöre kölok pout ket ëa pöpön yaya maë.”

⁸ Pël aö yesën ensel munt namp pim ënëm yesem epël ya. “Kat wieë. Papilon ka kaöaö omën naröak yok utpet yewas. Yaap, pit utpet panë wesak tööl yoöla. Omën ka pöök wëa pörö öng omp nga yaaö nampë wain iit omnarö mangkën nak piiring utpet yaë pol pitëm utpet yaaö pöt yang omën pouröen rë moulön ulöl sa. Pötaanök pitëm ka kaöaö töölön pitta kö yes.”

⁹ Pël aö yesën ensel munt 3 pöp wet kaal pöaarë ënëm yesem ngön ëak epël ya. “Omën narö animaö nga pöpre pim omën kön ket ëaupön yaya mëak pim yapinte pitëm moresiire ë kosaöök wiaapëna pörö ¹⁰ omën nampë wain iit mangkën nak kön irikor yaë pöl Anutuuk pitën ya sangën elmëen këlangön kat wiipnaarö. Kot nent wiap naalmëëpan, ya sangën kaö elmëak kë kop retëng ka urauuk es yokota pörek wis mëen ensel ngëëngköröere Sëpsëp Ruupë ëöetak këlangön kaö pan kat wiipnaarö. ¹¹ Es pitëm këlangön kat mowiipna pöwes nariin om yokotön koulöpö ket ëlötë o ngaarëk aprö seim öpnaat. Omën animaö ngaapre pim omën kön ket ëaupönta yaya yamëem pim yapinte pitëk wiaapna pörö röökre ket poutë këlangön kat wieim öpnaarö.”

¹² Pël ëëpnaat pötaanök utpet ke nentere nent Anutuuk omën pim ngön kosangöt ngaarëk wëere Yesuun kön wi kosang wasö pël eim wëaurö arim naë yaaröön pöt kosang sak ön.

¹³ Ne kaalak kat wiin ngön nent kutömweriaan epël yenëa. “Ni ngön epël retëng ë. Omën Aköpë naë rë olëak wë akun eptak ngës rëak wel wiipna pörö ërëpërëp ëëpnaarö.” Pël yaan Ngëëngk Pulöök epël yenëa. “Yaap pan. Pit wel wiin pitëm ya mëmpnaatë kangut Anutuuk mampnaarö. Pötaanök yok pangk pitëm ya kaö mëmpna pöt pet irak kë yesem ërëpërëp eim öpnaarö.”

Enselöröa omnarö koirëpnaata ngönte

¹⁴ Ne ngön pöt kat wiak kutömweriil itaangkën kutöm kepil kölam kësang ner wiaan itenaut. Pël èen kepil pöra rangk namp wel aiseëëa. Pöp omnaröa ököp, pim kepönöök omp ak ul koolötök ket ëa nent waëak moresi öp nga panë newer wak wëa. ¹⁵ Pël èen ensel munt nampök Anutuuk ngëëngk tup kaöeta kakaatiaan oröak ensel kutöm kepilta rangk wel aiseëëa pöpön maap ngön ëak epël yema. “Yangerakë kaömpöt köp sëen tiak kama ömë akunet yok yaarö.

Pōtaanōk ni sē ōpwerring ti.” ¹⁶ Pēl maan ensel kutōm kepilta rangk wel aisēēa pōp sē pim ōpwer yangerak wesirak kaōmp kōp saut yati.

¹⁷ Pēl yaēen ne itaangkēn ensel munt namp kutōmweri ngēēngk tup kaōeta kakaatiaan ōp nga panē newer wali wak yaarō. ¹⁸ Pēl ēēn ensel munt Anutuun kiri ar yaaō urtak esuwesi ngarangk yaaupōk pōtakaan orōak ensel ōp nga panēēwer wali wak wēa pōpōn maap ngōn ē olēak epēl yema. “Yangerak wii wain ulōpōrō kōp sak wē. Pōtaanōk sē ōpwerring tō.” ¹⁹ Pēl maan ensel pōp sē pim ōpwerring yangerakaan wain ulōprō tōak rongan yaē. Pēl ēak wain ulōp pōrō ing mēsaan iit orōak sēpēnēak wa kap kēsang kēlōtōk ket ēa nenta ōngpōk yewesir. Wain ulōpōrōa ing mēsaan iit orōak sēpna pōt Anutu pim omnarōen ya sangēn elmēēpnaata ōk ēēpnaat. ²⁰ Pit Yerusalem kaōōkē ka tomōk wii wain ulōp pōrō kap kēsang pōtak wesirak ing mēsaan pōtakaan omēn iit orōak i yaapōtē ōk yaē. I pōt orōak kaō wetak omnarōa kepōnōt il yewas. Rēēptakaan opetakē waliit 300 kilomita pōta ōk.

15

Ensel 7 pōrōak omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak wali wak wēa

¹ Ne itaangkēn kutōmweri retēng kēsang munt nent orōak wēen itenak yaan saut. Ne itaangkēn ensel 7 pōrō omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak omnarō utpet mowasēpnaat wak wēa. Omēn utpet pōt orōōn ēnēmak kaalak munt nant naarōōn ēēpnaat. Anutu pim ya sangēnte pōrekōk pet panē irēpnaat.

² Pēl ēēn ne omēn kēsang i kaōōkē ōk nenten itenaut. Omēn pōt kōnitweri ōktak esuwesi kōp mōak wē pōl ēēa. Ēn omēn animāō nga pōpring nga elak piire pim omēn kōn ket ēaupre pim yapinta saareet il wesa pōrō Anutuuk pim intōat mangkēn wali wak i kaō kōnitweri ōk pōōkē ēōōk taueēa. ³ Pēl ēēē Sēpsēp Ruupēēn tan nent Moses Anutuu inēēn ruupē tan pōta ōk epēl aim wē.

“O Akōp Anutu, ni weēre kosang pout wieēaup.

Nim ya pout kosang kaō panēēt, pōlōpringōt.

O omēn pourōa Omp Akōp,

nim wēwē pōtakēēr wotpil ompyaō panēēt.

⁴ Akōp, nimēnt tapōpōkēēr ngēēngk panēēp.

Pōtaanōk ten omēn pourō niin kasinkasin elniak nim yapinte wak isak nianaat.

Nim wotpil yewesa yaat tekeri panē orōak wia.

Pōtaanōk yang kaō poutēaan narō nim naē wais yaya niapnaat.”

⁵ Tan pōt pet irēn ne kaalak itaangkēn kutōmweri ngēēngk tup kaōet pōē korōpōtōk ōk rēa pōta kakaati ngēēngk tup panē pōt kan tē wieēa. ⁶ Pēl ēēn ensel 7 pōrō omēn nant omnarō utpet mowasēpnaat 7 tapēl ēak wak tup ngēēngk panē pōta kakaatiaan yaarō. Pit ulpēēn wali ompyaō kewil won, ēwaēwa yaaō nant mēak wēa. Pēl ēak yepat koolōtōk ket ēa nant pitēm ripatē wirō rēwarōk rēak wēa. ⁷ Pēl ēēn kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōak sōwar koolōtōk ket ēa 7 ēak ensel 7 pōrō yemangk. Sōwar pōtē Anutu wēwē kosangtaringēp pim ya sangēnōt peō ēēēa. ⁸ Ēn Anutuu ēwaare weēre kosang pō es koulōpōōkē ōk sak tup ngēēngk panēētak wiaan es koulōp pō kakaati peō ēaan omnarō pōrek ilapnaat pangk naēn. Ēnēmak utpet 7 enselōrōak wak yewais pōt pet irēpna pōtakēēr ilapnaat.

16

Anutu pim omnarōaan ya sangēnōt sōwar 7 pōtē wieēa

1 Ne kat wiaan tup ngëeng k panëeta kakaatiaan ngõn nent ensel 7 porõen epël ök yamëem ya. “Ar sôwar 7 põtë õngpök Anutuun ya sangënõt wia pipot kõmen yangerak olaè,” pël yema.

2 Pël maan ensel kopët pöpök pim sôwarweri wieëaut wak së kõmen yangerak yoola. Pël ëen omën animaõ ngaapë yapinte pitëk wiak pim omën kõn ket ëaupõn yaya maima pörõa naë ëmpõl utpet kësang panë nant orõ morëen këlångõn kaõ kat yawi.

3 Ēn ensel 2 pöpök pim sôwarweri wieëaut i kaõök kõmen yoola. Pël ëen i kaõ põ kaip tiin omën wel wiaurõa iitë ök korõp orõõn omën i kaõök wëa pörõ wel wi won yes.

4 Pël yaëen ensel 3 pöpök pim sôwarweri wieëaut i kësangõtëere kõlokõtë kõmen yoola. Pël ëen põtta kaip tiin omën i korõp yaarõ. 5 Pël ëen ne kat wiaan ensel i pout ngarangk yaaõ pöpök Anutuun epël yema.

“O Ngëeng kèp, ni wakaimaupök wëen.

Nim kangut yemengka yaat wotpil yamëngkaup.

6 Omnarõak tektek ngõn yaaõ omënere nim omën muntarõ mën wel wiin pitëm iit orõak ngentieimaut.

Põttaanõk omën utpet põt eima pörõ nuuk omën i epot mangkën yen.

Nim wotpil yewesa yaat yamëngkën pitëm utpetatë kangut yeõ.”

7 Pël yemaan ne kat wiaan kaalak ur Anutuun kiri yaalmëautakaan ngõn nent ngõn ëak epël ya.

“Yaap, Akõp Anutu weëre kosang pepap, nim ya yamëngkaut wotpilre ompyaõ yamëngkaup.”

8 Ēn ensel 4 pöpök pim sôwarweri wieëaut këtëpë rangk kõmen yoola. Pël ëen Anutuuk këtëp nga panë wesak maan omnarõ es kotõpënëak yema. 9 Pël ëen këtëp nga panë wesak maan omnarõa korõpõtë es mokotõn Anutu utpet põtën maan pit utpet mowasëpënëak orõa pöpõn utpet wesak yema. Pit lup kaip tiak piin ping wesak nemaan yaë.

10 Ēn ensel 5 pöpök pim sôwarweri wieëaut animaõ ngaapë omp ak urtak kõmen yoola. Pël ëen animaõ pöpë ikanõök omën wëen ngarangk elmëeima pörõa naë koõ yoola. Pël ëen omën pörõ këmre këlångõn kat yawiem kë kant mënak wë. 11 Pël ëak pitëm ëmpõlre këmre këlångõn yaaõ põtëen Anutu kutõmweri wëaupõn utpet wesak yema. Pitëm utpet yaat kasëng menak lup kaip natiin yaë.

12 Ēn ensel 6 pöpök pim sôwarweri wieëaut i kësang nemerën Yupretis pël yema põmeri kõmen yoola. Pël ëen i põmer leep raan omën omp ak këtëpë yengampiaul wëaurõa wais nga elëpna kanõ yaarõ. 13 Pël yaëen itanaan urmer õmörõa ök narõ 3 ëak yaarõ. Namp kamal kësangëpë këmatakaan, namp animaõ ngaapë këmatakaan, namp animaõ nga munt 2 pöpõn tektek ngõn yaaõ kaar omnamp pël yema pöpë këmatakaan pël ëak yaarõ. 14 Urmer pörõ Setenëerõak omën it ngolõp ke nentere nent yaaurõ. Pit yang ël epotë omp akõrõa ngësë yes. Pitök omën omp ak pörõ Anutu weëre kosang pepapë akun kaõaõök nga elëpnaan wa rongan elmëëpënëak yes. 15-16 Pël ëak së koirak yang lup nentak wa rongan yaalmë. Yang lup põtta yapinte Yuta ngõntak Amaketon pël ya.

Pël yaëetak Kristook epël ya. “Kat wieë. Ne kékain omnarõa yaë põl ëlëep waisumaap. Põttaanõk namp pi ka uraan kékainëpök wais pim poë korõpõ wilak sëen yool wë omnarõa ëõetak ëõ ëëpanëen itit ngarangk ëëpna pöp ërëpërëp ëëpnaap.”

17 Ēn ensel 7 pöpök pim sôwarweri wieëaut mopõök kõmen yoola. Pël yaëen tup ngëeng k panëetak omp ak urtakaan ngõn kosang nent epël ya. “Nem

omēn utpet pipotring omnarō yamēngk pōt peene pet yair.” ¹⁸ Pēl yaan kent tangar mēnak tangre kaō yeraan moup yamō. Moup pōmpel kēsang panēēmpel ngaan ke pēl nent mōōn itnaangkēn ēautak peenōk yamō. ¹⁹ Pēl ēēn Pāpilon ka kēsang pō luptak weerak 3 wasēn omnarōa kaat tōōl ngentiak utpet yes. Pōt Anutuuk Pāpilon omnarōa utpet yaautōn kōn wiak omēn nampē muntap wain i ngaat mangkēn nak kēlangōn kat yawi pōl pitēn ya sangēn kaō elmēēn utpet yes. ²⁰ Yanger moup kēsang yamōōn i kaō kusōt mop wiak sēēn rosiratta won yes. ²¹ Pēl ēēn kutōmwēriaan kopi kēsang yepelēn ēp ulōp kēsangōt omnarōa rangk ngentiin kēlangōn kaō kat yawi. Ēp ulōp kopēt nemesi kōnōmēt omnarōa kōnōmta ōk. Pēl ēēn pōtōk utpet panē mowesa pōtaanōk omnarōak Anutuun utpet wesak yema.

17

Ōng omp nga yaaup pi sum utpet wa

¹ Ne omēn pōtēn itenaan ensel 7 ēak sōwar nant 7 tapēl ēak wali wak wēa pōrōakaan nampōk wais neen epēl ōk yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn ōng omp nga ē yaē pōp pim utpetatē kangut Anutuuk mangkēn ōpnaatōn pet elniimaan. Ōng pōp pi ka kaō i kēsangōtē ēōōk wieēa pō. ² Yang omp akōrō pit ōng pōpring utpet yaaurō. Ēn omēn yaapōrōeta sēēn ōng pōpōk wain iit mangkēn nak kōn irikor ēak piiring utpet tapēl yaaurō. Pōtaanōk Anutuuk utpet kangut mampnaat.”

³ Pēl neaan Ngēēngk Pulō pim wēere kosangōōring nem naē orōōn ensel pōpōk ne mēsak sē yang lup omēn won nentak yeneulē. Pēl ēēn ne pōrek wē itaangkēn ōng namp animāō nga kōp mōāō nampē rangk wel aisēēa. Animaō pōpē korōpōōk yapin Anutuun utpet wesak yaaō nant kēsang retēng ēēēa. Ēn pim kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōrēēa. ⁴ Ōng pōp ulpēēn kōp nentepar mōa namp mēak polre kal ēak ē rangi ompyaut pim korōpōōk pangk ēak wēa. Pēl ēak kelōn koolōtōk ket ēa nent wali wēēa. Pōta ōngpōk pimtē omp nga yaauta utpet kamp yaaō kōmkēēnringōt peō ēēēa. ⁵ Pēl ēak pim yapin ēlēpēt ē kosaōōk retēng ēēēa. Pōt epēt. “Pāpilon ka kaōāō, ōngre omp nga yaaōre utpet kōmkēēnringōt yaaō pōtē ēl panēēp.” ⁶ Ne itaangkēn ōng pōpōk Anutuun omnarō mēnak pitēm iit nak kōn irikor ēak wē. Omēn pōrō Yesuu yapinte wak kaō wesak aima. Pōtaanōk pit mēnak pitēm iit nak wē.

Ne ōng pōpōn itenak yaan panē saut. ⁷ Pēl yaēēn enselēpōk epēl yenēa. “Ni orōpmorēēn yaan panē yesēn? Nook niin ōng pipopre animāō kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōaupōk ōngōp kōka ēak wēa pōp piarpim songōntepar ōk niamaan kat wi. ⁸ Animaō nim itenaō pōp ngaantak wēaupōk peene won wia epō ēnēmak kaalak yang ōngōp wali panē pōōkaan orōak apēr sasa kō sēpnaap. Pēl ēēn omēn yangerak ōpna pōrōa yapinōt wēwē kosangta pepeweri yang epēr naarōōn wiaan retēng naēn ēa pōrōak animāō pōpōn itenak yaan sēpnaat. Animaō pōp ngaantak wakaimaupōk peene won wia ēnēmak orōōpnaap.

⁹ “Pōta songōnte kēēkē ēwat sēpa. Pōt epēt. Kepōn 7 ēak wēa pēl ya pipot rosir 7 pōtōnōk ya. Ōng pōp rosir 7 pōtē rangk wel aisēēēaup. ¹⁰ Ēn kepōn 7 ēak wēa pēl ya tapōtōk omēn omp ak 7 pōrō pēl ya. Pitēm naēaan 5 pōrō wel wiin kopēt nampōkēer peene yangerakē omp ak sak om wē. Ēn nunt namp pi omp ak nasēn won wē. Ēnēmak pōp orōak akun kot panē nent ōpnaap. ¹¹ Animaō nga pōp ngaanēer wakaimaupōk peene won wia, pōp piita omp ak namp munt 7 pōrōak erēn ēēn 8 ēak wē kō sēpnaap.

12 “Ēn watōt 10 ěak nim itenaō pōt omēn omp ak 10 pōrōenōk ya. Pōrō pit peene omp ak nasēn wē. Akun kot panē 1 aōa ke pil pōtak weēre kosang wak animaō nga pōpring omēn omp sak ōpēnaarō. 13 Pēl ěak omēn omp ak 10 pōrō pit kōn kopēt nent wieē pitēm weēre kosangre omnarōen ngarang elmēēpna pōt animaō nga pōp kōn wes mampnaat. 14 Pēl ěak pit Sēpsēp Ruupring nga elak pōpōk pit il mowasēpnaarō. Pi omēn isaō pourōa Kaōap, omēn omp ak pourōa Omp Akōp. Pōtaanōk omēn piiring ōpna pōrō, pim yas mēak pimtēēn yaō ēēn pim ngōnte kēēkē wesak ōpna pōrō pourō, piiring erēn ěak yang omp ak pōrōaring nga elak il mowasēpnaarō.”

15 Pēl neak kaalak epēl ōk yenēa. “I kēsangōt ōng omp nga yaaupē ēōōk wel aisēēa pōt omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērōenōk ya. 16 Ēn watōt 10 ěak orōaan nim itenan pipot yang omp ak 10 ěak nem ōk niiaō pōrōere animaō nga pōpre ěak pitōk ōng omp nga yaaō pōpēēn kōōre tok elmēēpnaarō. Pēl ěak pitōk pi utpet mowesak ulpēēnre pōē korōp pim ē rangiēēa pōt wa ilak keli moolēak yool moulmēēpnaat. Pēl ěak pim korōpre mēsēp kaō nant nak nant es momarēpnaat. 17 Yaap, Anutuuk pimtē ngaantakēer kōn wia pōl pitēm lupōtē kōn pout mangkēn pit ya pōt mēmpnaat. Ya pōt pit kōn kopēt naō wieē omēn omp ak sak ōpēna weēre kosang pitēm pōt animaō pōp mampnaat. Pēl ē seim Anutuu akun menautak pet irēpnaat. 18 Ēn ōng nim itenan pipop ka kēsang yang omp akōrō ngarang elmēēpna pō.”

18

Papilon ka kēsang pō utpet ēa

1 Omēn pōt pet irēn ne kaalak itaangkēn ensel munt namp kutōmweriaan yangerakēl yeiraan itenaut. Pōp Anutuuk weēre kosang kēsang mangkēn pim ēwaōōk yangerak ēwa ē pet yair. 2 Pēl ēēn pi ngōn ē olēak epēl ya.

“Papilon yok utpet yaē.

Papilon ka kēsangō utpet ěak kō yes.

Pēl ēēn peene urmer ke nampre nampre int utpetarō pitēmēnt pēēn wē.

3 Ka kēsang pō utpet ye pōta songōnte epēl.

Ōng pōpōk omēn nampē muntap wain iit mangkēn nak kōn irikor yaē pōta ōk omp nga ēēre utpetat kēsang ē pēl yaaō pōt pet elmēēn yang omēn pourō tapēl ēeim wēaurō.

Pēl ěak yang omp akōrō pit ōng pōpring utpetat ēeimaurō.

Pēl yaēēn ōng pōpē omēn nant kēsang ōpnaataan kentre kaur yaaō pōtaan yangerakē omēn monere urōmatēēn ya yamēngkaurōak omnant menak pim naēaan sum kēsang weima.

Pōtaanōk kō yes.”

4 Pēl yaan ne kat wiaan ngōn munt nent kutōmweriaan epēl ya.

“Nem omnarō, ar ōng utpet pipop sēp wesak kas seē, ōng pipopring wē saun koirak pōtē kangut ōnganēēn.

5 Ōng pōpē utpet yaaō pōt kēsang panē sēēn

Anutu kutōmweri wē pōp itenak utpet kangut mampēnēak kōn wieim wē

6 Ar omēn utpet kangut pi mampunē pōrō pim kēlangōn omēn muntarō yemengka pōtōn kōn wiak kangut mampun.

Ar pēl ēēnēak pōt pi omnarō utpet mena ēēn pōt kanguir il wesak mampun. Omēn nampē muntap i ngaat mangkēn nak utpet yes pōl ōng pōpōk omnarō utpet wesak kēlangōn kat mowieima.

Pōtaanōk i nga kosang panēēt yemangk pōl il wesak kēlangōn kēsang kat mowiin.

⁷ Pi pimtēn wak isak yeem pim utpet yaautēen ērēpsawi eima pōta ök arōk kangiir kēlangōn kat mowiin ing ap.

Pim lupmeri kōn korar epēl wieēaup.

‘Ne ōng ak kēsangēp yak omp ak urtak wel aisēē omnarō ngarangk yaalmēaup.

Ne ōng kapirōa ök omnantēen il ngingtingenti naēnēp.

Kōnōm nant nem naē orōōn ingre ya ilak naēnganēēp.’

⁸ Pimtok kōn korar pōt wieēa pōtaanōk kēt kopēt nentak utpet epot pim naē orōōpnaat.

Anutuuk maan yaumanre ngōntōk yaaōre ēn ingre ya ilak yaaō pōt orōōpnaat. Akōp Anutu utpet kangut yemengka pōp weēre kosang kēsang yaaup yak puuk maan es kotōpnaat.”

Pēl yaan kat wiaut.

⁹ Yangerakē omp ak piiring ya utpet yamēngkem pōtēen ērēpsawi eimaurō ōng pōp, ka kaō pō, es yokotōn koulōpō ngaarēk yawisēn itenak pimēen ingre ya ilak apnaarō. ¹⁰ Pit Papilon ka kaō pōōkē omnarōa kēlangōn kat yawia pōten itenak pitta tapēl ēēpanēak kas ēen om kamaarek tauēē epēl apnaat.

“O yakom, ka kaōaōn yakōm pan.

Papilon ka kaōaō, 1 aōa akun kot pita ōngpōk

nim saunatē kangiir utpet yaēn.”

Pēl yaan kat wiaut.

¹¹ Ēn yangerakē omēn monere urōmatēen ya yamēngkaurōeta omnarōak pitēm naēaan urōmat kaalak sum naēpan pēl wesak pimēen ingre ya ilak apnaarō. ¹² Pitēm urōm pōt epot. Koolre siluwa, kēl ompyaut, polere kal, songre sar, poē korōp ke naōre naō ompyaō retēngretēng ēaut, kēra kōp nga kamp ke nampre namp yaautre omēn nant kēra sum kēsangōtōk ket ēaut, aini parasre yaap, kēl retēngretēng ēautōk ket ēaut, ¹³ omēn kamp ompyaō kēra korōp neweriaan yewaut yapinte sinamon pēl yema pōtre ēwamōt, kēra ēpre kōmau nga kamp ompyaut, wainre i kolap kaōmp ar ēēpnaat, korupaē lōlōpōt, pol purmakaōre sēpsēpōrō, pol osōrōere ēn kaar pitēm wii ngan ēak wak weruak yaautre, ēn omēn inēen yaaurōere, pitēm sum yaaō pōt pipot.

¹⁴ Omēn monere urōmatēen ya yamēngkaurōak ōng pōpōn epēl ya.

“Omēn nant nim omēak kent kōn yawian pōt sasa won yes.

Monere kēere kaōmpre omēn ompyaō ē rangi pōtta won yes.

Pōtaan omēn pipot pout kaalak naōngan, won pan.”

¹⁵ Pēl ēak omēn monere urōmatēen ya yamēngka pōrō omēn ke pilōt pim naē sum yeēa pōrō Papilon ka kaō pōōkē omnarōa kēlangōn kat yawia pōten itenak pitta tapēl ēēpanēak kas ēen om kamaarek tauēē ingre ya ilak ēak epēl apnaat.

¹⁶ “O yakōm, ka kēsangōn yakōm pan.

Ka kēsang epō ōng nampē ök.

Pi ulpēen ompyaō retēngretēng kōp nentepar mōa namp mēak

pim korōpōok koolre songre sar ē rangiak wēaup.

¹⁷ Akun kot 1 aōa pōta ōngpōk pim monere urōm pout kō yes.”

Ēn i kaō wangatē ngarangk pōrōere omēn narō wangat wak ka muntatē yes piporō, wangatē inēen yaaurōere omēn i kaō pōok mon ya yamēngka pōrō pourō pit Papilon kak pēlēer wiaan kamaarek tauēē ¹⁸ itaangkēn ka pō es yokotem koulōpōt orōak yesēn itenak ngōn ēak epēl yema. “Ēlei, ka kēsang

epöökē ök naō e nerek wi naōn, won pan.” ¹⁹ Pit pël mēak kaplak ilaimeē ingre ya ilak ēak epël aim wē.

“O yakōm, ka kēsang epōon yakōm pan.

Wangatē ngarangk yaaurō tiar ka kēsang epöökē urōmat wak yesem monere urōm kēsang weimaurō.

Akun kot 1 aōa pōta ōngpök ka epō kō yes.

²⁰ Kutōmweri ngēēngkōrōere Anutuū ngōn yaaōre tektek ngōn yaaō omēnere pim omēn muntarō ar ka pō won yes pōtaan ērēpērēp ēēn.

Ka pōök utpet elnieima pōtaan Anutuuk kangut yamangk.”

Pël yaan kat wiaut.

²¹ Ēn ne kaalak itanaan ensel weēre kosangring nampök kēl kēsang panē naō wak wal ēak i kaōök yoolēem epël ya.

“Nem kēlō i kaōök yoolak epël

Anutuuk ka kēsang Papilon pō utpet

wasēn sasa kō sēēn kaalak itnaangkan.

²² Pël ēēn intōere iraō ngōn aōre pēēp mēmpō,

polere kuup ngōn aō pōt ka pōōkaan kaalak yaan kat nawiingan.

Ēn omnarōakta ka pōök ya ke nentere nent yamēngkēn itnaangkan.

Korupaēta kas yamōem yaan kat nawiingan.

²³ Ka pōōkaan es rampe newes kaalak ēwa naēn ēēpnaat.

Ōngre omp yaēēn ipre kēr yemangka pōtenta itnaangkan.

Ngaantak ka pōökē omēn monere urōmatēēn ya yamēngkaurō yangerakē kaō sak wakaimaurō.

Ēn ka pōōkaan narōak kempre tēptēp wak yeem omēn muntarōen morök elmēeimaurō.

²⁴ Papilon ka kēsang pōökē omnarōak Anutuū tektek ngōn yaaō omēnere pim omēn muntarō mēneima.

Ēn yang omēn narōeta kōore tokōrōak mēneima pël ēautē saunat Papilon ka kēsang tapōök wieēa.

Pōtaanōk Anutuuk kangut yaalmē.”

19

Omnarō Papilon kaō utpet yesēn ērēpērēp ēa

¹ Ne omēn pōtōn itenak kat wiaan kutōmweriaan omēn kēsang pan ngōn ē olēak epël ya.

“Tiar Anutuun yaya mepa.

Tiarim Anutu tapōpök tiar utpetetakaan kama nuwa.

Ē rangiere weēre kosang pipot pim naē wia.

² Pi tapōpök pim ngōn yaatak omnarōa wēwēat wotpil wesak wēl yaaup.

Ōng omp nga yaaō pōpē utpet pōmpelök yangerakē omnarō utpet mowe-sēima.

Pël ēēn Anutuuk pi utpet kangut mena.

Ōng pōpök Anutuū inēēn ru narō mēneimaup. Pōtaanōk kangiir elmēa.”

³ Pël ēak pit kaalak ngōn ē olēak epël ya.

“Anutuun yaya mepa.

Ka kēsang pō es yokotem koulōpō kēt ēl epotē aprō seim wē.”

⁴ Pël yaan ngarangk 24 pōrōere kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrō pit rar rē mowesirak tok oriak Anutuū pim omp ak urtak wēl aisēēa pōpōn yaya mēak epël ya.

“Yaap, Anutuun yaya mepa.”

5 Pël yaan kat wiaan Anutuu omp ak urta naëaan ngön ëak epël yeem ya.
 “Anutuu inëen ruurö, ar pourö tiarim Anutuun yaya maë.
 Piin kasinkasin yaaö kotre kaö pourö pël ëëë.”

Sëpsëp Ruup öng koirën pim ipre kër mampna akun kësangët oröa

6 Ngön pöt ë pet yairën ne kaalak kat wiaan ngön munt nempelök omën kësang pan rongan ëak wë ngön kaëp aöre i kësang nant nga yaurem kuk aö, tangre kaö kësang yeraan nga ngön aö pël yaë pöl ngön ë olëak epël yeem ya.
 “Anutu tiarim Aköp weëre kosang pout wieëaupök peene kësang panë sak wë omnant pout ngarangk yaalni.

Pötaanök piin yaya mepa.

7 Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunet yok yaaröön öngöp piin korkor yaë.

Pötaanök tiar kön ompyaö wieë ërëpërëp kësang panë yeem,

pim yapin pingetakëër wak isak aim öpa.

8 Anutuuk öng pöp ulpëen ompyaö ëwaëwa yaaö kewil won panë namp mëëpënëak mena.”

Ulpëen ompyaö pöp Anutuu omnaröa wëwë ompyaö wotpilten ya.

9 Enselëpök neen epël ök yenëa. “Ni ngön epël retëng ë. Omën Anutuuk Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunetak kaomp ngawi nëmpënëak yas mëëaö pörö ërëpërëp ëëpnaarö.” Pël neak kaalak epël yenëa. “Ngön epët Anutuu ngön kë panëët,” pël neeaut. ¹⁰ Pël neaan ne piin yaya mamëak pim ingesiarë ikanökök rar rë mowesirak tok yariin epël yenëa. “Neen pil elnëengan. Anutu pimtënökëër yaya mam. Niire nim kar Yesuu ngönte ök yak pörö tiar ya kopët nent ngawi yamëngkaurö.” Yesuu ngönte ten kaamök elmëen tektek ngöntak aöre songönte tekeri wesak aö pël yeë pöt Pulöökë yaat.

Omën pol os kölamöpë rangk wel aisëëa pöpë ngönte

¹¹ Ngön pöt ök neë pet irën ne itenaan kutömwer kan tëen pol os kölam namp wëen itenaut. Omën namp pöpë rangk wel aisëëa pöpë yapintepar nent, “Yaat wotpil yamëngkaup,” ën nent “Ngön yaap yaaup,” pël ya. Omën pöp pi omnarö ngön yaatak ulmëak kangut mampööre nga elö pël yeem wotpil yaaup. ¹² Pöpë itöörar pöt, es wëlëngöökë ököörar. Ën kepönöök pöt, omp ak ul nant selap waëëëa. Pim koröpöök pimtë yapinte wieëa. Pöt pimtökëër ëwat, omën muntarö köpël wë. ¹³ Pim ulpëenëpök omën iitök petak urak wëa. Ën pim yapinte pöt, omnarök piin, “Anutuu ngönte,” pël yamëëaup. ¹⁴ Pël ëen kutömweri nga omnarö ulpëen ompyaö kölam panë kewil won narö mëak pol os kölam naröa rangk wel aisëak omën pöpë ënëm yes. ¹⁵ Omën pöpë këmtakaan öp nga panë newer orök irëëëa. Öp pöwerring yang omën pim kööre tokörö mënak weëre kosangring ngarangk elmëëpnaap. Puuk wii wain ulöpörö kël kap kësang nentakaan ing mësaan iit yaarö pöl omnaröen Anutuuk ya sangën elmëak mëngkën pitëm iit orööpnaat. ¹⁶ Pöpë ulpëenëpökre kopirak pim yapinte epël retëng ëëëa. “Omën omp aköröa Omp Aköp, isauröa Kaöap.”

¹⁷ Ne kaalak itaangkën ensel namp këtëpök taueëa. Pël ëëë ngön ë olëak int ngaarëk wal ëak yaauröen epël yema. “Ar pourö Anutuu këere imën nënëen wais rongan ëëë. ¹⁸ Ar omën omp aköröere nga omnaröere pitëm wotöököröere pol osöröere pitëm rangk wel aisëak wë pörö pourö, inëen yaauröere yaap wëaurö, kotre kaö, pit pouröa mëëpöt nënëen wais rongan ëëë.”

19 Pël yemaan ne itaangkën animaö nga pöpre ën yangerakë omp aköröere pitëm nga omnarö pit Yesu pol osöpë rangk wel aisëëaupre pim nga omnaröaring nga elëpënëak rongan ëak wëa. 20 Pël ëen puuk animaö pöpre ën tektek ngön yaaö kaar omën pöp wali yeö. Tektek ngön yaaö omën pöp pi wet réak ya it ngolöpöt animaö pöpë ëöetak mëneimautak omën animaö pöpë yapinte pitëk mowiak animaö kön pimtë ket ëa pöpönta yaya maima pörö morök elmëeima. Pël ëen omën utpet pöaar wak öngöp kësang i kaöökë ököök kël kop retëng ka urauuk es yokota pöwesi yemoola. 21 Pël ëak omën pol osöpë rangk wel aisëëa pöpök nga omën utpet pöaarë naë wëaö pörö pim öp nga panë këmtakaan oröëa pöwerring mën wel yemowi. Pël ëen intöröak wais omën mëna pöröa mësepöt wa neim olëak kep panë yaë.

20

Seten pi wii kaatak moulmëëpnaap

1 Ne kaalak itaangkën ensel namp yang öngöp waliöökë kietaring wii seen naö wali wak kutömweriaan yeirëa. 2 Pël ëak ensel pöpök kamal kësang ngaan panëer wë Anutuuk ëöetak omnaröaan utpet wesak aim wëaup, Seten, pöp enselëpök wak krismaki 1000 pötë öngpök öpënëak wii seen pööring të yemowi. 3 Pël ëak enselëpök wa yang öngöp wali pöökë öngpök moolëak kaalak kan wariak taë panë wes yemoulmë. Krismaki 1000 pöt won nasën wiaan yang omnarö kaalak morök elmëëpanëak pël yaalmë. Ēnëmak krismaki 1000 pël won sëënak orö moulmëen akun kot panë nent öpnaap.

4 Ne kaalak itaangkën omp ak ur nant wiaan pötë omën narö wel aisëëa. Anutuuk pit omën muntarö ngön yaatak moulmëak kangut mampna ya pöt mangkën wak wëa. Pël ëen ne itaangkën omën naröa könörö Yesuun kön wi kosang wesak pim yapinte tekeri wes ök aö yeem Anutuuk ngönte kosang wes moröak wëa. Pitëm pël yaaö pötaan kööre toköröak ngernger il moolaan wel wia. Omën pörö animaö nga pöpre pim kön ket ëa pöpëen yaya maöre pim yapinte pitëm ë kosatëere morötë mowi pël naën ëa. Pitökëër Anutuuk weletakaan wal ë moulmëen wë Kristoorring omp ak sak ngarangk wakaimë së krismaki 1000 ke pipël won yes. 5 Pitëm weletakaan wal ë moulmëa pöt wet réaut. Ēn omën munt wel wia pörö wal naën wia. Pit krismaki 1000 pöt won sëënak wal ëëpënëak kor wë. 6 Omën Anutuuk wet réak weletakaan wal ë moulmëa pörö ngëëngk mowasën ërëpërëp eim öpnaarö. Omën pörö kaalak wel wiak es parëaöök nasën ëëpnaarö. Pit kiri ar yaauröa ök sak Anuture Kristoon yaya yamëem Kristoorring omp ak sak ngarangk yaat mëneim wëen krismaki 1000 ke pël won sëpnaat.

Seten pim këlangön kaö panë kat wiipnaata ngönte

7 Krismaki 1000 pöt won sëënak Seten wii kaatakaan kan të mowiin orööpnaap. 8 Pël ëak yang kaö nantëaan nantë wëa pörö pouröa naë së morök elmëen rongan nentepar ëen Kokre Mekok pël sëen nga wa top ëëpnaat. Pël ëëpna pörö pangk sangk nekelngan, i pisötë ök kësang panë ëëpnaat. 9 Omën pörö yang kaö poutëaan wais Anutuuk omnaröere Yerusalem ka kësang pim kent kön wia pö wa taap ëak mëmpënëak yaëen Anutuuk es newes kutömweriaan wes mëen irë omën pörö es kot won wasëpnaat. 10 Pël ëen Seten pit morök elmëa pöp puuk wak öngöp kësang i kaöökë ököök kël kop retëng ka urauuk es yokota pörek animaö ngaapre tektek ngön yaaö kaar omnamp wet réak wa moolaan wëa pöwesi moolapnaat. Pël ëen pit omën naar namp pörö röökre kët poutë es yokotön këlangön kësang kat wiewim öpnaarö.

Ngön ya kësang mëmpnaata ngönte

¹¹ Ne kaalak itaangkēn omp ak ur kōlam kēsangētere pōtak wel aisēēa pōpōn itenaut. Pēl ēēn kutōmre yanger pim naē mop wiak won yes. ¹² Pēl yaēēn itaangkēn omēn wel wiaurō kotre kaō omp ak urtak wel aisēēa pōpē ēōetak tauēēa. Pēl ēēn pep nant yawil. Pēl ēak newer yawil. Pōwer wēwē kosangta pepewer. Pēl ēak puuk omēn wel wiaurō pitēm wēwēatē songōnōt pep potē iteneē wēl yaalmē. ¹³ Pēl ēēpēnēak omēn i kaōōk wel wiaurō i kaōōkaan wal yaē. Yaap, omēn wel wia pourō weletekaan wal ēēn neenem wēwēatē kangut yemangk. ¹⁴ Pēl ēak welere wel kaō wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk es yokota pōwesi moolaan kō yes. Omēn pōrek sēpna pōrō wel 2 kosang pōt wiak sasa kō sēpnaarō. ¹⁵ Anutuuk itaangkēn omēn namp pim yapinte wēwē kosangta pepeweri won ēēn pōt wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk es yokota pōwesi yemoola.

21

Kutōmre yang ngolōpōt yaarō

¹ Ne omēn pōtōn itenak kaalak kutōm ngolōpwerre yang ngolōpren itenaut. Kutōmre yang wet rēak orōak wiakaima pōt kō sak sēēn i kaōōta won wiēēa. ² Pēl ēēn ka kēsang ngēēngk Yerusalem ngolōpōōn itenaut. Ka ngolōp pō Anutuu naē kutōmweriaan yeiraan itenaut. Pō ē rangi ompyaō panē nant ēak wēa. Pōt ōng namp pim omp yaō ēak wēaup ōpēnēak ē rangiak wē pōl ēak yeira. ³ Pēl ēēn ne kat wiaan omp ak urta naēaan ngōn ēak epēl ya. “Kat wieē. Anutu pi pim omnarōa tekarak wē. Pi pitring wēēn pit pim omēn sak ōpnaarō. Ēn Anutu pintok pitēm naē wē pitēm Akōp pēl sak wakaim ōpnaat. ⁴ Pēl ēak puuk pitēm ing telapōt tum mokorōn ērēpērēp ēēpnaat. Pōt pit kaalak wel wiire ēn kōn utpetaring wē, ingre ya ilak aōre kēlangōn kat wi pēl naēn ēēpnaat. Omnant ngaan wiakaima pōt pout won sa pōtaanōk.”

⁵ Pēl yaan omēn omp ak urtak wel aisēēa pōpōk epēl ya. “Kat wieē. Ne peene omnant pout ngolōp wesak orō yaalmē.” Pēl ōk ēak neen epēl yenēa. “Ngōn epot yaap panēet, omnarōa kōn wi kosang wasēpnaat. Pōtaanōk retēng ē.” ⁶ Pēl neak kaalak epēl ōk yenēa. “Omēn epot pout yok orōak wē. Ne tapōp wot rēaupōk kaalak ēnēm remaap. Omnant ngēs rē ulmēaupōk kaalak pet irumaap. Omēn namp iiten yaēēn pōt nook i omnarōa kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō sēpnaat sum won mangkēn nēmpnaap. ⁷ Omēn namp pim wēwē ompyatak utpetat il wasēpna pōp omnant ompyaō epot poutē pep sēpnaap. Pēl ēēn ne pim Anutu pēl sak wēēn pi kangūr nem ruup pēl sak ōpnaap. ⁸ Pēl ēēpnaatak omēn tokōrōen kas ēak neen kasēng nampōōre kōn wi kosang nenewasēn ē, ya utpet ke nentere nent mēmpōōre omēn muntarō mēn wel wi, ōngre omp nga ēēre kipre kēar nga ē. Anutuu urtak omp ak kaarōrōere kōn ket ēaurōaan ngēēngk wesak yaya aōre ngōn kaar aō, omēn ke pil yaāō pipōrō pourō ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōwesi sē es koteim ōpnaarō. Pēl yeem wel akun 2 kosang pōt wiak sasa kō sēpnaarō.”

Yerusalem ka ngolōpō

⁹ Pēl neaan ensel 7 pōrōakaan namp nem ngēsē waisa. Ensel 7 pōrō pit sōwar 7 ēak omēn utpetatta 7 tapēl ēak wiak wak wēa. Pōt ēnēmak akun pet irēpēnēak yaēēn omnarō utpet mowasēpnaat. Pōrōakaan namp nem naē wais epēl yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn Sēpsēp Ruupē ōng koirēpnaapōn pet elniimaan,” pēl yenēa. ¹⁰ Pēl neaan Pulōōkē wēere kosangō nem naē orōōn ensel pōpōk ne wa newak sē tomōn wali panē naōōk neulēak Yerusalem ka ngēēngkō Anutuu naē kutōmweriaan yeiraan pet elnēn itenaut. ¹¹ Ka kēsang pōōk Anutuu ēwaō

elēn ēwa ke maim nal panē tēak wieēa. Pōt yaap kēl ompyaō saspaare ēn kōnitweri yaē pōl pan ēwaēwa yeem wēa. ¹²Yerusalem ka pōök ēm kēsang wali panē naō ōk rēēēa. Ēm pōök kan 12 ēak rē wieēa. Pēl ēēn ensel narō 12 tapēl ēak kan ēētē ngarangk taueēa. Kan pōtē Israel omēn kur 12 piporōa yapinōt retēng ēēēa. ¹³Ēm kētēpē yengampiaul pōök kan neraar ner ēak rē wieēa. Kētēpē yeilēaul we pōökēl kan neraar ner tapēl ēak rē wieēa. Ēn we naōōkaan naōōkta om tapēl ēēēa. ¹⁴Ēm pōökē ingōök kēl 12 ēak kosang wesak wieēa. Kēl pōtē Sēpsēp Ruupē ngōn yaaō omēn 12 pōrōa yapinōt retēng ēēēa.

¹⁵Ensel neen ngōnaak neea pōp pi kēkalēp ōk yawia koolōtōk ket ēa naō wali wak wēa. Pō ka kēsang pōōre ēmōōre ēm kanōt ōk wiipnaō. ¹⁶Ka pōökē ē mor kong nent pōtē waliit ke kopētal pan. Ēn ensel pōpōk ka pō pim kēkalēpōōring ōk wiin waliire mēntere tingk pōt ke kopētal yaē. 2400 kilomita pēl yaē. ¹⁷Pēl ēēn enselēpōk ōkōoring ēmōökē tingkēt ōk wiin 70 mita pēl yaē. ¹⁸Ka kēsang pōökē ēm pō, kēl ompyaō saspa pōōring ōk rēēēa. Ēn ka pō kool pēēnētōk ōk raan kōnitweri ōk pengpeng yeēa. ¹⁹Ēn ēm pōökē ingōök kēl sum kēsang yaaō ke naōre naōring ē rangi ulmēēēa. Kēl ompyaō wet kaal panē rēak wia 1 pōökē yapinte saspa, ēn munt kunōm ka ura 2 pōökē yapinte sapaia, ēn munt kōlam 3 pōökē yapinte aket, ēn munt kēra ēp korōp orōa 4 pōökē yapinte emeral, ²⁰ēn munt kōp mōaare kōlam korōp orōa 5 pōökē yapinte satonikis, ēn munt kōp mōaō 6 pōökē yapinte konilian, ēn munt kop retēng ka ura 7 pōökē yapinte krisolait, ēn munt kēra ēp korōp orōōmaap kangk ēa 8 pōökē yapinte peril, ēn munt kop retēng ka urōmaap kangk ēa 9 pōökē yapinte topas, ēn munt kop retēngre kēra ēp korōp ka urōmaap kangk ēa 10 pōökē yapinte krisopres, ēn munt kunōm ka urōmaap kangk ēa 11 pōökē yapinte aiasin, ēn munt kōp karkar mōa panē 12 pōökē yapinte ametis. Kēl ompyaō 12 epotring ēm ingōök wiak ē rangi ulmēēēa. ²¹Ēn ka kan 12 pōt kal kōlam sum kēsangring nant 12 pōtring ket ēēēa. Kal naōök kan newer naōök newer pēl ēēēa. Ka kēsangōökē kamēnt pōtta koolōtōk lē mēēn kōnitweri ōk pengpeng yeēa.

²²Ne ka kēsang pōök ngēēngk tup nent ōk rēan itnaangkēn, won. Akōp Anutu weēre kosang pout wieēaupre Sēpsēp Ruup piarpintok ngēēngk tup ket ēak wēa. ²³Ka pōök kētre ngoon ēwa naō naēpan, won. Anutuu ēwaōök sē elēn Sēpsēp Ruup es rampewesi ōk ket ēak ēwa ēēn ka pōök ēwa tēak wia. ²⁴Yangerakē omēn pourō ka pōökē ēwaōök kan ing yaurō. Ēn yangerakē omp akōrō pitēm ē rangiat ka pōökē wak sēpnaarō. ²⁵Ka pōök koō noolapan. Pōtaanōk kēt poutē ka pōökē ēm kanōt tē wiakaim ōpnaat. ²⁶Pēl ēēn omēn pourō pitēm monere urōmere ē rangiat pout ka pōökēl wak sēpnaat. ²⁷Pēl ēēpnaatak omēn wēwē utpet ke nentere nent yaautre kōmkēēnringōt yaautre kaar yaaut pangk wak ka pōökē ōngpōk nasēpan, won. Om Sēpsēp Ruupē yapinōt wēwē kosangta pepeweri retēng ēa pōrōakēer ka kēsang pōökē ōngpōk sēpnaarō.

22

Wēwē kosangta iitere kēraament

¹Ensel pōpōk kaalak ka pōök i omnarōa kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō yesa pōmerēn pet elnēēn itenaut. I pōmer kōnit ket ēak ēwaēwa yaaumer Anuturu Sēpsēp Ruupē omp ak urtakaan orōak yesaumer. ²I pōmer ka pōökē kamtaōökē luptak yesaumer. Ēn i pōmeri poō naōōkaan naōök kēra nant wēwē kosangēt yemengka pōt tau seēa. Pōt krismaki kopēt nenta ōngpōk akun

12 ěak ulōpōrō ngoon nampnampē ōngpōk utō aprō yesa. Kēra pōtē ěpōtōk omnarōa kēlangōnre yaumanōt ompyaō yemowesa. ³ Omnant pout Anutuuk won wiaapēnēak kōn wi aut ka pōok wi naōpan. Om Anuture Sēpsēp Ruupē omp ak urōt ka kēsang pōok wiaan Anutuu inēen ruurō piin yaya maim ōpnaat. ⁴ Omēn pōrō pim kēere wot kanten itaampnaat. Pēl yaēen pim yapinte pitēm ē kosatē wiaapnaat. ⁵ Ka pōok koō olaan es rampeere kētēpōk ēwa naēpan, won. Akōp Anutu pimtē ēwa kēsang pōmpelōk ēwa elmēaan pit omp ak sak akun ēlōtē om omnant poutē ngarangk wakaim ōpnaarō.

Yesu pi teēnt kaalak waisēpnaap

⁶ Ne pōtōn itenaan enselēpōk epēl ōk yenēa. “Ngōn epot pout yaap panēet, omnarōa pangk kōn wi kosang wasēpnaat. Akōp Anutu pim Pulō tektek ngōn yaaō omnarō kaamōk yaalmē pōpōk pim inēen ruurō omēn peene orōōpnaatōn ēwat sēpēnēak pim ensel namp pitēm naē wes mēa.”

⁷ Pēl yenēaan Yesuuk epēl ōk ya. “Kat wieē. Ne teēntom waisumaap. Omēn namp nem tektek ngōn pep epweri wia epot ngaarēk weim ōpna pōp pi ěrēpērēp ēēpnaap.”

⁸ Ne Sonok ngōn epot kat wiak omēn epotōn itenaut. Ne epotōn kat wiire itaampō pēl ěak ensel ōk neeaōre pet elnē pēl ēaō pōpē ingesiārē ikanōok rar rē mowesirak tok oriak piin yaya mamēak yaēen ⁹ epēl yenēa. “Ni neen pil elnēengan. Anutu pimēntenōkēer yaya mam. Niire nim kar tektek ngōn yaaōre omēn pourō ngōn pep epweri wia pōt ngaarēk yeō pōrō tiar ya kopēt nent ngawi yamēngkaurō pōtaanōk.” ¹⁰ Pēl neak pi kaalak epēl ōk yenēa. “Anutuu ngōn pep epweri wia epot ngep ěak ōnganok. Ngōn pōtē kēet orōōpna akunet temanōm yes. ¹¹ Omēn wēwē utpet wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Kewilring wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Wotpil wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Ēn lup kōlam wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp.”

¹² Pēl yenēaan Yesuuk kaalak epēl ōk ya. “Kat wi. Ne teēntom pan waisumaap. Ne omēn pourōa sumat wak wais pitēm omnant yaautē kangut neenemot mempaap. ¹³ Ne tapōp wot rēaupōk kaalak ēnēm remaap. Ne omnant ngēs rē ulmēaupōk kaalak pet irumaap.

¹⁴ “Omēn pitēm ulpēenōt iirak lup kōlam wē pōrō pit ěrēpērēp ēēpnaarō. Pēl ěak kēra wēwē kosangēt yemengka pōmentēkaan yok pangk ulōp tō nak ka kēsangōōkē ěm kanōt tē wiaan ōngpōk ilapnaarō. ¹⁵ Pēl ēēpnaatak omēn ke epēlōrō ka pōokē ōngpōk neilapan, om ka tomōk ōpnaarō. Kentre pol ket ěak wēwē kewilring wēere kīpre kēar nga ē, ōngre omp nga ēere mēn wel wi, Anutuu urtak omp ak kaarōrōere kōn ket ēaurōaan ngēēngk wesak yaya maō, ngōn kaar aōre pōtē ēnēm ē, omēn ke pil yaaō pōrō ka tomōk ōpnaarō.

¹⁶ “Ne Yesu nook nem ensel namp wes mēen wais ar ingre mor saurōen ngōn ōk niia. Ne Tewit pim kurmentēkaan orōaup. Ne tapōpōk tangewesi ōk ēwearingēp.”

¹⁷ Pulōore Sēpsēp Ruupē ōng yaup piaripōk, “Ni wais,” pēl ya. Pēl ēēn omēn namp ngōn pipēt kat wiak pōt puukta, “Ni wais,” pēl ap. Yaap omēn namp iiten yaēen pōt waisēp. Pi i omnarō kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō yesa pōt nēmpēnēak kent yaēen pōt nēmp. I pōt sum won, yaap nēmpnaat.

¹⁸ Ar Anutuu tektek ngōn pep epweri wia epot sangk kelak kat wiinēerōaan pepanōm ngōn epēt ōk yeniak. Omēn namp Anutuu ngōnte wak pim kōnōōkaan ngōn munt nantring yal menak irikor ēēpna pōp Anutuuk maan omēn utpet nant omnarō utpet mowasēpna pep epweri retēng ēa pōt pim naē orōōpnaat. ¹⁹ Ēn omēn nampōk pep epweriaan Anutuu ngōn nent kērē

olĕak irikor ĕĕpna pōp Anutuuk kangiir piin epĕl mapnaap. “Kĕra wĕwĕ kosangĕt yemengka pōmentĕkaan ulōp tō nĕĕre ka kĕsang ngĕĕngk epōōk wĕ nem omnarōa ĕĕpĕnĕak pep epweri ngōn ĕa pōl naĕngan.”

²⁰ Ngōn epot tekeri wesa pōpōk epĕl ya. “Yaap, ne teĕnt waisumaap.” Yaap. Akōp Ĭesu, ni wais.

²¹ Akōp Ĭesu pim komre kolap pōt Anutuu omnarō arim naĕ wiaap. Yaap.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matiu 1:1–2:12
2	Matiu 2:13–3:6
3	Matiu 3:7–4:11
4	Matiu 4:12-25
5	Matiu 5:1-26
6	Matiu 5:27-48
7	Matiu 6:1-24
8	Matiu 6:25–7:14
9	Matiu 7:15-29
10	Matiu 8:1-17
11	Matiu 8:18-34
12	Matiu 9:1-17
13	Matiu 9:18-38
14	Matiu 10:1-23
15	Matiu 10:24–11:6
16	Matiu 11:7-30
17	Matiu 12:1-21
18	Matiu 12:22-45
19	Matiu 12:46–13:23
20	Matiu 13:24-46
21	Matiu 13:47–14:12
22	Matiu 14:13-36
23	Matiu 15:1-28
24	Matiu 15:29–16:12
25	Matiu 16:13–17:9
26	Matiu 17:10-27
27	Matiu 18:1-22
28	Matiu 18:23–19:12
29	Matiu 19:13-30
30	Matiu 20:1-28
31	Matiu 20:29–21:22

February

date	Scripture
1	Matiu 21:23-46
2	Matiu 22:1-33
3	Matiu 22:34–23:12
4	Matiu 23:13-39
5	Matiu 24:1-28
6	Matiu 24:29-51
7	Matiu 25:1-30
8	Matiu 25:31–26:13
9	Matiu 26:14-46
10	Matiu 26:47-68
11	Matiu 26:69–27:14
12	Matiu 27:15-31
13	Matiu 27:32-66
14	Matiu 28:1-20
15	Maak 1:1-28
16	Maak 1:29–2:12
17	Maak 2:13–3:6
18	Maak 3:7-30
19	Maak 3:31–4:25
20	Maak 4:26–5:20
21	Maak 5:21-43
22	Maak 6:1-29
23	Maak 6:30-56
24	Maak 7:1-23
25	Maak 7:24–8:10
26	Maak 8:11–9:1
27	Maak 9:2-29
28	Maak 9:30–10:12

date	Scripture
1	Maak 10:13-31
2	Maak 10:32-52
3	Maak 11:1-26
4	Maak 11:27-12:17
5	Maak 12:18-37
6	Maak 12:38-13:13
7	Maak 13:14-37
8	Maak 14:1-21
9	Maak 14:22-52
10	Maak 14:53-72
11	Maak 15:1-47
12	Maak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Son 1:1-28

date	Scripture
1	Son 1:29-51
2	Son 2:1-25
3	Son 3:1-21
4	Son 3:22-4:3
5	Son 4:4-42
6	Son 4:43-54
7	Son 5:1-23
8	Son 5:24-47
9	Son 6:1-21
10	Son 6:22-40
11	Son 6:41-71
12	Son 7:1-29
13	Son 7:30-52
14	Son 7:53-8:20
15	Son 8:21-30
16	Son 8:31-59
17	Son 9:1-41
18	Son 10:1-21
19	Son 10:22-42
20	Son 11:1-53
21	Son 11:54-12:19
22	Son 12:20-50
23	Son 13:1-30
24	Son 13:31-14:14
25	Son 14:15-31
26	Son 15:1-27
27	Son 16:1-33
28	Son 17:1-26
29	Son 18:1-24
30	Son 18:25-19:22
31	Son 19:23-42

date	Scripture
1	Son 20:1-31
2	Son 21:1-25
3	Ngön 1:1-26
4	Ngön 2:1-47
5	Ngön 3:1-26
6	Ngön 4:1-37
7	Ngön 5:1-42
8	Ngön 6:1-15
9	Ngön 7:1-29
10	Ngön 7:30-50
11	Ngön 7:51-8:13
12	Ngön 8:14-40
13	Ngön 9:1-25
14	Ngön 9:26-43
15	Ngön 10:1-33
16	Ngön 10:34-48
17	Ngön 11:1-30
18	Ngön 12:1-23
19	Ngön 12:24-13:12
20	Ngön 13:13-41
21	Ngön 13:42-14:7
22	Ngön 14:8-28
23	Ngön 15:1-35
24	Ngön 15:36-16:15
25	Ngön 16:16-40
26	Ngön 17:1-34
27	Ngön 18:1-21
28	Ngön 18:22-19:12
29	Ngön 19:13-41
30	Ngön 20:1-38

date	Scripture
1	Ngön 21:1-16
2	Ngön 21:17-36
3	Ngön 21:37-22:16
4	Ngön 22:17-23:10
5	Ngön 23:11-35
6	Ngön 24:1-27
7	Ngön 25:1-27
8	Ngön 26:1-32
9	Ngön 27:1-20
10	Ngön 27:21-44
11	Ngön 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18-2:5
6	1 Korin 2:6-3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19-10:13
16	1 Korin 10:14-11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27-13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12-2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Kalesia 1:1-24
15	Kalesia 2:1-16
16	Kalesia 2:17-3:9
17	Kalesia 3:10-22
18	Kalesia 3:23-4:20
19	Kalesia 4:21-5:12
20	Kalesia 5:13-26
21	Kalesia 6:1-18
22	Epesas 1:1-23
23	Epesas 2:1-22
24	Epesas 3:1-21
25	Epesas 4:1-16
26	Epesas 4:17-5:2
27	Epesas 5:3-33
28	Epesas 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19–3:6
2	Pilipai 3:7–4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21–2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18–4:18
9	1 Tesalonaika 1:1–2:9
10	1 Tesalonaika 2:10–3:13
11	1 Tesalonaika 4:1–5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22–3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15–3:15
29	Pailimon 1:1-25
30	Ipru 1:1-14
31	Ipru 2:1-18

date	Scripture
1	Ipru 3:1-19
2	Ipru 4:1-13
3	Ipru 4:14-5:14
4	Ipru 6:1-20
5	Ipru 7:1-19
6	Ipru 7:20-28
7	Ipru 8:1-13
8	Ipru 9:1-10
9	Ipru 9:11-28
10	Ipru 10:1-18
11	Ipru 10:19-39
12	Ipru 11:1-16
13	Ipru 11:17-31
14	Ipru 11:32-12:13
15	Ipru 12:14-29
16	Ipru 13:1-25
17	Sems 1:1-18
18	Sems 1:19-2:17
19	Sems 2:18-3:18
20	Sems 4:1-17
21	Sems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Son 1:1-10

date	Scripture
1	1 Son 2:1-17
2	1 Son 2:18–3:2
3	1 Son 3:3-24
4	1 Son 4:1-21
5	1 Son 5:1-21
6	2 Son 1:1-13
7	3 Son 1:1-14
8	Yut 1:1-25
9	Ēnēma Ngönte 1:1-20
10	Ēnēma Ngönte 2:1-17
11	Ēnēma Ngönte 2:18–3:6
12	Ēnēma Ngönte 3:7-22
13	Ēnēma Ngönte 4:1-11
14	Ēnēma Ngönte 5:1-14
15	Ēnēma Ngönte 6:1-17
16	Ēnēma Ngönte 7:1-17
17	Ēnēma Ngönte 8:1-13
18	Ēnēma Ngönte 9:1-21
19	Ēnēma Ngönte 10:1-11
20	Ēnēma Ngönte 11:1-19
21	Ēnēma Ngönte 12:1-18
22	Ēnēma Ngönte 13:1-18
23	Ēnēma Ngönte 14:1-20
24	Ēnēma Ngönte 15:1-8
25	Ēnēma Ngönte 16:1-21
26	Ēnēma Ngönte 17:1-18
27	Ēnēma Ngönte 18:1-24
28	Ēnēma Ngönte 19:1-21
29	Ēnēma Ngönte 20:1-15
30	Ēnēma Ngönte 21:1-27
31	Ēnēma Ngönte 22:1-21